ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 36

REDAKTOR
Šandor Kaufer, spoljni saradnik

Urednik
Dimitrije Brajušković, pukovnik

Odgovorni urednik
Fabijan Trgo, general-major

IZDAJE
VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 36

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

BEOGRAD
1968.

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GODINE

— DECEMBAR —

I

DOKUMENTI
JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 2

UPUTSTVO POLITIČKOG KOMESARA 9. NO DIVIZIJE OD 1. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4 (SPLITSKE) BRIGADE ZA RAD SA NOVOMOBILISANIM BORCIMA[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
1. XII 1944.

POLITKOMESARU IV. SPLITSKE N.O. BRIGADE

Zajedničkim udarcima saveznika i naše vojske, fašistička Njemačka proživljava posljednje dane svog postojanja. Naporima naše vojske i bratske nam Crvene armije oslobođen je veliki dio teritorija Jugoslavije, a može se očekivati, da će uskoro čitava naša zemlja biti oslobođena. Velikim vojničkim pobjedama naše N.O.V., političkim pobjedama našega pokreta, među kojima je najznačajnija sporazum Tito — Šubašić,[2] zadat je težak udarac reakciji u našoj zemlji.

Raskid sa jug. izbjegličkom vladom u Londonu, raspuštanje Štaba jug. vojske u otadžbini izazvalo je veliku krizu u redovima četnika Draže Mihailovića, što se ogleda u velikom prilaženju velikog broja zavedenih četničkih vojnika na našu stranu.

Ustaška N.D.H.[3] je u raspadanju. Razdor u vrhovima N.D.H. dokazuje, da su najistaknutiji Pavelićevi doglavnici izgubili u njega povjerenje.

Prilaženjem velikog broja domobrana na stranu N.O.V. propao je Mačekov pokušaj, da se osloncem na domobranstvo suprotstavi N.O.P.

Ove krupne pobjede na vojničkom i političkom polju podigle su još većma ugled našega pokreta u zemlji i u stranom svijetu. S jedne strane saveznici, SSSR, Engleska i Amerika, počimlju nam sve više, da šalju ratni materijal, tenkove, topove, kamione, avione, municiju i dr. S druge strane u našoj zemlji vrši se široka mobilizacija novih boraca za NOV. Time naša vojska postaje faktor od koje mnogo očekuje naš narod i naši saveznici.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9—1/3, k. 847.

[2] Sporazum Tito—Šubašić potpisan je 16. juna 1944. na otoku Visu (opširnije o tome vidi knj. 29, dok. br. 11, objašnjenje br 4, i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 330—334, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1965).

[3] Nezavisna Država Hrvatska

Ogromno pojačanje broja boraca i naoružanja,[4] sve složeniji zadaci koje dobija naša vojska, traži od vojno-političkih rukovodioca maksimum zalaganja i stručne sposobnosti, da bi se sva ta ogromna snaga ljudstva i ratnih sredstava iskoristila za postizavanje što boljih rezultata u borbama protiv neprijatelja. Međutim činjenica je, da naši vojno-politički rukovodioci daleko zaostaju po svojim sposobnostima — pored svih svojih nastojanja — iza funkcija, koje su im povjerene. Ta činjenica stavlja u zadatak političkim komesarima, da osiguraju sebi pravilan izbor dobrog vojno-političkog kadra i da iste osposobe za vršenje svojih dužnosti. Znači problem kadra jeste osnovno pitanje, koje nas u ovom momentu interesuje. Ako njega uspijemo riješiti, riješićemo s lakoćom i sva ostala pitanja. Istina, to je proces dugog intenzivnog rada nad sobom, ali ako mi danas zainteresujemo naše rukovodioce za svoju vlastitu izgradnju, mi smo učinili odlučan korak naprijed.

Drugi važan problem, čijem rješavanju treba pristupiti, jeste prevaspitavanje novih boraca, da ovi postanu svijesni borbe u kojoj učestvuju. Ne smije se zaboraviti, da su ovi borci kroz čitavo vrijeme borbe bili pod uticajem neprijateljske propagande i baš to zahtijeva od političkih komesara, da pojačavaju politički rad i podese svoj stav prema tim borcima. Treba voditi računa kakav će biti prvi utisak novomobilisanih o našoj vojsci, jer to može biti presudno za njih, da li će ostati u našim jedinicama ili će pak dezertirati. Pravilnim držanjem starih boraca i starješina, temeljitim i umjesnim načinom političkog djelovanja, kulturnim životom u jedinicama, treba razgolititi kod novih boraca laži i podlosti propagande kojom je neprijatelj trovao njihove duše i učiniti ih oduševljenim i privrženim borcima našeg pokreta. Veliki broj novomobilisanih boraca sa raznim političkim pogledima ili često bez njih, biće težak ispit na kojem će se provjeriti čvrstina našega rukovodstva. Novomobilisani borci dolaskom u naše jedinice sobom unose sve osobine ljudi duže otsutnih iz vojske. Jedinica, u kojoj bi dolaskom novih boraca uspjelo preovladati duh nevojničkog držanja biće dokaz nedovoljnog rada i čvrstine njenih rukovodioca.

---

[4] Iz izvještaja koji je politički komesar 8. korpusa pisao 31. decembra 1944. političkom komesaru Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske vidi se da je na području Dalmacije samo u decembru mobilisano preko 10.000 novih boraca i upućeno u operativne jedinice (Arhiv VII, reg. br. 21—14, k. 522).

O brojnom stanju i naoružanju jedinica 8. korpusa NOVJ u decembru 1944. vidi dok. br. 115.

Pitanje discipline, izgleda i nastupa boraca jeste pitanje kojem trebamo posvetiti najveću pažnju. Oslobađanjem sela i gradova, ovladavanjem sa komunikacijama, sve boljim i boljim naoružanjem, naša je vojska poprimila izgled regularne vojske i ona to i jeste. I pored toga ima još ostataka partizanskog načina života, kojim smo mi živili nekoliko godina. To se ogleda u netačnom izvršavanju naređenja starešina, ophođenju sa starešinama, držanju u gradovima i selima prema narodu, kao i po urednosti svoje lične spreme, odijela, cipela, šinjela i kapa. Od svega toga zavisi, da li će naša vojska opravdati povjerenje, koje narod u nju ima i zato nam se nameće zadatak, da očuvamo to povjerenje sticano kroz njene borbe, stradanja i pobjede.

Za mjesec prosinac predlažemo slijedeći plan političkog rada:

Za političke komesare brigada:

»O kadrovima« — Dimitrov,[5]

»Proširiti organizacije novim aktivistima — naš dnevni organizacioni zadatak« — Marko Belinić (članak iz »Naprijed« broj 76).

I. Tema: Politička situacija.

II. Tema: Oslobodilački rat.

Literatura:

Govori Staljina o oslobodilačkom ratu, o Moskovskoj i Teheranskoj konferenciji.

III. Tema:

Literatura:

Referat Tita na Drugom zasijedanju A.V.N.O.J-a, odluke II. zasijedanja A.V.N.O.J-a, O narodno-oslobodilačkim odborima (članak Sretena Žujovića u »Proleter«-u) i članci iz »Naprijed«, Položaj našeg oslobodilačkog pokreta poslije Moskovske i Teheranske konferencije, članke M. Djilasa.

IV. Tema: Odluke I., II. i III. zasijedanja ZAVNOH-a.

Sav ovaj rad na riješavanju problema kadra, prevaspitavanju novih boraca, suzbijanju dezerterstva, discipline, izgleda i nastupa mora nositi pečat udarničkog takmičenja, jer će se time uspjeti u velikoj mjeri pospiješiti njihovo riješenje.

Naprijed za pobjedničko takmičenje!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.) Politkomesar — p.pukovnik:
Andro Kovačević

[5] Georgi

BR. 3

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 4. KORPUSA NOVJ OD 1. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG

Jedinica	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja, žandara i finanaca	
Štab korpusa sa djelovima[2]	281[3] 1240	50 131	142 1036	14 19	12 19	40 28	19 3	4 4	
VII. Udarna Divizija	1454 5206	88 347	1182 4404	21 61	72 261	69 117	15 8	7 8	
VIII. Udarna Divizija	1367 4189	81 120	1185 3932	20 25	30 54	31 44	13 6	7 8	
XXXIV. Divizija	930 4343	237 742	536 3257	39 56	50 174	54 106	13 7	1 1	
Unska operativna grupa	420 2518	69 101	309 2362	10 9	15 18	13 23	3	1 5	
Ukupno:	4452 17496	525 1441	3354 14991	104 170	179 526	207 318	63 24	20 26	

Politički komesar

[1] Kopija originala (formular štampan, nazivi jedinica i cifre upisani mastilom i olovkom) u Arhivu VII, reg. br. 18—1/11/I, k. 426 B.

[2] Vidi dok. br. 1, objašnjenje br. 2.

[3] Cifra u brojiocu označava broj rukovodilaca, a cifra u imeniocu broj boraca.

SASTAVA IV. KORPUSA OD 1. XII. 1944. G.

Nacionalni sastav														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca	Danaca	Holandana	Poljaka	Bugara
192 977	86 207	2 2	–	– 22	– 6	– 9	1 14	–	– 1	–	– 1		– 1	
1300 3502	121 1162	9 13	— 1	2 33	4 255	6 166	11 58	— 2	1 8	— 2	— 1	— 1	— 2	
1297 3400	64 734	1 4	2 3	1 14	— 26	— 3	1 3	–	–	— 1			1 1	
69 127	823 4035	14 28	1 1	7 25	— 14	15 105			1 3	— 2	— 1		— 2	
29 100	8 43		— 1	382 2353	— 1	— 8	1 12							
2887 8106	1102 6181	26 47	3 6	392 2447	4 302	21 291	14 87	— 2	2 12	— 5	— 3	— 1	1 6	

Komandant

BR. 4

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 12. NOU DIVIZIJE OD 1. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednješkolaca	Vojnih lica	Policajaca, žandara i finanaca	Slobodna zvanja
Štab Divizije	461	72	260	27	72	18	12		
XII. udarna brigada	1810	313	1086	56	230	78	24	3	20
Osječka Udarna brigada	1717	207	888	41	464	80	11	10	16
Čehoslovačka brigada	1024	287	616	10	90	21			
IV. Brigada	1166	317	694	19	78	44	12	2	
Konjički eskadron	75	15	53	5		2			
Dopunski bataljon	41	5	29		3	1	2	1	
SVEGA:	6294	1216	3626	158	937	244	61	16	36
Manjak						24		14	
Višak	618[2]	43	218	22	334		3		36

[1] Original (izvučen na šapirografu, latinicom, cifre upisane mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 16/3, k. 882.

[2] Riječ je o višku u odnosu na brojno stanje u izvještaju iz novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 65).

SASTAVA XII. UD. DIVIZIJE OD 1. XII. 1944.

Nacionalni sastav												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha i Slovaka	Nijemaca	Ukrajinaca	Poljaka
180	212	6	1	6	7	5	2	8	33		1	
567	1115	20	1	29	15	19		13	19	4		8
362	826	4	1	23	157	258	1	13	22	7	36	7
6	76	1			5			9	915	4	7	1
247	729	2		32	79	6		14	11	31		15
37	26					11		1				
19	17								5			
1418	3001	33	3	90	263	299	3	58	1005	46	44	31
		7					4			7	3	
52	150		1	18	67	53		25	273			2

(M. P.)

Po ovl. Komandanta
operativni oficir major:
Rade Knežević

BR. 5

ZAPOVIJEST ŠTABA 12 (SLAVONSKE) PROLETERSKE BRIGADE OD 1. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA MARŠ U PRAVCU OSIJEKA I NAPAD NA NEPRIJATELJA U ČEPINU[1]

ŠTAB XII. UDARNE PROLETERSKE
BRIGADE
XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 472 Dana 1/XII 1944. god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Brod — Vinkovci — Osijek 1 : 100.000)

Jedinice ove brigade osim II. bataljona izvršiće nastupni marš prema Osijeku, pravcem: Podgorač — Budimci — Poganovci — Čepinski Martinci —Čepin.[2]

Sukob sa neprijateljem najverovatnije i najprije biti će u selu Čepinu.

U tom slučaju zadatak bataljona koji nastupaju biće:

1.) **I. bataljon:**
sastav:
3 pješačke čete,
prateća četa
pojačana s jednim
odeljenjem p.t. topa
»Džon bul«,
pionirski vod i
ostalo naoružanje.

Zadatak

U naletu likvidiraće neprijatelja koji se eventualno bude nalazio u selu Čepinu, i to u kućama na cesti Osijek — Podgorač i u kućama sjeverno od te ceste. Došavši na zapadni kraj sela Čepina odvojit će jedan dio snaga koji će nastupati poljskim putem 500 m. sjeverno od ceste, presecajući sjeverne krakove sela, te preko raskršća sjeverno od crkve izbiti na istočni kraj sela i zaposjesti kanal ispred kuća, do ceste. S glavninom nastupati kroz dvorišta s desnu i lijevu

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/2, k. 893.

[2] Navedenim pravcem izvele su marš i ostale jedinice 12. NOU divizije osim 4. brigade koja je sadejstvovala 40. NO diviziji u napadu na Pleternicu (vidi dok. br. 16 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/6: izvještaj Štaba 12. divizije pisan 30. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ).

stranu ceste te izbiti na istočni kraj sela i isti zaposjesti.

2.) **III. bataljon:**
sastav:
3 pješačke čete,
prateća četa i
ostalo naoružanje.

Zadatak

Došavši na zapadni kraj sela Čepina prebacit će se u prisilnom nastupnom maršu poljskim putem preko Glovančina kanala na cestu Osijek — Đakovo, te u naletu likvidirati neprijatelja koji se eventualno bude nalazio u s. Čepinu, na toj cesti, ostavivši jedan dio snaga na cesti kod kudeljare za zaštitu od Đakova dok neprijatelj u Čepinu ne bude likvidiran,[3] te uhvativši vezu sa Prvim bataljonom smjestiti se kod crkve.

3.) **IV. bataljon:**
sastav:
3 pješačke čete,
prateća četa i
ostalo naoružanje,
bez »Džon bula«.

Zadatak:

Bit će u rezervi.

4.) **Za kontrolu**

Đakova i Krndije II. bataljon ostaje u selu Potnjanima, te mu se dodjeljuje jedan vod konjičkog eskadrona radi patroliranja.

5.) **Vreme i raspored pokreta**

Bataljoni iz Bračevaca izvršit će pokret u 12 sati dana 1. XII. 1944. g., a IV. bataljon izvršit će pokret po prelasku svih bataljona kroz s. Razbojište.

Nastupni marš vršiti ovim redom: I. bataljon u prethodnici, III. bataljon, IV. bataljon. Bataljon od bataljona kretat će se na otstojanju 500 m. Jedinice će se kretati u trojnim redovima. Nastupni marš počinje od sela Podgorača.

---

[3] Napad na Čepin izveden je 1/2. decembra 1944. Uporište je branio jedan policijski bataljon i jedan bataljon ustaša. Borba je trajala 7 časova, ali je, uslijed intervencije jakih neprijateljskih snaga iz Osijeka, Brigadi naređeno povlačenje. U borbi za Čepin ubijeno je 20 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjen je 1 puškomitraljez, 2 puške, 1000 metaka, 2 pištolja i 10 bombi. Gubici 12. proleterske brigade bili su 6 mrtvih i 45 ranjenih.

Poslije neuspjelog napada na Čepin jedinice 12. NOU divizije (12. proleterska, Osječka NOU i Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška«) napadale su 3. i 4. decembra neprijateljske kolone južno od sela Gor-

6.) **Mjesto štabova:** Štab brigade na čelu III. bataljona. Štab I. bataljona na čelu glavnine prethodnice.

Štab III. i IV. bataljona na čelu svojih bataljona.

7.) **Veza:** Za vrijeme pokreta štabovi bataljona održavati će vezu sa ovim štabom kuririma na konju.

Štab II. bataljona svoje izvještaje o svakoj promjeni dostavljati će radio stanici Osječke udarne brigade koja će se nalaziti u Podgoraču, te će iste prenositi štabu divizije.

Odmah po sukobu sa neprijateljem ovaj štab izdat će potrebna naređenja u vezi sa evakuacijom ranjenika, kao i za regulisanje svega potrebnoga prema nastaloj situaciji.

8.) **Znaci raspoznavanja:** Za noć 1/2. XII. 1944. g. **Rusi — su blizu.**

Za dan 2. XII. 1944. g. važe opći znaci raspoznavanja.

Napomena: Top i teški bacač II. bataljon daće u sastav I. bataljonu. »Džon bul« IV. bataljon daće u sastav I. bataljonu. Pionirski vod koji je dodijeljen I. bataljonu otklanjaće sve eventualne zapreke koje se budu nalazile na putu. IV. bataljon po svom prolasku kroz selo Podgorač izvijestiti će o tome Štab Osječke udarne brigade. Profijantske i bojne komore, sva

---

jani i na komunikaciji Đakovo — Široko Polje. U tim borbama neprijatelj je razbijen i naneseni su mu slijedeći gubici: 117 ubijenih i 6 zarobljenih. Zaplijenjeno je: 3 teška bacača, 1 laki bacač, 6 šaraca, 2 laka mitraljeza, 29 pušaka, 12 pištolja, 2 šmajsera, 108 mina za minobacače, 9200 metaka i drugi materijal. Uništena je 1 lokomotiva, 1 kamion i 1 motocikl. Divizija je imala 13 mrtvih i 72 ranjena. Zatim su, 8. decembra, 1. i 4. bataljon Osječke NOU brigade napali na putu Čepin — Vuka neprijateljsku kolonu (3. bataljon Freiwillige Regiment »Kroatien«) i pritom ubili 4 oficira i 58 vojnika i zaplijenili: 4 teška mitraljeza, 1 laki bacač, 18 pušaka, 2 šmajsera, 1 tromblon, 2 pištolja, 7.200 metaka i dr. Gubici jedinica 12. NOU divizije bili su 4 poginula i 23 ranjena. Vidi dok. br. 14 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/6 i 31—8/2, k. 882 (tabelarni pregled izvedenih akcija 12. NOU divizije za decembar 1944).

kola i kazane, teške bacače koji nemaju mina i sve drugo što je nepotrebno i što bi i najmanje otežavalo pokret, ostavit će bataljoni, osim II. bataljona, u selu Bračevcima pod komandu komandira pomoćnih jedinica, s tim što će II. bataljon o tome voditi brigu i za slučaj potrebe blagovremeno iste evakuisati. Telefonski vod Petnjami[4] — Bračevci ostavlja se II. bataljonu i komandiru pomoćnih jedinica za upotrebu.

Štabovi bataljona najstrožije da povedu računa da se pokret izvrši tačno [u] određeno vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar. major:
Kokot Jovan

V.d. komandanta, poručnik:
Dušan Ostojić

Dostavljeno:
Štabu XII. udarne Divizije na uvid
Štabu I. bataljona
Štabu II. bataljona na izvršenje.
Štabu III. bataljona
Štabu IV. bataljona

[4] Odnosi se na selo Potnjani.

BR. 6

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŽUMBERAČKE BRIGADE OD 1. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NO DIVIZIJE O NAPADU NA FABRIKU EKSPLOZIVA KOD SELA MAHIČNO[1]

ŠTAB
ŽUMBERAČKE BRIGADE
Broj: 197/44
dne 1. XII. 1944.

Operativni izvještaj
o napadu na uporište
»Titanit«

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Neprijateljsko uporište »Titanit« nalazi se u fabrici eksploziva »Titanit«[2] kod sela Mahično kraj pruge Karlovac — Ozalj. Sekcija Samobor 1 : 100.000.

Uporište sačinjavaju zgrade fabrike oko kojih je podignuto pet betonskih bunkera i četiri zemljana bunkera i sve skupa opasano jednim redom žičane prepreke.

Posadu uporišta sačinjavala je 4. satnija III bojne II Posadnog sdruga[3] u jačini od 150 boraca, naoružanih sa jednim teškim bacačem, jednim teškim mitraljezom i jednim lakim mitraljezom, jednim lakim bacačem.

Naše snage: Žumberačka brigada.

Za akciju izdata pismena zapovjest štaba brigade[4] Op. broj 196 koja se prilaže.[5]

Borba je počela dana 1. XII. u 1.30 sati.

Sa akcijom se zakasnilo 2 i pol sata iz razloga što je neočekivano veliko blato jako otežalo pokret te su jedinice zakasnile na svoje polazne položaje.

Raspored jedinica za napad vidi se iz priložene zapovjesti.[6]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 57—1/3, k. 1223.

[2] Fabrika je zvana i »Dinam« (Arhiv VII, reg. br. 57—2/3, k. 1223).

[3] Satnija je bila iz sastava 12. pješačkog zdruga (vidi dok. br. 168).

[4] »Štaba brigade« dopisano u originalu mastilom.

[5] Zapovijest se nalazi u Arhivu VII, reg. br. 57—2/3, k. 1223

[6] U originalu ova rečenica je dopisana mastilom.

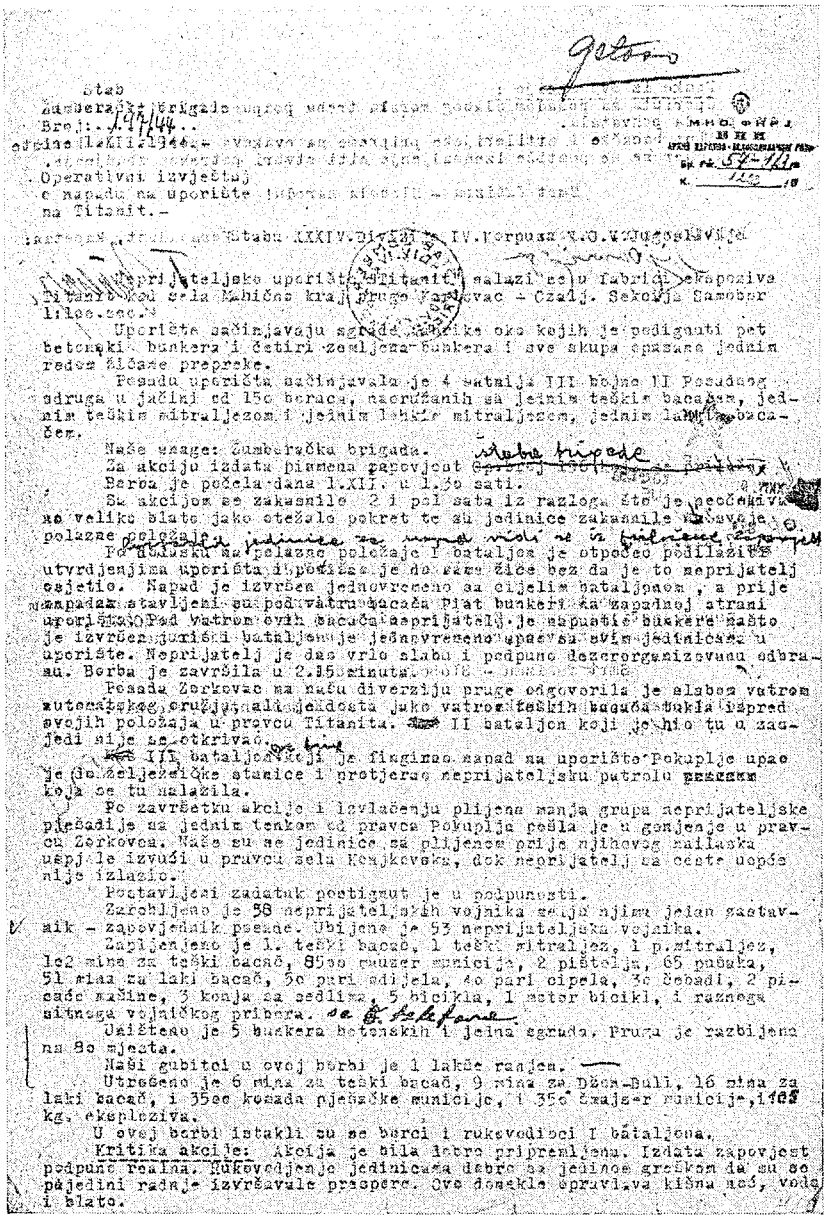

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 6

Po dolasku na polazne položaje I bataljon je otpočeo podilaziti utvrđenjima uporišta i podišao je do same žice bez da je to neprijatelj osjetio. Napad je izvršen jednovremeno sa cijelim bataljonom, a prije napada stavljeni su pod vatru bacača »Piat« bunkeri na zapadnoj strani uporišta. Pod vatrom ovih bacača neprijatelj je napustio bunkere našto je izvršen juriš i bataljon je jednovremeno upao sa svim jedinicama u uporište. Neprijatelj je dao vrlo slabu i podpuno dezorganizovanu odbranu. Borba je završila u 2.15 minuta.

Posada Zorkovac na našu diverziju pruge odgovorila je slabom vatrom automatskog oružja, ali je dosta jakom vatrom teških bacača tukla ispred svojih položaja u pravcu »Titanita«. Naš II bataljon koji je bio tu u zasjedi nije se otkrivao.

Naš III bataljon ove brig.[7] koji je fingirao napad na uporište Pokuplje[8] upao je do željezničke stanice i protjerao neprijateljsku patrolu koja se tu nalazila.

Po završetku akcije i izvlačenju plijena manja grupa neprijateljske pješadije sa jednim tenkom od pravca Pokuplja pošla je u gonjenje u pravcu Zorkovca. Naše su se jedinice sa plijenom prije njihovog nailaska uspjele izvući u pravcu sela Konjkovska, dok neprijatelj sa ceste uopće nije izlazio.

Postavljeni zadatak postignut je u podpunosti.

Zarobljeno je 38 neprijateljskih vojnika, među njima jedan zastavnik — zapovjednik posade. Ubijeno je 53 neprijateljskih vojnika.[9]

Zaplenjeno je 1 teški bacač, 1 teški mitraljez, 1 p. mitraljez, 102 mine za teški bacač, 8500 mauzer municije, 2 pištolja, 65 pušaka, 51 mina za laki bacač, 50 pari odijela, 40 pari cipela, 30 ćebadi, 2 pisaće mašine, 3 konja sa sedlima, 5 bicikla, 1 motor bicikl, i raznoga šitnoga vojničkog pribora, sa pet telefona.[10]

Uništeno je 5 bunkera betonskih i jedna zgrada. Pruga je razbijena na 80 mjesta.

Naši gubitci u ovoj borbi je 1 lakše ranjen.

Utrošeno je 6 mina za teški bacač, 9 mina za Džon-Bull, 16 mina za laki bacač, i 3500 komada pješačke municije, i 350 šmajser municije, i 105 kg. eksploziva.

U ovoj borbi istakli su se borci i rukovodioci I bataljona.

Kritika akcije: Akcija je bila dobro pripremljena. Izdata zapovjest podpuno realna. Rukovođenje jedinicama dobro sa

---

[7] »Ove brig.« dopisano je u originalu mastilom.

[8] Donje Pokupje

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 168.

[10] »Sa pet telefona« dopisano u originalu mastilom.

jednom greškom da su se pojedine radnje izvršavale presporo. Ovo donekle opravdava kišna noć, voda i blato.

Pouke iz ove akcije:

Uporišta sa posadom slabog morala treba podpuno opkoliti da bi se sva posada pohvatala.

Minobacačke i artilerijske pripreme na ovakovo uporište ne koriste napadu, jer se ne postiže iznenađenje niti stvori potrebno zbunjenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Dijanović T.[11]

Komandant, kapetan:
Tomo Žalac

(M. P.)

BR. 7

ZAPOVIJEST ŠTABA 7. NOU DIVIZIJE OD 3. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA MOŠĆENICU[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 624/44
Dne 3. XII 1944.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Kostajnica — Petrinja 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Petrinja: Dve bojne ustaša i domobrana, jedan bataljon pionira (Kozaka), jedna bitnica. Ukupno oko 2.000 vojnika.[2]

Sisak: Djelovi IV. Posadnog Zdruga, opkoparska doknadna bojna, novačka škola, štab I. Kozačke brigade sa djelovima artiljerije. Ukupno oko 3.000 vojnika sa dvije bitnice.[3]

[11] Tomo

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 37/1—1, k. 813.

[2] i [3] U Petrinji se tada nalazio 19. ustaški zdrug, a u Sisku 14. pješački zdrug 4. ustaško-domobranske divizije i dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije (Arhiv VII, reg. br. 21/64, k. 59: bojna relacija 4. ustaško-domobranske divizije za decembar 1944).

Sunja: Jedna bojna domobrana i ustaša, jedna četa Nijemaca. Ukupno oko 600 vojnika.[4]

Kostajnica: Jedna bojna domobrana, jedna bojna ustaša i jedan bataljon Nijemaca. Ukupno oko 2.300 vojnika.[5]

Pored stalne posade u Sunji i Kostajnici na liniji Kostajnica — Sunja — Greda — Gradusa[6] nalaze se 3 puka Kozaka.[7]

Mošćenica: Jedna satnija ustaša od 127 vojnika,[8] naoružana sa 1 t. bacačem, 9 p.mitr., 6 šmajsera, ostalo karabini. Smješteni su po selu sa glavnim dijelom oko crkve. Od utvrđenja imaju 6 bunkera oko želj. stanice i crkve, izgrađeni od drveta i zemlje, a oko čitavog sela prepreka od bodljikave žice i minska polja.

Naša divizija napasti će i likvidirati neprijateljsku posadu u s. Mošćenici.[9]

Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

1) I. Brigada sa vodom inž. čete: *Zadatak:* Osiguraće izvršenje akcije na s. Mošćenicu od pravca Petrinje. Položaj zaposjesti na liniji: desno, K. 102 sjeveroistočno od Češkog Sela, K.159 istočno od Sv. Nikole, Generalovo Brdo (K.178), Taborište, zatvarajući cestu Petrinja — Budičina. Sa vodom minera podminati cestu Češko Selo — Mošćenica i Petrinja — Budičina, a eksplozivom presjeći prugu kod Češkog Sela.

2) II. Brigada, ojačana sa vodom protukol. topova i vodom inž. čete: *Zadatak:* Napasti i likvidirati neprijateljsku posadu u s. Mošćenici, a zatim sva utvrđenja u selu, bunkere i rovove, bodljikavu žicu porušiti.

---

[4] U Sunji su se nalazili dijelovi 4. ustaško-domobranske divizije i dijelovi 1. kozačke konjičke divizije (Arhiv VII, reg. br. 2/1—64, k. 59).

[5] U Kostajnici su se tada nalazile slijedeće neprijateljske jedinice: Stožer 8. ustaškog zdruga sa stožernim jedinicama, 3. bojna 8. ustaškog zdruga 4. ustaško-domobranske divizije i dijelovi 1. kozačke konjičke divizije (Arhiv VII, reg. br. 2/1—64, k. 59).

[6] Gradusa Velika i Mala

[7] Opširnije o dislokaciji dijelova 1. kozačke konjičke divizije na komunikaciji Zagreb — Sunja — Kostajnica vidi knj. 35, dok. br. 97, objašnjenje br. 164.

[8] Iz sastava 2. bojne 14. pješačkog zdruga (Arhiv VII, reg. br. 2/1—148, k. 59: bojna relacija 1. zbornog područja za decembar 1944).

[9] Zbog snažnog otpora i pojačanja koja su neprijatelju upućena napad je samo djelomično uspio (vidi dok. br. 49 i 111).

3) III. Brigada, sa vodom inž. čete:

Zadatak: Osigurati izvršenje akcije na s. Mošćenicu od pravca Sunje. Sa jednim bataljonom zaposjesti položaj na liniji Drljače — Petrinci. Sa jednim bataljonom organizovati slijedeći položaj: na liniji Brđani — K.153 — Vukoševac i prihvatni položaj za bataljon na liniji Drljače — Petrinci, u koliko bude potisnut sa te linije. Jedan bataljon imati u Blinjskom Kutu, s tim da kontroliše i zatvara desnu obalu rijeke Save od s. Graduse. Jedan bataljon u rezervi u s. Vukoševcu i od tog bataljona uputiti oficirsku patrolu prema Krčevu. Sa vodom minera podminati cestu Sunja — Petrinci — Brđani.

4) IV. Brigada, ojačana sa vodom protukol. topova i vodom inž. čete:

Zadatak: Osigurati izvršenje akcije na Mošćenicu od pravca Capraga i Siska. Položaj zaposjesti sa dva bataljona na liniji K.104, sjeverni dio s. Pračno pa u desno Kanak — K.98, tako da im desno krilo kontroliše desnu obalu rijeke Save. Sa vodom minera podminati cestu sjeverno od s. Pračno, a eksplozivom presjeći prugu što bliže Capragu.

Dva bataljona imati u rezervi, prikupljena i u koliko II. Ud. Brigada ne uspije likvidirati neprijatelja, ova dva bataljona poduzeće napad. Sa ovim bataljonima u tom smislu treba izvršiti pripremu.

5) P. O. Banije:

Zadatak: Sa dva bataljona zatvoriti pravac Petrinja — Gore. Tokom noći 4/5. ov. mj. vršiti pritisak prema N. Selištu i Križu. Jedan bataljon djelovaće na dvorskom kotaru.

6) I. Bat. I.P.O. Banije:

Zadatak: Osiguraće pravac od Kostajnice na liniji Kukuruzari — Prevršac. Podoficirsku patrolu uputiti prema G. Kukuruzarima radi izviđanja. Organizovati dobru izviđačku službu i brzo javljati o svim promjenama. Izvještaje slati preko telefona iz Komande Mjesta Borojevići.

7) Protukolska baterija:

Jedan vod topova uputiće u sastav II. Ud. Brigade, a jedan vod topova u sastav IV. Brigade, gdje će dejstvovati pod komandom navedenih štabova.

8) Inžinjerska četa: Jedan vod sa potrebnim materijalom uputiće I. Brigadi. Jedan vod sa potrebnim materijalom i oko 200 kg eksploziva uputiti II. Ud. Brigadi. Jednu desetinu sa potrebnim materijalom uputiti III. Brigadi. Jedan vod sa potrebnim materijalom uputiti IV. Brigadi. Jedno odelenje sa dva minska polja uputiti na komunikaciju Kostajnica — Mečenčani, neka podminaju cestu između Prevršca i Kukuruzara.

9) Veza: Uspostaviće se i održavati prema priloženoj zapovijesti.

10) Sanitet: Evakuacija ranjenika vršiće se prema priloženoj zapovijesti.[10]

Znaci raspoznavanja: Za noć 4/5 ov. mj. biće **Redžo — Milan**, a ugovoreni znaci za dan 5. ov. mj. biće kapu na pušci izdići dva puta vertikalno u vis, odgovor jedanput.

Štab Divizije: Nalaziće se u Klobučaku.[11]

Početak napada: Noću 4/5 ov. mj. u 24 časa do kog vremena sve jedinice moraju biti na svojim mjestima.

Napomena: Jedinice na osiguranjima neka dobro fortifikaciski urede svoje položaje, jer u koliko se neprijatelj ne likvidira preko noći napad će se produžiti tokom dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Uroš Krunić**

Komandant potpukovnik: **Mil.[12] Pavlović**

[10] Zapovijest za razmještaj i rad sanitetskih ustanova nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 37/3—1, k. 813.

[11] Selo Klobučak nije nađeno na karti 1 : 100.000. Vjerovatno selo Globučak, 5 km jugoistočno od sela Mošćenica.

[12] Milan

BR. 8

ZAPOVIJEST ŠTABA 13. NO DIVIZIJE OD 3. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE SNAGE U REJONU METKA[1]

ZAPOVJEST ZA NAPAD

Štaba 13. Divizije XI. Korpusa NOVJ. za 3. XII. 1944. u 11. sati.

Sekcija: Novi Grad 1 : 100.000.

Podaci o neprijatelju:

Prema do sada prikupljenim podacima neprijateljske snage koje su se 1. XII. o. g. iz Gospića probile u Medak sastavljene su iz dve ustaške bojne i 150—200 legionara ukupne jačine oko 1000 vojnika. Naoružanje 2 topa, 2 bacača i veći broj automatskog oružja. Drže položaje Bogunica[2] K.592, 706, 605 i bezimenu kotu južno od kote 605, K.697, 634, 611, i mjesto Medak. U selu Papuči neprijatelj ima posadu u neposrednoj blizini raskrižja. Namjera neprijatelja da popravi most na rijeci Glomočnici i da se probije prema Sv. Roku i Gračacu. Moral neprijatelja je dobar a što u glavnom podržavaju legionari i jurišna bojna.[3]

Naše snage: III. Brigada 35. Divizije sa 4 bataljona i III. Brigada 13. Divizije sa 4 bataljona.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 39—1, k. 913.

[2] Bogunica (k. 706). Kota 592 nalazi se 1 km jugoistočno od Bogunice.

[3] Da bi pritekao u pomoć ugroženom garnizonu u Gračacu i omogućio njegovo izvlačenje u pravcu sjevera, komandant njemačke 392. legionarske divizije naredio je da se izvede napad pravcem Gospić — Medak — Gračac. Prema izjavama koje su po završetku rata dali zarobljeni oficiri te divizije (komandant 847. puka, pukovnik Desiderius Reindl i Fridrich Zmoeling) napad je započeo 1. decembra i u početnoj fazi se odvijao prema predviđenom planu. Desno od komunikacije Gospić — Ribnik — Medak prodirao je 3. bataljon 847. puka, komunikacijom 1. bataljon 846. puka sa teškim pješadijskim naoružanjem i 1. baterijom Artiljerijskog puka 392. divizije, a lijevo od komunikacije jedan bataljon ustaša. Savladavši otpor 3. brigade 13. divizije NOVJ, neprijatelj je sa 3. bataljonom 847. puka ovladao visovima južno od Metka dok su ostale njegove snage zauzele Medak. Još isto veče trebalo je da prodor neprijateljskih snaga prema Gračacu bude nastavljen, ali je protivnapadom jedinica 13. i 35. NO divizije zaustavljen (Arhiv VII, reg. br. 41/3, k. 74).

Zadatak obe brigade je spriječiti neprijatelja u namjeri da se probije za Gračac, a u cilju potpunog izvršenja zadatka napasti neprijatelja, razbiti ga i odbaciti prema Gospiću.

Za izvršenje prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO

III. Brigada 35. Divizije — Ima zadatak napasti neprijatelja sa položaja Rastik — K.630 pravcem cestom od Papuče do Metka naslanjajući se desnim krilom na k.592, 706, i padine bezimene kote južno od K.605 preko K.697, 634 i 611, levim krilom nasloniti se na potok Toplik, odnosno Lika. Svojim 4. bataljonom postaviti zasjedu u Plantaži sa zadatkom sprečavanja neprijateljske intervencije iz Gospića kao i bjegstva iz Metka. U koliko topovi neprijateljski budu tukli sa linije Ribnik — Medački most ima zadatak da ih napadne.[4] Manje svoje djelove brigada će uputiti da dejstvuju od pravca Brezika i Ljeskovače.

III. Brigada 13. Divizije — Ima zadatak napasti neprijatelja sa položaja Šušnjarice pravcem K.601, 605, 598, željeznički most, naslanjajući se lijevo na desno krilo III. Brigade 35. Divizije a desno na potok Vedašica. Svojim najslabijim bataljonom napasti će sa sjeverne strane selo Travice i željezničku stanicu u cilju vezivanja neprijateljskih snaga na tom prostoru.

Ishrana: — Ishranu jedinica organizovati na dosadašnji način.

Sanitet: — Divizijsko previjalište nalazi se u Vraniku gdje upućivati sve ranjenike nakon ukazane prve pomoći.
Štabovi brigade predviditi će mjesto brigadnih previjališta na pravcima svog napada.

Veza: — Veza će se održavati kuririma između Komandanta divizije i štabova brigada kao i između jedinica u svrhu čega unaprijed predvideti ku-

[4] Iz napred navedenih izjava zarobljenih njemačkih oficira vidi se da je baterija Artiljerijskog puka 392. divizije izvučena iz Metka uz najveće napore (Arhiv VII, reg. br. 41/3, k. 74, str. 92).

rire za svaku jedinicu. Pronaći potreban broj vodiča za kurire koji će svakog puta znati najpreči pravac do mjesta gdje treba da stigne izvještaj. Radio vezom održavati vezu sa Štabom divizije po dosadašnjem planu.

Znaci raspoznavanja: Za noć 3/4 Bomba — Bosna, ugovoreni: osam — dvanaest.

Za noć 4/5 Bunda — Benkovac, ugovoreni: Jovo — Mane.

Zvučni znaci: Pozivni dva kratka zvižduka, odgovor tri kratka zvižduka.

Svetleći znaci: Ispaljena bjela raketla prema neprijatelju znači: Nastupamo dalje.
Ispaljena jedna crvena, neka desno krilo življe nastupa.
Ispaljene dvije bijele, neka lijevo krilo življe nastupa.
Ispaljena jedna crvena, jedna bjela, znači: Trpimo gubitke moramo se povući.

Početak napada: Napad na K.592 i 601 počet će u 18 časova odakle se dalje energično produžuje u pravcu svog zadatka. Do ovog vremena sve će jedinice podići svoje položaje s tim što će djelovi koji bočno napadaju otpočeti sa napadom u 19 časova kako bi mogli stići tačno na vrijeme.
U slučaju da neprijatelj pre našeg napada izvrši napad na sadašnje naše položaje sve će jedinice odmah preći u protivnapad, zadržati i odbaciti neprijatelja i produžiti napad pravcem kako je to naprijed naznačeno, a djelove bočno uputiti što prije kako bi pomogli glavni pravac napada.

Mjesto štabova: Komandant divizije u početku napada nalaziti će se na cesti istočno od k.601, a po zauzimanju k. Bogunica na vrhu same kote.

Napomena: Za napad na kote koristiti bombaška odelenja i bacače i pijate kojima tući kote čim se podiđe na blisko odstojanje, tj. domet pijata i bombe. Podilaženja položaja vršiti bez vatre sve dok pokret ne bude zakočen jačom neprijateljskom vatrom kada se potpomoći i produžiti pokret.
Upoznati detaljno sve borce i rukovodioce o značaju ove borbe i podvući da akcija mora

uspjeti. Voditi računa o disciplini vatre. U napadu biti brz i energičan kako bi se neprijatelju spriječilo organizovanje prihvatnih položaja.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dostavljeno:
na znanje: Štabu XI. Korpusa.
Na izvršenje: Štabu III. brigade
13. i 35. divizije.

Komandant — p.pukovnik:
Vlaisavljević[6]

[5] Iz depeša koje je Štab 11. korpusa poslao 5. i 7. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su jedinice 13. i 35. NO divizije u četvoročasovnoj borbi oslobodile Medak, razbile neprijatelja i protjerale ga ka Gospiću. Ubijeno je 35 i ranjeno 45 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 24 puške, 3.800 metaka, 50 redenika sa municijom za mitraljez »šarac«, 9 mitraljeskih cijevi, 140 granata za top 75 mm, 160 mina za minobacače, 350 ručnih bombi, 5.000 metaka za šmajsere, 190 granata za PT top, 2.000 kg brašna, 50 ćebadi, 60 šatorskih krila, 30 pari cipela, 25 odijela, 2 radio-stanice i dr. Gubici jedinica 13. i 35. NO divizije bili su: 3 mrtva i 6 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

[6] Dušan

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 3. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O BORBI KOD BJELOVARA[1]

ŠTAB I. BRIGADE
XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. 218
3. XII. 1944. g.

ŠTABU XXXIII. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo Vam operativni izvještaj za borbu, koja je vođena na zasjedi prema neprijateljskom uporištu Bjelovar dne 2. XII. 1944.[2]

Jačina neprijatelja 1 domobranska bojna i 1 satnija ustaša.

Neprijatelj odbijen nakon jednosatne borbe te se povukao u uporište. U 19 sati II. bataljon I. brigade izvršio je jači pritisak na prvi obrambeni pojas neprijateljskog uporišta Bjelovar sa pravca Vel. Sredica. Radi jače izgrađenih položaja i žičanih prepreka nije se mogao izvršiti prodor u prvom naletu, te se bataljon povukao na svoje bivše položaje.

Zarobljeno: 1 puškomitraljez »Brno« i 6 pušaka.

Ubijeno: 19 neprijateljskih vojnika, među kojima nadporučnik, zapovjednik bojne i jedan domobranski vodnik.

Ranjenih neprijateljskih vojnika 17.[3]

Naši gubitci: 3 mrtva među kojima i komandir 1. čete II. bataljona drug Rajšić Branko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba kapetan:
(M.P.) ...[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/3, k. 1210.

[2] Brigada je zasjedom prema Bjelovaru obezbjeđivala napad ostalih snaga 33. NO divizije i 1 (Zagorske) NO brigade na Veliko Korenovo i Gudovac (opširnije o tome vidi dok. br. 15 i 23).

[3] Opširnije o gubicima ustaša i domobrana vidi dok. br. 131, 132, 133 i 134.

[4] Potpis nečitak.

BR. 10

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE »NIKOLA DEMONJA« OD 3. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O NAPADU NA SPOLJNU ODBRANU BJELOVARA[1]

ŠTAB
III. BRIGADE »NIKOLE DEMONJE«
XXXIII DIVIZIJE
Op. br. 77
Dne 3. decembra 1944.

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII. DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Prema Op. zapovjesti[2] br.[241] Brigada je sa dva bataljona zaposjela položaje na liniji Vojno Strelište — istočna ivica sela Stare Plavnice u 4.30 sati dne 2/XII-1944. Jedan bataljon ostavljen je u brigadnoj rezervi.

Neprijatelj, »žandari« u jačini jedne satnije nailazi u 11 sati 2/XII-1944, pokušavajući da probije naše položaje, vršeći jak pritisak iz sela Hrgovljana na naše lijevo krilo.[3]

U 12.30 sati 2/XII-1944. protivnapadom našeg lijevog krila (I bataljon), neprijatelj biva odbačen i u neredu se povuče za Bjelovar.

U 13.40 sati pojavljuje se savezničkа avijacija, koja vrši kratko bombardovanje Bjelovara[4] i, prema telegrafskom naređenju štaba Divizije, prelazimo u napad na Bjelovar, poslije završenog bombardovanja, cestom i prugom.

Podilaženje izvršeno je do samog spoljnog utvrđenog položaja, ali se dalje nije moglo jer djelovanje savezničke avijacije bilo je vrlo slabo, a Brigada nije raspolagala sa te-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/12, k. 1211.

[2] Riječ je o zapovijesti Štaba 33. NO divizije za napad na Gudovac i Veliko Korenovo (vidi dok. br. 15 i Arhiv VII, reg. br. 20—1/2, k. 551: naređenje Štaba 10. korpusa NOVJ upućeno 30. novembra 1944. Štabu 33. NO divizije).

[3] Prodirući pravcem Bjelovar — s. Hrgovljani — s. Plavnice neprijatelj je pokušao priteći u pomoć napadnutim posadama u Gudovcu i Velikom Korenovu (vidi dok. br. 131 i 132).

[4] Na osnovu dogovora između Štaba 10. korpusa NOVJ i savezničkih oficira za vezu, trebalo je da jedinice 33. NO divizije i Zagorske NO brigade u sadejstvu sa savezničkom avijacijom napadnu Bjelovar (opširnije o tome vidi dok. br. 15 i 111).

škim naoružanjem s kojim bi razbila spoljni obrambeni sistem.

Kasnije ponovno se javlja savezničkа avijacija, ali bez nekog naročitog uspjeha.

Time su operacije toga dana završene.

Prema naređenju štaba Divizije, Brigada se je u 1 sat 3/XII-1944. sa prednjih položaja povukla.

Neprijateljski gubici iznose: ubijen 1 oficir, 5 podoficira, 28 vojnika; ranjeno oko 30; zarobljena 2 podoficira.

Zarobljeno: 3 puškomitraljeza »danska«, 15 mauzer pušaka, 50 šaržera za puškomitraljez, 3000 kom. mauzer municije i ostale sitne ratne spreme.

Mi imamo dva ranjena i jednog mrtvog.

Municije je utrošeno: mauzer 4640, engleske 5900, šmajser 790, džon-bul 2.

Kritički osvrt:

Sam zadatak izvršen je potpuno. Moral boraca bio je odličan. Djelovanje nižih štabova bilo je zadovoljavajuće. Veza ovoga štaba sa nižim štabovima funkcionirala je dobro, dok sa štabom Divizije bila je nedovoljna jer se je radio-stanica pokvarila.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar-major:
A.[5] Jovanović

Komandant-kapetan
V.[6] Gavrilović

---

[5] Aleksandar
[6] Vlajko

BR. 11

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 3. DECEMBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O AKTIVNOSTI I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE
Broj: 723/44. g. u ____ h.
Dana: 3/XII 1944. g.

Predmet: Opći vojno organizacioni izvještaj za mjesec novembar 1944. godine.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Položaj

a) OPERATIVNA SITUACIJA U GLAVNIM CRTAMA

Na teritoriji Osječkog NOP odreda, pored stalnih uporišta koja drži neprijatelj, bilo je izvjesnih promjena. Neprijateljske jedinice stalno se služe komunikacijama na tome sektoru za prebacivanje i u tu svrhu postavili su osiguranje na komunikaciji Osijek — Đakovo, Vinkovci — Osijek i drugima. Skoro svakodnevno neprijatelj se služi tim komunikacijama, a isto tako do polovine mjeseca upotrebljavali su i prugu kao i cestu Našice — Osijek, koja je služila za prebacivanje neprijateljskih jedinica i za iseljavanje njemačkih i ustaških familija.

Preko sektora Osječkog odreda, tj. iz Srema preko Vinkovaca, povlačile su se njemačke snage u pravcu Osijeka, odakle su imali namjeru da se prebace za Mađarsku, ali su se povratile prugom Osijek — Vinkovci, zatim preko Vrpolja za Brod.

Neprijatelj se je na sektoru toga odreda u glavnom držao defanzivno. Nekoliko neprijateljskih pokušaja, da prodre na poluoslobođenu i oslobođenu teritoriju u svrhu iseljavanja njemačkih i ustaških familija u uporišta i pljačke odbijena su od strane naših jedinica.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1/6, k. 473 V.

Na sektoru toga odreda jedinice XII Udarne Divizije, koje su operisale na tome sektoru zauzele su neprijateljsko uporište Piškorevce, gdje je neprijatelj imao velike gubitke.[2]

Saveznička avijacija je bombardovala neprijateljsko uporište Vinkovci i Osijek te neke transporte neprijateljskih snaga na prugama.

Neprijateljska avijacija nije se pojavljivala, osim prilikom napada jedinica VI. Korpusa na neprijateljsko uporište Našice, kada su neprijateljski avioni spustili svojim trupama u Našicama materijal.[3]

Jedinice toga odreda u glavnom su operisale u Sremu na sektoru Vukovar — Vinkovci, gdje su pravili manjim neprijateljskim patrolama zasjede, rušili komunikacije te razoružavali dezertere iz neprijateljske vojske.

Na sektoru Diljskog NOP odreda neprijateljske snage raspoređene su u glavnom uz komunikaciju Beograd — Zagreb. Promjene su te, što je neprijatelj pojačao brojčano skoro sva uporišta na tome sektoru. Između 13. i 16. ov. mj. 13. SS divizija prebacila se je iz istočne Bosne na sektor Diljskog odreda.[4]

Neprijatelj je tokom ovoga mjeseca sa manjim snagama upadao u sela oslobođene teritorije na sektoru Diljskog odreda. Glavni cilj neprijatelja bila je pljačka, dok je u nekim mjestima vršio mobilizaciju. Upadi od strane neprijatelja na naš teritorij vršeni su iz uporišta Oriovac, Lužani, Sibinj i Kapela.[5]

Jedan bataljon Diljskog odreda imao je sektor Brod — Kapela i Brod — Đakovo. Taj bataljon sprečavao je upade neprijatelja na oslobođenu i poluoslobođenu teritoriju te ometao neprijatelju pravilno kretanje komunikacijom Beograd — Zagreb. Bataljon toga odreda nalazio se je od 15. do 25. XI. o. g. kod Štaba VI. Korpusa kao osiguranje.[6]

Jedinice Županjskog bataljona bile su na sektoru Županja, gdje su postavljale zasjedu neprijatelju i vršile mobilizaciju. 20. XI. Županjski bataljon krenuo je na oslobođenu teritoriju, tj. u Štab Istočne grupe odakle smo ga prebacili u XL Diviziju.

Početkom novembra o. g. i do polovice toga mjeseca neprijatelj se je na sektoru Požeškog odreda u glavnom služio

---

[2] Jedinice 12. NOU divizije zauzele su Piškorevce 12/13. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 36 i 97).

[3] O borbama jedinica 6. korpusa NOVJ za Našice od 17. do 24. novembra 1944. vidi dok. br. 26 i knj. 35, dok. br. 48, 87, 91 i 97.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 84 i knj. 35, dok. br. 97.

[5] To jest: Nova Kapela.

[6] Bataljon je osiguravao Štab Korpusa prilikom borbi za Našice (vidi knj. 35, dok. br. 48).

komunikacijom Beograd — Zagreb. Za to vrijeme taj odred nalazio se je na sektoru Požega — Pleternica u svrhu mobilizacije, te je hvatao dezertere iz neprijateljske vojske.

Dana 17. XI. o. g. neprijatelj je sa jačim snagama potpomognutim tenkovima krenuo u pravcu Pleternice odnosno Požege. Jedan bataljon Požeškog NOP odreda nalazio se je tada u Pleternici. Neprijatelj je uspio da iznenadi taj bataljon, sa kojim se je nalazio i komandant odreda poručnik Dobrić Pero, radi toga što nisu imali nikakovog osiguranja i, nanijevši mu osjetne gubitke, da ga izgoni[7] iz Pleternice uz pomoć tenkova.

Tom prilikom jedan dio bataljona rasuo se je, te su se kasnije prikupili, odred je tada izgubio nešto pušaka i 2. p.mitraljeza, od kojih je jedan kasnije pronađen u rijeci Orljavi, kojega mitraljezac prilikom prelaska vode nije mogao nositi, a jedan mitraljez uopće nisu mogli izvući iz vode.

Daljnjim nadiranjem toga dana neprijatelj je uspio ući i u Požegu, jer tamo nije bilo naših jačih snaga, pošto su bile angažovane u napadu na neprijateljsko uporište Našice.[8] U Požegi ima preko 1000 dok u Pleternici oko 500 neprijateljskih vojnika, koji mobilišu za rad i vojsku, te kontrolišu cestu Požega — Pleternica i sektor oko Požege.

U prvoj polovici proteklog mjeseca Podravski NOP odred nalazio se je na osiguranju Virovitice, te slao patrole po okolnim selima radi otkrivanja bijele garde koje ima po onim selima, te je vršena mobilizacija u selu Bušetini, Rogovcu, Špišić Bukovici i drugima te je mobilisano 111 novih boraca.

Poslije toga Podravski odred krenuo je u Grubišno Polje... Poslije toga zadatka Podravski odred krenuo je za Viroviticu, gdje su opet vršili osiguranje grada. Jedan bataljon nalazio se je u Lukaču, a patrole toga bataljona vršile su patroliranje duž obale Drave. Neprijatelj kod mosta na Barču ima nekoliko masivnih bunkera u kojima se stalno nalazi posada, odakle upućuje patrole do Terezinog Polja. Prema obavještenjima koja je dobio Podravski odred da neprijatelj krstari po selima oko Drave poslao je jedan dio snaga da ga napadne, ali izgleda da je neprijatelj bio pravovremeno obavješten, te se je prebacio za Mađarsku.

U svrhu uznemiravanja, patrole Podravskog odreda pripucavale su na bunkere kod Barča te je neprijatelj odgovarao vatrom iz mitraljeza, bacača i brzometnih topova.

---

[7] Trebalo bi da piše: da ga izagna (opširnije o tome vidi dok. br. 54).

[8] Opširnije o upadu neprijateljskih snaga u Slavonsku Požegu i Pleternicu vidi dok. br. 54 i knj. 35, dok. br. 107.

Taj odred davao je posadu za pancer koji krstari prugom od Virovitice do Sladojevaca.

Kada je neprijatelj preko sela Čađavice napravio prodor u Slatinu,[9] jedan bataljon krenuo je na osiguranje Slatine radi sprečavanja neprijateljskog upada u Slatinu, te je nakon dobivenih obavještenja krenuo u selo Čađavicu, kuda je neprijatelj dolazio sa manjim snagama, s namjerom da ga sačeka i potuče, ali prije nego što je stigao na mjesto dobio je naređenje, da se povuče nazad u Viroviticu.

Od toga vremena Podravski odred nalazi se stalno u Virovitici gdje šalje patrole po okolnim selima i prema obali Drave.

Cijeli mjesec novembar taj odred bio je pod komandom Štaba VI. Korpusa.

b) ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA SA NJIHOVOM OCJENOM

Štab ove Grupe već duže vremena nema polit. komesara. Inače rad teče normalno. Članovi Štaba, tj. komandant i načelnik povremeno obilaze jedinice i daju im direktive za rad itd. Članovi štaba pojedinačno proučavaju vojni materijal kao i politički. Ovo nije moguće na zajedničkim sastancima, jer je redak slučaj, da su u Štabu uvijek svi članovi Štaba.

U Štabu Osječkog odreda nema pomoćnika komesara i operativnog oficira. Sam Štab toga odreda inače zadovoljava. Štab odreda na sastancima i pojedinačno proučava vojni kao i politički materijal, te je komandant odreda održao tokom mjeseca nekoliko sastanaka sa štabovima bataljona, komandama čete i jedinicama na kojima je govoreno o kretanju, izviđanju, stanovanju itd.

Štabovi bataljona toga odreda tokom prošloga mjeseca bili su aktivni i pokazali volju za rad, što se vidi iz postignutih uspjeha toga odreda.

Informativna služba u bataljonima toga odreda je vrlo slaba, jer se informativci ne osjećaju dovoljno odgovorni na svojim dužnostima, naročito nemaju osjećaja odgovornosti prema štabovima svojih bataljona, na što im je na savjetovanju skrenuta pažnja, te ima izgleda da će se uz pomoć pretpostavljenih popraviti i da će i inf. služba u odredu biti bolja.

Jedinice toga odreda i ako su sastavljene u glavnom od mlađih boraca dobre su. Borbenost kao i moral kod njih je na visini.

---

[9] Opširnije o prodoru 16. ustaške bojne u Podravsku Slatinu vidi dok. br. 44 i 54.

U Štabu Diljskog NOP odreda nema komandanta, tj. on je na kursu. V.d. komandanta je drug poručnik Ognjenović Jovan, koji je bio komandant jednoga bataljona u tome odredu. Štab toga odreda je potpun i zadovoljava na dužnosti. Tokom prošlog mjeseca na sastancima Štaba toga odreda proučavana je vojna kao i politička literatura te je davana pomoć štabovima bataljona.

Štabovi bataljona u tome odredu vrlo su mladi i potrebna im je dobra pomoć od strane viših štabova, da bi mogli u potpunosti zadovoljiti na dužnosti. Najveća poteškoća u štabovima bataljona Diljskog odreda je administracija, jer nema potrebnog broja administrativnog osoblja, dok su sami štabovi bataljona za nju slabije zainteresovani.

Jedinice su sastavljene u glavnom od mladih boraca, kao i rukovodioca, ali je moral i borbenost na dovoljnoj visini.

U Štabu Požeškog NOP odreda nema operativnog oficira. Nakon smenjivanja komandanta i polit. komesara Požeškog odreda poslije slučaja u Pleternici postavljen je od strane ovoga Štaba za v.d. komandanta drug Bijelić Lazar, operativac bataljona u tome odredu, i vjerujemo da će uz dobru pomoć zadovoljiti, uzevši u obzir da je jedinica mala. Polit. komesar odreda[10] je također novopostavljen od strane Štaba VI. Korpusa.

U Štabu toga odreda najviše poteškoće pokazuju se u administraciji, što se nastoji otkloniti, ali to ide vrlo teško, jer nema dovoljnog broja administrativnog osoblja.

Štabovi bataljona toga odreda potpuni su. Oni su prilično mladi i neiskusni, ali vjerujemo da će uz dobru pomoć moći zadovoljiti na dužnosti.

Jedinice toga odreda sastavljene su od novih boraca. Većina boraca nije prokušana u okršajima sa neprijateljem te se ne mogu pravilno ocijeniti.

U Štabu Podravskog NOP odreda nema operativca i komesara odreda. Inače taj Štab zadovoljava. Poteškoće u radu su u tome, što štab nije potpun.

Štabovi bataljona u Podravskom odredu prilični su, ali još se rad ne odvija onako kako bi trebalo. Razlog tome je, što se članovi štaba bataljona, naročito komandant II. bataljona ne osjeća dovoljno odgovoran na svojoj dužnosti. Nastoji se da im se pruži što više pomoći i vjerujemo, da će zadovoljiti na dužnosti.

---

[10] Politički komesar Požeškog NOP odreda bio je tada Branko Pavković.

c) FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA

Svaki odred ove Grupe ima po dva bataljona, bataljoni po dvije čete, a čete po dva voda. Naše jedinice imaju prilike da se povećaju jer uslova za mobilizaciju — naročito kod Diljskog i Osječkog odreda ima mnogo, te smo izdali naređenje, kao i u prepisu poslali naređenje toga Štaba, da odredi pristupe mobilizaciji ljudstva za vojsku i rad i vjerujemo, da će se moći i povećati i odredi, kao i dati novomobilisane za divizije.[11]

d) BROJNO STANJE I NAORUŽANJE[12]

Pregled brojnog stanja i naoružanja dostavlja se u prilogu. Naše jedinice u glavnom su prilično dobro naoružane — naročito Osječki odred. Bilo bi dobro, kada bi svaki naš odred imao barem po jedan laki bacač, koji bi im dobro koristio u borbama.

e) SOCIJALNI I NACIONALNI SASTAV[13]

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava se dostavlja u prilogu. U našim jedinicama pretežan broj je Hrvata u nacionalnom pogledu, dok u socijalnom veliku većinu jedinica sačinjavaju seljaci.

f) NASTAVA U JEDINICAMA, ŠKOLAMA I KURSEVIMA

U našim jedinicama, kako smo već naveli pretežan broj sačinjavaju novi borci, od kojih veliki broj uopće nije služio vojsku te se sa jedinicama, kao i sa nižim rukovodiocima proučavaju osnovne stvari iz vojne nauke. U glavnom se je radilo na proučavanju oružja, nišanjenju, pješadijskom egzerciru i ratnoj službi.

Pri Štabu ove Grupe održava se bolnički kurs koji će uskoro završiti sa obukom. Na tome kursu bolničari se upoznaju sa osnovnim stvarima iz sanitetske službe, kako bi mogli dati prvu pomoć ranjenicima i bolesnicima.

Sa jedinicama držani su časovi o bojnim plinovima, te se upozorilo drugove na činjenicu da neprijatelj prilikom po-

---

[11] Redakcija nije mogla utvrditi koliko su boraca mobilisali odredi za 12. NOU i 40. NO diviziju. Prema izvještaju Štaba 6. korpusa NOVJ, brojno stanje operativnih jedinica poraslo je u prvoj polovini decembra 1944. za 1.000 novih boraca (opširnije o tome vidi dok. br. 44).

[12] i [13] Redakcija nije mogla pronaći te priloge. Brojno stanje, naoružanje, socijalni i nacionalni sastav ljudstva Istočne grupe NOP odreda dati su u izvještajima Štaba 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 112 i 113).

vlačenja truje hranu, vodu itd. a to će činiti i u buduće te da trebaju u tome pogledu biti oprezni.

g) SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE

U svakom odredu postoje izviđačka odeljenja koja dobivaju zadatke od Štaba odreda i u glavnom zadovoljavaju.

Također u svakom odredu postoje odelenja za vezu. Drugovi u tim odelenjima imaju volje za rad, međutim nema stručnog osoblja koje bi ih u tome podučavalo, te je rad prilično težak. Ta odelenja u glavnom se upotrebljavaju za [us-] postavljanje veze.

Informativna služba još uvijek ne zadovoljava u našim jedinicama. Razlog je tome slaba sposobnost informativaca. Oni skoro nikada ne mogu dobiti točne podatke o neprijatelju, a pojedinci i nemaju osjećaja odgovornosti za tu službu. Nastoji se da im se pruži potrebna pomoć i vjerujemo da će moći zadovoljiti.

Intendantska služba u jedinicama popravlja se. Administracija u intendantskoj službi, koja je bila jedan od najtežih problema do sada, također se popravlja i vjerujemo, da će intendantska služba uskoro moći zadovoljiti.

Sanitetska služba u jedinicama nije najbolja. Ambulante su vrlo slabo uređene, u njima se primećuje nečistoća itd. Nastoji se da se sanitetska služba u jedinicama popravi, da se ambulante pri štabovima odreda urede, kako bi se manje bolesni i ranjeni drugovi mogli liječiti i u tim ambulantama.

h) MORAL, BORBENOST, ISHRANA, SPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU

Moral i borbenost jedinica je na prilično visini — naročito u Osječkom odredu, ishrana zadovoljava. Obuća i odjeća još je prilično slaba. Veš i obuća se popravila od kako smo primili izvjestan broj cipela i veša, dok u odijelima jedinice oskudijevaju, tako da ima i bosih boraca. Zdravstveno stanje je dosta dobro, manje bolesti liječe se u odredskim ambulantama. U Osječkom odredu pojavio se je tifus pjegavac. Odmah smo poslali referenta saniteta i liječnika ove Grupe u taj odred da pregledaju sve slučajeve i da energično porade na sprječavanju daljeg širenja te bolesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.) Komandant, major:
Jergović Ivan

BR. 12

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 4. KORPUSA OD 4. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA I O POLITIČKOM STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 37/44
dne 4. XII. 1944.

POLITKOMESARU GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

I.

U prošlom mjesecu vojnička aktivnost našega Korpusa bila je veća nego u pretprošlom. Razlog za veću aktivnost koju smo postigli ne leži u tome što je na našem sektoru nastala povoljnija vojnička situacija, već zato što su naše jedinice zabilježile daljnji napredak i zato što je otpočelo međukorpusno takmičenje koje je obuhvatilo sve naše jedinice.[2]

Vojnička situacija na našem sektoru nije se ništa izmijenila. Neprijatelj i dalje drži glavne komunikacije i to Bihać — Bos. Novi — Kostajnica — Sunja i Zagreb — Karlovac — Ogulin. Te komunikacije neprijatelj je vrlo dobro osigurao, načičkavši ih dobro fortificiranim garnizonima, koji se teško zauzimaju i likvidiraju bez teškog naoružanja.

Unatoč takove situacije, naš štab uspio je da pronađe načina za što aktivnije djelovanje svih naših divizija. Mi smo pronalazili slabije neprijateljske tačke tih komunikacija i, skoncentriravši sve teško naoružanje koje smo imali, uspjevali smo likvidirati te pojedine tačke.

U prošlom smo mjesecu ukupno likvidirali oko 15 neprijateljskih uporišta, računajući tu i kotarsko mjesto Cazin.[3]

U prvoj polovini prošlog mjeseca naš štab je donio odluku da se pristupi likvidaciji Cazina. U borbama koje su trajale skoro dva dana naša VIII. divizija i Unska operativna

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—2/2, k. 429.

[2] Riječ je o takmičenju koje je organizovao Glavni štab NOV i PO Hrvatske u vremenu od 1. novembra do 31. decembra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 110, str. 517 do 519).

[3] Neprijateljska posada u Cazinu savladana je u borbama 7/8. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 13, 20, 26, 27, 29, 39, 68 i 97).

grupa pokazali su vanrednu izdržljivost i upornost. Neprijateljski garnizon bio je potpuno likvidiran. Taj uspjeh naših jedinica vrlo je dobro odjeknuo u Krajini i učvrstio tamošnje muslimanske brigade.[4]

Nakon te akcije, mi nismo imali krupnijih operacija, već uglavnom manje akcije u kojima su sudjelovale pojedine naše divizije. Tako na pr. u prošlom mjesecu VII. je divizija dva puta likvidirala Zamlaču,[5] zatim Unčane[6] i skoro svakodnevno vodila borbu sa jakim kozačkim snagama koje se nalaze na liniji Sunja — Kostajnica — Dvor.[7]

Naša 34. divizija imala je u prošlom mjesecu najmanje uspjeha i pokazala najslabiju aktivnost. Ona je uspjela likvidirati Peščenicu i Lekenik,[8] zatim Zorkovac i »Titanit«.[9]

Vojnički bi uspjesi našeg Korpusa u prošlom mjesecu bili mnogo veći da smo imali više težeg naoružanja, kao na pr. mina i artiljerijskih granata. To je bio jedan od problema koji nas je u prošlom mjesecu mnogo mučio. Bilo je slučajeva da smo morali iz svih divizija sakupiti mine za teške bacače, kako bismo mogli izvesti jednu uspješnu akciju.

Neprijatelj na našem čitavom sektoru bio je u defanzivi, osim na Baniji, gdje je pokušavao vršiti manje ispade sa Kozacima.[10]

U borbama koje su naše jedinice u prošlom mjesecu vodile, došla je do izražaja prilično dobra upornost, izdržljivost, korišćenje manevra u borbi sa neprijateljem, korišćenje vatre težeg oružja, artiljerije i minobacača. Naše su jedinice pokazale vidan napredak u korišćenju manevra težeg naoružanja pri likvidaciji uporišta. Isto tako i naš štab stekao je u tome veliko iskustvo.

Vojni nedostaci koji su bili izbili na površinu došli su do izražaja u slijedećem: u sporosti jedinica kod priprema za napad, u sporosti kod prelaza sa jedne faze borbe na drugu, u nedovoljnoj budnosti i obezbjeđenju (slučajevi kod Vaganca) i nedovoljnoj inicijativi komandnog kadra, naročito bri-

---

[4] Riječ je o 1. i 2. brigadi Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 101).

[5] Vidi dok. br. 111, 130 i 168 i knj. 35, dok. br. 92 i 97.

[6] Napad na ustaško-domobransku posadu u selu Unčani izveden je 17. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 92 i 97 i Arhiv VII, reg. br. 23—7, k. 426: izvještaj Štaba 4. korpusa od 4. decembra 1944. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[7] i [10] Vidi knj. 35, dok. br. 44, 92 i 97.

[8] Dijelovi 2. bojne 4. posadnog zdruga u Peščenici i Lekeniku savladani su 22. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 93 i 97).

[9] Neprijateljsku posadu u Zorkovcu savladala je Žumberačka NO brigada 7. novembra, a posadu u fabrici dinamita »Titanit«, kod sela Mahično, 1. decembra 1944 (vidi dok. br. 6 i 168 i knj. 35, dok. br. 19 i 97).

gadnog i bataljonskog. Došla je do izražaja nedovoljna vojnička čvrstina jedinica Unske operativne grupe, koje su u napadu pokazale dobre rezultate, ali u odbrani vrlo slabe (slučaj kod Mutnika). Baš zbog tih nedostataka neke su naše jedinice pretrpile i nepotrebne gubitke, kao na pr. I. brigada VIII. divizije kod Vaganca i II. brigada Unske operativne grupe kod Mutnika.[11]

Prilikom istrage koju smo vodili, ustanovili smo da krivicu za te gubitke snose štabovi brigada . . .

II.

Politički rad, elan, borbenost i moralno stanje u našem Korpusu od prošlog izvještaja[12] nije se bitno izmjenilo. Uslijed nailaska zime i teškoća koje su nastale po pitanju odjeće, obuće i ishrane, u nekim našim jedinicama ponovo se pojavilo dezerterstvo. Naročito to važi za 34. diviziju. Ishrana te divizije još uvijek je vrlo slaba i sve one mjere koje se poduzimaju uglavnom ostaju bez rezultata. Dolaskom odjeće i obuće rješili smo jedan od krupnih problema našeg Korpusa.[13] Mislimo da će nam svi borci biti obuveni i obučeni. Poduzeli smo mjere da se iskoristi i stara odjeća i obuća.

Povoljna politička situacija u svijetu i položaj naše zemlje omogućuju našim političkim komesarima da razviju svoju djelatnost do maksimuma. Činjenica je da politički komesari još uvijek dovoljno ne koriste tu povoljnu situaciju. U radu komesara još uvijek imade priličnih nedostataka. Odlaskom mnogih ljudi iz našeg Korpusa, većina komesara brigada i bataljona su novi i mladi drugovi, koji se uvađaju u posao. Kod izvjesnih imade i crta birokratizma, koje negativno utječu na rad i stanje u jedinici. Kod nekih starih imade crta zamorenosti i nedovoljne aktivnosti. Te probleme otklanjamo ukazivanjem i pomoći koja se daje dotičnim drugovima. Većina od njih može da zadovolji na svojim dužnostima.

---

[11] Riječ je o gubicima koje su navedene jedinice pretrpjele 12. i 13. novembra 1944. kada su pokušale spriječiti dijelove njemačke 373. i 392. legionarske divizije da ponovno zauzmu Cazin (vidi knj. 35, dok. br. 78 i 97).

[12] Riječ je o izvještaju od 3. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 10).

[13] Odnosi se na odjeću i obuću koja je dobivena od saveznika (vidi knj. 35, dok. br. 97 i Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene u novembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Komesari divizija stekli su već veliko iskustvo i rutinu u radu. Danas uglavnom svi zadovoljavaju, sa izvjesnim manjim nedostacima koji se u radu mogu otkloniti...

Nakon konferencije koju smo imali sa komesarima divizija, oni su održali slične konferencije s komesarima brigada i prenijeli im zadatke sa naše konferencije. U prošlom mjesecu preko komesara divizija uspjeli smo zatalasati naše borce na pitanju natjecanja. O natjecanju se piše u divizijskim listovima, džepnim novinama, govori se na konferencijama, sastancima itd. Kampanja za takmičenje daje vrlo dobre rezultate. Ona je obuhvatila sve naše jedinice, kao i vojnu pozadinu.

Do sada u takmičenju vodi VIII. divizija, ali VII. se mnogo trudi da je prestigne. VII. divizija svakako želi odnijeti prvo mjesto i zato pokazuje najveću inicijativu po pitanju akcija.

Naša vojna pozadina također se natječe. Radionice, bolnice, područja, komande mjesta itd. Prišlo se izgradnji pruge i ona će izgleda u toku takmičenja na dionici Vojnić — Glina biti završena. Naša vojna pozadina prehranjuje stvarno dva Korpusa, IV. i XI., jer u toku takmičenja nam ništa ne dolazi od X. i VI. Korpusa. U našoj Vojnoj Oblasti najozbiljnije su shvatili pitanje takmičenja. Naša Vojna Oblast želi svakako odnijeti prvo mjesto u međukorpusnom takmičenju.

U ovom će mjesecu pitanje takmičenja još više zaokupiti sve naše borce i rukovodioce. Ako dobijemo mine i artiljerijsku municiju, mi ćemo moći prići i većim akcijama, tj. napadima na izvjesne gradove i mjesta.

Po pitanju političkih problema mogli bismo reći da njih ima najviše u 34. diviziji. Na sektoru na kom djeluje ta divizija osjeća se rad neprijatelja, mačekovaca itd.[14] Vjerovatno je to jedan od uzroka da je izvjestan broj boraca iz te divizije u posljednje vrijeme dezertirao kući. U VII. diviziji četništvo se ne osjeća. Nakon puta po sjevernoj Hrvatskoj, ta je divizija znatno ozdravila.[15] U VIII. diviziji također nema nekih naročitih pojava političke prirode, na koje bi se trebalo osvrnuti... U Unskoj grupi političko se stanje mnogo popravilo, naročito nakon naših uspjeha prilikom zauzimanja Cazina.

...

---

[14] Jedinice 34. NO divizije dejstvovale su u Žumberku i Turopolju gdje su napadale neprijateljska uporišta i komunikacije Zagreb — Karlovac i Zagreb — Sisak (vidi dok. br. 6, 22, 28, 29, 39 i 59 i knj. 35, dok. br. 6, 19, 93 i 97).

[15] Jedinice 7. NOU divizije (3. i 4. brigada) dejstvovale su u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske od 16. avgusta do 30. oktobra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 34, dok. br. 104).

III.

U posljednje vrijeme iz našeg su Korpusa otišli mnogi drugovi na razne dužnosti u Srbiju i u susjedne Korpuse. Otišlo je dosta viših oficira, komandanata, a znatno je izmjenjen i sam politički kadar. Svi politodjeli popunjeni su novim drugovima, jer su stari svi otišli. Te prilično velike promjene u komandnom kadru imaće, a i imaju, izvjesnog odraza u našim jedinicama. Iz tog razloga rad će u našem Korpusu po svim linijama trebati biti pojačan, kako ne bismo imali krupnijih nedostataka.

U našem je štabu također nastalo niz promjena, došao je novi komandant,[16] novi pomoćnik načelnika, novi referent saniteta, novi načelnik intendanture.[17] Svi ti drugovi ovih dana preuzeli su dužnost.

Novi pomoćnik načelnika štaba kod nas je major Đuro Bakrač. On je do sada bio na dužnosti komandanta područja [za Baniju], gdje je potpuno zadovoljio. Mislimo da će sa našom pomoći i na ovoj dužnosti zadovoljiti.

Drug komandant polako ulazi u posao. Za njega je to velika razlika i on je svijestan težine zadatka kojeg je primio na svoja leđa. On prilično dobro poznaje sve jedinice u našem Korpusu, tako da će se brzo upoznati sa problemima u tim jedinicama. Nama će biti potrebna sad neka veća operacija, u kojoj bi naš štab došao do izražaja. Odnosi će u našem štabu unatoč promjeni koja je nastala, ostati nadalje pravilni kao što su bili i do sada. Mi ćemo sa svoje strane, stariji članovi ovoga štaba, pružati što veću pomoć komandantu, kako bi on što prije stekao potrebna iskustva. Novi referent saniteta drug Perin[18] prilično se dobro snašao, mislimo da će zadovoljiti. Inače naš sanitet je dosta dobro organizovan. Sama ta činjenica olakšava mu posao.

Da bismo nadopunili praznine koje su nastale, mi smo pristupili uzdizanju novih kadrova, rješavajući na taj način problem kadrova u našem Korpusu. Nakon izvjesnog vremena, naš Korpus bi opet mogao da dade priličan broj ljudi na razne dužnosti, ali izvjesno vrijeme biti će potrebno da se uvedu novi drugovi u posao.

Naročite promjene nastale su u VIII. diviziji, gdje su postavljeni novi svi komandanti brigada,[19] načelnik i koman-

[16] Miloš Šumonja
[17] Krešo Hajdić
[18] Dr Juraj
[19] Komandant 1. NOU brigade bio je tada Joco Miljković, komandant 2. NOU brigade — Rade Škaljac, a komandant 3. NOU brigade — Đuro Ćujić.

dant divizije.[20] Te promjene odrazile su se već u komandovanju i rukovođenju sa divizijom, u tome što je divizija u posljednje vrijeme imala u borbama prilično krupne nedostatke.

Naročite propuste u toj diviziji pravio je Štab I. brigade koji snosi svu odgovornost za iznenađenja kod Vaganca i gubitke Omladinskog bataljona u Plaščanskoj dolini[21]...

Prisustvovali smo ovih dana konferenciji štabova brigada u VII. diviziji. Štabovi su prilično dobri, naročito komandanti otskaču...

Jedan od problema koji je nastupio u VII. diviziji jeste pitanje tifusa. U prošlom je mjesecu ta divizija imala 25 slučajeva oboljelih. Poduzeli smo mjere da se spriječi širenje u vojsci. Na terenu i kod naroda situacija je prilično teška. Ovih dana preko 200 ljudi civila leži bolesno od tifusa. Civilni sanitet je po tom pitanju skoro potpuno nemoćan. Naše će jedinice sa svoje strane poduzeti sve što mogu da pomognu stanovništvo. To je bio jedan od glavnih razloga zbog koga je sazvana ta konferencija.

Prišli smo rasformiranju jedne brigade u VII. diviziji, tako da će divizija sada imati 3 brigade i jedan odred. Rasformiraćemo najslabiju brigadu i iz nje popuniti i specijalne dijelovi koje po formaciji treba divizija da ima.[22]

Polako vršimo pripreme za uključenje Unske operativne grupe u VIII. diviziju. To je pitanje prilično škakljivo i zato ga ne možemo brzo rješavati. Mislimo sada neke dijelove kod VIII. divizije popunjavati iz Unske grupe, a II. brigadu Unske grupe stavili smo ovih dana pod komandu VIII. divizije, kako bi se malo bolje upoznali.

U našim područjima također ima znatnih promjena. Postavljamo novog komandanta Banijskog područja, Kordunaškog, Pokupsko-turopoljskog i komesara Karlovačkog. Predloge ćemo Vam za koji dan dostaviti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik
V.[23] Holjevac

---

[20] Načelnik Štaba 8. NOU divizije bio je tada Simo Mikašinović, a komandant divizije Mihajlo Vojnović.

[21] Riječ je o 3. bataljonu 1. brigade 8. NOU divizije (vidi dok. br. 13 i Arhiv VII, reg. br. 25/12, k. 830: izvještaj Štaba I. brigade od 2. decembra 1944. upućen Štabu 8. NOU divizije).

[22] Štab 7. divizije rasformirao je 2. NOU brigadu 6. decembra 1944 (vidi dok. br. 111).

[23] Vjećeslav

BR. 13

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 4. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD PLAŠKOG I O NAPADU NA MAKOVNIK[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 78/44.
4. XII. 1944. godine

Predmet: Operativni izvještaj o borbama Lisac—Plaški i napad na Makovnik:

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj od 27. XI. 1944. za napad na Makovnik i borbe 29. XI/44 na sektoru Lisac—Latasovo Brdo[2]—Plaški. Zemljište predstavljeno na sekciji Karlovac — Ogulin 1 : 100.000.

Po završenoj operaciji na Troj-vrh i Mudrić Glavu,[3] naša I. i II. Ud. brigada smjestile su se na prostoriji plaščanske doline.

a) Dana 27. XI/44 II. brigada vršila je napad na neprijatelja u selu Makovniku.[4] Sam napad vršio je jedan bataljon, dočim su dva bataljona osiguravala prema Carskoj Kući i selu Keseru.

Napad je počeo 27. o.mj. u 8 časova do koga vremena su bila osiguranja na određenim mjestima.

Prilaženje jedinica prema neprijatelju bilo je dosta dobro, ali iznenađenje nije postignuto usljed toga što je neprijatelj na našem osiguranju osjetio vatru i dao znak ostalim uporištima.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/2, k. 827.

[2] Latasovo brdo nije nađeno na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na brdo kod sela Latasi.

[3] Jedinice 8. NOU divizije napale su neprijatelja na Troj-vrhu (trig. 599) i Mudrić glavi (k. 501) 23. novembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 85, 88 i 97 i Arhiv VII, reg. br. 25—7, k. 426 A, i 22/2—2, k. 827).

[4] Izvještaj Štaba 2. NOU brigade o tome napadu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 32/12, k. 831.

Nakon jednosatne borbe napad nije uspio na neprijatelja u Makovniku zbog velikog snijega, jer Džonbul-bacači nisu se mogli iskoristiti, pošto je od 26 mina eksplodiralo svega 3. Neprijatelj u Makovniku bio je dobro utvrđen sa bunkerima, a kako smo naveli pridodata probojna oruđa nisu se mogla iskoristiti i oko 9 časova donešena je odluka da se jedinice povuku.

U pravcu osiguranja neprijatelj nije nailazio, već je iz svojih utvrđenja tukao naše položaje.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 8 mrtvih i nepoznat broj ranjenih.

Sopstveni gubitci: 1 mrtav i 7 ranjenih. Utrošeno je 1.050 puščanih i mitraljeskih metaka raznog kalibra, 15 mina za laki bacač, 6 mina za teški bacač, 26 mina za Džonbul-bacače.

Poslije ove borbe brigada se povukla na sektor Kunić [Selo] — Plaški — Kosanovići.

1.) Borba se vodila na prostoriji Lisac — Klašnica — Plaški (k. 385) i Toboliću. Zemljište manevrasto, mjestimično pošumljeno. Samo zemljište dosta je nepregledno, a pored toga jaka magla utjecala je na sam tok borbe, zbog čega je manevar i pokret bio otežavan.

2.) Jačina i sastav neprijatelja: kompletna 33 ustaška bojna i 2—3 satnije ustaša i legionara[5] potpomognuti sa jednim topom i nekoliko teških bacača. Na našoj strani učestvovala je u ovoj borbi I. brigada sa četiri bataljona i jednim bataljonom iz II. brigade.

3.) Neprijatelj je imao namjeru izbaciti naše snage iz plaščanske doline i ovladati sa istom. Za ostvarenje ovog plana neprijatelj je kretao u više kolona, odnosno u više pravaca s tim, da se spoje kolone Tržić — Tobolić — Tuk — Plavča Draga, sa kolonom Troj-vrh — Plaški — Pl. Draga.

4.) Naše namjere bile su odbaciti neprijatelja i djelomično uništiti, te na taj način spriječiti ga u njegovim namjerama.

5.) Za ovu borbu mjestimično je osujećen neprijateljski pokret i izdato je usmeno naređenje, sa rasporedom naših snaga i to: I. brigada sa tri bataljona na liniji Klašnica — Lisac — Sekulići (k. 379) i jednim bataljonom II. brigade Plaški (Cr.[6] K. 385).

6.) Borba je počela 29. XI. 44 oko 9 časova.

---

[5] Iz sastava njemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6, depeše Štaba 4. korpusa upućene u decembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[6] Crkva

7.) Dana 29. XI. 44 neprijatelj je krenuo sa srednjim i glavnim kolonama u pravcu Klašnice i Lisca, a pomoćnim kolonama krenuo je pravcem Troj-Vrh — Plaški i Kamenica — Tržić — Tobolić i do 9 časova izbio sa prethodnicama do naših pretstraža ispred Plaškog, Klašnice i Lisca, gdje je došlo do sukoba.

Nakon kraće borbe neprijatelj je odbacio naše prednje (manje) snage, tako da se glavna borba prenesla na Lisac i na Cr. K. 385. Oko 10 časova neprijatelj je sa bočnim manevrom i jačim snagama napao Lisac, gdje mu je uspjelo odbaciti naš bataljon i na taj način neprijatelj je ovladao sa Liscem. Dok je neprijatelj ovladao Liscem, 3-ći omladinski bataljon uporno je držao Klašnicu, gdje je neprijatelj također vršio jak pritisak, ali mu nije uspjelo odbaciti bataljon sa Klašnice. U isto vrijeme na Cr. K. 385 neprijatelj je bio odbačen uz osjetljive gubitke.

Kada je neprijatelj zavladao Liscem, 3-ći bataljon bio je gotovo izoliran na Klašnici, jer je neprijatelj već preko Lisca izbijao u pravcu Janje Gore.

Odluka je donešena da se izvrši protunapad na Lisac, sa Prvim bataljonom koji je bio odbačen i Četvrtim bataljonom koji je bio u rezervi, a Treći bataljon dobio je zadatak da u isto vrijeme osigura svoj desni bok. Nakon kraće borbe našim snagama uspjelo je zbaciti neprijatelja sa Lisca u kome je vremenu već neprijatelj bio ovladao sa Klašnicom. U ovoj borbi, t.j. zbacivanjem neprijatelja sa Lisca, III. bataljon na Klašnici doveden je u nezgodan položaj, tako da je u toj borbi isti bataljon pretrpio osjetljive gubitke u ljudstvu i oružju.

Oko 11 sati upotrebljen je kako smo naveli gore i IV bataljon iz rezerve i pod pritiskom naših snaga neprijatelj se djelomično povukao a djelomično produžio napredovanjem preko Klašnice na Latasovo Brdo u pravcu Drage. Ovakova situacija i pored naših snaga prilično jakih, zbog same magle nije se mogla dovoljno iskoristiti.

Dok se borba vodila na sektoru Lisac — Janja Gora — Klašnica, jednovremeno neprijatelj je nadirao od Tržića i Sekulića u pravcu Tobolića, gdje mu je nakon trisatne borbe uspjelo ovladati Tobolićem. Ove snage iz Tobolića imale su namjeru da se spoje sa snagama od Latas Brda u Dragi, međutim zbog jačeg otpora naših snaga u Toboliću neprijatelju nije uspjelo da prodre komunikacijom preko Kneje za Dragu. Oko 16 časova poslije podne neprijatelj je počeo da se djelomično povlači pod zaštitom magle i to sa svojim lijevim i desnim krilom, ostavljajući front po dubini na Latas Brdu, Klašnici. Prema [našem] mišljenju ovaj front je ostavljen

računajući da će snage preko Kneje dospjeti da prodru do Drage, gdje su se imale snage neprijatelja spojiti.

Oko 18 časova donešena je odluka da se neprijatelj napadne na Latas Brdu, koji je bio u jačini jedne satnije ustaša.

Napad je izveden sa tri pravca i to: od pravca Lisca, zatim od pravca Drage i od pravca Šušnjari — Skorupani. Prvi nalet nije uspjeo zato, što se nije gotovo ništa vidjelo, a iskorišćavanje bacačke vatre bilo je gotovo slabo.

Računajući da će neprijatelj idućeg dana krenuti sa snagama da izvuče napadnutog neprijatelja u Latas Brdu, donešena je odluka da se neprijitelj ponovno i energično napadne i uništi. Međutim sam pritisak u početku bio je dosta labav, tako da je neprijatelj to osjetio i izvršio protivnapad i odbacio jugo-zapadne dijelove naših snaga, u kome je vremenu neprijatelju od pravca Klašnice stiglo pojačanje. U vezi ovakove situacije donešena je odluka da se neprijatelj blokira do zore, a u rasvanuće da se ponovo napadne, međutim, neprijatelj je ovo osjetio i u samu zoru pod zaštitom magle povukao se u pravcu Klašnice. Njegovo odstupanje osujećeno je, ali gonjenje neprijatelja nije se završilo uspješno.

Dana 30. XI. oko 8 časova neprijatelj je ponovno krenuo od pravca Vojnovca u pravcu Plaškog i Klašnice, gdje je prihvaćena borba, ali nakon jednosatne borbe neprijatelju nije uspjelo da odbaci naše snage, gdje se zadržao izvjesno vrijeme i oko 14 časova počeo sa povlačenjem u pravcu Vojnovca. Gonjenje neprijatelja nije se moglo uspješno izvesti zbog toga što se prekasno osjetilo njegovo povlačenje i radi magle. Borba se završila istog dana oko 15 časova.

8.) U ovoj borbi uspjeh nije postignut. Sve odluke bile su realne i na vrijeme izdane. Sam neuspjeh okarakteriše se u tome što smo mi pretrpili, s obzirom na neprijateljske snage i u odnosu na položaj, prilično velike gubitke. U ovim borbama neprijatelj je imao 50 mrtvih, 63 ranjena i 10 zarobljenih. Zaplijenjeno: 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, 1 šmajser, 17 karabina, 1 pištolj, 1 signalni pištolj, 2.500 metaka i 10 pari odijela.

9.) U ovim borbama mi smo imali 28 mrtvnih, 22 ranjena, 7 nestalih i jedan prebjegli k neprijatelju. Od oružja izgubljeno je: 2 teška mitraljeza, 2 puškomitraljeza, 1 mali bacač i 15 karabina.

10.) U ovim borbama utrošeno je 15.000 puščanih i mitraljeskih metaka raznog kalibra, 7 mina za teški bacač, 44 mine za Džonbul i 20 bombi.

11.) Imena lica i jedinica koji su se u ovim borbama istakli nije bilo.

12.) U ovim borbama slabije se držao 3-ći omladinski bataljon I. brigade, koji se nije pravilno kretao prilikom zauzimanja položaja i na taj način njihov bataljon pretrpio je jače gubitke.

13.) U ovoj borbi naša I. Brigada doživila je uglavnom neuspjeh.[7]

Sopstveni gubitci u odnosu na jačinu neprijatelja, bez sumnje su preveliki.

Kod naših jedinica osjeća se sporost u manevriranju, a kod Štaba I. brigade u donošenju odluka. Prema tome reagiranje nije blagovremeno, što znači da se i situacija s obzirom na dulje vrijeme promjenila, i baš zato, što se na vrijeme nije reagiralo, i u situaciji, pretrpili smo gubitke.

Kod štabova bataljona osjeća se da oni obično izdaju naređenje bilo kakvog karaktera, a da ga ne kontrolišu. Pored ovih nedostataka, kod naših boraca osjeća se slaba strana da se dovoljno ne iskorišćava zemljište i zakloni bilo kakvi. Kretanje se ne vrši prema situaciji i vojnički. Takav slučaj bio je prilikom ove borbe kod III. bataljona gdje je zbog slabog vojničkog kretanja i obezbeđenja neprijatelju uspjelo da iznenadi dijelove III. bataljona i da taj bataljon pretrpi gubitke.

Još jedan slučaj kao nedostatak bio je slabo držanje kontakta sa neprijateljem, što je omogućilo neprijatelju da pod zaštitom magle izvuče se gotovo iz obruča, i pored naših mnogo jačih snaga.

Bilo je slučajeva da izvještaji nisu bili tačni i onakovi kako je to situacija pokazala.

Iz ove borbe možemo povući kao pouke:

1. — Sporo donošenje odluke i reagiranje štabova.
2. — Nevojničko kretanje i slabo obezbeđenje, što je uglavnom dovelo do gubitaka.
3. — Slabo međusobno potpomaganje i neiskorištavanje zemljišta, i zaklona.

Svi gore navedeni nedostatci izneseni su na konferencijama potčinjenih štabova i pravilno kritikovati.

Politkomesar-p.pukovnik
D.[8] Hrstić

V. d. komandanta-major
Mih.[9] Vojnović

(M. P.)

---

[7] Iz izvještaja koji je Štab 1. brigade poslao 2. decembra 1944. Štabu 8. NOU divizije vidi se da su njeni gubici bili: 22 poginula, 19 ranjenih i 7 nestalih (Arhiv VII, reg. br. 25/12, k. 830).

[8] Dušan

[9] Mihajlo

BR. 14

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1 (ČEHOSLOVAČKE) BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 5. DECEMBRA 1944. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBI NA PUTU ŠIROKO POLJE — ĐAKOVO[1]

ŠTAB I. ČESKOSLOVENSKÉ BRIGADY
»JANA ŽIŽKY z TROCNOVA«
NOV JUGOSLAVIJE
Číslo: 478
Dne: 5./XII 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi. Dostavlja se

ŠTABU XII. UD. DIVIZIJE.

Dostavljamo operativni izvještaj o borbi kod Tomašanci, Garjanski Ivanovci te o borbi na putu Široko Polje — Đakovo.[2] Sekcija Vinkovci 1 : 100.000.

Opis položaja za dotičnu jedinicu.

Jedinice ove brigade vodile su borbu na cesti Široko Polje — Đakovo i kod samih Tomašanaca. Položaj kod samih Tomašanaca zaposjeo [je] naš I. Bataljon na istočnom dijelu sela Tomašanci i to sa četom i pol zaposjeo položaj sjeverno od puta koji vodi za Tomašance do horizontale sjeverno a sa jednom četom zaposjeo položaj južno od puta koji vodi za Tomašance, do rijeke Rit. Zaposjedanje položaja 4. XII. 1944 g. bilo je sa jednim bataljonom koji je trebao da zaposjedne položaje preko ceste koja vodi za Đakovo i to sa dve čete zapadno prema s. Ivanovci a sa jednom četom od ceste do rijeke Rit, sa jednom četom I. bataljona zaposjeli [smo] položaj od kote 111 do rijeke Rit, gdje je trebalo držati vezu sa lijevim krilom III. bataljona. III. bataljon zaposjeo je položaje istočno od Gorjanski Ivanovci do kote 98, koji je imao zadatak da tuče neprijatelja s boka kad naiđe neprijatelj na zasjedu II. bataljona koju je trebao držati na ovoj cesti. II čete I. bataljona bile su u rezervi. Položaj koji je bio zaposjedan od naših jedinica bio je većim dijelom ravan.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 35—1/2, k. 898.

[2] Vidi dok. br. 5.

2. *Naziv naše jedinice koja se borila.*

U ovoj borbi učestvovali su I. II. i III. bataljon. Dok dve čete I. bataljona bile su na položaju u istočnom dijelu Ivanovci. Na lijevom krilu naših položaja nalazila se je u zasjedi Osječka Ud. Brigada.[3]

3. *Naziv, jačina, sastav neprijateljske jedinice.*

U ovoj borbi učestvovala je neprijateljska kolona koja je bila u prolazu za Đakovo kao i neke neprijateljske jedinice koje su bile na osiguravanju neprijatelja koji je prolazio cestom za Đakovo. Sastav neprijatelja je bio većim dijelom Nijemci a i neki dio gestapovaca.[4] Za samo osiguranje bili su postavljeni tenkovi na cesti ispred naših položaja i borna kola, kao i 200 neprijateljskih vojnika. Kolona koja je prelazila drumom brojila je oko 1.000 vojnika i oko 10 tenkova isto tako i bornih kola i 15 kamiona, koji su bili puni vojske i prebacivali se iz Đakova prema Širokom Polju i nazad. Ime neprijateljskog komandanta nije nam poznato.

4. *Obostrana situacija.*

Neprijatelj je namjeravao u ovim borbama da bi nesmetano prolazio cestom Đakovo — Osijek, ali postavljanje mu zasjede na istoj cesti zadržao se u njegovom cilju i namjerama. Isto tako neprijatelj koji je pošao iz Širokog Polja za Tomašanci imao je namjeru da opljačka isto selo, ali naše jedinice su ga sačekale i pomeli mu cilj koji je on namjeravao. Odluka u istim akcijama bila je ne dozvoliti mu da opljačka naše selo kao i da ne može u miru prolaziti cestom Đakovo — Osijek. Isto tako bila nam je namjera da ga potučemo i zarobimo što veću količinu oružja i ostalog ratnog materijala.

5. *Izdate zapovjesti.*

Zapovjest je bila izdana od Štaba XII. Udarne Divizije i to usmenim naređenjima, dana 3. XII. 1944 a zapovjest štabovima bataljona izdao je zapovjest od strane ovoga štaba brigade usmenim putem i to pozvani su u štab brigade i objašnjeno [im je] kako treba da drže položaje kako bi se što uspješnije izvršio zadatak koji nam je izdan od Štaba XII. Udarne Divizije.

---

[3] Vidi Arhiv VII, reg. br. 31—8/2, k. 882.

[4] Odnosi se na pripadnike njemačke narodnosti koji su bili u sastavu jedinica Pomoćne policije.

6. *Vrijeme kad je borba počela, datum dan i čas.*

Borba je počela 4. XII. 1944 g. u 5 i 30 časova a svršila je istoga dana u 13 i 40 časova.

7. *Tok borbe.*

Borba kod Tomašanaca vodila se i to. Naše jedinice su ga sačekale na istočnom dijelu sela Tomašanci i neprijatelj je gonjen na cestu Osijek — Đakovo. Neprijatelj je gonjen prema Širokom Polju. Borba prilikom zarobljavanja teških bacača vođena je na rijeci Rit i gdje se sa uspjehom i svršila. Borba sa tenkovima na istoj cesti počela je na rijeci Rit sa sjeverne i južne strane gdje se i svršila poradi motorizacije koja je osiguravala kolonu koja je bila napadnuta. Naše jedinice bile su primorane da se povuku. Nakon povlačenja zauzeli smo stare položaje i to na istočnom dijelu Tomašanci i na istočnom dijelu Gorjanski Ivanovci.

8. *Ishod borbe.*

U ovoj borbi nisu postignuti ciljevi kao i izvršen zadatak koji nam je zadan od Štaba XII. Udarne Divizije. U samoj borbi je zarobljeno 2 laka maksa,[5] 2 teška mino-bacača, 2 šarca, 1 talijanski laki bacač, 5 pištolja raznog kalibra, 1 radio stanica, 1 kamion, 1 šmajser, 17 pušaka, 1 tromblon. Municije: 80 mina za teški bacač, 15 mina za laki, 15 tromblonskih bombi, 4.000 kom. za Bredu mitraljez, 3.000 kom. mauzerske municije.

Uništeno je 1 kamion i 1 oštećen i 1 borna kola oštećena, uništen 1 motorkotač i 1 spaljen. Gubici neprijatelja jesu: 58 mrtvih i 28 ranjeno.

9. *Naši gubici u ljudstvu i materijalu.*

U ovoj borbi imamo 4 mrtva druga i 16 ranjenih. Od mrtvih drugova jesu: komesar 3 čete III. bataljona, Jan Filip, i vodnik bolničkog voda Vinko Vlahovec. 1 bolničarka i 1 borac. Od ranjenih jesu: pomoćnik komesara III. bataljona Mirko Pitlik, komesar Prateće čete III. bataljona Stjepan Martek, vodnik 1. čete I. Bataljona Lucjak Anatolij, ađutant I. bataljona Viktor Supan i 12 boraca. Oštećeno od materijala jesu: 1 protutenkovska puška i 1 zbrojovka, brno mitraljez. Od nestalih jesu 1 drug.

[5] Riječ je o mitraljezima modela »Maksim«.

10. *Utrošak municije.*

U ovoj borbi utrošeno je 7.050 mauzerske municije i 2.750 engleske municije, bačeno je 32 ručne bombe, 7 mina za teški bacač i 13 za laki bacač, iz protu-tenkovskog topa ispaljeno je 3 granate.

11. *Imena učesnika, lica i jedinica koji su se istakli.*

U ovoj borbi su se istakli 1. četa III. bataljona na čelu sa komandirom Manjski Antun, kurir štaba brigade Franjo Horak koji je prvi doskočio do »Šaraca«, iste zarobio i dao komandiru 1. čete III. bataljona. Isto tako se je istakao čitav I. bataljon koji je zarobio 2 teška minobacača, 2 laka maksa, kao i municiju za iste, a naročito se istakao 3. četa I. bataljona na čelu sa komandirom Halupa Franjom koji je sa svojom četom zarobio gore navedene bacače.

13. *Kritika akcije, odnosno operacije.*

Ova borba odnosno operacija nije bila dobro izvedena pošto komandant II. bataljona nije zauzeo na vrijeme položaje, neprijatelj je naišao sa dva tenka i 1 borna kola, a komandant istog bataljona je dao naređenje komandi četama[6] da se povuku zapadno od ceste u pravcu Tomašanaca tako da [je] neprijatelj prošao naše položaje i neprijatelj došao Osječkoj Udarnoj Brigadi iza leđa.

Da je bio položaj zaposjednut kako je bilo to u zadatku imali bi mnogo veće uspjehe i manje žrtava, tako da bi položaj mogli održati čitav dan i neprijatelj ne bi opće mogao da vrši pokrete po istoj cesti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. Politkomesara:
Oret Adolf

V. d. Komandanta
Anton Doležal

[6] Komandama četa

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA 33. DIVIZIJE OD 6. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA VELIKO KORENOVO I GUDOVAC[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. br. 249
Dana: 6/XII 1944 god.

Operativni izvještaj za
napad na uporišta Korenovo
i Gudovac, dostavlja.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Sekcije Čazma i Bjelovar 1 : 100.000.

Oba uporišta dobro su utvrđena, naročito V. Korenovo je opasano nizom zemljano-drvenih bunkera, na odstojanju 30—50 metara, povezanih međusobno streljačkim jarcima[2] sa vrlo dobrom preglednošću predterena, koji je brisan i bez mrtvih uglova u širini 200 i više metara. Ispred bunkera je dvostruka bodljikava žica. U Gudovcu je neprijatelj kao glavne tačke otpora uredio školu i općinsku zgradu, a za vrijeme, dok se osjećao sigurnim nalazili su se njegovi vojnici po cijelom selu raštrkani. Uporišta su udaljena od Bjelovara 4—7 kilometara. Položaji I i III brigade »N.[3] Demonja« na osiguranju prema Bjelovaru protezao se linijom na 2 kilometra ispred spoljne obrane Bjelovara u dometu vatre neprijateljskih pješadijskih oruđa.

Operaciju je izvodila Divizija sa I, II i III brigadom »N. Demonja«, pojačana sa I Zagorskom brigadom. Osiguranje operacije od uporišta Križevci — Koprivnica vršila je XXXII Divizija NOVJ.[4]

Uporište V. Korenovo branile su X i XIV Sat III Bojne IV Gorskog Zdruga u jačini 350 vojnika, naoružanih lakim

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—1/6, k. 551 A.

[2] Riječ je o rovovima.

[3] Nikola

[4] Vidi knj. 35, dok. br. 101 i zapovijest Štaba 32. NO divizije u Arhivu VII, reg. br. 21—1, k. 1191.

pješadijskim oružjem pod zapovjedništvom domobranskih poručnika Vladimira Horvata i Vladimira Supončića. Uporište Gudovac branilo je oko 160 ustaša pripadnika raznih satnija XXXVII Ust. bojne, zapovjednik neutvrđen.

Kroz spomenuta uporišta neprijatelj je kao vojnički cilj ostvario vanjsku daljnu obranu svoga glavnog uporišta na ovoj prostoriji — Bjelovara, a istovremeno su ta uporišta, a naročito Gudovac vršila jak politički upliv nad širokim pojasom naše oslobođene teritorije, mobilišući tu za neprijatelja vojničku i radnu snagu i neutrališući taj kraj prema NOB. Posadu uporišta sačinjavali su pretežno ljudi iz najbliže okolice od kojih su mnogi osvjedočeni pristaše fašističkih vlasti još od prvih dana. Obzirom na blizinu tih posada Bjelovaru neprijatelj ih je smatrao vjerovatno dovoljno sposobnim da uz manju pomoć iz Bjelovara odbiju svaki naš napad, pa se zbog toga i nije u velikoj mjeri angažirao da im tokom borbe pomogne.

Na osnovu primljene zapovijesti[5] Štaba X Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ ovaj Štab je odlučio spomenuta uporišta likvidirati imajući za taj zadatak na raspoloženju svoje vlastite snage i I. Zagorsku brigadu. Ta odluka imala je stvarnih osnova računajući pretežno na moralnu, pa zatim i efektivnu superiornost naših snaga, te najavljenu obimnu suradnju savezničke avijacije; budući je suradnja savezničke avijacije najavljena u zaista velikom opsegu,[6] stavljen je u izgled po likvidaciji V. Korenova i Gudovac, opći napad i na sam Bjelovar, pa je u glavnom ta ideja i dominirala pri raspodjeli prvih zadataka na pojedine brigade.

U prilogu zapovijest ovog Štaba Op. br. 241 za napad.[7]

Borba je počela 2 prosinca 1944. točno u 5 sati.

I i II brigada krenule su na zadatak iz prostorije Čazma i prebacile su se preko nabujale Česme djelomično čamcima, a djelomično preko pontonskog mosta uz pomoć inžinjerskog bataljona, III brigada »N. Demonja« i I Zagorska brigada pošle su u napad iz prostorije Srpska Kapela — Farkaševac — Kabal. Sve su jedinice pristupile zadatku točno u određeno vrijeme.

Obzirom da smo imali na raspoloženju 3 tankete koje su trebale u prvi mah pomoći proboj obrane i ulazak snagama II brigade u uporište Korenovo, pomoći pri likvidaciji naj-

---

[5] Vidi knj. 35, dok. br. 101.

[6] Vidi knj. 35, dok. br. 97 i 101.

[7] Zapovijest Štaba 33. NO divizije za napad na Veliko Korenovo i Gudovac nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/2, k. 1207.

čvršćih žarišta neprijateljskog otpora, a zatim proslijediti cestom za Gudovac i potpomagati napad I Zagorske brigade, uzet je u obzir kao glavni navalni pravac protiv Korenova cesta koja dolazi od Narte, budući je tlo izvan ceste radi podvodnosti nesposobno za kretanje tanketa. Sa sjeverne i zapadne strane uporište je blokirano. Bataljoni koji su vršili blokadu predstavljali su u stvari rezervu brigade koju se moglo svaki čas upotrebiti u bilo kojem pravcu gdje se za to ukaže potreba.

Napad je određen za 5 sati i time se htjelo jedinicama pružiti povoljna mogućnost da se pod zaštitom tame probiju u unutrašnjost uporišta, a borbu u uporištu da vode danju što je mnogo efikasnije, a ujedno pruža veću preglednost nad neprijateljskom djelatnošću i eventualnim pokušajem bijega na kojeg se moglo računati.

III bat. II brig. koji je dobio zadatak probiti neprijateljsku odbranu oslonio se suviše na pomoć tanketa i precjenio njihovu moć, očekujući da će ove u naletu likvidirati neprijateljsku obranu na njegovom nastupnom pravcu, što je međutim otpalo usljed neispravnosti strojeva i mitraljeza na tanketama i neborbenosti njihove posluge.[8] Dok su te činjenice uočene proteklo je stanovito vrijeme i dan je zatekao bataljon 300 metara udaljen od neprijateljskih bunkera na potpuno brisanom međuprostoru. Otkrivanje svakog našeg borca ili grupice boraca neprijatelj je iz bunkera popratio žestokom puščanom i mitraljeskom paljbom. Pošto takova situacija nije obećavala nikakvih izgleda na uspjeh od eventualnog juriša poduzetog sa strane III bataljona pa je oko 9 sati njegov zadatak sveden na blokadu, a II bataljonu koji je do tada držao blokadu sa sjevera naređeno da otpočne nastupanje prema sjevernoj strani neprijateljske obrane i koristeći kuće i ostale gospodarske zgrade zauzme položaj za napad. Nakon toga bi svi ti bataljoni sa svojih položaja izvršili vatrenu pripremu, koncentrišući vatru na sjeverni dio neprijateljskog uporišta što bi omogućilo II bataljonu prodor u uporište s toga pravca. Kroz cijelo vrijeme djelovao je naš protuoklopni top protiv bunkera na sjevernom krilu neprijateljske odbrane i direktnim pogodcima ih nekoliko izbacio iz upotrebe. Međutim Štab II bataljona se slabo založio oko dobivenog zadatka i svoje jedinice pomjerao prema uporištu sa gotovo začuđujućom sporošću. Istovremeno s tim bata-

[8] Prema izvještaju koji je Štab 10. korpusa pisao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, ocjena Štaba 33. NO divizije o radu i držanju posade tanketa nije tačna (vidi dok. br. 23).

ljonom prekinuta telefonska veza pa je tako za više od tri sata ostao izvan uticaja od svog predpostavljenog Štaba. Naposljetku je u toku prebacivanja pretrpio stanovite gubitke i smatrao to dovoljnim razlogom da oglasi bataljon nedoraslim za povjereni mu zadatak.

Oko 12 sati izvršena su ponovno s pravca III bataljona dva pokušaja prodora u uporište, koji su zaustavljeni efikasnom neprijateljskom vatrom. Obzirom na povoljnu situaciju kod snaga na osiguranju ovaj Štab je odlučio da dalje ne izlaže jedinice II brig. gubitcima koji nisu obećavali konačni uspjeh već i njihovu zadaću sveo tokom dana na blokadu i izvršio pripreme za konačan i odlučan napad u večer. Protivoklopni top prebačen je na sjevernu stranu uporišta i dovedena četa jurišnih pionira, sa ciljem da se neprijateljska obrana probije na sjevernoj strani, pa zatim da se pusti I bataljon I brigade radi daljne likvidacije neprijateljskog otpora. III bataljon uz pomoć tanketa trebao je održavati neprekidan kontakt sa neprijateljem na svom pravcu i tako smanjiti otpor na ostalim pravcima.

Međutim prije no što se pristupilo ovom napadu počeli su iz uporišta bježati pojedini vojnici i manje grupice i predavati se našim jedinicama. Zapovjednici uporišta uputili su istovremeno Štabu brigade prijedlog za predaju posade. Od njih je zatražena bezuvjetna predaja, no njihov pristanak nije bio niti potreban jer su se vojnici na vlastitu inicijativu predavali sa oružjem. Spustila se gusta tama, a u uporištu je nastao metež, odgovorni rukovodioci bataljona i četa koji su se nalazili na licu mjesta dali su se suviše impresionirati predajom stanovitog dijela neprijatelja i napustili [su] blokadu vjerujući da se cijela posada predala. Gotovo polovica neprijateljskih vojnika svjesni od ranije svoje krivice i odgovornosti prema NOB uočili su tu za sebe povoljnu situaciju i razbježali se odnijevši sa sobom i dio oružja, dok su se neki posakrivali u samom uporištu.[9]

U uporištu Gudovac dijelovi I Zagorske brigade uspjeli su brzo stegnuti neprijatelja i glavninu uništiti. Uporište je likvidirano u 11 sati, dakle za 6 sati borbe. (Pošto je I Zagorska brigada odmah potom stavljena izvan komande ovog

[9] Prema izvještaju Štaba 2. brigade 33. NO divizije, narednog dana u zoru izvršen je pretres uporišta i okoline, pa je nekoliko neprijateljskih vojnika pohvatano ili ubijeno (Arhiv VII, reg. br. 13/2, k. 1211).

Štaba[10] nije od nje primljen detaljniji izvještaj o toku operacije).[11]

Iz uporišta Bjelovar krenuo je neprijatelj tokom prijepodneva prema položajima I brigade u M. Sredicama i položajima III brigade u N. Plavnicama sa snagama od jedne satnije na svakom pravcu vjerovatno sa svrhom izviđanja naših snaga i rasporeda; i jedna i druga jedinica odbile su neprijatelja s lakoćom i vrlo uspješno, naročito III brigada čiji je I bataljon na cesti kod vojnog strelišta ubio 26 neprijateljskih vojnika i zaplijenio sve njihovo oružje među kojima i 3 p. mitraljeza.[12] Između 15—17 sati pojavila se nad Bjelovarom očekivana savezn̈ička avijacija, ali u tako neznatnom opsegu (oko 10 lovačkih aparata) tako da je njihova akcija imala više demonstrativan karakter i nije izvršila očekivani zadatak tj. razbijanje neprijateljskog obranbenog sistema čime bi bilo olakšano našim jedinicama prodiranje i savladavanje neprijateljskog otpora u Bjelovaru.[13] Koristeći vjerovatnu zabunu koja je pojavom savezničke avijacije kod neprijatelja u Bjelovaru nastupila, II bat. I brig. izvršio je izviđanje nepr. položaja i pred samom žicom likvidirao jedno predstražno odjeljenje zaplijenivši 1 p. mitraljez.[14]

Time je zadatak Divizije u uporištima V. Korenovo i Gudovac završen, a pošto je napad na Bjelovar iz opravdanih razloga odložen, jedinice su smještene na odmor a zatim povučene na prostor Narta — Ivanska.

Cjeneći po materijalnim efektima općenito operacija je davala zadovoljavajuće rezultate. Oba uporišta su zauzeta, neprijateljske snage su oko 60% uništene kao i neprijateljske intervencije iz Bjelovara, polučen je značajan uspjeh. Narod neposredne bjelovarske okolice stekao je pravilniji i određeni pojam o moći naše vojske. No unatoč tome je rad jedinica i štabova II brigade bio niskog kvaliteta i njih ide mala zasluga

[10] Prva (Zagorska) NO brigada pripadala je u organizacijskom pogledu Zapadnoj grupi NOP odreda (vidi dok. br. 24).

Po naređenju Štaba 10. korpusa NOVJ, Brigada je 6. decembra 1944. krenula na područje Kalnika odakle je, poslije nekoliko dana, vraćena u rejon Đurđevca (vidi dok. br. 24 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 7. i 10. decembra 1944).

[11] Iz tabelarnog pregleda izvedenih akcija Štaba Zapadne grupe NOP odreda vidi se da je Brigada prilikom napada na Gudovac ubila 98 i zarobila 3 neprijateljska vojnika i zaplijenija 4 puškomitraljeza, 50 pušaka i 1 šmajser. Gubici Brigade bili su: 4 mrtva i 12 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 2—12, k. 1623).

[12] Opširnije o tome vidi dok. br. 133 i 134.

[13] O rezultatima napada savezničkih aviona na Bjelovar vidi dok. br. 10, 111 i 134.

[14] Opširnije o tome vidi dok. br. 9.

za oslobođenje Korenova, tim prije što je bilo posebno traženo da se to uporište brzo likvidira računajući na eventualno protezanje operacije na Bjelovar.

Neprijatelj je u svemu izgubio 125 mrtvih, 160 zarobljenih, među kojima 2 poručnika i 40 ranjenih. Od materijala je zaplijenjeno: 16 p.mitraljeza (5 otpada na Zagorsku brigadu), 3 t.mitraljeza, 1 l. bacač sa 100 mina, 160 karabina, 22.000 puščanih metaka, 200 ručnih bombi, te stanovita količina razne vojničke opreme i pribora.

Naši gubici: 8 mrtvih, među kojima potporučnik Pajo Grbeša, komandir III čete II bat. II brig., 29 ranjenih,[15] među kojima politkomesar III čete II bataljona II brig. Barac Dragutin i pomoćnik politkomesara iste čete Štabi Stjepan. Oštećena su dva vlastita mitraljeza M. G. Utrošeno je municije 34.595 puščanih metaka, 3540 šmajserskih, 40 mina za teški bacač, 25 granata za protukolski top 50 mm.

Dobro se držala za vrijeme borbe kod II brigade posluga protuoklopnog topa a kod III brig. »N. Demonja« opažena je znatna promjena na bolje kod svih jedinica I bat. Druge jedinice nisu došle u priliku da se posebno istaknu.

...

Sama zamisao ove akcije kao i priprema za istu bile su primjenjene na stvarnim i povoljnim uvjetima. Izdane zapovijesti bile su svrsishodne i bez značajnijih manjkavosti izuzev kod II brigade i njenih bataljona. Rukovođenje je bilo na zamjernoj visini i iskoristilo sve povoljne šanse stvorene tokom operacije. Komandovanje štabova II brigade kako za vrijeme borbe tako i za vrijeme predaje neprijatelja obilježavala je sporost i neelastičnost. To naročito važi za štabove bataljona koje povremeno prisutnost viših starješina potpuno pasivizira.

Tenkovski vod kojim je II brigada pojačana nije dao stvarnih pozitivnih rezultata, radi vlastite nesposobnosti i nepripravnosti za zadatak. Može se reći da je on čak svojom prisutnošću u prvi mah stvorio kod boraca III bataljona II brig. i stanovitu zabunu, budući su se ovi orjentirali na znatnu pomoć tenkova, a nisu sami nad sobom izvršili neophodno potrebnu psihološku pripremu za juriš na žicu i bunkere koji bi isto, uz najveću odlučnost, dao željeni rezultat.

Uz mali izuzetak služba veze je djelovala uredno i ispunila svoje zadatke.

---

[15] Jedinice 33. NO divizije i 1 (Zagorske) NO brigade imale su svega 46 ranjenih (vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa pisanu 3. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Sanitet i intendantura obavili su svoj posao bez greške. Dobro je primjenjena pionirska četa pri prebacivanju I i II brigade preko nabujale Česme, a četa jurišnih pionira koja je upućena na zadatak nije imala prilike da nastupi budući se neprijatelj prije njenog dolaska predao.

Promjene pojedinih odluka za vrijeme operacije bile su logične i u skladu sa konkretnom taktičkom situacijom, te nisu dovele do štetnih posljedica, a njihov pozitivni uticaj nije se ispoljio radi kapitulacije neprijatelja.

I i III brigada, kao i I Zagorska brigada, koje su posljednje vrijeme provele u žešćim borbama i okršajima sa neprijateljem pokazale su lijepe borbene vrline, dok su na II brigadi opaženi tragovi duljeg pauziranja. Obzirom da spremnost Divizije kao cjeline iz borbe u borbu znatno napreduje, ima povoda vjerovati da će ona i naredne zadatke u obimu svoje moći uspješno riješiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado** (M.P.) Komandant, potpukovnik: **J.[16] Antolović**

P. S. Zapovijest ovog Štaba Op. br. 241 dostavljena 1. XII. o.g.

[16] Josip

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA 40. DIVIZIJE OD 6. DECEMBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA PLETERNICU[1]

ŠTAB XL. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 430/1944.
dana: 6/XII 1944. g.

Predmet: Operativni izveštaj o akciji na Pleternicu, Požegu i o obrambenoj borbi na Babjim Gorama od 2. XII do 4. XII 1944.

ŠTABU VI KORPUSA NOVJ

Dostavlja se operativni izveštaj o napadu Virovitičke brigade na uporište Pleternica, o fingiranom napadu Omladinske Udarne brigade na Sl. Požegu, o obrambenim borbama XVIII Udarne i IV brigade na Babjim Gorama.[2]

1. — **Opis položaja:** (sekcija Sl. Požega — Sl. Brod 1 : 100.000) XVIII Udarna brigada i IV brigada XII Udarne divizije držale su položaj južno od Sl. Požege i Pleternice sa zadatkom da ne dozvole neprijatelju sa pravca Nova Kapela, Batrina i Andrijevci priteći u pomoć napadnutoj Pleternici i Sl. Požegi koja je bila djelomice blokirana i na nju vršen fingirani napad. Te dvije brigade držale su položaj na Babjim Gorama, teren nije pošumljen, brdovit i ispresjecan, a uz to imade nekoliko dobrih cesta koje vode sa juga i sjevera prema Pleternici.

Virovitička brigada vršila je napad na neprijateljsko uporište Pleternica i u njoj vodila tipične ulične borbe, Omladinska Udarna brigada blokirala je Sl. Požegu vršeći fingirani napad na varoš i držala pojedine visove južno i jugoistočno od varoši.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 54—1/3, k. 1291.

[2] Izvještaji štabova brigada o navedenim borbama nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 34—1/4, k. 1299, 49—1/8, k. 1296, 52/3, k. 1291, 51—1/3, k. 1291 i 2—1/2, k. 886.

U priloženoj zapovijesti divizije detaljno su navedeni položaji koje je svaka pojedina brigada držala.[3]

2. — **Naziv jedinica koje su učestvovale u akcijama:** učestvovale su Virovitička brigada, Omladinska Udarna brigada, Brdska baterija XL Divizije, Artilerijski divizion VI Korpusa, II Brigada Narodne Zaštite,[4] te XVIII Udarna brigada i IV Brigada XII Udarne divizije.

3. — **Naziv i jačina i sastav neprijatelja:** u neprijateljskom uporištu Pleternica nalazilo se 500 vojnika koji pripadaju II bojni I gorskog zdruga.[5] Naoružani su bili sa 25 puškomitraljeza, 5 teških mitraljeza, 2 laka bacača, 3 teška bacača, 1 protukolskim topom i 1 brdskim topom.

U neprijateljskom uporištu Požega bilo je 1.200 vojnika koji pripadaju III bojni V puka I gorskog zdruga, zatim I Bojni IV gorskog zdruga te I jurišnoj domobranskoj satniji. Naoružanje im je bilo pešadijsko a osim toga imali su dvije haubice i 2 tenka.

Neprijatelj s kojim se sukobila XVIII Udarna brigada brojao je oko 500 vojnika koji su uz uobičajeno pešadijsko naoružanje imali i nekoliko teških bacača i 2 brdska topa. Vojska je bila sastavljena od domobrana, ustaša i Nijemaca, a za vodiče po terenu služila im je domaća milicija.

Neprijatelj s kojim se sukobila IV brigada XII Udarne divizije bili su domobrani I gorskog zdruga i ustaše u ukupnoj jačini oko 500 voj.[6]

4. — **Obostrana situacija:** neprijatelj u Pleternici i Požegi bio je opkoljen i preostalo mu je to da se brani, te da očekuje pomoć iz Nove Kapele, Batrine, Andrijevaca i Sibinja.

Neprijatelj iz Nove Kapele, Batrine, Sibinja i Andrijevaca uporno je hteo da se probije iz[7] Pleternice i Požege i da im pomogne.

XVIII Udarna brigada i IV Brigada XII Udarne divizije morale su pošto poto da ne dozvole neprijatelju prodrijeti do Pleternice i Požege i da odbijaju njegovo uporno nadiranje. Omladinska Udarna brigada morala je [da] odijeli Požegu od Pleternice a jednim dijelom da osigurava južnu stranu Požege

---

[3] Štab 40. NO divizije izdao je tu zapovijest 30. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 107).

[4] Riječ je o 2. brigadi 1. divizije Narodne odbrane (vidi knj. 31, dok. br. 34, primjedbu br. 33).

[5] Vidi dok. br. 138.

[6] O sastavu, jačini i gubicima neprijateljskih snaga koje su pritekle u pomoć posadi u Pleternici vidi dok. br. 138.

[7] Ovaj dio rečenice trebalo bi da glasi: da probije naše zasjede i pritekne u pomoć okruženim posadama u Pleternici i Slavonskoj Požegi.

da preko Babjih Gora ne prodre neprijatelj sa juga u pomoć Požegi. Štab II Brigade Narodne zaštite imao je zadatak da pomogne blokadu Požege osiguravajući ceste.

5. — **Vrijeme kada su borbe vođene:** Virovitička brigada počela je sa napadom na uporište Pleternica 2 XII u 2 sata u jutro i uporište osvojila istoga dana u 22 sata.

Omladinska Udarna brigada držala je blokadu Sl. Požege od 2 XII od 0 sati pa do 3 XII u 24 sata.

XVIII Udarna brigada vodila je borbu 2 XII [od] 8 sati u jutro pa do 4. XII do 24 sata, a IV brigada XII Udarne divizije počela je borbu sa neprijateljem 2 XII u 11 sati i 30 minuta pa do 4 XII do 23 sata.

6. — **Tok borbe:**

a.) *Rad Virovitičke brigade:*

U prilogu dostavljena je zapovijest divizije iz koje se vidi zadatak Virovitičke brigade, a također dostavljen je i plan uporišta Pleternica.

Kroz trgovište Pleternica teče rijeka Orljava koja dijeli trgovište na dva dijela, manji dio naselja nalazi se na desnoj obali rijeke. Jedan dio snaga brigada je dala na taj desni dio, tj. na željezničku stanicu gde se je neprijatelj nalazio samo sa veoma malim snagama, koje su nakon kratkog sukoba preko mosta pobjegle u središte mjesta. Glavni otpor pružao je neprijatelj iz zgrada: kasarne, koja je zgrada zidana za vrijeme baruna Trenka i naziva se »Trenkova kasarna«, zatim iz zgrade šumarije, škole, crkve i prostora oko crkve, te sa groblja. Crkva i groblje nalaze se na brdu koje dominira čitavom Pleternicom, pa je neprijatelj tu prostoriju organizovao za glavno mjesto svojega otpora. Prići na jedno bliže odstojanje za vrijeme dana groblju i crkvi bilo je veoma teško i svaki pokušaj jedinica brigade bio je odbijen veoma jakom vatrom i velikim brojem ručnih bombi. Prasak ručnih bombi bio je toliko jak da se mitraljezi uopće nisu čuli. Rad pešadije bio je pomognut jednim brdskim topom. Tek u noći uspjelo je jurišem osvojiti crkvu i groblje, ali je neprijatelj iskoristio tamu i u jačini od oko 200 vojnika pobjegao na zapad u pravcu sela Vasina i Ćošići.[8] Radi mraka jedinice Virovitičke brigade nisu se dale u gonjenje neprijatelja.

Poslije borbe sve tačke neprijateljskog otpora bile su uništene: svi bunkeri, Trenkova kasarna, zgrade šumarije, škola i crkva koju je neprijatelj koristio za borbu. Topovi koji su pomagali rad brigade teže su oštetili nekoliko građanskih kuća.

---

[8] Na karti 1 : 100.000 piše Laze Vasine i Laze Ćošića.

Padom Pleternice pao je u ruke brigade sledeći plijen: zarobljeno 75 neprijateljskih vojnika, ubijeno 165 od čega 3 oficira, 1 top 65 mm i 1 top 37 mm, oba bez zatvarača, 6 puškomitraljeza »Brno«, 75 pušaka, 4 šmajsera, 3 pištolja, 30 ručnih bombi, 43 granate za protukolski top 37 mm, 108 granata za top 65 mm, 46 mina za teški bacač, 25.000 Mauzer municije, 1.000 komada šmajser municije, jedna radio stanica, 1 poljska telefonska centrala, 4 telefona, 6 km kabla, 2 motor bicikla, 1 bicikl, 35 konja u dosta lošoj kondiciji, 17 samara, 8 pari hamova, 3 vojnička kola, 8 kareta, 19 brdskih kazana. Zaplijenjeno je 25 pari odijela, 25 šinjela, 38 pari cipela, te druge sitne vojničke spreme kao što su opasači, fišeklije i ranci.

Gubitci Virovitičke brigade bili su 32 poginula i 125 ranjenih. Brigada je utrošila 34.000 puščane municije, 16.000 šmajser municije, 40 metaka za protutenkovsku pušku, 16 ručnih bombi, 32 mine za Džon Bul.

Brigada nije dosada imala iskustava u borbi u naseljenim mjestima, ovo je njen prvi napad na uporište.[9] Usprkos tome borci i komandno osoblje su se snašli, iznimka je Štab IV bataljona: određenim pravcem nije se moglo nastupati jer je neprijatelj taj pravac tukao sa groblja i crkve a štab bataljona nije se snašao da odmah promijeni pravac. Općenito borci su se pokazali dobri, neprijatelj je pružao veoma ogorčeni otpor jer je među njima bilo ustaša i domobrana iz onih jedinica koje su se uvijek do sada sa neobičnim ogorčenjem borile protiv naše vojske. Porijeklom su iz zapadnih krajeva Bosne, nepismeni su i držani pod stalnom ustaškom propagandom pa zato ideali naše borbe teško do njih dopiru. Iz tog razloga brigada je imala veoma ogorčenu borbu sa njima.

b.) *Rad Omladinske udarne brigade:*

Brigada je imala zadatak blokirati neprijateljsko uporište Požegu: ne dozvoliti neprijatelju da iz Požege krene u pomoć napadnutoj Pleternici, a isto tako da ne dozvoli da neprijatelj sa juga ili jugozapada dođe u pomoć blokiranoj Požegi. U priloženoj zapovesti vidi se raspored bataljona te brigade, naročito je bio dobro izabran položaj koji je kontrolisao liniju Požega — Pleternica: ni jača motorizacija ne bi mogla da tim pravcem prodre do Pleternice.

Da ne bi neprijatelj koristio željezničku prugu Požega — Pleternica brigada je na 25 mjesta dobro uništila tu željezničku prugu. Također je iskopala propisne rovove protiv neprijateljskih tenkova. Blokada je bila dobro izvedena. Vršeći fin-

[9] Ona je formirana 24. avgusta 1944 (vidi knj. 28, dok. br. 57, primjedbu br. 10).

girani napad u kojem ga je pomagala naša artilerija, štab brigade je ocjenio da bi sa dva pravca mogao i upasti u samo uporište. Doneo je odluku i sa dva bataljona izvršio upad: jednim bataljonom zauzeo fabriku špirita i bolnicu, a jednim bataljonom krenuo ulicom koja vodi iz Pleternice u Požegu a zove se Arslanovci. U fabrici špirita i zgradi bolnice neprijatelj je držao znatnije snage ali pod pritiskom toga bataljona bio je prisiljen da ih napusti, a svoje ranjenike je pod zaštitom jednoga tenka prevozio u centar grada. Mađarski bataljon[10] koji je išao ulicom Arslanovci pod vodstvom svojega komandanta[11] je drsko upao prema centru varoši, jer je taj put sa leve i sa desne strane izložen neprijateljskoj vatri a uz to ga iz centra grada očekuje vatra. Taj bataljon je uništio 3 bunkera i protjerao neprijatelja iz 3 zgrade. Videći da je izolovan taj bataljon povukao se, a to povlačenje bilo je jednako opasno kao i upad jer je bio izložen neprijateljskoj bacačkoj i mitraljeskoj vatri. Mađarski bataljon, pod vodstvom svojega komandanta kapetana Kiša, i ovom je prilikom pokazao svoju borbenost.[12]

Rad brigade bio je pomognut našim topovima a taj rad biće izložen u radu artilerije.

Neprijatelj je imao ove gubitke: 20 mrtvih i 50 ranjenih. Ta se brojka dade zaključiti po tome što je znatan broj kola i automobila iz bolnice pod zaštitom tenka prevozio ih u centar grada. Također su ispred bolnice i u bolnici borci brigade našli velike lokve krvi. Također se sa osmatračnice za vrijeme borbe vidjelo kako su rasuti i uplašeni bježali iz bolnice prema Ratarnici.[13] Zarobljen je jedan podoficir, zaplijenjen 1 pištolj, 8 bombi, 1.800 mauzer metaka, 7 šatorskih krila i 3 šinjela. Neprijatelju je oštećen jedan tenk od 7 tona, tako da im je preostao samo jedan a taj se za sve vrijeme nije usudio doći niti na 300 metara našim položajima. Brigada je imala ove gubitke: 6 mrtvih i 33 ranjena i izgubljen jedan puškomitraljez. Utrošeno je 34.000 metaka i 11.000 šmajser metaka.

Brigada je počela napad 2 XII u 2 sata a 4 XII u 1 sat noću brigada se po završenom zadatku povukla na odmaranje u Trapare.

---

[10] Odnosi se na Mađarski bataljon »Šandor Petefi«. On je formiran u Slavoniji 15. avgusta 1943. Po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, upućen je 24. decembra 1944. u sastav 16 (vojvođanske) NOU divizije (vidi knj. 18, dok. br. 20 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7, depešu Štaba 6. korpusa upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 24. decembra 1944).

[11] Ferenc Kiš

[12] Posljednja rečenica precrtana je u originalu zelenim mastilom.

[13] Ratarničko polje. Vjerovatno državno poljoprivredno dobro.

c.) *Rad brdske baterije XL. Divizije:*

Iz priložene zapovijesti vidi se položaj koji je baterija imala. Ona se nalazila pod komandom I. Artilerijskog diviziona VI Korpusa. Pomažući rad Virovitičke brigade, koja je vršila napad na Pleternicu, baterija je sa dva topa 75 mm. kod sela Gradac zauzela položaj, dobro ga maskirala i iskopala potreban broj rovova. 2 XII u 2 sata u jutro otvorila je uznemiravajuću vatru na Pleternicu. Neprijatelj je glavnu odbranu imao kod crkve i groblja i da bi pomogla rad brigade baterija je tukla taj neprijateljski položaj. Po padu uporišta ustanovilo se da je gađanje baterije bilo veoma dobro. Jasno je da kalibar tih topova ne može da neku naročito veliku štetu nanese zgradama. Da bi vatra bila efikasnija izvršena je koncentracija vatre ove baterije sa brdskom baterijom 65 mm. I artilerijskog diviziona.

Dok su dva topa ove baterije otvarala vatru od sela Gradac dotle je treći top ove baterije bio upućen napred u sastav III bataljona Virovitičke brigade gde je krčio put pješadiji i rušio bunkere. On je morao veoma često da mijenja položaj i da sa malene daljine sa vrlo malo municije neposredno gađa. Taj top izvršio je svoj zadatak uspješno.

Ljudstvo baterije pokazalo je velik interes za razvoj same borbe a naročitu je požrtvovanost pokazalo III odelenje. Baterija nije imala gubitaka ni u ljudstvu ni u materijalu. Potrošeno je 80 komada granata za brdski top 75 mm. i 78 granata za brdski top 65 mm.

d.) *Rad XVIII Udarne brigade:*

Iz priložene zapovijesti vide se položaji brigade. Njen zadatak bio je da ne dopusti neprijatelju iz Nove Kapele — Batrine priteći u pomoć Pleternici i Požegi. Virovitička brigada napala je Pleternicu 2 XII u 2 sata u jutro a istoga dana već u 8 sati u jutro XVIII brigada sukobila se sa neprijateljem koji je krenuo u pomoć iz Nove Kapele, Batrine napadnutoj Pleternici. Neprijatelj je brojao oko 500 vojnika raspoloženih neobično borbeno. Taj neprijatelj raspolagao je i sa iskustvom i sa lukavstvom, vodiči su mu bili milicija iz okolnih sela: vojska nije išla uobičajenim putevima, nego kroz razne gudure.

Borba je počela 2 XII u 8 sati i trajala do 4 XII do 2 sata poslije pola noći. Neprijatelj je napao cestom Nova Kapela — Batrina — Pleternica i šumom Glavica Brdo — Rastik jačine 500 vojnika potpomognut sa dva topa i nekoliko teških bacača. Taj nalet neprijatelja bio je odbijen i neprijatelj vraćen na svoje polazne položaje za napad. Drugi pokušaj neprijatelja bio je oko pola 11 sati i bio je odbijen zahvaljujući jednoj

četi koja je zašla neprijatelju sa njegovog lijevog boka. Tada se neprijatelj povukao u selo Dragovce i šumu Glavica.

Neprijatelj se je povukao da se sredi za ponovni napad, komandant I bataljona nije očekivao napad. Neprijatelj ga je napao u 14 sati i potisnuo mu bataljon sa k. Rastik. Pošto je tako potisnuo jedinice I bataljona neprijatelj nije mirovao nego počeo goniti taj bataljon, na što je iz rezerve ubačen u borbu IV bataljon i time zadržan neprijatelj na položaju u visini natpisa »Komorica« preko ceste i željezničke pruge sve do desne obale rijeke sjeverno od natpisa Tenov mlin.

U prvi mrak neprijatelju je uspjelo da se provuče između IV i III bataljona i da zaposjedne takove položaje koji su prisilili brigadu da rokira svoje snage na k. 112, 120, selo Koprivnica, k. 137, k. 160, Grabova Humka (k. 232). Jedan bataljon brigade napao je neprijatelja na k. 210 u želji da ovlada tim visom ali je bio odbijen.

Po padu Pleternice oko 200 neprijateljskih vojnika pobjeglo je iz Peleternice. Pri tome su naletili na III bataljon i tu se razvila oštra borba. U isti mah naše jedinice imale su sukob sa dvije neprijateljske bojne. Neprijatelj je napao velikom žestinom i razvila se žestoka borba kakovu ni stari borci nisu upamtili:[14] skakali su jedni drugima na mitraljeze i vatali jedni druge za gušu. U takovoj situaciji komandir I čete III bataljona Đorđe Zorica ne čekajući naređenje udario je neprijatelja s leđa i time je III bataljon održao svoj položaj i svoje teško oružje. Neprijatelj je bio strahovito potučen i raspršen. Ostatci su mu krenuli u Kapelu, Batrinu ili se posakrivali po gudurama i šikarama.

Oko 12 sati istoga dana vodila se borba sjeverno od sela Koprivnice i trajala dva sata. Neprijatelj je zauzeo visove sjeverno od sela Koprivnice jer ga je pomagala topovska i bacačka vatra.

U isto vrijeme neprijatelj je u jačini jedne bojne izvršio napad sa prostorije Matičevac — Velebić — Prnjavor i vršio žestoki napad na naše jedinice. Naše su se jedinice povukle na visove iznad sela Ćošići i Vasine. Na tima položajima [ni]je dolazilo do borbe. Brigada je primila radiogram štaba divizije da se povuče sjeverno od Sl. Požege.

Brigada je izvršila zadatak: neprijatelj nije uspio da omete napad Virovitičke Brigade na Pleternicu. U ovim borbama koje su trajale dva dana i dvije noći pobijeno je sigurno preko 180 neprijateljskih vojnika, broj ranjenih nije se mogao ustanoviti jer su se zavukli u šikare a zarobljeno je 7 vojnika.

---

[14] Dio rečenice, od riječi »kakova« pa na dalje, precrtan je u originalu zelenim mastilom.

Zaplijenjeno je 2 teška mitraljeza, 4 šmajsera, 12 pušaka, 5.600 mauzer metaka, 30 pari odjeće i obuće. Gubitci brigade ne mogu se sada navesti jer drugovi dolaze postepeno u sastav brigade. Utrošeno je 21.000 metaka, 220 ručnih bombi i 12 mina za teški bacač.

Odbijajući neprijateljske juriše da bi dali primjer novim borcima članovi štaba brigade pod vodstvom svojega komandanta majora Miljanovića[15] jurišali su na neprijatelja i nalazili su se u streljačkom stroju.

e.)*Rad IV brigade XII Udarne divizije:*

Položaj koji je brigada zauzela vidi se iz priložene zapovijesti. Brigada je vodila borbu sa neprijateljem koji je došao iz uporišta Sibinj i Andrijevci u jačini oko 400 vojnika. Neprijatelj je izvršio svoj prvi napad iznenada na komoru brigade u selu Kadanovci, ali je nije uspio zarobiti jer je bio odmah sa leđa napadnut jednim bataljonom.[16] Neprijatelj je odbačen u pravcu Zagrađe. Ponovno je skoncentrisao svoje snage u selu Drenovac[17] i krenuo u napad prema centru položaja brigade, ali je ponovno bio odbačen. Brigada je imala sarađivati sa XVIII Brigadom pa kada je položaj brigade bio probijen IV brigada je prebacila jedan bataljon na kanal Breznica da spreči neprijatelju daljnje nadiranje. Taj bataljon morao je voditi sa neprijateljem borbu i manevrom i borbom uspjelo mu je odbiti neprijatelja.

3 XII u 23 sata neprijatelj je sa jakim snagama pokušao da se probije kanalom duž Breznice ali je dočekan velikom vatrom i odbačen prema Koprivnici. Brigada je izvršila svoj zadatak: neprijatelj nije prodro prema Pleternici. Porušila je mostove na rijeci Orljavi i Londži, te most koji vodi iz Sulkovaca prema Drenovcu. Ubijeno je 17 neprijateljskih vojnika, ranjeno oko 30 a zarobljena 2. Zaplijenjeno: 3 puške. Gubitci brigade bili su 5 drugova među kojima komandant I bataljona. Ranjeno 3, među kojima komesar bataljona. Utrošeno municije svega 12.000, izgubljena 4 jahaća konja sa priborom, oštećen jedan šarac.

7. — **Ukupni gubitci neprijatelja:** u svim ovim akcijama koje u ovom izvještaju navodimo neprijatelj je imao 392 mrtvih i 70 ranjenih koliko se moglo ustanoviti,... zarobljeno je 83 vojnika.

---

[15] Savo Miljanović

[16] Iz brigadne komore nestalo je tada 11 boraca, a od oružja i opreme izgubljeno je 11 pušaka, 6 opasača, 9 fišeklija, 2 kola, 1 kareta, 2 poljska kazana, pribor za jelo i alat obućarske i brijačke radionice (Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 886, izvještaj Štaba 4. bataljona pisan 4. decembra 1944. Štabu 4. NO brigade).

[17] To jest: Brodski Drenovac.

Zaplijenjeno je 1 top 65 mm., 1 top 37 mm., 2 teška mitraljeza, 6 puškomitraljeza, 90 pušaka, 8 šmajsera, 4 pištolja, 38 ručnih bombi, 43 granate za protukolski top 37 mm., 108 granata za top 65 mm., 46 mina za teški bacač, 32.400 metaka, 1.000 komada šmajser municije, 1 radiostanica i jedna poljska telefonska centrala, 4 telefona, 6 km. kabla, 2 motor bicikla, 1 bicikl, 35 konja, 17 samara, 8 pari hamova, 3 kola, 8 kareta, 19 brdskih kazana, 58 pari odjeće, 38 pari cipela, te druge sitne vojničke spreme kao što su ranci, fišeklije i opasači.

8. — **Naši ukupni gubici:** u svim ovim akcijama koje se u ovom izveštaju navode imali smo ukupno 43 mrtva i 161 ranjen. Budući da je XVIII Brigada vodila borbu na veoma širokoj borbi,[18] to nam brigada nije do sada dostavila broj ranjenih i mrtvih jer joj se postepeno vraćaju u jedinicu.

9. — **Naš ukupan potrošak municije:** 68.000 puščane i mitraljeske municije, 27.000 šmajser municije, 40 metaka za protukolsku pušku, 32 mine za Džon bul, 16 ručnih bombi. Od XVIII Brigade nismo primili izveštaj o potrošnji municije.[19] IV brigada XII Udarne divizije utrošila je 12.000 metaka.

10. — **Pohvale:** u samom tekstu gde je opisan rad pojedinih brigada navedeni su štabovi koji zaslužuju pohvalu, među kojima se istakao I i III bataljon Virovitičke brigade i cio štab Virovitičke brigade, zatim Štab XVIII Udarne brigade i Đorđe Zorica, komandir I čete III bataljona te brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
I.[20] Vondraček

Komandant pukovnik:
V.[21] Kovačević

(M.P.)

---

[18] Odnosi se na širinu odsjeka koji je Brigada branila.

[19] Brigada je u toj borbi utrošila 21.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 12 mina za minobacače 81 mm i 124 ručne bombe (Arhiv VII, reg. br. 51—1/3, k. 1291, izvještaj Štaba 18. brigade pisan 4. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije).

[20] Ivan

[21] Veljko

BR. 17

ZAPOVIJEST ŠTABA 9. NOU DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA OTRIĆ I POPINU I POSJEDANJE RASKRSNICE PUTEVA SJEVERNO OD OTRIĆA[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
7. XII. 1944.
u 14 sati

ZAPOVIJEST
(Sekcija Knin 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Poslije likvidacije jakog neprijateljskog uporišta Knin,[2] neprijatelj nastoji, da zadrži naše gonjenje na položajima poviše Zrmanjskog Klanca.[3] Njegove snage na prostoriji Zrmanjski klanac, k. 615 do raskrsnice komunikacije Otrić — Gračac, Otrić — Srb iznose oko 500 vojnika sa naoružanjem 2 haubice, 3 teška bacača, 4 tenka, ostalo pješadijsko naoružanje.[4] Neprijatelj je odbranu svojih položaja organizovao ovako: Manjim snagama zaposjeo je Vijojlu[5] (k. 875), Debelo Brdo i Popova Muda (k.851), kao i Sučevića Brdo (k.805), dok je glavne svoje snage i težište odbrane naslonio na k.615, k.603 (Sv. Trojica). Ove kote opasane su žicom i na njima se nalaze bunkeri i rovovi. Za bočno ojačanje ovih kota služi manja grupica neprijateljskih vojnika koja se nalazi kod Bogunovića kuća[6] (kuće istočno od k.603) sa 1 tenkom. Nadalje neprijatelj se utvrdio na bezimenoj koti Gradina (k. između Inkuše (k. 760) i k.711). Najtvrđa tačka neprijateljskog otpora jest k.711, ispod koje se u kućama nalaze neprijateljski magazini i ka-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 37—1/5, k. 845.

[2] Jedinice 8. korpusa NOVJ oslobodile su Knin 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98, 111, knj. 35, dok. br. 75, 80, 82 i 98 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[3] Zrmanjski klanac se nalazi sjeverno od sela Zrmanja Vrelo.

[4] Navedenu prostoriju držali su dijelovi 384. puka njemačke 373. legionarske divizije. Vidi knjigu: Franz Schraml, Kriegsschauplatz Kroatien (Franc Šraml, Hrvatsko ratište), Kurt Vowinckel-Verlag, Neckargemünd, 1962, str. 199—213.

[5] Viojla (trig. 875)

[6] Riječ je o selu Bogunovićima, 3 km južno od Otrića.

sarna, koje sežu ispod žandarmerijske stanice Zrmanje do stanice Budimir. Neprijateljska artiljerija smještena je u blizini raskršća cesta ispod Sučevića Brda. Osim toga neprijatelj će se u odbrani služiti sa 3—4 tenka.

Snage neprijatelja u Gračacu su nam nepoznate,[7] kao i u Srbu,[8] ali možemo pretpostavljati, da neprijatelj raspolaže jačim snagama.

Namjera neprijatelja:

Poslije vojničkog, a napose moralnog poraza, kojeg je neprijatelj doživio kod Knina i Zrmanjskoj Kotlini, bojeći se našeg daljnjeg napredovanja, neprijatelj nastoji, da se održi na položajima Zrmanjskog Klanca, jer mu taj teren pruža pogodnost odbrane, a i zato da obezbjedi vezu svojih trupa duž komunikacije Otrić — Srb — Bihać i onih Otrić — Gračac, a napose zato jer zaposijedanjem ove raskrsnice od naših snaga u nezgodnoj situaciji naći će se i garnizon u Gračacu[9] i onaj u Srbu,[10] otvoren udaru naših snaga, koje su se oslobodile poslije likvidacije Knina.

Naše snage:

Za ovaj napad biće direktno upotrebljene naša III. D. U. Brigada i IV. Splitska brigada, VI. Udarna brigada XIX. divizije.[11] Na sektoru naših brigada dejstvovaće jedan divizion brdskih topova i dva protukolska topa, dok će za izvršenje svog zadatka VI. Udarne brigade pridodat joj je 1 Bataljon XXVI Udarne Divizije.

Naša namjera:

Da bi potpuno obezbjedili pobjedu nad neprijateljem izvojevanu kod Knina u krvavim i slavnim borbama kod Knina, da bi demoralisanog neprijatelja još više rastrojili i otvorili

---

[7] O neprijateljskim snagama u Gračacu vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111.

[8] U Srbu su se tada nalazili manji dijelovi njemačke 373. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ i Franc Šraml, nav. djelo, str. 199—213).

[9] Neprijateljsku posadu u Gračacu savladale su jedinice 11. korpusa NOVJ 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111).

[10] Pod pritiskom jedinica 20. NOU divizije neprijatelj je napustio Srb 16. decembra 1944 (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 46—3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[11] Vidi dok. br. 35 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021, izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

daljnje mogućnosti operacija našega Korpusa, naša je namjera potpuno uništenje neprijateljskog garnizona Otrić — Popina i zaposijedanje raskrsnice kod Otrića.[12]

U cilju izvršenja ovoga zadatka

NAREĐUJEMO:

VI. Udarna brigada XIX. Divizije pojačana bataljonom XXVI. Udarne divizije sa 2 baterije brdskih topova

VI. Udarna brigada XIX. Divizije likvidiraće neprijateljska uporišta Vijojlu, Debelo Brdo, Popova Muda, Penu i onemogućiti svaku neprijateljsku intervenciju od pravca Gračaca. Po likvidaciji Vijojle, Debelog Brda i Popovih Muda, jedinice, koje će učestvovati u napadu potpomoći će napad na Sv. Trojicu i sam Otrić. Jedinice, koje imaju zadatak obezbjeđenja porušiće komunikaciju Gračac — Otrić i na istu postaviti dovoljan broj nagaznih protukolskih mina. Zona širenja desno komunikacija Zrmanja — Otrić — Sučevića Brdo (k.764).

IV. Splitska brigada

IV. Splitska brigada likvidiraće neprijateljska uporišta k. 615, k. 603 (Sv. Trojica), s. Bogunovići, Gradinu iznad s. Marčetići i k.711. Zona širenja lijevo: komunikacija Zrmanja — Otrić, a desno Kuk[13] (k.1216) — sjeverne padine k.711 i željeznička stanica Zrmanja. Ovoj brigadi pridodaće se 2 protukolska topa, koje prvenstveno upotrebiti za likvidaciju tenkova i Gradine iznad s. Marčetića.

III. Dalm. Udarna Brigada

III. Dalm. Udarna brigada ima zadatak čišćenja k. 920. i k. 800, neposrednu likvidaciju samog Otrića, k.648, kao i obezbjeđenje od pravca Srba i Poštaka. Spriječiti svaku intervenciju neprijatelja od pravca Srba i Poštaka, porušiti komunikaciju i minirati je na najpogodnijim mjestima. Zadatku obezbjeđenja posvetiti naročitu pažnju. Zona širenja lijevo k.1216 — sjeverne padine k.711, gdje držati vezu sa

---

[12] Poslije snažnog otpora, neprijatelj je, 9. decembra 1944, napustio Otrić i Popinu (vidi dok. br. 35 i 111).

[13] Kuk Kranj (k. 1216)

jedinicama IV. Splitske brigade. Zona širenja desno Sučevića Brdo, gdje se povezivati sa jedinicama VI. U. brigade XIX. divizije.

Motorizovani brdski divizion

Motorizovani brdski divizion plasiraće se na prostoriji Zrmanja Vrelo sa zadatkom, da tuče k.615, k.603, k.711 i prostoriju između ove kote i k.648. Prenosiće vatru prema potrebi i na druge objekte po telefonskom naređenju ovoga Štaba. Dvije baterije brdskih topova koje se nalaze na Javorniku dejstvovaće po traženjima Štaba VI. U. brigade XIX. divizije pod čijom se komandom nalaze.

Rezerva:

Svaka brigada ostaviće po jedan bataljon u rezervi, kojeg će upotrebiti u sporazumu sa Štabom ove Divizije, osim VI. U. brigade XIX. div. koja će ga upotrebiti na svom pravcu nastupanja prema svojem nahođenju.

Veza:

Centar veze nalaziće se iznad s. Nad Vrelom (u kući Štaba IV. Splitske brigade) i povezaće četa za vezu Divizije preko ovoga centra divizijsku osmatračnicu na k.760 sa Motorizovanim brdskim divizionom u Zrmanji Vrelu. Čete za vezu brigada povezaće se telefonima, podnositi putem kurira svakog sata ovom Štabu detaljne pismene izvještaje u zaseok, gdje se nalazi centar veze.

Sanitet:

Brigade će obrazovati brigadna previjališta na pravcu svog nastupanja. Hirurška ekipa Divizije sa prihvatnom bolnicom nalaziće se u s. Mračaju, gdje prenositi sve ranjenike. Za evakuaciju ranjenika koristiti zarobljenike i civile uz pratnju odgovornih drugova.

Ishrana:

Ishrana brigada vršiće se preko intendantura brigada, koje će se postarati, da borcima na vrijeme stigne hrana.

Početak napada:

Artiljerija će stupiti u dejstvo tačno 8. XII o. g. u jutro u 7 sati i koncentričnom

vatrom obasipati označene kote do 7.45 sati, u koje će vrijeme pješadija podilaziti. U 7.45 sati započinje opći napad pješadije.[14]

Znaci raspoznavanja: Znaci raspoznavanja za 8. o. mj. biće: **Petar — Pavao** (borbeni), **Puška — Petrinja** (znaci raspoznavanja). Za daljnja odstojanja po danu pozivni znak: puška okomito u vis sa titovkom na vrhu, odziv: puška u desnu stranu vodoravno.

Znaci obilježavanja: Znak da smo ovladali nekom kotom biće 2 crvene signalne rakete i paljenje vatre na toj koti.

Mjesto Štaba Divizije: Operativni dio Štaba ove Divizije nalaziće se u s. Nad Vrelom, dok divizijska osmatračnica na k.760 (Inkuša).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar P.pukovnik:

Komandant — major:
Ljubo Truta

Dostavlja se: Štabu VIII. Korpusa NOV i POJ,
Štabu VI. Udarne brigade XIX. divizije, Štabu Motorizovanog artiljerijskog diviziona, Štabovima III. Dalm. Udarne brigade i IV. Splitske brigade ove Divizije.

[14] Napad je započeo 8. decembra u 14 časova (vidi dok. br. 35 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

BR. 18

IZVJEŠTAJ ŠTABA 19. DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O REZULTATIMA BORBI ZA KNIN OD 31. OKTOBRA DO 5. DECEMBRA[1]

ŠTAB
XIX. UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
A. Br. 609
7. decembra 1944. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Dostavljamo vam rezultate borbi za Knin od 31. X. do 26. XI. 1944. god. i od 26. XI. do 5. XII. 1944. god.[2]

Neprijateljski gubitci: 1.015 mrtvih
232 ranjena
127 zarobljena

Zaplijenjeni materijal:

topova 75 mm.	2	komada
p.a.mitraljeza 20 mm.	3	„
lakih bacača	2	„
teških mitraljeza	4	„
»šaraca«	12	„
teških bacača 81 mm.	2	„
p.mitraljeza	8	„
pušaka	221	„
strojnica	14	„
pištolja	13	„
tromblonske puške	2	„
municije raznog kalibra	25.450	„
bicikla	2	„

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1/2, k. 519.

[2] Od 31. oktobra do 26. novembra, kada je započeo opšti napad 8. korpusa NOVJ na neprijatelja u rejonu Knina, 19. NOU divizija napadala je neprijateljska uporišta zapadno od Knina i vršila pritisak na komunikaciju Knin — Palanka — Zrmanja (vidi dok. br. 19, 27, 35, 45, 111, 129, 130, 131, 132 i 134 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

kamiona	2 komada
radiostanice	2 „

Uništeni materijal:

kamiona	2 komada
tenk od 20 tona	1 „

Naši gubitci: 95 mrtvih
367 ranjenih
1 zarobljen

Gubitaka u materijalu nije bilo.[3]

REZULTATI U RAZDOBLJU OD 26. XI DO 5. XII. 1944. GOD.

Neprijateljski gubitci: 3.687 mrtvih
688 zarobljenih Nijemaca i legionera, 200 Italijana i 40 četnika. Ukupno 922

Zaplijenjeni materijal:

topova 150 mm.	1 komad
„ 105 mm.	7 „
„ 88 mm.	2 „
„ 57 mm.	1 „
„ 47 mm.	5 „
„ 75 mm.	6 „
„ 65 mm.	2 „
„ 85 mm.	3 „
Ukupno	27 topova
p.a.mitraljeza 20 mm.	6 komada
t.mitraljeza	27 „
t.bacača	17 „
l.bacača	18 „
bacača plamena	2 „
»šaraca«	97 „
tenkovskih mitraljeza	1 „
p.mitraljeza	41 „
strojnica	97 „
tromblonskih pušaka	37 „
pištolja	146 „
pušaka	2.177 „
pušaka snajperki	1 „

[3] i [5] vidi dok. br. 19.

raketnih pištolja	20	komada
ručnih bombi	3.760	„
razne municije i bombi	5	vagona
dvogleda	6	komada
telefona	23	„
radiostanica	10	„
radioaparata	5	„
tanketa (za municiju)	2	„
tenkova	1	„
traktor	1	„
kamiona	28	„
luksuznih auta	14	„
motocikla	5	„
trokolica	3	„
bicikla	30	„
vojničkih kareta	5	„
kola	94	„
konja	100	„
poljskih kuhinja	13	„

te veća količina ratne spreme i materijala.

Uništeno materijala:

haubica 180 mm.	2	komada
top 150 mm.	2	„
„ 105 mm.	1	„
„ 65 mm.	1	„
p.k.topova	3	„
p.a.mitraljeza	6	„
mitraljeza	20	„
pušaka	300	„
bacač plamena	1	„
tenka	4	„
kamiona	25	„
bicikla	115	„
municije	2	vagona

Naši gubitci: 208 mrtvih
759 ranjenih
60 nestalih[4]

Gubitaka u materijalu nije bilo.

[4] Od ukupnog broja poginulih, ranjenih i nestalih 475 otpada na rukovodeći kadar, uključno sa desetarima. Njihova imena data su u izvještaju koji je Štab 19. divizije uputio 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ (Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021).

tromblonskin pušaka	37	komada
pištolja	146	"
pušaka	2.177	"
pušaka snajperki	1	"
raketnih pištolja	20	"
ručnih bombi	3.760	"
razne municije i bombi	5	vagona
dvogleda	6	komada
telefona	23	"
radiostanica	10	"
radioaparata	5	"
tenketa /za municiju/	2	"
tenkova	1	"
traktor	1	"
kamiona	28	"
luksusnih auta	14	"
motocikla	5	"
trokolica	3	"
bicikla	30	"
vojničkin kareta	5	"
kola	94	"
konja	100	"
poljskin kuhinja	13	"

te veća kolicina ratne spreme i materijala.

Uništeno materijala:

haubica 180 mm	2	komada
top 150 mm	2	"
" 105 mm	1	"
" 65 mm	1	"
p.k.topova	3	"
p.a. mitraljeza	6	"
mitraljeza	20	"
pušaka	300	"
bacač plamena	1	"
tenka	4	"
kamiona	25	"
bicikla	115	"
municije	2	vagona

Naši gubitci: 208 mrtvih
759 ranjenih
60 nestalih

Gubitaka u materijalu nije bilo.

Tenkovi koji se smatrali da su uništeni isti su zaplijenjeni, od kojih će se 3 moći popraviti.

2 topa od 180 mm koji su zaplijenjeni nismo sigurni da je kaliber taj, ali oni su zaplijenjeni.

Kod nas se nalazi zaplijenjeno 14 neispravnih luksusnih automobila, koji će se moći popraviti, 28 kamiona od kojih pola neispravnih i 5 motocikla. Pošto je naš sektor bio granični sektor sa XX divizijom, a baš na tom graničnom sektoru je bio najviše materijala, kamiona, auta, motocikla i drugog materijala, te je toga materijala otišlo i u XX diviziju. Isto tako kamione i motocikle vozila je tenkovska brigada i artilerijski divizion. Prema izvještajima brigada broj zaplijenjenih kamiona je bio daleko veći, ali mi smo unijeli samo ono što se stvarno nalazi kod nas. O ovome ćemo moći naknadno iscrpni izvještaj podnijeti.

Uopšte podatci koji su unijeti gore nisu još potpuni i tek ćemo moći naknadno da vam podnesemo iscrpan izvještaj.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar-p.pukovnik: Petar Babić

Komandant - p.pukovnik: sl. Otmlan

UDARNE DIVIZIJE N.O.V.I.

Fotokopija druge stranice dokumenta br. 18

Tenkovi koji se smatrali da su uništeni isti su zaplijenjeni, od kojih će se 3 moći popraviti.

2 topa od 180 mm koji su zaplijenjeni nismo sigurni da je kaliber taj, ali oni su zaplijenjeni.

Kod nas se nalazi zaplijenjeno 14 neispravnih luksuznih automobila, koji će se moći popraviti, 28 kamiona, od kojih pola neispravnih, i 5 motocikla. Pošto je naš sektor bio granični sektor sa XX divizijom, a baš na tom graničnom sektoru je bilo najviše materijala, kamiona, auta, motocikla i drugog materijala, te je toga materijala otišlo i u XX diviziju.[5] Isto tako kamione i motocikle vozila je tenkovska brigada i artijerijski divizion.[6] Prema izvještajima brigada broj zaplijenjenih kamiona je bio daleko veći, ali mi smo unijeli samo ono što se stvarno nalazi kod nas. O ovome ćemo moći naknadno iscrpni izvještaj podnijeti.

Uopšte podatci koji su unijeti gore nisu još potpuni i tek ćemo moći naknadno da vam podnesemo iscrpan izvještaj.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik: **Petar Babić**

Komandant — p.pukovnik: sl. otsutan

(M.P.)

[6] Odnosi se na 1. tenkovsku brigadu i 1. brdski divizion Artijerijske grupe 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 98 i knj. 35, dok. br. 64).

[7] Vidi Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

BR. 19

IZVJEŠTAJ ŠTABA 19. DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU KNINA U NOVEMBRU[1]

ŠTAB
XIX UD. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. Br. 113
7. decembra 1944 g.

Dostavlja se operativni
izvještaj od 1. XI. do
1. XII. 1944 godine.[2]

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

1. XI. 1944 god.

Štab Divizije u Kistanjama.

V ud. brigada: I bat. pojačan sa jednom četom III bat. nalazio se u blokadi prema Očestovu.

II bat. sa jednom četom držao položaj na Marića glavici i Medveđaku, a sa dvije čete u toku noći 1/2 izvršio napad na školu u Otonu. Borba je trajala cijelu noć, ali uslijed ogorčene upornosti neprijatelja[3] i nesavladivih bunkera, napad nije uspio. Radi smanjivanja svojih gubitaka, a u pomanjkanju teškog oruđa, bataljon se povukao.

III. bat. bio je orjentisan prema Pađanima,[4] u zas. Radani, Ilića stanovi,[5] sa isturenom predstražom. U toku noći vršio je demonstrativni napad na Pađane u olakšanju borbe I bat. oko Očestova.

IV bat. držao je položaje kod Bojanića i Klenovca u cilju spriječavanja intervencije od pravca Knina. Oko 10 sati, nakon dvosatne borbe, odbio je jednu neprijateljsku kolonu jačine oko 200 vojnika, koja je prodirala od pravca k. 360, oslanjajući se lijevim krilom na kanjon Krke. U 18 sati otpočela je borba za Očestovo. Nakon

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3—1/2, k. 519.

[2] O rezultatima koje je Divizija postigla u borbama od 1. novembra do 1. decembra 1944. vidi još i dok. br. 18.

[3] O neprijateljskim snagama koje su u to vrijeme bile u Kninu i njegovoj okolini vidi dok. br. 27, primjedbu br. 8.

[4] Na karti 1 : 100.000 piše Pađene.

[5] Ilićev Stan

žestoke borbe i veoma uspješnom upotrebom cjelokupnog naoružanja postignuta je vatrena nadmoćnost nad neprijateljem, te se osjetilo popuštanje neprijateljske vatre. Te nakon pravilno procjenjene situacije, oko 01,30 sati, donijeta je odluka da se izvrši juriš. Pred jakim i odlučnim naletom naših jedinica (četa) neprijatelj je popustio, pa je proboj uspešno izvršen sa jugoistočne i jugozapadne strane. Neprijatelj je bio razbijen i samo još male grupice davale su još otpora iz kuća, ali su i one nakon krače borbe u 03,20 sati likvidirane.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi i sporednim borbama oko Očestova iznose 126 mrtvih, od kojih 2 oficira, 52 ranjena, od kojih 1 oficir (broj ranjenih je ustanovljen po izjavi zarobljenika), 3 zarobljena, od kojih 1 oficir — doktor, 1 podoficir i 1 vodnik (oba umrla od zadobivenih rana). Zaplijenjeno: 2 topa 75 mm, 3 p.a. mitraljeza, 4 t. mitraljeza, 5 t. mitraljeza, 2 kamiona, 2 radio-stanice, 2 radioaparata, 40 pušaka, 3 pištolja, 8.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 270 za p.a. mitraljeze, 1 motocikl, 93 topov. granate i razne ostale spreme.[6]

Naši gubitci 13 mrtvih, 60 ranjenih i 1 zarobljen.

VI ud. brigada: I bat. na sektoru Prevjesa. U 14 sati bio je napadnut od neprijatelja na predstražnom položaju prema Palanki, ali je 3. četi uspjelo istoga odbaciti u Palanku. Istoga dana bat. je dobio zadatak likvidirati k. 336, koju je poslije izvršene minobacačke i artilerijske pripreme 1. četa uspela likvidirati.

II bat. na masivu Koma, sa zadatkom držanja istog i spriječavanja neprijateljskog saobraćaja [na putu] Zrmanja — Palanka i njihove intervencije iz Zrmanje. Bat. sa glavninom smjestio se u Trivićev stan, držao položaj sa 1 četom na k. 990, dok jednom četom sa mitraljeskim odjeljenjem na k. 1000.[7] Na ovome sektoru neprijatelj je bio aktivan čitav dan, i sa manjim snagama u više pravaca napadao naše položaje (predstraže).

III bat. na Prevjesu, u vezi naređenja da se prebaci preko Zrmanje. U 19 časova bat. se prebacio u Otonski gaj[8] sa zadatkom aktivnog djelovanja na tom sektoru.

IV bat. na sektoru Ilića stanova, sa zadatkom kontrolisanja komunikacije Pađane — Prevjes. Sa jednom

[6] Detaljan izvještaj Štaba 5. dalmatinske NOU brigade o borbama na području Knina od 1. novembra do 5. decembra 1944. nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 9—1/6, k. 1016.

[7] Kom (trig. 1000)

[8] Otonski gaj nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno šumarak kod sela Oton.

četom i pridodatim mitraljeskim odjeljenjem potpomagao napad V brigade sa sjeverozapadne strane. Manjim djelovima držao položaj na raskrsnici komunikacije Mokro Polje — Prevjes, dok rezerva se smjestila u Ilića stanove.

Štab brigade u Bjedovima, dok pojedini članovi Štaba na položaju.

Gubitci neprijatelja: 23 vojnika, 2 podof. i 1 oficir mrtvi, i 37 ranjenih. Zaplijenjeno 6 pušaka, 10.000 metaka, 15 pari cipela, 30 ranaca, 30 šator. krila i ostale spreme.

Naši gubitci 1 mrtav i 11 ranjenih.

XIV brigada: na sektoru djelovanja Ćurčevo — Roški slap — Skradin. I bat. u Krstači sa zadatkom zatvaranja pravca prema Roškom slapu. Preko dana neprijatelj nije pravio nikakve napade i u bataljonu se radilo prije podne teorno o napadu, a poslije podne politički.

II bat. u pokretu za zas. Radiće.[9] Poslije dolaska u zaseok vojska se odmarala. U bat. rađeno — konferencija komandnog kadra bataljona i pripremanje za daljni marš.

III. bat. nalazio se u Skradinu. Sa manjim snagama držao položaj na Skradinski buk, dok ostale snage se odmarale.

IV bat. pokrenuo se iz Bratiškovaca za Radučić, gdje se je smjestio. Vojska se odmarala.

Kninski Odred: operirao zajedno sa V ud. brigadom, kojoj je i pripao poslije rasformiranja.[10]

2. XI. 1944 g.

V. ud. brigada: Poslije borbe za Očestovo, I. bat. na odmoru i sređivanju u zas. Cvetinac — Markoševi stanovi.

III i IV bat. kao i dan ranije. Četa IV bat. koja je bila napadnuta i zbačena sa Klenovca, izvršila je oko 11 sati povratni napad, koji nije uspio. Četa se zadržala na Kosi južno od k. 412.

II bat. sa istim rasporedom. 2. četa na Debelom brdu bila je napadnuta oko 12 sati od neprijatelja u jačini oko 150 vojnika, sa 2 bacača i potpomagana arti-

---

[9] Postoje dva zaseoka Radići. Jedan se nalazi 10 km zapadno, a drugi 11 km jugozapadno od Knina. Redakcija nije mogla utvrditi na koji se odnosi.

[10] Kninski NOP odred je rasformiran 16. novembra 1944, a njegovo ljudstvo ušlo je u sastav 5. dalmatinske NOU brigade (Arhiv VII, reg. br. 9—1/3, k. 1016: izvještaj Štaba 5. NOU brigade od 6. decembra 1944. upućen Štabu 19. NOU divizije).

lerijskom vatrom iz Pađana i Prevjesa. Borba se vodila sve do noći, kada je neprijatelj koristeći sumrak i maglu, a potpomognut snažnom vatrom teškog oruđa izbio na naš položaj. Pošto je neprijatelj uspio protjerati naše djelovi sa Plješevice[11] i u pravcu Prljeva, bat. se povukao u dalmatinske Dragašiće, sa predstražom na Kiti i osiguranjem prema Plavnome.

Neprijatelj je imao 8 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Zaplijenjeno 2 puške. Mi nismo imali gubitaka.

VI ud. brigada: I bat. na istim položajima. Držao položaj na k. 336, 350 i upućivao patrole prema Palanki. U 16.30 časova upućena jedna pješadijska četa u pomoć II bat. preko padina na k. 990, da ugrožava neprijatelja bočno.

II bat. sa istim zadatcima na istim položajima. Cijelog dana je bio napadat sa manjim neprijateljskim snagama. U 16,30 sati neprijatelj je izvršio žestoki napad sa snagama 150 vojnika u dva pravca prema k. 1.000 i 990 i uspio izbiti na k. 990, ali snažnim povratnim napadom potpomognut četom I bat. zbacio neprijatelja i nanio mu teške gubitke.[12] Tokom noći bat. sa 3 čete izvršio napad na Palanku. Isti nije uspio, pošto je neprijatelj bio jači i utvrđeniji, a i naše snage su bile zamorene tokom borbi preko dana. U 4 sata bat. se povukao na polazne položaje.

III. bat. u Kobilicama, jednom četom držao položaj na Velikoj Strani, za spriječavanje neprijateljskog saobraćaja Palanka — Prevjes, dok [je] jednim vodom držao osiguranje iz pravca Otona. Sa ostalim snagama se sređivao.

IV bat. na istom sektoru sa istim zadacima. Tog dana neprijatelj je pokušao da se probije porušenom mostu na Zrmanji, da ga osposobi. Sukobio se sa jednim vodom koji je bio na predstraži. Bočnim manevrom 1. čete uspjelo je neprijatelja suzbiti prema Padjanama i nanijeti mu velike gubitke.[13]

Štab brigade na istom mjestu.

Neprijatelj je imao 16 mrtvih i 38 ranjenih. Naši gubitci 2 mrtva i 5 ranjenih, od kojih jedan desetar.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. pokrenuo se za s. Radiće, gdje se vojska odmarala.

---

[11] Trebalo bi da piše: Pleševica (k. 725).

[12] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 112.

[13] Vidi knj. 35, dok. br. 113.

II bat. pokrenuo se i u 20 časova stigao u G. Radiće, gdje se smjestio. Zatim krenuo za Šupljaju. Bataljon sa manjim snagama zatvarao pravac prema mostu koji vodi za Prominu, dok se ostale snage odmarale.

III bat. na istim položajima. Sa manjim snagama držao položaje prema Krki, dok s ostalim snagama se radilo vojnički i politički. 2. četa prebacila se preko Krke i zarobila 72 četnika. Nakon pola sata zarobljeno je još 20 bandita. Zaplijenjeno je 80 pušaka, 2 p.mitraljeza i 5.000 metaka.

IV bat. na istom položaju sa logorskim obezbjeđenjem. Rađeno vojnički i politički. U 16 časova izvršen pokret za s. Očestovo, gdje se je po dolasku smjestio. Stražar ranio jednog druga, a 1 se nehotice ubio.

3. XI. 1944 g.

V brigada: I, III i IV bat. bez promjene.

II bat. u istom rasporedu. Sa 1 vodom preduzeto je nasilno izviđanje prema Debelom Brdu, i ustanovljeno da se je neprijatelj povukao sa ovog položaja. U ovoj borbi bio je 1 mrtav sa naše strane.

VI brigada: I bat. na istom položaju. Cijeli dan je bio napadan od neprijatelja i u 10 časova neprijatelj pokušava iz Palanke preko k. Tavani[14] izbaciti naše snage sa položaja, ali jakim čelnim napadom sa dvije čete neprijatelj je odbačen u Palanku.

II bat. na istim položajima. Preko cijelog dana neprijatelj je napadao, s očitom namjerom da pod svaku cijenu ovlada sa Komom. Bat. je prilično zamoren, slabim smještajem i atmosferskim neprilikama borce je iscrpljivalo. Položaj je morao držati sa jačim snagama kao i stalno neprijatelja ometati.

III bat. u Prljevu i Pribudiću za osiguranje od Rastičeva i Otrića, kao i ugrožavanje neprijatelja bočno u Palanci. Jednom četom držano osiguranje na k. 676 dok druga četa u Popovićima i držala položaj na k. 480. Ostatak bataljona nalazio se u zas. Šijanovići.

IV bat. na istim položajima, sa razlikom što je dato jače osiguranje iz pravca Padjana. Istoga dana neprijatelj ponovno sa jakim snagama, uz potporu jake minobacačke i artilerijske vatre i 1 blindom, htio je da se prebaci prema Kravljem mostu.[15] Četa na osiguranju primila je borbu frontalno, dok je jednom četom, dobro smišlje-

[14] Kota Tavani nije nađena na karti 1 : 100.000.

[15] Kravlji most nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se odnosi na neki od mostova na putu Pađene — Palanka.

nim, smjelim, krilnim manevrom sa jugozapadne strane, neprijatelja uspjelo ugroziti i, iako nadmoćnog, suzbiti i zadati mu velike gubitke. Borba je trajala 3 časa. Poslije borbe jedna odmorena četa primila je položaj, dok ostali djelovi povučeni su iz borbe na odmaranje.

Štab brigade: na istom položaju.

Neprijatelj je imao 19 vojnika, 1 oficir i 2 podoficira mrtva, dok ih je 33 bilo ranjeno.

Naši gubitci 1 poginuo (pom. komesara čete), ranjeni 1 k-dir čete, 3 podof. i 1 borac.

XIV brigada: na istom položaju kao i ranije. I bat. u s. Bulovan kao rezerva brigade. Rađeno vojnički egzercir i politički.

II bat. sa istim rasporedom. Rađeno vojnički — borbena obuka i politički. U 19 sati izvršio pokret za Očestovo, zas. Bjedovi,[16] gdje je smjenio bat. V ud. brigade. Po smještanju bat. snage koje nisu držale položaje odmarale se.

III bat. sa jednom četom izvršio pokret prema Krstači, dok ostalim djelovima krenuo prema Vodicama. Patrole koje su patrolirale teren Vodice naišle su na mine i tom prilikom ranjeno je 2 druga.

IV bat. na istim položajima. Rađeno vojnički i politički. Poslije političkog časa bila je smotra oružja i spreme.

4. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Bataljoni na istim položajima, s razlikom što je I bat. krenuo kao pojačanje II bat. u prostoru Otona. I bat. smjestio se u zas. Opačići sa osiguranjem od pravca Rasula.

Oko 8 sati neprijatelj jačine oko 200 vojnika sa bacačima i potpomognuti artiljerijom iz Padjana i Zrmanje preduzeo napad od Otona u pravcu Kite. Bat. je zaposjeo položaj na južnim padinama Kite sa 3 čete, a jedna je ostala pozadi sredine fronta iza Kite. Jedan vod ostavljen je kao pobočnica na k. 643. Neprijatelj je tučen vatrom u njegovom nastupanju, a kad je prišao do mjesta gdje pruga pravi luk uz ivicu pošumljenog predterena desnokrilna četa izvršila je protunapad u lijevi bok neprijatelja, te je isti odbačen i zatim gonjen vatrom i pokretom sve do Otona. Neprijatelj je ostavio na bojištu 10 mrtvih i evakuirao veći broj ranjenih. Zaplijenjen je 1 šarac i 3 puške. S naše strane nije bilo gubitaka.

[16] Na ovom mjestu je omaškom stavljeno Bjedovi, a treba: Bjedovske.

VI ud. brigada: I bat. bez promjene. Istoga dana neprijatelj je žestoko napao djelove VI bat. i bat. je uputio jednu četu da napadne preko k. 830 neprijatelja bočno, u čemu je i uspjela. Poslije izvršenog zadatka četa se povratila u sastav svoga bataljona.

II bat. na istim položajima. U ranu zoru pod zaštitom velike magle, neprijatelju je uspjelo iznenaditi naše snage na k. 990 i potisnuti ih sa kote, ali bočnim odlučnim napadom potpomognuti sa četom I. bat. uspjelo je neprijatelja poslije 1 sata borbe protjerati u Palanku uz velike gubitke.

III bat. držao položaj na Bender — Kiti (k. 676) i bio napadnut od neprijatelja u jačini 200 vojnika. Napad je vršen preko Kobilica — željenička stanica[17] — Bender — Kita. Jedna četa bat. poslata je preko Pribudića, da neprijatelja bočnim napadom iznanadi i olakša snagama II bat. V brigade. Neprijatelj ugrožen povukao se uz velike gubitke. S ostalim snagama rađeno politički i vojno.

IV. bat. bez promjene. Ograničilo se na djelatnost patrola, dok se glavnina odmarala i sređivala.

Štab brigade bez promjene.

Neprijatelj je imao u borbama 35 mrtvih i 47 ranjenih vojnika. Naši gubitci 4 mrtva od kojih 1 k-dir, i 11 ranjenih od kojih 1 v.d. delegata i 1 podoficir.

XIV brigada: bez promjene. Po bataljonima rađeno vojnički i politički. U 14 časova jedna četa III bat. upala u Roški slap i zarobila 1 ustašu. U samu večer IV bat. izvršio napad na Bojanić i Klenovac, ali u istome nije uspio, pošto se neprijatelj grčevito branio. Neprijatelj je imao 6 mrtvih dok na našoj strani bez gubitaka. Poslije toga bat. se povratio na stare položaje k. 356 i 359, sa manjim snagama dok se ostali odmarali. 3 druga ranjena nesretnim slučajem.

5. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Bez promjene. U zoru neprijateljska kolona jačine oko 250 vojnika stigla je iz Otona u Pašiće. Jedna grupa od 60 četnika vršila je pritisak na mrtvu stražu na Gradini, ali bez uspjeha. U 10 sati II bat., potpomognut snažnom vatrom bacača, napao je još nesređenog neprijatelja u Pašićima, i nakon kratkog ali snažnog udara neprijatelj je protjeran i gonjen vatrom i pokretom, uz gubitke 21 mrtav i nepoznat broj ranjenih.

---

[17] Kod vijadukta Bender nalazi se željeznička stanica Plavno.

Zaplijenjeno je 26 pušaka, 20 šinjela i 1 postolje za šarac. Zarobljeno 6 četnika. Mi smo imali 3 mrtva i 4 ranjena.

VI ud. brigada: I bat. bez promjene. Bat. se sređivao. Bila je samo djelatnost patrola.

II bat. Na istim položajima. Neprijatelj je bio aktivan i uporan. Premda je bat., koristeći iskustvo minulih dana, držao jednu čitavu četu u vodove[18] na padinama Koma, kao predstražu glavnih položaja, neprijatelj, napavši sa jakim snagama, bio [je] razbijen, ali ponovnim napadom u 19 časova, koristeći noć, uspio zbaciti naše snage sa k. 1000. Naše snage prihvatile su položaje k. 980 i Vagića stan.[19] U 24 sati pošto su se sredili krenuli su u napad, ali radi jake zamorenosti ljudstva i stalnih novih rezervi kod neprijatelja napad nije uspio.

III bat. U vezi novonastale situacije bat. je sa jednom četom zatvorio pravac od Rastičeva i Prljeva, zaposjevši k. 626 i 633, sa drugom četom imao je pročistiti zas. Kobilice — Vujnovići, dok treća četa zaposjela je Gradinu, crkvu sv. Ilije. Neprijatelj se bez borbe povukao u Oton. U 4 sata neprijatelju je uspjelo neprimjećen, u jačini 150 vojnika, proći iz Otona između naših i snaga V brigade u Pašiće. U 8 časova snage II bat. V brigade napale su neprijatelja u s. Pašići. Neprijatelj, osjetivši se ugrožen, počeo se povlačiti prugom prema Padjanama. Snage bat. koje su se nalazile u Kobilicama i na Gradini priječile su neprijatelju bjegstvo i pristupile uništavanju istoga. U najvećem razvitku borbe, neprijateljske snage koje su nadirale preko Pribudića i Prljeva odbacile su našu 1. četu iz Šijanića i djelove bivšeg Kninskog odreda.[20] Uslijed ovakve situacije 2. četa morala je odstupiti i probila se između neprijatelja u Pašiće.

IV bat. na istim položajima. U 6 sati bio je napadnut od jakih neprijateljskih snaga iz tri pravca, s namjerom da se ponovo probiju prema Kravljem mostu. Dobro izvedenim bočnim manevrom sa vodovima uspjelo je neprijatelja ispresjecati i obezglaviti, nakon čega se neprijatelj u 10 časova povukao. Ostali dio dana ljudstvo se odmaralo i sređivalo.

Štab brigade na istim položajima.

---

[18] Riječ je o rasporedu čete po vodovima.

[19] Vagićev Stan nalazi se 12 km, a Vagićevi Stanovi 16 km sjeverozapadno od Knina. Vjerovatno se odnosi na Vagićeve Stanove.

[20] Dijelovi bivšeg Kninskog NOP odreda također su se nalazili u zaseoku Šijanovićima.

Neprijatelj je u ovim borbama imao 64 mrtva, među njima 1 oficir i 3 podof. i 81 ranjen. Mi smo imali 2 mrtva i to komesar čete i zam. k-dira čete, te 24 ranjenih, među njima pom. komesara bat., k-dir čete i delegata, 5 podoficira.

XIV brigada: na istim položajima. II bat. koji je držao položaje na Očestovu bio je napadnut od Štaba i četnika jačine oko 70 vojnika. Poslije kraće borbe bat. je odbio neprijatelja i nanio mu gubitke 4 mrtva i 6 ranjenih.

III bat. mitraljeskim vodom i jednom četom, krenuli iz Roškog slapa prema Čimpragama, gdje su se smjestili čekajući ostali dio bat. koji je pokrenuo za Radučić.

IV bat. na istim položajima. Preko dana neprijatelj je napadao bat. dva puta, ali bez uspjeha. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i nekoliko ranjenih. Uveče II i IV bat. izvršili su napad na Klenovac, kojeg su poslije kraće borbe zauzeli. Ubijeno je 9 a ranjeno 13 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno 2 t. bacača, 2 šarca, 2 strojnice, 2 pištolja, 40 mina za t. bacač, 10 ručnih bombi, 2.600 metaka i 1 bicikla. Naši gubitci 14 ranjenih od toga dva nesretnim slučajem.

Brdska baterija XIX. div. vršila je gađanje neprijateljskih položaja u sadejstvu sa snagama V brigade. Pogodci su bili dobri i postignut je uspjeh.

6. XI. 1944 g.

V. br. U cilju potpomaganja akcija VI brigade prema Komu i Prevjesu, naš III bat. smješten je u Mokrom polju, u zaseocima Sučevići i Vukmirovići, a jedna četa ostavljena na predstraži sa zadatkom osiguranja našeg rasporeda od pravca Padjana i aktivnog djelovanja prema Kravljem mostu, dok IV bat. je smješten u Vukmirovićima i Vejnovićima sa jednom četom na predstraži u Radanima.

Štab brigade, sa prištabskim jedinicama i intendanturom smješteni u zas. Vejnovići.

Pošto je neprijatelj zbacio snage biv. Kninskog odreda sa položaja Kite, to je I bat. bio prisiljen da se prebaci u Plavno, sa zadatkom držanja Plješevice i Žabinca, a II bat. ostao je na starim položajima. U 12 sati pod pritiskom jačeg neprijatelja II bat. nakon dvosatne borbe, odstupio je u pravcu Plavna.

Noću 5/6 oko 23 sata III i IV bat. izvršili su napad na Padjane. IV bat. istočni dio do crkve i kapele. I

bat. napadao obuhvatno zapadni i sjeverozapadni dio sela. Jedna četa III bat. bila u rezervi kod Ilića stanova, a jedan vod na raskrsnici puteva pred Kravljim mostom, u cilju sprječavanja neprijateljske intervencije od pravca Zrmanje. Naš desni bok bio je osiguran borbenim rasporedom XIV brigade. Nakon kratke borbe i pod jakim pritiskom našeg stroja neprijateljska predstraža duž cijelog fronta odbačena je na ivicu samog sela. Nešto kasnije IV bat. zauzeo je Samardžiju. U daljnim borbama neprijatelj je bio sve uporniji, a njegova vatra sve jača. Uslijed nadmoćnosti neprijateljskog naoružanja i u cilju smanjivanja gubitaka, bataljoni se oko 5,30 sati povukli na odmor, a predstraža je i dalje ostavljena na liniji Rađani — Ilića stanovi.

Neprijatelj je prema izjavi zarobljenika, zarobljenih u narednim borbama imao 18 mrtvih i 32 ranjena — od kojih 1 kapetan. Oštećena su 2 topa 105 mm i uništena 1 kara. Naši gubitci 3 mrtva i 15 ranjenih.

VI brigada: I bat. radi teškog stanja na položaju II bat., odlukom štaba brigade glavnina bataljona rokirala se u lijevo i smjestila u Trivićev stan, te primila položaj na k. 990 i 830, dok je jednu četu ostavila sa mitraljeskim odjeljenjem na Prevjesu držeći položaj na k. 336 kao i zidine. Neprijatelj je rano ujutro zbacio 1. četu sa k. 990 i u dva kraka, jednim sa k. 990 a drugim cestom, ugrozio snage na Prevjesu, koje su se jedva uspjele da povuku. Jedan vod bio je prisiljen da prelazi Zrmanju i otišao je prema III bat. Ponovnim napadom uspjelo je neprijatelja zbaciti sa k. 990, nedutim je neprijatelj obrazovao svoj položaj na međuprostoru između k. 1000 i 990 na 3 male čuke.

II bat. rokirao se glavninom u Mrdje, gdje se sređivao i odmarao. Dan je bio miran, samo je bilo djelatnosti patrole.

III. bat. prebacio se u Plavno sa osiguranjem od Golubića i Strmice, 2. četa zaposjela je Plješevicu, k. 632 i 725. Ostali djelovi odmarali se u Bursaćima.

IV bat. dobio je zadatak da prečisti Prevjes (k. 375). Manjim djelovima osigurao se iz pravca Padjana, kod Kravljeg mosta. Sa jednom četom uz prethodnu artilerijsku i minobacačku vatru uspio je da očisti Prevjes (k. 375), gdje se i zadržao.

Štab brigade bez promjene.

Neprijatelj je imao 42 mrtva, među kojima 1 oficir i 2 podof. i 56 ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva, među nji-

ma 1 komesar čete, ranjenih 10 boraca i 2 podof. Zaplijenjeno je 1 pištolj, 1 postolje za šarac, 2 rez. cijevi za šarac, 4 sanduka municije i ostale spreme.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. u 11 sati izvršio pokret za s. Bojaniće. Nakon smještaja bat. je prihvatio borbu sa neprijateljem i nanio mu gubitke od 9 mrtvih i 5 ranjenih. Naši gubitci 2 mrtva i 2 ranjena. Željez. stanicu Padjane sa dvije čete, dok je jedna četa Samardžija.[21] Napad nije uspio. Gubitci neprijatelja 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, kod nas 1 ranjen.

II bat. sa jednom četom na k. 308, druga četa na k. 343, dok ostale snage u Bjedovskim stanovima. Naveče u zajednici sa snagama IV bat. napao [je] Klenovac i k. 412, gdje je poslije kraće borbe ubio 6 a zarobio 9 neprijatelja. Zaplijenjeno 2 šmajsera, 1 šarac, 2 parabele, 7 pušaka, 35 mina za t. bacač i 6 granata za top 105 mm.

III bat. sa jednom četom u Čimpragama, dok ostale čete su na putu iz Vodica za Radučić.

IV bat. na položaju prema Bojanićima i Klenovcu. Prije dana neprijatelj je tri puta napadao, ali je uvijek bio odbijen. Na veče bat. sa nekim djelovima sudjelovao je u napadu na Bojanić. U toj borbi bat. je uspio i nanio neprijatelju gubitke od 10 mrtvih i 16 ranjenih. Poslije likvidacije neprijatelja snage su se povukle u Šolaju na odmaranje.

7. XI. 1944 g.

V ud. brigada: III i IV bat. na istim položajima. Neprijateljska kolona u jačini 80 vojnika napala je u 5,30 sati našu predstražu u Ilića stanovima. Pod pritiskom neprijatelja četa se povukla sa prihvatom oko 300 metara, a zatim svojom vatrom zadržala neprijatelja. Nakon toga neprijatelj potpomognut artilerijskom i bacačkom vatrom ponovno je izvršio pritisak i četa je potisnuta u visini okuke Zrmanje kod Keglevića gradine. U 07,30 izvršen je povratni napad sa 2 čete iz rezerve i [one su] izbile nešto naprijed, ali neprijatelj se ipak zadržao na k. 319 i u južnim Ilića stanovima. Oko 08,30, uz podršku naše artilerije, preduzet je još jedan napad i neprijatelj je zbačen sa k. 319. U ovoj borbi neprijatelj je imao 15 mrtvih.

I bat. na Plješevici i Žabincu, II bat. u zas. Rodići (Plavno).

---

[21] Ova rečenica trebalo bi vjerovatno da glasi: Sa dvije čete napali smo željezničku stanicu Pađene, a sa jednom selo Samardžija.

VI ud. brigada: na istom položaju. [I bat.] držao [je] k. 990 i 830. Sa jednom četom u 10 časova pomogao je IV bat. koji je bio napadnut u Prevjesu. U 20 sati povukao se po naređenju Štaba brigade u Mokro Polje, zas. Bjedovi, radi sređivanja i snabdjevanja obućom i odjećom. Bat. je u posljednjim borbama izgubio veći broj komandnog kadra, i sređivanje je bilo potrebno.

II bat. na istim položajima, s time što je primio i kontrolu položaja kojeg je držao I bat. Cijeli dan je proveden u lakšim borbama i ispadima neprijatelja na međuprostor k. 1000 i 990.

III bat. na istim položajima. Oko 8 časova četnička banda, u jačini 60 vojnika, spustila se preko k. 850 i Orlovice (1201) u Plavno. Bat. sa jednom četom primio je borbu i zbacio neprijatelja. Ostali dijelovi bat. [su] se odmarali.

IV bat. na istim položajima. U rano jutro neprijatelj izbivši iz tri pravca, jakim kolonama napao je k. 375, 350 i 336. Bat. sa svim svojim snagama pružao je snažan otpor, ali ipak pred večer morao se povući pred nadmoćnijim neprijateljem. Neprijatelj je uspio radi toga što je na položajima oko Kravljeg mosta držao jedan vod, za osiguranje od pravca Padjana, dok taj položaj nije primio bat. V brigade. U 23 časa bat. se skoncentrisao, sredio i krenuo prema k. 375, 336 ali nije uspio jer je neprijatelj bio vrlo jak i uporan. Po naređenju brigade bat. se povukao u Vagiće na odmor, osiguravši se jednim vodom na k. 830.

Štab brigade na istom mjestu.

Neprijatelj je imao 19 vojnika i 2 podof. mrtva i 31 ranjen. Naši gubitci 1 poginuo i 4 ranjena (2 oficira i 1 podoficir).

XIV brigada: na istim položajima. I bat. uz pripomoć 1 t. bacača napao neprijatelja u Borju, kojeg je poslije duže uporne borbe protjerao uz gubitke 8 mrtvih. Bat. je imao 1 teže i 2 lakše ranjena. Zaplijenjeno je 5 šmajsera, 7 pušaka, 1 šarac, 1 bicikla, 1.200 metaka, 25 mina za t. bacač i 1 tromblonska puška.

II bat. držao položaje prema Žagrovićima do 10 sati, nakon toga povukao se kao brigadna rezerva u Očestovo. Istoga dana jedna četa probila se preko ceste, za hvatanje veze sa V brigadom i tom prilikom ranjen je k-dir čete.

III bat. po dolasku iz Vodica prebacio se u s. Očestovo i zauzeo položaj k. 308 — Cvetinac, sa manjim snagama, dok ostali djelovi se odmarali. Istoga dana

četnici su napali položaje bat., ali bez uspjeha. Neprijatelj je protjeran uz gubitke od 2 mrtva i 3 ranjena.

IV bat. nalazio se na položaju Klenovac, k. 329, k. 356 i 315. Neprijatelj je u toku dana tri puta napadao na položaje bat., ali je uvijek bio odbijen uz gubitke 7 mrtvih, i zarobljen je 1 oficir i 1 podof. U samu večer bat. je smjenio II bat. sa njegovog položaja.

8. XI. 1944 g.

V ud. brigada:

U 00,15 sati 2. četa I bat. i bat. biv. Kninskog odreda napali su neprijatelja na Kiti. Borba je trajala cijelu noć, ali neprijateljska upornost i solidni bunkeri osujetili su naše namjere. Pred zoru [naše] snage [su] se povukle na stare položaje. Neprijatelj je imao 1 mrtvog i 3 ranjena.

III i IV bat. u istom rasporedu. Oko 06,30 sati neprijatelj, u jačini 60 vojnika, izvršio je ispad na predstražu III bat., ali je bio odbijen. Oko 07,15 primjećeno je podilaženje jačeg neprijatelja (oko 300) prema predstraži III bat. Nakon što je bat. zauzeo raspored za odbranu i poslije kraće borbe neprijatelj se povukao. U 09,30 sati neprijateljska kolona, oko 150 vojnika u pratnji 2 tenka, kretala se desnom obalom Zrmanje prema Vagićima. Upućena je jedna četa III bat. preko mosta sa zadatkom da spriječi neprijateljsko nadiranje u pravcu mosta. Nakon borbe koja je trajala do 14 sati, neprijatelju je uspjelo prodrijeti do Vagića. Četa je povučena i sa pridodatim p.k. topom, p. a. mitraljezom, te 1 mitraljezom postavljena je na lijevoj obali Zrmanje ispred Popovića, a jednim dijelom na padinama Oštrika u cilju spriječavanja prelaza preko rijeke. U 12 sati neprijatelj je žestokom vatrom obasuo položaj III bat. i za to vrijeme podilazio pješadijom. Nešto kasnije uz potporu artiljerije i bacača ponovno je pritisnuo naše položaje, te tukući teškim oruđem sa desne obale Zrmanje uspio je zbaciti naš strijeljački stroj, koji se povukao na liniju nešto ispred k. 309. Radi sporosti IV bat., koji je trebao udariti u lijevi bok neprijatelja, naš povratni napad oko 16,30 nije uspio. Neprijatelj je imao 3 mrtva i 2 ranjena. Naši gubitci 4 mrtva i 7 ranjenih. I. četa II bat. sprovela je ranjene drugove iz svih jedinica [sa] sektora Plavno za Drvar.

VI ud. brigada: I bat. na istim položajima. Toga dana otpočela je neprijateljska ofanziva, da naše snage

odbaci sa komunikacije i istu oslobodi.[22] Neprijatelj je krenuo jednom kolonom prema Mokrom Polju. Jedna četa sukobila se sa neprijateljem kod Komlenovog stana. Primila je borbu, ali pod pritiskom jačeg neprijatelja morala je odstupiti, ostali dijelovi bat. odmah su ubačeni u borbu. Borba se vodila čitav dan. Iako je neprijatelj bio premoćniji u teškom oruđu ipak je bio ustavljen. U večer bat. se povukao u Vagiće.

II bat. Po naređenju Štaba brigade pomakao se u Kopinjovaç, radi sređivanja i odmora, kao i zatvaranja pravca iz Rujišta, oslonom na Jagodnjak.[23] Četa koja je bila na predstraži u Vagića stanovima vodila je cijeli dan borbu sa neprijateljem.

III bat. na istom položaju. Svojom jednom četom izvršio je napad na četničku bandu na Sučevića brdu — k. 805. Ista u svom zadatku nije uspjela. U jedinicama se radilo vojnički i politički.

IV bat. na istim položajima tj. u Vagićima. Ranim jutrom neprijatelj je iz Prevjesa kolonom nastupao prema k. 417 kao i bezimenoj koti južno od k. 830. Priprema artilerijske i bacačke vatre je bila veoma jaka. Snage bat. držale su pomenute kote i davale žestok otpor, ipak je neprijatelju uspjelo jakom vatrom zbaciti sa kota naše snage na prihvatne položaje. Sve do u kasno u noć trajala je borba.

Štab brigade u Kostićima.

Neprijatelj je imao 21 mrtvog, među njima i 1 oficir, te 17 ranjenih. Naši gubitci 1 mrtav i 10 ranjenih.

XIV brigada: na istim položajima. Rađeno vojnički i politički. I bat. U 15 časova neprijatelj je napao položaje bataljona u jačini od 80 vojnika. Poslije izvjesne borbe neprijatelj je odbijen uz gubitke od 12 mrtvih, dok kod nas 1 mrtav i 9 ranjenih.

II bat. bez promjene.

III bat. na istim položajima. Preko dana neprijatelj je pravio napad, ali je odbijen uz gubitak 2 mrtva.

IV bat. u brigadnoj rezervi. Rađeno vojnički i konferencija komanda četa u štabu bat. Na veče dvije čete

---

[22] Koncentričnim napadom iz Palanke i Pađena neprijatelj je zauzeo Prevjes i k. 375 i ponovo uspostavio saobraćaj na putu Knin — Zrmanja — Otrić. U toj situaciji Štab 8. korpusa NOVJ izdao je 8. novembra 1944. naređenje Štabu 19. divizije da se prebaci zapadno od komunikacije i omogući odmor jedinicama s tim da jedna brigada održava kontakt s neprijateljem radi bočnog dejstva na komunikaciju (Arhiv VII, reg. br. 11—19/2, k. 523).

[23] Na karti 1 : 100.000 piše: Jagodnik (trig. 970).

izvršile napad na Boriće i tom prilikom ubijena 2 neprijatelja. Zaplijenjeno 3 puške, 1.400 metaka za šarac i strojnice.

9. XI. 1944 g.

V. ud. brigada: I bat. na istom položaju. Jedna četa u toku dana ispitivala je Debelo brdo, Gradinu i Marića glavicu i po konstataciji da ima neprijatelja povratila se u sastav bat. Noću 9/10 oko 21 sat I bat. sa 2 čete u prvom borbenom redu napao je Debelo brdo sa sjeverne i istočne strane. Poslije kraće borbe i iznenadnog manevra sa lijevim krilom u bok, neprijatelj je zbačen sa Debelog brda.

II bat. preselio se iz Plavna u Pašiće, sa osiguranjem u pravcu Kobilica. Pošto se vodila borba sa istočne strane Golubića, jedna četa I bat. vršila je napad na Crni vrh, sa zadatkom privezivanja neprijateljskih snaga na sebe. Borba je vođena bez rezultata. Imali smo 1 ranjenog.

U 09 sati primjećen je pokret neprijatelja sa obe strane Zrmanje prema položajima III bat. U Vagiće su stigli dva tenka i 1 top. Oko 12 sati pod veoma jakim pritiskom neprijatelja od Ilića stanova i trpeći žestoku unakrsnu vatru artilerije i bacača, bat. je zbačen sa položaja poslije dužeg otpora za oko 300 metara unazad. Pošto se osjetilo da neprijatelj ima namjeru da uperi napad na lijevo krilo bataljona, to je Štab divizije naredio da bat. suzi svoj front desno od Kose, pa u lijevo zaključno sa Oštrikom.

IV bat. sa dvije čete drži front prema Ilića stanovima, pa u lijevo do III bat. Oko 16,30 sati izvršen je sa jednom četom iz III i jednom iz IV bat. povratni napad. Neprijatelj se povukao i zadržao na zadnjoj ivici Ilića stanova. Noć je protekla bez aktivnosti, prekidana privremenom neprijateljskom artilerijskom vatrom. U toku noći bat. je povučen a njegove položaje preuzeo je III bat. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubitci 8 ranjenih.

VI ud. brigada: I bat. u Mokrom polju, zas. Vagići. Ranim jutrom neprijatelj je nastavio svoju aktivnu djelatnost prema položajima bat. kod Vagića stanova. Tokom cijeloga dana uz oštre borbe neprijatelju je uspjelo ući u Vagiće. Po naređenju štaba brigade uvečer je izvršen napad, koji nije uspio.

II bat. na Jagodnjaku. Neprijatelj iz ranog jutra nastavlja aktivnost sa k. 830, kosom prema Jagodnjaku

u namjeri da naše snage odbaci što dalje od komunikacije. Cijeli bat. cijeli dan je učestvovao u borbama. Neprijatelju je uspjelo prodrijeti do samog Jagodnjaka, ali žestokim protunapadom u koordinaciji sa IV bat. uspjelo neprijatelja protjerati do bezimene kote. U 18 časova ponovo sa snagama IV bat., čelnim i bočnim napadom, uspjelo je neprijatelja odbaciti do k. 830.

III bat. na istim položajima. U vezi naređenja operativnog štaba, bat. je dobio zadatak da napadne neprijatelja na k. 805 i Gredi, da bi olakšao snagama XX divizije, koje su vodile borbu u Golubiću i Golubičkoj Plješevici.[24] 2. i 3. četa vršile su napad na k. 805 i Gredu i djelomično uspjelo.

IV bat. između k. 830, Jagodnika i Sučevićevog stana, zauzevši sve dominantne položaje u međuprostoru kao i južno od kose. Neprijatelj rano u jutro pošto je uspio da potisne neke snage I bat. izgubljena je ravnoteža na liniji otpora i čete su morale hvatati prihvatne položaje Glišinu glavnicu kao i Jagodnjak. Neprijatelj od k. 830 kosom se probijao prema Jagodnjaku. U protunapadu u zajednici sa snagama II bat. neprijatelj uz velike gubitke bude potisnut prema k. 830. Pred večer bat. se povukao na odmor u Kopinjovac.

Štab brigade u Kostićima, dok pojedini članovi štaba su pri štabovima bataljona. Neprijatelj je imao 21 mrtav među kojima 2 oficira, ranjenih 34. Naši gubitci 2 mrtva i 4 ranjena.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. bez promjena. Vojska se odmarala.

II bat. u ogradama Klenovca i Kleovcu.[25] Istoga dana neprijatelj napao u 3 sata i to od Žagrovića cestom i kroz ograde. Prvi napad odbijen je uz gubitke 6 mrtvih i 10 ranjenih, kod nas 1 ranjen i to p. komesara čete. U 15 sati neprijatelj je ponovno pravio napad i prodro od Pađana do Borja, gdje je tukla jaka neprijateljska artiljerija. Bataljon je prihvatio borbu koja se ogorčeno vodila puna 4 sata i nakon toga uspjelo je zaustaviti neprijatelja nanijevši mu gubitke od 14 mrtvih i nepoznat broj ranjenih, naši gubitci 1 ranjen.

---

[24] U rejonu Golubića i Pleševice (k. 725) jedinice 20. NOU divizije vodile su borbe protiv dijelova njemačke 373. legionarske divizije i četnika Dinarske oblasti (Arhiv VII, reg. br. 17—3, k. 1032/I: izvještaj Štaba 9. dalmatinske brigade od 18. novembra 1944. upućen Štabu 20. NOU divizije).

[25] Kleovac nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno bi trebalo da piše: Drenovac (trig. 389).

III bat. na istim položajjma na k. 308. Istoga dana bat. je pucao na kolonu koja je prolazila od željez. stanice Pađane. Četa koja se nalazila na položaju kod Krke ubila 6 neprijatelja, koji su bježali za Knin.

IV bat. sa svim snagama nalazio se u Očestovu. Bat. bio u rezervi. Rađeno vojnički i politički po četama.

10. XI. 1944 g.

V ud. brigada: u 07,00 sati neprijatelj je otvorio žestoku vatru artilerijom i minobacačima. U toku ove vatre neprijateljska pješadija podilazila je prema položajima III bat. i prema lijevom krilu IV bat. Uslijed pokrivenosti zemljišta nije bilo mogućno tući neprijatelja iz veće daljine, ali kad je prišao na bliže odstojanje neprijatelj je obasut vrlo jakom vatrom našeg automatskog oružja kao i artilerijskom i minobacačkom vatrom. Neprijatelj je produžio napredovanje kombinacijom vatre i pokreta i u tom svom nastojanju bio je prilično odlučan. Uprkos gubitcima on je nadirao i zaustavio se tek na jurišnom odstojanju obasut snažnom vatrom iz svih naših oruđa. Neprijatelja nije ni ovo zbunilo i pravilnom upotrebom cjelokupnog svog oružja, a potpomagan bacačkom i veoma jakom artilerijskom vatrom, neprijatelj je stvorio vatrenu nadmoćnost. Naši su se počeli povlačiti, jer je položaj boraca na brisanom i kamenitom zemljištu uslijed dejstva artilerije bio prilično nesnosan, a pritisak neprijatelja vrlo jak. Kako je pokret naše pješadije bio praćen artilerijskom vatrom, a kako veliki procenat boraca nije učestvovao u većim borbama, ovo povlačenje bilo je prilično neuredno, tako da se bat. povukao mnogo dalje nego što je to situacija zahtjevala. Oko 16,30 sati strijeljački stroj IV bat. nalazio se je na liniji desnim krilom južno od k. 329, pa u lijevo do Japundžića. Lijevo krilo je i dalje držalo Oštrik. Neprijatelj je ušao u Đurđeviće i Sučeviće. Lijevo krilo III bat. zalomilo se također nešto unazad, južno od južnih Ilićevih stanova. U ovim borbama neprijatelj je imao 25 mrtvih, dok naši gubitci 2 mrtva i 11 ranjenih.

U toku noći 9/10 I bat. prebacio se na položaj Debelo brdo i k. 675, a II bat. iz Plavna na Bender, zas. Pašići, sa predstražom na Kobilici. I bat. vodio je cijeli dan borbu sa Nijemcima i četnicima, koji su ga napadali od pravca Marića glavice. Neprijatelj se pred večer povukao uz gubitak 10 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva i 2 ranjena.

VI ud. brigada: I bat. u Kostićima, držao stalan kontakt sa neprijateljem. Uglavnom jedinica se odmarala. Održavala se redovna i stalna veza za II bat.

II bat. u Kopinjovcu, držao stalan položaj na Jagodnjaku i održao stalan kontakt sa neprijateljem. Jedinice se sređivale i odmarale.

III bat. na istim položajima, dok 2. četa primila položaj od I bat. V brigade, Plješevicu, dok [je] jednom četom držala k. 677. Radilo se sa jedinicama.

IV bat. u Kopinjovcu odmarajući se i davajući lično obezbjeđenje.

Štab brigade u Kostićima.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. napadnut je od neprijatelja sa Samardžija u jačini jedne kompanije,[26] koja je usmjerila napad na četu I bat. Neprijatelju je uspjelo četu zbaciti sa položaja. Kako je neprijatelj odbacio III bat. sa njegovih položaja, I bat. bio je prisiljen na povlačenje. Bat. je neprijatelju nanio gubitke od 3 mrtva i 6 ranjenih, na našoj strani 1 ranjen. U toku same borbe neprijatelj je stalno dovlačio pojačanje i tako je bat. naposljetku vodio borbu sa neprijateljem u jačini od 300 vojnika.

II bat. na starim položajima, kojeg je čitavi dan tukla neprijateljska artilerija. Neprijatelj je 2 puta napadao bat. i tek u drugom napadu uspjelo je neprijatelju zbaciti bat. sa položaja, koji je prihvatio položaje iznad pruge. Gubitci neprijatelja nepoznati.

IV bat. na veče smjenio II bat. sa njegovih položaja.

III bat. na k. Cvetinac[27] sa jednom četom i mitraljeskim vodom, dok s ostalim snagama kod Radanovih stanova.[28] U 12 sati neprijatelj je napao položaj bat., gdje se borba otvorila kod 2. čete kod Radanovih stanova. Kako je neprijatelju uspjelo zbaciti bat. V ud. brigade, zašao je našem bat. sa leđa i momentalno zbacio četu bataljona. Jačina neprijatelja koji je nadirao bila je 1.500 vojnika. Bat. opkoljen razvio je ogorčenu borbu i probijao se u pravcu Marko[še]vih stanova. Neprijatelj je tu pretrpio gubitke od 23 mrtva i 30 ranjenih. Četa koja se nalazila na k. 308 i dalje je držala položaje ne dozvoljavajući neprijatelju zaobilazni manevar. Na četu neprijatelj je, koji nastupao u neredu, naišao u 13 ča-

[26] Čete

[27] Riječ je o koti 308 sjeverno od sela Cvetinac.

[28] Odnosi se na zaselak Radani (10 km sjeverozapadno od Knina).

sova. Četa je neprijatelja pustila na veoma blisko odstojanje i otvorila jaku vatru iz 6 p.mitraljeza i 1 teškog, te nanijela mu gubitke od 42 mrtva i oko 97 ranjenih. Neprijatelj je imao namjeru opkoliti bat. ali u istome nije uspio. Bat. je imao 4 mrtva, među kojima zamj. k-dira i 2 ranjena. U toku noći između 10 i 11 neprijatelj je napao bat. na položaju iznad Vukojevića, ali je bio protjeran u Očestovo uz gubitak 6 mrtvih i 7 ranjenih.

IV bat. se nalazio u rezervi. Rađeno vojnički i politički. U veče bat. je smjenio II bat. i zaposjeo položaje prema Klenovcu. Neprijatelj je napao bat. i isti se morao povući, budući je bio napadnut sa boka. Neprijatelj je imao 33 mrtva i 5 ranjenih. Uništeno 2 kamiona i 1 tenk od 20 tona.

11. XI. 1944 g.

V. ud. brigada: I i II bat. na starim položajima, na odmaranju.

III bat. na prostoru Rašetići — Muzdali — Popovići sa osiguranjem na k. 309 i Kosi. Radi zatvaranja od mosta bataljonu je pridat 1 p.a. mitraljez, p.k. top i 2 bacača. Izvidnica na Oštriku (k. 367).

IV bat. radi odmaranja i sređivanja povučen je na prostor Babići — Radučka glavica, sa jednom četom na predstraži u Trivićima i isturenom mrtvom stražom u pravcu k. 311. Izvidnica na Radučkoj glavici (trig. 360).

Štab brigade prešao iz zas. Vejnovići u zas. Kanaziri, sjeverozapadno od Vrška (k. 287).

Neprijateljska artilerija je pred večer tukla položaje brigade. Borbene aktivnosti nije bilo. Od parčadi granate bio je 1 ranjen.

VI ud. brigada: U vezi naređenja Štaba divizije, jedinice su se povukle od komunikacije na sređivanje i odmaranje.[29] I bat. prešao u Ervenik, zas. Travice, sa jednom četom na predstraži u Kostićima. Kontakt sa neprijateljem održavan sa manjim patrolama.

II bat. prešao iz Kopinjovca u Bukaricu. Jedna četa na predstraži u Kopinjovcu i držala položaj na Jagodnjaku održavajući kontakt sa neprijateljem.

III bat. na istim položajima, dok se 3. četa nalazila na Plješevici u svrhu osiguranja od Golubića.

IV bat. iz Kopinjovca smjesio se u Kučević, zas. Kabići. Po noći lično obezbjeđenje i isturao patrole.

Štab brigade premjestio se u Ervenik.

[29] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 24.

XIV brigada: na istom sektoru djelovanja. I bat. u rezervi brigade u zas. D. Radići. Rađeno vojnički i politički.

II bat. u zas. Gornji Radići. Rađeno vojnički i politički.

III bat. na položaju Vijenac kod Očestova sa jednom četom i mitralj. vodom, dok ostale snage krenule prema Markoševim stanovima, sa zadatkom zaposjedanja položaja prema Cvetincu i Rađanovima stanovima. Rađeno politički, te popuna bat. sa odijelom i municijom.

IV bat. sa manjim snagama prema Perićinim stanovima[30] i k. 356, jedan vod na Vijencu prema Očestovu. Na položaju bez promjena, te rađena politička nastava i čišćenje oružja.

12. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Raspored bat. isti. Preko dana naše i neprijateljske snage bile su uznemiravane artilerijskom vatrom.

Oko 17,30 sati jedna neprijateljska četa nadirala je od Kose prema Đurđevićima. Uznemirivan našom vatrom p.a. mitraljeza, p.k. topa, kao i teškog oruđa, neprijatelj se razvio u strijeljački stroj i produžio pokret. Došavši u Đurđeviće bat. je uzeo raspored i predvidio plan vatre za odbranu.

Noć je prošla bez borbene aktivnosti.

II bat. sa dvije čete u zajednici sa biv. snagama Knin. odreda izveo je napad na četničku grupu u Prljevu. Ostale dvije čete ostale su u Pašićima. Napad je uspio i banda je protjerana ostavivši 12 mrtvih. Naši gubitci 2 mrtva i 1 ranjen.

VI ud. brigada: I bat. u Travicama, dok jedna četa u Kostićima radi predstraže i održavanja kontakta sa neprijateljem.

II bat. na istim položajima. Rađeno vojnički egzercir i borbena obuka. Uveče održana konferencija komandnog kadra. Jedna četa držana u Vagićima kao predstraža. Sa jednim vodom držao položaj na Jagodniku u svrhu kontrole sa Rujišta, kao i neprijateljskih položaja prema k. 990 i 1000.

III bat. na istim položajima. U 5 časova neprijatelj je napao položaje 3. čete na Plješevici. Četa je bila izbačena i uhvatila je prihvatne položaje na k. 725. Poslije

[30] i [31] Na karti 1 : 100.000 piše: Perićevi stanovi.

20 minuta četa je izvršila povratni napad i nakon oštre borbe prisilila neprijatelja u panično povlačenje.

IV bat. na istom mjestu. Ujutro vršen pješadijski egzercir, te čišćenje oružja i pregled. Poslije podne održana konferencija sa nižim komandnim kadrom. Po noći lično obezbjeđenje logora i isturivanje patrola u pravcu Rujišta i Mokrog polja.

Štab brigade na istom mjestu.

Neprijatelj je tokom dana imao 4 mrtva i 3 ranjena, dok naši gubitci 1 mrtav.

XIV brigada: na istom sektoru djelovanja. I bat. bez promjene. Rađeno vojnički i politički.

II bat. bez promjene. Rađeno vojnički i politički. U 16 časova bat. je dobio naređenje da krene u pomoć IV bat. koji je vodio borbu. Pošto je IV bat. odbio neprijatelja, bat. se povukao u svoje polazne baze.

III bat. na položaju Cvetincu i Radanovim stanovima. U 6 časova neprijatelj je napao bat., ali bez uspjeha. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 3 ranjena.

IV bat. držao položaje Perića stanove,[31] Kasum, Vijenac više samih Bjedovskih stanova, prema Očestovo. U 13 časova neprijatelj je izvršio napad na bat. i uspio ga zbaciti sa položaja. Bat. se prihvatio položaja ispod ograda do samog neprijatelja. U 16 časova neprijatelj je ponovo izvršio napad i isti se razvio u ogorčenu borbu. Nakon jake borbe bat. je izvršio protunapad odbacivši neprijatelja i zauzevši sve izgubljene položaje. Neprijatelj je imao 15 mrtvih, od toga 1 oficir. Zarobljena su 2 vojnika, a zaplijenjen 1 p.mitraljez, 4 puške, 2 pištolja i 1.300 metaka.

13. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Ranom zorom baterija američkih topova[32] tukla je veoma uspješno neprijatelja u Đurđevićima i Vagićima. Oko 12 sati neprijatelj je otvorio jaku artilerijsku vatru na položaje III bat. Neprijatelj je odmah poslije toga krenuo u napad, potpomognut još jačom artilerijskom vatrom. Kako bat. nije blagovremeno zauzeo položaj za odbranu, a četa na Oštriku nije bila u stanju da zadrži neprijatelja u njegovom iznenadnom i naglom naletu, to je cijeli bat. otpočeo sa povlačenjem i to prilično neuredno. Strijeljački stroj se zaustavio u džbunju sve do konjske staze Kanazir — Popovići. Tu

---

[32] Riječ je o topovima američke proizvodnje koji su u vidu pomoći dobijeni od saveznika.

se strijeljački stroj ponovno sredio i pojačan sa dvije čete IV bat. izvršio povratni napad u 14 sati. Uz pomoć artilerije i bacača strelci su dosta brzo napredovali. Uslijed pokrivenosti terena, neprijatelj nije bio u stanju blagovremeno primjetiti ovaj pokret i ne nadajući se ovako naglom povratnom napadu bio je prilično iznenađen. Jednovremeni je bio pritisak triju četa sa fronta i jedna četa koja je nadirala sa boka preko k. 256 između Oštrika i Zrmanje. Neprijatelj je počeo naglo odstupati gonjen jakom vatrom našeg strijeljačkog stroja. Ovo gonjenje nije bilo energično, tako da se neprijatelj uspio srediti kod zas. Popovići, a dijelom kod lijeve obale Zrmanje. Na toj liniji davao je jači otpor. U 16,30 sati postignuta je vatrena nadmoćnost i naši strijelci počeli su izlaziti na jurišni položaj. Pod zaštitom sumraka neprijatelj se izvukao djelom u Vagiće, a dijelom cestom prema Padjanama. Artilerija je uspješno gonila odstupajućeg neprijatelja prema Vagićima.

Neprijatelj je izgubio 13 mrtvih i 8 ranjenih, kod nas 2 mrtva i 2 ranjena. Zaplijenjeno 14 pušaka.

I i II bat. zarobili su 11 četnika.

VI ud. brigada: I bat. bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Istoga dana radilo se sa novomobilisanim osnovna vojnička naobrazba.

II bat. na istim položajima. Jedan vod držao je na k. 970 (Kom),[33] jedan t.mitraljez na kosi sjeverno od Zelenkovca. U 12 časova neprijatelj je u svrhu prisilnog izviđanja sukobio se sa našim predstražama. Ubacilo se u borbu jedna četa i uspjeli vratiti neprijatelja u polazne položaje.

III bat. na istim položajima dok 2. četa držala je Plješevicu. Ujutro se radilo vojnički sa ljudstvom a posle podne politički.

IV bat. na istim položajima. Rađeno vojnički i politički. Po podne održana je konferencija sa nižim vojničkim i političkim komandnim kadrom.

Štab brigade, bez promjene dok pojedini članovi nalazili [su] se po bataljonima.

Neprijatelj je imao 3 mrtva i 6 ranjenih.

XIV brigada: na istom sektoru djelovanja. I bat. na odmaranju.

II bat. u s. Vejnovići. Neprijatelj je napao snage V brigade i bat. je dobio naređenje da neprijatelja napadne bočno. Kada je bat. udario neprijatelja obasula ga

[33] Kota 970 nosi naziv Jagodnik. Kom je trig. 1000.

jaka neprijateljska, tako i naša vatra i bataljonu je bilo nemoguće kretanje naprijed, te stoga neprijatelja nije ni udario kako treba.

III bat. na istim položajima kod Markoševih stanova. U 16 sati neprijatelj je napao bat. i zasuo sa jakom art. vatrom, ali nije uspio i primoran je da se povuče, oko 200 metara uz gubitke 8 mrtvih i 10 ranjenih. Neprijatelj je ostao na položaju više Radanovih stanova i pomalo pripucavao. U 15 časova neprijatelj je napao od Vijenca i Markoševih stanova, kojeg je bat. dočekao i nanio mu gubitke od 10 mrtvih i 13 ranjenih, dok kod nas 1 mrtav.

IV bat. na istim položajima prema Očestovu. Neprijatelj je pripucavao na naše položaje cijeloga dana, ali bez uspjeha. U samu veče dvije čete napale su neprijatelja u Bjedovskim stanovima, koji je pobjegao čim je otvorena vatra i zaustavio se na Vijencu odakle je davao žilav otpor. Gubitci nepoznati.

Brdska baterija: vršila je napad u sadejstvu sa V brigadom. Pogodci su bili vrlo dobri.

14. XI. 1944 g.

V ud. brigada: I i II bat. na istim položajima. Neprijateljske patrole, koje su pošle u izviđanje prema I bat. raspršene su od naše predstraže i ubijen je 1 Nijemac. U toku noći 14/15 I i II bat. krenuli su iz Otona prema Radučiću.

III i IV bataljon na starim položajima. Oko 07,00 sati primjećen je pokret neprijateljske kolone, jačine 160 vojnika, od k. 308 prema Đurđevićima i Sučevićima. Istodobno pridolazile su desetine od Vagića prema mostu. Naša artilerijska vatra ukočila je pokret neprijatelja. Do 09,00 neprijatelj se ponovno sredio i pod zaštitom jake artilerijske i bacačke vatre produžio pokret prema našim položajima, ali je bio suzbijen jakom vatrom, našim automatskim oruđem. Uviđajući nemogućnost frontalnog prodora, neprijatelj je uspio prikrivenim zemljištem, po djelovima, prebaciti oko 80 boraca prema našem krajnjem lijevom krilu i tako neprimjećen došao na daljinu od 200 metara i otvorio žestoku vatru iz bacača, tromblona i mitraljeza. Pritisak je bio vrlo velik i lijevo krilo čete na Oštriku povuklo se nešto unazad. Vatra neprijateljske artilerije i pješadije bivala je sve jačom i neprijatelj je otpočeo nadiranjem prema Oštriku. Otpornost naše čete je bila vrlo velika, tako da je neprijatelj, tučen jakom vatrom iz automatskih oruđa, zaustavljen na sje-

vernim padinama Oštrika. U tom momentu naređeno je IV bat. da zauzme položaje u džbunju pozadi Oštrika. Neprijatelj, uz pomoć sve jače artilerijske i bacačke vatre, uspio je poslije žestoke borbe ovladati Oštrikom.

Pomoću IV bat. izvršen je povratni napad uz potporu artilerije, te je neprijatelj, zbačen sa zauzetih položaja i gonjen vatrom i pokretom veoma uspješno, povukao se prema Muzdalima i Popovićima, gdje je dočekan jakom vatrom jedne naše čete koja je nadirala prema Rašetićima i izvršila bočni napad na neprijatelja.

Neprijatelj je imao u ovim borbama 43 mrtva i 25 ranjenih, naši gubitci 6 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplijenjeno je 12 pušaka i 2 pištolja.

VI ud. brigada: I bat. u Travicama, sa predstražom od jedne čete više kuća Bjedova.[34] Ujutro u 9 sati napao je neprijatelj u jačini od 80 vojnika, i uspio zbaciti četu na prihvatne položaje, padine k. 490. Kontranapadom sa 2 čete uspjelo je neprijatelja u 17 časova na juriš protjerati u zas. Vagiće. Navečer je jedan vod vršio napad u svrhu uznemirivanja neprijatelja u Vagićima. Ostali dijelovi bat. proveli su dan u vojničkom radu.

II bat. na istim položajima. Oko 10 časova neprijatelj je ispao i napao snage bat. Borba je primljena na Kopinjovačkoj kosi[35] i na k. 472 i neprijatelj je protjeran u paničnom bijegu. Naše gonjenje je bilo toliko uporno da je čak napuštao predstražni svoj položaj u Sučevićima. Bat. se poslije odmarao.

III bat. na istim položajima, gdje su vršene pripreme za prebacivanje u sastav brigade. Pokret je izvršen u 15 h.

IV bat. izvršio pokret za Ervenik, gdje je na svečani način primio prelaznu zastavicu kao najbolji bat., također su tom prilikom odlikovani borci i rukovodioci i [položena] svečana zakletva novih boraca. U 18 časova bat. krenuo je za Balač.

Štab brigade na istim položajima.

Neprijatelj u ovim borbama je imao 5 mrtvih i 7 ranjenih. Na našoj strani 1 mrtav i 4 ranjena, među kojima 1 komesar čete.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. na istim položajima. Rađeno vojnički i politički.

---

[34] Bjedovi (selo)

[35] Riječ je o kosi Kopinjovačka draga (1 km južno od sela Kopinjovac).

II bat. bez promjene. Preko dana neprijatelj je napao položaje V brigade i bat. je dobio naređenje da napadne neprijatelja bočno, po čemu je postupio i olakšao V brigadi u odbacivanju neprijatelja. U jednom krajnje snažnom jurišu V brigade i našeg bat. neprijatelj je bio odbijen i protjeran, nanijevši mu gubitke od 8 mrtvih i 10 ranjenih i 1 zarobljeni podof. Zaplijenjeno je 1 šmajser, 6 pušaka, 5 sanduka municije, 250 metaka za puške i ostale sitne spreme. Naši gubitci 1 poginuo i 2 ranjena. Poslije borbe bat. se povratio u logor.

III bat. na položaju prema Markoševim stanovima. Preko cijelog dana bat. je pripucavao na neprijatelja i nanio mu gubitke od 6 mrtvih.

IV bat. na istim položajima. U 11 sati neprijatelj je napravio napad na bat. ali je odbijen nakon jake borbe koja je trajala čitav dan. Neprijatelj je imao 14 mrtvih i 18 ranjenih, a naši 3 mrtva i 6 ranjenih.

15. XI. 1944 g.

V ud. brigada: I bat. u Vujašinovićima, a II bat. u Tišamama,[36] na odmoru, sređivanju i popuni municijom.

U 10,15 sati jedna neprijateljska kolona u jačini od 200 vojnika kretala se od pravca Ilića stanova prema Đurđevićima. Uspješna vatra naše artilerije omela je neprijatelja u pokretu i prisilila ga na razvijanje. Poslije toga neprijatelj se je pred Đurđevićima razvio u strijeljački stroj i preduzeo napad i ponovio svoj manevar prema našem lijevom krilu. Naša vatra duž cijeloga fronta bila je veoma jaka i neprijatelj je zaustavljen u svom napadu. Lijevokrilna četa pošla je u protunapad i protjerala neprijatelja preko mokropoljskog puta.[37] U ovom momentu uništen je 1 p.a. mitraljez topovskom granatom. Malo poslije neprijatelj je obasut jakom artilerijskom vatrom, a odmah zatim prešlo se u napad duž cijeloga fronta. Neprijatelj je potisnut i zadržao se na padinama Kose, ispod same k. 319 i 309, odakle je davao žestok otpor. Pošto je neprijatelj osujećen u svojoj namjeri bat. se povukao, a neprijatelj je oko 15,30 sati sa svojim prednjim djelovima izbio u blizinu mosta Đurđevića i crkve kod Sučevića. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 7 ranjenih. Zaplijenjeno je 4 puške i uništen je 1 p.a. mitraljez.

---

[36] Odnosi se na selo Tišme (17 km zapadno od Knina).

[37] Riječ je o putu koji prolazi kroz Mokro Polje (13 km sjeverozapadno od Knina).

VI ud. brigada: I bat. bez promjene. Rađeno vojnički i politički.

II bat. bez promjene. U 18 časova dobio naređenje i pokrenuo se u Ervenik i smjestio u zas. Kovačević na odmor.

III bat. iz Plavna u Radučić, odakle se pokrenuo i za Ervenik i smjestio u zas. Peslač.

IV bat. bez promjene. Rađeno vojnički i održana konferencija sa komandnim kadrom. U 14 sati krenuo u zas. Kabići gdje je smjenio II bat.

Štab brigade bez promjene.

XIV brigada: bez promjene. I bat. na istom mjestu. Rađeno vojnički i politički.

II bat. na odmaranju, dok sa manjim djelovima na položaju. Rađeno vojnički i sređivanje bataljona.

III bat. u Livanjima,[38] a manjim snagama na položaju. Bat. na odmaranju, te je održana konferencija sa komandama četa, a zatim sa čitavim komandnim kadrom.

IV bat. bez promjene. U bat. održana je radna konferencija bataljona i pretres o prošlim akcijama.

16. XI. 1944 g.

V ud. brigada: bez promjene. I i II bataljonu na svečani način predata su odlikovanja u Vujašinovićima.

Jedna četa IV bat. vršila je izviđanje prema Ilića stanovima, gdje je uhvatila dodir s neprijateljem. Oko 10 sati ubačena je još jedna četa i poduzet napad radi uznemirivanja neprijatelja. Čete su se uslijed velike angažovanosti pod zaštitom mraka izvukle, ostavivši predstražu na liniji k. 311 — k. 309 i k. 319. Neprijatelj je imao 11 mrtvih i 7 ranjenih, dok kod nas 4 mrtva i 1 ranjen.

VI ud. brigada: I bat. na istim položajima. Četa koja je bila na predstraži izvršila je demonstrativni napad na Komlenov stan, napad je uspio. Sa čitavim bat. krenulo se u 10 časova u Mokro polje i smjestili se u Bjedove.

II bat. u Erveniku u zas. Balač. Vršena je popuna sa novim borcima. U 11 časova krenuo je po naređenju u Ervenik gdje je na svečani način izvršena zakletva novih boraca. U 20 časova bat. je krenuo u Travice.

III bat. u Erveniku, zas. Kovačević. Vršena je obuka naših boraca i održana konferencija sa političkim i vojnim rukovodstvom bataljona.

---

[38] Odnosi se na zaselak Livaje (10 km zapadno od Knina).

IV bat. u zas. Kabići. Jedna četa držala položaj na Jagodniku, kao i stalni kontakt sa neprijateljem aktivnim djelovanjem patrola. Ostale snage na odmaranju, rađeno vojnički i politički. Po noći isturivane patrole u pravcu Rujišta i Vagića stanova. Štab brigade bez promjene. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 4 ranjena.

XIV brigada: bez promjene. I bat. na položaju k. 412 i cijeli dan vodio borbu sa neprijateljem. Ubijeno je 9 a ranjeno 5 neprijatelja. Zaplijenjeno je 2 pištolja, 1 puška i ubijena 2 konja. Kod nas 1 mrtav i 4 ranjena.

II bat. u zas. Vejnović sa manjim snagama na položaju, dok ostale se odmarale. Četa koja je držala položaje vodila je borbu sa neprijateljem u sadejstvu sa bat. V brigade. Neprijatelj je imao 1 mrtvog, i zaplijenjena je 1 puška i 100 metaka.

III bat. bez promjene. Rađeno vojno-politički.

IV bat. u s. Radučiću, dok jedna četa u zas. Bulovan. Položaj je držao prema Markoševim stanovima. Rađeno vojno.

17. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Bez promjena. Patrole IV bat. u dodiru s neprijateljem kod Ilića stanova. III bat. prebačen u zas. Vejnović, Vukmirice. Neprijateljska artiljerija tukla je položaje III i IV bat. Naši gubitci 1 mrtav i 4 ranjena i 1 nehotice ranjen.

VI ud. brigada: I bat. u Bjedovima. Stražbene položaje[39] držao prema Komlenovom stanu. Aktivnost patrola trajala je i bila živa čitavog dana.

II bat. u Travicama radi sređivanja i popune municijom. Istoga dana po naređenju prešao u Kostiće.

III bat. na istom mjestu. Rađeno vojnički. U 20 časova bat. je izvršio pokret iz Kovačevića u Travice i Romiće.

IV bat. na istom mjestu. 1. četa držala je predstraže na Jagodniku. Neprijatelj je napao i zbacio istu četu. Borba se vodila sjeveroistočno od Jagodnika. Napadnutoj četi pošla je u pomoć 2. četa, zbacile ga vještim manevrom i prisilile na neuredno povlačenje. Poslije borbe 2. četa se povratila, dok 1. četa ostala na položaju održavajući i dalje kontakt sa neprijateljem. Sa ostalim dijelovima rađeno vojnički. Neprijatelj je u borbama imao 25 mrtvih i 15 ranjenih. Naši bez gubitaka.[40]

---

[39] Riječ je o predstražnim položajima.
[40] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 134.

XIV brigada: na istim položajima. I bat. u Vukojevićima i Perića stanovima. Rađeno vojnički i politički.

II bat. u Vejnovićima. Istoga dana bat. smjenjen od dijelova V brigade, a isti se povukao u G. Radiće. Istoga dana borcima su podijeljeni ordeni za hrabrost.

III bat. u Livajama, sa istim snagama na položaju, dok su druge snage odmarale. Patrola bat. sukobila se sa neprijateljskom patrolom i ubila dva Nijemca. Zaplijenjene 2 puške.

IV bat. na istim položajima. Rađeno vojnički i politički, te podjela ordena za hrabrost.

18. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Bez promjene. U 09,00 sati predstraža IV bat. pod pritiskom neprijatelja zbačena sa položaja, ali oko 13,00 sati izvršen je uspješan protunapad. Gubitci neprijatelja 3 mrtva i nepoznat broj ranjenih. Kod nas 3 ranjena.

VI ud. brigada: bez promjena. U 12 časova smjenjen je od II bat. i pokrenuo se u Kostiće. Rađeno vojnički.

II bat. iz Kostića smjenuo I bat. i smjestio se u Bjedove i Rajnoviće.[41] Predstražne položaje držao ispred Komlenovog stana. Ista četa zbacila je vod kao mrtvu stražu. Zadatak bat. je zatvaranje pravca iz Prevjesa. U 18 časova jedna četa pojačana sa vodom napali su neprijatelja kod Komlenovog stana. Borba je trajala do 24 sata i neprijatelja nije uspjelo zbaciti.

III bat. bez promjena. Rađeno vojno-politički.

IV bat. krenuo u zas. Kopinjovac. 2. četa na predstraži vodila je cijeloga dana aktivnu djelatnost sa neprijateljem. S ostalim snagama rađeno vojno-politički.

Štab brigade na istom mjestu.

Neprijatelj u ovim borbama imao je 5 mrtvih i 7 ranjenih, naši gubitci 1 mrtav i 1 ranjen.

XIV brigada: I bat. kod Bjedovskih i Perića stanova. Preko dana neprijatelj uz podršku jake artilerijske vatre zbacio bat. sa položaja, te se bat. povukao kod Kneževića i Livajinih stanova. Ubijeno 7 Nijemaca i 11 ranjeno. Kod nas 1 mrtav i 5 ranjenih.

II bat. [se smjestio] u G. Radiće, sa jednom četom na položaju. Sa ostalim snagama rađeno vojno-politički. Četa na položaju po zapovjesti udarila je neprijatelja s boka, koji je napadao III bat. i nanijela mu gubitak od

[41] Rajnovići nisu nađeni na karti 1 : 100.000.

1 mrtvog i 5 ranjenih. Zaplijenjena 1 puška, 1 tromblon sa 20 mina i 5 ručnih bombi. Mi smo imali 2 ranjena.

III bat. na položaju kod Markoševih stanova. Neprijatelj je napadao 3 puta, ali je bio odbijen uz gubitak od 15 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubitci 2 mrtva i 6 ranjenih.

IV bat. na istim položajima. Jedna četa napala je neprijatelja u bok, a koji je napao I bat., te mu nanijela gubitke od 9 mrtvih i 15 ranjenih. Poslije borbe četa se povukla u sastav bataljona.

19. XI. 1944 g.

V ud. brigada: 1 bat. u noći se smjestio u Boroviće, Vejnoviće i Vukmirice, sa predstražom na k. 329.

II bat. iz Tišma prebačen u zas. Muzdale, Popoviće i Rašetiće, sa predstražom na k. 309 i 319.

III bat. u Vujašinovićima, a IV bat. u zas. Žeželj sa zadatkom odmora, sređivanja i popune municijom.

V bat. (od bivšeg Knin. Odreda formiran) smješten je u zas. Triviće, sjeverno od k. 360 (Radučka glavica).

VI ud. brigada: I bat. na istom mjestu. Ujutro dao jednu četu za osiguranje baterije, koja se rokirala u Bjedove da što aktivnije tuče Padjane. Po zadatku četa se povratila u svoju jedinicu. S ostalim snagama rađeno vojno-politički.

II bat. na istim položajima. Oko 20 časova sa dvije čete izvršen je napad na neprijateljske položaje kod Komlenovih stanova, također je vršen pritisak na k. 417, kao i Bezimenu kotu sjev. od Vagićevih stanova. Neprijatelj se uporno branio, ali isti je bio zbačen sa prvih položaja. Borba je završena u 22 časa.

III bat. bez promjene. Rađeno vojno-politički.

IV bat. bez promjene. Četa na predstraži vodila lokalnu borbu sa neprijateljem između k. 1000 i k. 990. S ostalim snagama rađeno vojno-politički.

Štab brigade bez promjene. Neprijatelj je u ovoj borbi imao 10 mrtvih i 15 ranjenih. Zarobljeno 2 puške i 1000 metaka za »šarac«. Naši imali 1 mrtav i 1 ranjen.

XIV brigada: I bat. bez promjene. Patrola bat. koja je izašla na izviđanje, naišla je na neprijatelja, koji ju je pustio na blisko odstojanje i zasuo brzom paljbom. Tom prilikom ranjeno je 5 drugova.

II bat. bez promjene. Rađeno vojno-politički, te [održana] konferencija komandi četa sa štabom bataljona.

III bat. u Livajinim stanovima. Jedna četa i mitraljeski vod na položaju kod Markoševih stanova, dok ostali na odmaranju.

IV bat. u s. Radučiću, dok sa glavninom u Kutlačama. Jedna četa na položaju u Markoševim stanovima.

20. XI. 1944 g.

V ud. brigada: bez promjene.

VI ud. brigada: bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Od nagazne mine poginula 2, od kojih i zamj. k-danta II bat. i 2 ranjena.

XIV brigada: bez promjene. Rađeno vojnički i politički. U 14 sati jedna četa IV bataljona otišla je na osiguranje mosta na Šupljaji, te se u toku noći povratila natrag.

21. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Raspored isti. Oko 12,00 sati neprijatelj je izvršio napad na našu mrtvu stražu na k. 319 u jačini 50 vojnika, a jednom grupom od 50 vojnika od Komlenovog stana. Naša odbačena predstraža izvršila je povratni napad koji je uspio. Gubitci nepoznati.

Poslije podne načelnik štaba[42] održao je predavanje svim rukovodiocima i to iz teme »Borba pješadije u prvoj, u drugoj i trećoj fazi napada«.

VI ud. brigada: bez promjene. Rađeno vojno-politički.

XIV brigada: bez promjene. Rađeno vojno-politički.

22. XI. 1944 g.

V ud. brigada: kao i prethodnog dana. Oko 07,00 sati neprijatelj je ponovo napao naš vod na k. 319. Upotrebom artilerije i nakon žestokog otpora neprijatelj se povukao, pretrpivši gubitke od artilerijske vatre u Komlenovom stanu. Ukupni gubitci neprijatelja 8 mrtvih i 13 ranjenih.

VI ud. brigada: Bez promjene. U toku dana neprijatelj je vršio ispade prema našim položajima, ali bez uspjeha. U tim ispadima neprijatelj je imao 4 mrtva i 7 ranjenih.

XIV brigada: Bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Preko dana IV bat. krenuo iz Radića i smjenio na položajima prema Očestovu snage I bat.

---

[42] Načelnik Štaba 19. NOU divizije bio je tada Danilo Damjanović.

23. XI. 1944 g.

V ud. brigada: na istom rasporedu. Oko 03,00 sati 2. četa II bat., pri odlasku na smjenu straže, naišla kod mosta u Sučevićima na minu. Imali smo 2 mrtva i 6 ranjenih, od ranjenih teže je ranjen k-dir i v.d. komesara čete.

Pred večer V bat. smjenio je II bat. na njegovom položaju, a II bat. smješten je u zas. Končarević na odmor.

VI ud. brigada: bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Kod III bat. vršeno cijepljenje protiv tifusa. IV bat. izvršio pokret iz Kopinjovca u zas. Kučević.

XIV brigada: bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Preko dana neprijateljska patrola krenula u pravcu II bat., koji ju je dočekao i nanio gubitke od 1 mrtvog i 2 ranjena.

24. XI. 1944 g.

V ud. brigada: bez promjene. Borbene aktivnosti nije bilo.

VI ud. brigada: I i II bat. bez promjene. Kod I bat. glumačka grupa davala priredbu vojnicima.

III bat. smjenio IV bat. sa njegovih položaja. 3. četa nalazila se na predstraži na Jagodnjaku i brdu jugoistočno od Jagodnjaka.

IV bat. krenuo iz Kučevića u zas. Travice, na odmor.

XIV brigada: bez promjene, sem što je IV bat. vodio borbu sa neprijateljem. U toku dana neprijatelj je pokušao zbaciti bat. sa položaja, u čemu nije uspio. U samu večer jedan vod bat. prilikom patroliranja naišao na šrapnelske nagazne mine, kojom prilikom su poginula 2 druga. Sa svim ostalim snagama rađeno vojno-politički.

25. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Raspored isti. U 07,00 sati neprijatelj, jačine oko 120 vojnika, u sadejstvu jedne kolone od 50 vojnika preko Komlenovog stana izvršio je napad na pretstražu V bat. Uslijed jakog frontalnog pritiska i bočne vatre četa se povukla nešto unazad. Poslije, prilično tačnom vatrom artilerije i pritiskom sa fronta neprijatelj je otjeran sa Kose. Neprijatelj je ponovo vršio pritisak veoma jakom artilerijskom vatrom i pokušao je prisiliti našu četu na povlačenje, ali bez uspjeha. Oko 12 sati povraćeni su izgubljeni položaji.

Gubitci neprijatelja su bili 12 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubitci 2 mrtva i 5 ranjenih. Zaplijenjeno: 1 šarac, 2 puške, 1 pištolj i 900 metaka za šarac.

Uništena: topovskim pogotkom neprijateljska municija u Padjanama (ustanovljeno po jakoj detonaciji i dimu koji se je poslije toga vidio).

VI ud. brigada: I bat. bez promjene. Rađeno vojnički i politički.

II bat. na istom položaju. Oko 8 sati neprijatelj je napao predstražu bat. tako da je bataljon ubacio još jednu četu, dok [su] drugi djelovi se nalazili u rezervi. Neprijatelj je imao namjeru da zbaci naše snage sa tih položaja, kako bi onemogućio naše izviđanje na komunikaciji Padjane — Zrmanja.

III bat. bez promjene. Ujutro neprijatelj u jačini od 90 vojnika napao 3. četu na predstraži, ali je isti bio odbačen.

IV bat. izvršio pokret iz Travica za Romiće. Rađeno vojno-politički, te [je održana] konferencija bataljona.

Neprijatelj je u pomenutim borbama imao 16 mrtvih i 25 ranjenih. Zarobljeno 2 puške i 500 metaka.

XIV brigada: bez promjene. Rađeno vojno-politički.

26. XI. 1944 g.

V ud. brigada: U vezi zapovjesti Štaba divizije od 25. XI. po kojoj je preduzet opći napad duž cijelog fronta,[43] brigada dobila je zadatak da osvoji neprijateljsku prednju liniju u Radanima, Šolaji, Ilića stanovima, južno i sjeverno od puta, da lijevim krilom izbije na Kravlji most, a potom da preduzme napad na Padjane. U tom cilju izvršen je slijedeći raspored:

I bat. sa pridodatim p.k. topom, 1 p.a. mitraljezom i 3 bacača dobio je zadatak da likvidira neprijatelja u Radanima, Šolaji i u pravcu Sv. Đorđa.

II bat., sa pridodatim p.k. topom, 1 p.a. mitraljezom i 6 bacača, dobio je zadatak da likvidira ili odbaci neprijatelja iz Ilića stanova južno i sjeverno od puta Padjane — Mokro Polje, a zatim da ovlada Kravljim mostom i da dejstvuje prema neprijatelju na Prevjesu, kao i da sruši most na Zrmanji.

---

[43] Opšti napad jedinica 8. korpusa NOVJ na Knin započeo je 26. novembra (vidi dok. br. 18, 35, 45, 98 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

Zapovijesti štabova 19, 20. i 26. NOU divizije za napad na Knin objavljene su u 35. knj., dok. br. 75, 80 i 82.

III bat., sa pridodatih 7 bacača iz divizijske prateće čete, po stvorenim uslovima za napad na Padjane ima likvidirati zapadni dio sela do crkve Sv. Đorđe.

IV bat. po stvorenim uslovima napada istočni dio sela Padjane.

V bat. u brigadnoj rezervi u Muzdalima i Popovićima.

Brigadi je pridata američka baterija za neposredno potpomaganje akcije i baterija »Škoda« za posredno potpomaganje tučenjem važnih ciljeva u Padjanama.

Štab brigade u Vejnovićima.

Borba je počela 26. o.mj. u 07,30 sati.

Borbu je otpočeo I bat., čiji su dijelovi prvi naišli na neprijatelja. Artilerijska priprema otpočela je oko 08,00 sati, uslijed prekinute telefonske veze. Priprema je bila uspješna a isto tako i potpomaganje za vrijeme napada. Uslijed jakog otpora neprijatelja duž cijeloga fronta naš strijeljački stroj trpio je gubitke. Dolaskom na jurišni položaj izvršen je vatreni pritisak svim mogućim oruđima kao i artilerijom. Neprijateljski položaj prema južnim Ilića stanovima, na glavnom napadu[44] našeg napada, upravo je gorio od vatre našeg teškog oruđa. Neprijatelj je zauzeo odsudan stav i nije se dao pokolebati. Oko 12,00 sati 3. četa II bat. prešla je na k. 309 u napad. Otpor neprijatelja bio je ogorčen, te izuzev jedne desetine, koja je ovladala jednim bunkerom, četa je odbačena uz velike gubitke. Skoro svi drugovi koji su prodrli u bunker bili su izranjavani, pa su se morali povući. I bat. također je pokušao izvršiti prodor prema k. 329, ali je uspjeh postigao tek oko 21,30 sati nakon žestoke borbe prsa u prsa, kad je neprijatelj zbačen sa k. 329 i povukao se prema Radanima i Šolaji. U toku noći neprijatelj je vršio 3 bezuspješna povratna napada u pravcu k. 329.

Neprijatelj je u ovim borbama imao 31 mrtvog i 45 ranjenih. Naši gubitci 3 mrtva i 61 ranjen. Zaplijenjeno 6 pušaka i 1 strojnica.

Postavljeni cilj nije postignut uslijed brisanosti terena i velike otpornosti i odlučnosti neprijatelja.

VI ud. brigada: Po zapovjesti Štaba Divizije brigada se ponovno vraća na svoj ranije dodijeljeni zadatak na istom sektoru.

I bat. krenuo je u 1 sat za Mokro Polje. U 6 sati smjenio snage II bat. koje su se do tada nalazile na predstraži. Sa jednim vodom krenuo je desnom obalom Zr-

[44] Pravcu

manje prema Komlenovom stanu da pročisti neprijateljska gnijezda otpora. Pošto je neprijatelj bio nadmoćniji i dobro utvrđen, angažovana je bila još cijela 1 četa, ali neprijatelj je bio uporan i nije se dao pokrenuti. Borba u više mahova vodila se cijeli dan. Ostali dio bat. bio je u rezervi, jer je istog, poslije savlađivanja položaja, čekala akcija na Prevjes.

II bat. krenuo je u 6 sati Kopinjovačkom dragom u Matišićev stan,[45] na sređivanje i popunu municije. Isti je bio brigadna rezerva.

III bat. iz Kučevića, zas. Kabići, krenuo je tako da je u 7 sati otpočeo napad sa jednom četom na k. 830, a drugom četom krenuo prema Bezimenoj koti. Na jednu i drugu kotu krenuli su poslije jake artilerijske i minobacačke vatre. Neprijatelj na k. 830 davao je veoma mali otpor, te je bio lako svladan. Međutim na Bezimenoj koti, neprijatelj je napravio čitavi sistem obrane dobrim planom vatre, te za tako utvrđenje slabo su izvršene pripreme. To je uzrok da sa pomenute kote neprijatelj nije izbačen. Na tome sektoru borba se vodila kasno u noć.

IV bat. krenuo je iz Ervenika, sa zadatkom da zbaci neprijatelja sa masiva Koma na međuprostoru k. 1000 i 990. Neprijateljski položaj je prethodno bio bombardovan pola sata jednom baterijom brdskih topova. U 9 sati bat. je krenuo sa 2 čete u podilaženje prema neprijateljskim položajima. Nastupalo se bočno preko kote 1000 na međuprostor, drugom kolonom preko k. 990 prema neprijateljskim položajima. 2 voda nastupili su frontalno. Prvi juriš neprijatelj je odbio. Tek u suton uspjelo je snažnim naletom bombaških grupa pokrenuti neprijatelja i zbaciti ga niz masiv prema Palanki.

Štab brigade i to operativni nalazio se u Kupincu,[46] dok ostali u Kostićima.

Neprijatelj je imao 20 mrtvih i 22 ranjena, od toga jedan podoficir. Naši gubitci 8 mrtvih i 32 ranjena. Zaplijenjeno je 4 puške, 12.000 metaka za šarac i druge spreme.

XIV brigada: I bat. vodio preko čitavog dana borbu sa neprijateljskim jedinicama »Tigar« divizije.[47] Kako je neprijatelj bio jak i uporan i potpomognut sa jakom

---

[45] Vjerovatno Martevićev Stan (4 km zapadno od sela Palanka).

[46] Kupinac nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se odnosi na selo Kopinjovac (4 km zapadno od Palanke).

[47] Odnosi se na dijelove njemačke 373. legionarske divizije »Tigar« (Franc Šraml, nav. djelo, str. 199—213).

minobacačkom i artilerijskom vatrom, bat. nije uspio u napadu. Gubitci neprijatelja nepoznati.

II bat. na položaju k. 316 i kod Markoševih stanova. Bat. je imao zadatak protjerati neprijatelja sa njegovih položaja. Napad je počeo u 7 sati. Borba je trajala do 23 sata. Poslije jake i uporne borbe, bat. se vratio na polazne položaje. Neprijatelj je imao 8 mrtvih i veći broj ranjenih. Zaplijenjeno je 1 šarac, 2 postolja za šarac, 8 pušaka, 1 pištolj, 2 tromblona sa 40 mina, 8.000 metaka za šarac, 40 granata za mali bacač, 1 dvogled, 2 telefona i ostale sitne ratne spreme. Naši gubitci 3 mrtva i 15 ranjenih.

III bat. preko čitavog dana napadao neprijatelja i tom prilikom lakše ranjen op. oficir. Gubitci neprijatelja nepoznati.

IV bat. u Očestovu na položaju. U 7 sati neprijatelj je napao bat. na k. 356 i Vijencu ispod Očestova, ali ga nije uspio zbaciti i bat. se povratio natrag na polazne položaju, u Perića stanove, a sa jednim vodom držao položaje kod Kasuma. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 10 ranjenih. Naši gubitci 1 mrtav i 10 ranjenih.

27. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Bataljoni na istim položajima, na kojima su se zatekli poslije jučerašnje borbe, osim što je V bat. smjenio II bat.

U 10,15 sati neprijatelj je otvorio žestoku artilerijsku i minobacačku vatru na položaje I i V bataljona. Uslijed snažnosti ovog bombardovanja i naglosti neprijateljskog pokreta naš se strijeljački stroj u prvom momentu pokolebao i povukao se oko 300 metara unazad. Uticajem starješinskog osoblja uspjelo se zadržati i srediti jedinice i nakon kraćeg vremena pružen je ogorčeni otpor. Neprijateljska daljna nastojanja bila su paralisana snažnom vatrom naših oruđa. Neprijateljski pritisak je popuštao. Oko 15,50 III bat. je ubačen u međuprostor između I i V bataljona sa zadatkom da u prvom dijelu borbe izvrši prodor prema Ilića stanovima, a zatim da bočnim dejstvom olakša rad I i V bataljona. U 19 sati po izvršenoj artilerijskoj pripremi izvršen je udar na neprijatelja. Uslijed jake kiše i vjetra koji je duvao u pravcu naših vojnika, kao i žilave otpornosti neprijatelja, napad nije uspio. U 21,30 sati odustalo se od borbe. Uslijed sve lošijeg vremena, koje je išlo u prilog neprijatelja, borba je prekinuta. I i III bat. su povučeni, dok je na položajima ostao desno IV, a lijevo V bataljon.

Neprijatelj je u ovim borbama imao 12 mrtvih i 13 ranjenih, a kod nas 1 mrtav i 15 ranjenih. Zaplijenjen je 1 mali bacač, 30 mina, 1 puška, 1 pištolj i 900 metaka.

VI ud. brigada: I bat. dobio je zadatak da protjera neprijatelja sa Bezimene kote južno od k. 830 i poslije jake bacačke i artilerijske vatre, sa 1. četom krenuo je na juriš, ali radi toga što pješadija nije dobro iskoristila momenat prekida vatre i što je napala samo frontalno, ne koristeći prirodne zaklone, napad nije uspio. Neprijatelj se uspio srediti i odbio našu pješadiju uz dosta velike gubitke. Ostali dio bataljona držao je položaje i odmarao se.

II bat. na istim položajima. Vršio pripreme za predstojeće akcije, i popunu municije.

III bat. u Trivića stanovima. Jednom četom držao položaje na k. 830 i 990. Jedna četa vršila je pritisak i potpomagala I bat. u njegovom napadu na Bezimenu kotu, istočnu padinu k. 830.

IV bat. sa glavninom u Popovićevim stanovima. Držao sa izvjesnim dijelom snaga položaje na k. 1000, kontrolisao padine prema Palanci i držao osiguranje prema Rujištu.

U borbama neprijatelj je imao 11 mrtvih i 17 ranjenih. Zaplijenjeno je 6 pušaka, 2 pištolja, 42 mine za bacač, 50 ručnih bombi i 30 ćebadi. Naši gubitci 7 mrtvih i 12 ranjenih.

XIV brigada: I bat. napao je neprijatelja južno od k. 347 i od ograda sjeverno od Bjedovskih stanova u pravcu Vijenca i k. 347. Neprijatelj je bio uporan i potpomognut sa jakom artilerijskom vatrom i bacačima, te uslijed te vatre i miniranog terena bataljon nije uspio iako je bio potpomognut sa našom brdskom baterijom. Gubitci neprijatelja, dok na našoj strani 23 ranjena i 1 mrtav.

II bat. napadao neprijatelja na položajima Markoševim stanovima. Kako je neprijatelj bio uporan i potpomognut jakom artilerijskom i bacačkom vatrom i pošto je teren bio miniran, to bat. nije uspio, te poslije dvosatne borbe povukao se u polazne baze. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i veći broj ranjenih. Naši gubitci 2 mrtva i 8 ranjenih.

III bat. na položaju u Livajima, dok je jedna četa vodila borbu kod Markoševih stanova. Gubitci neprijatelja 2 mrtva i 2 ranjena. Naši gubitci 4 ranjena.

27/28 jedna četa I bat. u sadejstvu sa II bat. napala je neprijatelja u Markoševim stanovima. Napad nije uspio. Naši su izgubili 1 mrtvog, dok kod neprijatelja nepoznato.

IV bat. na položajima u Vukojevića stanovima, sa jednom četom u Kasumovim ogradama, dok sa jednom četom kod samog Vijenca u Bjedovskim stanovima. U 16 sati bat. je krenuo u napad na neprijatelja koji se je nalazio na Vijencu i k. 356. Neprijatelj je uporno branio svoje položaje i bat. ga nije uspio zbaciti. Naši gubitci 1 mrtav i 8 ranjenih, dok neprijatelj je imao 4 mrtva i 10 ranjenih. Poslije napada bat. se povukao u svoje polazne baze.[48]

28. XI. 1944 g.

V ud. brigada: U cilju izvršenja proboja neprijateljskog fronta stvoren je novi plan za napad.[49]

I bat. uz potporu tenkova[50] trebao je preko Malina izbiti u ogradu južno od k. 329, a po ovome nadiranje u pravcu Radana.

IV bat. sa k. 329 trebao je frontalno napasti neprijatelja, a zatim svojim desnim krilom vršiti pritisak na Radane.

III bat. trebao je izbiti na liniju Šolaje — Sv. Đorđe, a zatim bočnim dejstvom pomoći akciju prema Radanima.

V bat. prema Ilićima sa zadatkom da po uspješnom prodoru III bat. izvrši napad na Iliće.

II bat. u brigadnoj rezervi u Japundžićima i k. 311.

Borba je počela u 15 sati artilerijskom pripremom.

Nakon kraće borbe IV. bat. izbija u ogradu južno od k. 329 sa dvije čete, a III bat. bez borbe izbija na određene položaje. Potom je uslijedio napad V bataljona, koji je na juriš razbio jednu neprijateljsku otpornu tačku istočno od k. 309, dok se istovremeno jedna četa ovog bataljona približavala frontalno prema Ilića stanovima, a dvije čete II bat. probijale se duboko u neprijateljsku pozadinu između Ilića stanova i natpisa Sv. Đorđe, u cilju iznenadnog bočnog dejstva prema Ilićevim stano-

[48] Opširnije o tome vidi dok. br. 129.

[49] On je izrađen 28. novembra na sastanku Štaba 19. NOU divizije sa komandantima brigada poslije detaljne analize nedostataka i propusta koji su se ispoljili u borbama 26. i 27. novembra (Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[50] O učešću 1. tenkovske brigade NOVJ u borbama za Knin vidi dok. br. 98.

vima. Kratko vrijeme poslije pada otporne tačke kod k. 309 izvršen je iznenadni napad na neprijatelja u južnim Ilića stanovima, sa zapadne i južne strane. Neprijatelj poslije kratkog otpora dao se u panično bjegstvo ostavivši brojne mrtve i bogat plijen. Poslije ove borbe III, II i V bat. izbili su na glavnu cestu Žagrovići — Kravlji most. Neprijatelj je imao 115 mrtvih, 6 zarobljenih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubitci 7 mrtvih i 56 ranjenih. Zaplijenjeno je: 1 p.k. top 57 mm, 1 p.k. top 47 mm, 1 p.a. mitraljez 20 mm, 5 šaraca, 6 šmajsera, 7 pištolja, 22 puške, 1 kamion (kasnije uništen od nagazne mine), 10 konja, 3 kare, 2 mala bacača, 1 nogare bacača, 200 bombi za tromblone, 60 ručnih bombi, 10.000 metaka, 80 granata za p.k. top 57 mm, 180 mina za t. bacač i mnoštvo druge ratne spreme i materijala.[51]

VI ud. brigada: I bat. u zas. Bjedovi. U 8 sati dobio zadatak pod svaku cijenu protjerati neprijatelja sa Bezimene kote, kao i k. 417 i njene padine Komlenovog stana. Oba položaja bila su tučena jakom artilerijskom i bacačkom vatrom. U napad je krenula jedna četa prema Bezimenoj koti dok druga prema k. 417. Zahvaljujući stečenom iskustvu prošloga napada ova četa iskoristila je[52] da iskoristi vatru teškog oruđa i da odabranim bombaškim grupama sa oba boka izvrši juriš, koji je u potpunosti uspio, i Bezimena kota je bila u našim rukama. Na k. 417 napad nije uspio, pošto isti nije bio dobro pripremljen i pošto je četa trpjela bočnu vatru od položaja sjeveroistočno od Komlenovog stana.

II bat. iz Kopinjovca smjestio se u Popoviće, i preuzeo položaje, držanje masiva Koma, od IV bataljona, kao i osiguranje od pravca Zrmanje. K. 1000 držao je sa jednom četom dok položaje na k. 980 držao je sa jednim vodom, a patrole je puštao padinama do same ceste. Oko 16 sati jedna neprijateljska kolona, pokušala se probiti iz Zrmanje, u jačini od 60 vojnika, ali se sukobila sa našom predstražom i poslije kraće borbe ista je povraćena.

III bat. u 8 sati dobio naređenje od štaba brigade da jednom četom napadne neprijatelja na istočnim padinama k. 830, dok sa jednom četom da se spusti preko padina k. 990, orjentacijom Prevjes i da otjera neprijatelja od Palanke. 3. četa koja se spustila niz padine 990 izvršila je svoj zadatak probivši se do samih zidina, dok 2. četa koja je vršila napad na neprijatelja na padinama

[51] Opširnije o tome vidi dok. br. 131 i 132.
[52] Umjesto »iskoristila je« vjerovatno treba da piše: uspjela je.

k. 830 nije uspjela i cijeli dan vodila se oštra borba iz bliskog odstojanja sa jako utvrđenim neprijateljem. Pošto je četa imala velike gubitke, ista se morala noću da povuče.

IV bat. na istim položajima. U 9 sati po naređenju štaba brigade povukao se u Kopinjovac na odmaranje i sređivanje, dok je jednu četu ostavio u Sučević stanovima. Štab brigade na istom mjestu, dok operativni dio štaba u Vagićima.

Neprijatelj je imao 15 mrtvih i 18 ranjenih, naši gubitci 2 mrtva i 12 ranjenih. Zaplijenjeno je 1 t. bacač, 1 laki bacač, 4 šarca, 12 sanduka municije za šarac, 20 pušaka i 60 mina za t. bacač.

XIV brigada: I bat. vršio je pritisak na neprijatelja kako bi time olakšao ostalim trima bataljonima koji su napadali na neprijatelja u Markoševim stanovima. Gubitci neprijatelja nepoznati, kod nas 1 mrtav.

II bat. u G. Radićima, kao rezerva brigade. Rađeno vojno-politički.

III bat. izvršio napad na neprijatelja u Markoševim stanovima. Borba je otpočela u 15 sati a završila u 3 sata 29 o.mj. Neprijatelj je bio jako utvrđen i bat. je po 4 put jurišem u zajednici sa IV. bat. likvidirao neprijatelja u Markoševim stanovima uz gubitak od 15 mrtvih, među kojima i 1 oficir. Zaplijenjeno je 1 engl. p.mitraljez, 13 pušaka, 120 ručnih bombi, 4.000 metaka za pušku, 4 sanduka nagaznih mina, 10 šator. krila i 10 ćebadi. Mi smo imali 2 mrtva od kojih 1 k-dir 1. čete i 12 ranjenih.

IV bat. na istim položajima. U 10 sati dobio naređenje za napad na Markoševe stanove, dok je njegove položaje preuzeo I bat. Napad je otpočeo u 16 sati. Poslije jake i uporne borbe bat. je uspio da protjera neprijatelja iz Markoševih stanova. Neprijatelj se povukao do svojih novih prihvatnih položaja, odakle je pružio odlučan otpor, tako da se zadatak u potpunosti nije mogao izvršiti. Neprijatelj je imao 6 mrtvih i 1 zarobljenog, te 15 ranjenih. Zaplijenjeno je 2 laka bacača, i 60 mina, 4 puške, 7.000 metaka, 60 nagaznih mina i 20 ručnih bombi. Naši gubitci 1 mrtav i 4 ranjena te 1 nestao.

29. XI. 1944 g.

V ud. brigada: Neprijateljska kolona od 80 vojnika, koja je zorom krenula od Pađana za Zrmanju dočekana je iznad Kravljeg mosta jakom vatrom iz naših bacača i mitraljeza i raspršena povukla se natrag ostavivši svoje

mrtve na putu. Druga kolona jačine 150 vojnika krenula je u pravcu Rađana iz Pađana. Jedna četa III bat. upućena je i udarila je bočno neprijatelja, te [se] ista [kolona] povukla ostavivši svoje mrtve. Oko 10,00 sati neprijatelj je iz Rađana izvršio juriš na položaje I bat., ali je odbijen i bat. je u protunapadu zauzeo tri kuće u zapadnom dijelu Radana. Jedna kolona jačine 120 vojnika napala je lijevo krilo V bataljona od kanjona Zrmanje do oštre okuke na putu Pađane — Mokro polje. Nešto kasnije neprijatelj je prešao u napad duž cijeloga fronta, ali je svuda dočekan vatrom sa položaja, kao i artilerije i bacača.

Poslije toga front je bio kod brigade:

Desno Vijenac prema Radanima, a zatim ispod same Šolaje preko natpisa Sv. Đorđe, a zatim se spušta na 300 metara do državne ceste sa naslonom lijevoga krila na kanjon Zrmanje kod šume Ilića, gdje Zrmanja pravi oštru okuku.

Neprijatelj je u ovim borbama imao 103 mrtva, ubijena 4 konja i zaplijenjeno 11 pušaka, 2 šmajsera i 10.000 metaka. Naši gubitci 13 mrtvih i 30 ranjenih.

VI. ud. brigada: I bat. u Vagićima. Po naređenju jednom četom napao je k. 417, ali bez uspjeha, pošto za isti nije bio dobro spremljen i pošto je bio bočno tučen od Komlenovog stana. Radi toga se prešlo najprije na likvidaciju Komlenovog stana. Izvršena je priprema artilerijskom i bacačkom vatrom, ali nije likvidiran, te je u noći ubačena 1. četa koja je izvršila uspješan juriš i neprijatelja protjerala. Potom se prišlo likvidaciji k. 417. U sudjelovanju jedinica IV bat. sa 2 voda u sadejstvu teškog oruđa konačno je neprijatelj protjeran i djelom uništen na pomenutoj koti.

II bat. na istim položajima. Patrola koja je bila isturena na padinama sve do ceste napala je jednu kolonu, sa 2 kola koja su vukla 2 p.k. topa, u pravcu Prevjesa. Neprijatelj je bio onesposobljen i [za]dati su mu gubitci.

III bat. povukao se u Popoviće i Bjedovske stanove, pošto ga je sa položaja smjenio IV bat.

IV bat. pošto je primio položaje III bat. na k. 990 i 830 i na njihovim padinama, dobio je zadatak da likvidira k. 830, tj. neprijateljske položaje na njenim padinama. 1. četa uspjeva da žestokim naletom bombaša stjera neprijatelja u paničan bijeg prema Prevjesu. Cijeli dan djelovi bataljona isturani prema Prevjesu i Palanci uznemiravali su neprijatelja.

Op.[53] dio Štaba nalazio se u Trivićima.

U ovim borbama neprijatelj je imao 25 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplijenjena su 2 šarca, 20 pušaka, 10 sanduka municije, 20 bombi i ostale spreme. Naši gubitci 4 mrtva i 15 ranjenih.

XIV brigada: Bez promjene. Rađeno vojnički i politički. Preko dana neprijateljska artilerija tukla je položaje I bat. kojom prilikom je poginuo 1 drug.

II bat. premjestio se iz Radića u Livaje i smjestio se u Omčikus.

III bat. ubio jednog oficira i 3 vojnika, koji su naišli na zasjedu.

IV. bat. nalazio se iznad Markoševih stanova prema Očestovu i k. 347. Preko dana bez promjene.

30. XI. 1944 g.

V. ud. brigada: U toku dana uglavnom vladalo je zatišje i borba se uglavnom vodila na desnom krilu, gdje je neprijatelj sa slabim snagama napadao uz slabu podršku artilerije, ostavivši veći broj mrtvih na terenu. Plijen se nije mogao izvući uslijed dejstva p.a. mitraljeza i mitraljeza.

Na položaju 1 bat. zaplijenjena su 2 bacača plamena.

Neprijatelj je imao 30 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Kod nas 1 ranjen.

VI ud. brigada: I bat. u zas. Vagići. 2 čete držao na predstraži. Neprijatelj je pokušao napad, ali bez uspjeha.

II bat. držao jednu četu na k. 1000 i jednu četu na k. 980, dok ostalo ljudstvo u rezervi. Oko 14 časova neprijatelj u jačini 60 vojnika krenuo je prema položajima, ali ga je sačekala jedna četa i nanijevši mu velike gubitke protjerala ga u Palanku.

III bat. na istim položajima, na odmoru i spremanja za akciju.

IV bat. na istim položajima. Po zapovijesti brigade koja je uslijedila u toku noći, bat. dobiva zadatak da likvidira k. 417, kao i Bezimenu kotu. S jednom četom osigurao je padine k. 990 prema Prevjesu, drugom četom napao je Bezimenu kotu, dok 3. četom napao k. 417 sa jugoistočne strane. Napad je bio pripremljen artilerijskom vatrom. Jednoj i drugoj četi uspjelo je energičnim jurišem za kratko vrijeme protjerati neprijatelja sa obe kote prema Prevjesu i s time likvidirati posljednje ostatke

[53] Operativni

neprijateljske obrazovane linije u svrhu čuvanja komunikacije.

Štab brigade nalazio se u Vagićima.

Neprijatelj u ovim borbama je imao 45 mrtvih, 50 ranjenih i 8 zarobljenih, od toga 3 Nijemca. Zaplijenjeno je 45 pušaka, 1 strojnica, jedan dvogled, 40 bomba, 30 šatorskih krila i 13 pari cipela, dok je II bat. uništio 1 kamion sa 20 vojnika. Naši gubitci 12 ranjenih i 9 mrtvih.

XIV brigada: na istim položajima bez promjene. Bataljoni se odmarali i sređivali.

CJELOKUPNI REZULTATI U MJESECU NOVEMBRU:

Neprijateljski gubitci: 1.491 mrtav
1.150 ranjenih
515 zarobljenih

Uništeno materijala: 1 tenk od 20 t., 3 kamiona, 1 bacač plamena, 1 p.a. mitraljez i 1 kara.

Zaplijenjeni materijal: 1 p.k. top 47 mm, 1 p.k. top 57 mm, 2 topa 75 mm, 4 p.a. mitraljeza, 3 t. bacača, 4 t. mitraljeza, 5 p. mitraljeza, 380 pušaka, 19 strojnica, 6 malih bacača, 18 šaraca, 29 pištolja, 2 bacača plamena, 4 tromblona, 4 postolja za šarac, 1 nogare za laki bacač, 2 rezervne cijevi za mitraljez, 84.650 i 24 sanduka municije, 270 metaka za p.a. mitraljez, 130 mina za laki bacač, 36 topovskih granata, 260 tromblonskih mina, 325 ručnih bombi, 60 kom. i 4 sanduka nagaznih mina, 80 p.k. granata, 382 mine za t. bacač, 3 kamiona, 3 kare, 3 radiostanice, 2 radioaparata, 2 telefona, 2 dvogleda, 2 bicikla, 20 šinjela 28 pari cipela, 30 ranaca, 40 ćebadi, 70 šatorskih krila, i 10 konja.

Oštećeno materijala: 2 topa 105 mm.

Vlastiti gubitci: 162 mrtva
661 ranjen i
2 nestala.[54]

U materijalu nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p. pukovnik: **Petar Babić**

Komandant — p.pukovnik: **Parmač Stanko**

(M.P.)

---

[54] O ukupnim gubicima 19. NOU divizije u borbama za Knin vidi dok. br. 18 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

BR. 20

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. NO DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U HUSAINU I RUŠENJE MOSTA NA ILOVI[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 251
Dana: 7/XII 1944 god.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Čazma, Bjelovar, Kostajnica i Pakrac 1 : 100.000)

Jedinice Crvene Armije i NOV probile su neprijateljske položaje u istočnom Sremu i napreduju u pravcu zapada,[2] također snage Crvene Armije izbijaju u Podravinu na sektor Podravske Slatine — Virovitice — Koprivnice.[3] U vezi sa ofanzivom Crvene Armije i NOV u istočnom Sremu neprijatelj koji se povlači sa tog sektora ima jedini pravac povlačenja komunikacijom Banova Jaruga — Zagreb gdje koristi cestu i prugu.

Naš zadatak u ovim konačnim borbama za oslobođenje naše zemlje jeste da napadamo neprijateljsku liniju povlačenja svim svojim snagama te da ne dozvolimo neprijatelju slobodan izlazak iz naše zemlje, već da mu presječemo odstupnicu i u zajednici sa ostalim našim snagama i Crvenom Armijom uništimo neprijatelja u našoj zemlji.

U vezi sa našim zadatkom Štab Divizije odlučio je kao prvi zadatak izvršiti likvidaciju neprijateljskog uporišta Husain, a kao glavni zadatak dignuti u vazduh most na cesti preko potoka Ilove.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2—1/2, k. 1207.

[2] Opširnije o situaciji na sremskom frontu u novembru i decembru 1944. vidi dok. br. 129, 130, 131, 132, 134 i 135 i tom I, knj. 10 i knj. 17, dok. br. 168.

[3] Vidi dok. br. 48 i 111.

[4] Uslijed snažnog neprijateljskog otpora napad na selo Husain nije potpuno uspio. Mostovi na rijeci Ilovi minirani su 15. decembra 1944 (vidi dok. br. 32 i 40).

PODATCI O NEPRIJATELJU:

Husain:
U uporištu nalazi se 120 Nijemaca i Ukrajinaca,[5] naoružanih sa 3 p.mitraljeza i 5 šmajsera, ostalo puške, teškog oružja nemaju. Neprijatelj se nalazi u bunkerima koji su povezani međusobno saobraćajnicama. Raspored bunkera vidi se na priloženoj skici.

Kutina:
1800 Čerkeza,[6] od toga 200 ustaša, naoružanje navodno 12 topova raznih kalibara, 4 tenka, razne težine, ostalo naoružanje lako. U istom uporištu nalazi se Štab čerkeske Divizije sa ostalim raznim prištabskim jedinicama, te samo uporište ne predstavlja neku snagu.

Ilova:
130 Nijemaca i Ukrajinaca, naoružani sa 2 t. bacača i 6 p. mitraljeza. Posada se nalazi na ž. stanici.

Zbegovača:
50 Nijemaca sa 5 p. mitraljeza, nalaze se na raskršću sela tj. na mjestu gdje uskotračna pruga presjeca selo Zbegovaču.

Banova Jaruga:
270 Čerkeza i ustaša.

Repušnica:
300 Čerkeza iz raznih jedinica čerkeske Divizije.

Svakodnevno prolaze kolone i često se zaustave na samoj cesti i pomenutim uporištima.

U cilju izvršenja prednje odluke

NAREĐUJEMO

1.) I brigada:
Sastav:
3 bataljona
1 desetina diverz.

a.) Ima zadatak sa dva bataljona izvršiti likvidaciju neprijateljskog uporišta Husain. Pravce napada vidi prema priloženoj skici.[7]

b.) Sa jednim bataljonom ima zadatak izvršiti diverziju pruge na prostoru Repušnica—Gračenica, za izvršenje prednjeg zadatka dodjeljuje se jedna desetina diverzanata sa 200 klgm. eksploziva.

---

[5] i [6] Iz sastava njemačke 1. kozačke konjičke divizije (vidi dok. 111).

[7] Redakcija nije mogla pronaći tu skicu.

2.) II brigada:
Sastav:
3 bataljona

Ima zadatak postaviti osiguranje prema uporištu Kutini na liniji k. 115 te pravac sjever preko ceste do ruba šume, te dalje u pravcu zapada preko Ciglenice do Brunkovca.

Na cestama po mogućnosti napraviti barikade i minirati predteren.

3.) III brigada: »Nikole Demonje«
Sastav:
3 bataljona
1 desetina diverz.

a.) Sa jednim bataljonom i desetinom diverzanata ima zadatak probiti se pored ceste Ilova — Banova Jaruga do mosta na potoku Ilovi i istoga minirati.

Za izvršenje ovog zadatka dodaje se 200 klgm. eksploziva.

b.) Sa jednim bataljonom postaviti osiguranje na prostoru između sela Ilove i Batine, tako da se desno krilo ovog bataljona oslanja na potok koji ide sa istočne strane sela Batine, a sa levim krilom oslanjati se na k. 224 — Novo Brdo. Ovom bataljonu dodjeljuje se 100 klgm. eksploziva koji će minirati mostove na potoku Husainec i na bezimenom potoku koji ide sa istočne strane sela Batine. Te u koliko se nađe još koji propust na samoj cesti potrebno ga je minirati.

c.) Sa jednim bataljonom ima zadatak postaviti osiguranje prema Gojilu i to na liniji k. 204 — Mišinka i k. 215 put za Husain — Gojilo.[8]

4.) Mjesto štabova:

Za vrijeme ove akcije Štab Divizije nalaziti će se u s. Šartovac (južnom dijelu).

Štab I brigade nalaziti će se u kletima južno od natpisa Mišinka.

Štab II brigade nalaziti će se u kletima na putu Mišinka — Ciglenica ili kod k. 184.

Štab III brigade »Nikole Demonje«, za vrijeme ove akcije veći dio Štaba treba da se nalazi uz bataljon koji će biti na osiguranju na samoj cesti kod s. Ba-

[8] Dopunskim naređenjem Štaba 33. NO divizije od 8. decembra 1944. Brigadi je stavljeno u zadatak da umjesto rušenja mostova na Ilovi napadne neprijatelja u selu Batini (Arhiv VII, reg. br. 2—3/2, k. 1207).

tine, dok ostali članovi Štaba treba da idu sa ostalim bataljonima na izvršenje zadatka.

5.) **Sanitet:** Divizijsko previjalište nalaziti će se u s. Šartovcu.

Brigada previjališta nalaziti će se uz štabove brigada.

6.) **Veza:** Veza će se regulisati prema dopunskoj zapovijesti referenta za vezu Divizije.[9]

7.) **Početak napada:** Napad na uporište odpočeti će 8. XII. 1944 u 22 sata.

8.) **Znaci:** Znaci raspoznavanja za noć 8/9. XII. 1944 jesu:

»Napred — U borbu«

Za dan 9. XII. 1944 važe opšti znaci.

9.) **Povlačenje:** Povlačenje sa položaja izvršiti će se prema zapovijesti ovog Štaba. Jedinice će se povući u slijedeće baze:

I brigada u Kutinicu, obadva dijela sela, sa Štabom u većem dijelu sela.

II brigada povući će se u s. Rogožu.

III brigada »N. Demonje« povući će se u s. Stupovaču s tim da jedan dio snaga ostane u gornjem dijelu s. Čaira.

Štab Divizije povući se će se u M. Bršljanicu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

(M. P.)

[9] Zapovijest za vezu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 2—4/2, k. 1207.

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1 (ČEHOSLOVAČKE) BRIGADE »JAN ŽIŠKA« OD 7. DECEMBRA 1944. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBI KOD SELA GORJANSKI IVANOVCI I NA PUTU ŠIROKO POLJE — ĐAKOVO[1]

ŠTAB I. ČESKOSLOVENSKÉ BRIGADY
»JANA ŽIŽKY Z TROCNOVA«
NOV JUGOSLAVIJE
číslo: 493
Dne: 7/XII 1944 g.

ŠTABU XII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ.

Predmet: Operativni izvještaj.

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o borbi kod Gorjanski Ivanovci i o borbi na cesti Široko Polje— Đakovo dana 6. XII. 1944. (Sekcija Vinkovci 1 : 100.000).

1.) Opis položaja za dotičnu jedinicu:

Jedinice ove brigade vodile su borbu u jugoistočnom djelu sela Gorjanski Ivanovci i u istočnom djelu sela Tomašanci kao i na samoj cesti Široko Polje — Đakovo na trigonometru 109. III. bataljon je imao glavni sukob sa neprijateljem i to zaposjeo je položaj sa jednom četom od kote 98, sa jednom četom sjeverno od ceste, koja vodi za Gorjanski Ivanovci a sa jednom četom istočno od Gorjanski Ivanovci. I. bataljon zaposjeo položaj u istočnom djelu sela Tomašanci sa cijelim bataljonom i to sa polovinu snaga južno od ceste, koja vodi od glavnog druma za Tomašanci a sa polovinom snaga sjeverno od ceste do horizontale koja vodi od Tomašanci prema šumi Šelevrtak.

II. bataljon je bio u brigadnoj rezervi te je sa četama manevrirao po položaju i tukao neprijatelja sa boka. Položaj na kome su se vodile borbe bio je brežuljkast a većim djelom ravan.

2.) Naziv naše jedinice, koja se je borila:

U ovoj borbi su učestvovala tri bataljona ove brigade s time, što je jedna četa I. bataljona držala položaje u istočnom djelu Tomašanci, dok 2 čete istog bataljona su vršile juriš na neprijatelja, koji se je nalazio na cesti. II. bataljon

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 36—1/2, k. 898.

bio je u brigadnoj rezervi a za vrijeme borbe bio upotrijebljen sa 2 čete u jurišu na glavnu cestu a sa jednom četom bio je u brigadnoj rezervi.

III. bataljon sa jednom četom držao je položaj u jugo-istočnom djelu sela Gorjanski Ivanovci a sa dvije čete vršio napad na neprijatelja na glavnu cestu.

3.) Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice:

U ovoj borbi je učestvovao veći dio neprijateljskih snaga, koje su namjeravale da izbace naše jedinice iz baza u kojima smo se nalazili tako, da bi mogli nesmetano prolaziti cestom. Sastav neprijatelja bio je od Nijemaca i gestapovaca.[2] Broj neprijatelja, koji je napadao na naše položaje nije ustanovljena njegova jačina, pošto su bile neke kolone u prolazu tako ne možemo ustanoviti broj neprijatelja. Napadao nas je sa 4 tenka i troja borna kola, tukao sa 4 teška bacača i sa jednom baterijom topova. Komandant samog neprijatelja, koji nas je napadao nije nam poznat.

4.) Obostrana situacija:

Neprijatelj, koji je napadao na naše položaje bio mu je glavni cilj, da bi nesmetano opravio mostove, koje smo pred 3 dana porušili[3] i tako da ima osposobljen prolaz glavnom cestom Široko Polje — Đakovo. Neprijatelj koji je napadao na naš III. bataljon, koji se je nalazio u Gor. Ivanovcima imao je namjeru, da izbaci naše snage iz istog sela kako bi moguće opljačkao ili iseljavao švabe i Mađare, koji se nalaze u samome selu.

Odluke su bile donešene kako od ovoga štaba tako i od štaba bataljona, da se neprijatelj razbije i protjera sa naših položaja, isto tako da se ometa prolaz po cesti Široko Polje — Đakovo.

5.) Izdate zapovjesti:

Izdate zapovjesti za borbu bile su od strane ovoga štaba, kao i od štabova bataljona komandama četa.

6.) Vrijeme kada je borba počela, datum dan i čas:

Borba između našeg III. bataljona, koji se je nalazio u Gorjanskim Ivanovcima počela je u 9 sati dana 6. XII. 1944 a svršila se je istoga dana u 15 časova. Borba između I. bataljona i neprijatelja počela je u 9.30 prije podne dne 6. XII. 1944 a svršila se je 15 časova.

---

[2] Vidi dok. br. 14, primjedbu br. 4.

[3] Vidi dok. br. 4 i 14.

7.) Tok borbe:

Borba kod naših jedinica u jugo-istočnom djelu Gor. Ivanovci počela je u dnu samoga sela, pošto je neprijatelj htio da krene naše jedinice sa položaja ali sa protunapadom neprijatelj je gonjen prema koti 98 i prema željezničkoj stanici kod Kugler pustare. Borba između jedinica u istočnom djelu Tomašanci vršila se u slijedeći način: naše jedinice kada je neprijatelj prelazio cestom vršile su juriš prema trig. 109 i neprijateljska pješadija bila je razbijena dok u isto vrijeme je došlo pojačanje neprijatelju sa tenkovima tako, da naše jedinice su bile primorane da se povuku na polazne položaje, koje su držale u istočnom djelu sela Tomašanci.

8. Ishod borbe:

U ovoj borbi su postignuti ciljevi, koje smo predvidili u zapovjesti s time što je neprijatelj imao dosta gubitaka u materijalu i ljudstvu. Zarobljeno je: 1 šarac, 2 postolja od Breda mitraljeza, 1 postolje od teškog Maksa mitraljeza, zarobljen 1 pištolj, 2 konja i 2 sedla, 1 bicikl, 14 pušaka, 5.100 municije puščane, od Švarca štitnik. Oštećena su 2 tenka, ubijeno 56 neprijateljskih vojnika, od kojih je 1 njemački oficir Hauptman[4] Walter Eckhold (prilažemo legitimaciju) i nepoznat broj ranjenih švaba.

9.) Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:

Ranjeno je 2 komandira četa, komandir 1. čete I. bataljona Šelović Pero i komandir 2. čete II. bataljona Orct Josip, desetar Klimeš Franjo i 23 borca. Poginuo je desetar 3. čete II. bataljona Kir Alojz i 2 borca. Zarobljenih i nestalih nismo imali.

10.) Utrošak municije:

U ovoj borbi utrošeno je 7.550 mauzerske municije, 1595 engleske, 930 talijanske. Bačeno je za teški bacač mina 45 komada a za laki bacač 18 kom. i 15 kom. ručnih bombi. Municije za protivtenkovsku pušku utrošeno 32 metka. Izgubljenog ili oštećenog oružja nismo imali.

11.) Imena lica i jedinica, koja su se istakla:

U ovoj borbi su se naročito istakli u jurišu borci III. bataljona nišandžija puškomitraljeza 1. čete Janda Ivan, *komesar čete* Švantko Marija, Horvat Zvonko i Vanjek Vinko borci iste čete zatim iz III. čete III. bataljona *Urban Andrija,* komandir čete, Krajnović Nikola, kurir, koji je tačno održavao vezu na položaju između bataljona i čete te Klimeš Bohumil,

[4] Kapetan

borac iste čete. Iz II. bataljona Res Rudolf, desetar, koji je zarobio od neprijatelja 3 puške i njihovu opremu isto tako se naročito istakao komandir 2 čete II. bataljona Orct Josip, koji je sa svojom četom prvi najurišao na cestu. Isto tako su se istakli borci i rukovodioci I. bataljona Kalendar Darinka, koja se je istakla pri jurišu kod zavijanja[5] ranjenih drugova zatim Malinjak Ivan, borac 2. čete I. bat., koji je zarobio postolje od mitraljeza, isto tako i komesar 1. čete Stehlik Vinko, koji je uspješno rukovodio svojom četom kada je bio komandir iste čete ranjen.

12.) Imena lica i jedinica koja su se slabo istakla:

U ovoj borbi nije se pokazalo drugova, koji bi se slabo držali osim neka količina novaka, koji će u više borbi se očeličiti i postati dobri borci kao i ostali.

13.) Kritika akcije odnosno operacije:

Ova akcija nije za kritiku, pošto je dosta dobro izvedena, ali još uspješnije bi bila izvedena, da je bilo više snaga koje bi neprijatelja tukle sa boka tako, da neprijatelj ne bi mogao koncentrisati snage na jedno mjesto. Isto tako idući puta u koliko bi se mislila napadati neprijatelja na cesti najbolje bi se takav napad izveo što se tiče obezbeđenja presjeći neprijatelju cestu i istu minirati kako ne bi mogao priteći napadnutom neprijatelju sa tenkovima u pomoć, što bi bio naš sto postotni uspjeh.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. politkomesara: V. d. komandanta:

(M. P.)

[5] Previjanja

BR. 22

ZAPOVIJEST ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE 34. NO DIVIZIJE OD 7. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U ZAMRŠJU I LUKI[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V I P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 43.
Dne 7. XII 1944 g.

Z A P O V I J E S T
(Sekcija Samobor — Karlovac 1 : 100.000)
Prilog Skica Rečica — Zamršje — Luka 1 : 12.500

Podaci o neprijatelju:

U mjestu Rečica nalazi se jedna satnija ustaša (120). Naoružani su sa jednim teškim bacačem, jednim p.k. topom, 3 mala bacača, 5 teških mitraljeza, 10 p. mitraljeza, ostalo karabini.

Na železničkom mostu Rečica nalazi se jedna satnija milicije (120) naoružani sa puškama talijankama, a na svaku pušku imaju po 10—20 metaka.

U selu Luki nalazi se jedna satnija milicije, oko 120 ljudi, naoružanih ima 90 i to sa puškama talijankama, a na svaku pušku imaju po 10—20 metaka. Utvrđenja nemaju nikakovih, već samo oko samog sela drže stražu. Moral za borbu vrlo im je slab. Ima ih polovica koji u slučaju napada ne bi ni metka opalili.

U selu Zamršje nalazi se jedna satnija milicije, oko 120 ljudi, naoružani su sa jednim teškim mitraljezom a vjerojatno imadu i jedan p. mitraljez, ostalo puške talijanke. Municije imaju 10—20 met. na pušku. Ove posade moral za borbu malo je bolji nego u Luki s obzirom da se među njima nalazi više dobrovoljaca. Utvrđenja nemaju nikakovih već na ulazu u selo Zamršje od Blatnice na gl. cesti sa desne i leve strane imaju po jedan rov.

U Karlovcu se nalaze veće neprijateljske snage.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/2—4, k. 1223.

Naša brigada ojačana sa jednim bataljonom Žumberačke brigade napasti će i razoružati neprijateljsku posadu u selu Zamršje i Luki i osigurati izvođenje ove operacije od Rečice i Karlovca.

Za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

Prvi borbeni red
I. II. III. IV. bat.
i prateća četa (bez
2 t. bacača)
Svega 4 bataljona,
1 p.k. top, 1 p.k.
mitralj. i 2 t. bacača.

1.) a) I. Bataljon ojačan sa 1 t. bacačem napasti će neprijatelja u selu Luka iz pravca Lopate t.j. iz sjeverozapadnog pravca na tačku 8,[2] sa zadatkom hitno se probiti kroz taj dio sela i obezbjediti izvođenje operacije iz pravca Rečice. Obezbjediti si leđa i spriječiti bježanje neprijatelja za Rečicu. Dobro se utvrditi i fingirati napad na Rečicu.

b) II. Bataljon napasti će neprijatelja u s. Luki iz sjeverozapadnog pravca t.j. Lučko Polje na dio sela, tačke 7 i 6, sa zadatkom da pročisti cijelo selo i pokupi sve neprijateljske vojnike i plijen. Desnim krilom izbiti što hitnije na cestu i čistiti selo prema Zamršju. Desno održavat vezu sa I. bataljon[om] a levo sa III. bataljonom.

c) III. Bataljon napasti će neprijatelja u Luki i Zamršju iz sjevernog pravca t.j. od Zavijača na tačke 5, 4, 3 s time da desnim krilom izbije što hitnije na gl. cestu i čisti selo u pravcu Zamršja, te potpomagati napad IV. bataljonu. Desno održavati vezu sa II. batalj. a lijevo sa IV. batalj.

d) IV. bataljon, ojačan sa 1 p.k.topom, 1 p.k.mitraljezom i 1 t.bacačem, napasti će i razoružati neprijatelja u Zamršju sa napadom iz pravca Blatnice, na tačke 1 i 2. Desno održavat vezu sa III. Bataljonom, a lijevo zatvorit do Kupe.

Jedna četa Žumberačke brigade i inžinjerijska četa.
Svega 2 čete.

2.) Obezbijediti će izvođenje operacije iz pravca Karlovca na cesti Rečica — Karlovac kod kapelice, a sa vodom minera porušiti prugu Rečica — Karlovac na

[2] Brojevi na skici su vjerovatno označavali objekte i pravce napada. Redakcija tu skicu nije mogla pronaći.

sektoru Belajac — Karlovac. Pontonirima napraviti most kod Ivančiča.

3.) Dva odelenja t. bacača — Postavit će se kod k.116 sa zadatkom da potpomažu napad ispred I. i II. bataljona.

Svega 2 bacača.

4.) Brigadna rezerva. Sastav: 1 bat. Žumb. brigade (bez 1 čete) — Smjestit će se na prostoriji Lučko polje, sjeverno od k.116.

5.) Veza: Četa za vezu uspostavit će telefonsku vezu sa I. II. i III. bataljonom. Početak dejstva veze u 22.30 sati.

6.) Divizijski sanitet biti će u Šišljaviću. Brigadno previjalište biti će u sjevernom dijelu sela Karasi.

7.) Koncentracija brigade biti će u selu Šišljavić u 15.30 sati. Po završetku akcije jedinice će se smjestiti u selu Šišljavić.

8.) Štab brigade biti će kod k.116 (Obsek), tj. pozadi II. bataljona.

9.) Znaci raspoznavanja: Biće **Bacač — Beograd,** a ugovoreni biće **Ivica — Pepo.**

10.) Početak akcije dne 7. XII. o.g. biće u 23 časa,[3] do kog vremena moraju sve jedinice biti na svojim mjestima. Sve jedinice čekati će na početak napada kod I. bataljona koji će početi napadom 10 minuta prije ostalih jedinica.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, kapetan:
Tabor Rafael

Komandant:
Boris Balaš

(M.P.)

Dostavljeno: Štabu XXXIV. Divizije na znanje.
Štabovima bataljona I. II. III. IV.,
Štabu bataljona Žumb. brigade, komandi čete za vezu, komandi prateće čete, komandi inžinjerijske čete, referentu saniteta i intendantu ove brigade na izvršenje.

[3] Napad je započeo 8. decembra u 1,30 čas (vidi dok. br. 29).

[4] Pruživši slab otpor neprijatelj je pobjegao iz uporišta pa je napad samo djelomično uspio (vidi dok. br. 29).

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 8. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU NA VELIKO KORENOVO I GUDOVAC[1]

ŠTAB X. KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 643
Dana: 8/XII 1944 u sati

Operativni izveštaj o
likvidaciji uporišta
Korenovo i Gudovac.

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE.

U prilogu dostavlja se operativni izveštaj XXXIII divizije o napadu 2. XII 1944 na uporišta Korenovo i Gudovac i likvidaciji istih.[2]

Napad na uporište Korenovo izvele su jedinice XXXIII divizije a napad na uporište Gudovac Zagorska brigada, koja je za ovu akciju bila stavljena pod komandu XXXIII divizije.[3]

Akcija je u glavnom uspela i neprijateljska posada u pomenutim uporištima uništena je 60%. U priloženom operativnom izveštaju XXXIII divizije iznete su i primedbe na rad pojedinih štabova i jedinica pri izvođenju ove akcije. Sa ovim primedbama štab X korpusa u glavnom se slaže i nalazi, da su umesne. Sa svoje strane ovaj štab ima da primeti sledeće:

Nije tačno, da je za neuspeh napada III bataljona II brigade, koji je imao probiti neprijateljsku odbranu i upasti u uporište Korenovo, kriva posada pridatih triju tanketa i njen labav rad.

Pridate tri tankete potpuno su pogrešno taktički upotrebljene. Očekivalo se, da će one same, bez sadejstva svoje pešadije za čiji račun rade, biti u stanju da likvidiraju neprijateljske bunkere na ulazu u selo i da stvore brešu u neprija-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 54/3, k. 551 a.

[2] Vidi dok. br. 15.

[3] Prva (Zagorska) NO brigada pripadala je u organizacijskom smislu Zapadnoj grupi NOP odreda 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 24).

teljskom odbranbenom sistemu. Zbog toga je III bataljon II brigade ostao u glavnom u visini potoka Bjelovarska R.,[4] a tankete su puštene same napred u napad, bez potrebne pomoći od strane svoje pešadije. Kako je zemljište desno i levo od puta G. Narta — Korenovo, kuda su tankete imale da napadaju, bilo podvodno, to su tankete napadale putem, jedna iza druge. Na ovaj način bilo je neprijatelju omogućeno jednu tanketu za drugom jakom i preciznom mitraljeskom vatrom u proreze na oklopu naterati na obustavljanje napada, jer je od 6 poslužilaca njih 5 bilo ranjeno parčadima zrna i otpatcima oklopa.

Na ovaj način pomenute 3 tankete, ostavši bez pomoći svoje pešadije, a naročito njenog teškog naoružanja, koje je trebalo uzeti pod svoju vatru neprijateljske vatrene izvore koji koče napad tanketa, nisu ni mogle da daju one rezultate, koji su se od njih očekivali.

Divizija je za ovaj zadatak imala na raspoloženju jednu četu jurišnih pionira. Prema tome pravilno bi bilo, da je ta četa jurišnih pionira, ojačana sa tri tankete, dobila zadatak da otvori brešu na neprijateljskom odbranbenom pojasu na putu koji vodi iz G. Narte u Korenovo, a koji je služio kao direktrisa[5] napada III bataljona II brigade. Ovo je bilo potrebno još i iz toga razloga, što su na putu, na samom ulazu u selo, bile postavljene barikade za čije savlađivanje nisu dorasle male i lake tankete. Na taj način, pomenute tankete, u najtešnjem sadejstvu sa jurišnim pionirima, a potpomognuti još i koncentracijom vatre teškog naoružanja pešadije — osobito vatrom protivkolskog topa, koji je bio u stanju da gađa direktno u puškarnice bunkera na pravcu napada, svakako bi tankete izvršile svoj zadatak.

Obzirom da se unapred znalo, da je neprijateljski položaj dobro izgrađen i osiguran bunkerima, trebalo je već u zapovesti divizije[6] za napad detaljno u jednoj tački obraditi pitanje prodiranja u uporište i predvideti gore pomenuti način stvaranja breše u neprijateljskom frontu na pravcu napada III bataljona II brigade. Međutim ovo je propušteno.

Inače u svemu ostalome rad pojedinih štabova i jedinica, izuzev već iznetih primedaba od strane štaba XXXIII divizije

---

[4] Rijeka

[5] Pravac

[6] Zapovijest Štaba 33. NO divizije nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/2, k. 1207.

u ovom izvještaju,[7] bio je pravilan i svi su uložili mnogo truda i energije da se dobiveni zadatak što bolje izvrši i neprijatelj uništi, u čemu se i uspelo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
pukovnik,
Ivan Šibl

Komandant,

BR. 24

IZVJEŠTAJ ŠTABA 10. KORPUSA OD 8. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIJI I RADU JEDINICA[1]

ŠTAB X. KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Ob. Broj: 644
Dana: 8/XII 1944 u sati

OPERATIVNA SITUACIJA

Na teritoriji našeg korpusa operativna situacija u vremenu od 20. X. do 20. XI. 1944 bila je sljedeća:

Moslavina. Na ovome sektoru operativna situacija ostala je u glavnom nepromjenjena. Na glavnoj komunikaciji Beograd — Zagreb neprijatelj i dalje održava živ saobraćaj u pravcu zapada i vrši izvlačenje svojih snaga. Saobraćaj se odvija i noću zbog opasnosti od savezničke avijacije.

Osiguranje ovog saobraćaja na otsjeku Banova Jaruga — Dugo Selo vršile su snage 13 muslimanske SS. Divizije i I. Kozačka Divizija.[2] Neprijatelj je pri ovome naročitu pažnju obratio na komunikacijski čvor kod Dugog Sela te je bio pojačao svoja uporišta: Božjakovinu, Brckovljane i Gračec. Pored toga držao je jačim snagama i uporište Šumečani kao osiguranje sjevernog boka te komunikacije na otsjeku Križ — Ivanić Grad sa pravca od Čazme.

---

[7] Vidi dok. br. 15.

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—1/1, k. 551-B.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 84 i knj. 35, dok. br. 97.

Ovaj korpus, uočivši neprijateljsku namjeru i važnost ovih uporišta za neometani neprijateljski saobraćaj, izvršio je sa djelovima 33 Divizije iznenadne napade i likvidaciju uporišta Brckovljani, Gračec i Šumečani.[3] Ovim je kod neprijatelja izazvan znatan poremećaj u njegovim pokretima izvlačenja prema zapadu, jer je po padu tih uporišta sav saobraćaj za izvesno vreme bio obustavljen. Pri ovim akcijama naišlo se u glavnom na djelove 13. SS divizije kojoj su zadani teški gubici. Za ponovno posjedanje označenih uporišta neprijatelj je bio prinuđen da dovuče nove snage (djelove I. hrvatske udarne divizije).[4]

Inače se neprijatelj na moslavačkom sektoru držao u glavnom defanzivno, izvlačeći se iz svojih uporišta samo onda ako je trebalo da stalnim ili pokretnim pobočnicama osigura i prolaz kakve veće kolone ili pak kada je vršio rekviziciju i mobilizaciju po obližnjim selima.

Neprijateljska avijacija, osim rijetkih pojedinačnih izviđačkih letova, nije se pojavljivala. Savezničke avijacija treba da bude aktivnija, jer na glavnoj komunikaciji ima svakodnevno ciljeva (kolona, vlakova itd.) čiji bi se napad isplatio a neprijatelju omelo nesmetano izvlačenje. Bilo je istina nekoliko napada savezničkih lovaca-bombardera na neprijateljske kolone, ali bez većeg efekta.

Usled velike poplave Save svi potoci i rijeke nabujali i pristup komunikacijama jako je otežan, i neprijatelj ih lako brani.

Posavina. Stanje bez većih promjena. U cijeloj Posavini velika poplava zbog provale nasipa. Razni neprijateljski djelovi na svome putu prema zapadu zadržavaju se duže ili kraće vrijeme u pojedinim posavskim selima južno od komunikacije i vrše rekviziciju i razna nasilja. Neprijatelj je vršio pojedine ispade iz uporišta Križ, Kutina i Dugo Selo sa istim ciljem kao i u Moslavini t.j. prilikom osiguranja prolaza kakve kolone, zatim radi rekvizicije, mobilizacije i t.d. Jednu jaču akciju preduzeo je neprijatelj protivu djelova Posavskog odreda kod Siska, ali je bio odbijen.[5]

Bilogora. Situacija nepromjenjena. Na sektoru Križevci — Bjelovar neprijatelj skoro svakog dana izlazi iz uporišta u

[3] Neprijateljsku posadu u Brckovljanima, Gornjem i Donjem Gračecu savladale su jedinice 33. NO divizije 7/8. novembra, a u Šumečanima 13/14. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 15, 25, 31, 59 i 97).

[4] i [7] Prva ustaško-domobranska divizija posjela je uporišta na komunikaciji Dugo Selo — Križevci u drugoj polovini novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 97 i 147).

[5] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 97.

cilju nasilnog izviđanja i popravka pruge koja je porušena. Komunikacija Križevci — Dugo Selo bila je potpuno porušena i neprijatelj je nije koristio za saobraćaj.[6]

Prigorje. Pored glavne komunikacije Beograd — Zagreb za neprijatelja je, s obzirom na sadanju opštu situaciju, od velike važnosti i rokadna komunikacija Zagreb — Sesvete — Varaždin, koja svojim najvećim djelom vodi kroz sektor Prigorja. Ovoj komunikaciji neprijatelj je u pogledu njenog osiguranja posvetio punu pažnju i na istoj postavio brojna uporišta.[7]

Radi držanja pod kontrolom te komunikacije kao i sprečavanja da neprijatelj nekažnjeno tom komunikacijom izvlači svoje snage prema sjeveru prebačena je u ovom periodu vremena na taj sektor XXXII. Divizija[8] ...[9] Međutim kod štaba kao cjeline konstantno se provlači izvjesna doza nemarnosti u izvještavanju i izvršavanju naređenja, kada se brigada nalazi izvan borbe. Na te nedostatke štab je već nekoliko puta upozoren. U koliko se uspije otkloniti manje nedostatke u toj brigadi, ista će biti sposobna za riješavanje svih zadataka.[10]

Štab III brigade »Nikola Demonja« potpun je i svojim radom zadovoljava. Kod svih članova tog štaba osjeća se velika odgovornost i zalaganje za vršenje dobivenih zadataka. Taj štab u XXXIII. diviziji najbolje izvršava sva naređenja. Brigada, iako mlada,[11] u dosadanjim borbama pokazala je do sada dobre rezultate, uz minimalne gubitke. U koliko se ista sprovede kroz nekoliko uspješnih borbi biti će sposobna za izvršavanje svih zadataka.

Zapadna grupa: Štab grupe je potpun i svojim radom zadovoljava. Kod toga štaba ranije se osjećala neaktivnost, međutim u poslijednje vrijeme to je potpuno otklonjeno. Komandant Kučiš[12] sve se bolje snalazi i dobro se razvija... Taj štab nastojao je, da što više aktivira svoje jedinice. Jedinice te grupe u poslijednjem mjesecu, obzirom na koncentraciju neprijateljskih snaga na tome sektoru, vodile su nekoliko

---

[6] Komunikaciju Dugo Selo — Križevci porušile su jedinice 32. i 33. NO divizije i dijelovi 3. diverzantskog odreda (opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 47, 97 i 109; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene u novembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[8] Vidi knj. 35, dok. br. 97.

[9] U originalu nedostaje 2, 3 i 4 stranica.

[10] Ocjena data u ovom pasusu vjerovatno se odnosi na 2. brigadu 33. NO divizije.

[11] Ona je formirana 25. septembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 33, dok. br. 94 i dok. br. 107, primjedbu br. 147).

[12] Stjepan

veoma žestokih barbi.[13] Štab grupe nailazi na velike teškoće u održavanju veze sa višim jedinicama.

Zapadna grupa u svom sastavu ima:
— I. Zagorsku brigadu,
— Zagorski, Zagrebački i Kalnički odred.

Štab I. Zagorske brigade bio je nepotpun, nedostajao mu komesar brigade, koji je ranjen i nalazi se u bolnici. Dosadašnji komandant brigade Đuričić Valentin radi bolesti smjenjen je, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan Družinec,[14] koji je na višem oficirskom kursu i nije još primio dužnost. Brigada je u prošlom mjesecu vodila nekoliko veoma teških borbi, u kojima je imala veći broj izbačenih iz stroja.[15] I pored toga brigada je znatno brojno ojačala, uslijed priljeva novih boraca. Brigada je sposobna za riješavanje težih zadataka.

Štab Zagorskog odreda potpun je i kao cjelina zadovoljava. Komandant tog odreda poručnik Vidiček[16] veoma je poletan.

Štab Zagrebačkog odreda potpun je, svojim radom nije zadovoljio. Kod štaba se osjeća neaktivnost koja se prenosi i na njihove jedinice. Poduzete su mjere, da se odred aktivizira.

Štab Kalničkog odreda nepotpun je. U odredu se nalazi samo komandant i komesar,[17] koji svojim radom zadovoljavaju.

Istočna grupa NOP. odreda. Štab kao cjelina zadovoljava. Isti je potpun. U svome radu nailazi na poteškoće oko održavanja veze sa Posavskim odredom. Komandant major Kličković[18] založio se mnogo da se podigne borbenost jedinica.

Grupa u svom sastavu ima:
— Moslavački odred,
— Posavski odred,
— Četu za vezu.

Štab Moslavačkog odreda potpun je. ... Odred je prilično neaktivan, nedostaje mu potrebna inicijativa, ne iskori-

---

[13] Vidi knj. 35, dok. br. 97 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene u novembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[14] Ivica

[15] Vidi knj. 35, dok. br. 97.

[16] Josip

[17] Komandant Kalničkog NOP odreda bio je tada Stjepan Hržica, a politički komesar Viktor Kocijan.

[18] Nikola

šćava povoljne momente. Prema svojoj borbenosti odred je sposoban za izvršenje svih zadataka u odnosu na svoju jačinu.

Štab Posavskog odreda potpun je. Komandant tog odreda Juras Luka pokazao je veliko staranje za uzdizanje svoga odreda. Taj odred ranije je bio neaktivan, međutim u posljednje vrijeme znatno se je aktivirao i izvršio nekoliko uspješnih akcija.[19]

Artiljerija. Radi što bolje izobrazbe i uzdizanja artiljerijskog kadra, iz divizija su izvučene njihove baterije i povučene u sastav korpusne artilerije. Radi lakšeg komandovanja, nastave, snabdevanja itd. formirana su dva artileriska diviziona. Rad u tim divizionima intenzivno se obavlja i ljudstvo sa kojim se raspolaže (preko 800) bilo bi u stanju već i danas da preuzme oko 12 baterija.

FORMACIJSKO STANJE JEDINICA

Pod neposrednom komandom štaba korpusa nalaze se aerobaza, auto četa, dopunski bataljon, protivavionska mitraljeska četa. Od brdskih baterija, koje su do sada bile u sastavu divizija, formirana su dva diviziona i kod njih se vrši kompletiranje i obuka novih artiljeraca.

Formirana je jedna nova brigada »Pavleka Miškine«,[20] koja je ušla u sastav XXXII. divizije, a pored toga formiran je još i po jedan inžinjeriski bataljon na svaku diviziju.

XXXII. divizija: ima u svom sastavu 3 brigade: Udarnu brigadu »Braće Radića«, brigadu »Matije Gubca« i novoformiranu brigadu »Pavleka Miškine«. Pored toga divizija ima specijalne jedinice pri štabu divizije: četu za vezu, bolničku četu, četu jurišnih pionira (ona se nalazi na obuci u korpusu) i podoficirski kurs.

Brigada »Braće Radića« ima 3 bataljona i specijalne jedinice pri štabu brigade. Četvrti bataljon ove brigade ušao je u sastav novoformirane brigade »Pavleka Miškine«.

Brigada »Matije Gubca« ima 3 bataljona i specijalne jedinice pri štabu brigade. Četvrti bataljon ušao je u sastav brigade »Pavleka Miškine«.

Brigada »Pavleka Miškine« ima 3 bataljona, a formirana je od I. bataljona brigade »Braće Radića«, jednog bataljona brigade »Matije Gubca« i Podravskog odreda.

---

[19] Vidi knj. 35, dok. br. 97.

[20] Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« formirana je 19. novembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 8, objašnjenje br. 14).

Divizija je imala dosta gubitaka te ju je trebalo popuniti. Radi toga je upućena u Podravinu, gdje su uslovi za uspješnu mobilizaciju.

XXXIII. divizija: Ima u svom sastavu 3 brigade, I. inžinjeriski bataljon, izviđačku četu, četu za vezu i intendantsku četu. Brigade imaju po 3 bataljona i specijalne jedinice pri štabu brigada: čete za vezu, izviđački vod, bolničku četu i intendantski vod. Novoformirani inžinjeriski bataljon ima 2 čete i to: 1. četa jurišnih pionira i 2. četa pionira odnosno pontonira. Za formiranje ovog bataljona povučene su čete jurišnih pionira iz brigada, koje su imale malo brojno stanje, i pionirska četa, koja je bila upotrebljavana za radove po potrebi divizije.

U toku ovog mjeseca pristupilo je u diviziju 300 novih boraca, te je izvršena popuna jedinica.

Istočna grupa: ima u svom sastavu Moslavački i Posavski P.O. dok je Podravski p.o. ušao u sastav brigade »Pavleka Miškine«. Moslavački odred i Posavski odred imaju po 2 bataljona.

Zapadna grupa: ima u svom sastavu I. Zagorsku brigadu od 4 bataljona, Zagorski p.o. od 2 bataljona, Zagrebački p.o. od jednog bataljona i Kalnički p.o. od jednog bataljona. Uslovi za mobilizaciju poboljšali su se.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE

Prilaže se u vidu pregleda.[21]

SOCIJALNO-NACIONALNI SASTAV

Vidi se iz priloženog pregleda.[22]

NASTAVA U JEDINICAMA

U cilju usavršavanja i obuke nižih rukovodioca i boraca postoji kod štaba korpusa:

a.) Pešadiska podoficirska škola kao stalna ustanova sa jednomjesečnim kursevima za pitomce.

Ova škola dala je do sada dobre rezultate, te se na njenom unapređivanju i dalje radi.

---

[21] i [22] Vidi dok. br. 118 i 119.

b.) Radiotelegrafski kurs,

c.) Intendantski kurs,

d.) Kurs za jurišne pionire.

Obuka artileraca vrši se u oba brdska diviziona, koji su novoformirani a obuka boraca za pešadiske jedinice vrši se u dopunskom bataljonu.

Pored toga u slobodnom vremenu vrši se stalno nastava i po brigadama, u kome cilju se od strane ovoga štaba izdaju potrebni planovi i programi. Primjećeno je, da znatan dio boraca slabo stoji u pogledu poznavanja nastave za gađanje puškom i puškomitraljezom, te je od strane ovoga štaba naređena jedna desetodnevna obuka iz tog predmeta i izdan Uput za izvođenje nastave za gađanje puškom, koji će dobiti svaka četa. Na taj način stvorena je mogućnost nižem rukovodstvu da se upozna sa najvažnijim odredbama nastave za gađanje puškom, te da isto bude u stanju da sa uspehom izvodi nastavu kod svojih boraca.

U cilju obuke puškomitraljezaca biti će ovih dana obrazovan isto tako jedan kurs za puškomitraljesce. Taj kurs će se održavati kod Pešadiske podoficirske škole u trajanju od 10 dana. Na ovaj kurs uputiti će svaka brigada po 10 a Zagorska brigada 20 boraca. Po završenoj obuci biti će ovo ljudstvo naoružano novim engleskim puškomitraljezima i tako upućeni natrag u svoje jedinice.

U pogledu nedostataka stručne spreme i izvežbanosti boraca i rukovodilaca, iznijetih u prošlom izvještaju,[23] učinjen je u pogledu njihovog otklanjanja znatan korak unapred, ali se još uvijek primjećuje:

a.) Kod rukovodilaca:

Nedovoljno iskorišćavanje teškog pješadiskog naoružanja u cilju postizavanja vatrene nadmoćnosti. Rijetko se kada vrši prava koncentracija vatre na točke gdje prvo tražimo uspjeh, a potom da se koncentracija vatre prenosi na ostale točke fronta, prema redu njihove važnosti. U većini slučajeva vatra teškog pješadijskog naoružanja, pa i artiljerije, ravnomjerno je podijeljena na cijelom napadnom frontu, te su i rezultati slabiji. Sastavljanje pravilnog plana vatre i saradnja pojedinih rodova vojske jesu predmeti na koje će se prilikom izvođenja nastave, kurseva i raznih konferencija naročito posvetiti pažnja. U toku je izrada pojedinih uputa po ovome, a pored toga će se od strane stručnih lica na sastancima iznijeti rukovodiocima potrebna uputstva i dati potrebna objašnjenja.

[23] Vidi knj. 35, dok. br. 8.

b.) Kod boraca:

Dosta slab vatreni uspjeh u odnosu na količinu utrošene municije, što znači da borci slabo nišane i da je vatrena disciplina nedovoljna. U ovome pogledu preduzete su mjere, da se to stanje popravi i naređena je obuka u nastavi za gađanje sa izvođenjem jednog školskog gađanja, jedinačnog i desetičnog bojnog gađanja.

Fortifikacija se uglavnom pravilno koristi. Nedostatak ašovčića dosta je osetan u borbi, jer veliki dio boraca nije u stanju, da za slučaj potrebe izradi za sebe potreban zaklon.

Izviđanje se donekle popravilo, ali izvještaji su još često nepotpuni i ne sadrže sve podatke, koji bi bili potrebni višem štabu za donošenje odluke. Za otklanjanje ovoga izdata su potrebna uputstva.

Veza je u glavnom dobra. Osjeća se jak nedostatak malih radiostanica, koje bi trebalo da ima svaki bataljon i štabovi brigada. Telefonska veza nije uvijek sigurna, a često puta nedostaje u operacijama i dovoljno kabla, da bi se štabovi mogli povezati sa svojim istaknutim dijelovima. Bez uvođenja malih radionica po bataljonima i štabovima brigada neće biti pitanje veze nikada pravilno i savremeno riješeno.

Od strane ovoga štaba u prošlom mjesecu izdane su slijedeće knjige i brošure:

»Opis i obuka na topovima«

»Priprema, teorija i nastava za gađanje iz artiljeriskih oruđa«

»Rad i taktička upotreba jurišnih pionira«

»Nastava za gađanje puškom i puškomitraljezom«

»Opis i taktička upotreba teškog bacača«

Izvršena je podijela slijedećih pravila i propisa:

»Privremeni propis za unutrašnju službu I i II dio i naredba o disciplinskoj odgovornosti vojnih lica«, izdanje G.Š.H.[24]

»Potsjetnik iz ratne službe« sa dva priloga (skice i obrasci zapovjesti).

SPECIJALNE JEDINICE

Izviđačke jedinice: Njihov rad je u glavnom dobar, no ipak ima još dosta nedostataka. Osjeća se još uvjek nedovoljno snalaženje i dovitljivost u prikupljanju podataka. Jedinice nisu još popunjene uslijed malog brojnog stanja ostalih jedinica, te i to utiče na njihov rad.

[24] Glavni štab NOV i PO Hrvatske

Inžinjerske jedinice: Kako je već rečeno, formiran je za svaku diviziju po jedan bataljon i nastava je za sada u toku. Naročita pažnja posvećena je jurišnim pionirima, čija se obuka sada izvodi kod štaba korpusa, pod rukovodstvom referenta inžinjerije.

Artilerija: Formirana su dva diviziona brdskih topova. Za sada se u glavnom izvodi obuka rukovodilaca i posluge topova. Raspožale se sa malo municije. Ovi divizioni služe i kao osnova za dalji razvoj artilerije u korpusu.

Jedinice za vezu: Jedinice za vezu u glavnom su popunjene i snabdevene potrebnim materijalom. Potrebno bi bilo još pojačati jedinice za vezu brigada za onoliko malih radiostanica, koliko ima bataljona u brigadi i još 1—2 ovakve stanice za štab brigade.

XXXII divizija raspolaže sa 5 radiostanica, 18 telefona, 28 km. kabla. Pored toga divizija ima 3 telefonske centrale.

XXXIII divizija raspolaže sa 5 radiostanica, 3 telefonske centrale, 22 telefona i 40 km. kabla.

Vojno-obaveštajna služba: Dobro je organizovana, no ljudstvo još nema dovoljno prakse i iskustva. Održana su savjetovanja u ovome pogledu kod štabova divizija, te postoji nada, da će se ovo stanje popraviti.

Sanitet: U glavnom zadovoljava. Preduzimaju se razne higijenske mere kao: cjepljenje, parenje, kopanje zahodskih jama itd.

Intendantura: Intendantska služba u jedinicama u glavnom zadovoljava. Hrana se dobavlja i priprema na vrijeme. Osjeća se jak nedostatak soli, što kvari ukus jelu i utiče na zdravlje boraca.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA

Moral kod boraca i rukovodioca u svima jedinicama je na potrebnoj visini. Borci imaju poleta i među njima vlada živost, radost, raspoloženje i čvrsta vjera u našu pobjedu. Borci izdržavaju sve napore sa lakoćom. Kod XXXIII divizije ima znatan dio boraca iz okoline Dubrave . . .

Borbenost u jedinicama takođe je na visini. Novomobilisani borci stiču takođe potrebna iskustva i u glavnom zadovoljavaju. Borci polaze sa pjesmom i muzikom u pojedine akcije i dobro izdržavaju sve neprijateljske pritiske. Kod boraca se uopće osjeća volja za borbom i uništenjem neprijatelja.

Ishrana jedinica dosta je dobra, ali nedostatak soli kvari ukus jelu. U Zagorju je stanje nešto teže uslijed siromašnosti i iscrpljenosti zemlje.

Zdravstveno stanje: Ono je uglavnom dobro. Dosta veliki dio boraca ima još uvijek slabo odijelo i bez šinjela su. Kako će uskoro nastupiti hladniji dani, može se očekivati veći broj razboljevanja. Bosih nema. Parenje se vrši svakom prilikom kada jedinice ostanu na jednom mjestu. Česti pokreti u zadnje vrijeme ovo su otežavali. Osjeća se velika oskudica u sapunu za pranje, umivanje i brijanje.

Stanje obuće i odjeće: Stanje se nešto popravilo. Bosih nema. Ima još znatan broj boraca u trošnom i slabom odijelu bez šinjela. Zadnjim liferacijama saveznika ovo stanje je nešto poboljšano, ali je još daleko od zadovoljavajućeg. I ako ide zima, svega oko 25% boraca ima šinjele.

Stanje rublja je znatno bolje, no ipak veliki dio boraca ima samo jedan par veša.

Problemi, koji se pred nas postavljaju jesu:

1. — Popuna jedinica ljudstvom i opremom do predviđenog formaciskog sastava.
2. — Intenzivna obuka rukovodilaca i boraca i dalje njihovo usavršavanje u upotrebnim vojničkim znanjima.
3. — Spriječavanje dezerterstva.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
pukovnik

Komandant
general major

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 8. DECEMBRA 1944. ŠTABU 13. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJA U ŠTIKADSKOM KLANCU[1]

ŠTAB
II. BRIGADE XIII. DIVIZIJE
N.O.V.J.
Pov. broj: 119 /44
Dne 8-XII./44

Predmet: Operativni izvještaj
za 6. i 7. XII. 1944.

ŠTABU 13. DIVIZIJE XI. KORPUSA NOVJ

OPIS POLOŽAJA SA DOTIČNOM JEDINICOM:

1. bataljon ima zadatak da napadne neprijatelja sa jugozapadne strane na mostu u Štikadskom klancu i to pravac nastupanja Gudura, sa svojim lijevim krilom nagnuti se na zapadnu stranu sela Podkosa, a desnim krilom držati se rijeke Ričice, i usmjeriti glavni pravac napada na most Štikadski klanac.

3. bataljon ima zadatak da napadne neprijatelja u selima ispred Štikadskog klanca i most u Štikadskom klancu. Pravac nastupanja biti će u dve kolone i to između rijeke Ričice i ceste koja vodi u Štikadskom klancu. Po zauzeću mosta zaposjeda položaj — istočnu obalu rijeke Ričice.

4. bataljon ima zadatak da raščisti sva sela do Štikadskog klanca, po izvršenju čišćenja sela sa svojim desnim krilom potpomoći 3. bataljon da digne neprijatelja u Štikadskom klancu na mostu. Glavni zadatak 4. bataljona je usmjeriti svoj pravac napada na crkvu u selu Štikade.

2. bataljon bio je u Brigadnoj rezervi između Ričice i Štikadskog klanca.

Četa pratećih oruđa sa dva bacača 81 mm i protikolskim topom zaposjela je položaj jugozapadno od kote 696 (Bukova kosa) sa za-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 31—2/5 II, k. 569.

datkom da tuče neprijatejski položaj: most na Štikadskom klancu i utvrđene bunkere ispred mosta, po zauzeću mosta prateći neprijatelja pri odstupanju sa svojom vatrom prema Gračacu.

Tehnička četa imala je zadatak uspostaviti vezu sa Štabom II. Brigade i Štabom 13. Divizije i Štabom III. Brigade 35. Divizije.

Sanitetsko odjeljenje nalazilo se je sjeverozapadno od kote Bukova Kosa u kućama.

Štab Brigade nalazio se istočno od Bukove Kose u prvim kućama.

NAZIV NAŠE JEDINICE KOJA SE JE BORILA:

II. Brigada 13. Divizije i 2 bataljona III. Brigade 35. Divizije.

NAZIV, JAČINA I SASTAV NEPR. JEDINICE:

Dijelovi legionarske pukovnije,[2] te nešto ustaša. Jačina oko 200 vojnika, kojima su zapovjednici njemački oficiri.

OBOSTRANA SITUACIJA:

Neprijatelj je imao namjeru da drži svoje položaje ispred mosta u Štikadskom klancu i sačuva most.

Naše namjere bile su likvidirati neprijatelja na mostu u Štikadskom klancu i ovladati njegovim položajima.

TOK BORBE:

Naše jedinice u vremenu od 20 časova do 22 časa vršile su podilaženje neprijatelju, dok naš divizion nije otvorio artilerijsku vatru, kada su jedinice prešle u napad. Napad je započeo u 22 časa. Neprijatelj je bio spreman i davao jaki otpor iz automatskih oružja iz bunkera, dok se nisu pojavili dijelovi III. Brigade 35. Divizije sjeveroistočno od Štikadskog klanca na koti 1041, kada je neprijatelj odmah popustio sa otporom i s vremenom napustio položaje u Štikadskom klancu. Naše su jedinice prešle u gonjenje neprijatelja prema Gračacu i to 1. i 4. bataljon gonili su neprijatelja do garnizona Gračac. 1. bataljon uspio je da dođe

[2] Odnosi se na dijelove 383. puka njemačke 373. legionarske divizije koji su držanjem Štikadskog klanca obezbjeđivali Gračac sa pravca Lovinac — Ričice (vidi dok. br. 31, 36, 43 i 140; Arhiv VII, reg. br. 1/2, k. 915: izvještaj Štaba 13. divizije od 2. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

do željezničke stanice Gračac sa nekim dijelovima. 4. bataljon došao je do kote 832, sjeveroistočno od željezničke stanice, Bukova Kosa gdje se je izvršio fingirani napad na garnizon Gračac. Neprijatelj je dao vrlo mali odgovor, sa pješadijskom vatrom i sa jednim protukolskim topom, iz mjesta Gračac. Kada se je izvršio fingirani napad bilo je čuti veliku viku civila u samom mjestu Gračac. Također i po samom mjestu Gračacu muvala se motorizacija; pošto je bila magla nije se moglo primijetiti jesu li to tenkovi ili kamioni.

Ove jedinice su se zadržale na gore navedenim položajima do 7. XII. u 13 sati kada su se po naređenju Štaba 13. Divizije povukle. Po završetku borbe jedinice su se smjestile i to: 1. bataljon u selu Ričice, isto i 2. bataljon, 3. bataljon ostao na položaju Štikadski klanac, 4. bataljon sa sjeveroistočne strane Ričice u selu Peršići[3] gdje drži položaj sa jednom četom na koti Plašće.

Štab Brigade Ličko Cerje.

VRIJEME KADA JE BORBA POČELA:

Borba je počela 6. XII. 1944 u 22 časa.

Zadatak naše Brigade izvršen je u potpunosti, ovladali smo sa neprijateljskim položajima i mostom u Štikadskom klancu.

Zarobljeno je i to: 2 ustaša i 3 legionara, od kojih su jedan ustaša i 3 legionara strijeljani na licu mjesta zbog svoje drskosti a 1 ustaša upućen je u Štab Divizije. Zapljenjeno je 8 pušaka, 3600 metaka, 25 ručnih bombi, i 4000 metara telefonskog kabla. Uništeni su neprijateljski bunkeri i most u Štikadskom klancu.

Gubici neprijatelja jesu 14 mrtvih i 22 ranjena i gore navedeni materijal.

NAŠI GUBICI U LJUDSTVU I MATERIJALU:

2 poginula, od kojih je jedan komandant II. Brigade 13. Divizije kapetan Božo Gostović, te 6 ranjenih od kojih jedan komesar III. čete 1. bataljona Crnić Mihovil.

UTROŠAK MUNICIJE:

6900 metaka puščanih i mitraljeskih, 103 mine za bacač 81 mm, 42 granate za top 47 mm, i 70 ručnih bombi.

[3] Selo Peršići nije nađeno na karti 1 : 100 000.

KRITIKA AKCIJE ODNOSNO OPERACIJE:

Akcija je pripremljena dosta dobro, mi smo mišljenja da je akcija bila predviđena da se izvede po danu, da bi mnogo bolje uspjela, jer je sudjelovala artiljerija i naši bacači imali su dovoljno mina, i prema tome plijen bi bio mnogo veći. Naš 1. i 4. bataljon zakasnili su na položaje zbog nepredviđanja i [ne]uzimanja u obzir lošeg vremena, koje im je spriječilo dolazak u određeno vrijeme. Nedovoljno energije bilo je kod štaba 3. i 4. bataljona pošto ovi nisu čvrsto držali jedinicu u svojim rukama i nisu procjenili situaciju u samoj borbi. Jedinice III. Brigade 35. Divizije zakasnile su na položaj te je uslijed zakašnjenja tih jedinica na položaj bio omogućen otstup neprijatelju i izvlačenje njegovog oružja. Mišljenja smo, da su došle na vrijeme i izvršile svoj zadatak po zapovjesti,[4] da bi bilo sve neprijateljsko oružje palo u naše ruke, a također i ostali materijal, a bili bi i veći neprijateljski gubici u ljudstvu.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Prilog liste gubitaka:
za 6 ranjenih i 2 poginula.

Politkomesar major:
S. O.

Za komandanta:
Načelnik štaba poručnik
Ivan Frank

(M.P.)

[4] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

[5] Štab 13. NOU divizije poslao je ovaj izvještaj sa kritičkim osvrtom Štabu 11. korpusa NOVJ 30. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 31—1/5, k. 569).

BR. 26

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 9. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA ZA NAŠICE[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 2225
Dana: 9/XII 1944 u sati

Operativni izvještaj
o borbama u i oko
Našica — dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Oslobođenjem Požege,[2] Pakraca, Lipika,[3] Daruvara,[4] Slatine[5] i Virovitice,[6] operativno djelovanje našeg Korpusa prenijelo se, poslije sitnijih akcija na glavnoj pruzi, na istočni dio Slavonije.[7]

Od svih uporišta koja su došla u obzir za likvidaciju sa ukupnim našim snagama bile su Našice sa još nekim manjim okolnim uporištima kao: Đurđenovac, Markovac, Velimirovac, Našička Breznica, Jelisavac i Klokočevci, najpodesniji vojnički cilj iz slijedećih razloga:

a.) Geografski položaj Našica i okolnih uporišta je od svih uporišta najpodesniji u pogledu likvidacije (srazmjerno lake i male zasjede na krilima naslonjenim na planinu, is-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1/6, k. 473-V.

[2] Pod pritiskom jedinica 6. korpusa NOVJ, njemačke i ustaško-domobranske snage prvi puta su napustile Slavonsku Požegu u prvoj polovini septembra 1944 (vidi knj. 33, dok. br. 9, 50, 70, 107, 123 i 131 i knj. 34, dok. br. 6).

[3] Jedinice 40. NO divizije, u sadejstvu sa Posavskim NOP odredom, oslobodile su Pokrac i Lipik 13. septembra 1944 (vidi knj. 33, dok. br. 71, 80, 129 i 130).

[4] Pod pritiskom 40. NO divizije neprijatelj je napustio Daruvar 16. septembra 1944 (vidi knj. 33, dok. br. 76, 130, 131 i 133).

[5] Jedinice 40. NO divizije zauzele su Podravsku Slatinu 26. septembra 1944 (vidi knj. 33, dok. br. 88, 89, 103, 107, 142 i 143).

[6] Dvanaesta NOU divizija zauzela je Viroviticu 5. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 2, 3, 22, 26, 33 i 110).

[7] Jedinice 6. korpusa izvele su početkom novembra 1944. više uspjelih diverzija na komunikaciji Banova Jaruga — Vrpolje (vidi knj. 34, dok. br. 86, 95, 101, 102, 110, 117 i knj. 35, dok. br. 36).

pred zasjede prirodne prepreke, lako snabdjevanje i evakuacija, lako manevrovanje rezervama, dobri polazni i artilerijski položaji sa osloncom na oslobođeni teritorij).

b.) Likvidacijom Našica povećala bi se naša slobodna teritorija za nekoliko desetaka sela, politički uspjeh bi bio značajan, stvorila bi se velika mogućnost mobilizacije u Podravini i omogućila ekonomska pomoć Podravine našoj oslobođenoj teritoriji.

c.) Osvojene Našice, važno komunikacijsko čvorište, mogle bi se sa manjim snagama zadržati u našim rukama.

Za likvidaciju Našica stvoren je slijedeći plan: Likvidirati najprije manja okolna uporišta, osim Đurđenovca, koji je zbog svog geografskog položaja i načina utvrđenja najnepodesniji za likvidaciju. Poslije likvidacije tih malih uporišta pristupiti likvidaciji Našica. Posle likvidacije Našica, u koliko neprijatelj ne bi sam pokušao napustiti Đurđenovac, blokadom ga prisiliti na isto i tući ga na terenu.

Operacije na sektoru Našica možemo podijeliti na dvije faze. Prva faza: napad i likvidacija manjih uporišta u okolini Našica, a druga faza likvidacija Našica. Za likvidaciju manjih uporišta izdana je pismena zapovijest[8] koja se u prilogu dostavlja, dok za likvidaciju Našica, zbog brzine rada, nije izdavana pismena zapovijest već samo preko telefona. Pored toga štabovi divizija na sastancima, koji su održani prije operacija na sektoru Našica, tačno su upoznati sa idejnim planom ovoga štaba.

Operacije su bile dobro pripremljene. Informativna služba za neka uporišta (Velimirovac i Našička Breznica) podbacila je zbog nestalnosti posade, dok je za ostala uporišta dala prilično točne podatke.

Napad na Velimirovac, Klokočevac, Našičku Breznicu trebao je otpočeti 17. XI. 1944 godine u 22 časa.

Raspored jedinica i njihov zadatak bio je u glavnom slijedeći:

XII. Proleterska Udarna brigada trebala je likvidirati uporište Velimirovac (posada oko 400 hilfspolicajaca)[9] i poslije likvidacije zadržati se u istom selu kao divizijska rezerva, dok ne primi novo naređenje.

Osječka Udarna brigada trebala je dijelom svojih snaga da likvidira uporište Klokočevci (posada od 380 vojnika iz II. bataljona hilfspolicije) a ostatkom svojih snaga postavlja zasjedu prema D. Miholjcu na potoku Vučica. Poslije likvida-

[8] Vidi knj. 35, dok. br. 48, 49 i 50.

[9] Pripadnici Pomoćne policije

cije uporišta, jedinice u napadu pojačale bi zasjedu i obrazovale brigadnu rezervu.

Češka brigada trebalo je da postavi zasjedu prema Đakovu na cesti Našice — Đakovo kod potoka Breznica.

Brigade XL. Divizije trebale su postaviti zasjede prema Našicama, Markovcu i Đurđenovcu, a dijelom pješadije, tenkovima i artilerijom vršiti pritisak na Našice sa jugo-zapadne strane. Sve jedinice, sem Osječke Udarne brigade, bile su u određeno vrijeme na svojim položajima. Osječka Udarna brigada, zbog dalekog puta i slabe prohodnosti (pogotovo za topove, velika voda i blato), pa i slabih vodiča, nije mogla stići na vrijeme već sa zakašnjenjem od 3 sata. No to zakašnjenje nije imalo štetnih posljedica za ishod operacija.

17 na 18. XI. 1944 godine razvoj i tok borbe bio je slijedeći:

Jedinice XII Proleterske Udarne brigade i IV. brigade su brzo ustanovile da neprijatelja nema ni u Velimirovcu ni u Našičkoj Breznici. Neprijatelj je iz Velimirovca prije 2 dana otišao za D. Miholjac, dok posada u Našičkoj Breznici nije bila stalna već povremena. Zbog toga je IV. brigada bez smetnji posjela određeni joj položaj, a jedinice XII Proleterske Udarne brigade prikupile su se u Velimirovcu, gdje su čekale i primile novo naređenje za napad na uporište Markovac.

Iste noći, štab Korpusa vidjevši da neprijatelja nema u Velimirovcu i Našičkoj Breznici donijeo je odluku da napadnemo Našice i Markovac 18. XI. 1944 godine u 6 sati u jutro sa slijedećim rasporedom:

XII. Proleterska Udarna brigada trebala je dijelom snaga likvidirati Markovac (posada oko 450 hilfspolicajaca), a drugim dijelom snaga pojačati jedinice Osječke Udarne brigade.

Jedinice Omladinske Udarne brigade trebale su napasti Našice sa sjeverne i sjeveroistočne strane, a jedinice XVIII. Udarne brigade potpomognute sa 2 tenka i artilerijskim divizionom (3 haubice i 3 brdska topa) trebale su napasti Našice sa južne i jugoistočne strane.

18. XI. 1944 godine u 1 i 45 sati uslijedio je napad Osječke Udarne brigade na uporište Klokočevac. Posada uporišta bila je dobro utvrđena i spremna za odsudnu bitku i na svaki način odbraniti uporište. Bunkeri solidno izgrađeni i masovni, vezani saobraćajnicama, opleteni žicom, otežavali su brzu likvidaciju uporišta. Snažnim naletom jedinica razbijene su manje grupe neprijatelja, koje su bile na zasjedama na sjevernom i jugoistočnom dijelu sela i na taj način stvorena je mogućnost za likvidaciju spoljne odbrane. U 8 sati likvidiran je spoljni obruč i neprijatelj je stjeran u centar uporišta gdje

se očajnički branio sve do časa likvidacije. Oko 8 sati jedan dio neprijateljskih snaga uspio se izvući za šumu Kovačicu, preći kanal Vučicu i ući u sastav posade na mostu Vučice. U 20 i 30 sati uporište je likvidirano.

Jedinice XII. Proleterske Udarne brigade otpočele su sa napadom u tačno određeno vrijeme. U selu Markovcu bila je branjena samo željeznička stanica, koja je bila solidno i planski utvrđena. Jedinice su u prvom napadu za vrlo kratko vrijeme likvidirale više od polovinu bunkera, nakon čega je nastao mali zastoj. Komandant bataljona bio je ranjen i trebalo je nekoliko vremena dok su se jedinice ponovno svom snagom bacile na likvidaciju pojedinih bunkera. Taj zastoj iskoristio je jedan dio neprijateljske posade kome je uspjelo da pobjegne u pravcu Našica. Bunkeri su osvajani jedan za drugim pomoću »Džon-Bula« i ručnih bombi, tako da je uporište 18. XI. u 15 i 30 sati bilo likvidirano.

Istovremeno sa napadom na željezničku stanicu Markovac otpočele su napad na Našice jedinice XVIII. Udarne brigade, dok su jedinice Omladinske Udarne brigade zakasnile sa napadom za 4 sata. Tome zakašnjenju je kriv štab Omladinske Udarne brigade, koji je bio suviše spor i labav pri izdavanju zapovijesti za pokret i napad. Obzirom na udaljenost brigade od Našica bilo je dovoljno vremena da jedinice napadnu u određeno vrijeme. Posljedica toga zakašnjenja bila je osjetna. Jedinice XVIII. Udarne brigade su kroz 4 sata neprestano trpjele jaku artilerijsku i minobacačku vatru (10 teških bacača) i njihov napad bio je ukočen.

Ulaskom Omladinske Udarne brigade u borbu otpočeo je ponovno napad na Našice, borba se vodila cio dan 19. XI. i cijelu noć 19 na 20. XI., ali svi pokušaji da se probije spoljna odbrana neprijatelja ostali su bez uspjeha, dijelom zbog prvog neuspjelog napada XVIII. Udarne brigade, dijelom zbog nedovoljnog zalaganja Omladinske Udarne brigade, čiji štab je vrlo slabo rukovodio sa svojim jedinicama tako, da u pojedinim momentima nije znao ni gdje mu se nalaze pojedini bataljoni. Za ovo vrijeme borbe artiljerija je dobro tukla neprijateljske položaje, ali jedinice u napadu nisu iskoristile ovu vatru.

Za to vrijeme, likvidacijom Markovca i bjegstvom neprijatelja iz Velimirovca, XII. Proleterska Udarna brigada bila je slobodna za daljnje operacije.

Štab Korpusa donijeo je riješenje da smjeni Omladinsku Udarnu brigadu, a na njenom sektoru angažuje XII. Proletersku Udarnu brigadu. Ova smjena izvršena je 20. XI. u 6 sati u jutro; jedinice XII. Proleterske Udarne brigade otpočele su sa napadom.

Na zasjedama je neprijatelj očajnički pokušavao da se probije u uporište i da pomogne napadnutoj posadi, ali jedinice IV. brigade prema Osijeku, jedinice Osječke Udarne prema D. Miholjcu i Virovitičke prema Đurđenovcu razbijale su neprijatelja i uz teške gubitke po njega vraćale ga na polazne položaje.

Već 21. XI. jedinice XII. Proleterske Udarne brigade likvidirale su spoljne obrane neprijatelja i ušle u centar grada gdje se zametnula oštra borba, jer je neprijatelj na svaki način nastojao da izbaci naše jedinice iz zauzetog grada, ali bez uspjeha.

Za to vrijeme napadi neprijatelja na naše zasjede dostižu vrhunac. Neprijatelj dovlači nove snage u ljudstvu, tenkovima i artiljeriji. Jedinice Osječke Udarne brigade uspije odbaciti od kanala Vučica sve do sela Klokočevca, a jedinice Virovitičke brigade odbacuje od Sušina i tako jedan dio posade Đurđenovac spaja se sa neprijateljskim snagama koje nadiru od D. Miholjca. IV. brigada stoji uporno na svojim položajima. 22. XI. borbe su žestoke, naročito na sektoru XII. Proleterske Udarne brigade, dok XVIII. Udarna brigada, premorena u prvim napadima, ne uspijeva se probiti u grad na cijelom frontu, sem na dijelu oko crkve i željezničke stanice Matanovci. U ovome probijanju upućen je za ulične borbe jedan tenk od 12 i pol tona kome se pred samim neprijateljskim bunkerima pokvarila gusjenica i koga je neprijatelj uspio zapaliti. Posada tenka borila se sve dok nije izgorila.

Konačno 22. XI. u 17 sati razbijene su sve spoljne odbrane neprijatelja i on je stjeran u dvorac Turkovića koji predstavlja zgradu čvrste zidane konstrukcije sa gvozdenom ogradom, a sve je neprijatelj uredio za odbranu.

Toga časa bila je slijedeća situacija:

U Našicama: u gradu 300 ubijenih neprijateljskih vojnika.

U dvorcu 450 ranjenih, 150 mrtvih i oko 250 živih neprijateljskih vojnika, koji daju očajnički sve od sebe da odbrane dvorac. 250 neprijateljskih vojnika 22. XI. oko 18 časova uspijeva se probiti pod zaštitom avijacije u pravcu Đurđenovca. Dvorac opkoljen od strane XVIII. Udarne i XII. Proleterske Udarne brigade.

Na zasjedama: 22. XI. do podne svi pokušaji neprijatelja su odbijeni uz teške gubitke po istog. Po podne istog dana provaljena zasjeda na pravcu D. Miholjca i Osijeka. Razlog — glavnina snaga određena za zasjedu na tom sektoru bila u samom Klokočevcu, a tek jedna četa na položaju, a po probija-

nju te čete Štab brigade, koji je bio u Klokočevcu, izgubio komandu i neprijatelj ulazi u Klokočevac. Omladinska Udarna brigada, usljed velikih pokreta, manevara, premorena i ne može stići u pomoć Osječkoj Udarnoj brigadi blagovremeno.

Štab Korpusa usvaja predlog XII. Udarne Divizije i rokira jedinice na liniju: Markovac — Trnjak — Šipovac — Martin, sa zasjeda Đurđenovac — D. Miholjac — Osijek.

Ovaj manevar učinjen je jer smo vjerovali da će dvorac 23. XI. biti likvidiran. Nakon dva neuspjela napada na dvorac u toku dana 23. XI. priprema se treći za noć 23 na 24. XI, dovlači se jedna haubica, ali zbog nepodesnog terena ne može djelovati direktno i na taj način nemoguće je stvoriti prodor u dvorac. U predveče 23. XI. upotrebom eksploziva likvidirane su i posljednje spoljne odbrane oko zgrade, tako da je ostao samo dvorac kao odbranbeni objekt neprijatelja.

U toku noći 23 na 24. XI. pripremljen je treći napad na dvorac, ali zbog nedovoljnog zalaganja i brzine rukovodstva XII. Proleterske i XVIII. Udarne brigade, s jedne strane, i neozbiljno shvaćenog zadatka i slabe izdržljivosti Omladinske Udarne brigade »Jože Vlahovića«, s druge strane, nije uspio i neprijatelj se uspio zadržati u zgradi, i mi smo se morali povući.[10]

23. XI. u 22 sata povlači se naime III. bataljon Omladinske Udarne brigade (videći neprijateljske tenkove na cesti Našice — D. Miholjac). Bez borbe i bez naređenja ovo učini i II. bataljon iste brigade na njegovom desnom krilu. 23. XI. neprijatelj dospijeva na Našički potok sa tenkovima i pješadijom od D. Miholjca i Đurđenovca. Upućen je odmah jedan bataljon koji je bio rezerva XII. Proleterske Udarne brigade i neprijatelj bi zadržan na mostu pred sjevernim ulazom u grad. Druge neprijateljske kolone ulaze u sjeverni dio Markovca i udaraju u otvoreni bok te brigade.

Na osnovu ove novostvorene situacije bio je ometen odlučeni napad na dvorac. Štab XII. Udarne divizije predlaže povlačenje vidjeći da je: a.) nastao nered, pa čak i panika, u nekim bataljonima u gradu zbog blizine neprijateljskih tenkova, b.) da se zbog skorog svanuća neće moći napadati dvorac jer će vjerovatno nastati borba neposredno oko grada. Zato je Štab Korpusa donijeo odluku da se napusti daljnje vođenje borbe za dvorac i jedinice da se povuku. 24. XI. u 4 sata u jutro neprijatelj je ušao u Našice sa 4 tenka i 1500 vojnika.

---

[10] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 48, 49, 50, 86, 87, 89, 91 i 97.

U tim borbama u potpunosti su likvidirane posade u Markovcu i Klokočevcu, te pretežnim dijelom u Našicama.

Gubitci neprijatelja u svim ovim operacijama bili su slijedeći:

Ubijeno:	13	oficira
	877	vojnika i podoficira
Ranjeno:	oko 600	neprijateljskih vojnika i oficira.
Zaplijenjeno:	22	teška mitraljeza
	3	laka mitraljeza
	1	laki »šarac«
	13	puškomitraljeza
	7	šmajsera
	559	raznih pušaka
	3	pištolja
	9	lakih bacača
	1	protiv-tenkovska puška
	372	ručne bombe
	321.850	puščanih metaka
	140	mina za teški bacač
	90	mina za laki bacač
	5.080	šmajserske municije
	180	ćebadi
	160	šatorskih krila
	186	bluza
	105	čakšira
	147	šinjela
	124	para cipela
	18	ranaca
	1	luksuzni auto
	4	motor kotača
	31	bicikl
	12	konja
Uništeno je:	1	kamion
	1	oklopljeni auto
	3	tenka
	1	motocikl-trokolica
Oštećeno:	5	tenkova
	1	haubica
	2	protiv-tenkovska topa
	2	teška mitraljeza
Naši gubitci:	156	mrtvih
	812	ranjenih, od kojih ima 40% ogre-

benih, odnosno lako ranjenih. Isto tako ima 34 gluha[11]
15 nestalih

Izgubljeno je:
1 teški mitraljez
1 šmajser
11 pušaka
1 Džon-bul (izgorio)
7 klm. kabla
2 poljska telefona

Uništen:
1 tenk od 12.5 tona

Oštećeno:
3 Džon-bula
2 šarca
23 puškomitraljeza
1 teški mitraljez
1 protukolski top 47 m/m
1 protukolski top 37 m/m
1 laki bacač
142 puške.

Utrošeno municije:
698.970 puščanih i mitraljeskih metaka
26.850 šmajserskih metaka
475 mina za laki bacač
373 za teški bacač
895 mina za Džon-bul
976 granata za protukolske topove
855 metaka za protutenkovsku pušku
110 granata za top 75 m/m
486 granata za top 65 m/m
45 šrapnela za top 65 m/m
378 granata za haubicu 100 m/m
782 ručne bombe
25 tromblonskih bombi
1.440 kg eksploziva

Napominjemo da su nam uvijek tačniji podatci u pismenim nego u depešnim izvještajima.

Zasebnim aktom dostavit ćemo spisak lica koja su se istakla u ovim operacijama i koja zaslužuju da ih se odlikuje.

U svim akcijama se pokazalo, da u ravnici možemo odoljeti vrlo jakim neprijateljskim snagama ako se primjeni u dovoljnoj mjeri fortifikacija (i to rovovi bez grudobrana) i ako se vojnici dovoljno maskiraju. Za odbranu protiv neprijateljske motorizacije vrlo dobro služe i obični potoci i kanali, čega u Podravini i Istočnoj Slavoniji ima dovoljno.

[11] Riječ je o oštećenju sluha od detonacije artiljerijskih granata.

Jedan dio artilerije treba dodijeliti jedinicama kao prateću artileriju koja treba da ih prati u stopu (mogu biti cal. do 100 m/m.) i koja može brzo da likvidira one tačke koje koče pokret pješadije, kako ista ne bi morala da čeka i uzalud trpi gubitke.

Još uvijek se pokazuje u toku borbi da mnoge starješine ne znaju i ne mogu organizirati vatru i pokret i da se ne koristi dovoljno teško oružje. Tako pješadija u mnogim slučajevima čeka da artilerija i teški bacači unište neprijatelja potpuno pa da krene naprijed.

Neke jedinice, po zauzeću pojedinih bunkera, položaja i objekata, bivaju lako izbačene nazad kad neprijatelj vrši povratne napade. U uličnim borbama po većim gradovima treba imati raspored napadnih snaga po dubini, a zauzete položaje odmah spremiti za odbranu.

Napad frontalno i opkoljavajući neprijateljski obranbeni sistem treba primjenjivati radi dekoncentracije vatre. Probojem na jednom ili više pravaca spoljne odbrane upada se u grad ka centru odbrane i tada spoljna odbrana brzo kapitulira.

Jedan od važnih činioca neprijateljske odbrane je osmatračnica, koju on postavlja na tornjevima i visokim zgradama, pomoću koje vrši korekturu vatre. Odmah u početku akcije treba onesposobiti ovakve ciljeve.

Za vrijeme ovih operacija veza je dobro funkcionisala osim između dijelova jedinica koje su napadale i artilerije. Međusobna veza između bataljona nije zadovoljila u potpunosti.

Prilog: Zapovijest za napad
Detalji napada[12]
Skica[13]
Iskustva[14]
Naredba o pohvalama.[15]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta
v.d. šefa operativnog otsjeka:
kapetan:
Milan Popara

---

[12] Riječ je o dopunskim naređenjima (vidi knj. 35, dok. br. 49 i 50).

[13], [14] i [15] Redakcija nije mogla pronaći te priloge.

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA 26. DIVIZIJE OD 9. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA KNIN[1]

ŠTAB
XXVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Dne 9. XII. 1944.
Br. 106/44

Operativni izvještaj
za vrijeme od 15 novembra
do 5 decembra 1944 godine.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Položaj

1. — Nakon oslobođenja Drniša[2] jedinice naše Divizije (XI i III Prekomorska Brigada), izbile su k Kninu na liniju: s. Matasi — Vukadin — Čolaković — Bulajuša (k. 359) — s. Kaldrma — Čulum (k. 302) — s. Orlić — Pakovo Brdo.[3] Na tim položajima 15-og prošlog mjeseca jedinice smo zadržali sa zadatkom izviđačke djelatnosti u cilju pri[ku]pljanja podataka o neprijateljskim snagama i rasporedu.

Na čitavom navedenom prostoru protezala se neprijateljska odbranbena linija južno od Knina. U međuvremenu, od 15 do 25 prošlog mjeseca, dolazilo je skoro svakodnevno do manjih sukoba sa neprijateljem, a naša artiljerija i bacači bili su više puta jače angažovani tukući pojedina neprijateljska uporišta i nanoseći neprijatelju osjetne gubitke.

Dne 24. XI. dobili smo od Štaba VIII Korpusa zapovjest da u vezi opšteg napada jedinica VIII Korpusa na Knin,[4] naša Divizija napadne i likvidira neprijateljska uporišta južno od Knina na sektoru istočno od linije: Oštra Glavica — Crna Glavica — Krkić i zapadno lijeva obala rijeke Krke do sela Matasi — Vukadin — Čolaković — Bulajuša — Kula Bulatova (sekcija Šibenik — Knin 1 : 100.000).

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—1/5, k. 1100.

[2] Drniš je oslobođen 4/5. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 56, 64 i 97).

[3] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 56.

[4] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest. Zapovijesti štabova 19, 20. i 26. NOU divizije za napad na Knin objavljene su u knj. 35, dok. br. 75, 80 i 82.

2. — Za izvršenje ovoga zadatka učestvovale su I. Proleterska, XI, XII Dalmatinska Brigada i III Prekomorska Brigada, I. Haubički Divizion, II, III i IV Brdski Divizion i dijelovi Tenkovske Brigade.[5] Sa sjeveroistoka napadala je XX Divizija,[6] a sa zapada XIX Divizija.[7]

3. — Neprijateljske snage sa kojima smo za ovo vrijeme vodili borbu, bile su bataljoni 891, 892, 893 puka 264 divizije, Dopunski bataljon iste divizije, 944 artiljerijski puk, Pionirski bataljon 264 divizije i dijelovi 383 puka 373 divizije.[8]

4. — Namjera neprijatelja bila je pod svaku cijenu odbrana garnizona Knin.[9]

Tok operacija za izvršenje dobivenog zadatka može se podjeliti u dvije faze i to:

a) *prva faza.* Raspored snaga bio je usmjeren sledećim pravcima: I. Proleterska Dalmatinska Brigada napadala je pravcem Lisnik (k.367) — Milošević i pravcem Grguri — Cvijanovići — Marjanovići, sa ciljem presjecanja komunikacije Sv. Nikola — Knin i orjentacije u pravcu Konja i Podkonja. Sa južne strane pravcem Bulajuša — Sv. Nikola i pravcem s. Vukadin — Sv. Nikola napada-

---

[5] Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 5. novembra 1944. jedan dio 1. tenkovske brigade stavljen je pod komandu 8. korpusa, a drugi dio privremeno pod komandu 2. korpusa NOVJ. Do tada je 1. tenkovska brigada bila kao cjelina u sastavu 26. NOU divizije (vidi dok. br. 98; Arhiv VII, reg. br. 12/2, k. 923).

[6] Vidi dok. br. 45.

[7] U završnim borbama za Knin učestvovale su i dvije brigade 9. NO divizije (vidi dok. br. 19, 35 i 111).

[8] Poslije napuštanja Splita, Šibenika i Drniša, u Kninu i njegovoj okolini nalazile su se slijedeće neprijateljske jedinice: Štab njemačkog 15. armijskog korpusa, 264. pješadijska divizija, dijelovi njemačke 373. legionarske divizije, dijelovi 944. artiljerijskog puka, dijelovi 29. puka Tvrđavskih pionira, 581. i 583. mornarički streljački bataljon, ostaci 6. i 7. ustaškog zdruga, 2. bataljon 3. domobranskog posadnog zdruga i Dinarska četnička oblast. Pored njih bilo je i nekih manjih jedinica (za vezu, snabdijevanje, protiavionsku odbranu i dr.). Ukupno je na području Knina bilo oko 20.000 vojnika i to: 14.000 Nijemaca, 1.500 ustaša i domobrana i 4.500 četnika. Pošto nisu imali povjerenja u demoralisane ustaše i domobrane, Nijemci su ih 14. novembra 1944. uputili u rejon Bihaća. Šesnaestog novembra prebačen je u rejon Ostrošca 583. mornarički streljački bataljon, a tri dana kasnije štab 15. brdskog armijskog korpusa također je napustio Knin i prebacio se u Ostrožac (opširnije o tome vidi dok. br. 111 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 56 i 97, »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 412—421 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213).

[9] Koliku su važnost pridavali Nijemci odbrani Knina i kakve su mjere preduzete da se on po svaku cijenu zadrži vidi se iz naređenja koje je komandant 15. brdskog armijskog korpusa poslao 7. novembra 1944. komandantu 264. divizije. U njemu, pored ostalog, piše:

la je III. Prekomorska Brigada. Istočno od komunikacije Drniš — Knin pravcem k.308 — Bulatova Kula — Biskupija napadala je XI Brigada sa zadatkom da ovlada tom prostorijom i u zajednici sa VIII Brigadom XX Divizije likvidira Oštru Glavicu i da nakon toga usmjeri svoj pravac napada u pravcu Podkonja.[10]

U toku 26 i 27 XI. na čitavom sektoru vođena je žestoka borba. I. Brigada svojim lijevim krilom očistila je sela: Grgure— Cvijanoviće i Marjanoviće i izbila na k.344 južno od sela Ljubača i 27. u 12 časova ovladala Lisnikom. Usljed jake artilerijske vatre i kontranapada odbačena je I. Brigada istog dana sa Lisnika, a njeno lijevo krilo koje je bilo i suviše istureno (selo Marjanovići), usljed pristizanja neprijateljskog pojačanja, bilo je prisiljeno da se povuče na liniju s. Želići — Grguri.

Na sektoru III. Prekomorske i XI. Brigade pojedini neprijateljski položaji prelazili su u toku ova dva dana borbe po nekoliko puta iz ruke u ruku (Bulajuša [trig. 359], k.308, Oštra Glavica), ali značajnih uspjeha nije bilo. Uviđamo da su neprijateljske snage duplo jače nego što smo procijenili pri preduzimanju napada i nužnost jačeg ugrožavanja neprijateljskih snaga sa sjeverne strane Knina pravcem: Debelo Brdo — željeznička stanica Padjene i pravcem Radljevac — Stara Straža, te je Štab Korpusa donio odluku, da se VIII Brigada XX Divizije sa sektora Oštra Glavica — Krkić orjentiše sa sjeverne strane Knina, a dotadanji njen sektor preuzme naša XI. Brigada. Na osnovu ovoga preduzeli smo vršenje priprema za ponovni napad, a jedinice zadržali na do tada osvojene položaje.

»1) Svaki oficir postavljen za komandanta obavezan je da strelja svakog potčinjenog koji napusti svoj položaj. Oficir koji ne postupi tako biće kažnjen istom kaznom.

2) Za jedinice koje napuste svoj položaj bez borbe i bez ispaljenog metka i ne drže se do posljednjeg čovjeka, divizija će narediti streljanje svakog desetog čovjeka.

3) Za sprovođenje naređenja pod tačkom 1 činim odgovornim sve komandire, a za sprovođenje naređenja pod tačkom 2 gospodina komandanta divizije...« (Der Kommandierende General XV. Geb. A.K. Ia Nr. 5984/44 geh. den 7. 11. 44. an den Kommandant der 264. Inf. Div. Hern General-major Windsch, Arhiv VII, mikrofilm London 2, snimak 395).

O namjerama neprijatelja da po svaku cijenu brani Knin saznao je Štab 8. korpusa NOVJ iz izjava zarobljenih njemačkih oficira i vojnika (vidi depešu br. 5 Štaba 8. korpusa upućenu 4. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske u Arhivu VII, reg. br. 3—1, k. 119/8).

[10] Opširnije o tome vidi dok. br. 45.

b) *druga faza.* Ponovni napad bio je 1. XII. u 07.00 časova. U međuvremenu dok se vrše pripreme za ponovni napad, neprijatelj usljed pretrpljenih gubitaka 30. XI. u mrak napušta Lisnik — Bulajušu i Oštru Glavicu.

Uvidjevši da je sektor naše I. Brigade i suviše velik s obzirom na jačinu i raspored neprijateljskih snaga, donijeli smo odluku da za ponovni napad na prostoru između I. i III. Prekomorske Brigade, ubacimo našu XII. Brigadu i to pravcem s. Dujakovići — Milošević — Šeat. Na taj način ostali smo bez divizijske rezerve, a brigadama smo naredili da zadrže jače sektorske rezerve. Zadatak III. Prekomorske Brigade ostao je isti kao u prvoj fazi a XI. Brigada dobila je zadatak, da sa pravca sela Radulović — Crnogorac likvidira Crnu Glavicu i da se nakon toga orjentiše prema Podkonju.

U toku 1. XII. I. Brigada čitavog dana vodi borbu za selo Marjanoviće, koje neprijatelj uporno brani i za odbranu istog dovlači pojačanja i tek u 24.00 časa uspjeva I. Brigada da likvidira Marjanoviće i izbije na kotu 344. XII. Brigada u međuvremenu vrši žestok napad na položajima: s. Dujakovići — Milošević — Škarić i uspjeva da ovlada prednjim neprijateljskim položajima. III. Prekomorska Brigada, istovremeno I. i XII., čisti selo Škarić i izbija na liniju selo Dujakovići — Kneževići, povezujući se na taj način sa XII. Brigadom. XI. Brigada 1. ov. mj. u toku noći bez uspjeha napadala je Crnu Glavicu.[11] 2. ov. mj. u 12.00 časova XII. Brigada, uz podršku jake artiljerijske i minobacačke vatre, silovitim naletom osvaja selo Milošević, gdje djelomično uništava, a djelomično raspršuje komplet[12] II. bataljon 892 puka i produžuje napad k selu Jaramazi. U to vrijeme I. Brigada vrši napad na selo Ljubač, a III. Prekomorska likvidira Sv. Nikolu.[13]

Nakon likvidacije sela Milošević i pojavom tenkova[14] u sadejstvu sa XII. Brigadom na pravcu sela Jaramazi, nastalo je čitavo rasulo u neprijateljskom sistemu odbrane zapadno od komunikacije Sv. Nikola — Knin. Ubrzo nakon toga likvidirana su i sela Jaramazi i Ljubač[15] i dok se vršila likvidacija ovih sela uputili smo po jedan bataljon I. i XII. Brigade da

---

[11] Vidi operacijski dnevnik 11. NOU brigade u Arhivu VII, reg. br. 28/11, k. 1101 A.

[12] Čitav

[13] Opširnije o tome vidi istorijat 3. prekomorske brigade u Arhivu VII, reg br. 22/4, k. 1102.

[14] Vidi dok. br. 98.

[15] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 22/4, k. 1102: Operativni izvještaj Štaba 1. dalmatinske proleterske brigade upućen 6. decembra 1944. Štabu 26. NOU divizije.

izbiju kod mosta na rijeci Krki južno od Knina, kako bi na taj način otsjekli sve neprijateljske snage koje su se našle južno od Knina. Ova dva bataljona kod mosta su stigla 2/3 ov. mj. u 03.00 sata i neprijatelj je istovremeno kada su se naši bataljoni približavali mostu digao isti u zrak.[16] Na taj način neprijateljske snage južno od Knina ostale su u beziz-laznoj situaciji, te su dijelom uništene, a dijelom zarobljene od naših jedinica. Istovremeno sa sjeverne strane Knina [jedi-nice] XX Divizije ulaze u Knin[17] i naša XI. Brigada koja je nakon ovlađivanja Crnom Glavicom produžila pravcem: Knin — s. Bradaši — Dundari. Na sektoru Bradaši — Dundari vo-đena je 3. ov. mj. u toku čitavog dana borba sa neprijateljem koji se iz Knina bio izvukao do tih položaja. Duž čitave ko-munikacije od Knina do Prevjesa, jedinice XIX, XX i naše Divizije ukočile su bile neprijateljsku kolonu koja je htjela da se probije za Zrmanju.[18] U toku 2 i 4 ov. mj. sve te neprija-teljske snage dijelom su uništene, a dijelom zarobljene od je-dinica VIII Korpusa, a sav ratni materijal pao je u naše ruke.

5. — Prilaže se zapovjest.[19]

6. — Prva faza borbe počela je 26. XI. u 06.30 sati i tra-jala do 28. XI. u 20.00 sati. Druga faza borbe počela je 1. XII. u 07.00 sati a završena 4. ov. mj. u zoru.

7. — U ovoj borbi skoro potpuno su uništene od jedi-nica VIII Korpusa sve neprijateljske snage koje su učestvovale u odbrani Knina, a njihovo naoružanje i oprema zaplijenjeno.[20]

U vremenu od 15. XI. do 5. XII. jedinice naše Divizije nanijele su neprijatelju slijedeće gubitke:

u ljudstvu:

Ubijeno	1.387
zarobljeno	1.005

zaplijenjeni materijal:

haubica	1
topova	25
protukol. topova	8
teških bacača	18
lakih bacača	16
bezuha	3

[16] Vidi Arhiv VII, reg. br. 9/17, k. 1101 A: istorijat 12. dalmatin-ske brigade.

[17] Opširnije o ulasku jedinica 20. NOU divizije u Knin vidi dok. br. 45.

[18] Vidi Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. NOU divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

[19] Vidi knj. 35, dok. br. 82.

[20] Opširnije o tome vidi dok. br. 18, 35, 45, 98 i 111; knj. 35, dok. br. 97 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213.

šoša mitralj.	2
P.A.mitraljeza	27
tromblona	4
mitraljeza	48
šaraca	55
»Zbrojovka«	2
pušaka	1.480
šmajsera	26
pištolja	60
bombi	4.050
sanduka municije	308
kamiona i auta	34
trokolica	10
motocikla	21
bicikla	73
kola	182
radio-stanica	3
telefona	36

i ostale razne spreme.

Većina teškog oružja a naročito topovi uništeni su ili oštećeni od strane neprijatelja... Zarobljenici iz 373 divizije izjavili su da žele da se bore u našim redovima pa smo ih i zadržali.

8. — Naši gubitci:

u ljudstvu:

poginulih	244
ranjenih	825
nestalih	23

u materijalu:

lakih bacača	1
flakova	1
mitraljeza	8
strojnica	4
tromblona	3
pušaka	28
pištolja	3
šaraca	2

Većina izgubljenog oružja uništena je od neprijateljske artiljerije i bacača.

9. — Utrošak municije:

puščanih metaka	504.950
municije za teš. mitr.	51.000
municije za strojnicu	96.600

bacačkih mina (za veliki i mali bacač)	oko 8.000
tromblonskih bombi	2.800
ručnih bombi	2.500

10. — U ovoj operaciji došla je do punog izražaja izdržljivost, hrabrost i požrtvovanost boraca i rukovodioca. Štabovi brigada i bataljona istakli su se pravilnim rukovođenjem, snalaženjem i pravilnom procjenom situacije.

Prodornost i snalažljivost I. Brigade i siloviti nalet XII. Brigade 2. ov. mj. pri napadu na selo Milošević zaslužuju priznanje i pohvalu. Također izdržljivost, upornost i svestrano zalaganje boraca i rukovodioca III. Prekomorske Brigade su za pohvalu. Imena drugova boraca i rukovodioca koji su se naročito istakli u ovoj borbi dostaviti ćemo naknadno.[21]

11. — Priličan broj novomobilisanih boraca slabo se u borbi držao. Sa njihove strane bilo je preko 15 slučajeva samoranjavanja, a mislimo da se i među nestalim drugovima nalazi veći dio njih i da su iz borbe pobjegli. Preduzete su mjere da se ovo spriječi. Nekoliko od njih bit će izvedeno pred ratni vojni sud i streljat će se za primjer.

. . .

12. — Kritički osvrt:

Naša vojno-obavještajna služba, u odnosu na ovu operaciju, potpuno je podbacila, tako da je procjena situacije za napad na Knin u odnosu na neprijateljske snage i njihov raspored i na raspored naših snaga u vezi sa tim u prvoj fazi borbe bila pogrešno postavljena, i tek nakon dva dana krvavih borbi donekle smo ušli u pravo stanje stvari. Zbog ovoga ni odluke donesene u prvoj fazi borbe nijesu bile u potpunosti realne.

Artiljerija. Koristeći iskustvo stečeno iz prošlih operacija o pomanjkanju koordinacije između artiljerije i pješadije, za ovu akciju možemo reći, da je ta koordinacija u potpunosti zadovoljila, ali sam kontinuitet između pješadije i artiljerije ne zadovoljava. Tako na pr. dok se vrši artiljerijska priprema i tučenje pojedinih neprijateljskih ciljeva, naša pješadija stoji nepomično na polaznim položajima i tek nakon prekida artiljerijske paljbe počinje da podilazi neprijateljskim položajima.

---

[21] Redakcija nije mogla utvrditi da li je Divizija poslala spisak boraca i rukovodilaca koji su se istakli u tim borbama. Za pokazano junaštvo, istrajnost i postignute uspjehe, borci, podoficiri, oficiri i politički komesari pohvaljeni su naredbom Štaba 8. korpusa 4. decembra, naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske 6. decembra i naredbom vrhovnog komandanta NOV i POJ, maršala Jugoslavize Josipa Broza Tita 10. decembra 1944 (vidi tom II, knj. 1, str. 563 i Arhiv VII, reg. br. 30/11, k. 529 i 3—1, k. 119).

Ovo, naravno, neprijatelj koristi i u momentu prekida artiljerijske vatre vraća se na glavne položaje i ne da pješadiji prijeći.

P. K. topovi u ovoj akciji dosta dobro su koristili.

Tenkovi. Zbog teškog terena na kojem su dejstvovali i neimanja mogućnosti manevrisanja, tenkovi u ovoj akciji nisu došli do naročito efikasnog izražaja. Napore koje su ulagali kako borci, tako i rukovodioci Tenkovske Brigade u savlađivanju prepreka pri upotrebi tenkova za svaku su pohvalu. Prilikom likvidacije sela Marjanovići, tenkovi su prilično pomogli našoj pješadiji, a nakon likvidacije sela Milošević njihova pojava k selu Jaramazima, u sadejstvu sa našom XII. Brigadom, u mnogome je doprinijela bržem neprijateljskom rasulu.

Intendantura i popuna municije funkcionirala je vrlo dobro.

I pored toga što je bio veliki broj ranjenika, evakuacija istih i hirurške intervencije obavljane su brzo i na vrijeme. Ovo naročito treba zahvaliti tome što smo na raspoloženju imali dovoljan broj motornih vozila, te je na taj način bilo omogućeno brzo prebacivanje ranjenika do hirurških ekipa i bolnice. Osjeća se da je pri operacijama ovakvih razmjera broj ljekara sa kojima raspolažemo malen.

Veza je funkcionirala odlično. Čitav streljački stroj bio je povezan telefonskom linijom i o svim promjenama znalo se u svakom momentu. Brigade su međusobno bile povezane pored radio-veze i telefonskom.

I pored ovih nedostataka operacija je u potpunosti uspjela i izvojevana je velika pobjeda nad vrlo jakim neprijateljem, pa je oduševljenje, kako kod rukovodioca tako i kod boraca, ogromno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik:
S. O.

Komandant, pukovnik:
B.[22] Božović

(M.P.)

[22] Božo

BR. 28

ZAPOVIJEST ŠTABA 34. NO DIVIZIJE OD 9. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA DOMOBRANE U SELU BABIĆI[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 273/44
Dne 9. XII. 1944 god.

ZAPOVJEST
Štaba XXXIV. Divizije IV. Korpusa NOV. Jugoslavije
(Sekcija Samobor — Zagreb 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: U selu Babići nalazi se jedna bojna domobrana (takozvana Školska) koja je jaka oko 400 vojnika.[2] Naoružani su sa 18—20 puškomitraljeza, 8 teških mitraljeza, 12 lakih bacača i 8 teških bacača. Posada je smještena u samom selu oko kojega imaju bunkere pokrivene drvetom i kukuruzovinom, a vezane sa cikcak rovovima (lauf grabe). Bunkeri im služe za stanovanje, a rovovi za borbu. Žice i nagaznih mina navodno nemaju. Dva voda ove bojne sa protukolskim topom nalaze se na mostu na potoku Lomnici. Smješteni su na sjevernoj strani potoka prema Leskovcu kod kote 133. U susjednim garnizonima nalaze se slijedeće posade. U Zdenčini dvije satnije Jegerovaca[3] (oko 400). U Leskovcu jedna satnija ustaša. Mavračići i Rakov Potok bez posade.

Naše snage: Udarna brigada »Franje Ogulinca Selje«, Udarna Karlovačka Brigada i Žumberačka brigada.

Zadatak: Likvidirati neprijateljsko uporište Babići i izvršiti osiguranje ove operacije.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 44—1/1, k. 1223.

[2] Riječ je o 4. bojni 20. pješačkog zdruga 2. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 59, 146 i 168).

[3] To su vjerovatno bili dijelovi 1. lovačkog rezervnog puka.

Za izvršenje prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

Udarna brigada »Franje Ogulinca Selje« pojačana sa 4 teška bacača, protukolskim topom i brdskim topom 65 mm.

Svega 4 bacača i 2 topa.

Zadatak: Sa tri bataljona napasti neprijateljsko uporište Babići i to: sa jednim bataljonom iz sjeverozapadnog pravca duž sela Bencekovići, sa jednim bataljonom iz sjeveroistočnog pravca, a sa jednim bataljonom iz južnog pravca preko sela Gorjanci. Kao glavni pravac uzeti sjeverozapadni pravac. Jedan bataljon držati u rezervi na sjeverozapadnom pravcu kod štaba brigade. Bateriju teških bacača plasirati jugoistočno od sela Pipići pored puta Pipići — Bencekovići. Brdskim topom potpomoći napad bataljona koji napada iz južnog pravca i plasirati ga kod same pruge te s njim tući prve bunkere do pruge kako ne bi topovskom vatrom ometali rad bataljona koji napada iz sjeverozapadnog pravca. Baterijom teških bacača potpomoći prodor bataljona koji napada iz sjeverozapadnog pravca tukući rovove i bunkere ispred njega. Za likvidacije nadzemnih bunkera na tom pravcu koristiti protukolski top.[4]

Udarna Karlovačka brigada:

Zadatak: Osigurati izvođenje ove operacije od pravca Zdenčine. Ovo osiguranje izvršiti sa tri bataljona i to na liniji selo Vidalin preko pruge selo Sluki, držeći dva bataljona na liniji Sluki — Gornji Vidalin, a jedan bataljon držati u rezervi kod Gornjeg Vidalina. Minirati cestu prema Klinča Selu, a na cesti postaviti automatska oruđa držeći jedan bataljon orijentisan na cestu. Željezničku prugu presjeći prema Zdenčini. Djelovima rezervnog bataljona kontrolisati pravac Zdenčina — Kupinec. Bataljone ukopati a patrole izbacivati ispred sebe do potoka koji teče između Zdenčine i položaja brigade. Telefonsku liniju Zdenčina — Horvati prekinuti. Jedan bataljon u divizijsku rezervu kod štaba divizije.

Žumberačka brigada:

Zadatak: Sa dva bataljona izvršiti osiguranje prema Samoboru i Zagrebu i to na liniji selo Lovrić — Rakov Potok — Jurinci. Cestu ispred

[4] U dopunskom naređenju op. br. 273 Štab 34. divizije dao je detaljnija uputstva za napad (Arhiv VII, reg. br. 44—2/1, k. 1223).

sebe minirati a protukolsko oruđe postaviti po dubini pored ceste ispred bataljona. Bataljone ukopati a patrolama kontrolisati pravac Samobor — Galgovo — Pavučnjak. Jedan bataljon postaviti na osiguranje prema željezničkoj stanici Leskovac na južnoj obali potoka Lomnica ispred željezničkog mosta. Porušiti željezničku prugu.[5]

Veza: Četa za vezu Divizije uspostaviće telefonsku liniju sa štabom Seljine i Karlovačke brigade, a čete za vezu brigada sa svojim bataljonima. Žumberačka brigada vezaće se na centar veze Seljine brigade koji će biti u Pipićima. Bataljon Žumberačke brigade na Lomničkom mostu, održavaće kurirsku vezu sa bataljonom Seljine brigade u selu Gorjancima. Pored toga osigurati kurirsku i radio vezu, plan za radio vesti stići će naknadno.

Sanitet: Divizijsko previjalište nalaziti će se u Ašpergerima, kamo upućivati sve ranjenike, a kirurška ekipa biće u Pisarovini kamo će Karlovačka brigada neposredno slati svoje ranjenike.

Intendantura: Komore ostaviti u sadašnjim bazama. Priređivati redovne obroke hrane, gdje će se jedinice poslije akcije vratiti. Karlovačka brigada će izvući svoje komore u selo Vujanići na cesti Pisarovina — Gradec i blagovremeno im izdati naređenje za povratak u Kupčinu. Za deseti ovog mjeseca spremiti jedan obrok suhe hrane.

Mjesto štabova: Štab Seljine brigade nalaziti će se u selu Pipići. Štab Žumberačke brigade nalaziti će se u selu Marovići, a jedan član štaba sa bataljonom na Lomničkom mostu. Štab Karlovačke brigade nalaziti će se u Gornjem Vidalinu. Štab divizije nalaziti će se u selu Prevendari.

Znaci raspoznavanja: Za noć 10 ov. mj. Kapa — Kupinec, Mile — Edo i za dan: dizanje kape na pušci vertikalno u vis tri puta; odgovor: mahanje kapom iznad glave u krugu nekoliko puta.

Početak napada: Napad će početi 10. ov. mj. u 21 sat, do kog vremena imaju sve jedinice biti na svojim mjestima.

[5] U originalu je ova rečenica dopisana mastilom.

Napomena: Jedinice će se na zadatak kretati slijedećim pravcem: Žumberačka brigada sa dva bataljona preko Vidalina i dalje glavnom cestom, Seljina brigada preko Ašpergera, a Karlovačka brigada preko Vidalina. Svaka brigada će na svom sektoru minerima porušiti što veći dio pruge. Neprijatelj kojega napadamo je prilično naoružan, a pogotovo bacačima, pa zbog toga voditi računa da se bataljoni ne gomilaju i da se podiđe što bliže neprijatelju i da se izbjegne zona neprijateljske bacačke vatre. Sa zarobljenicima postupati korektno, te ih vezati. Ukoliko se ne svrši borba za vrijeme noći produžiće se i danju, pa o toj činjenici voditi računa pri utrošku municije i utvrđivanju.[6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: Komandant, potkupovnik
M.[7] Dasović

(M.P.)

BR. 29

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 9. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NO DIVIZIJE O NAPADU NA ZAMRŠJE I LUKU[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 44.
Dne 9. XII. 1944.

Dostavlja oper. izvještaj.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj za akciju na neprijateljsku posadu u Zamršju i Luki (Rečica) karta Samobor 1 : 100.000.

[6] O uništenju posade u selu Babići vidi dok. br. 59, 146 i 168.
[7] Martin

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13—1/4, k. 1223.

Neprijateljska posada razmještena je bila u selu Zamršju i Luki i to u krajnim kućama prema selu Karasima, te k.118, te k.116. Opseg.[2] Kuće su bile većinom drvene ali se neprijatelj iz njih nije branio nego je imao ispred istih iskopane vrlo slabe rovove. Prilaz ka neprijateljskom položaju bio je vrlo otežan jer je vodio preko potpuno ravnog zemljišta koje je bilo blatnjavo.

Napadala je naša Karlovačka Udarna brigada ojačana sa 2. bataljonom Žumberačke brigade.

Neprijateljski položaj branila je milicija ojačana sa jednim vodom ustaša iz posade Rečica. Jačina neprijatelja iznosila je 220 vojnika.

Obostrana situacija: Neprijateljska namjera vjerovatno da je bila odbrana tog sela od slabijih naših snaga, dok u slučaju jačeg napada odstupanje ka posadi u Rečicu. Naša namjera bila je ta: napasti neprijatelja iz tri pravca, presjeći mu odstupnicu za Rečicu kod sela Luka, kako je donesena i odluka.

Prilaže se izdata pismena zapovjest[3] kao i skica neprijateljskog rasporeda.[4]

Borba je otpočela u 1.30 časova 8. ov. mj.

Tok borbe: Neprijatelj je napadnut iz pravca Blatnica — Karasi te iz pravca Lopate dok iz pravca k.118 bilo je malo zakašnjenja. Neprijatelj je dao vrlo slab otpor a kasnije se dao u bijeg, što je nastavljeno za njim gonjenje i pretraživanje raznih mjesta gdje bi se mogao isti sakriti.

Zadaci koji su postavljeni postignuti su. Zarobljeno je 26 neprijateljskih vojnika, milicije i ustaša, ubijeno 22. Zaplijenjeno je: 1 teški mitraljez, 1 laki mitraljez, 1 laki bacač, 1 pištolj 6/35, 24 puške, 1 luksuzni automobil, 500 metaka, 12 bombi, i raznog drugog sitnog ratnog materijala.

Naši gubitci: 2 lakše ranjena i 1 teže ranjen.

Utrošak municije: 3.876 kom. za puške i p.mitraljeze, šmajser municije 450 kom., 5 mina za laki bacač, 3 mine za teški bacač i 55 kom. municije za protutenk. mitraljez.

Kritika akcije: Napad koji je prema zapovesti određen u 11 časova nije izvršen iz razloga što jedinice koje su napadale iz sjeverozapadnog pravca nisu pristigle na vrijeme iz razloga što su bili slabi vodiči te su bile zalutale, te u buduće trebat će dobre i provjerene vodiče naći kako ne bi bilo lutanja. U ovakvim akcijama trebat će u buduće brže i energič-

---

[2] Obsek (predio)

[3] Vidi dok. br. 22.

[4] Redakcija ovu skicu nije mogla pronaći.

nije raditi kako ne bi neprijatelj mogao izmaknuti i sakriti se a također bi trebalo paziti i na vrijeme t.j. kad mjesec izlazi kako bi moglo da se pretražuje po mjesečini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:	Oper. oficir:	Komandant, major:
Tabor Rafael	**Vascarac**[5] (M.P.)	**Boris Balaš**

BR. 30

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. NO DIVIZIJE OD 10. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE KOLONE NA KOMUNIKACIJI KUTINA — POPOVAČA[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 254
Dana: 10/XII 1944 god.

ZAPOVIJEST
(Sekcije Čazma, Bjelovar, Kostajnica i Pakrac 1 : 100.000)

Dana 11. XII. 1944 naša će Divizija napasti glavnu komunikaciju i neprijateljski vojni saobraćaj na istoj.

NAREĐUJEMO:

1.) **I. brigadi:**
Sastav:
3 bataljona
Desetina diverz.
sa eksplozivom.

a.) Nastupa od Srp. Selišća putem kroz šumu Ciglenica u pravcu glavne ceste, u visini Škarje razvija dva bataljona i napada neprijateljsku kolonu koja prva naiđe ili snage raspoređene po kućama u Tucilači.[2]

b.) Jedan bataljon ostavlja pozadi u visini desnog krila i koristi ga prema zahtjevu situacije, a pretežno za osigura-

[5] Sulejman

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4—1/2, k. 1207.

[2] O toku i rezultatima napada na Tucilaču vidi dok. br. 40 i 41.

nje desnog boka linijom ceste Gračenica — Mikleuška.

c.) Zona dejstva desno: cesta Gračenica — Mikleuška, lijevo: zapadna ivica šume St. Brdo gdje se povezuje sa dijelovima III brigade »N. Demonje«.

2.) **III brigadi: »Nikole Demonje«**
Sastav:
3 bataljona

a.) Sa dva bataljona nastupa pravcem kao pod 1.) Jedan bataljon razvija u produženju lijevog krila I brigade, te istovremeno sa snagama I brigade napada neprijateljske snage na cesti bilo u pokretu, bilo u kantonmanu.

b.) Jedan bataljon drži u rezervi i angažira ga u borbi tek nakon što ostale jedinice ispolje svoj napad, shodno taktičkim zahtjevima nastale situacije.

c.) Jedan bataljon ostavlja u južnom dijelu Stupovače, radi zaštite našeg povlačenja prema neprijateljskom uporištu Gojilo.

3.) **II brigadi:**
Sastav:
3 bataljona
Desetina diverz. sa eksplozivom.

a.) Pristupa zadatku prema zapovijesti ovog Štaba Op. br. 253 od 9. XII. 1944.[3]

b.) Po Štabu II brigade predviđeni napad na uporište Zbegovaču ne vršiti,[4] već pri povratku sa zadatka pod a.) u koliko su jedinice za to sposobne napasti neprijateljske snage u Ilovi ili Batini.[5] Tom napadu ne pridavati odsudan značaj.

4.)

Štab Divizije nalaziti će se u sadašnjoj bazi.

Štabovi I i III brigade »N. Demonje« držaće se svog rasporeda.

---

[3] Prema toj zapovijesti trebalo je da Brigada, u sadejstvu sa dijelovima 3. diverzantskog odreda, savlada straže, a zatim minira mostove na rijeci Ilovi 5 km jugoistočno od Kutine. Iz izvještaja Štaba 2. brigade vidi se da su ti mostovi minirani 15. decembra 1944 (vidi dok. br. 53; Arhiv VII, reg. br. 3—1/2, k. 1207).

[4] Na osnovu zapovijesti Štaba 33. NO divizije od 14. decembra 1944. Brigada je napala Zbegovaču 15. decembra, ali se, uslijed snažnog neprijateljskog otpora, morala povući (Arhiv VII, reg. br. 18—1/2, k. 1211).

[5] Neprijateljsku posadu u Batini (kod Kutine) savladala je 3. NO brigada 9/10. decembra 1944 (vidi dok. br. 32).

Štab II brigade smjestiti će se prema zahtjevu komandovanja sa operacijom.

5.) Vezu održavati prema odredbama zapovijesti za vezu ovog Štaba.[6]

6.) Divizijsko previjalište ostaje u mjestu Štaba Divizije. Previjalište brigade organizovati će evakuaciju ranjenika sa položaja do divizijskog previjališta.

7.) Znaci raspoznavanja važe opći.

8.) I i III brigada »N. Demonje« zaposjesti će određeni položaj točno u 13 sati, a u koliko neprijateljska kolona naiđe napad izvršiti odmah. U koliko neprijateljskih snaga momentalno ne bude na određenom prostoru, održati prisutnost u najvećoj tajnosti i napasti neprijatelja kad naiđe.

II brigada pristupiti će zadatku kako je određeno zapoviješću ovog Štaba Op. br. 253.

9.) Svakom borcu osigurati jedan obrok suhe hrane, koju podijeliti prije pokreta.

10.) Povlačenje po završenom zadatku u polazne baze.

Napomena: Po završenom zadatku I brigada će uz odgovarajuće osiguranje uputiti diverzantsku desetinu na ž. prugu[7] s tim da istu presjeku na što više mjesta. U koliko je to nemoguće razrušiti sve mostove i propuste na cesti u zoni svoga dejstva.

U slučaju zapljene bilo kakovih motornih vozila, ista ne uništavati već ih evakuisati cestom za Mikleušku, a odatle kako se naknadno naredi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

(M.P.)

[6] Zapovijest za vezu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 4—3/2, k. 1207.

[7] Odnosi se na željezničku prugu Zagreb — Beograd.

DOSTAVLJENO:

Štabu X Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ
na znanje.

Štabu I brigade
Štabu II brigade
Štabu III brigade
na izvršenje.

Položaj, dne 10. XII. 1944 u 22 sati.

Načelnik Štaba, kapetan:
Biškup M. Petar

BR. 31

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 10. DECEMBRA 1944. ŠTABU 35. NO DIVIZIJE O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA KOJE SU SE POVLAČILE IZ GRAČACA[1]

ŠTAB
II BRIGADE XXXV DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Broj 565, 10/XII 1944.

Operativni izvještaj za
9. XII. t.g. dostavlja.

ŠTABU XXXV DIVIZIJE

1. — *Opis položaja:*

Sekcija Knin 1 : 100.000 Jug. voj. izrade — sektor Dukići — Blanuše na komunikaciji Gračac — Bruvno. Zemljište manevarsko bez pošumljenosti. Na istočnoj strani položaja rijeka Otuča kao prirodna prepreka bez dobrog prelaza, samo mjestimično gazna. Čitav položaj taktički i topografski jak.

2. — *Naziv jedinice:*

II brigada XXXV divizije sastava četiri pješadijska bataljona ojačana sa dva odelenja teških minobacača. Između na-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—2/6, k. 1234.

ših snaga nalazile su se jedinice III brigade[2] a desno od naših snaga jedinice I brigade.[3] Lijevo od nas nije bilo drugih snaga do dolaska jedinica II brigade XIII divizije.[4]

3. — *Naziv, jačina i sastav neprijateljskih jedinica:*

Jedna legionarska bojna iz 373 »Tigar« divizije, te dvije satnije i jedan divizion artilerije (kombinovan od dva oruđa 105 mm, dva oruđa 75 mm i više oruđa brdskih 65 mm) nepotpun iz 264 njemačke divizije.[5] Imena neprijateljskih komandanata nisu nam poznata.

4. — *Obostrana situacija:*

a) Namjera neprijatelja bila je probiti se komunikacijom Gračac — Bruvno — Mazin za Lapac, napuštajući potpuno Gračac sa svim dijelovima i komorama.

b) Naša namjera bila je: ne dozvoliti izvlačenje neprijatelja iz otsječenog Gračačkog garnizona, uništiti njegovu živu silu i zaplijeniti neprijateljski ratni materijal kao i komore.

5. — *Izdate zapovjesti:*

Izdata usmena zapovjest od strane komandanta divizije[6] o koncentraciji snaga, a također usmena zapovjest od strane načelnika divizije[7] o rasporedu i planu napada. Sve ovo usmeno prenešeno na štabove bataljona.

6. — *Vrijeme početka borbe:*

Dana 9. XII. t.g. u 10.30 časova na našem sektoru, dok su jedinice III brigade otpočele borbu rano u jutro.[8]

7. — *Tok borbe:*

Dana 8. XII. brigada dobila zadatak da zaposjedne cestu Gračac — Otrić na sektoru Kuk (k.607) — k.721 u cilju obezbeđenja izvođenja napada na Smrekovac (k.735) od strana naše I brigade tj. sprečavanje intervencije od pravca Gračaca i sprečavanje eventualno razbijenog neprijatelja od pravca Smrekovca.[9] Toga dana nismo imali borbe osim što su naše patrole imale kontakt sa neprijateljem i zarobile jednog le-

---

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 43 i 87.

[3] i [9] Vidi dok. br. 36.

[4] Drugoj brigadi 13. NO divizije naređeno je da neprijatelja, ukoliko se bude povlačio iz Gračaca, napadne s leđa u rejonu Derin-Gaja (vidi dok. br. 109).

[5] O neprijateljskim snagama koje su se tada pokušale probiti iz Gračaca vidi dok. br. 87.

[6] Komandant 35. NO divizije bio je tada Nikola Grubor.

[7] Načelnik Štaba Divizije bio je Milan Počuča.

[8] i [10] Vidi dok. br. 43.

gionera. Istoga dana u 21 čas Štab brigade primio [je] naređenje od Štaba divizije da sa tri bataljona se prebaci na sektor Dukići — Blanuše, u cilju sprečavanja neprijateljskog nadiranja iz Gračaca u pravcu Bruvna a jedan bataljon da ostavi na sektoru: Kuk (k.607), Rastovići u cilju držanja kontakta sa neprijateljskim snagama sa tog pravca i osiguranja boka jedinicama I brigade koje su još ostale na prvobitnom položaju.

Prije izvršenja ovoga naređenja primjetio se je pokret neprijatelja iz Gračaca u pravcu Tomin Gaja. Štab brigade procjenio je situaciju odnosno zaključio da će neprijatelj u toku narednog dana preduzeti izvlačenje te u svrhu toga donio odluku da sa dva bataljona krene na sektor Derin Gaja u cilju bočnog udara na neprijatelja a dva bataljona da ostavi na liniji k.607 (Kuk) — Rastovići sa zadatkom: po izlasku neprijateljskih snaga iz Gračaca jedan bataljon da udara neprijatelja s leđa i nastavlja gonjenje a jedan bataljon da upada odmah u mjesto Gračac radi preuzimanja neprijateljskog materijala koji bi eventualno ostao u Gračacu. Ovakva odluka je sprovedena u život.

Jaka kiša u toku noći i pomrčina te slabo prohodan teren uslovili su da jedinice ostanu na istim položajima sve do jedan sat po ponoći kada je izgranuo mjesec i omogućen pokret bataljonima. Naš III i IV bataljon stigli su na sektor Derin Gaja — zaseok Miljuši, sjeveroistočno od Tojagića, gdje je Štab brigade primio zadatak od načelnika Štaba divizije.

Naš IV bataljon prebacio se preko rijeke Otuče kod mlina sjeverno od kote 633 i otpočeo bočno nastupanje između ceste i rijeke u pravcu juga, na udaljenosti 300 metara od komunikacije. III bataljon otpočeo je nastupanje u pravcu Tomingajske crkve (k.616) u cilju presjecanja odstupnice neprijatelju, međutim ovaj je bataljon sprečen radi toga što na ovom donjem sektoru rijeka uopće nije bila gazna. U to vrijeme prednji neprijateljski djelovi prodrli su [do] gornjih Blanuša, bacajući jače snage grebenom kote 780.

Osjetivši nadiranje jedinica III brigade i pritisak na bezimenu kotu južno od kote 780 naš IV bataljon prenosi svoju vatru na tu bezimenu kotu i koncentrično tuče sam vrh gdje je neprijatelj otvoren stajao prema nama uperen vatrom prema jedinicama III brigade. Neposredno nakon toga IV bataljon III brigade zbacuje neprijatelja bombama sa tog položaja a naš IV bataljon prelazi u nastupanje i svojim lijevim krilom odsjeca odstupnicu neprijateljskim snagama koje se nalazile na bezimenoj koti južno od kote 780 i u zaseočiću donje Blanuše. Sav ovaj manevar naših jedinica efikasno su potpomagali naši minobacači koji su bili plasirani sjeverno od kote 786 tuče-

njem ovoga dijela neprijateljskog položaja. Ostali neprijateljski djelovi koji su bili izvan zone dejstva našeg IV bataljona odpočinju panično odstupanje ostavljajući materijal i minirajući topove i kamione na cesti. Sva ova grupa koja se nalazila u zoni dejstva našeg IV bataljona ostala je i kasnije zarobljena od strane našeg IV bataljona i IV bataljona III brigade.[10] Nakon toga IV bataljon nastavlja energično gonjenje sa jedinicama III brigade.

Kako je napred napomenuto, III bataljon, radi onemogućenog prelaza rijeke radi nadolaska vode, nije došao do izražaja pokretom već vatrom vršeći pritisak u bok uspaničenog i razbijenog neprijatelja. — Ostala naša dva bataljona koja su ostala na liniji Kuk — Rastovići napustili su taj sektor odmah izjutra u početku borbe. Naime I bataljon sa jednom četom II bataljona krenuo je odmah u Gračac i ušao u njega tačno u 7 časova gdje su zatekli četiri neprijateljska vojnika koji su ostali namjerno iza svojih jedinica. Odmah je uspostavio obezbeđenja i preduzeo pretres grada i popis materijala koji je ostao iza neprijatelja. Dvije čete II bataljona, osjetivši jaku borbu u pravcu Tomin Gaja, prebacile su se na zapadne padine kote 784 uzimajući pod vatru sav put od Milovanovića do Dukića i tukući uspaničenog neprijatelja. Dolaskom jedinica XIII Divizije u Gračac[11] naš I bataljon napustio je mjesto jer su prikupljanje materijala preuzele jedinice XIII divizije i krenuo pravcem kud i II bataljon. Vatra ovih dvaju bataljona uslovila je da neprijatelj pod bijelim barjakom odpočne masovno predavanje jedinicama XIII divizije. Onaj dio neprijateljskih snaga koji je prešao rijeku Otuču jugoistočno od Milovanovića udaren je vatrom sa kote 748 i rasuo se po jugozapadnim padinama kote Crni Vrh gdje II bataljon zarobljava apsolutnu većinu. Uveče oko 17 časova, prema naređenju Štaba divizije, naše jedinice napuštaju taj sektor i kreću u pravcu Previje[12] gdje se pojavio neprijatelj. Međutim na putu saznajemo da je neprijatelj odstupio u pravcu Mazina te se sa brigadom smještamo u selo Cerovac i Donju Klapavicu.

U toku dana 10. XII. naša dva bataljona vrše pretres terena na sektoru Stolac — Paklarić gdje od jutros do sad zarobljavaju 34 neprijateljska vojnika, među kojima tri oficira.

8. — *Ishod borbe:*

Postavljeni cilj je postignut. Zadatci su izvršeni u potpunosti. Gubitci neprijatelja: ubijeno 104 neprijateljska vojnika i podoficira te 5 oficira. (Na sektoru IV bataljona 54 vojnika i podoficira i 3 oficira a na sektoru II bataljona 50 vojnika

[11] U Gračac je ušla 2. brigada 13. NO divizije (vidi dok. br. 109).
[12] Previja nije nađena na karti 1 : 100.000.

i podoficira te dva oficira. Ranjenih 18 vojnika i podoficira te dva oficira. Zarobljeno ukupno do sada: 78, od toga 72 vojnika i podoficira i 6 oficira. Ovdje nije uračunato ono što je zarobljeno u zajednici sa jedinicama III brigade[13] i grupno otpremljeno za Štab divizije kao i ono što je pritiskom naše vatre se predalo jedinicama XIII divizije.[14] Zaplenjeno: osim materijala koji je zarobljen zajedno sa jedinicama III brigade — koje ne uvršćujemo, zaplijenili smo dva šarca, 2 tal. puškomitraljeza, 2 teška bacača, 15.000 metaka, 80 pušaka, 15 šmajsera, 13 pištolja, 3 signalna pištolja, 2 poluautomatske puške, 1 protukolsku pušku, 1 bicikl, tri konja, i ostalog sitnijeg ratnog materijala koji ćemo dostaviti u traženom popisu zarobljenog materijala.[15] I bataljon koji je ušao u Gračac našao je 2 motorcikla, 1 protukolski top, jedan magazin hrane i spreme što je kasnije preuzela XIII divizija. Ovdje ne iznosimo materijal koji je zarobljen zajedno sa Trećom brigadom. Pod pritiskom naše vatre neprijatelj je uništio jednim dijelom svoju artileriju, naročito tešku i nešto komora i kamiona.

9. — *Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:*

1 poginuo i 6 ranjenih među kojima referent saniteta IV. bataljona Papeš Martin i njegov zamjenik drug Kosanović Dušan. Gubitaka u materijalu nije bilo.

10. — *Utrošak municije:*

Utrošeno 4420 metaka za pješadijska oružja i 35 komada mina za teški bacač.

11. — Naročito su se istakli borci i rukovodioci IV bataljona a posebno pomoćnik komesara IV bataljona drug Kosanović Nikica, komandir čete IV bataljona drug Bursać Novak, vodnik iz IV bataljona drug Komadina Joso te borci drugovi Brečević Stjepan, Martinčić Andrija i Hrvatin Božo te puškomitraljezac Toffeti Romano.

KRITIKA AKCIJE:

Svakako ključ položaja bila je bezimena kota južno od kote 780 na koju je napadao IV bataljon III brigade, a da je kota pala i da je neprijatelj uspaničen već na koti uvjetovala je ubitačna i koncentrična vatra na taj položaj našeg IV bata-

[13] Vidi dok. br. 43 i 109.

[14] O gubicima koje je neprijatelju nanijela 2. brigada 13. NO divizije vidi dok. br. 109.

[15] Vidi dok. br. 37.

ljona. Da je bila manja voda i naš III bataljon došao bi do punog izražaja udarom direktno i pokretom i vatrom na uspaničenog neprijatelja, no ova prirodna prepreka nije savladana. Na čitavom bojištu naše snage se uopće nisu zadržavale oko plijena već su se postavljale odakle su najubitačnije mogle tući neprijatelja. Bočni pritisak prvo IV a kasnije i III bataljona (iako samo vatrom) uvjetovao je da se neprijatelj nije uopće mogao snaći već je nastalo masovno predavanje pod bjelim barjacima jedinicama XIII divizije koje su naišle od pravca Gračaca.

Sve odluke i zapovjesti u toku borbe bile su realne i pravilne. Upravljanje i rukovanje kako pokretom tako i vatrom bilo je na dobroj visini a naročito kod IV bataljona. Sadejstvo teških minobacača bilo je potpuno efikasno a vatra precizna i ubitačna. Sadejstvo između jedinica naše brigade i jedinica I i III brigade bilo je dosta dobro i pravilno.

Kao pouku možemo povući zaključak da neprijatelj koga smo pred sobom imali a koga i najčešće imamo poslije prvog efikasnog i jakog udara prelazi u paniku i u neorganizirano povlačenje. Primjer: zbacivanjem neprijatelja sa bezimene kote više zaseoka Blanuše, a poslije ubitačne i žestoke bočne vatre, neprijatelj nije mogao sresti svoje snage i pružiti organizirani otpor odnosno izvesti plansko povlačenje već je panično bježao napuštajući spremu, komore, pa čak i oružje. Ovo nije jedini slučaj, — sličan primjer imali smo i na sektoru Klapavice.[16]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Bojović Petko

Komandant major:
B.[17] Mamula

(M.P.)

[16] Vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depešu Štaba 35. divizije upućenu 1. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ.

[17] Bogdan

BR. 32

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE OD 10. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O NAPADU NA BATINU[1]

ŠTAB
III BRIGADE »NIKOLE DEMONJE«
XXXIII DIVIZIJE
Op. br. 81
Dne 10 decembra 1944

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE NOVJ
Sekcije: Bjelovar, Čazma, Pakrac i Kostajnica

Položaj

Prema Op. zapovjesti br. 251 i dopunskoj zapovjesti Op. br. 252,[2] Brigada je sa jednim bataljonom i jednom četom napala neprijatelja u uporištu Batina, dok je sa jednim bataljonom postavila zasjedu na liniji kota 224 — Novo Brdo — potok pored istočnog dijela sela Batina. Dvije čete ostavljene su u brigadnoj rezervi.

U uporištu se je nalazilo oko 40 neprijateljskih vojnika, pripadnika IV kompanije IV Sicherungsbataliona[3] sa Gojila, naoružanih sa 3 poluteška mitraljeza »Maxim«, 1 šmajser M.P., ostalo karabini, utvrđenih poljskom fortifikacijom.

Napad je otpočeo u 0,30 sati 9/XII-1944, a u slijedećem rasporedu napadnih jedinica: Jedna četa nastupala je cestom od Husaina, jedna četa cestom od Ilove, a po jedna četa obuhvatila je selo sa južne i sjeverne strane.

Privlačenje jedinica izvršeno je uspješno, tako da kad su iste primjećene od neprijatelja, već su prešle jurišno otstojanje i snažnim naletom digle neprijatelja iz rovova, koji se tada sav nabio na cestu, gdje je veći dio potučen, a nešto se sakrilo u štagljeve i kuće, gdje su poslije likvidirani pretragom kuća.

Borba je završena u 1,30 sati 9/XII-1944.

U 1 sat 9/XII-1944 neprijatelj iz Ilove, uz potporu teških bacača, naišao je na desno krilo naše zasjede s namjerom da se probije prema uporištu, ali je poslije kraće borbe odbijen,

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/12, k. 1211.

[2] Riječ je o zapovijestima Štaba 33. NO divizije (vidi dok. br. 20).

[3] Odnosi se na 4. četu 4. bataljona za osiguranje.

te se isti prebacio na prugu, odakle je pripuckavao na selo i ugrožavao desni bok zasjede.

U 4,45 sati prema telegrafskom naređenju štaba Divizije, Brigada se povukla sa položaja u selo Stupovaču i Čaire.

Neprijateljski gubici iznose: 5 zarobljeno, 26 pobijenih, od toga jedan podoficir njemački.

Zaplijenjeno oružja: 2 poluteška mitraljeza »Maxim«, 1 šmajser M.P., 1 tromblon sa 7 mina, 11 mauzer pušaka, 1 telefon, 1 dogled, 2.800 kom. mauzer metaka i ostale sitne ratne spreme, kao što su: cipele, šinjeli, uniforme, i tome slično.

Naši gubici iznose: 1 mrtav i 6 ranjenih.

Utrošeno municije: 1.900 kom. mauzer, 965 engleske, 60 kom. šmajser engleski, 280 kom. šmajser ruski.

Kritički osvrt:

Zadatak izvršen je potpuno, t.j. uporište je likvidirano. Rad jedinica u toku borbe bio je zadovoljavajući.

Kao što se vidi, sa početkom napada zakasnilo se je za 2 i po sata. Razlog leži u tome što je teren kojim se trebalo proći bio veoma ispresjecan i besputan, a vodiči bili su veoma slabi, tako da se je dosta utrošilo vremena na bespotrebno hodanje. Veza bila je dobra, kako sa nižim, tako i sa višim štabovima.

Moral i borbenost boraca bio je odličan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
A.[4] Jovanović

Komandant — kapetan:
Vlajko Gavrilović

[4] Aleksandar

BR. 33

ZAPOVIJEST ŠTABA 32. NO DIVIZIJE OD 11. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE REPAŠ[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj 546/44
dana 11. decembra 1944. godine

ZAPOVJEST
Sekcija Đurđevac 1 : 100.000

Nakon uspješnog prelaza na lijevu obalu Drave i borbe koja je danas povoljno riješena stvoren je čvrst mostobran i time je prva etapa naših budućih zadataka potpuno izvršena.[2] U cilju daljnjeg napredovanja na tome sektoru i koordinacije sa jedinicama Crvene Armije, naša Divizija, uz pomoć baterije minobacačkog bataljona C.A.,[3] likvidirat će neprijateljsko uporište Repaš.[4]

U Repašu se nalaze dijelovi »Čvekove bojne« i nešto milicije. Naoružanje nepoznato.[5]

U Ždali se nalazi oko 500 Nijemaca, nepoznatog sastava, i domaće milicije.

U Belavaru se nalazi oko jednog bataljona Nijemaca sa nešto milicije a možda i nešto Mađara.

Radi izvršenja prednjeg zadatka,

N A R E Đ U J E M O:

UDARNA BRIGADA »BRAĆE RADIĆA« — Udarna brigada »Braće Radića« uz pomoć jednog bataljona brigade »Pavleka Miškine«,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22—1/2, k. 551.

[2] Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« i brigada »Braća Radić« zauzele su 9/10. decembra mostobran kod sela Bukevlje (11 km sjeveroistočno od Đurđevca) s namjerom da ga prošire zauzimanjem sela Ždala i Repaš, ali su ga, pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga iz Koprivnice, Ždale i Belavara, napustile 13. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 51, 63, 146, 147 i 148 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše koje je Štab 10. korpusa uputio 11, 12 i 13. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[3] Crvene armije (vidi dok. br. 48, 63 i 111).

[4] O rezultatima napada vidi dok. br. 63, 111 i 148.

[5] U selu Repaš nalazili su se dijelovi 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 63 i 111).

I JEDAN BATALJON BRIGADE »PAVLEKA MIŠKINE«

potpomognuta jednom baterijom minobacača, izvršit će likvidaciju neprijateljskog uporišta Repaš i osigurati se od s. Ždala kod Busenja (kota 117).

BRIGADA »PAVLEKA MIŠKINE«

Brigada »Pavleka Miškine«, bez jednog bataljona, ima zadatak da sa jednom četom izvrši diverziju pruge Berzence — Belavar. Sa jednim bataljonom smijeniti jedinice brigade »Braće Radića« i zaposjesti položaj kod Ogorelog Polja kod kote 113, južno od slova L. (Ogorelo). A u toku sutrašnjeg dana zauzeti ceo mostobran kojega su držale jedinice udarne brigade »Braće Radića« a naročito u pravcu Ždale. Sa ostatkom snaga postaviti osiguranje prema Belavaru. Izviđačka četa kontrolisanje otoka jugozapadno na dva kilometara od Belavara, s tim što će jedan deo te čete uputiti na sam otok sa zadatkom rastjerivanja milicije koja se je sklonila na taj otok.

BRIGADA »MATIJA GUBEC«

Brigada »Matija Gubec« ima zadatak da sa jednim bataljonom zaposjedne Molve i postavi potrebna osiguranja sa zapadne strane. Jedan bataljon zaposjest će Ledine sa zadatkom zatvaranja tog pravca. Tom bataljonu pridati dva teška bacača koji će po ugovorenom znaku stupiti u dejstvo. Jedan bataljon nalazit će se u Divizijskoj rezervi u Medvedičkoj kod kapele.

C. A. BATERIJA

Prateća baterija imade zadatak da u određeno vrijeme na dati znak izvrši pripremu napada kao i samo potpomaganje u toku napada. Baterija će se smjestiti na 500 metara od kote 117.

SANITET

Divizijsko previjalište nalazit će se u selu Drenovici u srednjem kraku sela jugozapadno od kote 118. Previjalište brigade »Braće Radića« nalazit će se uz štab brigade, kota 117. Previjalište brigade »Matija Gubec« i »Pavlek Miškina« nalazit će se uz njihove štabove. Referent saniteta Divizije[6] i referenti brigada postarat će se da organizuju dovoljan broj kola.

[6] Referent saniteta 32. NO divizije bio je tada Ivan Fras.

VEZA: Veza će se održavati sa brigadom »Braće Radića« telefonom i radiom, a sa brigadom »Pavleka Miškine« telefonom. Veza sa brigadom »Matije Gubca« održavat će se telefonom i radiom. Postavljanje veze regulisat će referent za vezu svojom zapovješću.

ISHRANA: Ishrana jedinica vršit će se iz trupnih komora i mjesnih sredstava. Istu će organizovati načelnik intendanture.

EVAKUACIJA PLJENA I ZAROBLJENIKA: Evakuacija pljena i zarobljenika izvršit će se putem na skelu te preko Drave za selo Drenovicu.

POČETAK NAPADA: Napad će se izvršiti 11/12 noću u 3 sata.[7]

ZNACI RASPOZNAVANJA: Znaci raspoznavanja za vrijeme akcije bit će **Rusi — pomažu.** A za dan važe opšti znaci.

MJESTO ŠTABOVA: Štab Divizije za vrijeme akcije nalazit će se u selu Medvedička kod kapele.

Štab udarne brigade »Braće Radića« nalazit će se u početku borbe na koti 117, a zatim u Repašu južno od slova Š. (Štvanja).

Štab brigade »Matija Gubec« nalazit će se u Molvama.

Štab brigade »Pavleka Miškine« nalazit će se u bunkeru na lijevoj obali Drave kod skele.

NAČIN NAPADA: Nakon što jedinice brigade »Braće Radića« zauzmu polazne položaje za napad obavjestit će telefonom štab Divizije a u koliko veza u tom momentu ne bi funkcionisala ispalit će dvije zelene rakete u pravcu Repaša što će biti znak za minobacače, koji će odmah nakon uzetih elemenata otvoriti brzu paljbu i koncentrisanom vatrom tući sredinu sela od kote 117 prema koti 118. Minobacačka priprema treba da traje tačno 15 minuta od ispaljivanja prve mine. U koliko bi pješadija nakon te pripreme naišla na neku otpornu tačku tada će se potpomagati svojim teškim bacačima i protutenkovskim bacačima. A u koliko bi i pored toga bila potrebna pomoć minobacačke baterije za-

[7] Napad je započeo 12. decembra u 5 časova (vidi dok. br. 63).

tražite ju telefonom i u tom slučaju ponoviti zelene rakete u pravcu objekata koje treba gađati. Sve baterije moraju biti na svojim položajima i spremne za otvaranje vatre 12. XII. do 3 sata.

NAPOMENA: Izvještaje u toku akcije slati svakih pola sata a u važnijim događajima slati odmah.

Povesti računa da se jedinice snabdiju sa dovoljnom količinom protutenkovskih mina za **Džon bule.**[8]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: **Bobetko Janko**

Komandant — pukovnik: **Bulat**[9]

(M.P.)

DOSTAVLJENO:

Na znanje:
Štabu X. Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ.

Na znanje i postupak
Štabu Udarne brigade »Braće Radića«
Štabu brigade »Matija Gubec«
Štabu brigade »Pavleka Miškine«.

---

[8] Zapovijesti štabova brigada »Braća Radić«, »Pavlek Mihovil Miškina« i »Matija Gubec« za napad na Repaš nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 22—3/2, 22—5/2 i 22—6/2, k. 551.

[9] Rade

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 11. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O BORBI KOD KUTINE[1]

ŠTAB II. BRIGADE
XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 216
Dana: 11/XII 1944 g.

Operativni izvještaj
poslije zasjede kod Kutine.

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE NOVJ

1—4.) II. brigada 33 divizije, sadejstvujući u operacijama ostalih dviju brigada 33 divizije držala je zasjedu[2] prema neprijateljskom uporištu Kutini u kojemu se nalazilo 1600 Čerkeza sa Štabom čerkeske divizije[3] i oko 200 ustaša. Naoružani su sa 12 topova raznih kalibara i više tenkova.

Zasjeda držana na cesti Kutina — Banova Jaruga (Sekcija Kostajnica 1 : 100.000) i to istočno i sjeverno od mjesta. Na osiguranju su bila dva bataljona ojačana jednom četom i lakim protitenkovskim oružjem, dok je jedan bataljon bez jedne čete bio u brigadnoj rezervi.

5.) Za ovu akciju izdana je zapovjest Štaba brigade Op. br. 214 koja se prilaže.[4]

6.) Borba je počela 8. XII. 1944 god. u 23,45 sati.

7.) Jedinice su se na položajima ukopale i čekale da naiđe neprijatelj. Prvi puta neprijatelj je pokušao da izađe iz uporišta 9. XII. 1944 u 2.30 sati kretajući se glavnom cestom, ali je odbijen te se je povukao. Kroz jedan sat pokušao je ponoviti svoju namjeru ali je i ovaj puta vraćen u uporište, te više nije pokušavao da izađe. U 6,30 sati naređeno je Štabu brigade da se povuče sa položaja, što je učinjeno, te su se jedinice smjestile na odmor u selo Rogožu.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/2, k. 1211.

[2] Brigada je, zasjedom prema Kutini, obezbjeđivala napad 1. NO brigade na Husain i 3. NO brigade »Nikola Demonja« na Batinu (vidi dok. br. 32 i 40).

[3] Odnosi se na 1. kozačku konjičku diviziju (vidi dok. br. 111).

[4] Redakcija nije pronašla tu zapovijest. Vidi zapovijest Štaba 33. NO divizije, dok. br. 20.

8.) U ovoj borbi postavljeni su ciljevi u potpunosti i zadaci su izvršeni. Neprijatelj je imao 8 ubijenih vojnika i 2 zarobljena. Broj ranjenih kao i tačan broj poginulih nije utvrđen.

Zarobljeni:

1 laki mitraljez »maksim«
4 karabina
1 pištolj
2 opasača
1 par čizama
1 par cipela
2 odijela
4 šinjela

9.) Vlastitih gubitaka nismo imali.

10). Utrošak municije: 640 engleskih metaka
540 mauzer metaka
10 mina za teški bacač
5 metaka za antitenk. pušku.

11.) Nije bilo lica koja bi se naročito istaknula.

12.) Nije bilo lica ni jedinica koja bi se slabo držala.

13.) Akcija je bila dobro pripremljena. Odluke i izdane zapovjesti bile su realne osim što se nije uzelo u procjenu teška prohodnost zemljišta, pa je jedinica zakasnila 1,45 sati na zadatak. Uprava i rukovanje borbom bilo je dobro a isto tako i uzajamni rad. Taktički i borbeni postupci starješine i trupa bili su u skladu sa razvojem situacije.

Iz ove akcije možemo povući pouku da je kod procjene situacije i stvaranja odluke potrebno obratiti više pažnju na vrijeme kao atmosfersku pojavu i na prolaznost zemljišta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major
Zvonko Remenar

Komandant — kapetan
Ivan Juras

BR. 35

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 12. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA KOMUNIKACIJI KNIN — OTRIĆ[1]

ŠTAB
IX. UDARNE DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
Broj: 198/44
12. XII. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE

Predmet: Operacijski izvještaj za akciju na komunikaciji Knin — Otrić u vremenu od 3. do 9. XII. 1944 godine.

Naša Divizija prema ranijem naređenju[2] imala je zadatak obezbjediti operacije ostalih jedinica našega Korpusa na Knin[3] od pravca Mostara — Livna. U toku ovih operacija primili smo naređenje, da se sa dvije brigade hitno prebacimo na prostoriju Livno — Prolog — Šajković, a zatim na prostoriju Sinj — Vrlika.[4] Po dolasku na ovu prostoriju naša III. D. U. Brigada krenula je u pravcu Golubića kao rezerva jedinicama XX. divizije,[5] dok se naša IV. S. U. brigada pred neposredno ubacivanje u borbu nalazila na prostoriji Vrlike. Prema tome raspored naših jedinica pred samo angažovanje bio je slijedeći: III. D. U. brigada u Golubiću, IV. S. U. brigada oko Vrlike, a XIII. brig. prema Širokom Brijegu, kao obezbjeđenje sa tog pravca.[6]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 40—1/2, k. 842 A.

[2] Riječ je o direktivi br. 3 koju je Štab 8. korpusa NOVJ poslao štabovima divizija 26. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 87).

[3] Opšti napad jedinica 8. korpusa NOVJ na Knin započeo je 26. novembra 1944 (vidi dok. br. 27, 45, 98 i 111 u ovoj knjizi i knj. 35, dok. br. 75, 80, 82, 97 i 106; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. štabu 8. korpusa NOVJ).

[4] Treća dalmatinska NOU brigada i 4 (Splitska) NOU brigada prešle su na tu prostoriju krajem novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 90 i Arhiv VII, reg. br. 10/1, k. 842 A: zapovijest Štaba 9. NOU divizije upućenu 1. decembra 1944. Štabu 4 (Splitske) brigade).

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 45.

[6] O dejstvima 13. dalmatinske NOU brigade u rejonu Širokog Brijega vidi dok. br. 77; Arhiv VII, reg. br. 18/2, k. 847 A: operacijski dnevnik 13. dalmatinske NOU brigade za period od 1. oktobra do 31. decembra 1944).

1.) Operacije u vremenu od 3. do 9. o.mj. vođene su na prostoriji Knin — Prljevo — Zrmanja — Otrić (Sekcija Knin 1 : 100.000). Borbe vođene u ovom periodu po svom karakteru i razvoju dijele se u tri faze: Frontalni napad na sjeverno osiguranje Knina, gonjenje neprijatelja do Otrića i sam napad i likvidacija Otrića. Priroda zemljišta u prvim dvjema fazama vrlo dobro je odgovarala našem zadatku, jer omogućava lako podilaženje, kao i idealno postavljanje zasjeda i bočno tučenje neprijatelja u času njegovog probijanja. Neupotrebljivost i slab kvalitet komunikacija omogućio je naše dejstvo na saobraćajna sredstva neprijatelja, a istodobno usporilo njegov pokret.

2.) U borbama su učestvovale naša III. i IV. brig. u sadejstvu sa svim jedinicama našega Korpusa, dok zadatak gonjenja i likvidaciju Otrića uglavnom su izvršile jedinice ove Divizije.[7]

3.) Neprijateljske jedinice sa kojima su vođene borbe bile su iz sastava 264. i 373. njemačke divizije, ukupno brojno stanje oko 8.000 i četničke bande popa Đujića u jačini do 2.500.[8]

4.) Namjera neprijatelja bila je uporna odbrana Knina na pogodnim položajima, a po napuštanju Knina organizovano povlačenje u pravcu Otrića sa prihvatom položaja na Benderu i Palanci radi dobijanja u vremenu. Naša odluka bila je likvidirati neprijateljski garnizon Knin, a kao posebna naša namjera onemogućavanje neprijatelju, da se učvrsti na Benderu i gonjenje do V. Popine u cilju uništavanja njegove žive snage i oslobađanja raskrsnica puteva sjeverno od Otrića.

5.) III. brig. primila je zapovijest za sadejstvo u frontalnom napadu na sjeverno osiguranje Knina od Štaba XX. div., dok je zapovijest za gonjenje data štabovima brig. zbog hitnosti usmeno, a zapovijest za likvidaciju Otrića se prilaže.[9] Pretpostavljajući, da će se neprijatelj povlačiti glavnom komunikacijom, III. brig. dobila je zadatak da se izvuče iz borbe oko Knina i postavi na liniji Šijanova Glava — Palanka, a IV. brig. po usiljenom maršu od Vrlike preko Plavna zaposjedne Zrmanjski Klanac i tu sačeka neprijatelja. U međuvremenu neprijatelj je izvršio proboj sporednom komunikacijom prema Benderu, te je naređeno III. brig. da se postavi na liniji Kita — Šijanova Glava, a IV. brig. da onemogući

---

[7] Izvještaji štabova 3. i 4. NOU brigade o učešću u kninskoj operaciji i oslobođenju Otrića nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 26—1/6, 27—1/6, k. 847; 29—1/6, k. 845; 11—1/2 i 12—1/2, k. 847.

[8] O neprijateljskim snagama koje su se tada nalazile u rejonu Knina vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 8.

[9] Vidi dok. br. 17.

eventualno povlačenje željezničkom prugom kod Nad Vrelom pored zatvaranja Zrmanjskog Klanca.

6.) Naše jedinice ušle su u borbu u noći 3/4 o.mj. i istu vodile sa promjenjenom jačinom sve do oslobođenja Otrića u zoru 9. o.mj.

7.) II. bat. III. brig., zajedno sa jedinicama IX. brig., napadao je, pored komunikacije Grahovo — Knin, sam grad, dok je IV. bat. iste brigade između rasporeda VIII. i X. brig. XX. div. napadao neprijateljske položaje sjeverno od Stare Straže.[10] Ostali bataljoni ove brigade nalazili su se u rezervi u neposrednoj blizini bojišta. II. bat. ove brigade u brzom naletu uspio je kao prva jedinica da uđe u grad i odmah zatim nastavio gonjenje neprijatelja koji se povlačio prema Žagrovićima. U tom gonjenju uspjelo mu je presjeći neprijateljska vozila i komoru na padinama Žagrovića i odvojiti je od neprijateljskih borbenih djelova, koje je nastavio goniti prema samim Žagrovićima. IV. bat. ove brig. napadao je frontalno sa sjevera prema željezničkoj st. Stara Straža i u tome imao mnogo uspjeha, kako u zbijanju neprijatelja, tako i u uništavanju njegove žive snage. U međuvremenu primili smo naređenje za izvlačenje ove brig. sa zadatkom, da goni neprijatelja skupa s našom IV. brig. sve do V. Popine. Sve jedinice III. brig. vršile su odmah pokret osim IV. bat. koji se zbog neposredne blizine neprijatelja i brisanosti terena mogao izvući tek u sumrak, kad je to i izvršio.

4/5 o. mj. U vezi sa situacijom i namjerama neprijatelja, da se organizovano povlači, a prema dobivenoj naredbi od tog Štaba, naša III. brig. izvršila je pokret sa zadatkom, da posjedne Šijanovu Glavu (k.633) — k.436 i sve položaje do Palanke radi onemogućavanja prodora neprijatelju i zadavanja mu što većih gubitaka. IV. brig. dobila je zadatak, da zauzme Zrmanjski Klanac u istu svrhu. U noći 5/6 o. mj. neprijatelj se je probio od Žagrovića sporednim putem prema Benderu, te smo u vezi s tim povukli našu III. brig. na položaje Kita (k.676) — k.643 — Šijanova Glava (k.633). Zbog nemogućnosti dolaska sviju bataljona ove brig. kao i IV. brig. ove divizije nije se mogao uzeti širi raspored i zatvoriti ovaj pravac do glavne komunikacije. Prema obavještenju Štaba XX. div., na Kiti (k.676) trebao se nalaziti jedan njihov bataljon, ali kako njega nije bilo, zaposjeli smo mi taj položaj i na njemu sačekali neprijateljsku kolonu. Sa ovog položaja naneseni su neprijatelju žestoki gubitci, jer je neprijatelj bio iznenađen tako, da je bio prisiljen uništiti i ostaviti sva prevozna sredstva i materijal. Uočivši važnost Kite za njegovo daljnje po-

[10] Opširnije o pravcima napada 20. NOU divizije vidi dok. br. 45.

vlačenje, neprijatelj je prikupio sve snage i u napadu, u kojem je imao mnogo gubitaka, uspio sa nje potisnuti naše djelove. Odmah zatim naše jedinice izvršile su kontranapad, povratile Kitu i presjekle neprijatelja koji se povlačio u pravcu Pribudića i Prljeva i pri tom zadale mu ogromne gubitke.[11] Neprijatelj, koji je uspio proći Kitu, sačekan je sa k. 643 i Šijanove Glave (k.633) te razbijen i nabačen u kotlinu Zrmanje. Neprijatelj je nastojao pod svaku cijenu da se probije u pravcu Prljeva, te je nekoliko puta napadao na Šijanovu Glavu tako da je ista prelazila više puta u kratkom vremenu iz ruke u ruku. II. bat. III. brig., koji se užurbano prebacio sa sektora Knina, stigao je neprijateljsko začelje i južno od Kite nanio mu velike gubitke.[12]

Naša IV. brig. zbog velike udaljenosti i pored usiljenog marša nije mogla da stigne tako, da je samo s malim djelovima učestvovala u borbi. Dio razbijenih neprijateljskih snaga uspio se tokom noći dokopati Otrića i dalje produžiti u pravcu Srba.

5/6 o. mj. Tokom sutrašnjeg dana naša IV. brig. izbila je sa svoja dva bat. na k.404, dok je sa dva druga napadala k.615 i k.603, osiguravajući se na Inkuši (k.760). Preostale neprijateljske snage u kotlini Zrmanje likvidirane su sadejstvom djelova III. brig., koji su gonili neprijatelja sa jugoistoka i bataljona IV. brig. koji su ih iščekivali. Na večer istoga dana IV. naša brig. pristupila je likvidaciji njemačkog garnizona u Zrmanji Vrelu, koji je brojio 200 vojnika. Ovaj garnizon je zauzet, a neprijatelj dijelom uništen i zarobljen, a dijelom preko padina Velebita uspio pobjeći u pravcu Popine. Zarobljen je magazin hrane i spreme, 1 tenk zaplijenjen i 1 tenk uništen. Istovremeno našim jedinicama uspjelo je ovladati k. 615, dok je neprijatelj uporno branio k.603.

6. o. mj. neprijatelj je vršio jake kontranapade na sve naše položaje i po izbijanju na Viojlu uspio izbaciti naše djelove sa k.615. Neprijateljski napadi na Inkušu (k.760) tokom cijelog dana bili su bezuspješni, jer smo taj položaj pojačali jednim bataljonom III. brig. tako, da se borba vodila na istim položajima tokom cijelog dana.

7. o. mj. neprijatelj je vršio jake napade na k.760 (Inkušu) i u pravcu Rastičeva u kojim je borbama imao osjetne gubitke, a da mu konačno nije uspjelo ovladati položajima, iako su isti prelazili nekoliko puta iz ruke u ruku. Mi smo

[11] Vidi Arhiv VII, reg. br. 11—1/2, k. 847: izvještaj Štaba 4 (Splitske) brigade upućen 10. decembra 1944. Štabu 9. NOU divizije.

[12] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 26—1/6 i 27—1/6, k. 845: izvještaje koje je Štab 3. brigade poslao 5. i 6. decembra 1944. Štabu 9. NOU divizije.

namjeravali pristupiti likvidaciji Otrića, ali nam je nedostajalo jedinica za pritisak na Viojlu — Debelo Brdo i posade na komunikaciji prema Gračacu, u cilju obezbjeđenja.

Na osnovu naređenja Štaba Korpusa, a u dogovoru sa načelnikom Štaba XIX. divizije[13] izrađen je plan za likvidaciju neprijateljskih uporišta oko Otrića. Kote 615, 603 i 711, kao i samo mjesto Otrić, bile su opasane žicom, jako utvrđene rovovima i bunkerima tako, da je bilo potrebno sadejstvo artiljerije, kao što je vašim naređenjem bilo i predviđeno. Zbog nedolaska artiljerije i zadocnjenja VI. brig. XIX. div. napad na Otrić nije mogao biti izvršen u određeno vrijeme, već se je isti otpočeo u 14 sati 8. o. mj.[14] Tokom jutra neprijatelj je vršio jake ispade, povodom kojih smo zaključili, da neprijatelj namjerava konsolidovati svoje položaje ili osigurati izvlačenje materijala i spreme. U vezi toga požurivali smo sa napadom bez obzira na nedolazak artiljerije.[15] U prvom naletu ovladali smo k.615 i neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje na k.711. Održala se je jedino k. 603 i 875 uz pomoć 3 tenka, koji su spriječili brzo naše napredovanje u tom pravcu. Izbijanjem u sumrak naših jedinica u pravcu s. Lukića i zazuzimanjem Viojle (k.875), neprijatelj je natjeran u povlačenje. Vrlo mračna i kišovita noć onemogućila je gonjenje neprijatelja i usporila pokret djelova III. brig. koji su imali zadatak postaviti se na komunikaciju Otrić — Srb i onemogućiti neprijatelju povlačenje. Neprijatelj se pod zaštitom mraka uspio dijelom izvući, dok je dijelom uništen i zarobljen sa dosta hrane, municije i spreme.

8.) Zadaci postavljeni pred naše brigade uglavnom su izvršeni, jer su neprijatelju naneseni ogromni gubici i sav teren prema zadatku oslobođen.

Ukupni neprijateljski gubici na komunikaciji Knin — Zrmanja Vrelo iznose: 732 mrtva, 320 zarobljenih, uništeno 8 topova, 3 tenka, 1 traktor, 32 kamiona. Od ovoga će se osposobiti 1 top 150 mm, 2 topa 75 mm, 1 pk.top, 2 mitraljeza pa,

[13] Načelnik Štaba 19. NOU divizije bio je tada Danilo Damjanović.

[14] Prema zapovijesti Štaba 9. NOU divizije, artiljerijska priprema trebalo je da počne u 7 časova, a opšti napad pješadije u 7.45 časova (vidi dok. br. 17).

[15] Treća NOU brigada napadala je pravcem: k. 615 — k. 603 — Sv. Trojica — k. 920, Četvrta NOU brigada pravcem: Rastičevo — Inkuša (trig. 760) — Maričići — Marčetići — ž. st. Zrmanja, 6. NO brigada pravcem: Viojla (trig. 875) — Debelo brdo — Popova muda (trig. 851) — Pena (k. 970) — ž. st. Malovan (vidi Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 29—1/6, k. 845 i 11—1/2, k. 847: izvještaje koje su štabovi 3. i 4. brigade poslali 10. decembra 1944. Štabu 9. NOU divizije).

6 kamiona i 2 limuzine. Zaplijenjeno je 25 »šaraca«, 250 pušaka, 21 strojnica, 40 pištolja i mnogo druge spreme. Osim navedenog zaplijenjeno je mnogo materijala i spreme, dok smo djelovali sa jedinicama XX. i XXVI. div., a po dobijanju zadatka gonjenja njima ostavljeno.

U borbi za Otrić neprijatelj je imao 110 mrtvih i 30 zarobljenih, zaplijenjeno je 10 »šaraca« i p.mitraljeza, 1 t. bacač, 1 osobni auto, oko 2 vag. hrane i dosta municije.

9.) Ukupni naši gubici u svim ovim borbama iznose 48 mrtvih i 166 ranjenih drugova.

Od rukovodioca poginuli su: komandir čete I. bat. III. brig. st. vodnik Labrović Ante i komandir čete V. bat. III. brig. Artenari Atilio. U IV. brig. poginuo je op. oficir II. bat. Zekan Mate, komandir čete II. bat. Liskovčin Boris. Zamj. komandanta IV. bat. III. brig. poručnik Stanić Nedo umro je od dobivenih rana u bolnici Cetinskog područja.

Ranjeni su u III. brig.: zamj. komandira čete I. bat. Romić Ivan, pom. politkoma čete I. bat. Milošević Josip, a u IV. brig.: pom. politkoma čete Sinobad Tode, komandant II. bat. poručnik Jerković Mijo, komandir čete II. bat. p.poručnik Šamadan Nedjeljko, komandir čete II. bat. Baron Miroslav, zamj. komandanta III. bat. Knezović Stipe, zamj. komandira čete III. bat. st. vodnik Jadrić Ante i zamj. komandira čete III. bat. Perišić Mate.

10.) U svim ovim akcijama utrošeno je: 98.000 puščane i mitraljeske municije, 460 granata za t.bacač. 450 granata za l.bacač, 22 granate za Piat, 220 ručnih bombi i 96 metaka za protukolsku pušku. Od oružja izgubljena su 2 p.mitraljeza, koja su uništena skupa sa poslugom od topovskih i minobacačkih zrna. Izgubljeno je 7 pušaka i 1 strojnica.

11.) U svim ovim borbama, kao i velikim pokretima, koji su prethodili ovim akcijama, naša III. i IV. brig. pokazali su veliku izdržljivost, upornost i borbenost, te kao cjelina zaslužuju svaku pohvalu. Drugove, koji su se istakli svojim hrabrim držanjem i snalažljivošću pohvaliće ovaj Štab svojom naredbom.[16]

12.) Jedinice koje su se slabo držale nije bilo, jer su se zalagale da postignu što veći uspjeh i bolje rezultate. Od slabog držanja pojedinaca imali smo četiri slučaja samoranjavanja, koje ćemo mi najstrožije kazniti.

13.) Sve vođene operacije nijesu bile naročito prethodno pripremljene, jer su jedinice ušle u borbu tokom razvoja si-

[16] Redakcija nije mogla pronaći tu naredbu (vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 21).

tuacije i poslije dugog i napornog marša. Pripreme su izvršene prema raspoloživim mogućnostima, a sposobnosti za borbu mnogo je doprinijela pokretljivost naših jedinica i njihova oprema u tom smislu.

Odluke i izdate zapovijesti bile su realne i odgovarale momentalnoj situaciji, što dokazuju i postignuti rezultati.

Viši i niži rukovodioci dobro su upravljali svojim jedinicama, koristeći povoljnu situaciju tako, da krupnijih grešaka nije bilo.

Sadejstvo i uzajamni rad jedinica bilo je dobro, osim sadejstva minobacačkih četa sa pješadijom, koje nije potpuno korišćeno. Ovome je donekle uzrok i nedostatak bacačkih mina i nepotpuno poznavanje oruđa. Jedinice za vezu zbog pomanjkanja sredstva za vezu[17] nijesu uvijek ispunjavale zadatke, koje smo pred njih postavljali. Kod njih se osjeća pomanjkanje samoinicijative i kontrole nad postojećom vezom.

Taktički i borbeni postupci bili su u skladu sa momentalnom situacijom na bojištu tako, da su postignuti najveći rezultati, koje je momentalna obostrana operativna situacija omogućavala.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — P.pukovnik: **Andro Kovačević**

Komandant — Major: **Ljubo Truta**

(M.P.)

[17] O snabdjevenosti jedinica 9. NOU divizije minama za minobacače i sredstvima za vezu vidi dok. br. 115.

BR. 36

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 12. DECEMBRA 1944. ŠTABU 35. NO DIVIZIJE O BORBI NA KOMUNIKACIJI GRAČAC — MAZIN[1]

ŠTAB
I. UD.BRIGADE XXXV. UD. DIVIZIJE
Broj: sl. 12. XII. 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU XXXV. UDARNE DIVIZIJE

9. XII. o. g. oko 21 sat prema naređenju Štaba divizije upućen je III. i IV. bataljon ove Brigade pod vodstvom pomoćnika politkomesara u Gubavčevo polje sa položaja kod Smrekovca (selo Trbojevići). U Gubavčevom polju bataljoni su izvršili kratki odmor i prema novom naređenju krenuli dana 10. XII. o. g. oko 7 časova pravcem Gubavčevo Polje — Omsica — Gjukići[2] — Blanuše sa zadatkom da napadnu i unište neprijatelja koji je bio u povlačenju prema Gračacu.[3] Bataljoni su stigli na određeno mjesto oko 10 časova.

Raspored bataljona bio je slijedeći:

III. bataljon dobio je zadatak da zaposjedne kotu 933 (Vodena Glava) na jugozapadnim padinama i da u odlučnom momentu izvrši juriš na neprijatelja.

IV. bataljon dobio je zadatak da presječe komunikaciju kod Derin Gaja — Gjukići, spriječi neprijatelja u njegovom povlačenju prema Gračacu i da ga uništi.

Bataljoni po svom dolasku na položaj odmah su stupili u borbu. IV. bataljon, bez jedne čete, ojačan sa jednim teškim bacačem i jednom bredom, izvršio je sa dvije čete, pod zaštitom vatre bacača i brede, juriš na neprijatelja jačine od 150 vojnika naoružani sa jednom haubicom i 8 šaraca, istoga razbio i natjerao u bjegstvo, dok je jedna četa bila u rezervi a ujedno kao osiguranje zaleđa.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—6/6, k. 1234.

[2] Na karti 1 : 100.000 piše Dukići.

[3] Opširnije o uništenju neprijateljskih snaga u rejonu Gračaca vidi dok. br. 31, 37, 43, 87, 109 i 111.

Po izvršenju navedenog zadatka, bataljoni su krenuli, prema novome naređenju Štaba Divizije, na sektor Mazina gdje se je bio pojavio neprijatelj, s ciljem da osiguraju prevoz ranjenika i dovoz hrane preko Previje,[4] zatim da pročiste Mazin od neprijatelja koji se je tamo pojavio.

Na mazinsku Previju bataljoni su stigli u 16,30 časova, i stupili u borbu sa neprijateljem jačine od 150 vojnika i nakon kraće borbe prisilili ga na povlačenje u pravcu Dobrosela.

11. XII. o. g. neprijatelj je bez borbe napustio sektor Mazina,[5] a III. i IV. bataljon smjestili su se istog dana u Mazinu gdje su istog dana po dolasku Brigade u Mazin ušli u sastav iste.

Gubici neprijatelja na naznačenoj komunikaciji i borbama na M. Previji bili su: 66 mrtvih oficira i vojnika, 27 ranjenih, veliki broj zarobljenih (preko stotinu), koji su upućeni u Štab Divizije sa ostalim zarobljenicima. Osim navedenog u ovom međuvremenu zarobljeno je od raspršenih grupica slijedeći broj: 2 oficira, 6 vojnika (svi Nijemci), 2 Talijana i 6 četnika.

Vlastiti gubitci: 2 poginula, 5 ranjeno i 1 zarobljen.

Plijen: 4 šarca, 12 pištolja, 7 šmajsera, 1 signalni pištolj, 27 pušaka, 500 komada metaka, 16 sanduka metaka za šarac, 32 opasača sa fišeklijama, 7 noževa, 15 ranaca, 12 torbica, 3 dalekozora, 1 telefon — neispravan, 20 pari cipela, 14 šinjela, 15 bluza, 10 hlača, 5 šator. krila, 4 ćebeta, 10 pari veša, 8 pari čarapa, 12 konja i 9 sedala, koji se nalaze po jedinicama, dok je ogromni ratni materijal kako u oružju i svemogućem materijalu otpremljen za Štab Divizije, a uslijed kratkoće vremena nije mogao biti prebrojen.[6]

Vlastitih gubitaka u spremi i oružju nije bilo.

Utrošak municije: 5000 metaka po svim vrstama pješadijskog oružja, 23 mine za teški bacač, 50 komada ručnih bombi, 25 mina za mali bacač.

Član Štaba Brigade koji je rukovodio borbom nalazio se je neprestano u prvom borbenom redu.

---

[4] Previja nije nađena na karti 1 : 100 000.

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 143.

[6] O ukupnim neprijateljskim gubicima u ljudstvu i ratnom materijalu vidi dok. br. 37, 43, 87, 109 i 111; Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 752: depešu Štaba 35. divizije upućenu 10. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ.

Za pohvalu i odlikovanje dostaviće se naknadno.
Za kaznu nema nikoga.
Kritički osvrt: Iako bataljoni nijesu imali dovoljno vremena za procjenu situacije, a osim toga bili su mnogo umorni, izvršili su, i pored navedenog, odlično svoj zadatak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Ivanić Dušan**
Operativni oficir: ...[7]
V.d. Komandanta, kapetan: **Todorić Simo**

(M.P.)

BR. 37

IZVJEŠTAJ ŠTABA 2. BRIGADE OD 12. DECEMBRA 1944. ŠTABU 35. NO DIVIZIJE O ZAPLIJENJENOM ORUŽJU I MATERIJALU U BORBI KOD GRAČACA[1]

ŠTAB
II BRIGADE XXXV. UD. DIVIZIJE
XI. KORPUSA N.O.V. JUG.
Broj: 570/44.
12. XII. 1944. godine.

Kopija[2]

ŠTABU XXXV. UD. DIVIZIJE

Prema depešnom naređenju naslova od 10. ov. mj. dostavljamo Vam spisak zarobljenog oružja, materijala i spreme u borbi na dan 9. ov. mjeseca i poslije borbe i to:[3]

1. — 1 protukolski top, koji je predan k-di mjesta Gračac
2. — 1 protukolska puška, koju smo zadržali
3. — 2 poluautomatske puške, koje su zadržane
4. — 2 teška bacača, jedan zadržan a jedan predan diviziji

---

[7] Potpis nečitak.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—8/6, k. 1234.

[2] U originalu dopisano mastilom.

[3] Riječ je o oružju i materijalu koji je Brigada zaplijenila goneći neprijatelja koji se povlačio iz Gračaca (vidi dok. br. 43, 87, 109 i 111).

5. — 2 šarca, koja smo zadržali
6. — 160 pušaka, 100 predano k-di mjesta Gračac, 35 diviziji i 25 zadržali
7. — 15 šmajsera, 2 predana diviziji a 13 zadržano
8. — 13 pištolja, 2 predana diviziji, 11 zadržano
9. — 2 talijanska puškomitraljeza predana diviziji
10. — 3 signalna pištolja, zadržana
11. — 16.000 komada mitralj. municije, 8.000 predano k-di mjesta Gračac, a 8.000 diviziji
12. — 4.000 puščane municije, 2.000 predano diviziji a 2.000 zadržano
13. — 26 mina za teški bacač, predano diviziji
14. — 50 topovskih granata, predano diviziji
15. — 130 ručnih bomba, 100 predano diviziji a 30 zadržano
16. — 12 noževa za puške, zadržano
17. — 29 opasača, zadržano
18. — 15 fišeklija, zadržano
19. — 16 šinjela, zadržano
20. — 8 bluza, zadržano
21. — 8 hlača, zadržano
22. — 15 ranaca, zadržano
23. — 6 torbica za šmajsersku municiju, zadržano
24. — 20 komada ćebadi, 16 predano diviziji, 4 zadržana
25. — 2 para rukavica, zadržano
26. — 9 kožnih torbica, zadržano
27. — 15 čuturica, zadržano
28. — 15 porcija, zadržano
29. — 6 dvogleda, zadržano
30. — 2 motorbicikla, 1 predan komandi mjesta Gračac, a 1 diviziji
31. — 2 bicikla, zadržana
32. — 1 telefon, zadržan
33. — 14 konja: 11 predano diviziji, 2 komandi mjesta Gračac, a 1 zadržan
34. — 1 kola, predana diviziji
35. — 1 kara, predana diviziji
36. — 1 dvokolica sa gumenim kotačima, zadržana u četi za vezu
37. — 4 džepne lampe, zadržane
38. — 30 sveća za gorenje, zadržane

Štab
II brigade XXXV.ud.divizije
XI.Korpusa N.O.V.Jug.
Broj: 570/44.
12.XII.1944.godine.-

Kozja 6-8/6

ŠTABU XXXV. Up. DIVIZIJE .-

Prema depešnom naređenju naslova od 10.ov.mj. dostavljamo Vam spisak zarobljenog oružja, materijala i spreme u borbi na dan 9.ov. mjeseca i poslije borbe i to:

1.-1 protukolski top, koji je predan k-di mjesta Gračac
2.-1 protukolska puška, koju smo zadržali,
3.-2 poluautomatske puške, koje su zadržane
4.-2 teška bacača, jedan zadržan a jedan predan diviziji
5.-2 šarca, koja smo zadržali.
6.-150 pušaka,100 predano k-di mjesta Gračac, 35 diviziji i 25 zadrža
7.-15 šmajsera, 2 predana diviziji a 13 zadržano
8.-13 pištolja, 2 predana diviziji 11 zadržano
9.-2 talijanska puškomitraljeza predana diviziji
10.-3 signalna pištolja, zadržana
11. 6.000 komada mitralj.municije, 3000 predano k-di mjesta Gračac a 3.000 diviziji
12. 4.000 puščane municije, 2000 predano diviziji a 2.000 zadržano.
13. 26 mina za teški bacač, predano diviziji
14. 50 topovskih granata, predano diviziji
15. 130 ručnih bomba, 100 predano diviziji a 30 zadržano
16. 12 noževa za puške, zadržano
17. 29 opasača, zadržano
18. 15 fišeklija zadržano
19. 16 šinjela , zadržano
20. 8 bluza , zadržano
21. 8 hlača , zadržano
22. 15 ranaca , zadržano
23. 6 torbica za šmajserska municija, zadržano
24. 20 komada čabadi, 16 predano diviziji, 4 zadržana
25. 2 para rukavica , zadržano
26. 9 kožnih torbica , zadržano
27. 15 čuturica , zadržano
28. 15 porcija , zadržano
29. 6 dvogleda , zadržano
30. 2 motorcikla, 1 predan komandi mjesta Gračac, a 1 diviziji.
31. 2 bicikla , zadržana
32. 1 telefon zadržan
33. 14 konja : 11 predano diviziji, 2 komandi mjesta Gračac a 1 zadržan
34. 1 šola, predana diviziji
35. 1 kara predana diviziji
36. 1 dvokolica sa gumenim kotačima zadržana u četi za vezu.
37. 4 džepne lampe , zadržane.
38. 30 sveća za gorenje, zadržane
39. 2 magazina hrane i spreme koje je preuzela XIII divizija.
40. 10 komada rogate stoke, predana komandi mjesta Gračac.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Načelnik štaba, poručnik:

Fotokopija dokumenta br. 37

39. — 2 magazina hrane i spreme koje je preuzela XIII divizija
40. — 10 komada rogate stoke, predana komandi mjesta Gračac.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, poručnik:
(M.P.) **Milojko**[4]

BR. 38

ZAPOVIJEST ŠTABA 12. NOU DIVIZIJE OD 13. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ŠIROKO POLJE I VUKU[1]

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE
VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 904. Dana: 13/XII 1944. u 11,30

ZAPOVJEST
(Sekcija Vinkovci 1 : 100.000)

1.) *Podaci o neprijatelju:*

Neprijateljsko uporište Široko Polje sa ukupno 250 gestapovaca, naoružanje: 2 teška bacača i nepoznat broj ostalog oružja.[2] Utvrđeni su sa 20 bunkera drvenih i zidanih. Raspored istih jeste na početku pojedinih ulica kao i na samoj raskrsnici u sredini sela.

U okolnim neprijateljskim uporištima ima: Đakovo 3500, Krndija 400, Vuka 150 neprijateljskih vojnika.

2.) *Naše snage:*

XII. Udarna Divizija sem IV. brigade.[3]

---

[4] Dronjak

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13—1/1, k. 898.

[2] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga u Širokom Polju vidi dok. br. 55; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7 i 31—2, k. 882.

[3] Četvrta NO brigada bila je tada na prostoriji Slavonski Brod — Pleternica (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša Štaba 6. korpusa od 14. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

3.) *Zadatak:*

Napasti i likvidirati najprije neprijateljsko uporište Široko Polje, a po završenoj likvidaciji pristupa se likvidaciji uporišta Vuka.[4]

Postavljanje osiguranja na potoku Jošavi prema Đakovu, zatim prema Krndiji i Osijeku.

U cilju izvršenja gornjeg zadatka,

NAREĐUJEMO:

4.) **XII. Proleterska brigada:** Zadatak:

sastav: 4 bataljona sa svojim naoružanjem

Postavlja osiguranje prema neprijateljskom uporištu Đakovo, na liniji potok Jošava i to sj. ivica š. Gaj, preko ceste Đakovo — [Đakovačka] Satnica na cestu Đakovo — Široko polje na mjestu gdje potok istu presjeca, te preko njiva Grahovište do juž. ivice s. Viškovci.

5.) **Osječka udarna brigada:** Zadatak:

sastav: 4 bataljona sa svojim naoružanjem i top 65 mm.

Sa tri bataljona napasti i likvidirati neprijateljsko uporište Široko Polje, a jedan bataljon stavlja se u divizijsku rezervu u s. Cerovac.

6.) **Čehoslovačka brigada:** Zadatak:

sastav: 3 bataljona sa svojim naoružanjem

Sa 2 bataljona postavlja osiguranje od uporišta Vuka na liniji k. 91 pa u desno potokom i poljskim putem do okuke kanala gdje se isti dodiruje želj. pruge, a u lijevo do ćuprije gdje poljski put od juž. dijela s. Vuke vodi na sam potok, a u visini slova »c« natpisa Jakobovac. Sa jednom četom produžuje svoje lijevo krilo putem koji ide paralelno sa šumom Saonički lug.

Sa jednim bataljonom postavlja zasjedu prema Osijeku na liniji potok Korpaš na mjestu gdje isti presjeca cestu, za-

[4] Napad na neprijateljsku posadu u selu Vuka nije izveden. O rezultatima napada na Široko Polje vidi dok. br. 55, 151 i 152 i Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882: izvještaj Štaba 12. divizije od 30. decembra 1944. upućen Štabu 6. korpusa NOVJ.

tim patrolama kontroliše prugu sve do ž. st. Vladislavci.

Jedan protukolski top i protitenkovske puške dodjeliti bataljonu koji osigurava prema Osijeku, a jedan protikolski top na k.91 kod s. Vuke.

7.) **Bataljon II. brigade NO.**[5] Zadatak:

Postavlja osiguranje prema neprijateljskom uporištu Krndija na liniji: s. Punitovci — poljskim putem koji izlazi iz s. Punitovci — preko k.95 pa zaključno do š. Fatine.

Kontroliše jačim patrolama š. Krndija.

8.) **Osječki NOP odred:** Divizijska rezerva u s. Punitovački Josipovac.

9.) **Konjički eskadron:** Divizijska rezerva u s. Tomašancima.

10.) Likvidacija neprijateljskog uporišta Vuka: Nakon završene likvidacije neprijateljskog uporišta Široko Polje, pristupa se likvidaciji neprijateljskog uporišta Vuka, na slijedeći način:

11.) **Čehoslovačka brigada:** Zadatak:

Likvidira neprijateljsko uporište Vuka sa sva tri bataljona, tako da dva bataljona koji su u zasjedi u visini k.91 prelaze u napad za likvidaciju Vuke sa juž. strane sela odmah čim bude završena likvidacija Širokog Polja, a bataljon koji je na cesti za osiguranje prema Osijeku nastupa sa sjev. strane s. Vuke, odmah čim njegov položaj zaposjednu jedinice Osječke Ud. brigade.

12.) **Osječka ud. brigada:** Zadatak:

Sa dva bataljona vrši nastupni marš želj. prugom i zaposjeda položaje koje je ranije držao bataljon Čehoslovačke brigade, na liniji potok Korpaš, a u cilju osiguranja prema Osijeku. Ovde dolazi u obzir bataljon određen za divizijsku rezervu i

[5] Jedinice 2. brigade Narodne odbrane nisu učestvovale u borbama za Široko Polje (vidi dok. br. 55; Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882).

bataljon koga štab brigade odredi, a koji je učestvovao u likvidaciji uporišta Široko Polje.

Određuje jedan od najumornijih bataljona za divizijsku rezervu, a jedan bataljon ostaje u samom s. Široko Polje u svrhu sređivanja i izvlačenja plijena.

13.) *Mjesto štabova:* Štab Divizije nalaziće se u s. Cerovac.

Štab XII. Prolet. brigade, u kućama na cesti kod juž. kraka potoka Rit.

Štab Osječke brigade u kućama kod đerma na cesti južno za 2 km. od samog uporišta.

Štab Čehoslovačke brigade u kućama sjev. zap. od natpisa Jakobovac.

Štab bataljona NO. nalaziće se u s. Punitovci.

Štab Osječkog Odreda u s. Punitovački Josipovac.

14.) *Početak napada:* 14. XII. 1944. u 2 sata (noćas).

15.) *Veza:* Četa za vezu Divizije uspostaviće telefonsku vezu od Štaba divizije do štaba Osječke i Čehoslovačke brigade, do bataljona N.O. i Štaba Osječkog Odreda.

Osječka brigada uspostaviće telefonsku vezu do štaba XII. Proleterske brigade.

Sve brigade povezaće se telefonskom linijom sa svojim bataljonima.

Veza pomoću radio stanica održavaće se sa XII. Proleterskom brigadom, pored telefonske veze po priloženom planu rada.

Štab Čehoslovačke brigade svoju radio stanicu dodjeliće bataljonu koji je u zasjedi od Osijeka, koji će neposredno održavati vezu sa divizijskom radiostanicom.

16.) *Sanitet:* Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u zap. dijelu s. Tomašanci.

Evakuacija ranjenika od brigadnih previjališta za divizijsko previjalište, a od

divizijskog previjališta preko Gorjana za Breznicu.[6]

17.) *Evakuacija plijena:* Sav zapljenjeni materijal evakuisati u s. Gorjane.

Referent za naoružanje ovog štaba, nakon izvršene likvidacije, sređivaće plijen u navedenom selu.

18.) *Znaci raspoznavanja:* Za noć 13/14. XII. **napred — udarnici.**

Za dan 14. XII. važe opći znaci raspoznavanja.

19.) *Povlačenje:* Izvršiti na osnovu telefonskog, telegrafskog ili pismenog naređenja a u slučaju hitnosti ugovorenim znakom i to jedna crvena, dvije zelene i jedna bijela raketa, izbačene u pravcu Širokog Polja jedna za drugom. U tom slučaju povlačenje izvršiti: XII. Proleterska brigada u Đakov. Satnicu i Gorjan. Ivanovce, Osječka Ud. brigada u Tomašance i Gorjane, Čehoslovačka brigada u Punitovce i Punitovački Josipovac, bataljon OZNe u Punitovce, Osječki NOP Odred u Gorjane;

Štab Divizije i divizijsko previjalište u s. Gorjane.

Štab XII. Prol. brigade u Đakov. Satnici.

Štab Osječke Ud. brigade u Tomašancima.

Štab Čehoslovačke brigade u Punitovcima.

Štab Bataljona OZNe u Punitovcima.

Štab Osječkog Odreda u Gorjanima.

Napomena: Štabovi brigada će u svojoj zapovjesti[7] predvidjeti rušenje mostova, prekopavanje cesta kao i presjecanje pruge od Osijeka, zatim ukopavanje teškog oružja i boraca te postavljanje protukolskih i

---

[6] Breznica Đakovačka

[7] Zapovijesti štabova 12. proleterske i Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 18—1/2, k. 893 i 12—1/1, k. 898.

pješačkih nagaznih mina.

Komore i ostali nepotrebni prtljag uputiće i to: Osječka brigada u s. Kućance,[8] od XII. prol. ostaje u sadanjim bazama, od Čehoslovačke isto u sadanjim bazama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, ppukovnik:
Služ. odsutan

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

(M.P.)

BR. 39

ZAPOVIJEST ŠTABA KARLOVAČKE NO BRIGADE OD 13. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ŽELJEZNIČKU STANICU U SELU DRAGANIĆI[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 17
Dne 13. XII. 1944

ZAPOVJEST
(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

U Draganićima na željezničkoj stanici nalazi se jedna domobranska satnija naoružana: 1. t.mitraljezom, 12 p.mitraljeza, 3 t. bacaća, 3 laka bacača, 8 žandara i 15 ustaša. Zapovjednik satnik Barilović.[2] Utvrđeni su sa 6 bunkera (italijanskih) i ograđeni žicom.

U Draganićima na gl. cesti na raskršću puta koji vodi za Lazinu nalazi se jedna satnija Jägerovaca[3] (100—120).

U Lazini u istočnom dijelu sela nalazi se jedna satnija ustaša.

---

[8] Đakovački Kućanci

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14—2/4, k. 1223.

[2] Željezničku stanicu je obezbjeđivala 2. satnija 1. bojne 12. pješačkog zdruga (vidi dok. br. 168).

[3] Vjerovatno četa njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka.

Na pruzi Draganići — Lazina, gdje izlazi put iz s. Budrovaca, nalazi se 1 talijanski bunker sa nekoliko vojnika.

Na pruzi Draganići — Karlovac nalazi se 1 talijanski bunker kod vahtarne 305, t.j. gdje izlazi put iz s. Goljaka, sa nekoliko vojnika i 1 talijanski bunker kod vahtarne 303, t.j. gdje izlazi put s. Bencetić.

Naša brigada likvidirat će neprijatelja na željezničkoj stanici Draganići i obezbjediti izvođenje ove operacije.

Za izvršenje gornjeg zadatka

N A R E Đ U J E M O:

1. — I. borbeni red I. i II.bat., vod juriš. pionira, 1 odelenje djon-bul iz III. bat. Svega: 2 batalj., 1 vod i 1 odelenje djon-bul.	1. — a) 1. bataljon ojačan sa vodom jurišnih pionira izvršit će napad iz sjevero-zapadnog pravca, preko privatnih zgrada koje su van žice. Po likvidaciji neprijatelja jednom četom obezbjediti evakuaciju plijena na putu za s. Darići i Mrzljak. Kod napada obezbjediti si leđa. b) II. Bataljon ojačan sa jednim odelenjem djon-bula III. bataljona napasti će neprijatelja iz južnog pravca t.j. preko privatne zgrade i oružničke postaje. Sa dijelom snaga napadat bunker kod vahtarne 305, a dijelom kod porušene ciglane ispred jame priječiti bježanje neprijatelju.
2. — Prateća četa (bez p.k.topa i 1 odelenja bacača). Svega 3 t.bacača i mitraljez 12/7 mm	2. — Plasirat će se na putu koji vodi od mlina prema šumi t.j. pozadi 2. bataljona. Mitraljez postaviti na lijevom krilu. Dobro se ukopati.
3. — Brigadna rezerva Sastav: III. batalj. Svega 1 bataljon	3. — Postavit će se na kraju puta koji vodi od mlina za šumu. Jednim vodom postavit se na liniji između male i velike pruge sa zadatkom da taj vod priječi bježanje neprijatelju u pravcu Lazine. Jednim vodom obezbjediti rad minera na pruzi Draganići — Lazina.
4. — Vod minera.	4. — Jednim odelenjem minirat će prugu između vahtarne 303 i 305, koje odelenje će se po izvršenom povući u svoj sastav. Mini-

rati prugu Draganić — Lazina i porušiti bunkere i vojne objekte na željezničkoj stanici.[4]

5. — Veza. Četa za vezu uspostavit će telefonsku vezu između štaba brigade, prateće čete i 2. bataljona.

Komandno mjesto na putu od mlina za šumu.

Radio stanica ostati će u sadašnjoj bazi i raditi redovito.

6. — Brigadni sanitet biti će na rubu šume gdje mala pruga siječe potok Blatnicu.

7. — Profijant komora ostati će u sadašnjim bazama.

Bojna komora ostati će u sadašnjim bazama.

Za 14. ov.mj. pripremiti suhu hranu.

8. — IV. bataljon ostati će u Kupčini sa kontrolom iz pravca Šišljavića i zadatkom da obezbjedi komoru.

Izviđački vod ostati će sa bazom u Kupčini i zadatkom da izviđa Šišljavić i Blatnicu i prikuplja podatke o neprijatelju.

9. — Vrijeme polaska iz Kupčine od mlina 14. ov. mj. u 11 sati.

10. — Početak napada će se odrediti.[5]

11. — Znaci raspoznavanja za 13. ov.mj. biće **Puška — Prizren,** a ugovoreni **Dane — Mane.** Za 14. ov.mj. biće **Izvlakač — Idrija,** a ugovoreni **Mujo — Salko.** Vidni znaci za oba dana biće: Dizanje kape na pušci vertikalno u vis nekoliko puta, a odgovor: Mahanje kapom iznad glave u krugu nekoliko puta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
S.O.

Komandant, major:
Boris Balaš

(M.P.)

[4] O rezultatima napada vidi dok. br. 72, 111, 159 i 168.
[5] Napad je izveden 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 72 i 168).

Dostavljeno: Štabu 34. divizije na uvid.
Štabovima bataljona I., II., III., IV.
Komandi čete za vezu, komandi prateće čete, komandi inžinjerijske čete, vodniku izviđačkog voda, referentu saniteta, intendantu brigade, na izvršenje.
po ordonansu pješaku dne 13. XII. o.g. u 9.45 sati.

Načelnik štaba, kapetan:
Miščević

(M.P.)

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 13. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O NAPADU NA HUSAIN I TUCILAČU[1]

ŠTAB I. BRIGADE
XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op.Br. 226
Dana: 13/XII. 1944 g.

Predmet: Operativni izvještaj za akciju na neprijateljska uporišta Husain i Tucilača.

ŠTABU XXXIII. DIVIZIJE NOV. JUGOSLAVIJE

U vezi neprijateljskog povlačenja glavnom komunikacijom Banova Jaruga — Zagreb naša Brigada izvršila je dvije akcije u koordinaciji sa ostalim brigadama naše Divizije, dvije akcije na neprijateljska uporišta Husain 8/9 XII. 1944 i Tucilača dne 11/12. XII 1944.

I. Akciju je vršila I. Brigada XXXIII. Divizije, dok su susjedne sudejstvujuće jedinice bile III. Brigada, koja je u cilju osiguranja naše Brigade držala zasjedu prema neprija-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16—1/3, k. 1210.

teljskom uporištu Ilova i likvidirajući neprijateljsko uporište Batinu[2] i II. Brigada na zasjedi prema neprijateljskom uporištu Kutina.[3]

II. Akcija tj. napad na neprijateljske kolone koje su trebale kretati cestom Kutina — Popovača bio je zadatak naše Brigade u zajednici sa III. Brigadom XXXIII. Divizije.[4] Uslijed pojave neprijateljskih jedinica, koje su se odbacile sa ceste na teren prema selu Mikleuški nije se stiglo na zadatak na vrijeme, te je u zajednici sa III. Brigadom napadnuto uporište Tucilača.

Neprijatelj u obadva uporišta nije bio jako utvrđen već je imao manja osiguranja i lakše izgrađenu odbranu. U I. uporištu neprijatelj je bio utvrđen u pojedinim kućama i ograđen sa žicom.

Sastav neprijateljskih jedinica bio je većinom sastavljen od Čerkeza, a manjim dijelom od Nijemaca.[5] Jedinice koje je naša Brigada napadala pripadaju II. Sibirskom Puku, te su iste raspoređene na komunikaciji Dugo Selo — Banova Jaruga.

U uporištu Husain nalazilo se je do 250 neprijateljskih vojnika Nijemaca i Čerkeza, dok u uporištu Tucilača nalazila se je I. satnija 572. Bataljona II. Sibirskog Puka, kao i jedna borbena satnija. Ukupna jačina do 200 neprijateljskih vojnika.

Moral neprijateljskih vojnika u ova dva uporišta bio je na srednjoj visini.

I. Akcija — Napad na neprijateljsko uporište Husain odpočeo je 8. XII. 1944 u 24 sata.

Brigada je napadala uporište sa dva bataljona u dva pravca, sa sjeverne i južne strane. Podilaženje naših jedinica izvršeno je pravilno, tako da je neprijatelj u prvom naletu bio iznenađen i odbačen prema sredini sela. Jedinica koja je napadala uporište sa sjeverne strane vodila je borbu za svaku kuću likvidirajući neprijatelja, koji se je braneći povlačio prema centru.

Uspjelo se je s te strane probiti kroz dva reda žice i zbiti neprijatelja u više kuća na cesti odakle je davao vrlo jaki otpor. Jedinica koja je napadala sa južne strane uporišta naišla je na vrlo jaki otpor na samom početku sela, te je jurišem natjerala neprijatelja prema centru, koji je povlačeći se palio redom kuće.

---

[2] O napadu 3. NO brigade »Nikola Demonja« na Batinu vidi dok. br. 32.

[3] Vidi dok. br. 34.

[4] Vidi dok. br. 41.

[5] I Nijemci i Čerkezi su bili iz sastava 1. kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 24).

Ovako zbiti neprijatelj u centru sela branio se je svojim automatskim oružjem jako, a bio u prednosti što je imao veliku vidljivost radi zapaljenih kuća koje su rasvjetljavale teren. Radi jako osvjetljenog prostora i kratkoće vremena kojim su raspolagale jedinice, nije mogao biti izvršen prodor kao ni podpuna likvidacija uporišta. U toj borbi neprijatelj je pretrpio dosta velike gubitke u ljudstvu i materijalu.

Povlačenje sa položaja izvršeno je u 6.30 sati.

II. Akcija. — Napad na neprijateljsko uporište Tucilača otpočeo je 11. XII. 1944. u 18 sati.

Brigada je dobila zadatak[6] da izvrši napad na komunikaciji Kutina — Popovača u međuprostoru Gračenica — Repušnica na neprijateljske kolone koje su trebale kretati tom cestom. Susjedna sadejstvujuća jedinica naše Brigade na lijevom boku bila je III. Brigada XXXIII. Divizije. Međutim izlazak neprijateljskih snaga na teren prema selu Mikleuški i prema Srpskom Selišću omeo je momentalno plan u nastupanju te se je na cilj stiglo tek u sam sumrak na liniji slova »e« natpisa Škarje i slova »e« natpisa Bukevje brdo. U saglasnosti sa Štabom III. Brigade odlučeno je da se napadne zajedničkim snagama neprijatelja u selu Tucilača.

Napad su izvršila dva bataljona I. Brigade i to na sjevero-zapadni dio uporišta. Jedinice su izvršile dobro podilaženje našto je otvorena vrlo jaka vatra iz svih automatskih oružja, te je izvršen juriš. Neprijatelj je dao vrlo mali otpor te je bio dijelom pobijen i pohvatan, a većim dijelom uspio da se razbježi prema željezničkoj pruzi i prema uporištu Gračenica. Neprijatelj iz susjednih uporišta otvorio je jaku vatru iz teškog oružja i time otežao izvlačenje materijala i spreme.

Poslije likvidacije uporišta jedinice su izvršile povlačenje u 22 sata preko Mramor Brda u svoje polazne baze.

Zadatak koji je postavljen našoj Brigadi u I. akciji nije u cijelosti izvršen, dok u II. akciji je izvršen u podpunosti.

U toku obadvije borbe uspjelo je našoj Brigadi:

Zarobiti:
- 2 poluteška mitraljeza (Maksim)
- 1 p.mitraljez (Brno)
- 2 laka bacača sa 110 mina
- 18 pušaka
- 1 poluautomatska Ruska puška (Vintovka)
- 1 tromblon sa 21 minom
- 9 pištolja
- 11.600 Mauzer municije

[6] Brigada je dobila pismenu zapovijest od Štaba 33. NO divizije (vidi dok. br. 30).

6 konja — više spreme i materijala
6 Šmajsera
15 neprijateljskih vojnika i podoficira

Ubiti: 8 neprijateljskih oficira
7 neprijateljskih podoficira
95 neprijateljska vojnika.

Uništiti: 1 kamion (od 6 tona)
1 trokolicu i 1 bicikl
1 poljsku kuhinju (od 200 litara)
1 vojnička kola
100.000 municije sa raznim materijalom, koji se je morao uništiti radi nemogućnosti povlačenja
1 most i pruga prekinuta na 28 mjesta.

Naši gubici: Mrtvih 7 od kojih 2 rukovodioca, Komandir 3 čete I. Bataljona Crnojević Stevo i Politkomesar 3. čete III. bataljona Pruša Stevo.

Ranjenih 35 od kojih Politkomesar I. Bataljona drug Fajdiga Mirko.

Utrošak municije bio je slijedeći:

8.770	metaka Mauzer
7.820	„ Engleskih
1.430	„ Šmajser
18.020	

10 mina za t. bacač
15 „ za Djonbul

Rukovođenje u obadvim akcijama od nižih rukovodioca pa do štabova bataljona bi zadovoljavalo. U pojedinim momentima štabovi bataljona nisu dovoljno vodili računa o vezi bilo sa Štabom Brigade, bilo sa susjednom jedinicom, tako da se nije na neko vrijeme mogla znati točna situacija na položaju.

Samo nastupanje jedinica kao i podilaženje izvršeno je u obadvije akcije dobro, iako je bilo mnogo poteškoća radi slabog terena i prirodnih prepreka.

Povlačenje jedinica sa položaja nije izvršeno u najboljem redu, radi telefonske veze, koja je bila prekinuta baš u samom povlačenju, osobito u prvoj akciji.

Borci u obadvije akcije držali su se dobro i hrabro, te se je vidjelo da je kod njih borbenost na velikoj visini.

Sadejstvo teškog oružja sa pješadijom nije došlo do velikog izražaja, zbog toga što je u obadvije akcije izvršeno vrlo blisko podilaženje i upad u neprijateljske položaje, tako da se teško oružje nije moglo dovoljno iskoristiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Blaha Đuro

Komandant, major:
Ćorković Dušan

(M.P.)

BR. 41

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE »NIKOLA DEMONJA« OD 13. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJA U SELU TUCILAČA[1]

ŠTAB
III. BRIGADE »NIKOLE DEMONJE«
XXXIII DIVIZIJE
Op. br. 88 Sekcije Čazma i Kostajnica
Dne 13 decembra 1944

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Prema Op. zapovjesti[2] br. 254, Brigada je zaposjela određene položaje u 13 sati 11/XII-1944.

Kako cestom nisu prolazile nikakove kolone pogodne za napad, to je štab Brigade donio odluku da u zajednici sa I Brigadom[3] napadne neprijatelja koji se je nalazio na cesti Tucilača — Repušnica.

Napad je otpočeo u 18,30 sati 11/XII-1944, a napad je izvođen sa jednim bataljonom (III bataljon), dok je sa jednim bataljonom dato osiguranje prema Repušnici.

Kako je neprijateljski otpor bio veoma jak, potpomognut teškim naoružanjem, bilo nam je iz stroja za prvih 15 minuta

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 14/12, k. 1211.
[2] Odnosi se na zapovijest Štaba 33. NO divizije (vidi dok. br. 30).
[3] Vidi dok. br. 40.

borbe izbačeno 10 drugova, te kako nisu postojali izgledi da bi se borba dalje vodila bez velikih žrtava, to je štab Brigade donio odluku da se s napadom prekine, te su jedinice u 19,40 sati izvučene iz borbe.

Za to vrijeme neprijatelj sa Gojila[4] pokušao je u 9 sati 11/XII-1944 u jačini oko 400 što Ukrajinaca, što Nijemaca, naoružan teškim bacačima, zaći preko sela Brinjana u Stupovaču, gdje se je nalazio naš bataljon (II bataljon) na osiguranju prema Gojilu.

Ova borba trajala je do 16 sati 11/XII-1944, kada se je neprijatelj povukao za Gojilo.

Za to vrijeme tukao je naše položaje jakom minobacačkom vatrom.

Time su završene operacije toga dana, a Brigada se povukla u svoje baze.

Neprijateljski gubici iznose: oko 20 što ranjenih, što mrtvih. Zarobljena su 2 Ukrajinca i 1 domobran, te 4 puške.

Naši gubici iznose: 3 poginula i 12 ranjenih.

Utrošeno je municije: mauzer 1830 kom, engleske 3735 kom, šmajser ruski 250 kom, mina za džon-bul 7, ručnih bombi 8.

Kritički osvrt

Sam pothvat nije uspio. Iznenađenje koje je bilo osnov ovakvog pothvata, nije postignuto jer je neprijatelj vjerovatno bio primjetio, a možda bio i obavješten o našem prisustvu od civila, te je dao veoma snažan otpor u samom početku, što je onemogućilo daljnje uspješno vođenje operacije.

Veza, kako sa višim, tako i sa nižim štabovima bila je dobra. Rad izviđačkih organa bio je veoma slab, tako u toku cjelog bavljenja oko ceste nisu se nikako mogli dobiti točni podaci o neprijatelju na cesti.

Moral i borbenost boraca bila je vrlo dobra, a snalaženje rukovodioca, kako nižih, tako i viših, dobro. Sanitetska služba zadovoljila je, jedino je bilo nedostataka kod bataljonskog previjališta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
A. Jovanović

Komandant — kapetan:
Vlajko Gavrilović

[4] O neprijateljskim snagama u Gojilu vidi dok. br. 32, objašnjenje br. 3.

BR. 42

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 14. DECEMBRA 1944. ŠTABU 40. NO DIVIZIJE O NAPADU NA PRANDANOVCE I NORMANCE[1]

ŠTAB VIROVITIČKE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 59
Dana 14/XII 1944

Predmet: Dostavljamo operativni izveštaj o likvidaciji neprijateljskih uporišta Prandanovci i Normanci.

ŠTABU XL. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
Sekcija — Brod — Osijek 1 : 100.000:

1. Uporišta Normanci i Prandanovci leže na glavnoj pruzi Našice — Osijek. Uporište Prandanovci bilo utvrđeno bunkerima t.j. željeznička stanica na kojoj su prokopane puškarnice kao i vaktarnice i druge zgrade oko same stanice koje su pretvorene u bunkere, a okolo ograđene bodljikavom žicom. Uporište Normanci u glavnom sastojalo se iz nekoliko zidanih zgrada t.j. željezničke stanice, dva zidana okrugla bunkera kao i rovovi t.j. saobraćajnice između tih bunkera i same zgrade iz koje se neprijatelj branio. Neprijatelj je imao prednost pošto se je branio iz dobro utvrđenih položaja.

2. Borbu t.j. napad na ova dva uporišta vršila su naša dva bataljona i to II. bataljon napadao je neprijateljsko uporište Prandanovci dok I. naš bataljon napadao je uporište Normanci.[2] Naš III. bataljon držao je zasjedu prema neprijateljskom uporištu Bizovac i stalno demonstrativno ga napadao. Naš IV. bataljon bio je u zasjedi prema Našicama i nije dozvoljavao neprijatelju izlazak iz uporišta prema napadnutim uporištima.

3. U ova oba uporišta branio [se] neprijatelj iz XV. ustaške bojne. U uporištu Prandanovcima neprijatelj je imao oko 120 vojnika, a u uporištu Normanci imao je 93 vojnika. U uporištu Prandanovci bio je zapovjednik vodnik Mijolović Josip, a u uporištu Normanci bio je vodnik Maršalek Josip.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 35—1/4, k. 1299.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 146 i 147.

4. Namjera neprijatelja bila je da savlada naš napad i da nas odbije od naše namjere. Neprijatelj je u prvi mah davao jak otpor no kod naleta II. bataljona na uporište Prandanovci, koji je bio dobro pripremljen i odlučno izveden, neprijatelj je u ovom uporištu brzo skršen tako da se je dao u bjeg napustivši bunkere i žicu i pobjegao t.j. razbježao se po okolnim šumama, izgubio se u pravcu sjevera. U uporištu Normanci neprijatelj je uspjeo da se drži cjeli dan i davao dosta jak otpor, no ali jedno je bilo dosta nezgodno što ovaj bataljon koji napada ovo uporište stigao na svoje mjesto u samo svanuće pa se nije moglo prići prikriveno do blizine neprijatelja t.j. do samih bunkera i žice, pošto se je već vidilo a i sam brisani prostor iziskivao je puno žrtava, pa se je čekalo dok padne prvi mrak ali je neprijatelj taj prvi mrak iskoristio i pobjegao. Odluku za ovu akciju dao je ovaj Štab.

5. Zapovjed koja je izdata za ova uporišta isto je izdao Štab brigade pismeno koju prilažemo.[3]

6. Napad na ova oba uporišta trebao je uslijediti u 3 sata 12. o.m. ali se je zakasnilo tako da je II. bataljon počeo napad u 4 sata, a I bataljon zakasnio je još više obilazeći ista uporišta, tako da je stigao t.j. da je počeo borbu istom oko 6 sati ujutro.

7. II. bataljon koji je napadao uporište Prandanovci iskoristio je jutarnje rane satove privukavši se neopaženo do neprijateljske prepreke od žice, koju je potrgao eksplozivom te si otvorio put dalje prema bunkerima, otvorio jaku paklenu vatru, ućutkao neprijateljska oružja te sa bombama i eksplozivom jurnuo na neprijateljske bunkere iz kojih je neprijatelj bio istjeran tako da se ova borba u roku od 2 sata završila, i neprijatelja razbila i protjerala u pravcu sjevera. Neprijatelj je i u ovom uporištu imao nagazne mine koje je palio iz bunkera ali ih nije imao vremena paliti jer [je] bio iznenađen i zbunjen.

Naš I. bataljon imao je teže okolnosti s tim samim što je kasno stigao na određeno mjesto, te se je sa jednom četom uspjeo privući samoj stanici odkud je preko cjelog dana i tukao se sa neprijateljem dok druge dve čete nisu mu uspjele doći na svoje određene položaje usled velike poplave okolnog zemljišta i samog brisanog prostora, tako da se je neprijatelj u samom uporištu držao skoro cjelog dana. Tek poslije jake bacačke vatre i vatre iz protuoklopnog topa neprijatelj je bio savladan i istjeran iz bunkera te je uspjeo da se probije u pravcu sjevera koristivši pri tome prvi sumrak.

[3] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

8. Rezultati ove borbe nisu u potpunosti postignuti iz razloga toga što je neprijatelj uspjeo da se probije i da odvuče svoja automatska laka oružja, postavljeni ciljevi su postignuti: neprijatelj je skršen i istjeran iz ovih uporišta, jer je zadatak u potpunosti izvršen; zarobljeno je 40 pušaka, 5 teških mitraljeza, 1 laki mitraljez (Šarac), 2 puškomitraljeza, 127 mina za teški bacač, 1 laki bacač, 4 mine za laki bacač, 4 telefona, 2 sedla, 2 tegleća konja sa kolima, 3 pištolja, 23.000 metaka i to 20.000 mauzerske, 3.000 talijanske, 7 komada svinja, 13 komada goveda, 200 l. nafte, 10 l. ulja za oružje, 164 kg. masti, oko 1.000 kg. brašna, 20 kg. makarona, 120 porcija, 10 željeznih kreveta, 500 kg. zobi, 1 pisaći stroj, 10 ašova, 15 piuka, 5 pari čizama, 2 para cipela, 10 kom. ćebadi, 3 šatorska krila, 1 bicikl, i 1 kazan od 100 l. Neprijatelj je iza sebe ostavio 13 mrtvih, a II. bataljon osim toga zarobio je i 30 živih, dok za njihove ranjenike ne znamo jer su ih odvukli sa sobom.[4]

9. Naši gubici iznose u ljudstvu 2 mrtva, 20 ranjenih drugova, od toga ranjen je komadir čete II bataljona Kiseljev Grigorija Mihaljo, te komandir u istom bataljonu Janžek Martin, te komesar I. bataljona I. čete Savo Bećajac.

10. Utrošeno je municije i to: 3.000 mauzerske, 3.000 engleske, 2.000 šmajserske, 10 mina za laki bacač, 40 granata za top 20 mm., manliherske municije 200, 30 ručnih bombi, 8 mina za teški bacač, 3 granate protioklopnog topa.

11. U borbi se naročito istakao komandir I. čete II. bataljona Kiseljev Mihaljo, i komandir II. čete istog bataljona Janžek Martin te ih treba pohvaliti.

12. U borbi dosta su se slabo držali novaci koji su prvi puta došli u borbu no ali će se to popraviti dok prožive više borbi.

13. Akcija je bila dobro pripremljena, te je II. bataljon izveo smjelo i odlučno, dok I. bataljon ovaj puta podbacio je u toliko što nije zatvorio onaj pravac kuda je neprijatelj probio se i pobjegao. Izdane zapovjesti bile su realne prema razvoju današnje situacije. Upravljanje i rukovanje borbom bilo je dobro. Komandovanje kako nižih tako i viših starješina bilo je dobro.

U ovoj akciji stečena je pouka da se sa energičnim naletom dolazi brže do prodora a sa malo žrtava što prethodno treba izvršiti dobru pripremu.

Napomena. — Za vreme vođenja ove akcije III. bataljon koji je bio u zasjedi prema Bizovcu odbio je dva pokušaja nepri-

[4] Prema tabelarnom pregledu Štaba 40. NO divizije o dejstvima u decembru 1944, prilikom napada na Prandanovce i Normance ubijeno je 30, a zarobljeno 27 ustaša (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 1291).

jatelja da se prodre i dođe u pomoć napadnutim uporištima, tom prilikom imao je jednog ranjenog druga. Naš IV. bataljon također je imao borbu sa neprijateljem iz Našica koji je također pokušao da se probije i da dođe u pomoć napadnutim uporištima; u toj borbi ranjeno je bilo 8 drugova, od toga Komesar istog bataljona Hrgović Josip. Isti bataljon u toj borbi zarobio je pištolj i 1 pušku, i nanjeo neprijatelju neznatne gubitke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar — major:
Miloš Crnobrnja

Komandant — kapetan:
Savo Dragaš

BR. 43

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE OD 14. DECEMBRA 1944. ŠTABU 35. NOU DIVIZIJE O BORBI NA KOMUNIKACIJI GRAČAC — BRUVNO[1]

ŠTAB
III BRIGADE XXXV UD. DIVIZIJE
14. XII 1944.

ŠTABU XXXV UD DIVIZIJE XI KORPUSA NOVJ

Dostavlja operativni izvještaj
za borbu 9. XII. 44.

Borba je vođena na komunikaciji Gračac — Bruvno, sekcija Knin 1 : 100.000.

Naša Brigada 8. XII. 1944. u 16 časova dobila je zadatak da krene i 9. XII. 1944. u toku noći da napadne neprijatelja na prostoru Velika Popina. Istog dana u 18 časova primjećena je neprijateljska patrola kod Derin Gaja koja je izviđala u pravcu Bruvna. Primjetivši ovu patrolu, za istu je izviješten Štab Divizije, gdje je naredio i obustavio pokret Brigade sa zadatkom da zanoći na komunikaciji Bruvno — Gračac u zaselcima Blanuše gornje i donje, Tojagići i Miljuši. 3. XII. 1944. u 5,30 časova neprijateljski prednji dijelovi izbili su u donje

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 6—4/6, k. 1234.

Blanuše, izvršili prepad na naš IV bataljon sa namjerom da se probiju preko Bruvna i Mazina za Lapac.[2] Brigada je dobila zadatak da spriječi neprijateljski prodor u pravcu Lapca. Zapovjest je izdata usmena.

9. XII. 1944. u 5,30 časova neprijateljski prednji dijelovi izbili su do donjih Blanuša, izvršili prepad na naš IV bataljon. Isti bataljon zauzeo je položaj na k. 780. I. Bataljon zauzeo je položaj u zaseoku Tojagići a III. Bataljon istočno od Rijeke Otuče, protežući se svojim lijevim krilom prema crkvi Derin Gaja i k. 616. II. Bataljon zauzeo je položaje na desnom krilu IV. Bataljona, zapadno od k. 780. Nakon dužeg vremena neprijatelju je uspjelo da pod jakom artileriskom vatrom zauzme k. 780 i da odbaci II. i IV. Bataljon na k. 786. U to vrijeme stigla je pomoć jedan bataljon II Brigade i 2 bataljona I. Brigade, koji su napali neprijatelja sjeveroistočno od Vodene Glave, preko Otuče u pravcu donje Blanuše.[3] Naša prateća četa iz 3 bacača dejstvovala je iz zaselka sjeveroistočno od natpisa Tojagići i istočno od kote 633 i sprječavala neprijatelju daljnji prodor. U to vrijeme, kada su stigle jedinice I. i II. Brigade, skoncentrisala se neprijateljska kolona kao i motorizacija na komunikaciji od zaselka Dukić do zaselka donje Blanuše i otvorila bacačku i topovsku vatru sa težnjom da bi se probili u pravcu Bruvna. Dolaskom dijelova I. i II. Brigade sa I. i IV. Bataljonom, pokušali smo da izvršimo juriš na neprijatelja koji se nalazio na k. 780, dok nam dva juriša nisu uspjela, a treći, uz pomoć naših teških bacača, bacili smo neprijatelja sa k. 780. U to vrijeme naš I. Bataljon, Bataljoni I. i II. Brigade izvršili su jak pritisak na neprijatelja koji se pokolebao i krenuo u panično bjegstvo, gdje su naše jedinice nastavile gonjenje i razbile neprijatelja, tako, da se neprijatelj razbježao, jedan dio prema Gračacu a jedan dio prema Tupalama[4] i Cankovića Drazi.[5] Neprijatelj koji je bježao prema Gračacu bio je ugrožen od strane našeg III. Bataljona i isti nije bježao sa glavnom komunikacijom, već desno od nje u pravcu Gračaca, bacajući bijele rakete u znaku predaje, ali isti nije htio da stane sve dotle, dok jedinice II. Brigade i XIII. Divizije nisu ga sreli kod Rastovića mosta. Pri susretu i ugroženosti od strane našeg III. Bataljona, bataljona II. Brigade i dijelovi XIII Divizije, neprijatelj je digao bijelu za-

[2] Riječ je o neprijateljskim snagama koje su pokušale da se iz Gračaca probiju ka Bihaću (vidi dok. br. 87 i 111).

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 31 i 36.

[4] Tupala (Tomingajska)

[5] Cankovića draga nije nađena na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na Cankovića brdo (k. 696), 4 km sjeveroistočno od Gračaca.

stavu i predao se dijelovima XIII Divizije,[6] a već u to vrijeme naš II. i IV. Bataljon zauzeli su topove, kamione i zarobili veći broj neprijateljskih vojnika.

Gonjenje neprijatelja bilo je od strane bataljona I. Brigade i našeg II. Bataljona u pravcu Tupala i Canković Drage, a jedan bataljon II Brigade i 2 bataljona naše Brigade gonili su neprijatelja u pravcu Gračaca. Borba je završena u 14 časova i 40 minuta.

Postavljeni zadatci pred Brigadu izvršeni su u potpunosti. U ovoj borbi neprijatelju su naneseni gubitci u ljudstvu 127 mrtvih, 220 zarobljenih. Zaplijenjeno je 10 topova, od kojih je neprijatelj 4 uništio i 2 oštetio. Šaraca 21, od kojih 4 neispravna i 3 ispravna, upućeni intendanturi Divizije. Puškomitraljeza 4, 1 mitraljez Breda, 1 protuavionski mitraljez, 16 Šmajsera, oko 300 pušaka, 25 pištolja, 3 teška bacača, 3 laka bacača, 1170 mina teškog bacača, 2430 ručnih bombi, trombonskih pušaka 6, 75.300 metaka puščanih i mitraljeskih, 12 kareta, 1 radiostanica, 2 radioaparata, 20 telefona, 2 dvogleda, 10 signalnih pištolja, 120 raketa, 300 opasača, 300 fišeklija, 125 pari cipela, 3 para čizama, 14 bluza, 14 pantalona, 14 šinjela, 9 kožnih torbica, 129 ranaca, 67 krila, 125 ćebadi, 45 porcija, 3 poljske kuhinje, motorizovanih kuhinja 1, pisaćih mašina 1, 5 busola, 1.512.000 Kuna (jedan milion pet stotina dvanaest hiljada), od kojih je 500.000. — uzeo Načelnik II. Brigade,[7] 75 konja, 20 sedala, 40 amova, 20 kola, 12 kamiona, od kojih su 4 ispravna a drugi oštećeni, 3 motocikla, 2 bicikla, 130 kg. konzerviranog krumpira, 100 kg. mesa, 20 kg. kruha, 20 komada svijeća, 20 komada sapuna i 2 vola. U kamionima i kolima nalazilo se još mnogo druge sitne spreme za koju ovaj Štab nije imao vremena da broji uslijed evakuacije.[8]

Sopstveni gubitci su: 14 ranjenih, među kojima 2 komandira i to Kuprešanin Stanko, komandir Uzelac Mile, komesari četa: Stupar Jovo, Benčić Roko. Stariji vodnik — intendant bataljona Bezbradica Mirko, desetari: Matić Miljko, Marketić Mile, Sarić Miroslav, Klarica Jure. Zamjenik referenta saniteta IV Bataljona Stijelja Branko.

U ovoj borbi utrošeno je municije puščane i mitraljeske 23.120 komada, ručnih bombi 117, i mina teškog bacača 89 komada.

---

[6] Vidi dok. br. 109.

[7] Milojko Dronjak

[8] O ukupnim neprijateljskim gubicima u ljudstvu, oružju i drugom materijalu vidi dok. br. 36, 37 i 111.

U ovoj borbi sve jedinice ove Brigade bile su energične u napadu a naročito naš IV bataljon, koji se predlaže za pohvalu. Lica i jedinice da su se držali slabo u ovoj borbi nije bilo.

Kritički osvrt:

Sve odluke i izdate zapovjesti bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro. Komandovanje viših i nižih starješina bilo je dobro, ali se griješilo u tome, pri zauzeću topova i svega ostalog ratnog plijena, momentalno i energično gonjenje neprijatelja nije bilo, već niži komandni kadar dozvolio je da im se manji broj vojnika zadrži oko plijena. Na ove griješke i nedostatke u ovoj akciji prikazano je kako se u buduće ne bi ponavljalo.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major
Rudi Bašić

Komandant — major:
Mane Breka

(M.P.)

BR. 44

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 6. KORPUSA OD 15. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O MORALNO-POLITIČKOM STANJU I O POLITIČKOM I KULTURNO-PROSVJETNOM RADU U JEDINICAMA KORPUSA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
K. broj: 2460
Dana 15/XII 1944. u sati

Politički izvještaj za vrijeme od
20. X. do 15. XII. 1944. god.

POLITKOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE

I. Opći pregled

Vojnička aktivnost naših jedinica u ovom periodu gotovo dva mjeseca u veliko se pojačala u odnosu prema mje-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 48—1/1, k. 482.

secu oktobru. Osim cijelog niza manjih napada na neprijateljske kolone kao i izvođenja zasjeda, vodile su naše jedinice i pet većih borbi — u Piškorevcima kraj Đakova,[2] u Pleternici,[3] kod Vrbice,[4] na cesti Osijek — Đakovo, te borba oko Slatine i u samoj Slatini.[5] Borbe u Piškorevcima, Pleternici i Vrbici završene su punim uspjehom naših jedinica. Borba na komunikaciji Osijek — Đakovo nije uspjela; u momentu kada je njemačko uporište Široko Polje bilo pri samoj likvidaciji iz Osijeka se probijala prema Đakovu kolona od preko 6000 neprijateljskih vojnika uz pratnju 20 tenkova i ne samo da je onemogućila likvidaciju uporišta već i uslijed vojničkih propusta nanijela nam nepotrebne gubitke.[6] Borba pak kod Našica nije bila okrunjena punim uspjehom. Ona je bez sumnje po svojoj složenosti, po broju ljudstva koje je učestvovalo u njoj (sa obe strane preko 18.000), po žestini i trajanju najveća borba kod nas u Slavoniji. Ona je najveća i po broju izbačenih neprijateljskih vojnika iz stroja (900 mrtvih i toliko ranjenih), jedna od najvećih po zaplijenjenom i uništenom neprijateljskom oružju (uništeno i oštećeno 7 tenkova, zaplijenjeno preko 40 automatskih oružja), no istovremeno ova je borba jedna od najvećih što se tiče naših gubitaka (preko 800 ranjenih, istina pretežni dio lakše, i 154 poginulih). O jačini borbe govore i ove brojke: imali smo u toku borbe preko 30 automatskih oružja oštećenih, utrošili smo oko 750000 puščanih metaka, borba je trajala neprekidno 7 dana i noći, neprijatelj je koristio avijaciju i tenkove (oko 20), neprijatelj je samo na XVIII. Brigadu izbacio kroz 3 dana preko 3000 teških mina. Iz ove borbe izvukli smo dragocijena iskustva. U njoj se je kalilo nekoliko hiljada naših boraca, a među njima jedan veliki dio novih. Nedovoljna odlučnost zadnja dva dana u borbi za sam dvorac umanjila je uspjeh ove borbe i mi ju nismo okrunili punom pobjedom.[7]

Gomilanje sve većeg broja neprijateljskih snaga i motorizacije na prostoriji Miholjac — Osijek — Vukovar — Vin-

---

[2] Jedinice 12. NOU divizije napale su i uništile njemačku posadu u Piškorevcima 12/13. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 36 i 97).

[3] Napad na Pleternicu izvela je 40. NO divizija 2. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 16, 111 i 138).

[4] Njemačku posadu u Vrbici napale su jedinice 12. NOU divizije 10/11. decembra 1944 (vidi dok. br. 52).

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 54, objašnjenje br. 7.

[6] Napad na Široko Polje izvela je 12. NOU divizija 14. decembra 1944 (vidi dok. br. 55).

[7] O borbama za Našice od 18. do 24. novembra 1944. vidi knj. 35, dok. br. 48, 49, 50, 87, 91 i 97; Arhiv VII, reg. br. 5—1/6, k. 437 V: izvještaj Štaba 6. korpusa od 9. decembra 1944. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

kovci — Brod — Đakovo — Našice uprkos svih naših nastojanja onemogućuje nam uspješno vođenje većih operacija obzirom na pomanjkanje artiljerije, a poglavito protutenkovskog oružja. Dok ne dobijemo bilo od Crvene Armije, bilo od Glavnog Štaba Vojvodine ili direktno Vrhovnog Štaba artilerijsko oružje a naročito granate, mi se nećemo moći ozbiljnije suprotstaviti, bolje reći vrlo teško ćemo voditi potpuno uspješne borbe, jer se nalazimo direktno iza prve linije fronta tj. u neposrednoj pozadini neprijatelja koji baš zadnjih dana naročito pojačava gore pomenutu prostoriju.

Općenito uzevši borbena aktivnost naših jedinica u mjesecu novembru zadovoljila je. (Neprijatelj je samo u tom mjesecu imao preko 2000 mrtvih, a zarobili smo oko 300.) Borbenost i polet ojačali su. Jedan od razloga jest činjenica da je gotovo svaka naša brigada imala iza sebe po neki veći ili manji uspjeh. Drugi je razlog blizina Crvene Armije što daje i borcima i rukovodiocima naročiti polet.[8]

Brojno stanje u operativnim jedinicama i ovog se mjeseca povećalo za preko jednu hiljadu boraca. Ovo je četvrti mjesec da se jačamo i danas svaka divizija ima na licu oko ili blizu 5000 ljudi.[9] Međutim ovoga mjeseca, tj. novembra, nije uzrok povećanju brojnog stanja samo priliv novomobiliziranih, nego i čistka koju smo sproveli kroz Korpusnu vojnu oblast. Iz Korpusne vojne oblasti i Odreda izvukli smo za operativne jedinice preko 1500 boraca. Čišćenje Korpusne vojne oblasti produžit ćemo još, te i na taj način pojačati brojčano operativne jedinice. U ovom ne vidimo riješenje pitanja mobilizacije za operativne jedinice, već smo čišćenju pristupili prvenstveno radi jačanja Korpusne vojne oblasti. U mjesecu novembru mobilizirano je oko 4000 novih boraca no od toga veći broj, tj. više od polovine, za rad u pozadini.

Blagodati amnestije[10] mi do sada još nismo osjetili. Ni jedna veća grupa ili barem malo veća nije prešla na našu

[8] Štab 6. korpusa NOVJ uspostavio je kontakt sa dijelovima Crvene armije (703. puk 203. divizije) u Barču (Mađarska) 8. decembra 1944 (vidi dok. br. 111 u ovoj knjizi i knj. 35, dok. br. 97).

[9] Vidi dok. br. 112.

[10] Riječ je o odluci Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije koja glasi: »Čl. 1. Daje se opšta amnestija svim licima koja su u četničkim jedinicama Draže Mihailovića učestvovala ili ih pomagala ili učestvovala u jedinicama hrvatskog i slovenskog domobranstva. Čl. 2. Ova se amnestija proteže i na ona lica iz čl. 1. koja se još nalaze u sastavu tih jedinica, a koja ih do 15 januara 1945. napuste i prijave se i stave na raspoloženje vojnim vlastima NOV i POJ ili organima građanske vlasti NOO-ima. Čl. 3. Amnestija za dela čl. 1. daje se bez obzira da li je krivični postupak pokrenut, presuda izrečena ili postala izvršna. Čl. 4. — Amnestija se ne odnosi na ona lica koja su osim dela iz čl. 1. počinila ili ranije ili poslije obnarodovanja ove

stranu. Bilo je svega nekoliko desetaka pojedinačnih slučaja i tu i tamo po neka grupica od po nekoliko domobranaca. Odjek dakle do sad nije bio kao što je slučaj povodom poziva Maršala Tita pred tri mjeseca.[11] Naša propaganda, iako je bila signalizirana potreba masovne propagande, zatajila je i što se tiče momentane reakcije, a i širine. Istu smo uspjeli u priličnoj mjeri popularizirati, no to je gotovo isključivo u našim jedinicama, Korpusnoj vojnoj oblasti, pa i cijelom oslobođenom području, dok cijela stvar nije široko prodrla u same neprijateljske redove.

Najozbiljnije smo postavili mobilizacione zadatke. Kako pred odrede i operativne jedinice, pred organe područja, tako i pred sve naše organizacije. Prvih 15 dana mjeseca decembra na našem je području mobilizirano 1500 novih boraca. Međutim, na neoslobođenom području neprijatelj je hrvatskim »Volkssturmom«[12] u priličnoj mjeri uspio. Iako silom gotovo najvećim dijelom, ipak je činjenica da je odvukao gotovo sve od 16 godina do 60 pa čak i žene. Danas, resursa na oslobođenom dijelu Slavonije ima, ali oni su vrlo maleni, a i to je ljudstvo koje će u glavnom biti osposobljeno za rad u Korpusnoj vojnoj oblasti.

Dezerterstvo, ako gledamo po broju, postaje problem. U obe divizije taj se broj popeo blizu 400. Međutim, to su uglavnom oni koji su došli u jedinice iz Korpusne vojne oblasti ili Odreda, a koji su se istoga dana vratili ili na svoja stara mjesta, ili su se pak uspjeli ubaciti u stroj nekog drugog područja. I konačno ima još jedan dio dezertera koji se regrutira od mobiliziranih sa kotara Županje, gdje se konstantno osjeća spekulativnost.

---

odluke druge zločine kao ubistva, palenja, pljačke, silovanja itd. Čl. 5. — Amnestija se ne proteže na ona lica koja i posle proglašenja ove amnestije zlonamjerno produže vršenje dela iz čl. 1. ove odluke. Čl. 6. Ova odluka stupa na snagu danom objave. U Beogradu, 21. XI. 1944. Predsjedništvo AVNOJ-a Sekretar Rodoljub Čolaković v.r. Pretsjednik Ivan Rabar v.r.« (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/6, 119/7, 119/8, 119/9 i 119/10, depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene 22. novembra 1944. štabovima 4, 6, 8, 10. i 11. korpusa NOVJ).

[11] Predsjednik Nacionalnog komiteta oslobođenja Jugoslavije i vrhovni komandant NOV i POJ maršal Jugoslavije Josip Broz Tito uputio je 30. avgusta 1944. poziv svim hrvatskim i slovenačkim domobranima, četnicima i pripadnicima drugih neprijateljskih oružanih formacija da napuste okupatora i priđu NOVJ (vidi knj. 33, dok. br. 32; Arhiv VII, reg. br. 42—2, k. 6 i 17/4, k. 15 A).

Za nepunih 15 dana od upućivanja poziva samo na području 6. korpusa, u Slavoniji, prešlo je na stranu NOVJ 5.567 domobrana (vidi knj. 34, dok. br. 56, str. 260).

[12] Riječ je o mobilizaciji ljudstva za jedinice narodne odbrane Nezavisne Države Hrvatske.

Partizanski odredi sve više gube svoj značaj. Danas imamo Posavski odred kao samostalan, te Grupu odreda koja rukovodi sa dva odreda i to Požeški i Diljski dok smo Podravski odred rasformirali dajući ljudstvo OZN-i[13] za pograničnu vojsku,[14] a Osječki odred sada je u stanju likvidacije obzirom na činjenicu da nam je usprkos relativno najboljih rezultata više škodio nego koristio. Naime, pomanjkanjem mogućnosti stalne kontrole taj je odred postajao sve više samovoljna grupa koja je nedozvoljeno i ne pazeći na liniju naše borbe često dolazila u sukob sa narodom i organizacijama kraja u kojem je djelovala. Direktna pomoć odredima sa naše strane nije bila dovoljna, naročito u zadnje vrijeme, a također ni sa strane organizacije.

Opći pogled na stanje u našim operativnim jedinicama i cijelu Korpusnu vojnu oblast u odnosu prema prošlom periodu zadovoljava, odnosno ono se više ili manje vidno popravlja. I to kako politički tako i vojnički.

Politička djelatnost i stanje u jedinicama i KVO

Ako pogledamo broj održanih političkih sastanaka sa vodovima, četama i bataljonima (samo u dvije divizije[15] za mjesec dana 99 političkih sastanaka, a u KVO broj je gotovo jednako tako velik) izgledalo bi da je politički rad zadovoljavajući. Međutim, on ipak nije na potrebnoj visini. Jedan razlog tomu jest stalni pokreti i borbe, odnosno produktivni rad, te radi toga u priličnoj mjeri pomanjkanje vremena, a drugi razlog — osnovni i glavni, neumješnost i nedovoljno zalaganje polit. radnika. Ovo dvoje posljednje jesu problemi koje nastojimo riješiti. Nema sumnje da političko stanje u našim jedinicama i Korpusnoj vojnoj oblasti ne zabrinjava u pogledu aktivnosti neprijateljskih elemenata iako je bilo slučajeva i u KVO i u operativnim jedinicama neprijateljskog rovarenja. Tako četnička rovarenja u Brodskom području, te nekoliko slučajeva u Novogradiškom, zatim nekoliko slučaja mačekovštine i u KVO i u operativnim jedinicama. No gotovo svi ti slučajevi brzo se uočavaju i otklanjaju. Činjenica je da osnovna masa naših boraca i u jedinicama i u KVO stoji čvrsto i nepokolebivo na strani NOP-a.

Osnovni je problem neumješnost polit. radnika. Tu se očituje šablonizacija u radu, zatim birokracija i neumjeće da sa političkom situacijom i konkretnim problemima u svijetu,

---

[13] Odjeljenje za zaštitu naroda

[14] Odnosi se na jedinice Korpusa Narodne odbrane Jugoslavije.

[15] U sastavu 6. korpusa NOVJ nalazile su se tada 12. NOU i 40. NO divizija (vidi dok. br. 112).

zemlji i jedinici živi cijela jedinica odnosno svi borci u njoj. Tako konkretno potrebno je da prođe po 10 i više dana da jedinica počne reagirati na govor Tita u vezi Istre[16] iako su rukovodioci bili odmah upozoreni na važnost ove postavke, ili uprkos i savjetovanja sa svim rukovodiocima i savjeta kako da se proradi pitanje amnestije ipak je trebalo u nekim jedinicama da se to pitanje postavi i po tri nedjelje. Ili, još uvijek mnogi politički sastanci dosadni su i više umaraju drugove nego što ih ožive i što im pomognu da im mnoga pitanja budu jasna. Pitanje birokracije očituje se u vrlo čestom prenošenju direktiva ozgora na dolje putem pisanih savjetovanja, okružnica i direktiva, pa to ide sve do čete. I na taj način vrlo često stvar dok dođe do boraca u četi izmjeni svoj sadržaj. Na štetnost u velikom broju slučaja ovakvog rada, odnosno metode rada, ukazivano je u nekoliko navrata. Postoji još nezalaganja u dovoljnoj mjeri mnogih drugova, a ono je vezano sa birokracijom, no ove probleme lakše otklanjamo.

Natjecanje se uskoro završava.[17] Mogao bih reći da smo uspjeli daleko više nego ikada prije da u mnoge borce i rukovodioce odnosno u najveći dio uđe duh natjecanja i zaista s natjecanjem nisu nikada tako živjeli kao sada. No i ovdje je cijelo ovo pitanje također usko shvaćeno. Nije rijedak slučaj da borci i rukovodioci, da cijela jedinica odlazi u borbu i u toku same borbe dolaze do izražaja parole o natjecanju, davajući tako i drugima poleta. Bilo je slučajeva da se jurišajući na bunkere borci iz jedne čete dovikuju da njihova četa mora biti najbolja. To zaista nisu bili osamljeni primjeri. Sve se više uvriježava ponos i čast biti prvi ili dati više od sebe. Pa i kroz učvršćenje discipline također možemo vidjeti natjecanje iako manje nego po drugim pitanjima. Natječu se desetari, natječu se kulturno-prosvjetni radnici, natječu se tehnike i pisari, jednom riječju o natjecanju se svakodnevno čuje i govori. Međutim da bi natjecanje pobudilo naše rukovodioce da se uče i da se izgrađuju i vojnički i politički to još nismo uspjeli. Nismo uspjeli da se kroz natjecanje, zapravo i kroz natjecanje, odstrane mnogi nedostaci i mnoge greške, iako je natjecanje uzelo već toliko maha, da se je moglo iskoristiti i u tom pogledu.

U Korpusnoj vojnoj oblasti također natjecanje proželo je mnoge drugove i rukovodioce, daleko više nego ranije, kada zapravo toga duha natjecanja bilo je vrlo malo ili gotovo ni-

[16] Odnosi se na govor koji je Vrhovni komandant NOV i POJ održao 12. septembra 1944. na otoku Visu prilikom proslave dvogodišnjice formiranja 1. dalmatinske proleterske brigade (Josip Broz Tito: »Stvaranje i razvoj Jugoslovenske armije«, str. 278—284).

[17] Vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2.

kako. Bilo je slučajeva da je, natječući se, završen most tri dana ranije, da su radionice daleko bile produktivnije i da straže pri komandama daleko bolje djeluju. I naše bolnice je prožeo duh natjecanja, kao i komande područja koje direktno pomažu i odgovorne su po pitanju bolnica. Jasno je, da natjecanje još nije obuhvatilo sve sektore i da nije u najširem omjeru obuhvatilo sve ljudstvo.

Kako je natjecanje pri kraju i kako je kroz njega moguće još više oplemeniti i borce i rukovodioce, kako je kroz njega moguće brže probuditi još uspavane snage u mnogim našim drugovima i borcima i rukovodiocima, kako se kroz njega i borci i rukovodioci vidno i očito mnogo više zalažu i u borbi i u radu, to smo, da bi održali na visini stanje, zapravo da bi ga poboljšali, zakazali novo natjecanje »Pobjedonosno natjecanje«[18] koje će početi od 1. I. 1945. i koje će obuhvatiti četiri vremenska razdoblja s time da svako od njih bude zasebna cjelina. Ta su razdoblja od nove godine do oslobođenja cijele Slavonije, zatim do oslobođenja cijele Hrvatske, treće do oslobođenja cijele Jugoslavije i četvrto do uništenja njemačkog fašizma. Da zakažemo natjecanje već sada rukovodilo me je pritom slijedeće:

1. Već sada postaviti stvar borbe slavonskih jedinica za oslobođenja Zagreba i Ljubljane[19] i zajedničke borbe jedinica NOV sa savezničkim armijama na tlu Njemačke sve do izdizanja pobjedničke zastave u samom Berlinu.

2. Perspektiva dalnjih operacija izmjenit će u izvjesnoj mjeri i metod vođenja rata. Doći će frontalne borbe, rovovi i ukapanja postat će životni zakon borca, za rukovođenje jedinicama morat će nestat mnogih partizanskih osobina, rukovodioci će morati učiti ako će htjeti da ostanu rukovodioci, a i kroz natjecanje uspjet ćemo u velikoj mjeri i ovo pitanje pravilno postaviti.

3. Korpusna vojna oblast koja će odlaskom[20] naših jedinica iz Slavonije ka zapadu neće imati ništa manju djelatnost nego sada, već naprotiv. U pitanju izgradnje zemlje ona će u Slavoniji moći doprinjeti golem udio. Bogato iskustvo svih rukovodioca od najnižih pa sve do viših, ekspeditivnost

---

[18] Raspis o tom takmičenju poslao je Štab 6. korpusa NOVJ potčinjenim jedinicama 26. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 6—2/9, k. 898 a).

[19] Jedinice 6. korpusa NOVJ nisu učestvovale u borbama za oslobođenje Zagreba i Ljubljane (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 630—640, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1965).

[20] Ovaj dio rečenice trebalo bi da glasi: Korpusna vojna oblast odlaskom...

i zalaganje očitiji su nego kod NOO-a tako da će KVO u izgradnji zemlje kao i pomoći koju će morati dati civilnim vlastima odigrati važnu ulogu. Natjecanjem ćemo još više ojačati rad KVO i već im sada dati perspektive dalnjeg djelovanja. I konačno:

4. Političku djelatnost raširit ćemo i ojačat samim natjecanjem.

Predložit ćemo slično takmičenje svim organizacijama u Slavoniji i na svim sektorima, a također predlažem u tom smislu ili slično međukorpusno takmičenje u Hrvatskoj.

Saradnja između OZN-e III. te operativnih jedinica i područja svakim danom postaje i čvršća i plodonosnija. Nastojanjima i sa naše strane i sa strane OZN-e u veliko je ispravljen odnos i samo je krutost sa obe strane dovela do izvjesnih malih netrpeljivosti. Danas je stanje već toliko zadovoljavajuće da možemo u najskorije vrijeme očekivati pune plodove saradnje.

Osnovni politički problemi postavljeni su i pred borce i pred rukovodioce.

Nekoliko hiljada boraca i rukovodioca koji nisu bili položili zakletvu položili su je u toku mjeseca novembra što je za mnoge značilo značajan događaj.

Kulturno-prosvjetni rad

Na ovom sektoru djelovanja manjka potrebna širina. Činjenica je da su pojedini sektori kulturno-prosvjetnog rada zahvaćeni čvrsto i sa zanosom, ali vrlo često samo je na visini formalna strana, dok je sadržina daleko slabija. Slučaj džepnih novina. U mjesec dana izašlo je u jedinicama i po područjima preko 500 džepnih novina, i u njima je bilo preko 3000 manjih članaka, dopisa, pjesama, crteža itd. U njima je sudjelovao priličan broj drugova. Međutim, rezultat koji bi morao biti postignut, obzirom na tako velik broj sudjelujućih, izostao je. Razlog je šablonizacija džepnih novina. Polagala se je pažnja, briga da one izađu u svakoj jedinici svake nedjelje i nije se išlo mnogo dalje. Stvarni odraz čete one još uvijek nisu. Usmenih novina i kulturno-prosvjetnih večeri bilo je mnogo više nego do sada. U obe divizije za mjesec dana održano je 204 takove priredbe. Kada popravimo sadržaj tih priredaba, kada one postanu šarolikije, onda će to biti osjetljiva pomoć političkom radu uopšte. U divizijama uspjelo se organizirati divizijske novine koje su iz broja u broj bolje. One pišu o svojoj diviziji, o svojim brigadama i u glavnom za sad su još ostale na tome da daju impuls i polet dok još uvijek nisu uspjele da budu učitelj i korektor rada u jedinicama. Ima mnogo izgleda da će one krenuti i u tome smislu naprijed.

Pjesma je još uvijek gotovo u svim jedinicama više stihijna nego organizirana. Sa kultivacijom sporta stojimo ponajgore. Mi smo kao pomoć političkom, kulturno-prosvjetnom radu, a natjecanju napose, učinili slijedeće:

1. Izdali 12 brojeva biltena **»VI. Korpus«** koji je općenito primljen veoma dobro, zatim časopis VI. Korpusa **»Novi ratnik«** broj 1 za kojeg usput molim vaše mišljenje. Istovremeno kao pomoć politrukovodiocima izdajemo tjedno i bilten političkih članaka emisioniranih preko »Slobodne Jugoslavije«, te radio-stanice Beograd. To su u glavnom članci iz borbe i politike. Svaki politrukovodilac dobiva taj bilten i služi mu bilo kao literatura, bilo kao predmet rada i proučavanja sa osnovnom masom, boraca i rukovodioca. Ovo smo morali učiniti jer centralna štampa kasni, a u kojoj su inače najosnovnija pitanja postavljena jer daleko najveći broj drugova nije u stanju da preko radia bude upoznat sa najaktuelnijim problemima. Isti ćemo bilten proširiti i vjerujem u punu korist istoga.

Nekoliko riječi o kulturno-prosvjetnim odborima. Uprkos svih savjetovanja i uputstava kulturno-prosvjetni odbori nisu stvarni nosioci toga sektora rada. Ima niz objektivnih razloga kao što su izbacivanje iz stroja, stalna popuna novih i brzo uzdizanje za rukovodioce bilo vojne ili političke onih najaktivnijih. Općenita je činjenica da je pomoć politkomesara KPO-ima[21] slaba.

Povodom svih važnijih datuma u jedinicama su održane priredbe i svečane akademije. Tako povodom dolaska Crvene Armije, povodom godišnjice AVNOJ-a, povodom zakletve, povodom proglašenja Maršala Tita herojem Jugoslavije.[22] Koliko smo ovo posljednje uspjeli vidi se i iz ogromnog broja čestitki drugu Titi. Svakodnevno dolaze pozdravi komanda, straža i radionica, pozdravi ranjenih boraca iz sobe te i te, iz bolnica, od radnika KVO a da ne govorim o jedinicama. Do sada je stiglo preko 250 pjesama koje su naši borci pisali povodom proglašenja Maršala Tita herojem naše zemlje.

Ishrana, odjeća i obuća te zdravstveno stanje

Ishrana zadovoljava. U pogledu zdravlja u posljednje vrijeme pojavili su se prvi slučajevi pjegavca. Odmah su poduzete izvjesne mjere predostrožnosti. Također je u zadnji mjesec dana bilo i mnogo prehlađivanja uslijed veoma kišne

[21] Kulturno-prosvjetnim odborima

[22] Vrhovni komandant NOV i POJ, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito proglašen je za narodnog heroja odlukom Predsjedništva Antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Jugoslavije od 19. novembra 1944 (vidi tom II, knj. 1, str. 531).

jeseni ... Svakako pjegavac nas najviše zabrinjava i njemu ćemo posvetiti najveću pažnju.

Odjeća i obuća također je bolno pitanje. Jedinice uspjevamo sa odijelom koje dobivamo od saveznika i koje se zarobljava da nekako snabdijemo, ali stalni pokreti, do koljena blatnjavi tereni, vrlo brzo uništavaju obuću i tako vrlo teško uspjevamo da nam jedinice budu u najpotrebnijoj mjeri odjevene i obučene. Nečuvanje i neodgovornost također je jedan od uzroka da sa odjećom i obućom stojimo loše. Ovdje koliko god se uspjelo da se stanje popravi još uvijek u velikoj mjeri vlada anarhija i neodgovornost. Zadužni spiskovi po četama u glavnom postoje, ali je provjerka gotovo nikakova.

Štabovi i kadrovi

Štab Korpusa. Štab Korpusa je u priličnoj mjeri trpio radi nesređenog pitanja načelnika ... Poslije odlaska pukovnika Stanivukovića na naš predlog postavljen je major Inkret,[23] koji je trebao izvjesno vrijeme da uđe u posao a kojeg smo zatim kao člana delegacije radi koordinacije uputili preko Drave za uspostavljanje veze sa jedinicama Crvene Armije.[24] Na taj način štab je ostao bez načelnika, jer je pomoćnik ostao u bazi, dok je operativni štab već preko mjesec i pol na terenu. Povratkom majora Inkreta i našom pomoći istome mišljenja sam da ćemo ispraviti nedostatke i da ćemo u tom pogledu zadovoljiti ...

Komande naših područja u glavnom zadovoljavaju, no i tu ćemo morati predložiti neke izmjene. Imamo jednu anomaliju, a ta je da su mnogi rukovodioci komanda mjesta jači nego područja (a što smo činili obzirom na probleme grada). Ova je pojava dovela do izvjesnih nepravilnosti u radu i odnosima što smo međutim u glavnom otklonili.

O jednoj i drugoj oficirskoj školi podnijet ću izvještaj u drugom slijedećem izvještaju.

Štabovi naših brigada teško bi se moglo reći da zadovoljavaju iako postoje u najvećoj mjeri kod mnogih rukovodioca, mislim komandanata i politkomesara, nastojanja da zadovolje.

...

Osnovni nedostatak i vojnih i političkih rukovodioca jest neumješnost. Brigade postaju veće, borbe složenije, u jedinice je došao jedan ogroman dio novih, i, dok su prije mogli umje-

[23] Franc

[24] Vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depešu br. 3, koju je štab 6. korpusa 6. decembra 1944. poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

šno rukovoditi, složenost vojničkih problema, a jednako tako i složenost sastava i političkih problema, postavila je pred sve brigadne rukovodioce nove zadatke koje teško savladavaju naši brigadni rukovodioci. Bataljonski rukovodioci mahom su mladi. Elemenat sam po sebi zdrav, dobar i obećaje razvitak, ali oni su se našli pred još težim zadacima nego brigadni rukovodioci. Bataljoni od 150 na licu, a često i manje, popeli su se na 300 i to sve novih, nekad manje ili više nama stranih elemenata. Sa komandantima bataljona kao vojnim rukovodiocima možda ponajgore stojimo. Komandanti bataljona kao rukovodioci jedinice koju viši štab uzima u kalkulaciju kod većih i složenih operacija trebaju najviše da uče. Inače kod mnogih od njih ima krasnih primjera zalaganja i osjećaja odgovornosti. Politkomesari također su velikim dijelom mladi bataljonski rukovodioci i stoje gotovo pred jednakim problemima kao vojni rukovodioci. U cjelini gledajući gotovo da najbolje stojimo sa komandirima četa, dok sa politkomesarskim kadrom četnim stojimo općenito vrlo slabo. Jednako kako po pitanju politkomesara, tako i pomoćnika. Za ovu pojavu ima više razloga. Jedan je nedovoljna pomoć od viših politrukovodioca ovom kadru, zatim činjenica da se politički rukovodioci sporije razvijaju nego vojni i treći velika mladost kadra. Kursevi i tečajevi pri korpusu učinili bi jedan korak k uklanjanju nekih slabosti nižeg političkog kadra. Ponovno molim odobrenje da organiziramo takav kurs za polit. i org. rukovodioce.

Osnovne slabosti našeg kadra i vojnog i političkog izlaze iz, kako sam već rekao, neumješnosti i mladosti. U toku zadnja 4 mjeseca kod nas su oformirane dvije nove brigade, Virovitička i IV. Brigada.[25] I za jednu i za drugu brigadu bio je potreban velik broj od četnih do brigadnih rukovodioca. Jedan bataljon je dat X. Korpusu u kojem je također bilo drugova za izdizanje. Osim gornjih brigada formirana su još nova četiri bataljona i to u Osječkoj brigadi, u XII. umjesto onog koji je dat X Korpusu,[26] u Čehoslovačkoj brigadi, te u Omladinskoj. Naša OZN-a Brigada koja je također formirana pred nešto više 4 mjeseca broji danas blizu 2000 boraca. Svi rukovodioci te brigade jesu bivši rukovodioci iz naših divizija. A osim toga odlazak najboljih boraca i nižih rukovodioca,

[25] Virovitička NO brigada (3. brigada 40. divizije) formirana je 24. avgusta, a 4. NO brigada 12. NOU divizije 28. septembra 1944 (opširnije o tome vidi knj. 28, dok. br. 57, objašnjenje br. 10 i knj. 33, dok. br. 28, objašnjenje br. 15).

[26] Riječ je o 4. bataljonu 12. NOU divizije koji je 25. septembra 1944. ušao u sastav novoformirane 3. brigade 33. NO divizije 10. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi knj. 33, dok. br. 94, str. 453).

onih iz 1942. otišao je u OZN-a Brigadu i tako su se u našim divizijama u veliko smanjili resursi od kojih smo mogli uzdizati nove rukovodioce. Pravilno postavljajući pitanje OZN-e III. i tu je dato dosta velik broj dobrih rukovodioca. Ovdje smo gotovo najteže oštećeni, nepravilno postavljanje stvari još od ranije kada se je u naš bivši obavještajni sektor rada kao obavještajne oficire postavljalo drugove koji nisu zadovoljavali na drugim mjestima. Tako smo bili prinuđeni pojačati ovaj sektor što je i učinjeno tako, da danas već možemo govoriti o plodovima.

Korpusna vojna oblast proširujući oslobođenu teritoriju, postavljena pred sve složenije zadatke, ostala je, zahvaljujući slaboj politici kadrova, bez potrebnog broja rukovodioca tako, da su operativne jedinice i ovdje bile prinuđene dati pomoć.

Gledajući tako jedan sumaran pregled po pitanju uzdizanja ljudi brojka drugova koji su uzdignuti od vodnih rukovodioca pa naviše doseže u zadnjih 6 mjeseci brojku od oko 1000 drugova.

Jedan velik broj rukovodioca u stalnim operacijama izbačen je iz stroja. Kako je u izvjesnom broju slučajeva ovo izbacivanje bilo uslijed nevojničkog rukovođenja naših rukovodioca to smo tome pitanju jednako vojničkom kao i političkom posvetili pažnju ukazujući na sastancima i savjetovanjima na štetnost i nesvrsishodnost ovakvog rukovođenja.

Razno

Upadom neprijatelja u Požegu i Pleternicu odkrile su se slabosti i greške.[27] Formirana je komisija koja je ispitala slučaj i donijete su kazne. Također je i vojnički uzeto na odgovornost nekoliko drugova ...

Radi čišćenja naše ekonomije i saniteta, odklanjanja nedostataka u ova dva sektora formirat ćemo uskoro komisiju koja će ispitati stanje u cijeloj Korpusnoj vojnoj oblasti.

Zaključak

Uprkos nedostataka i grešaka kao i propusta stanje je u cjelini uzevši zadovoljavajuće i vjerujem da krećemo u svim pitanjima naprijed.

Prisustvo Crvene Armije na našem teritoriju ili u samoj blizini ima ogromno značenje za stanje na cijelom našem sektoru. Političko pripremanje naših boraca za doček Crvene

[27] Neprijateljske snage upale su u Slavonsku Požegu i Pleternicu 17. novembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 54 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 97; Arhiv VII, reg. br. 7—1/6, k. 473 V).

Armije imalo je vidnih posljedica u poboljšanju i vojničkog i političkog stanja naših jedinica i Korpusne vojne oblasti. Samo pak prisustvo, a u dogledno vrijeme i koordinacija donijet će nove rezultate.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M.P.) Politkomesar

Prilog:
Polit. izvještaji XII, XL Divizije, II. Oficirske škole, svi zadnji brojevi divizijskih novina, brojevi Biltena VI. Korpusa i Novi Ratnik broj 1.[28]

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 15. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA KNIN[1]

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 1671 [2]Op. 234
Dne 15. XII. 1944. 15. XII

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativ. izvještaj akcije na Knin od 25. XI. do 3. XII. 1944. godine.

Sekcija Šibenik — Knin razmjer 1:100.000. Zemljište planinsko, kamenito, teško prohodno, bez šume, pregledno i teško za izvođenje manevra. Podjeljeno kanjonom kroz koji teče rijeka Krkić na dva otsjeka.

[28] Pojedini primjerci novina 12. NOU i 40. NO divizije, bilteni iz novembra i decembra 1944, kao i list »Novi ratnik« br. 1, nalaze se u Arhivu VII, reg. br. Š. 1/1, k. 19. Ostale priloge redakcija nije mogla pronaći.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 18—1/1, k. 519.
[2] U originalu dopisano plavim mastilom.

Borbu je vodila naša Divizija na desnom krilu Korpusnog rasporeda, sa XXVI. i XIX. Divizijom.[3]

Neprijateljske snage: 891 i 892 puk, jedan bataljon 893 puka 264 njemačke Divizije, dva bataljona 383 puka, dva bataljona 384 puka 373 hrvatske legionarske divizije »Tiger«, dva bataljona marinske pješadije, jedan bataljon pionira 373 divizije »Tiger« i djelovi artiljerijskog puka 264 Divizije. Ukupno 7000 Nijemaca i legionera. Četnička Dinarska Divizija sa oko 2.000. — četnika.[4]

Neprijateljske snage raspoređene u Kninu i spoljnim obranama, tj. u okolnim selima, imale su zadatak obrane Knina, kao važnog strateškog čvorišta i posljednjeg neoslobođenog grada u Dalmaciji.[5]

Zadatak naše Divizije bio je na njenom sektoru, ovlađivanje spoljnim obranama Knina i desnim obuhvatnim manevrom izbiti na liniju Žagrovići — Debelo Brdo, povezati se sa jedinicama XIX Divizije i tim onemogućiti izvlačenje neprijatelja u pravcu Srba, stvarajući preduslove za potpuno njegovo uništenje. Na osnovu gornje odluke izdate su potrebne zapovijesti.[6]

U vremenu primanja zapovijesti od štaba Korpusa[7] naša Divizija nalazila se je sa dvije brigade na liniji Pavkovo Brdo[8] (k. 644) — K. 487 — K. 527 — Crna Glavica (K. 787) — Vršina — Plješivica (K. 1125).[9]

Borba je otpočela prema predviđenom planu 25. XI. t.g. kod VIII brigade u 5 časova, a kod IX. i X. u. brigade u 6 časova.

VIII. brigada koja je imala zadatak sa dva bataljona napasti žandarmerijsku stanicu K. 451, dejstvujući prema Topolju (K. 444) — Crnoj Glavici (K. 451) — 449 i K. 379 sa ciljem zauzimanja pomenutih kota a sa jednim bataljonom vršiti jak pritisak na Oštru Glavicu (K. 543) privezivajući neprijateljske snage na pomenutu kotu, zadržavajući dva bataljona u divizijskoj rezervi. U samu zoru pod zaštitom mraka uspijeva iznenaditi neprijatelja i zauzeti K. 451 (Žand. stanica) i djelimično K. 449. U toku cijelog dana neprijatelj vrši

---

[3] Dvadeset šesta NOU divizija napadala je Knin sa juga, a 19. NOU divizija sa sjeverozapada (opširnije o tome vidi dok. br. 19 i 27).

[4] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga koje su se tada nalazile u rejonu Knina vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 8.

[5] Vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 9.

[6] Štab 20. NOU divizije izdao je zapovijest za napad na Knin 24. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 75).

[7] Vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 4.

[8] Na karti 1 : 100.000 piše: Pakovo brdo (k. 644).

[9] Na karti 1 : 100.000 piše: Pleševica (trig. 1125).

povratni napad potpomognut jakom artiljerijskom vatrom, jedan za drugim, u cilju da ponovo ovlada sa K. 451 i 449, ali svi neprijateljski protunapadi bili su odbijeni i zauzeti položaji održani.

U padu mraka potpomognuta artiljerijskom vatrom brigada prelazi u napad na svom otsjeku i uspijeva potpuno ovladati K. 449, dok svi pokušaji na Oštru Glavicu (K. 543) ostaju bezuspješni.

IX. brigada koja je imala zadatak napasti i zauzeti neprijateljske položaje Urljaj (K. 496) — s. Vrpolje — K. 357 — Golubić — Medić Staje dejstvujući u pravcu Topolja u cilju potpomaganja napada VIII. brigade, sa zonom širenja desno isključno Veljuv, a lijevo cesta kod Topolja. Na otsjeku ove brigade neprijatelj se je uporno držao i davao ogorčeni otpor, tako da je brigada tek u 17 sati uspjela da zauzme Urljaj (K. 496), a zatim i K. 510. Uslijed žestokih borbi uslijed[10] cijelog dana, u toku noći ova brigada nije preduzimala daljnje napadaje.

X. Udarna brigada koja je imala zadatak zauzeti Veljuv (K. 462) — K. 476 — Kesići — Vukovići — Dragaši — Plavšići — K. 316 — Vukovići — Vojnovići — K. 638 sa zadatkom da zagospodari cestom Veljuv — Strmica, izolovanja Strmice od Golubića, produžujući napad u pravcu Golubića. Na otsjeku ove brigade neprijatelj je također pružao žilav otpor, a naročito se je grčevito branio na Veljuvu (K. 462) i K. 476. Borba se je vodila nesmanjenom žestinom u toku cijeloga dana i brigada uspijeva da zauzme K. 804 — K. 638 i K. 805, dočim Veljuv (K. 462) i K. 476, i pored naših upornih napada neprijatelj uspijeva održati. U toku noći brigada vrši pregrupisanje snaga obzirom da joj je stigao u pojačanje Vrlički Odred, koji dobija zadatak da u sadejstvu sa Grahovsko-Peuljskim Odredom blokira neprijateljske snage na prostoriji Strmica — Stožište — Cigelj.

26. XI. Na otsjeku VIII. brigade neprijatelj ujutro rano prelazi u napad, ali biva odbijen. Do podne neprijatelj vrši još dva napada koji ostaju bezuspješni. Poslije podne, [nakon] jake artiljerijske pripreme, brigada prelazi u napad i uspijeva ovladati K. 379 — K. 451, dok napad na Oštru Glavicu ostaje bezuspješan. Neprijatelj ubaciva pojačanja i prelazi u povratni napad i uspjeva ponovo ovladati Crnom Glavicom (K. 451). U toku noći brigada nije vršila napad, nego se utvrđivala na zauzetim položajima.

---

[10] Ova riječ je suvišna. Umjesto nje trebalo bi da piše: koje je vodila.

Na otsjeku IX. brigade u jutro rano neprijatelj prelazi u napad i uspijeva zauzeti Urljaj (K. 496), našto brigada odmah prelazi u kontranapad ne dozvoljavajući neprijatelju da se sredi i ponovo zauzima Urljaj.

U toku cijelog dana neprijatelj je pokušavao da odbaci naše snage dovlačeći pojačanja, ali bez uspjeha.

X. Udarna brigada poslije sređivanja u toku noći prelazi u napad i poslije kraće ali oštre borbe uspijeva zauzeti K. 476 i nastavljajući gonjenje neprijatelja kroz Golubić, kojeg uspijeva zauzeti do 12 časova nastavljajući gonjenje neprijatelja u pravcu Kablari — Drobac — K. 553, dok se jedna grupa četničkih bandita zadržala u željezničkoj stanici Golubić u visini sela Dragaši. U 18 časova poslije uporne borbe uspijeva na juriš zauzeti Veljuv (K. 462) i nastavlja gonjenje neprijatelja u pravcu Vrpolja. Naglim zauzimanjem Veljuva i prodiranjem u Golubić, neprijatelj je bio iznenađen tako da je sav ratni materijal ostao u Golubiću i Vrpolju i pao u naše ruke. Grupa četničkih bandita koja je blokirana u željezničkoj stanici uspijeva se u njoj održati.

27. XI. VIII brigada u zajednici sa djelovima XI. brigade poslije jake artiljerijske pripreme vrši napad na Oštru Glavicu i uspjeva djelimično ovladati istom, ali neprijatelj u kontranapadu uspijeva ponovo da je odbaci. Uslijed uporne neprijateljske obrane na Oštroj Glavici, koja pretstavlja ključ položaja na njenom otsjeku uglavnom ograničava se na obranu zauzetih položaja. U toku cijelog dana neprijatelj u nekoliko navrata prelazi u napad, ali je svaki put bio odbijen.[11]

IX. brigada prelazi u 12 sati u napad odbivši prethodno jedan neprijateljski napad poslije žestoke i uporne borbe i u 18 časova uspijeva ovladati neprijateljskim položajima K. 357 — Bezimena kota (južno od Medić Staja).

X. Udarna brigada u jutro prelazi u napad i uspijeva zauzeti K. 553, K. 659 i zaseoke Jerkovići i Kablari, odbacivši neprijatelja u pravcu Plavna, dok na pravcu Vrpolje neprijatelj, ubacivši pojačanja, potpomognut jakom artiljerijskom vatrom preko cijelog dana vrši napade u cilju da bi ponovo zauzeo Veljuv. Svi neprijateljski pokušaji odbijeni su uz krvave gubitke po neprijatelja. Četnička grupa koja se je nalazila u željezničkoj stanici Golubić uspjela se održati do mraka i pored toga što je krov na zgradi bio zapaljen protukolskim topovima i po padu mraka uspijeva se probiti u pravcu Plavna. Na pravcu Strmice Vrlički Odred uspijeva ovladati Strmicom, zauzevši K. 389 i K. 483.

[11] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 143.

28. XI. VIII. Brigada u zajednici sa djelovima XI. brigade ponovo vrši napad na Oštru Glavicu, djelimično je zauzima, ali uglavnom neprijatelj se uspijeva održati na drugom dijelu kote. U toku cijelog dana neprijatelj pokušava na pojedinim tačkama sa napadima, ali svaki put biva odbijen.

Na otsjeku IX. brigade neprijatelj u toku cijelog dana izvršava 4 napada u cilju povraćanja izgubljenih položaja, ali je svaki put bio odbijen uz velike gubitke. U toku ovog dana brdska baterija 75 mm, koja je potpomagala IX. brigadu, nepravilnim rukovođenjem posluge onesposobljena su 3 oruđa i baterija izbačena iz stroja.

Na sektoru X. Udarne brigade neprijatelj u jutro rano, uz podršku jake artiljerijske vatre, prelazi u napad na pravcu Vrpolje — Veljuv, upućujući svoje djelove u pravcu Aćimovići — Čukci, ali svi njegovi napadaji ostaju bezuspješni i pred mrak neprijatelj je odbačen u pravcu Novakovića.[12]

29. XI. VIII. brigada u toku dana predaje položaje XI. brigadi XXVI Divizije, radi izvršenja pokreta na prostoriju Marića Glavica (K. 543) — Debelo Brdo u cilju izvršenja obuhvatnog manevra i presjecanja komunikacije Žagrovići — Padjene.

Kod IX. brigade neprijatelj u jutro rano ubaciva pojačanje i uz podršku jake artiljerijske vatre prelazi u napad i do 10 sati uspije da ovlada sa K. 357 — K. 510 i bezimenom kotom južno od Medić staja. U 12 sati brigada prelazi u protunapad i uspije da povrati K. 510, dok ostale izgubljene položaje neprijatelj uspijeva da zadrži.

X. Brigada. Na otsjeku ove brigade u jutro neprijatelj sa manjim snagama, uglavnom četnici, prelazi u napad preko Plješivice[13] (K. 725) — K. 535 i Crnog Vrha u cilju da ovladaju K. 659, ali poslije kraće borbe neprijatelj je odbačen u Plavno. Na pravcu Vrpolje — Veljuv neprijatelj je u dva navrata prelazio u napad, ali je svaki put bio odbijen.[14]

30. XI. — VIII. Brigada vrši pokret pravcem Vučkovićev Stan — Suho Polje — Đepinovi st. — Golubić i sa dva bataljona kreće pravcem Golubić — Plavno sa zadatkom posjedanja Kite (K. 676) — Žabinac u cilju obezbjeđenja sa pravca Plavna. Ova dva bataljona u nastupnom maršu odbacivaju četničke grupice iz sela Radljevac sa Žabinca i Kite u pravcu Plavna. Izbijanjem ovih bataljona na navedene položaje četnici iz Plavna povukli su se u pravcu sjevera dok 2 bataljona

[12] Vidi knj. 35, dok. br. 144 i 146.

[13] Na karti 1 : 100.000 piše: Pleševica (k. 725).

[14] Vidi Arhiv VII, reg. br. 24—4/4, k. 1032: izvještaj Štaba 8. brigade upućen 11. decembra 1944. Štabu 20. NOU divizije.

u zoru izbijaju na Marića Glavicu (K. 543) — Medveđak (K. 740) — Debelo Brdo, odbacujući poslije kraće borbe slabije neprijateljske djelove sa tog pravca.

IX brigada. U toku dana uslijed zamorenosti trupa na otsjeku ove brigade vladalo je relativno zatišje. U 20 časova brigada prelazi u napad i uspijeva zauzeti K. 357 i zaseok Novaković, ali neprijatelj prelazi odmah u povratni napad i ponovo zauzima K. 357 i zaseok Novaković.

X. brigada. U toku dana sa dva bataljona prelazi u napad na pravcu Kablari — Sv. Nikola — Čeranići i poslije uporne borbe u toku cijeloga dana i noći uspijeva odbaciti neprijatelja i ovladati zaseocima Stanići — Čeranići — Bojanići. Neprijatelj u dva tri navrata prelazi u povratni napad koncentrišući jaku artiljerijsku i minobacačku vatru, upotrebljujući protuavionske mitraljeze 20 mm, ali njegovi pokušaji ostaju bezuspješni i brigada zadržava zauzete položaje.

1. XII. VIII. Brigada prelazi u napad na kotu 619— K. 675 — Sv. Ilija — Gradina i uspijeva odbaciti neprijatelja sa K. 675 i Gradine, dok svi pokušaji na K. 615 ostaju bezuspješni. U toku noći brigada sređuje zauzete položaje.

IX. brigada. U jutro prelazi u napad i uspijeva zauzeti K. 357, ali neprijatelj baca pojačanja i ponovo prelazi u povratni napad i uspijeva zauzeti K. 357. U toku dana borba se je vodila nesmanjenom žestinom ali svi pokušaji naši i neprijateljski ostali su bezuspješni.

X. U. brigada prelazi u napad i poslje žestoke borbe ručnim bombama i prsa o prsa uspije da zauzme Drenovac (K. 389) i izbije na komunikaciju Knin — Žagrovići.[15] U toku cijeloga dana neprijatelj je vršio protunapadaje i u više navrata dolazilo je do borbe prsa o prsa ali brigada uspijeva održati Drenovac (K. 389) dok je neposredno sa same ceste bila odbačena. U toku noći borba se nastavila nesmanjenom žestinom, tako da je brigada u nekoliko navrata izbijala na komunikcaiju Knin — Žagrovići i bila odbacivana.

2. XII. Na otsjeku VIII. Brigade neprijatelj u jutro prelazi u napad bacivši pojačanja sa oko 800 vojnika. Poslije uporne borbe u toku cijeloga dana ova neprijateljska grupa je razbijena i u neredu se povukla željezničkom prugom Bojanići — Pađene. Na večer brigada sa dva bataljona prelazi u napad na neprijateljsku artiljeriju kod željezničke stanice Stara Straža a sa dva bataljona pravcem Popovići i Kneževići — K. 357 — Pađene. Poslije ogorčene borbe brigada uspijeva odbaciti neprijatelja i zarobiti 9 teških topova od kojih je 4

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 132.

neprijatelj uništio. Neprijatelj na tom pravcu vrši povratne napade ubacujući tenkove. Pošto se brigada sa dva bataljona nije mogla održati uništava topove i pod borbom povlači se na padine Marića Glavice i K. 619, dok druga dva bataljona uspijevaju odbaciti neprijatelja iz Popovića i Kneževića i ovladati K. 357.

IX. Brigada. U toku dana na otsjeku ove brigade uglavnom je vladalo relativno zatišje. Osim povremene artiljerijske vatre u 18 sati brigada prelazi u napad i poslije 3 bezuspješna juriša na K. 357 i Bezimenu kotu južno od Medić Staja brigada ubaciva u borbu bataljon rezerve i oko 1 sat uspijeva ovladati K. 357. — Bezimenom kotom, južno od Medić Staja i nastavlja gonjenje u pravcu Knina. Neprijateljske zaštitnice pružale su prvo vrijeme grčeviti otpor žrtvujući se za spas glavnine, ali su bile razbivene i u neredu se povukle u Knin. Brigada nastavljajući gonjenje oko 4.30 sata uspijeva zauzeti grad i sa jednim bataljonom nastavlja gonjenje u pravcu Žagrovića.[16]

X. U. brigada. Na otsjeku ove brigade neprijatelj, ubacivši pojačanja, u jutro prelazi u napad sa snagama oko 1.500 vojnika i poslije dvosatne ogorčene borbe prsa o prsa uspijeva zauzeti Drenovac (K. 389) i time omogućava izvlačenje svojih snaga iz Knina u pravcu Stare Straže. U toku cijeloga dana vodile su se ogorčene borbe i neprijatelj je pružao očajnički otpor. U 19 časova brigada prelazi u napad i ponovo uspjeva zauzeti Drenovac (K. 389). U toku cijele noći borba se je vodila nesmanjenom žestinom.

U toku dana stigla je u Golubić III. U. brigada IX. Divizije, kao Divizijska rezerva čija su dva bataljona u toku noći upućena da pojačaju VIII. Brigadu.[17]

3. XII. VIII. Brigada. Na otsjeku ove brigade neprijatelj se u toku dana pokušava probiti u pravcu Pađena, ali svi njegovi pokušaji ostaju bezuspješni i brigada, dobivši pojačanje od 2 bataljona III. U. brigade IX. Divizije, uspije zadržati komunikaciju u svojim rukama. U toku dana, prema naređenju Štaba VIII. Korpusa, III. U. brigada IX. Divizije trebala je da krene u pravcu Plavnog radi dejstva na komunikaciji Zrmanja — Popina,[18] te je obzirom na to jedan njen bataljon krenuo oko 10 sati, dok drugi bataljon koji je bio na položaju kod sela Marići u međuprostoru VIII. i X. U. brigade, pošto je bio angažovan u borbi nije mogao da bude smenjen. Po padu mraka brigada prelazi u napad i uspijeva

[16] Vidi Arhiv VII, reg. br. 19/3, k. 1032/I: izvještaj Štaba 9. brigade upućen 8. decembra 1944. Štabu 20. NOU divizije.

[17] i [18] Vidi dok. br. 35.

na svom otsjeku razbiti neprijatelja, koji se u neredu i razbiven povlačio u pravcu Očestova. Osim jedne grupe od 500 vojnika sa nešto motornih vozila koja se uspjela probiti, odbacivši bataljon III. U. brigade IX. Divizije na pravcu sela Marići u 23 časa u pravcu Penđera.[19] Štab VIII. brigade, primjećujući prodor neprijatelja tim pravcem, hitno je izvršio pregrupaciju svojih snaga i usiljenim maršem nastavio gonjenje uspijevajući veći dio te kolone i vozila uništiti i zarobiti.

IX. brigada sa jednim bataljonom nastavlja gonjenjem pravcem Knin — Žagrovići i potpomognuta djelovima XXVI Divizije uspijeva ovladati sa zaseocima Bradaši — Dundari, nastavljajući gonjenje u pravcu Stare Straže.[20]

X. U. Brigada. U toku cijelog dana na otsjeku ove brigade vodile su se ogorčene borbe i Drenovac (K. 389) prelazila je 2 puta iz ruke u ruku. Pred mrak brigada izbija na komunikaciju Knin — Žagrovići, spaja se sa djelovima XXVI Divizije i IX brigade i nastavlja gonjenje neprijatelja u pravcu Stare Straže. Neprijatelj je u toku noći potpuno razbiven i uništen. U povlačenju uspijeva zapaliti u tunelu kod Stare Straže magazin sa municijom i oko 500 svojih vojnika, ranjenika. Nastavljajući gonjenje i uništavanje neprijatelja brigada izbija na raskrsnicu ceste u Staroj Straži i u 5 sati u jutro spaja se sa djelovima tenkovske brigade i XIX Divizije.[21] Sa ovim su operacije za oslobođenje Knina bile završene.

U toku ovih ofanzivnih operacija naneseni su neprijatelju sledeći gubitci: u ljudstvu oko 1470 mrtvih vojnika i podoficira i 10 oficira. Zarobljeno 956 vojnika i podoficira i 11 oficira i oko 1858 ranjenih vojnika i oficira.[22]

Zaplijenjeno prema do sada prikupljenim podacima:

Haubica 105 mm M. 18 njemački	2	komada
Haubica 100 mm M.16	2	„
Brdskih topova 75 mm (Škodina) neispravna	3	„
Jurišnih topova 75 mm (njemački)	2	„
Protukolski top njemački 75 mm bez zatvarača	1	„
Protukolski top 65 mm montiran na kamionu neispravan	1	„
Protukolski top 65 mm (neispravan) . . .	1	„
Protukolski top 47 mm	1	„

[19] Penađer nije nađen na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se odnosi na selo Pađene, sjeverozapadno od Knina.

[20] Opširnije o tome vidi dok. br. 27.

[21] Vidi dok. br. 98 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

[22] O ukupnim gubicima koje je neprijatelj pretrpio u borbama za Knin od 26. novembra do 4. decembra vidi dok. br. 27, 35, 98 i 111 u ovoj knjizi i knj. 35, dok. br. 97.

- 5 -

Opasača njemačkih 220
Fišeklija njemačkih 220
Ranaca njemačkih 180
Dvogleda 18
Korde spero-goreće m 680 m .....680 m
Automatske puške komada 25
Eksploziva sanduka 26
Kamiona 25
Luksusnih automobila 10
Motocikla 5
Tenkova od 8 tona 1
Raketa talijanskih..... 1

i mnogo druge ratne spreme ,koju ćemo po prikupljanju i prebrojavanju podnijeti tačan izvještaj.

Uništeno:

Kamiona 24
Topova raznog kalibra..... 22
Mitraljeza raznih modela.... 50
Protuavionskih mitraljeza
20 mm 6

Naši gubitci u ljudstvu:

mrtvih 164
ranjenih 667
nestalih ,,,..... 43

u materijalu :

Puškomitraljeza ..... 2 uništena od artilerije

Operacija je izvedena prema predvidjenom planu sa manjim nedostacima koji nijesu imali uticaja na tok operacije.Postignuti uspjeh povoljno se odrazio na moral i borbenost jedinica i omogućiće njihov daljnji razvoj.

Držanje jedinica i pojedinaca u toku cijele operacije bilo je na visini.Zapaženi su masovni slučajevi primjerne hrabrosti,te obzirom na to predloge za pohvalu jedinica i pojedinaca dostavićemo zasebnim aktom.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Politkomesar-p.pukovnik
Sb. Otsutan

Komandant-pukovnik
Milej. Mrzelec

Fotokopija posljednje stranice dokumenta br. 45.

Protuavionski flak sa 4 cijevi cal. 20 mm . .	1	komada
P. avionskih mitraljeza cal. 20 mm 5 neispravnih	6	„
Mitraljeza cal. 8 mm teških breda	20	„
Mitraljeza teških Fiat cal. 8 mm	25	„
Šaraca	47	„
P. mitraljeza talijanskih Breda cal. 6,5 mm	50	„
Šmajsera talijanskih	1	„
Šmajsera njemačkih	73	„
Mitraljeza Sentetjena neispravnih	2	„
P.mitraljeza Zbrojovka	4	„
P.mitraljeza Bren cal. 7,7 mm	2	„
Pištolja njemačkih	131	„
Tromblona njemačkih	10	„
Signalnih pištolja	14	„
bacača 81 mm talijanskih	8	„
bacača lakih	4	„
Pušaka raznih	1600	„
Granata za top 155 mm	250	„
Granata za protukolski top 75 mm	38	„
Granata za protukolski top 47 mm	72	„
Metaka za protuavionski mitraljez 20 mm . .	200	„
Mina za teški bacač 81 mm	980	„
Mina za laki bacač	1500	„
Tromblonskih bomba njemačkih	1000	„
Municije talijanske cal. 6,5 mm	86000	„
Municije za tešku Bredu cal. 8 mm	98000	„
Municije 7,9 mm	580000	„
Ručnih bomba njemačkih sa drškom . . .	1432	„
Opasača njemačkih	220	„
Fišeklija njemačkih	220	„
Ranaca njemačkih	180	„
Dvogleda	18	„
Korde sporo-goreće	680	m
Automatske puške komada	25	
Eksploziva sanduka	26	
Kamiona	25	
Luksuznih automobila	10	
Motocikla	5	
Tenkova od 8 tona	1	
Raketa talijanskih	1	

i mnogo druge ratne spreme, za koju ćemo po prikupljanju i prebrojavanju podnijeti tačan izvještaj.

Uništeno:

Kamiona	24
Topova raznog kalibra	22

Mitraljeza raznih modela 50
Protuavionskih mitraljeza 20 mm . . 6

Naši gubitci u ljudstvu:
mrtvih 164
ranjenih 667
nestalih 43

u materijalu:
Puškomitraljeza . . . . . 2 uništena od artilerije.

Operacija je izvedena prema predviđenom planu sa manjim nedostacima koji nijesu imali uticaja na tok operacije. Postignuti uspjeh povoljno se odrazio na moral i borbenost jedinica i omogućiće njihov daljnji razvoj.

Držanje jedinica i pojedinaca u toku cijele operacije bilo je na visini. Zapaženi su masovni slučajevi primjerne hrabrosti, te s obzirom na to predloge za pohvalu jedinica i pojedinaca dostavićemo zasebnim aktom.[23]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik
Sl. otsutan

Komandant — pukovnik
Mile J. Uzelac

(M.P.)

[23] Redakcija nije pronašla taj predlog. Za pokazano junaštvo i postignute uspjehe u borbama za Knin Divizija je pohvaljena naredbom Štaba 8. korpusa, Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske i Vrhovnog štaba NOV i POJ (opširnije o tome vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 21).

BR. 46

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. DIVERZANTSKOG ODREDA OD 15. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O IZVEDENIM DIVERZIJAMA OD 21. NOVEMBRA DO 14. DECEMBRA[1]

ŠTAB
III. DIVERZANTSKOG ODREDA
GRUPE DIVERZANTSKIH ODREDA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 128/44
Dana 15. XII. 1944 godine

ŠTABU X. KORPUSA ZAGREBAČKOG

Izvještaj o izvršenim akcijama III. Diverzantskog Odreda u vremenu od 1. XII. do 15. XII. 44 god. kao i o onima koje su izvršene prije tog vremena, a za njih nismo mogli prije dobiti podatke.

21. XI. 44. Na pruzi Zagreb — Varaždin, između Hrašćine i Budinšćine, sječena je pruga na 130 mjesta, uništeno je 260 šinja, uništena su 2 mosta 4 i 6 metara. Akcija izvršena uz pomoć Zagorske Brigade.[2]

22. XI. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, između stanica Martijanec i Jalžabet, sječena pruga na 114 mjesta. Uništeno je 228 šinja, uništen je jedan most duljina 10 metara. Akcija izvršena uz pomoć Kalničkog Par. Odreda.[3]

26. XI. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, između Ćukovca i Ludbrega, sječena pruga na 104 mjesta, uništeno je 208 šinja, uništen je most na potoku Segovina dug 14 metara. Akcija izvršena uz pomoć Kalničkog Par. Odreda.[4]

26. XI. 44. Na pruzi Čakovec — Kaniža iz[među] Kotoribe i Mihaljevca bačen je u vazduh njem. vlak sa vojskom i ratnim materijalom, vlak se iz-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 4—3/5, k. 551 A.

[2] Vidi knj. 35, dok. br. 109 i operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda u Arhivu VII, reg. br. 2—4, k. 121.

[3], [4] i [5] Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 97.

vrnio i zapalio te je gorio čitav dan dok nije izgorjela čitava kompozicija, lokomotiva je uništena, daljnjih podataka nema.

26. XI. 44. Na pruzi Čakovec — Kotoriba, između Mihaljevca i Kotoribe, bačen je u vazduh put. vlak sa vojskom koji je išao u pomoć prvom nastradalom, uništena je lokomotiva i 4 vagona, broj mrtvih nije nam poznat.

28. XI. 44. Na cesti Ludbreg — Varaždinske Toplice dignut je u vazduh betonirani most na rjeci Bednji dug 25 metara uz pomoć Kalničkog Par. Odreda, istoga dana na rjeci Bednji uništen je drveni most dug 20 metara.[5]

29. XI. 44. Kod jedne vapnare sa nekoliko paljenja nalomili smo kamenja za potrebe krečane koja radi za izgradnju popaljenih sela.

1. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Kutine, dignut je u vazduh tran. vlak, uništeno je 7 vagona a lokomotiva oštećena, mrtvih imade 23 njem. vojnika i oficira a 35 ranjenih vojnika i oficira, promet je stajao 35 sati.[6]

2. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga dignut je u vazduh most dug 10 metara.

2. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Križ,[7] dignut je u vazduh čerkeski tran. vlak, uništena je lokomotiva i 13 vagona, mrtvih imade 20 vojnika i oficira a ranjenih 50 vojnika i oficira, promet je stajao 36 sati.

2. XII. 44. Kod stanice Kloštar Ivanić ubijen je 1 ustaški vodnik koji je pokušao dati odpor, zarobljen je 1 kabarin i ostala ratna sprema.

2. XII. 44. Na pruzi Bjelovar — Garešnica presječena je pruga na 6 mjesta.

3. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod sela Lipovec, dejstvovale su 4 antitenkovske mine. Podataka nemamo. Iste noći dignut u vazduh most u selu Lipovcu dugačak 5 metara.

---

[6] Vidi dok. br. 130.

[7] Na karti 1 : 100.000 piše: Novoselec-Križ.

3. XII. 44. Na pruzi Zagreb —Banova Jaruga, kod stanice Prečec, dignut u vazduh transportni voz. Uništena je lokomotiva i dva vagona, a pet vagona je oštećeno. Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat.[8]

3. XII. 44. Na rijeci Čazmi,[9] kod sela Donji Prnjarovac, dignut je u vazduh dugačak 45 metara most, zatim jedan vod je zapucao na neprijatelja, koji je bio na koti iznad mosta. Bilo je mrtvih i ranjenih, ali nam njihov broj nije poznat.

4. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga postavljena je u selu Graberju nagazna mina na most. O istoj nemamo podataka.

4. XII. 44. Na pruzi Varaždin — Koprivnica, kod stanice Jalžabet, na rijeci Plitvica dignut je u vazduh željezni most od duljine 32 m. i bunker koji je služio za osiguranje željezničkog mosta.[10] Posada bunkera od 18 domobrana se je predala, i prekinuta je pruga na 6 mjesta. Uništeno je 12 šinja i prekinuta je telefonska veza. Kod ove akcije sudjelovalo je 17 drugova Kalničkog Partizanskog Odreda.[11]

4. XII. 44. U selu Cirkovljani uhapšeno je 10 mađarskih vojnika od radne grupe, koji su imali vojničke cipele. Cipele su im oduzete a vojnike smo pustili; zbog terenskih zapreka nismo se mogli prebaciti na našu stranu.

5. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Deanovec, dignut je u vazduh transportni voz, uništena su 4 vagona, lokomotiva je oštećena. Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat.[12]

5. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Ostrna, dignut je u vazduh transportni voz, uništena su 8 vagona, lokomotiva je oštećena, Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat.

---

[8] Vidi dok. br. 134.

[9] Na karti 1 : 100.000 piše: Česma.

[10] Vidi dok. br. 135 i 137.

[11] Iz depeše Štaba 10. korpusa upućene 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su dijelovi Kalničkog NOP odreda istovremeno napali selo Zbelava na pruzi Varaždin — Koprivnica i pritom zarobili 16 domobrana, zaplijenili 15 pušaka i 2100 metaka, srušili 1 bunker i željeznički most dužine 11 m (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[12] Opširnije o tome vidi dok. br. 135.

5. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Prečec, dignut je u vazduh osobni voz, oštećena je lokomotiva i tri vagona. Broj mrtvih i ranjenih nije nam poznat.

5. XII. 44. Kod Božjakovine ubijen je jedan ustaša, zarobljena je jedna puška i ostala ratna sprema. Isti je ubijen, zato jer je pokušao bježati.

6. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, kod Ilove, dignut je u vazduh most dugačak 15 metara.

7. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga, u selu Graberju, dignut je u vazduh jedan luksuzni auto i dva kamiona. Dva vojnika i dva viša njemačka oficira su ubijeni a 4 vojnika i oficira su teže ranjeni.

11. XII. 44. Na cesti Zagreb — Banova Jaruga kod Lupoglava dignut je u vazduh njemački kamion sa ratnim materijalom.

11. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Dugog Sela dignut je u vazduh transportni voz, uništeno je 5 vagona, lokomotiva je oštećena. Daljnjih podataka nemamo.

13. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod stanice Križ, postavljena je nagazna mina, ali podataka nema.

14. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Banova Jaruga, kod Ilove, dignut je u vazduh transportni voz. Podataka nemamo.

U vremenu od 1. XII. 44 — 15. XII. 44 imali bi i više akcija, ali uslijed velike vode mjestimično se nije uopće moglo doći na prugu, a dok iz našeg II. bataljona nismo dobili izvještaja, pošto sa I. četom II. bataljona još do sada se nije mogla uspostaviti nikakova veza, a također i sa onim vodom, koji operiše u Međumurju nije uspostavljena veza. Stoga II Bataljon nije nam mogao podnijeti izvještaj u cijelosti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Sobol Stjepan

(M.P.)

Komandant:
Milan J. Vignjević

BR. 47

ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 16. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U DREŽNIK-GRADU I SADILOVCU[1]

ZAPOVJEST
ŠTABA IV KORPUSA NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE JUGOSLAVIJE ZA DAN 16. XII. 1944. G.
Sekcija Bihać — Gospić 1 : 100.000

PODACI O NEPRIJATELJU:

Bihać i u okolini oko 3.000 neprijatelj. vojnika iz raznih jedinica uz normalno naoružanje, pored toga kroz Bihać prolaze neprijateljske jedinice koje otstupaju sa juga.[2]

Vaganac: 2. bojna VII. Ustaškog Zdruga Dalmatinskih ustaša i Posadna bojna Vaganca.[3]

Prema do sada prikupljenim podacima koji nisu u potpunosti tačni u Drežniku i Sadilovcu kao i na čukama oko ovih sela (K.397, 430), nalazi se nepotpuna 1. Ustaška Slunjska bojna i legioneri iz 392 divizije, ukupna jačina ovog neprijatelja je oko 800 vojnika. Pored normalnog naoružanja imaju 1 top srednjeg kalibra, 1 protivkolski top i 3 teška bacača. Ove neprijateljske snage drže položaj i u selu Irinovcu oko raskrižja cesta Rakovica — Poljanak.

NAŠE SNAGE: VII. udarna divizija sa dvije brigade, Unska Operativna Grupa, VIII. udarna divizija, 1 haubička baterija i četa tenkova.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 33—1/1, k. 426.

[2] Riječ je o povlačenju razbijenih njemačkih, ustaško-domobranskih i četničkih jedinica iz Dalmacije (opširnije o tome vidi dok. br. 27, 35, 45, 74, 98 i 111 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 56, 58, 66 i 98 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 119—213).

[3] U Vagancu su se, pored dijelova 7. ustaškog zdruga, nalazili dijelovi Posadne bojne 8. ustaškog stajaćeg zdruga 4. ustaško-domobranske divizije. Glavnina Posadne bojne bila je tada u Drežnik-Gradu (Arhiv VII, reg. br. 2/1—109: bojna relacija 1. zbornog područja za decembar 1944).

ZADATAK: Naše snage će likvidirati neprijateljska uporišta Drežnik, Sadilovac i neprijatelja na kotama oko ovih uporišta.

U vezi ovoga zadatka

NAREĐUJEMO:

VII. UD. DIVIZIJA I. i III. BRIGADA i I. BRIGADA VIII. UD. DIVIZIJE: **Zadatak:** sa I. i III. brigadom napasti i likvidirati neprijatelja u Sadilovcu, izbiti na komunikaciju Vaganac — Drežnik, otsjeći neprijatelja koji se nalazi u Drežniku od Vaganca i po likvidaciji — zauzimanju Sadilovca s jednim dijelom snaga produžiti nadiranje i napad prema centru Drežnika ukoliko dotle ne bi Unska Operativna Grupa zauzela Drežnik, a sa jednim dijelom snaga držati mostobran na lijevoj obali Korane i ne dozvoliti eventualni prodor neprijatelja iz Vaganca. Udar sa ove dvije brigade mora biti sjeverno od Korane.[4]

I. brigadu VIII. divizije upotrebiti da sa jednim bataljonom od Čerkezovca vrši pritisak na Vaganac a ukoliko bi nešto neprijatelja bilo u Čerkezovcu proterati ga. Sa glavninom ove brigade biti u Bugaru i dati osiguranje u pravcu Izačića i Vrste i minirati cestu od Vrste.[5]

VIII. UDARNA DIVIZIJA: **Zadatak:** sa III. brigadom — dva bataljona zaposješće Smoljanac tako da se desno krilo ovih bataljona naslanja na Koranu kod K.357. Ukoliko bi bilo neprijatelja u Smoljancu sa ova dva bataljona ga napasti i proterati. Ove bataljone ojačati sa teškim mitraljezima i utvrditi ih na desnoj obali Korane i da tuku neprijatelja ako bi pošao iz Drežnika. Sa druga dva bataljona ove brigade zatvoriti pravac Poljanak — Bigina Poljana — Plitvice — Saborski.

Sa II. brigadom biti u rezervi na prostoriji Selište — Čatrnja. I. brigadu dati u sastav VII. ud. divizije. Artilerijski divizion dati u sastav Unske Operativne Grupe.

---

[4] Izvještaj 7. NOU divizije o napadu na Sadilovac redakcija nije mogla pronaći.

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 81 i 111.

UNSKA OPERATIVNA GRUPA — I. i II. BRIGADA BEZ 1 BATALJONA, OJAČANA SA DIVIZIONOM 8. DIVIZIJE:

Zadatak: napasti će i likvidirati neprijatelja u Drežniku i na uporištima oko Drežnika koje drži (K.397, 430) i Irinovac i to: sa I. brigadom na sam Drežnik sa istočnog i sjevero-istočnog pravca. Sa II. brigadom bez jednog bataljona napasti sa sjevera od pravca Rakovice na uporište u Irinovcu i na sjevero-zapadnom . . .[6]

Tenkovsku četu upotrebiti sa dva pravca i to sa jednim dijelom cestom od Rakovice na Irinovac i sa drugim dijelom putem od Lipovače na Drežnik.

Brdsku artiljeriju plasirati na prostoriji Lipovača — K.402.

Jedan bataljon II. brigade ostaviti da zatvara pravac prema Cazinu i Ostrožcu.

Ukoliko će se neprijatelj kod napada povući u pojedine zgrade u Drežniku brzo privući artiljeriju u neposrednu blizinu i likvidirati ih.

HAUBIČKA BATERIJA:

Zadatak: plasiraće oruđa na prostoriji između Rakovice i Lipova Vrha i tući će ciljeve na prostoriji od raskrižja u Irinovcu, Drežnik i neprijateljski položaj oko Drežnika, a po komandi Štaba Korpusa.

TENKOVSKA ČETA:

Zadatak: staviće se pod komandu Unske Operativne Grupe i potpomoći će napad na Drežnik i Irinovac sa dva pravca i to cestom od Rakovice na Irinovac i cestom Lipovača — Drežnik. Ukoliko bi neprijatelj bježao nastojati će ga goniti ili ukoliko bi negdje vršio protivnapade nastojati ga razbiti.

KOMANDNA MJESTA:

Sa ovom operacijom komandovaće Štab Korpusa preko štabova divizija i Unske Operativne Grupe i neposredno sa haubičkom baterijom, a nalazit će se u Rakovici.

Štab VII. ud. divizije biti će sjevero-istočno od Sadilovca na Panjkovom Brdu.

---

[6] U originalu je dio teksta izostavljen. Prema zapovijesti Štaba Unske operativne grupe, zadatak 2. NO brigade bio je: sa tri bataljona očistiti od neprijatelja prostoriju Irinovac, bezimenu kotu na Metli i izbiti na raskrsnicu Lipovača — Drežnik-Grad — Rakovica — Vaganac, a zatim produžiti gonjenje neprijatelja u sadejstvu sa 1. NO brigadom (Arhiv VII, reg. br. 21/5—6, k. 1616).

Štab VIII. ud. divizije biti će u Selištu.
Štab Unske Operativne Grupe biti će na k.402 — Metla.

VEZA: Glavni centar veze nalaziti će se u blizini Štaba Korpusa od kojeg će četa za vezu Korpusa povući telefonsku liniju do Štaba VIII. ud. divizije, Unske Operativne Grupe i Haubičke baterije.
Četa za vezu VII. ud. divizije vezaće telefonsku liniju od štaba divizije na centralu Unske Operativne Grupe, koja će biti u Lipovači. Uglavnom organizirati vezu po priloženoj zapovjesti za vezu.[7]

SANITET: Sanitetska služba i raspored previjališta obavljati će se (biti) po priloženoj zapovjesti za sanitet.

POČETAK NAPADA: Akcija će početi 18. XII. 1944 g. u 7 časova[8] do koga vremena sve jedinice da budu na određenim položajima za napad odnosno za odbranu.

ZNACI RASPOZNAVANJA: Za noć 17/18. XII. o. g. biti će Sablja — Sarajevo, a ugovoreni poziv Miško a odgovor tri zvižduka.
Za noć 18/19. XII. o. g. Kapa — Karlovac, a ugovoreni poziv Marko a odgovor dva puta »Ku ku«.
Za noć 19/20. XII. o. g. Metak — Maribor, a ugovoreni poziv tri zvižduka a odgovor ime Stevo.
Vidni znaci za sva tri dana dizanje puške dva puta horizontalno u vis a odgovor iznošenje puške dva puta vertikalno u stranu.

EVAKUACIJA: Zarobljenike i plijen prikupljati i otpremati u Rakovicu, a ranjenike u Korpusnu kirušku ekipu u sela Oštarski Stanovi.

ISHRANA: Ishranu organizirati preko intendanture Korpusa i kuvati na kazanima.

NAPOMENA: Jedinice VII. ud. divizije krenuti će u akciju sa sadanjih položaja 17. XII. u večer. Jedinice

[7] Zapovijest za vezu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 33—3/1, k. 426.
[8] Iz izvještaja Štaba 8. NOU divizije i Unske operativne grupe vidi se da je napad započeo pola časa ranije (vidi dok. br. 81 i 105).

Unske Operativne Grupe krenuti će u akciju 17. XII. po podne. Jedinice VIII. ud. divizije krenuti će i to II. brigada odmah a I. brigada u sastav VII. ud. divizije 17. XII. u večer.

Pokret jedinica vršiti što prikrivenije da bi se postiglo bar taktičko iznenađenje.[9]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **V.[10] Holjevac**

Komandant — p.pukovnik: **M.[11] Šumonja**

BR. 48

ZAPOVIJEST ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 16. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U KALINOVCU[1]

ZAPOVJEST
(Sekcija Đurđevac 1 : 100.000)

U cilju zauzeća s. Kalinovac i uspostave nove borbene linije

NAREĐUJEMO:

I. Brigada »Matija Gubec«
3 bataljona
7 minobacača 81 mm.

Zadatak

Sa pridodatom baterijom od 5 minobacača likvidira neprijateljsku posadu u s. Kalinovcu i neprijateljsku bateriju topova na K.129 (trigonometar 2 i pol km. sjevero-zapadno od Kalinovca). Po likvidaciji neprijatelja u Kalinovcu ima se ukopati i taj položaj čvrsto držati u svojim rukama.

---

[9] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 81, 105 i 111.

[10] Vjećeslav

[11] Miloš

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 21—1/2, k. 551.

II. Brigada »Pavleka Miškina«
3 bataljona

Zadatak

Sa jednim bataljonom posjeda oko željezničke stanice Kalinovac kao oslonac bataljonu koji se nalazi na položaju prema Đurđevcu. Sa drugim bataljonom postavlja zasjedu na potoku Barni na odsjeku gdje željeznička pruga i cesta Đurđevac — Kloštar prelazi taj potok. Sa trećim bataljonom ostaje u divizijskoj rezervi na dosadašnjim položajima.[2]

III. Brigada »Braće Radića«
3 bataljona

Zadatak

Ostaje na dosadašnjim položajima K.129 (3 km sjevero-zapadno od Kloštra) — K.123—K.130 (isključno). Sa jednom četom zauzima i brani K.114 na sastavu kanala Vinklerovac i Čivičevac.

IV. Zagorska Brigada
4 bataljona

Zadatak

Sa 2 bataljona vrši demonstrativni napad na Virje, sa jednim bataljonom na Đurđevac, a sa jednom četom na Novi Grad.[3]

V. III. Bataljon KNOJ[4]
3 čete

Zadatak

Sa jednom četom posjeda i brani dio glavnog položaja oko K.129 u produženju desnog krila Brigade »Braće Radića« s tim, da jednu četu isturi na kanal Čivičevac sa zadatkom zatvaranja pravca Ferdinandovac — s. Batinsko — s. Draganci.

---

[2] Iz zapovijesti Štaba 32. NO divizije vidi se da je Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« obezbjeđivala napad od Đurđevca i održavala vezu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom koja je vršila demonstrativni napad na Đurđevac, Virje i Podravski Novi Grad (Arhiv VII, reg. br. 29—1/1, k. 1191).

[3] Vidi dok. br. 86 i Arhiv VII, reg. br. 28/2, k. 1196: izvještaj Štaba 1 (Zagorske) brigade od 18. decembra 1944. upućen Štabu Zapadne grupe NOP odreda.

[4] Riječ je o bataljonu Korpusa Narodne odbrane Jugoslavije.

VI. Artiljeriski diviz. C.A.[5]
Baterija P. K. topova 76 mm.
jedna haubica 105 mm.

Zadatak

Sa jednom haubicom sa dosadašnjeg položaja vrši gađanje na grad Đurđevac u cilju uznemiravanja.

Sa baterijom P.K.topova tuče artiljeriske položaje oko K.129 (trigonometar 2 i pol km. sjevero-zapadno od Kalinovca) sa zadatkom neutralisanja ove neprijateljske baterije.

VII. Komandno mjesto štabova.

Štab XXXII. Divizije na K.129 (3 km. sjevero-zapadno od Kloštra).

Štab X. Korpusa u dosadašnjem štabu XXXII. Divizije u Kloštru.

VIII. Početak napada

17. decembra u 16.30 sati.

IX. Ugovoreni znaci

Noću 17/18. XII. »Smrt — Bandi«.

X. Veza

Regulirati će referent za vezu XXXII. Divizije. Veza sa ovim štabom telefonska i kuririma.

XI. Ishrana

Regulirati će načelnik intendanture[6] XXXII. Divizije. Večeru podjeliti prije početka napada.

---

[5] Crvene armije. Štabovi 6. i 10. korpusa NOVJ uspostavili su kontakt sa jedinicama Crvene armije 8. decembra 1944 (vidi dok. br. 51 i 111).

O saradnji sa jedinicama Crvene armije u depešama koje je štab 10. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 11. i 12. decembra 1944. piše: »Lijevo krilo Crvene armije naslanja se na Dravu na sektoru sela Baboče, 14 km sjeveroistočno od Pitomače. Sa štabom ruske div. imamo vezu preko njihovog komandanta koji se nalazi uz naš štab. U Pitomači [se nalazi] jedan peš. puk Crvene armije.«

»11 ov. m. od 233. ruske div. sa kojom sarađujemo dobili [smo] bater. [iju] minobacača i bateriju topova radi projektir. [anog] napada na Ždalu« (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[6] Tomo Magić

XII. Rad po završenom zadat.

Po likvidaciji Kalinovca, a najkasnije do zore 18. XII. 1944. jedinice XXXII. Divizije i Zagorska Brigada imaju zauzeti sljedeći raspored:

a) *Udarna Brigada »Braće Radića«:*

Po dolasku bataljona »Matije Gubca« na K.129 (3 km. sjeverozapadno od Kloštra) zauzima raspored sa jednim bataljonom oko K. 123, sa drugim bataljonom i štabom brigade oko K.129 (raskrsnica puteva južno od s. Draganaca), a sa trećim bataljonom preuzima zadatak bataljona KNOJ sa rasporedom: dvije čete na južnom rubu kanala Čivičevac (južno od s. Batinsko), a sa jednom četom i štabom bataljona kao rezerva u s. Draganicima.

b) *Brigada »Matije Gubca«*

Sa dva bataljona posjeda i odsudno brani s. Kalinovac a jedan bataljon postavlja na K.129 (3 km. sjevero-zapadno od Đurđevca), štab brigade u južnoj grupi kuća s. Kalinovca (1 km. zapad. od K.123).

e) *Brigada »Pavleka Miškina«*

Sa dva bataljona posjeda i odsudno brani dio glavnog položaja željeznička stan. Kalinovac — K.161, a treći bataljon ostaje u divizijskoj rezervi na istom položaju kao i ranije. Štab brigade u Kambinici (K.154).

a) *Zagorska Brigada*

Po završenom demonstrativnom napadu a prije svanuća 18. XII. ov. god. povlači se na prostoriju s. Sv. Ana — zapadna polovina s. Čepelovac sa zadatkom zaštite lijevog krila i boka borbenog rasporeda XXXII. Divizije. Štab Zagorske Brigade u s. Čepelovac. Brigada ima osmatrati i držati pod kontrolom nastupni pravac Bjelovar — Đurđevac.

PREDSTRAŽNA LINIJA

Po izvršenom napadu Brigada »Matije Gubca« i »Pavleka Miškina« osigurati će stalnim predstražama na liniji: K.129 (trigonometar 2 km. sjevero-zapadno od s. Kalinovac — K.129 — potok Barna na mjestu gdje sječe drum i željezničku prugu Đurđevac — Kloštar i dalje desnom obalom pomenutog potoka do s. Čepelovac. Ispred ove linije vršiti izviđanje bojnim patrolama.

Udarna Brigada »Braće Radića« sa oslonom na kanal Čivičevac vrši izviđanje predterena a naročito u pravcu s. Ferdinandovac i Hladna Voda. Patrolama stalno osmatra kanal prema zapadu do K.114. Desno održavati vezu sa jedinicama C.A.

MJERE ZA UTVRĐIVANJE

Na zauzetim položajima koji sačinjavaju glavnu borbenu liniju odmah se ukopati za stojeći stav i izraditi plan vatre tako, da cjeli predteren bude dobro tučen unakrsnom automatskom vatrom. Posjedanje i utvrđivanje ne vršiti šablonski već grupno, a međuprostore tući unakrsnom vatrom. Predstražnu liniju isto tako utvrditi.

Zauzeti položaji imaju se odsudno braniti i bez naređenja ovoga štaba ne smije biti odstupanja ni sa jednog djela glavne borbene linije.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Ivan Šibl**

Komandant, general-major: **Vlado Matetić**

(M.P.)

Dostavljeno:
Na uviđaj: Glavnom Štabu Hrvatske
Na izvršenje: XXXII. Diviziji i Zagorskoj Brigadi.

ŠTAB X. KORPUSA
ZAGREBAČKOG
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj ...
Dana ... 1944. sati[8]

[7] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 86, 111, 150, 154 i 155.

[8] U originalu nedostaje broj i datum. Međutim iz izvještaja Štaba 32. NO divizije vidi se da je Štab korpusa izdao zapovijest 16. decembra 1944 (vidi dok. br. 86).

BR. 49

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U MOŠĆENICI I O BORBI NA LINIJI STARO SELO — LETOVANCI — STRAŽBENICA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 644/44
Dne 16-XII 1944.

Operativni izvještaj
o napadu na s. Mošćenicu.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Selo Mošćenica nalazi se jugozapadno od Siska i leži na komunikaciji Sisak — Petrinja. Selo je dosta dugačko i u njemu ima nekoliko zidanih kuća udešenih za odbranu, odakle je neprijatelj davao otpor. Pored toga u selu je bilo izgrađeno za odbranu 9 bunkera većih te rovovi i bodljikava žica sa minskim poljima oko sela. Zemljište oko sela je ravno i otkriveno. Zemljište je predstavljeno na sekciji Kostajnica — Petrinja 1 : 100.000.

Od naših jedinica učestvovala je u borbi I., II., III. i IV. Brigada.

Neprijateljsku posadu sačinjavalo je 2 satnije ustaša.[2]

Neprijateljska posada u s. Mošćenici isturena je kao pretstraža Siska i Petrinje s jedne strane i za osiguranje saobraćaja na komunikaciji Sisak — Petrinja s druge strane.

Naša odluka bila je napasti i uništiti neprijateljsku posadu, time odsjeći garnizon Petrinju od Siska i prema daljnjem razvoju situacije vršiti pritisak na Petrinju.

Za napad je bila izdana pismena zapovjest Štaba VII Divizije.[3]

Borba se vodila noću 4/5. XII. 1944 g., a počela je u 24 sata i trajala do 5 sati. Raspored snaga se vidi iz zapovjesti.

Razvođenje jedinica nije izvršeno neopaženo, neprijatelj je očekivao napad i znao je da će biti napadnut, te je pred sam

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 56/1—2, k. 813.

[2] Iz sastava 2. bojne 14. pješačkog zdruga (Arhiv VII, reg. br. 2/1—148, k. 59).

[3] Vidi dok. br. 7.

napad pojačao posadu sa još jednom satnijom ustaša. Našim jedinicama uspjelo je ipak na nekim pravcima privući se neopaženo na blisko odstojanje. U prvom naletu IV. bataljon sa pravca od s. Pračno uspio je savladati prepreku od bodljikave žice i zabiti se u selo. Neprijatelj se ogorčeno branio, ali pod jakim pritiskom napustio je spoljnu odbranu i željezničku stanicu te se pod borbom povukao prema crkvi odakle je davao i dalje jak otpor. Bataljon koji je napadao sa južne strane nije uspio savladati prepreku od žice i probiti se u selo što je omogućilo neprijatelju da se oko crkve sredi i da se još jače odupre. Štab divizije donio je odluku i naredio Štabu II. Ud. Brigade da sa bataljonom koji nije uspio probiti se u selo sa južne strane vrši pritisak vatrom prema crkvi, a bataljon iz rezerve da ubace u selo pravcem od s. Pračno gdje je neprijateljski otpor bio savladan i tada da južnom stranom od sela nastupa prema crkvi. Za sve vrijeme napada na Mošćenicu neprijatelj je jačim snagama intervenisao od pravca Petrinje i Siska.[4] Ovaj pokušaj neprijatelja bio je u prvo vrijeme odbijen. U vremenu dok je rezerva ubačena u selo i vršila se priprema za napad na neprijatelja na prostoru oko crkve, neprijatelj je od pravca Siska jačim snagama uspio probiti se u s. Pračno i tada je već neprijateljska vatra bila ugrožavajuća za naše snage u Mošćenici. U 5 sati štab divizije donio je odluku da odustane od daljnjeg napadanja i naredio je povlačenje. II. Ud. Brigada povukla se na prostoriju Letovanci — Stražbenica — Blinja. I. Brigada na prostoriju Moštanica — Budičina — Deanovići, IV. Brigada na prostoriju Staro Selo — Trnjani — Čakalska Kosa, III. Brigada Ku[ku]ruzari — Kostreši — Krčevo. IV. Brigada u povlačenju prema Starom Selu sukobila se sa neprijateljskim prednjim djelovima kod Čakalske Kose koji je iz Sunje izbio u tom pravcu, poslije kraće borbe neprijatelj je odbijen i povukao se prema Sunji.

Postavljeni zadatci u ovoj borbi nisu postignuti u potpunosti.

Zarobljeno 1, ubijeno 30 i veći broj ranjeno neprijateljskih vojnika.[5]

Zaplijenjeno 12 karabina, 9.500 metaka, 12 ćebadi, 14 bombi, 9 šatorskih krila i 8 pari odjela.

Naši gubitci: 8 mrtvih i 30 ranjenih, među njima poručnik Radanović Gjuro, komandant bataljona.

---

[4] U Petrinji se tada nalazio 19. ustaški, a u Sisku 14. pješački zdrug 4. hrvatske ustaško-domobranske divizije i dijelovi 1. kozačke konjičke divizije (Arhiv VII, reg. br. 21/64, k. 59: bojna relacija 4. ustaško-domobranske divizije za decembar 1944).

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, 135 i 168.

Utrošeno 15.000 puščanih i mitraljeskih metaka, 35 mina za bacač 81 mm., 20 ručnih bombi i 30 tromblonskih bombi.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se nitko naročito istakao. Dobro se držao IV. bataljon II brigade na čelu sa komandantom.[6]

Umjesnim rukovođenjem jedinicom i ličnom hrabrošću nije se nitko naročito istakao.

Ovaj napad bio je dosta dobro vojnički i politički pripremljen, sve pojedinosti bile su predviđene. Jedino u obzir nije ušlo neprijateljsko pojačanje koje je došlo u mjesto prije napada, za koje nismo znali. I. bataljon sa južnog pravca, kad nije uspio savladati prepreku i probiti se u selo, nije i dalje vršio jak pritisak u tom pravcu, što je omogućilo neprijatelju da svu pažnju koncentriše u istočnom pravcu prema Pračnu gdje se već upalo u selo. Štab II. Ud. Brigade nije na vrijeme iskoristio rezervu i nije iskorišteno upad u selo i povlačenje neprijatelja iz istočnog dijela sela.

S. F. — S. N.

Borba na liniji Staro Selo — Letovanci — Stražbenica.

Položaji na pomenutoj liniji nalaze se jugoistočno od Petrinje. Zemljište je ispresjecano i dijelom pošumljeno. Zemljište pretstavljeno na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

Od naših snaga učestvovalo je u borbi I. i II. Ud. Brigada, te djelovi III. Brigade.

Neprijateljske snage sačinjavaju II. Sibirski Puk i oko 400 ustaša.[7]

Neprijatelj je krenuo na oslobođenu teritoriju u namjeri da odbaci naše snage dalje od Petrinje i Siska i da izvrši pljačku po tim selima.

Naša odluka bila je ne dozvoliti neprijatelju dublji prodor u oslobođenu teritoriju i spriječiti pljačku i palenje sela.

Ovaj napad neprijatelja nije se očekivao i zapovjest je izdana usmeno. Raspored naših jedinica bio je: I. Ud. Brigada Budičina — Moštanica — Stražbenica — Letovanci. II. Ud.

[6] Komandant 2. NOU brigade bio je tada Jovo Čakalo.

[7] Drugi sibirski puk bio je u sastavu njemačke 1. kozačke konjičke divizije, dok su ustaše pripadale 14. pješačkom zdrugu koji je bio raspoređen na prostoriji: Stanci, Mošćenica, Žažina, Odra, Letovanić, Novo Selo, Komarevo, Greda. Njegov zadatak bio je obezbjeđenje željezničke pruge Sisak — Zagreb (Arhiv VII, reg. br. 2/1—64, k. 59: bojna relacija 4. ustaško-domobranske divizije za decembar 1944).

Brigada Trnjani — Čakalska Kosa — Staro Selo. III. Brigada Kukuruzari — Kostreši — Bjelovac.

Borba se vodila 9. XII. 1944 g., a počela u 7 sati i trajala do 16 sati.

Dana 8. XII. o. g. neprijatelj, jačine jednog puka Kozaka, izvršio je pokret sa prostora Sunja u pravcu Siska i zanoćio na prostoriji Blinjski Kut — Komarevo. Pretpostavljalo se da će neprijatelj produžiti pokret prema Sisku. Međutim neprijatelj je 9. XII. o. g. sa snagama iz Blinjskog Kuta i Komareva krenuo prema oslobođenoj teritoriji u dva pravca, jednim pravcem iz Komareva preko Mađarske Kose — Piskavice (K. 213) za Stražbenicu, a iz Blinjskog Kuta preko Bestrme za Trnjane i Staro Selo. Sa oko 200 ustaša iz Mošćenice preko Kotara — Klupice (K.223) za s. Moštanicu i sa slabim snagama od Petrinje premo Budičini. Neprijatelj je slabijim snagama cestom od Komareva uspio iznenaditi jedan dio naših snaga u Letovancima, nanijeti nam manje gubitke i zaplijeniti 2 p.mitr., Bataljon iz Stražbenice intervenisao je odmah i napao neprijatelja bočno u Letovancima, nanio mu gubitaka, povratio iste p.mitr. natrag i neprijatelj u bijegu povukao se prema Mađarima. Napuštanje Stražbenice i odlazak bataljona prema Letovancima iskoristio je neprijatelj sa pravca Mađarske Kose i bez borbe ušao u sjeveroistočni dio sela Stražbenice. Bataljonu koji je krenuo za Letovance naređeno je da se odmah povrati na svoj pravac, ali već je bilo kasno jer je neprijatelj veći dio sela već imao u rukama. Ovaj bataljon poslije toga postavio se bočno prema Stražbenici i zaposjeo položaj na liniji Petkovačko groblje[8] — Brezovo (K.192) i sa tog pravca vrši napad bočno na Stražbenicu. U isto vrijeme neprijatelj iz Mošćenice preko Klupica izbija u sjeverni dio s. Moštanice i na pravcu od Bestrme ulazi u Trnjane i Čakalsku Kosu. U 12 sati I. Ud. Brigada poduzima napad na čitavoj liniji svog fronta i napada neprijatelja u Moštanici i Stražbenici. Poslije duže borbe neprijatelj je najpre potisnut iz Moštanice prema Mošćenici, a zatim iz Stražbenice prema Komarevu. Neprijatelj je u povlačenju uspio zapaliti nekoliko kuća u Moštanici, a veći dio u Stražbenici. Na pravcu Bestrma neprijatelj je uspio ući u Trnjane i Čakalsku Kosu, tu je dočekan jakom vatrom II. Ud. Brigade i zaustavljen. Neprijatelj je uz pomoć jake artiljeriske vatre nastojao nekoliko puta da se probije do Starog Sela, ali je svaki put bio odbijen. U 15 sati II. Ud. Brigada poduzela je napad i odbacila neprijatelja iz Trnjana i Čakalske Kose. Neprijatelj je u povlačenju uspio

[8] Riječ je o groblju u selu Petkovac.

zapaliti nekoliko kuća u Trnjanima i zatim se povukao prema Blinjskom Kutu.

Postavljeni zadatci djelomično su postignuti.

Zarobljeno nije ništa, ubijeno 55 i veći broj ranjeno neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno nije ništa.

Naši gubitci: 3 mrtva, 2 nestala, 30 ranjenih drugova.

Utrošeno 27.300 puščanih i mitraljeskih metaka, 27 mina za bacač 81 mm.

U ovoj borbi svojom hrabrošću i borbenošću nije se nitko naročito istakao. Dobro se držao II. bat. I. Ud. Brigade.

Umjesnim rukovođenjem jedinicom i ličnom hrabrošću nije se nitko naročito istakao.

Napad neprijatelja je neočekivan i jedinice u prvo vrijeme nisu se brzo snašle.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Uroš Krunić**

Komandant, potpukovnik: **Mil. Pavlović**

(M.P.)

BR. 50

ZAPOVIJEST ŠTABA 13. NOU DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U BILAJU I RIBNIKU[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNO OSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 913
Dne 16/XII. 1944.

ZAPOVJEST

Štaba 13. Divizije XI. Korpusa NOVJ. za dan 16. XII. 1944. g.
Sekcija Novigrad — Gospić 1 : 100.000

Podatci o neprijatelju: Prema poslednjim podatcima stanje neprijatelja na sektoru Gospić je sledeće: u Gospiću nalazi se obrambena bojna i jurišna bojna sa nekim radnim jedinicama i artiljerijskom posadom za 8 topova. Na prostoru Lički Osik nalazi se 1 bojna ustaša jačine 400—500 ljudi.

U mjestu Bilaju nalazi se 19. bojna jačine oko 400 vojnika, naoružana sa 2 topa, 2 tenka, ostalo naoružanje nepoznato.

Neprijateljsko uporište Ribnik drži 6. ustaška bojna jačine 400 vojnika, naoružanje nepoznato.

U ova dva poslednja garnizona neprijatelj je smješten u samome centru sa okolnim manjim predstražama. U mjestu Bilaju najjače neprijateljsko uporište nalazi se na Gradini (kota 638)[2] i oko mosta na rijeci Liki. U Bilaju je neprijatelj utvrđen sa suhozidnim bunkerima. Neprijateljska posada u Ribniku orijentisana je na bjegstvo prema Bilaju i da tamo dade otpor zajedno sa posadom garnizona Bilaj. Moral kod neprijatelja dosta je slab a naročito od kada je likvidiran Knin[3] i Gračac,[4] od kada neprijatelj i očekuje naše jače napade.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 33—1/1, k. 913.

[2] Na karti 1 : 100.000 ucrtan je topografski znak koji označava gradinu, ali natpisa Gradina nema.

[3] Njemački garnizon u Kninu savladale su jedinice 8. korpusa NOVJ u borbama od 26. novembra do 4. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa).

[4] Dijelove njemačke 373. legionarske divizije u Gračacu savladale su jedinice 11. korpusa NOVJ 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 31, 36, 43, 104, 111, 114 i 146; Arhiv VII, reg. br. 13/2—5, k. 569: izvještaj Štaba 35. divizije od 24. decembra 1944 upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

Naše snage II. i III. Brigada i 1 bataljon I. Brigade ojačane sa 4. motorizovanim artiljerijskim divizionom.

Zadatak: naših snaga jest napasti i likvidirati neprijateljsko uporište Ribnik — Bilaj i odbaciti neprijatelja preko reke prema Gospiću. U likvidaciji uporišta težiti uništenju neprijatelja pošto su to većinom koljači. Po izbijanju na reku Liku isti zadržati čvrsto u svojim rukama.[5]

U vezi prednjeg

NAREĐUJEMO:

II. brigada: Ima zadatak sa svoja 2 bataljona napasti neprijatelja u mjestu Bilaj sa sjeverne i istočne strane, naslanjajuć se desno na reku Jadovu i Liku a lijevo na Komljovaču i Srednju Glavu (kota 657). Sa 1 bataljonom sa prostora Ostrovice dejstvovati u pravcu Budaka i želj. mosta na reci Liki. Ovaj bataljon jednovremeno treba da sjedne jednim dijelom svojih snaga na most kod Kulice i da ga drži pod svojom vatrom. Sa 1 bataljonom i bataljonom I. Brigade, koji se nalazi na Ljubovu, dejstvovati će na neprijateljsko uporište Perušić — Lički Osik u cilju vezivanja snaga. Ovi bataljoni će jednovremeno minirati cestu Lički Osik — Otočac.

III. Brigada: Ima zadatak sa svoja 3 bataljona napasti mjesto Ribnik i odsjeći ovaj garnizon od pravca Bilaja. Jedan bataljon postaviti na Vujnovića brdo i Bilajsko Novo Selo sa zadatkom sprečavanja neprijateljske intervencije iz Gospića kao i bjegstva iz Bilaja za Gospić.

Po likvidaciji Ribnika 2 bataljona krenut će duž želj. pruge i u zajednici sa 2 bataljona II. Brigade napasti će neprijateljsko uporište Bilaj naslanjajuć se desno na lijevo krilo II. Brigade a lijevo na reku Liku. Jedan bataljon ostaje u rezervi u Ribniku.

Artiljerijski divizion: Plasiraće se na prostoru Medak — Počitelj sa zadatkom potpomaganja likvidacije uporišta Ribnik i prenijeti vatru iz svih oruđa na neprijateljsko uporište Bilaj, koncentrišući vatru na kotu 638 i most na reci Liki.

Veza: Veza između Štaba Divizije i štabova brigada i Art. Diviziona biti će telefonska. Centar veze biti će na cesti ispod Begluka. Štab Diviziona i Štab III. Brigade uključit će se direktno na centralu Divizije i povući u pravcu svojih položaja. U pokretu u napred liniju povlačiti za sobom. Štab II. Brigade

[5] O rezultatima napada na Ribnik i Bilaj vidi dok. br. 58.

uključit će se na stalnu liniju u Mogoriću. Radio vezu također uspostaviti i održavati.[6]

Sanitet: Divizijska kirurška ekipa nalazit će se na Medku. Referent saniteta[7] predvidit će potreban broj kola za evakuaciju ranjenika. Ranjenicima treba što prije dati prvu pomoć još na položaju.

Intendantura: Ishranu jedinica organizovati na dosadašnji način.

Znaci raspoznavanja: za noć 17/18. **Maska — Mogorić.**

Vidni znaci: Puška dva puta horizontalno u vis. Odgovor jedan put vertikalno u stranu.

Zvučni znaci: Pozivni: jedan dugi zvižduk. Odgovor dva kratka.

Ugovoreni znaci sa raketom: Prvi kontakt sa neprijateljem označiti sa jednom bijelom raketom, ispaljenom u pravcu neprijatelja. Zauzimanje Ribnika označiti sa dvije ispaljene crvene rakete — jedna prema sjeveru a druga prema jugu. Zauzimanje Bilaja označiti sa dvije crvene i dvije bijele rakete ispaljene u pravcu zapada.

Početak napada: Napad na mjesto Ribnik početi će u 5 sati 17 o. mj.[8] a na mjesto Bilaj čim jedinice III. Brigade stignu i uhvate kontakt sa II. Brigadom. Svakako treba težiti III. Brigada, da što prije likvidira Ribnik i da odmah produži sa 2 bataljona prema Bilaju. Znak za napad na Bilaj bit će artiljerijska vatra, prenešena na Gradinu.

Mjesto štabova: Štab Divizije u napadu na Ribnik nalaziće se u Medku, po zauzimanju Ribnika preći će u mjesto Ribnik, u zapadni dio sela, ispod kote 583.

Mjesto štabova brigada bit će na glavnom pravcu napada njihovih jedinica, a o mjestu će blagovremeno obavjestiti Štab Divizije.

Važne napomene: Na prostoru Divoselo nalazit će se seoske straže sela Počitelj, Čitluk i Divoselo, sa kojima će se jedinice III. Brigade povezati i zajedno sa njima organizovati osiguranje lijevog boka. Blagovremeno pronaći potreban broj vodiča svakoj jedinici kako ne bi došlo do zakašnjenja. Povesti

---

[6] Zapovijest za vezu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 33—2/1, k. 913.

[7] Referent saniteta 13. NOU divizije bio je tada Vladimir Polić.

[8] Napad je počeo 17. decembra u 7 časova (vidi dok. br. 58).

računa da se teško oružje iskoristi u punoj mjeri, a naročito voditi računa o dobrim pogotcima svih oruđa. Protikolske topove koristiti za uništavanje bunkera.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: potpukovnik **Matić Đuro**

Komandant: potpukovnik **Dušan Vlaisavljević**

(M.P.)

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 16. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O FORSIRANJU DRAVE I NAPADU NA ŽDALU[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
dana 16 decembra 1944 godine

Predmet: Operativni izvještaj
za prelaz preko Drave
i akcija na Ždalu.

ŠTABU X KORPUSA

U vezi sa postavljenim zadatcima u Podravini od strane štaba Korpusa naša brigada »Pavleka Miškine« dobila je zadatak da noću 9 na 10 ovog mjeseca izvrši nasilni prelaz preko Drave kod Bukevlja, zatim osvoji Ždalu i time stvori širi mostobran na lijevoj obali Drave.

Osnovni cilj te operacije bio je posjedanje komunikacije Vizvar — Đekenješ, spajanje s Crvenom Armijom,[2] odsjecanje neprijateljskih snaga koje se nalaze na toj komunikaciji i stvaranje pozicija za dalje razvijanje prema Međimurju. Iz prednjeg se jasno vidi da je zadatak bio od velike važnosti, te mu se kao takvom i prišlo, jer od prvih rezultata ovisilo je daljnje naše napredovanje.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 35—2/2, k. 1191.

[2] O spajanju 10. korpusa NOVJ sa jedinicama Crvene armije kod Virovitice vidi dok. br. 48, objašnjenje br. 5.

Izvršenje tog zadatka povjereno je brigadi »Pavleka Miškine« (po naređenju Korpusa), koja po svojim kvalitetima možda još nije usposobljena za uspješno rešavanje takovih složenih zadataka, ali obzirom da je njeno ljudstvo većinom iz Podravine, koje dobro poznaje Dravu kao i ceo taj kraj i da će lakše moći savlađivati prepreke na koje se bude nailazilo.

Pored izdane zapovjesti,[3] sa štabom brigade održan je i sastanak u tom pogledu, na kome su data uputstva za uspješno izvršenje postavljenog zadatka.

Ta akcija uspjela je ali ne potpuno. Za vrijeme same akcije dogodilo se je i dosta nedostataka koji su imali vidnog uticaja na čitavi tok. Radi bolje analize samu akciju moglo bi se podijeliti u dva dijela i to:

A.) Nasilni prelaz preko rijeke.

B.) Likvidacija Ždale, tj. stvaranje šireg mostobrana.

Priprema prelaza nije izvršena temeljito, radi toga je prilikom samog prelaza dolazilo do težih momenata koji su ugrožavali prelaz. Štab brigade izdao je potrebna naređenja, ali se nije potrudio da prekontroliše u kojoj su mjeri ta naređenja izvršena. Tako se dogodilo da bataljon koji je imao zadatak da pri prelazu nije u opšte vodio računa da se prikupe čamci, vesla, da se odrede ljudi za veslanje, da se podijeli bataljon po grupama čija jačina bi trebala odgovarati veličini sredstava za prevoženje. Štab I. bataljona doveo je svoj bataljon na obalu Drave, a da se nije postarao da maksimalno iskoristi već postojeće čamce. Tako se dogodilo da su dva veća čamca za čitavo vrijeme prelaženja ostala neiskorištena, samo zato što nisu imali vesala ili im je bio potreban malen popravak koji se je mogao na licu mjesta izvršiti.

Jedinice za zaštitu prelaza također nisu nudile dovoljno garancije za obezbeđenje jedinica koje su prve prelazile. Niži rukovodioci nisu bili potpuno upoznati šta treba da rade da bi omogućili što uspješnije izvršenje. Četa I. bataljona koja je imala zadatak da se spusti niz Dravu i da pređe na lijevu obalu Drave i obilaznim manevrom udari neprijatelja s leđa nije u opšte izvršila svoj zadatak. Ta četa previše je zakasnila i uslijed slabe veze čak je otvorila vatru na odelenje koje se je već prebacilo preko i koje je čistilo obalu.

Nakon prelaza prvih jedinica na lijevu obalu uspjelo se je doći do skele, ali uslijed pomanjkanja stručnjaka koje je

[3] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest. Zapovijest Štaba 32. NO divizije za napad na Ždalu od 12. decembra 1944. nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 27—1/1, k. 1191. Tu zapovijest redakcija ne objavljuje jer po istoj, uslijed intervencije jakih neprijateljskih snaga, nije postupljeno (vidi dok. br. 63).

trebalo blagovremeno pronaći, rad za dovođenje skele u ispravno stanje veoma je dugo trajao. Jedinice koje se prve prebacile nisu se potrudile da temeljito pročiste lijevu obalu i da se utvrde na toj obali, nego su smatrali da je njihovim dolaskom na lijevu obalu neprijatelj uništen. U stvari je tako i bilo, neprijatelj se je nakon kraće borbe razbježao. Ali da je neprijatelj bio brojniji i uporniji, tada bi uspjeh bio doveden u pitanje.

Sam prelaz preko rijeke i priprema za drugu fazu te akcije veoma su dugo trajali, tako da je neprijatelj u Ždali bio pravovremeno obavješten i našim oklevanjem stvorena mu je mogućnost u vremenu da se pripremi za odbranu. Noć na čiju se zaštitu mnogo računalo već je protekla. Brigada je izbila na polazne položaje za napad južno od Ždale u sam dan.[4] Ispred brigade nalazio se je veliki brisani prostor, koga je ona trebala preći za noći. Za uspješnu likvidaciju uporišta bila je potrebna u tome momentu jača artiljerijska i minobacačka priprema, koja se nije mogla ostvariti uslijed pomanjkanja teškog oružja. No i pored toga brigada bi sa većim naporom ipak uspjela izvršiti svoj zadatak, ali se je tada zaboravilo na osiguravanje lijevog boka na komunikaciji Ždala — Molve. Taj bok i ako je bio veoma izložen neprijatelju ipak sa strane štaba brigade nisu poduzete nikakove mjere da se on osigura.

Nakon što je došlo do uvodne borbe neprijatelj je osjetio osjetljivu stranu našeg rasporeda i odmah poduzeo mjere za zaobilaženje. Svojim pasivnim držanjem dopuštao je jedinicama da se uvuku što dublje i da se što više angažuju a sa većim snagama pošao je pomenutom komunikacijom i nakon što je dovoljno zaobišao izvršio je snažan pritisak na lijevi bok i leđa. U isto vrijeme neprijatelj je od Belavara sa manjim snagama vršio pritisak na desno krilo rasporeda.[5] U tom momentu brigada je bila u veoma teškoj situaciji i nije preostalo ništa drugo nego da se donese odluka za izvlačenje jedinica, što je štab brigade i učinio.

Samo izvlačenje izvršeno je u neredu i osjetila se je tendenca paničarstva, koja se je protezala čak i na neke rukovodioce. Neprijatelj, nakon što je primetio izvlačenje naših jedinica, poduzeo gonjenje vatrom, što je još više potenciralo ne-

---

[4] Forsiranje Drave započelo je 9/10. decembra u 24 časa, a borba kod Ždale u 8,40 i trajala je do 9,30 časova (Arhiv VII, reg. br. 2—1/2, k. 1195: izvještaj Štaba NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« pisan 11. decembra 1944. Štabu 32. NO divizije).

[5] Opširnije o intervenciji neprijateljskih snaga vidi dok. br. 142, 143, 145 i 148.

uredno povlačenje naših jedinica. Da je neprijatelj nastavio gonjenje uspio bi nam nanjeti ozbiljne gubitke.[6]

Nakon što brigada nije uspjela izvršiti postavljeni zadatak naređeno je da stvori uži mostobran i da se dobro utvrdi na njemu, to je i učinjeno.

Drugoga dana neprijatelj je pokušao da otjera naše jedinice sa lijeve obale, ali mu to nije uspjelo. Brigada »Pavleka Miškine« pojačana sa jedinicama brigade »Braće Radića« uspjela je odbiti neprijateljski napad i nanijeti mu ozbiljne gubitke. Taj mostobran bio je veoma čvrst i davao je dovoljno garancije i mogućnosti za dalje napredovanje naših jedinica.

Nedostaci koji su naprijed iznjeti da su na vrijeme bili odklonjeni mnogo bi olakšali potpuno izvršenje postavljenog zadatka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: **Bobetko Janko**

Komandant — potpukovnik: **Bulat Rade**

(M.P.)

DOSTAVLJENO:
Na uvid i pohranu:
Štabu X. Korpusa »Zagrebačkog«
na znanje i postupak:
Štabovima brigada

[6] Prema izvještaju Štaba brigade »Pavlek Mihovil Miškina« rezultati borbe za mostobran kod Ždale bili su: ubijeno 27, ranjeno 10 i zarobljeno 7 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 17 pušaka, 1100 metaka i manje količine odjeće i obuće. Brigada je imala 3 mrtva, 4 ranjena i 11 nestalih (Arhiv VII, reg. br. 2—1/2, k. 1195).

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 17. DECEMBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU VRBICI[1]

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op.br. 912. od 17. XII. 1944. godine.

Operativni izvještaj o napadu
na uporište Vrbica.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1.) *Opis položaja:*

Sekcija Vinkovci 1 : 100.000. Uporište Vrbica nalazi se na raskrsnici ceste St. Mikanovci — Semeljci — Đakovo — Markušica. Samo uporište je u ravnici, okolina uporišta je isto tako ravna, ispresjecana manjim kanalima.

2.) *Naziv jedinice koja se borila:*

Napad na uporište izvršila je XII. Proleterska Udarna brigada i postavila osiguranje prema St. Mikanovcima. I. Čehoslovačka brigada bila je na osiguranju — zasjeda s. Mrzović prema Markušici a jednim dijelom s. Forkuševci prema Đakovu. Osječka Udarna brigada držala je cestu Đakovo — Široko Polje u cilju ometanja saobraćaja ovom cestom i sprečavanja nadiranja neprijatelja iz Đakova prema Viškovcima. Jedinice ove brigade nalazile su se na zapadnom dijelu duž ceste Đakovo — Osijek, pri tom držeći pod kontrolom raskrsnicu cesta kod Kugler pst.

3.) *Naziv i sastav neprijateljske jedinice:*

Napad se izvršio na 3. kompaniju »Polizei-Waffenschule I.«[2] Ime zapovjednika te jedinice nije nam poznato, ali znamo da je po činu bio »Hauptman«.[3] Zadatak ove posade bilo je osiguranje motornih vozila, ratni materijal i opremu.

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 28/1—2, k. 882.

[2] Prema izvještaju Štaba 12. NOU divizije od 13. decembra 1944. u Vrbici su se tada nalazili dijelovi njemačkog 5. policijskog puka (Arhiv VII, reg. br. 26/2, k. 882).

[3] Kapetan

4.) *Obostrana situacija:*

Namjera neprijatelja i cilj bio je odmor gdje je zanoćio i sklonio se sa glavne ceste Vinkovci — Brod da ne bi ometao saobraćaj ostalim prolazećim kolonama.

Naš zadatak, po saznanju da se u pomenutom selu zadržao neprijatelj sa ogromnom količinom ratnog materijala i opreme, bio je napasti ga, uništiti živu snagu, zarobiti ratni plijen i materijal kao i vozila.

5.) *Izdate zapovjesti:*

Zapovjesti za napad uporišta Vrbice i u njemu motorizovane kolone izdana je usmeno na osnovu prikupljenih podataka po dolasku u selo Semeljce sa zapadne strane ceste Đakovo — Osijek.

6.) *Vrijeme kad je borba počela:*

Napad na uporište i motorna vozila odpočeo je 10. XII. 1944. godine u 19,10 časova, tj. u vrijeme kad je predviđeno.

7.) *Tok borbe:*

Borba je odpočela u predviđeno vrijeme sa pripremom artiljeriskom iz topova 65 mm. Istovremeno uslijedio je napad sa svih strana u centar sela. Neprijatelj je bio iznenađen i jedinice su se uspjele privući u neposrednu blizinu vozila, bez nekog naročitog odpora neprijatelja. Neprijatelj se kasnije razbježao u manjim grupama i branio se iz kuća, koje su sistematskim čišćenjem bile brzo likvidirane. Jedna veća grupa uspjela se sabiti u jednu veću zgradu u centru sela i pružala je odpor do 11. XII. 1944. do 4,45 sati, kada je uporište konačno i likvidirano. Neprijatelj dijelom uništen, potučen, a dio snaga uspio je pobjeći. Vozila su u prvom naletu naših jedinica pala u naše ruke i odmah odpočelo izvlačenje za Semeljce. Veći dio vozila bio je zapaljen u toku same borbe dok je jedan dio izvučen. Da se je u sastavu jedinica koje su napadale nalazio veći broj šofera, bilo bi više vozila izvučeno. U samom početku napada neprijatelj je pokušao da se sa dva kamiona municije i minobacačkih granata izvuče za St. Mikanovce, ali je vatrom jedinica u zasjedi od St. Mikanovaca bio zaustavljen.

8.) *Ishod borbe:*

Jedinice su zadatak u potpunosti izvršile, naročito XII. proleterska [brigada] koja [je] jedan dio vozila uspjela izvući dok [je] ostatak spalila. Jedan dio neprijateljske žive

snage potučen je, dok je veći dio uspjeo pobjeći. Gubitci neprijatelja jesu:

Ubijeno: 8 oficira,
43 vojnika,

Zarobljeno: 2 neprijateljska vojnika,[4]

Zaplijenjeno: 14 ispravnih kamiona,
1 luksuzni auto,
1 trokolica,
2 njemačka P.T. bacača (ispravna),
2 teška bacača,
1 laki bacač,
2 tromblona,
10 puškomitraljeza,
118 pušaka,
5 p.a. postolja za mitraljeze,
17 rezervnih cijevi za Šarac,
2 postolja za Šarac,
12 rezervnih cijevi za Belgijski p. mitraljez,
1 kasa puna raznog novca,
3.000 litara benzina,
400 litara motornog ulja,
30 kgr eksploziva,
1 motor za proizvod struje,
39 doboša za Šarac,
20 okvira za p. mitraljez,
200.000 Mauzer metaka,
2.080 Ruskih metaka,
10.200 Šmajserskih metaka,
2.200 za p.t. puške,
2.196 raketa,
192 teške mine od 6,700 kgr,
704 teške mine od 3,300 kgr,
380 mina za laki bacač,
108 mina za pancer Faust,
28 mina za Njemački p.t. bacač,

---

[4] Iz tabelarnog pregleda izvedenih akcija 12. NOU divizije u decembru 1944, kao i iz njenog izvještaja od 13. decembra, vidi se da je u Vrbici, pored oficira i vojnika, ubijeno i 12 podoficira (Arhiv VII, reg. br. 31/2 i 26/2, k. 882).

47 granata za pt. top 47 mm,
113 dimnih ručnih bombi,
898 Defanzivnih ručnih bombi,
927 Talijanskih ručnih bombi,
64 Ofanzivnih ručnih bombi,
637 tromblonskih bombi,
107 nagaznih mina za pješadiju,
12 specijalnih mina za tenkove,
55 komada njemačkih protutenkovskih mina,

Uništeno: 54 kamiona od 3,5 do 5 tona, puna oružja, municije i drugog ratnog materijala,
4 trokolice.

9.) *Naši grubitci:*

4 mrtva i 35 ranjenih drugova.

10.) *Utrošak municije:*

U ovoj borbi utrošena je slijedeća municija: 15.500 puščane, 1.500 šmajserske, 180 ručnih bombi, 24 mine za Džon Bul, 20 granata za p.t. topove 37 mm, 12 mina za laki bacač, 120 kgr eksploziva, 27 granata za top 65 mm.

11.) *Imena učesnika koji su se istakli:*

Imena učesnika koji su se istakli i koje treba pohvaliti dostaviti ćemo posebnim dopisom.

12.) *Imena lica i jedinica koji su se slabo držali:*

U ovoj borbi nije bilo ni jednog lica — borca ni rukovodioca koji se slabo držao.

13.) *Kritika akcije:*

Akcija je bila dobro pripremljena, jedan nedostatak je bio što jedinica koja je napadala nije imala dovoljno stručnog osoblja za vožnju dovoljnih vozila i na taj način bi se omogućilo izvlačenje više vozila. U buduće u napadu na motorizovane jedinice potrebno je povesti više osoblja — stručnjaka pa u koliko dozvoljavaju komunikacije izvući će se što veći broj vozila.

Veza za vrijeme trajanja ove akcije bila je dobra i zadovoljavajuća. Četa za vezu divizije i brigada izvršila svoj zadatak.

Sanitet je funkcionisao pravilno, ranjenici su svi izvučeni i pružena im pomoć blagovremeno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar ppukovnik: Krajačić Josip v.r. (M.P.)

Komandant pukovnik: Milan Stanivuković[5] v.r.

Za točnost prepisa jamči:

V.D. Šefa operativnog otsjeka kapetan:
Milan Popara

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE »NIKOLA DEMONJA« OD 17. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O DIVERZIJI NA PRUZI KUTINA — BANOVA JARUGA[1]

ŠTAB
III BRIGADE »NIKOLE DEMONJE«
XXXIII DIVIZIJE
Op.br. 91

Dne 17 decembra 1944
Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE NOVJ
(Sekcije: Čazma, Bjelovar, Pakrac i Kostajnica 1 : 100.000)

Položaj

Na terenu južne Moslavine, a na sektoru Kutina — potok Ilova, Brigada je 15/XII-1944 uz saradnju diverzanata III Diverzantskog bataljona izvršila diverziju pruge i cestovnih mostova preko potoka Husajnec i Ilova.

Predviđeni napad na neprijatelja u Batini nije izvršen jer se isti tamo nije nalazio.[2]

[5] Narodni heroj. Poginuo 28. decembra 1944. u borbi protiv Nijemaca i ustaša kao komandant 12. NOU divizije.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 15/12, k. 1211.

[2] Treća NO brigada razbila je neprijatelja u Batini 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 32).

Zapovješću ovoga štaba Op.br. 90, diverzija cestovnog mosta preko Ilove povjerena je II bataljonu, napad na neprijateljsku posadu u Batini I bataljonu, a osiguranje operacija I bataljona i diverzija željezničke pruge ispod Batine, III bataljonu.

Napad na neprijateljsku posadu mosta preko Ilove, utvrđenog bunkerima i bodljikavom žicom, jačine oko 80 što Nijemaca, što Ukrajinaca,[3] otpočeo je u 22,30 sati 15/XII-1944. Borba je trajala oko 20 minuta, nakon čega je prekinuta jer je daljnje vođenje borbe bilo bez izgleda na povoljno rješenje. Razlog je tome što je mogućnost napredovanja bila samo po cesti jer se je desno i lijevo nalazila voda oko 1 m dubine.

Pored toga kod mosta na pruzi nalazio se je pancer, koji je tukao naše položaje bočnom vatrom.

Po završetku te borbe miniran je prvi most preko Ilove od armiranog betona, raspona 20 m, koji nije bio osiguran od strane neprijatelja.

Po izvršenoj diverziji mosta, bataljon je krenuo da se spoji sa jedinicama II brigade u zapadnom dijelu sela Zbegovače, kako je bilo predviđeno zapovješću[4] štaba Divizije Op. br. 257, ali se jedinice II Brigade nisu tu nalazile, te se je bataljon povukao u pravcu Malog Vukovja, gdje se spojio sa jedinicama II Brigade.

Time su završene operacije na sektoru toga bataljona.

I i III bataljon zauzeli su određene položaje za napad u 21,30 sati 15/XII-1944.

Diverzija pruge po jedinicama III bataljona izvršena je u 23 sata 15/XII-1944, nakon diverzije mosta preko Ilove i pruga je presječena na 20 mjesta. Kako se ispred sela Batine na cesti preko potoka Husajnec nalazio armirano-betonski most, raspona 15 m, to je isti u 23,30 sati dignut u zrak.

Time su operacije na sektoru Batine završene.

Prema naređenju štaba Divizije, Brigada se sa sektora Batine povukla u 3 sata 16/XII-1944.

Uništeno je: 1 armirano-betonski most raspona 20 m, 1 armirano-betonski most raspona 15 m i 40 šinja.

Naši gubici iznose: 3 ranjena i oštećen je 1 puškomitraljez Brno puščanim metkom u plinski valjak.

Utrošeno je municije: engleskih metaka 700 i mauzer 155.

---

[3] Vidi dok. br. 40, objašnjenje br. 5.

[4] Na osnovu navedene divizijske zapovijesti, 2. NO brigada je iste noći u 23 časa započela napad na Zbegovaču, ali se zbog nedovoljno energičnog napada, slabog sadejstva jedinica i snažnog otpora neprijatelja povukla ne izvršivši zadatak (Arhiv VII, reg. br. 5—1/2, 6—2, k. 1207 i 18—1/2, k. 1211).

Kritički osvrt

Rezultati ove borbe su pozitivni. Postavljeni zadaci su izvršeni, jedino što nije uspjelo likvidirati i drugi most na cesti preko Ilove, a razlozi tome naznačeni su gore.

Jedinice II bataljona zakasnile su za pola sata pri izvršavanju zadatka, što dolazi od tuda jer je jedinica imala veoma veliku maršrutu po besputnom i ispresjecanom terenu, što je otežavalo postizavanje predviđene brzine kretanja.

Sama akcija bila je pripremljena dobro i sve naknadne zapovjesti u toku akcije bile su realne i temeljile su se na stvarnim činjenicama momentane situacije.

Rukovođenje akcijom kako nižih, tako i viših starješina, bilo je dobro.

Veza između nižih i viših štabova postojala je za cijelo vrijeme akcije.

Sanitetska služba zadovoljila je.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
A. Jovanović

Komandant — kapetan:
V. Gavrilović

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA 6. KORPUSA OD 18. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O SITUACIJI U SLAVONIJI I O RADU KORPUSNE VOJNE OBLASTI[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
A Broj: 2459
Dana: 18/XII 1944 u .... sati

Predmet: Izvještaj o radu
Korpusne vojne oblasti
za mj. novembar 1944. god.

GLAVNOM ŠTABU NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA HRVATSKE

I. *Vojnička situacija*

Mjesec novembar je protekao u znaku pojačane aktivnosti naših jedinica, i to u istočnoj Slavoniji. Najveću aktivnost pokazale su naše jedinice u bojevima oko Našica i u bitci za same Našice.[2] Bitka za Našice je do sada najveća vojnička operacija koju su naše jedinice izvele, do sada u Slavoniji. Po dužini borbe, po učestvovanju naših i neprijateljskih jedinica, po upornosti, jačini vatre i svojoj složenosti, ona daleko nadmašuje naše ranije operacije i napade na neprijateljska utvrđena uporišta.

Osim bojeva oko Našica naše su jedinice imale još čitav niz žestokih bojeva sa neprijateljem na istočnom dijelu Dilja i u Đakovštini. Uspješno je napadnuto i savladano neprijateljsko uporište Piškorevci.[3] U nekoliko navrata razbijene su manje neprijateljske kolone koje su pokušavale prodrijeti na naš oslobođeni teritorij u Dilju.[4]

Poslije bitke za Našice naše su jedinice napale neprijateljsko uporište Pleternicu (koju je neprijatelj bio ponovno okupirao) i nakon ogorčene borbe likvidirale.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 9—1/6, k. 473 V.

[2] Opširnije o borbama za Našice od 18. do 24. novembra 1944. vidi dok. br. 26 i 44.

[3] Vidi dok. br. 44 i knj. 35, dok. br. 36.

[4] Vidi knj. 35, dok. br. 97.

[5] Opširnije o borbama za Pleternicu vidi dok. br. 16, 44, 111, 131, 132, 134 i 138.

U prošlom mjesecu najveću aktivnost od svih odreda pokazao je Osječki NOP Odred, koji je svoje manje djelove slao duboko na neprijateljski teritorij. Ovi su uspjevali nanijeti neprijatelju osjetne gubitke u ljudstvu i materijalu praveći zasjede na manje neprijateljske grupe, pojedinačne kamione, neprijateljske patrole itd. Osim toga ove su grupe porušile gotovo sve mostove na cesti Osijek — Našice, Osijek — Đakovo. Manje aktivnosti je pokazao Diljski NOP Odred, dok je Požeški i Posavski NOP Odred bio vrlo slabo aktivan.[6]

Tokom novembra je i neprijatelj pokazao veću aktivnost. Tako je 15. XI. 1944. neprijatelj upao iz pravca D. Miholjca preko Moslavine i Čađavice u Podr. Slatinu sa snagama u jačini jedne ustaške bojne.[7] U Slatini se nije dugo zadržao — tek nekoliko sati. Ustaše su pokupili svoje obitelji, ljubavnice i nešto stvari iz svojih stanova i vratili se nazad, a da pri tom nisu nikoga dirali niti su pljačkali. 18. novembra neprijatelj je upao u Pleternicu i Požegu preko Babjih Gora i cestom Kapela — Pleternica — Požega u jačini od dvije bojne IV. Gorskog zdruga potpomognute sa manjim djelovima domaćih ustaša izbjeglica i petokolonaša.[8] Neprijatelj se zadržao u Požegi sve do 3. XII. kada je istu napustio (poslije pada Pleternice, i osjetivši da se naše krupnije snage nalaze u blizini Požege).[9] U Požegi je neprijatelj napravio prilično materijalne štete. Tako je potpuno opljačkao, razbio i uništio sav namještaj u bolnici u Požegi, opljačkao mnoge stanove od obitelji koje su izbjegle iz Požege prije njegovog dolaska. Iz »Glatesa«[10] odvukao nešto alata (sva ostala postrojenja ostala neoštećena), isto tako iz nekih mehaničkih radiona uzeo je nešto alata. Tvornica »Štok«, »Nestle«, ljevaonica »Flajsig«, mlinovi, kasarne ostale su neoštećene.

---

[6] Vidi dok. br. 11 i 44.

[7] U Podravsku Slatinu prodrla je tada 16. ustaška bojna. Prilikom povlačenja iz Podravske Slatine njeni dijelovi ostali su u selu Čađavici radi ojačanja tamošnjeg garnizona (Arhiv VII, reg. br. 7—1/6, k. 473 V: izvještaj Štaba 6. korpusa upućen 12. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Prema izvještaju koji je Štab 6. korpusa poslao 12. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, neprijatelj (četiri bojne 1. i 4. gorskog zdruga i dvije satnije ustaša) je ušao u Pleternicu i Slavonsku Požegu 17. novembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 7—1/6, k. 473 V).

[9] Pod pritiskom 40. NO divizije, ojačane 4. brigadom 12. NOU divizije, neprijatelj je napustio Slavonsku Požegu 5/6. decembra 1944 (vidi dok. br. 111 i 138; Arhiv VII, reg. br. 7—1/6, k. 473 V: izvještaj Štaba 6. korpusa pisan 12. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[10] Glavno tehničko skladište

Prilikom upada neprijatelja u Požegu slabo nam se pokazala Komanda mjesta u Pleternici i Požegi.[11] Najveći propust je u tom što je neprijatelj uspio da nas iznenadi. Tenkovi su tako brzo prodrli u Pleternicu da je komanda mjesta morala bezglavo da bježi, a sam komandant mjesta Vlado Zarić je živ uhvaćen od neprijatelja. U Požegi je situacija bila nešto povoljnija, naime komanda mjesta kao i građanstvo imali su svega jedan sat vremena za evakuaciju. Propusti su u tome što ceste na ugroženim pravcima nisu bile prekopane i minirane (iako je to bilo naređeno) i što je obavještajna služba zatajila (odnosno služba veze). Noću kada je trebao uslijediti napad petokolonaši su presjekli sve telefonske veze tako da su komande bile kasno i sporo obavještene. Pri upadu neprijatelja u Požegu nije bilo većih ljudskih žrtava. U Pleternici su dva druga poginula, a 3 zarobljena, a u Požegi su poginule 3 drugarice kursistkinje (sa željezničko-blagajničkog kursa) koje su bježale u pravcu Požeškog Brestovca i tamo ih je neprijatelj dočekao i otvorio na njih vatru. Jedna drugarica se utopila u Orljavi.

Povodom ovih događaja formirana je komisija koja je provela istragu i bit će kažnjeni svi drugovi na kojima leži odgovornost za nevojničko držanje i rad povodom ovih događaja.

Osim ova dva veća upada, neprijatelj često upada iz pravca Banove Jaruge prema Pakračkoj Poljani gdje vrši pljačku oko Međurića, Poljane, Gaja i Antunovca. Isto tako često isturuje manje djelove duž pruge Brod — Banova Jaruga koji istovremeno vrše pljačku i strašan teror. Tako su gotovo svi Srbi i priličan broj Hrvata izbjegli sa glavne ceste Nova Gradiška — Novska i nalaze se na našem oslobođenom teritoriju. Manje upade neprijatelj vrši sa rejona Đurđenovca, jednom prilikom je uspio da iznenadi Komandu mjestu u Čačincima, ali pri tom nije bilo nikakovih žrtava, niti materijalne štete.

U vezi s ovim događajima odmah smo izdali potrebna naređenja o osiguranju svih ugroženih pravaca (prekopavanje cesta, miniranje, isturene straže sa telefonima, postavljanje osmatračnica, ugovoreni signalni znaci, kopanje rovova na položajima gdje će se vjerovatno primati borba itd.). Održali savjetovanje sa politkomesarima svih područja i mjesta. Odr-

[11] U Pleternici se tada nalazio i jedan bataljon Požeškog NOP odreda. Zbog nebudnosti i slabog obezbjeđenja bataljon je pružio neprijatelju slab i neorganizovan otpor, pa je prilikom povlačenja pretrpio manje gubitke u ljudstvu i oružju (Arhiv VII, reg. br. 2—1/6, k. 473 V: tabelarni pregled Štaba 6. korpusa NOVJ o dejstvima u decembru 1944).

žali sastanke i savjetovanja sa Brodskim i Osječkim područjom (zajedno), sastanke sa Požeškim, Novogradiškim, Virovitičkim i Slatinskim.

Općenito vojnička situacija u proteklom mjesecu nije se bitno izmjenila. Neprijatelj i dalje čvrsto drži glavnu komunikaciju i komunikacije Osijek — Vinkovci, Osijek — Đakovo — Brod. Naš oslobođeni teritorij u prošlom mjesecu nije se povećao ni smanjio. U istočnoj Slavoniji neprijatelj i dalje drži jake snage za front prema Vinkovcima i Vukovaru, a u Našicama, Đakovu i Brodu drži jake garnizone, dobro utvrđene, posade sastavljene od ljudstva čiji je moral još jak, i dobro naoružani. Glavnu prugu još jače i solidnije osigurava. Prema momentalnoj situaciji najvjerovatnije je da bi neprijatelj najprije napustio Moslavinu i Donji Miholjac i ono još nekoliko manjih uporišta oko D. Miholjca, ali i to samo pod borbom.[12]

Na teritoriju Korpusne vojne oblasti može se reći da postoji izvjesna vojnička kontrola i sigurnost. Naime, nema sela na našem teritoriju, pogotovo u pograničnim rejonima, u kojima redovno [ne] krstare naše patrole. Komande partizanskih straža postavljene su tako da mogu kontrolisati čitav sektor, ali unatoč toga svega sa kontrolisanjem teritorija nismo još zadovoljni. Jedan od osnovnih razloga još uvijek slabe vojno-upravne kontrole jeste nestručnost u poslu svih naših organa vojne i upravne prirode. U zadnje vrijeme smo gotovo sve stare stražare poslali u Brigadu Narodne Zaštite[13] tako da je ljudstvo u našim stražama najvećim djelom novo. Ono je slabo upoznato sa propisima i naredbama o kretanju, ono je slabo izvježbano u postupcima pri hapšenju, sprovođenju, pretresu stanova itd. Ovaj nedostatak momentalno smatramo kao jedan od najvećih nedostataka u radu partizanskih straža, te smo radi toga obrazovali kurseve pri svim komandama područja (pored kursa koji se održava pri Korpusnoj vojnoj oblasti). Izrađen je i jedan priručnik za partizanske straže koji isključivo ima zadatak da obuči stražare u njihovom stručnom obavljanju dužnosti.

Unatoč nedostataka koji postoje, stanje u našim stražama stalno se popravlja. Disciplina i odgovornost je u stalnom porastu. Kao veliki uspjeh u njihovom radu smatramo to, što prilično dobro uspjevaju u čišćenju i hvatanju dezertera. Imademo kotareva gdje je taj broj sveden na malo. Tako na pr. Pakrački kotar je cio oslobođen, sa njega je mobilisano

[12] Šesnaesta NOU divizija u sadejstvu sa dijelovima bugarske 3. divizije oslobodila je Donji Miholjac 5. aprila 1945 (»Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 578—580, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1965).

[13] Opširnije o tome vidi dok. br. 44.

sve što je sposobno za borbu, a na čitavom kotaru ima oko 20 dezertera. Dobrim djelom to je i zasluga pravilnog rada partizanskih straža.

II. *Politička situacija*

U političkoj situaciji nije također došlo do nikakovih bitnijih promjena na našem terenu. Moglo bi se reći da je politička situacija u znaku neke stagnacije. Iako je Crvena Armija već na našim vratima,[14] iako NOV postiže krupne vojničke uspjehe, priliv novog ljudstva u naše redove nije onakav kakav bi trebao biti. Na oslobođenom teritoriju provodi se mobilizacija koju je moguće provoditi samo uz najšire političke kampanje. Sa neoslobođenog teritorija vrlo mali broj ljudi prilazi u naše redove. Razlog tome je taj što teritorij koji neprijatelj drži, neprijatelj zbilja čvrsto vojnički kontroliše (naročito rejon južno od pruge Novska — Vrpolje).

Amnestija druga Tita odnosno prezidiuma AVNOJ-a do sada nije pokazala gotovo nikakove rezultate.[15] Izuzev desetorice domobrana koji su poslije proglasa amnestije prešli iz Broda na našu stranu, nije zabilježeno ni jedno veće prelaženje grupacija iz neprijateljske vojske u naše redove osim tu i tamo manjeg broja pojedinaca. Amnestija je slabo popularizirana, o njoj se nije dovoljno govorilo i pisalo (naročito na neoslobođenom teritoriju i uporištima) te je to jedan od osnovnih razloga za slabe rezultate.

Mačekovski agenti stalno rovare i pomažu neprijatelju u njegovoj posljednjoj totalnoj mobilizaciji. Jedan od najaktivnijih takovih agenata jeste neki Franjo Kvaternik na Brodskom kotaru koji je uz pomoć ustaša i gestapovaca uspio da odvuče priličan broj ljudi u neprijateljsku vojsku. U okolici Virovitice bijela garda kao oružana formacija je razbijena. Dobar dio ih je poginuo kod zadnjeg našeg napada na Viroviticu,[16] nešto ih je pohvatano po selima, a jedan dio je uspio sa bobanovcima[17] pobjeći u pravcu Koprivnice. Na našem oslobođenom teritoriju mačekovci tu i tamo dignu svoj glas (u glavnom predsjednici nekih mjesnih, općinskih i kotarskih organizacija biv. HSS).[18] Njihova borba protiv NOB nema nigdje oblik oružanog otpora protiv nas, ali zato smišljeno

[14] Vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 8.

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 44.

[16] Riječ je o napadu koji je izvela 12. NOU divizija 4/5. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 2, 3, 10, 22 i 42).

[17] Odnosi se na dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga čiji je komandant bio ratni zločinac Rafajlo Boban (vidi knj. 34, dok. br. 134).

[18] Bivše Hrvatske seljačke stranke

rovare, harangiraju, neće da materijalno pomažu NOB-u, tajno odgovaraju ljude da ne idu u NOV, rovare protiv bratstva Hrvata i Srba itd. Slične ili gotovo iste metode u borbi protiv nas upotrebljavaju i ljudi četnički nastrojeni. Oni su u zadnje vrijeme pristupili i formiranju neke svoje organizacije (kako smo to u našem zadnjem izvještaju napomenuli).[19] Naziv organizacije je »TAKO« (tajna antikomunistička organizacija). Ovakova jedna organizacija otkrivena je u Brodskom području. Vođe su pohapšene i bit će izvedeni pred sud. Ovi tipovi bili su povezani preko nekog četnika sa Gestapoom (taj četnik se zove Stevo Dragojlović iz sela Trpinje, a sada živi u Osijeku). Osnovni zadatak te organizacije bio je propagirati povratak Kralja u zemlju i stvaranje velike Srbije.

...

Stanje u našim gradovima možemo reći da se stalno popravlja. Sve veći dio građanstva se veže uz nas, što se pokazalo i kod zadnjih upada neprijatelja. Kad je neprijatelj upao u Slatinu, preko 5000 građana iz Virovitice pobjeglo je u Bilo-goru. Isto tako kad je neprijatelj upao u Požegu preko 2000 građana pobjeglo je na naš teritorij, a taj broj bio bi još veći da je bilo vremena za evakuaciju.

Neprijatelj na čitavom okupiranom području vrši prisilnu mobilizaciju. Mobiliše sve muškarce od 16—60 godina, i ženske od 17—45 godina. Ovo je isto učinio i u Požegi i Pleternici za vrijeme upada.

U srpskim selima stanje je dobro i svakim danom ide na bolje, a naročito od kad su naše vlasti počele da pružaju organiziranu i jaču pomoć postradalim selima.

Pripreme za doček Crvene Armije svuda se vrše i narod se sa oduševljenjem sprema za doček.

Općenito mjesec novembar je protekao više u znaku učvršćivanja NOV nego u njegovom masovnom proširivanju, odnosno okupljanju novih pristalica u naše redove. Redovno se održavaju savjetovanja, sastanci, zborovi i mitinzi tako da možemo reći da je NOF prilično populariziran i sve više postaje osnovna snaga i pomoć kako po pitanjima mobilizacije i pomoći vojsci, tako i po pitanjima pomoći našim vlastima.

III. *Ekonomska situacija*

Kampanja za skupljanje hrane za NOV nije dala one rezultate koje smo očekivali, te imademo u planu organizirati najširu za skupljanje žitarica na kojoj će biti angažovan čitav aktiv NOF Slavonije, svi NOO-i, i Korpusna vojna oblast. Pri-

[19] Vidi knj. 35, dok. br. 7.

liv žita i hrane u našem magazinu u proteklom mjesecu je podbacio. U prošlom mjesecu je potrošeno oko 50% hrane više nego što je primljeno u naše magazine. Naročito podbacuju ušuri iz mlinova, jer naši NOO-i nisu uspjeli još da provedu solidnu kontrolu i evidenciju nad ušurom iz mlinova, tako da smo u proteklom mjesecu primili oko 16 vagona ušura, a trebali smo primiti oko 90 vagona.

Zalihe graha sa kojima raspolažemo su slabe. Isto tako i stanje masti je slabo. Ne događa nam se da ostanemo potpuno bez masti, ali češće se dogodi da se jelo jede slabo masno. U zadnje vrijeme su nam proradile neke uljare, te je na taj način to pitanje nešto popravljeno. Zaklana je i prilična količina svinja od kojih je dobiveno nešto preko 7.000 kg masti. Klanju svinja se pristupilo nešto ranije nego što smo imali u planu i to radi toga što se pojavila svinjska kuga.

U zadnje vrijeme osjećamo nestašicu soli, jer su rezerve koje su zatečene u gradovima potrošene.

Uspjeli smo pronaći nekoliko tajnih skladišta bivših trgovaca u kojima su nađene prilične količine još predratne robe. NOV je od toga uzela 65% kože i nešto najnužnijeg suđa i alata, dok je sve ostalo NOO zadržao za sebe, odnosno stavit će se narodu na upotrebu.

Ishrana vojske je u glavnom dobra. Bolnice su također dobro snabdjevene i može se reći da ranjenici imaju dobru, a u nekim bolnicama i vrlo dobru hranu.

Odjeća i obuća se u zadnje vrijeme također znatno popravila.

Saradnja naših ekonomskih organa sa organima naših vlasti sve se više usklađuje. Ona nije još potpuna i dovoljna, a desi se i slučajeva da dođe do nesporazuma i trzavice. Naši ekonomski organi još uvijek prave po neke nepravilne istupe koji su obojadisani starim načinima snabdjevanja. Desi se naime slučajeva da bez pitanja i odobrenja vlasti uzima se stoka i inventar sa raznih gospodarskih imanja (pustare, ergele, državna poljoprivredna imanja itd.). Ali takovih slučajeva je svaki dan sve manje.

IV. *Organizaciono stanje i rad Korpusne vojne oblasti*

U proteklom mjesecu su izvršene neke organizacione promjene u vojnoj oblasti našeg Korpusa. Tako smo ustupili Oblasnom NOO-u[20] sve naše pošte sa svim kadrom i ljudstvom Oblasnom NOO-u, te je isti preuzeo daljnje rukovođenje poštom. Isto tako smo predali pod rukovodstvo Oblasnog NOO-a sve šumske manipulacije (izrada željezničkih pragova,

[20] Odnosi se na Oblasni narodnooslobodilački odbor za Slavoniju.

tt. stupova, gorivog i tehničkog drveta. Predan je također i najveći dio čitavog saobraćajnog aparata tj. gotovo svi željezničari stručnjaci, svi saobraćajni kursevi (osim šoferskog). Prilikom ove reorganizacije osjećaju se izvjesni nedostatci i slabost. NOO-i nisu još uspjeli da u cjelosti sve to zahvate a naši organi pokazuju tendenciju da se toga što prije potpuno otarase govoreć »pa to ne spada na nas, to je sada pod NOO-om«.

Pojedini otsjeci KVO teško se navikavaju na saradnju sa pojedinim odjelima Oblasnog NOO-a, te je i to jedna kočnica u radu, naročito na obnovi zemlje. Otsjeci u svom radu zadovoljavaju. Na najveće poteškoće nailazi Saobraćajni otsjek u svom radu. Nestašica tegleće stoke jeste problem koji koči rad i Tehničkog i Ekonomskog otsjeka. Postoje velike količine skupljenog žita za NOV, ali one nisu u našim magazinima samo zato jer nema mogućnosti da se prevezu. Tehnički otsjek imade izrađenu građu za sve mostove, i ima velike poteškoće za dovoz te građe. Imademo gotovog tucanog kamena velike količine, a ceste nam se sporo nasipaju, jer je malo [za]prežne stoke. Da bi to otklonili, zamolili smo od Oblasnog NOO-a 200 pari kola i konja, što nam je i obećano.

Saobraćajni otsjek uz našu pomoć formirao je komande željezničkih linija i komande željezničkih stanica na liniji broj I., a na liniji broj II. su u formiranju.[21]

Otsjeci KVO zadovoljavaju u radu.

V. *Organizaciono stanje i rad komandi područja*

Tokom novembra izvršeno je u komandnom sastavu komandi područja promjena samo u Brodskom području. Postavljen je za politkomesara područja drug Slavko Vitas, do tada politkomesar u II. oficirskoj školi a ranije komesar stavljen na raspoloženje okružnom NOF. Ostalih organizacionih promjena nije bilo. Rad komandi se popravlja. Drugovi koji su primili dužnosti tokom septembra i oktobra sve se bolje snalaze u radu. Komanda Osječkog područja, koja je nedavno formirana, dobro se je snašla i ima izgleda da bi to mogla biti jedna od naših najboljih komandi područja. Najslabije stanje nam je momentalno na Brodskom području. Jedan od glavnih razloga takvom stanju jeste pojava četničkih elemenata koji su uspjeli rovareći da smanje tempo rada, a bilo je čak i među nižim rukovodiocima (naročito u ekonomskoj grani) pojedinaca koji su pripadali toj organizaciji i počeli provoditi organizirano i svjesno sabotažu. Još uvijek nam je

[21] Vjerovatno se misli na prugu uskog kolosjeka Orahovica — Voćin i industrijsku prugu Zvečevo — Pakrac.

najbolje Novogradiško područje, gdje se rad općenito dobro odvija. U zadnje vrijeme vidno se popravlja i Slatinsko područje. Komanda Požeškog područja teško se snalazi u radu (naročito komandant) te mislimo izvršiti neke izmjene.

VI. *Organizaciono stanje i rad komandi mjesta*

U proteklom mjesecu nismo formirali ni jednu novu komandu mjesta. Ukinute su komande mjesta Veliki Grđevac, Špišić Bukovica i Kutjevo. U tim mjestima su postavljene straže koje podpadaju pod komande mjesta Grubišno Polje, Virovitica i Požega. (Idemo ka tome da svaki kotar imade jednu komandu mjesta sa potrebnim brojem komandi straža). Prilikom zadnjih upada neprijatelja na naš teritorij komande mjesta slabo su se pokazale. Gotovo u svima je slaba služba veze i informativna služba. Brojno stanje pojedinih komandi mjesta je veoma malo te je baš radi toga potrebno imati organiziranu što bolju obavještajnu službu. Na tu slabost je ukazano komandama mjesta, a komande koje se nalaze na ugroženijim rejonima mislimo ojačati sa stražom. Ostale zadatke, naročito ekonomske prirode, komande prilično dobro izvršavaju. Pomoć komandi mjesta partizanskim stražama prilično je slaba i to radi toga što se komandanti i politkomesari komandi mjesta najviše zadržavaju u gradovima i muče se problemima grada, te tako zapostavljaju periferiju kotara, a s druge strane i velik dio komandnog kadra u komandama mjesta su mladi i neiskusni rukovodioci koji slabo mogu pomoći svoje potčinjene organe. Disciplina i odgovornost je u stalnom porastu. Naše straže u gradovima, što se tiče vladanja i ophođenja građanstvom su dobre. Kancelarije komandi mjesta sada su sređene i dobro izgledaju.

VII. *Organizaciono stanje i rad partizanskih straža*

U organizacionom stanju četa partizanskih straža nije bilo naročitih promjena. Brojno stanje četa partizanskih straža je malo. Stražari su u glavnom opterećeni sa mnogim poslovima koje bi trebali da vrše organi Narodne Milicije, ali pošto ova nije formirana, to partizanske straže vrše sve poslove i za potrebe NOO-a (mobilizacija kola, pratnja transporata raznih, provođenje u djelo nekih sudskih odluka itd.). Sve to opterećava rad stražara i otežava im izvršavanje njihovog osnovnog zadatka a to je kontrolisanje teritorija i vođenje evidencije o svim vojnim licima, sprovođenje istih, hapšenje itd. (O radu i djelatnosti partizanskih straža govoreno je u ovom izvještaju pod toč. I. vojnička situacija).

VIII. *Razno*

»Glates«.

U novembru je »Glates« radio od 1. — do 17. tj. do dana kada je neprijatelj upao u Požegu. U »Glates« smo postavili našu upravu (upravnika i polit. komesara), još više povećali broj radnika partizana i stanje se u njemu počelo popravljati. Proizvodili su se samari, karete, porcije, kazani, kašike, popravljalo se oružje, kamioni i razni drugi strojevi i alat. Upadom neprijatelja u Požegu svaki rad u »Glatesu« je prestao, a preko 85% radnika je izbjeglo ne čekajući neprijatelja u Požegi. Neprijatelj nije uništio postrojenja kako smo to već napomenuli, i odmah nastavljamo sa radom po izlasku neprijatelja.

Kursevi.

U vojnoj oblasti održavamo ove kurseve:

Kurs partizanskih straža pri Korpusnoj vojnoj oblasti.

Kursevi partizanskih straža (vojno-politički) pri svakoj komandi područja, koji traju 20 dana. Štab Korpusa je izradio za taj kurs nastavni plan i program.

Šoferski kurs.

Sve ostale kurseve smo predali na rukovođenje Oblasnom NOO-u.

Osim gore pomenutih kurseva održavamo i niži tehnički kurs.

Natjecanje:[22]

Za ovo natjecanje uspjeli smo prilično da angažujemo čitavu Korpusnu vojnu oblast, zapravo mnogo više i bolje nego u prošlom natjecanju.[23] Rezultati natjecanja po nekim sektorima rada vidno se osjećaju. Tako nam se stanje u bolnicama popravilo za 30%. Rad pojedinih građevnih sekcija pokazuje zaista udarničke rezultate. Disciplina je znatno porasla. No unatoč svih lijepih uspjeha u pogledu natjecanja ne može se reći da smo uspjeli obuhvatiti sav život KVO da diše duhom natjecanja, na nekim sektorima se osjećaju praznine i nezainteresiranost.

Čišćenje KVO

Obrazovana je jedna komisija koja je obišla sva naša područja i do sada je preko 1.500 ljudi sposobnih za borbu

[22] Vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 18.

[23] Riječ je o međukorpusnom takmičenju koje je organizovao Glavni štab NOV i PO Hrvatske u vremenu od 15. juna do 15. septembra 1944. (opširnije o tome vidi knj. 28, dok. br. 106, str. 539—541).

upućeno u operativne jedinice (koji ranije nisu bili u operativnim jedinicama). Mislimo sa ovakovim čišćenjem nastaviti dalje i na taj način poslati našim operativnim jedinicama najmanje još oko 1000 novih boraca. Ovakav način pokazao se kao vrlo dobar i stari borci i narod primaju to veoma povoljno.

Javna suđenja

Do sada smo održali dva javna procesa u Pakracu i Virovitici koji su vrlo dobro uspjeli. Poslije procesa u Pakracu gotovo čitava Slavonija govorila je o pravednom suđenju partizana, a isto tako i poslije procesa u Virovitici. Imamo namjeru održati još nekoliko javnih suđenja (u Požegi i Daruvaru). Pokazalo se da javni procesi su vrlo dobar način na koji se raskrinkavaju svi reakcionarni elementi.

Problemi i zadatci

1. — Organizirati i sprovesti kampanju za sakupljanje žita za NOV.
2. — Snabdjeti KVO sa potrebnim brojem tegleće stoke.
3. — Stručno izdizanje stražara.
4. — Popravak i nasipanje cesta i mostova.
5. — Pomoć u obnovi zemlje.
6. — Organizacija savjetovanja po područjima.
7. — Proširiti broj mjesta u našim bolnicama.
8. — Organizirati kampanju protiv pjegavca, i uopće zaraznih bolesti.
9. — Pojačati politički rad u svim područjima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: **Otmar Kreačić**

Zamj. komandanta, ppukovnik: **Bogdan Crnobrnja**

(M.P.)

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 18. DECEMBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ŠIROKO POLJE I O BORBAMA KOD TOMAŠANACA I GORJANSKIH IVANOVACA[1]

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op.Br. 914. dana 18/XII. 1944. godine

Operativni izvještaj o napadu na uporište Široko Polje i vođenoj borbi kod Tomašanaca i Gorjan. Ivanovaca.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1.) *Opis položaja*

Sekcija Vinkovci 1 : 100.000. Uporište Široko Polje nalazi se na cesti Osijek — Đakovo, teren je ravan i ispresjecan kanalima za navodnjavanje polja. U samoj neposrednoj blizini uporišta nema nikakovih usjeva niti šume koja bi poslužila za lakše prilaženje uporištu.

2.) *Naziv naših jedinica*

U ovim borbama učestvovale su i to: U napadu na uporište Široko Polje Osječka udarna brigada sa tri bataljona i 1 bataljon u divizijskoj rezervi. Čehoslovačka brigada sa dva bataljona držala zasjedu južno od Vuke na liniji k. 91. levo i desno od ceste zahvatajući prugu. Sa jednim bataljonom držala zasjedu prema Osijeku na cesti linija potoka Korpaš. XII. Proleterska brigada držala zasjedu prema Đakovu levo i desno od ceste na liniji potok Jošava.[2]

3.) *Naziv i jačina neprijateljskih jedinica*

U neprijateljskom uporištu Široko Polje nalazile se tri kompanije gestapovaca od ranije stare posade i jedna kompanija gestapovaca koji su napustili bivše uporište Krndiju.[3]

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/1—2, k. 882.

[2] Izvještaji štabova Osječke NOU brigade, Čehoslovačke NO brigade »Jan Žiška« i 12 (slavonske) proleterske brigade o napadu na Široko Polje nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 1/2, k. 889, 27/2, k. 882 i 37—1/2, k. 898.

[3] Posada Krndije (pripadnici njemačke narodnosti) napustila je uporište 13/14. decembra 1944. pod pritiskom jedinica 12. NOU divizije

Ukupna jačina neprijatelja u uporištu bila je 400—500 vojnika naoružanih sa 2 teška bacača, 8—10 teških mitraljeza, 38 puškomitraljeza, ostalo puške i šmajseri.

Motorizovana kolona koja je napala zasjedu Čehoslovačke brigade i poslije povlačenja naših jedinica sa zasjeda i iz uporišta, bila je jačine 11 tenkova tonaže od 15—30 tona, potpomagana sa tri haubice 105 mm i 10—16 kamiona.

Sa ovom jačinom neprijatelja vodila je borbu Osječka brigada na istočnom dijelu sela Tomašanaca i jedinice XII. brigade u Gorjan. Ivanovcima.

Neprijateljska posada iz Đakova koja je vršila pritisak na jedinice XII. Proleterske brigade u zasjedi bila je VIII. Lovačka pukovnija potpomognuta sa tri tenka srednje tonaže i artiljerijom iz uporišta.[4]

Posada na Kugler pst. bila je iz sastava VIII. lovačke pukovnije 1. sat pojačana vodom bacača. Ime komandanta posade u uporištima kao i komandanta gonećih kolona nepoznata su.

4.) *Obostrana situacija:*

Neprijatelj je držeći Široko Polje i Vuku vladao cestom i na taj način omogućavao prelaz neprijateljskih jedinica i saobraćaj između Osijeka i Đakova.

Naš zadatak bio je po svaku cijenu likvidirati uporište Široko Polje i potom preći na likvidaciju uporišta Vuke te na taj način ovladati cestom Đakovo — Osijek i koliko toliko vremena držati tu cestu pod svojom kontrolom, tući neprijateljske kolone koje bi i dalje namjeravale vršiti saobraćaj i na taj način stvoriti zabunu i smetnje pri izvođenju njihovih planova.

Izdate zapovjesti:

Zapovjest za napad uporišta Široko Polje i postavljanje zasjeda, kao i likvidacija uporišta Vuke, po završenoj likvidaciji Širokog Polja, izdana je pismena.[5]

Naređenje za povlačenje t.j. odstupanje od zadatka likvidacije uporišta Široko Polje izdato je putem telefona na osnovu donijete odluke Štaba Divizije, u vezi sa situacijom koja je nastala u vremenu povlačenja zbog nailaska motorizacije i probijanja zasjede Čehoslovačke brigade.

Zapovjest za posjedanje položaja u cilju omogućavanja izvlačenja jedinica i prelaza na zapadnu stranu ceste Đakovo — Osijek, kao i za vođenje borbe sa motorizovanom kolonom

(Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša Štaba 6. korpusa od 18. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 152.

[5] Vidi dok. br. 38.

koja je kasnije imala zadatak goniti naše jedinice, izdana je usmeno.

6.) *Vrijeme kada je borba počela:*

Borba u uporištu Široko Polje odpočela je na vrijeme po predviđenoj zapovjesti t.j. 14. XII. 1944. godine u 2 časa. Borba na Kugler pst. odpočela je 14. XII. 1944. godine u 1,45 sati. Borba sa motorizovanom kolonom poslije povlačenja počela je 14. XII. 1944. godine u 13 časova, a završena je u 16,15 časova t.j. kad su jedinice Osječke brigade na istočnom dijelu sela Tomašanci i jedinica XII. Proleterske brigade na istočnom dijelu s. Gorjanski Ivanovci napustile svoje položaje i prekinule borbu zbog jakog pritiska neprijateljske motorizacije i pješadije podpomognute artiljerijom iz Đakova i Širokog Polja.

7. — *Tok borbe:*

Borba u uporištu Široko Polje odpočela je na vrijeme sem što je III. bataljon Osječke Udarne brigade zakasnio t.j. nije se potrudio da na vrijeme stigne na svoj zadatak i neprijatelj, primjetivši da je uporište napadnuto, obratio je veću pažnju na zapadni dio sela odakle je bataljon trebao napasti, likvidirati bunker i posadu na potoku juž. od Širokog Polja i po prilazu jedinica III. bataljona odbacio ih i oni se povukli u obližnju šumu gdje su ostali sve do naređenja za povlačenje. U prvom naletu nisu se postigli zadovoljavajući rezultati a nije se znalo za točan raspored neprijatelja u objektima.

Oko 8 časova skoncentrisan je napad I. i IV. bataljona i uspjelo se prodrijeti u centar odbrane uporišta. Potom u 10 časova, kada je napad bio u punom jeku i pred skorom likvidacijom, izdato je naređenje za povlačenje. I. bataljon te brigade izvukao se bez naročitih gubitaka dok IV., prodorom motorizacije kroz zasjede Čehoslovačke brigade, pretpio je osjetne gubitke kako u ljudstvu tako i u oružju.

Borba kod Čehoslovačke brigade na zasjedama sjeverno od s. Vuka — Kanal Korpaš trajala je svega 20 minuta počevši u 8 časova u jutro i kada je zasjeda bila probijena jedan deo toga bataljona povukao se zapadno u selo Punitovački Josipovac, a dok je jedan deo istočno od ceste prešavši prugu i u sumrak prebacio se za Punitovački Josipovac. Druga dva bataljona, koji su bili u zasjedi sjeverno od Širokog Polja, lijevo od ceste i desno zahvatajući prugu na liniji k. 91. vodili su vrlo kratku borbu sa neprijateljskom motorizacijom i ne mogavši odoljeti pritisku neprijatelja povukli se jednim dijelom zapadno u s. Punitovci i Punitovački Josipovac a jedan deo istočno prešavši prugu i u sumrak prešao cestu između Širokog Polja i Tomašanaca i ušao u sastav svoje brigade.

XII. Proleterska brigada u svome kretanju [radi] zaposijedanja položaja u zasjedi prema Đakovu, sjeverni dio nasipa potoka Jošave, naišla je na posadu od 100 do 150 neprijateljskih vojnika na Kugler pst. i u jednom naletu likvidirala; većim dijelom neprijatelj je uspio razbježati se, dok je jedan dio potučen i zarobljen. Oko 3 časa u jutro, saznavši da se u Štrosmajerovac pst. takođe nalazi posada iste jačine, pristupilo se likvidaciji gdje je borba trajala do 5,30 časova; većim djelom neprijatelj je pobjegao. U toku dana do momenta povlačenja nije se vodila borba sa posadom iz uporišta Đakovo već je neprijatelj sa tri tenka i nešto pješadije izišao na sjeverni dio Đakova i odatle pripucavao na zasjede. Takođe je bio potpomognut teškom artiljerijom.

Povlačenje je izvršeno u 10 časova istoga dana procjenivši situaciju da zasjede prema Osijeku neće moći izdržati — omogućiti izvršenje zadatka u Širokom Polju pa je onda na osnovu toga i donijeta odluka da se povlačenje izvrši.

Po izvršenom povlačenju Osječka brigada sa dva bataljona posjela je položaj za odbranu ist. dio s. Tomašanaca i time omogućila izvlačenje jedinica iz uporišta.

Istog dana u 13 časova neprijateljska motorizacija koja je probila zasjede Čehoslovačke brigade Široko Polje — Osijek, stupila je u borbu sa jedinicama Osječke Udarne brigade na istočnom dijelu s. Tomašanaca, a kasnije oko 14,30 sati napala bataljon XII. proleterske brigade u s. Gorjanski Ivanovci. Borba je vođena do 16,30 časova i neprijatelj dovlači pojačanja u tenkovima i pješadiji, podpomognut jakom artiljerijskom vatrom, primorao je naše jedinice da se povuku jer nisu mogle odoljeti pritisku neprijatelja.[6]

8.) *Ishod borbe:*

Ciljevi nisu postignuti jer uporište Široko Polje i Vuka nisu likvidirani i na taj način nismo ovladali cestom Đakovo — Osijek u cilju sprečavanja saobraćaja.

Gubitci neprijatelja jesu:

Ubijeno neprijateljskih vojnika	211
Ubijeno neprijateljskih oficira	3
Zarobljeno neprijateljskih vojnika	28
Zarobljeno neprijateljskih podoficira	1
Zarobljeno neprijateljskih oficira	1
Zaplijenjeno: Teških bacača	2
Šaraca	4

[6] Poslije povlačenja jedinice su zauzele slijedeći raspored: 12 proleterska brigada: Đakovački Kućanci — Preslatinci; Osječka NOU brigada: Paljevina — Potnjani i Čehoslovačka NO brigada u selu Bračevci (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/6: depeša Štaba 6. korpusa od 14. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Puškomitraljeza	4
Pušaka	36
Šmajsera	2
Pištolja	2
Mina za teški bacač	142
Puščane municije	11.750
Šmajserske municije	300
Ručnih bombi	10
Rezervnih cijevi za Šarac	8
P.A. postolja za Šarac	1
Telefona	1
Kara	9
Konja	10
Raketnih pištolja	1
Raketa	11

Uništeno:

2 tenka od 12 i 15 tona,
2 kamiona od 5 tona

Oštećeno:

1 tenk i više kamiona

9.) *Naši gubitci:*

U ovoj borbi imali smo slijedeće gubitke:

Poginulih	42
Ranjenih	112
Nestalih	102

Gubitci u materijalu:

Pušaka	53
Šmajsera	7
Pištolja	6
Teških bacača	1
Cijev za teški bacač	1
Teških mitraljeza	1
Postolja za teški mitraljez	2
P.K. topova 37 mm	2
P.K. Pušaka	1
Puškomitraljeza	3
Lakih mitraljeza	1
Protukolskih bacača	1
Engleske municije	7.000
Kabla	8 km.
Konja	6
Samara	3
Kara	2

10.) *Utrošak municije:*

U ovoj borbi utrošena je slijedeća municija:

Puščane i mitraljeske	52.115
Šmajserske	960
Mina za teški bacač	172
Mina za laki bacač	127
Mina za P.K. bacač	66
Tromblonskih bombi	40
Ručnih bombi	112
Granata za top 37 mm	100
Nagaznih mina	8
Mina za Džon Bul	2
Granata za top 65 mm	40

11.) *Imena učesnika koji su se istakli:*

Naknadno će se dostaviti spisak lica koji su se istakli u borbi te ih treba pohvaliti.[7]

12.) *Imena lica koja su slabo držali:*

Pojedinačno nije bilo lica za koja bi se moglo reći da su se slabo držali u borbi, već kao cjelina bio je slab II. bataljon Čehoslovačke brigade (zasjeda na kanalu Korpaš) koji je nakon kratke borbe neorganizovano se povukao i na taj način ostavio prolaz neprijatelju da ugrozi jedinice Osječke Udarne brigade u Širokom Polju. Isto tako držao se slabo III. bataljon Osječke Udarne brigade koji nije pristupio blagovremeno izvršenju svog zadatka, niti čak kasnije nije nastojao da se popravi u toku trajanja borbe.

13.) *Kritika akcije:*

Nedostatci koji su štetno uticali na tok borbe bili su slijedeći:

Netačno procjenita situacija od strane načelnika štaba Osječke Udarne Brigade i komandanta IV. bataljona Osječke Udarne Brigade koji su donijeli odluku da produže borbu u uporištu Široko Polje i ako su vidili da se jedinice Čehoslovačke brigade u zasjedi između Širokog Polja i Vuke na liniji K. 91. povlače, i na taj način bataljon bio ugrožen i pretpio osjetne gubitke zbog toga što se je kasno povukao i povlačenje vršio pod vatrom neprijateljske motorizacije.

Nedovoljna primjena pasivnih sredstava za odbranu protiv neprijateljske motorizacije došla je do izražaja kod Čehoslovačke brigade.

Veza za vrijeme ove akcije funkcionisala je između Štaba divizije i brigada, dok toga nije bilo kod Čehoslovačke brigade

[7] Redakcija nije pronašla taj spisak. Imena pojedinaca kao i nazivi jedinica koje su se istakle u tim borbama vide se iz izvještaja štabova brigada (Arhiv VII, reg. br. 1/2, k. 889 i 37—1/2, k. 898).

sa bataljonom koji je bio u zasjedi kod kanala Korpaš i tako se povukao sa položaja ne obavjestivši ni štab brigade ni štab divizije. Takođe slaba veza je bila između štaba Osječke Udarne brigade i njihovog IV. bataljona te je i to uticalo na tok borbe i bataljon ostao bez veze i nepravilno rukovođenje toga bataljona dovelo je do toga da taj bataljon pretrpi tako osjetne gubitke.

Sanitet funkcionisao je t.j. svi ranjenici i mrtvi izvučeni su sem onih koji su vatrom iz motornih vozila bili potučeni ili ranjeni te nisu izvučeni jer je i onima koji bi pristupili ovom izvlačenju prijetila opasnost.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar ppukovnik:
Krajačić Josip v.r. (M.P.)

Komandant pukovnik:
Milan Stanivuković v.r.

Za točnost prepisa jamči:

V.D. Šefa operativnog otsjeka
kapetan:
Milan Popara

BR. 56

OBAVJEŠTENJE ŠTABA 11. KORPUSA NOVJ OD 19. DECEMBRA 1944. ŠTABU 20. DIVIZIJE 8. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I PLANU DEJSTAVA[1]

ŠTAB
XI KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Br. 489/19. XII. 1944.

ŠTABU 20. DIVIZIJE

Na sektoru Like operativna situacija je slijedeća:

Na sektoru Gospića nalaze se 3 ustaške bojne i jedna domobranska, koje drže položaje na liniji Lički Novi — Bilaj — Ribnik — Gospić — Lički Osik i Perušić.[2] Sa južne i jugoistočne strane gospićkog sektora 13. divizija sa dvije brigade[3] vrši manji pritisak na neprijatelja sa linije Počitelj — Medak — Vrebac.

Na Oštarijama[4] prema posljednjim podacima nalazi se jedan bataljon legionera 392. legionerske divizije.

13., 14. i 15. o. mj. jedna grupa ustaško-legionerskih snaga jačine oko 2000, u sadejstvu sa nekoliko tenkova i dvije baterije artiljerije, prodrla je iz pravca Bihaća i Vrhovina u Koreničku Kotlinu, gdje je zadržana od jedinica 35. divizije.[5] U toku 17., 18. i 19. o. mj. nepr. je poduzimao jači napad iz Korenice[6] u pravcu Bjelopolja[7] i Bunića, ali je svaki put odlučnim protunapadima jedinica 35. divizije uz osjetne gubitke povraćen u Korenicu.

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 58/1, k. 569.

[2] U navedenim mjestima nalazili su se dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga i 3. posadnog zdruga (Arhiv VII, reg. br. 26—2/4, k. 569: izvještaj Štaba 11. korpusa pisan 31. novembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[3] Odnosi se na 2. i 3. NO brigadu (vidi dok. br. 50 i 58).

[4] Odnosi se na Baške Oštarije.

[5] Opširnije o borbama koje su jedinice 13. i 35. NO divizije i 1. brigada 8. NOU divizije vodili na području Korenice od 13. do 26. decembra 1944. protiv dijelova njemačke 373. i 392. legionarske divizije vidi dok. br. 111, 151, 152, 153, 154, 155 i 156; Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije upućen 3. januara 1945. Štabu 11. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 35—46/3, k. 913: operacijski dnevnik 13. NO divizije.

[6] Sada: Titova Korenica.

[7] Južno od Titove Korenice postoji selo Bijelo Polje i predio Bijelo polje.

17. XII. 44. neprijatelj, jačine jedne bojne ustaša, četnika i legionera, probio se je iz pravca Lapca preko Kuka do Visuća, gdje je zadržan od naših jedinica. U toku su pripreme za likvidaciju ovog neprijatelja i čišćenje terena Udbina — Kuk.[8]

Na sektoru Lapca nepr. nepoznate jačine još se uvijek zadržavaju sa zaštitničkim dijelovima na cesti Dobro Selo — Doljane.[9] Sa ovoga sektora posljednja dva dana nemamo tačnih izvještaja. Prema ranijim izvještajima koji su provjereni, neprijatelj je napustio komunikaciju Srb — Doljane i na toj liniji digao mostove, zgrade oko puta i minirao cestu.[10]

Naše su momentano namjere: 13. div. vršiti će i dalje pritisak na nepr. položaje na sektoru Gospića, u cilju uznemiravanja, zamaranja i vezanja za sebe tamošnjih neprijateljskih snaga.[11] 35. divizija ima zadatak likvidirati neprijateljsku grupu na sektoru Korenice, uz pomoć jedinica IV. Korpusa, koje vrše pritisak na neprijatelja sa sjeverne strane na liniji Drežnik [Grad] — Vaganac — Prijeboj — Saborski,[12] a zatim bi bila orijentirana preko Čudinog Klanca i Vrhovina prema komunikaciji Gospić — Otočac.[13]

---

[8] Dijelovi njemačke 373. legionarske divizije, u sadejstvu sa ustašama i četnicima, uspjeli su 18. decembra 1944. da zauzmu Visuć, a slijedećeg dana i Udbinu. Poslije upornih dvodnevnih borbi, 20. i 21. decembra, jedinice 13. NO divizije, prelaskom u protivnapad, oslobodile su Udbinu i protjerale neprijatelja ka Donjem Lapcu (vidi dok. br. 111, 155, 156, 157 i 158 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene 20, 21. i 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[9] U rejonu Dobro Selo, Doljane nalazili su se dijelovi njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 111).

[10] Komunikaciju Srb — Doljane minirali su dijelovi njemačke 373. legionarske divizije prilikom povlačenja ispred 20. NOU divizije (vidi dok. br. 75, 147 i 149 i Arhiv VII, reg. br. 46—3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[11] Vidi dok. br. 50, 58 i 111; Arhiv VII, reg. br. 35—46/3, k. 913: operacijski dnevnik Štaba 13. NO divizije.

[12] O dejstvima jedinica 4. korpusa NOVJ na prostoriji Drežnik-Grad — Vaganac — Prijeboj — Saborski vidi dok. br. 47, 80, 81, 82, 91, 92, 105 i 111.

[13] Prema zapovijesti Štaba 11. korpusa NOVJ od 29. decembra 1944. napad na Čudin klanac i Babin Potok trebalo je da izvedu 30. decembra 1944. jedinice 13. i 35. NOU divizije i 1. brigada 8. NOU divizije, ojačani artiljerijom 11. korpusa NOVJ. Zbog rđavog vremena, zakašnjenja artiljerijskih jedinica i slabog sadejstva među jedinicama, 3. brigada 35. divizije i 1. brigada 8. divizije, približavajući se polaznom položaju za napad, upale su u neprijateljsku zasjedu i pretrpjele znatne gubitke. U toj situaciji Štab 11. Korpusa donio je odluku da se operacija obustavi (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa pisanu 30. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Vaša divizija — u cilju olakšanja ovih operacija — trebala bi što prvo izbiti na sektor Lapca u cilju čišćenja komunikacije Lapac — Bihać i stvaranja sigurnosti našim jedinicama, koje operišu kako je gore navedeno.

U cilju što tješnje saradnje poslali smo Vam kurirom 17. o. mj. plan za radio-vezu, a telefonska veza mogla bi se uspostaviti iz Mazina i Bruvna preko Udbine do nas, linija Udbina — Rudo Polje već postoji.

Javite nam odmah kada će Vaša divizija izvršiti pokret i sa kakvim planom,[14] kako bi mogli uskladiti rad i sadejstvo naših jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik: Zamjenik komandanta, p.pukovnik:

(M.P.)

[14] Dvadeseta NOU divizija vršila je tada pripreme za napad na dijelove njemačke 373. legionarske divizije na putu Donja Suvaja — Gornji Lapac (vidi dok. br. 75 i 93).

BR. 57

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 9. UDARNE DIVIZIJE OD 19. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I

jedinica IX. Udarne Divizije N. O. V.

Redni broj	Jedinica	Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav							
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trg.	Namještenika i srednješkolaca	Vojnih lica	Policajaca	
1.)	Štab Divizije	138[5]	77	20	9	14	16	2		
		534	360	68	11	62	29	1	3	
2.)	III. D. U.[2] Brigada	282	107	125	27	6	13	3	1	
		1.465	351	1.022	34	16	35	2	5	
3.)	IV. S.[3] U. Brigada	154	40	76	17	12	8		1	
		1.261	298	812	40	98	13			
4.)	XIII. Jd.[4] U. Brigada	186	51	110	15	5	6	2		
		1.567	298	1.172	7	29	45	5	11	
5.)	Art. divizion	50	21	25	1	1		2		
		186	43	131	5	5		2		
6.)	S V E G A:	810	296	246	69	38	43	9	2	
		5.013	1.350	3.205	97	210	122	10	19	

Politkomesar — P. pukovnik: (M. P.)
Andro Kovačević

[1] Original (pisan na mašini, latinicom, a cifre mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 1/4, k. 842 A.
[2] Dalmatinska udarna
[3] Splitska

NACIONALNOG SASTAVA
Jugoslavije na dan 19. XII. 1944 godine

Nacionalni sastav													Primjedbe
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Jevreja	Rusa	Čehoslov.	Poljaka	Bugara	Francuza	Grka	
5	115	2	5	2	6	1			2				
12	475	5	1	7	19	5	4	1	5				
16	209	9	1	4	37	3		1	1		1		
17	1.107	51	2	1	264	1	15		5			1	1 Austrijanac
11	136	2	1	3	1								
12	1.133	58	3	34	13	1	5		2				
12	152	18		3	1								
26	1.392	87		44	1	2	6	2	6				1 Nijemac
2	44	1		3									
4	152	1		20	8	1							
46	654	32	7	15	45	4		1	5		1		
71	4.261[6]	202	6	106	305	10	30	3	16			1	2

Komandant — Major:
Ljubo Truta

[4] Južnodalmatinska
[5] Gornja cifra označava broj rukovodilaca, a donja cifra broj boraca.
[6] Treba da piše: 4259.

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. DIVIZIJE OD 19. DECEMBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE POSADE U RIBNIKU I BILAJU[1]

ŠTAB
13. UD. DIVIZIJE XI. KORPUSA
Op. Broj 2
Dne, 19. decembra 1944.

Operativni izvještaj o napadnoj akciji 17. XII. 1944. na Ribnik—Bilaj.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ.

Podnosi se operativni izvještaj o napadu na neprijateljsko uporište Ribnik — Bilaj 17. XII. 1944 g.

1.) Akcija je vođena na zemljištu ravničastom mjestimično valovitom i golom, ispresecanom sa rekama i potocima koji su nabujali te predstavljali ozbiljnu prepreku za savlađivanja pri prelazu. Istog dana teren je bio prekriven maglom. Motorizacija je upotrebljiva samo po komunikaciji. Teren na sekciji Gospić — Novi Grad.

2.) U borbi je učestvovala II. i III. Brigada i jedan bataljon I. Brigade te motorizovani divizion 75. m/m (8 cijevi) iz sastava VIII. Korpusa.

3.) Neprijateljske jedinice koje su učestvovale u ovoj borbi bile su: 19. i 6. ustaška bojna, koje su pojačane u toku noći 16. i 17. sa Streljačkim satom i dijelovima 847. legionerske pukovnije.[2] Ovo pojačanje stiglo je neprijatelju u toku noći i ujutro kada je otvorena borba iz garnizona Gospića tako da su ukupne snage neprijatelja iznosile 1.200—1.300 vojnika pod komandom ustaškog pukovnika Sudara.

4.) Situacija: Pre samog napada naše snage koje su učestvovale u napadu bile su raspoređene pre napada na liniji Medak III. Brigada, Vrebac, Ljubovo II. Brigada ojačana sa jednim bataljonom I. Brigade. Artiljerijski divizion bio je smješten u Papuči. Pre samog napada naše su snage bile odmorene i pripremljene za operaciju.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 25—1/5 II, k. 569.

[2] Taj puk bio je u sastavu njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 8).

Stanje neprijatelja bilo je slijedeće: Nakon nekoliko neuspjelih pokušaja da ovlada linijom Medak neprijatelj se orijentisao na pasivnost t.j. na obranu garnizona Ribnik kao predstražu Gospića.[3] Neprijatelj je dobro obavešten preko svojih špijuna blagovremeno saznavao o našim pokretima i koncentracijama i tako neprestano bio spreman da nam dade otpor.

5.) Prilažemo pismenu zapovjest[4] iz koje se vidi plan za napad i raspored jedinica za napad.

6.) Borba je počela 17. XII. u 7 sati.

7.) Tok borbe: Još u toku noći sve jedinice podišle su svoje položaje, a III. Brigada ispitala je nasilnim izviđanjem neprijateljsko uporište Ribnik i ustanovila da tamo neprijatelja nema, nakon čega je odmah produžila sa pokretom u pravcu Bilaja i došla u sukob sa neprijateljem kod željezničke stanice Bilaj-Ribnik gdje je neprijatelj sačekao I. i II. bataljon na blisko odstojanje i izvršio juriš čim je primjetio naše snage, koje je uglavnom mogao vidjeti zbog guste magle kada su prišli na odstojanje od 50 metara. U tom sukobu neprijatelj je uspio da odbaci obadva bataljona za 1.500 metara u nazad kada je III. bataljon III. Brigade, koji je bio u rezervi, prihvatio borbu i odbio neprijatelja. 1. i 2. bataljon u ovom sukobu pretrpjeli su ozbiljne gubitke tako da je štab 2. bataljona čitav izbačen iz stroja, komandant i komesar su poginuli dok je pomoćnik ranjen. U 1. bataljonu jedna komanda čete također je izbačena iz stroja. U isto ovo vrijeme II. Brigada sa dva bataljona bez jačeg otpora uspjela je da ovlada kotom 582, 609, Srednjom Glavom i Bilajskom crkvom na kojoj je liniji neprijatelj u to vreme davao slabiji otpor. Usljed ovakve situacije kod II. Brigade Štab divizije naredio je da se III. Brigada hitno sredi i krene u napad sa 1. i 3. bataljonom a da 2. bataljon zadrži u rezervi i da ga sredi. II. Brigada na osvojenim položajima a pod zaštitom jake artiljerijske vatre naših topova produžavala svojim napadom u pravcu samog mjesta Bilaja ali je neprijatelj pojačao svoje snage rezervom koju je vjerovatno držao u centru mjesta. U 9 časova 1. i 3. bataljon III. Brigade podišli su položaje neprijatelja na željezničkoj stanici i koti 649, gdje je neprijatelj u prvom momentu povlačio svoje manje djelove ispred naših snaga i kada su naše snage III. Brigade prišle na blisko odstojanje neprijatelj je ponovo izvršio juriš sa snagama od 300 vojnika i naterao 1. i 3. bataljon na povlačenje i produžio svoje gonjenje sve do Ribnika i nije uopšte dozvolio našim jedinicama da se srede

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 8, 111, 134, 144, 146 i 147.
[4] Vidi dok. br. 50.

već ih pod zaštitom svoje jake pešadijske vatre gonio dok ih nije izbacio iz Ribnika, kada se neprijatelj zaustavio. Za ovo čitavo vreme jedna naša baterija gađala je brzom paljbom neprijateljske položaje: samo mjesto, Gradinu, most na rijeci Lici i prostor od željezničke stanice do Bilaja dok je jedna baterija povučena da se plasira u samo mjesto Medak i da svojom zaprečnom vatrom spreči neprijateljsko dalje nadiranje. Jednovremeno je neprijatelj jačim snagama napao II. Brigadu sa glavnim pravcem napada na Srednju Glavu i uspio je da odbaci i tako je neprijatelj pokušao da nabaci naše snage u džep između reke Like i Jadove ali je Brigadi uspjelo da se pod zaštitom vatre izvuče postepeno u pravcu Barleta. Jedan bataljon III. Brigade koji je dejstvovao na prostoru Vujnovića Brdo — Bilajsko Novo Selo od 8—12 časova vodio je borbu sa neprijateljskim pojačanjima koja su stizala iz Gospića ali zbog jačih snaga nije uspio zadržati neprijatelja. Tri bataljona (2 Druge i jedan I. Brigade) upali su u Široku Kulu i vršili demonstrativan napad prema Ličkom Osiku i Budaku.[5] Ovaj pritisak nije se naročito osetio pošto jedinice nisu bile dovoljno aktivne. Borba se završila na liniji Barlete — Ribnik. Zbog pretrpjelih gubitaka uslovi za ponovni napad nisu postojali.

8.) U ovoj operaciji nije postignut željen rezultat i pretrpjeli smo ozbiljne gubitke. Razlog našeg neuspjeha je u tome što informativni podatci o neprijatelju nisu bili potpuni, što su snage neprijatelja bile daleko nadmoćnije, i što je neprijatelj u prvom sudaru uspio da nanese osetljive gubitke koji se u drugom sukobu negativno odrazili i uvjetovali ponovne gubitke. Zbog guste magle pomoć artiljerijske vatre nije bila dovoljna, tučena je šira prostorija i neprijatelj je mogao da izbjegne ozbiljnije gubitke. U samom povlačenju naši borci i rukovodioci naročito niži nisu se dovoljno snašli, t.j. orijentisali su se na brzo izvlačenje bez zaštite vlastitom vatrom, što je uglavnom prouzrokovalo neprijateljsku drskost i smion nalet. Neprijateljske jedinice koje su vršile juriš, prema podacima naknadno primljenim, bile su pijane koje su slijepo jurišale popraćene jakim urlikanjem.

Gubici neprijatelja u ovoj borbi bili su 58 mrtvih i 75 ranjenih, od artiljerijske vatre stradalo je civilnog stanovništva, broj nismo ustanovili.

9.) Naši gubici: 25 mrtvih, 47 ranjenih, 58 nestalih, dva zarobljena i 8 prebjeglih neprijatelju (legioneri) koji su uvršteni u naše jedinice po oslobođenju Gračaca.[6] Među poginu-

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 109, 154 i 155.

[6] Prilikom oslobođenja Gračaca zarobljeno je 747 neprijateljskih vojnika i 8 oficira (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeša

lim komandant i komesar 1. bataljona kapetan Ivošević Dragan i Božanić Božo, komandant 2. bataljona potporučnik Jakovac Emerik, komesar istog bataljona Tomašević Tomo i polit. delegat Balan Stjepan. Svi iz III. Brigade. Komandant 4. bataljona kapetan Nikola Lončar, komesar III. čete 4. bataljona Bunjevac Đorđe, pomoćnik komesara II. čete Frković Ivan, svi iz II. Brigade. Među ranjenima vidi se broj i ime iz priloženih lista gubitaka.

Gubici u oružju: Izgubljeno 3 teška mitraljeza i 8 puško-mitraljeza, 56 pušaka, 11 šmajsera i 8 pištolja.

10.) Utrošak municije: Utrošeno za teški mitraljez, puškomitraljeze i puške 21.430 metaka, za šmajsere 3.390 metaka. Ručnih bombi 150, mina za teški bacač 176, za top 57 m/m 67 komada granata, i 220 granata za top 75 m/m.

11.) U ovoj operaciji nije bilo lica i jedinica koji su se naročito istakli, bilo je manjih isticanja za koja su Štabovi Brigada pohvalili pojedince.

12.) Nije bilo lica i jedinica koji su se naročito slabo držali i čiji bi postupak povlačio odgovornost i kaznu. Veliki gubici koje smo imali u ovoj operaciji izrazitim nepravilnostima našeg komandnog kadra smatramo da nisu proistekli. Nanovo uvršteni legioneri koji su zarobljeni na Gračacu pojedinačno su se slabo držali i čak predavali neprijatelju koji se ne mogu uzeti na odgovornost pošto su sada u neprijateljskim redovima, isti su unešeni u knjigu evidencije. Ovi su bili po narodnosti većinom Muslimani.

13.) Kritički osvrt. Što se tiče priprema operacije bile su dovoljne ozbirom da se blagovremeno poduzelo sve da pripreme budu što solidnije. Izdate odluke i zapovesti bile su realne, jedino smatramo da su podatci o neprijatelju bili nedovoljno provjereni i samim tim podcijenjene su snage neprijatelja a i naše snage za napad određene su male u odnosu na neprijatelja. Rukovođenje operacijom bilo je dobro, jedino kod III. Brigade u naglom povlačenju i gubitkom komandnog kadra komandovanje je bilo dosta slabo tako da se desetari, vodnici i komandiri skoro nisu osećali. Također je uočeno da [je] kod Štaba bataljona i brigada bilo pojedinaca koji se nisu dovoljno snašli u momentu povlačenja u organizaciji zaštite vlastitom vatrom što je u mnogome štetno uticalo na ishod borbe.

Štaba 11. korpusa od 13. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske). Koliko ih je uvršteno u operativne jedinice 13. i 35. NOU divizije redakcija nije mogla da utvrdi.

Kod upotrebe oružja bio je nedostatak u iskorišćavanju teških mitraljeza koji su postavljeni u prvi borbeni red i tako u prvom naletu neprijatelja bili izbačeni iz stroja t.j. zarobljeni od neprijatelja, ili natjerani na brzo povlačenje, čime im je onemogućena zaštita u povlačenju. Artiljerijska vatra iskorištena je dosta dobro ali u momentu neprijateljskog nastupanja nije zbog magle videla cilja i tako je manevar putanjama bio nemoguć i neiskorišten. Uzajamno potpomaganje jedinica nije došlo do naročitog izražaja pošto je neprijatelj imao nadmoćne snage i uspio paralisati svaki naš napad poduzet sa bilo kog pravca. Taktički postupci poduzeti na terenu bili su u skladu sa opštim razvojem situacije ali nisu u odnosu na neprijateljske snage koje su bile, kako smo napred naveli, dosta nadmoćnije, tako da je svaki naš podhvat bio brzo osujećen a naročito se to odrazilo kod III. Brigade pri ponovnom drugom napadu kada je II. Brigada uspjela da ovlada Srednjom Glavom i crkvom. Iz ove operacije treba povući sledeće pouke: Podatci o neprijatelju [moraju se] brižno prikupiti i provjeravati kako bi se znalo pravo stanje neprijatelja pre početka napada kao i u toku samog napada. U toku same borbe pratiti dobro vjerovatne pravce neprijateljske intervencije kako bi se imalo jasan pregled razvoja situacije. Svakoga puta u napadu ili u odbrani predviditi oslone tačke, odnosno prihvatne položaje, kako bi se potisnute jedinice mogle ponovno postaviti na položaj i spriječiti neprijateljsko nadiranje i gonjenje naših snaga pri povlačenju. Sve zarobljene neprijateljske vojnike pre uvrštavanja u jedinicu potrebno je temeljito ispitati i provjeriti, zatim održati sa njima kratak politički kurs gdje bi se istima objasnile osnovne stvari iz našeg pokreta, kao npr. linija borbe, neprijatelj narodno-oslobodilačke borbe, tekovine narodno-oslobodilačke borbe, pojava fašizma. Ovo zbog toga što se događalo da je bilo među novouvrštenim legionerima takvih koji su se u prvom sukobu predali neprijatelju i dali mu jasnu sliku o našim snagama i namjerama. Postoji verovatnoća da je neprijatelj čak i pre napada mogao preko ovakvih elemenata doznati naše namjere što do danas nismo mogli detaljno ustanoviti.

Prilog: Lista gubitaka.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: ppukovnik **Matić Đuro**

Komandant: ppukovnik **Dušan Vlaisavljević**

(M.P.)

[7] Lista gubitaka 13. NOU divizije nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 25—5/5 II, k. 569.

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 19. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O SAVLAĐIVANJU NEPRIJATELJSKE POSADE U SELU HORVATI[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 280
Dne 19. XII 1944 god.

Operativni izvještaj o
likvidaciji uporišta Babići.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Neprijateljsko uporište Babići čini zaseok sela Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac. Sekcija Samobor 1 : 100.000.

Selo je izgrađeno od drvenih kuća koje ne daju zaklon od vatre napadača te je neprijatelj glavnu odbranu organizovao van sela izradom streljačkih zaklona koji su opasani jednim redom bodljikave žice.

Neprijateljsku posadu sačinjavala je 4. bojna 20. Zagrebačkog Zdruga II. Divizije pod zapovjedništvom satnika Kostelca Ivana i u ukupnom brojnom stanju od 410 vojnika.[2]

Od naših jedinica u akciji je učestvovala Udarna brigada »Franje Ogulinca-Selje« kao napadač, a Udarna Karlovačka brigada i Žumberačka brigada vršile su osiguranje prema Zdenčini i Zagrebu.

Naša je namjera bila uporište likvidirati i time oslabiti neprijateljski sistem osiguranja pruge Karlovac — Zagreb.

Za akciju izdata je divizijska zapovjest koja se prilaže.[3]

Borba je počela 10. XII. u 21.15 sati.

Prilaženje neprijateljskom položaju do daljine od 200 metara izvršeno je neopaženo. Tada je neprijatelj osjetio naše prisustvo i slabijom vatrom to manifestirao. Naše se jedinice

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9—1/4, k. 1223.

[2] Iz izvještaja NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« i dnevnog izvještaja Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH vidi se da je 4. bojna došla u zaselak Babići nekoliko dana ranije iz Austrije (Štokerau) gdje je završila obuku kao 1. bojna Školske pukovnije (opširnije o tome vidi dok. br. 146 i 168; Arhiv VII, reg. br. 9/5, k. 1230).

[3] Vidi dok. br. 28.

nisu otkrivale, već su produžile podilaženje do same žičane prepreke. U 21.15 sati izvršena je kratka minobacačka priprema i po završetku iste izvršen je jednovremeni juriš na uporište sa sjevera i zapada, a odmah potom i sa juga. U prvom naletu velik dio neprijateljskih vojnika je zarobljen, a jedna veća grupa pokušala se probiti na sjever prema Rakovom Potoku. Ova grupa je odbijena i odbačena u selo, gdje se razbila u manje grupe i okrenula se prema istoku, te tamo izvršila u malim grupama prodor kroz obruč koji je sačinjavao II. bataljon »Seljine« Brigade. Od ovih grupica veći broj je zarobljen ili uništen, a jedan dio se uspeo probiti. Za onima koji su se probili upućene su dve čete u gonjenje koje nije dalo uspjeha, jer se neprijatelj u tamnoj noći posakrivao po šumi, a djelimično pobjegao preko nabujalog potoka Lomnice, gdje ih se mnogo podavilo. Borba je potpuno prekinuta 10. XII. u 21,50 sati.

Postavljeni zadatak u ovoj borbi potpuno je postignut.

Zarobljeno je 206, među kojima i zapovjednik posade, a ubijeno 87 neprijateljskih vojnika, podoficira i oficira. Osim toga u potoku Lomnici utopilo se 19 neprijateljskih vojnika.[4]

Zaplijenjeno je: 5 teških bacača sa 506 komada mina, 7 lakih bacača sa 1450 komada mina, 7 teških mitraljeza, 15 puškomitraljeza, 218 pušaka, 10 pištolja, 8 šmajsera, 55.000 puščane i mitraljeske municije, 400 komada ručnih bombi, 1 motorbicikl, 3 bicikla, 1500 kgr. hrane za ljude i stoku, 16 pari konja sa kolima, 6 jahaćih konja sa sedlima, 20 brdskih kazana i ostale sitne vojničke spreme, odjeće i obuće.

Naši gubici su: 9 mrtvih, od kojih 2 komandira čete, i 16 ranjenih, od kojih 1 komesar čete i 3 delegata.

U borbi je utrošeno: 10.400 puščane i mitraljeske municije i mina za teške bacače, 67 mina za lake bacače i 80 kgr. eksploziva.

Za vrijeme borbe neprijatelj iz Zdenčine nije poduzimao nikakvih ofanzivnih radnji, već je samo izbacio desetak mina iz teškog bacača u pravcu naše zasjede.

U pravcu Leskovca kod mosta na Lomnici vršio je osiguranje III. bataljon Žumberačke Brigade. Bataljon je naknadno dobio zadatak da likvidira posadu na mostu, što je izvršio, kojom je prilikom zarobio 6 neprijateljskih vojnika, među kojima i 1 oficir, i 3 ubio.[5]

Tom prilikom ovaj bataljon je zarobio 6000 puščane i mitraljeske municije, 75 mina za teški bacač, 15 mina za laki

[4] Od cjelokupne posade spasilo se bijegom 3 oficira i 60 vojnika (vidi dok. br. 144).

[5] Vidi dok. br. 143.

bacač, 1 laki bacač, 2 puškomitraljeza, 1 postolje za »Bredu«, 1 nišanske sprave za teški bacač, i par konja sa kolima.

U toku akcije srušen je željeznički most na Lomnici, 1 vaktarna, 3 bunkera i na području akcije pruga je minirana na 286 mjesta.

U toku ove akcije istakli su se I., III. i IV. bataljon »Seljine« brigade, a naročito III. bataljon koji ima najviše zasluge za brzo likvidiranje uporišta. U borbi je podbacio štab II. bataljona »Seljine« Brigade, jer nije postavio rezervu na pravo mjesto niti održavao vezu sa štabom brigade.

KRITIKA AKCIJE:

Akcija je bila dobro pripremljena i u potpunosti prema predviđenim i izdatim zapovjedima izvršena. Suradnja oruđa bila je dobra. Telefonska veza u ovoj akciji nije funkcionirala kako treba.

Pouke iz ove akcije.

Neprimjetno i blagovremeno podići neprijateljskim položajima, srediti jedinice za napad i napad izvršiti što većom silinom.

Sve jedinice koje vrše napad treba da imadu izvjesnu rezervu kojom mogu parirati pokušajem neprijateljskog prodora.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik:
Franjo Knebl

Komandant, p.pukovnik:
M. Dasović

BR. 60

ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 20. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA GNJILOVAC I CAZIN[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj
20. XII. 1944

ZAPOVJEST
Štaba IV Korpusa od 20. XII. 1944 za akciju
u Gnjilovcu i Cazinu
(sekcija Bihać 1 : 100.000)

I) PODACI O NEPRIJATELJU:

U Gnjilovcu se nalazi oko 220 nepr. vojnika, od kojih 180 mornara,[2] 20 legionara i 20 ustaša. Po još neprovjerenim podacima došlo je u Gnjilovac kao pojačanje oko 100 legionara.[3] Naoružani su sa 3. t. bacača, 5 flakova, automatskim oružjem i puškama. Borbenost im je dobra.

U Cazinu se nalazi oko 150 milicionera Muslimana, uglavnom sakupljeni zelenokadrovci. Nemaju težeg naoružanja.

U Ostrošcu ima oko 350 legionara. Od težeg oružja imaju 4 haubice i nekoliko tenkova.

II) ZADATAK NAŠIH SNAGA:

Snage našeg Korpusa imaju zadatak da napadnu neprijatelja u Gnjilovcu i Cazinu i da ga unište.[4] U cilju izvršenja zadatka,

naređujemo:

1) VII. Ud. divizija (dvije brigade) Napasti će i likvidirati neprijateljsku posadu u Gnjilovcu. Napad izvršiti sa prava-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 31—1/1, k. 426.

[2] Vjerovatno dijelovi 581. ili 583. mornaričkog streljačkog bataljona. Ovi su bataljoni u sastavu njemačke 264. pješadijske divizije učestvovali u borbama za Knin gdje su pretrpili teške gubitke (opširnije o tome vidi dok. br. 27 i 111 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213).

[3] Iz sastava njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 111).

[4] O toku i rezultatima napada na Gnjilovac i Cazin vidi dok. br. 83, 91, 101 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije od 7. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ.

ca koje štab divizije ocjeni kao najpodesnije po izvršenom izviđanju.[5]

2) Unska oper. grupa: Sa jednom brigadom osiguraće izvođenje akcije od intervencije s pravca Ostrožac i to na liniji: Osredak — Laškića Brdo.

Sa jednom brigadom likvidirati posadu u Cazinu a potom je postaviti u Glogovac kao rezervu osiguranju.

Jedan bataljon ove brigade postaviti na osiguranje Krupe i Otoke kod raskrsnice u Zmajevcu.[6]

3) VIII Ud. divizija: Jednu brigadu daće za korpusnu rezervu na prostoriji Gradina, s tim da se jedan bataljon utvrdi na Čungar-Brdu, a jedan bataljon da postavi u Vrelu i na Kuli Bisovac.

Jedna brigada kontrolisaće Vaganac, s tim da jedan bataljon bude na prostoriji Bugar — Gata i da kontrolira cestu Bihać — Tržačka Raštela.

Jednu brigadu uputiti na sektor Plitvička Jezera sa zadatkom da djeluje na cesti L. Petrovo Selo — Korenica, kojom cestom neprijatelj saobraća. Ova brigada održavaće stalnu vezu sa snagama XI Korpusa.

4) Haub. baterija: Djelovaće na ciljeve u Gnjilovcu sa prostorije južno od Ćoralića.

5) Mjesta štabova: Štab Korpusa nalaziće se u Ćoralićima.

Štab VII. Ud. Divizije južno od Japića Brda.

Štab Unske oper. grupe u Semanićima.

Štab VIII. ud. divizije u Irinovcu.

6) Veze: Biće uspostavljena po priloženoj zapovjesti za vezu.[7]

---

[5] Zapovijest Štaba 7. NOU divizije za napad na Gnjilovac nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 46/1—1, k. 813.

[6] Vidi zapovijest Štaba Unske operativne grupe u Arhivu VII, reg. br. 5/4—6, k. 1616.

[7] i [9] Redakcija nije mogla pronaći te zapovijesti.

7) Sanitet: Korpusna kirurška ekipa nalaziće se u bli zini raskrsnice kod Ćoralića kafana.[8] Sanitet će raditi po priloženoj sanitetskoj zapovjesti.[9]

8) Početak akcije biće 22. XII. o. g. u 6 sati.

9) Znaci raspoznavanja za noć 21/22. ov. mj. biće: sedlo — Sadilovac, a ugovoreni znaci Joco — Jadran. Ugovoreni vidni znaci za dan 22. ov. mj. biće: iz klečećeg stava ispružiti obje ruke u stranu, a odgovor iz stava stojećeg ispružiti obje ruke. Znaci raspoznavanja za noć 22/23. ov. mj. biće: šmajser — Šibenik, a ugovoreni znaci Omer — Stanko.

10) Ishrana će se vršiti preko komande Bihaćkog područja. Za dan akcije izdati jedan obrok suhe hrane.

Zarobljenike i plijen upućivati u Ćoraliće u kafanu gdje će ih primati oficir koga odredi brigada VIII. Ud. divizije koja je u rezervi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik: **V. Holjevac**

Komandant, ppukovnik: **M. Šumonja**

[8] Riječ je o kafani u selu Ćoralići.

BR. 61

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO ZA VOJVODINU O BORBAMA KOD MOSLAVINE I RASPOREDU JEDINICA[1]

ŠTAB
XVI DIVIZIJE NOVJ
20-XII-1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO ZA VOJVODINU

IZVEŠTAJ

Posle neuspelog napada na neprijateljsko uporište Moslavina,[2] 15 ov. mes. naše jedinice ostale su na položaju ispred Moslavine sprečavajući neprijatelju nadiranje prema Čađavici.[3] Naša I Brigada postavljena je sa dva bataljona na sektoru Čađavica — Martinci s tim što ima položaj ispred šume Kneja. Ispred same šume postavljeno je oko 200 pešačkih nagaznih mina.

18 ov. mes. neprijatelj u jačini 150—200 vojnika pokušao je da napadne naše položaje s namerom da nas odbaci ispred garnizona. Naši borci pustili su ih tako blizu da su naišli na minska polja i tada otvorili jaku mitraljesku i bacačku vatru tako da su neprijatelju naneli velike gubitke.[4] Posle borbe u sam mrak naši mineri ponovo su pregledali i popravili mine prenoseći ih na 300 metara ispred samih kuća. U minskim poljima nailazili su nogu, ruku i ostalih delova telesa.

I i III Bataljon naše I brigade koji su bili u Pečuju došli su u sastav svoje brigade za koje vi pitate po čijem su se naređenju povukli. 14. ov. mes. ja[5] sam bio u Pečuju gde sam zatekao politkomesara XIII brigade[6] koji je došao sa zadatkom da smeni naše bataljone. 15 ov. mes. ja sam bio kod vas u Šiklošu gde smo nevezano o tome razgovarali gde sam ja rekao da dva bataljona XIII brigade dolaze u Pečuj da pre-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 52—3, k. 951.

[2] Prvi neuspjeli napad na Moslavinu izvela je 2. NOU brigada 10. decembra (neposredno poslije forsiranja r. Drave), a drugi u sadejstvu sa 1. NOU brigadom 13. decembra 1944 (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 169).

[3] U Moslavini se tada nalazila 16. ustaška bojna (600 ljudi) i oko 100 Nijemaca (vidi zapovijest Štaba 16. NOU divizije u Arhivu VII, reg. br. 41—1/2, k. 951).

[4] Prema operacijskom dnevniku Štaba 16. NOU divizije na miniranoj prostoriji ostalo je 50 poginulih neprijateljskih vojnika (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 169).

[5] Marko Peričin Kamenjar, komandant 16. NOU divizije

[6] Politički komesar 13. NOU brigade bio je tada Milojko Filipčev.

uzmu garnizon od naših bataljona. Ja sam usmeno rekao pomoćniku komesara I brigade po smeni bataljona od strane XIII brigade da se vrate u sastav svoje brigade. Ovde je učinjena greška; zaista o tome nikakvog zvaničnog naređenja od vas nismo dobili.

Naša II brigada smeštena je na sektoru Bjelkovac — Čačinci — Orahovica sa zadatkom sređivanja i zatvaranja pravca od Našica.

17 ov. mes. bio sam u štabu VI Korpusa radi upoznavanja razmeštaja njihovih jedinica[7] i da bi ih upoznao sa našim zadacima. Po dogovoru sa drugom komesarom VI Korpusa[8] preduzeli su izgradnju skele koja će biti postavljena na sektoru Čađavice kod železničkog mosta a koja bi nam služila za prebacivanje naše artiljerije i ostalih delova kao i lakšeg održavanja veze sa našim jedinicama na severnoj obali reke Drave.

Naša IV brigada po smeni od jedinica naše XXXVI Div. rokirala se je na sektor: Tot Ujfalu — Lakoča — Dravafok — Šelje — Sent Marton.[9]

233 Divizija Crvene Armije nalazi se na sektoru Virovitice s kojom ćemo uspostaviti vezu radi upoznavanja situacije na njihovom sektoru.[10]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za štab Divizije

Komandant
p.pukovnik

P.S. Štab divizije nalazi se u Podravskoj Slatini.

Ovoga momenta dobili smo pismo od Narodno-oslobodilačkog odbora Bačka Topola kojim nam javljaju da se u Topoli nalazi 500 regruta — Madžara za našu diviziju. Javite nam da li će ti regruti doći u vaš dopunski centar ili da pošaljemo mi odgovorne drugove koji će ih sprovesti do nas.[11]

Komandant
p.pukovnik

---

[7] Dvanaesta NOU divizija nalazila se tada na sektoru Slavonski Brod — Đakovo, a 40. NO divizija 6. korpusa NOVJ na liniji Našice — Đurđenovac — Donji Miholjac (vidi dok. br. 14, 21, 38, 55 i 67 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depešu koju je Štab 6. korpusa poslao 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Politički komesar 6. korpusa NOVJ bio je tada Otmar Kreačić.

[9] Na karti 1 : 100.000 piše Felše Sent Marton.

[10] O situaciji na sektoru Virovitice vidi dok. br. 44, 48, 51, 85 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izveštaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[11] Štab 3. armije NOVJ naredio je 4. januara 1945. da se 500 Mađara uputi u sastav 16. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 6/1, k. 295).

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA 20. DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIJI, FORMACIJI I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
XX. U. DIVIZIJE NOVJ
Dne 20. XII. 1944.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Dostavlja vojno-organizacioni
izvještaj od 20. XI. — 20. XII.

a.) **Operativna situacija:** U toku proteklog mjeseca, po zauzimanju Cetinske Doline, Divizija je nastavila gonjenje neprijatelja u pravcu Knina,[2] stvarajući preduslove na svom sektoru za napad i likvidaciju posljednjeg neprijateljskog uporišta u Dalmaciji — Knina — u zajednici sa ostalim jedinicama našega Korpusa.[3] U ovim operacijama Divizija je na svom sektoru izvršila zadatak. Rezultat ovih ofenzivnih operacija naše Divizije, u zajednici sa ostalim Divizijama našega Korpusa, jeste suzbijanje i uništavanje njemačko-četničkih snaga u Kninskoj Krajini, oslobađanje Knina, najvažnijeg strateškog čvorišta u Dalmaciji, i stvaranje preduslova za ofenzivne operacije u pravcu sjevera.

U toku cjeloga mjeseca neprijatelj je bio u defanzivi i povlačenju, ali u svim borbama koje su vođene pružao je žilav otpor, braneći svaki, pa i taktički manje važan položaj.

b.) **Organizacija štabova i jedinica:** U toku proteklog mjeseca štabovi naših brigada bili su potpuni. U borbama koje smo vodili pokazali su veliku upornost, što je i uslovilo postignute rezultate Divizije. Borba za Knin bila je jedna od najvećih i najsloženijih operacija Divizije, gdje je Divizija, kao cjelina, prvi puta učestvovala u Korpusnoj operaciji. U toj operaciji štabovi naših brigada pokazali su dobru snalažljivost i umješnost u rukovođenju jedinicama imajući pred sobom

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—1/2, k. 519.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 45 i 111 i knj. 35, dok. br. 3, 9, 66 i 97.

[3] O ofanzivi jedinica 8. korpusa NOVJ za oslobođenje Knina vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98, 111 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 66, 75, 80, 82, 97, 106; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

protivnika koji se branio na život i smrt.[4] Zapaženi su nedostaci u organizaciji neprekidne službe veze, izviđanja i osmatranja, što je u izvjesnim momentima kočilo pravilnu taktičku upotrebu pridodate artilerije. Također je zapaženo da još uvijek ima nedostataka u organizaciji položaja tj. utvrđivanju, stvaranju plana vatre i korištenju teških bacača i teških mitraljeza, što potvrđuje da su pojedine kote, koje su bile taktički važne za neprijateljsku odbranu u toku jednog dana, dva i tri puta prelazile iz ruke u ruku. Ovi nedostaci otklanjani su u toku samih operacija neposrednim ukazivanjem Štaba Divizije i ličnim zapažanjima štabova brigada.

Štabovi bataljona u toku ovih operacija pokazali su visoku borbenost, ličnu hrabrost i sposobnost u rukovođenju svojim jedinicama, dok kod sviju štabova bataljona, kod nekih u manjoj, a kod nekih u većoj mjeri zapaženi su isti nedostaci, a to su: pomanjkanje dovoljne samoinicijative i udubljavanja u trenutno nastalu situaciju u momentima postignutog uspjeha, da taj uspjeh osiguraju gonjenjem neprijatelja vatrom i pokretom, organizacija zaposjedanja i utvrđivanja zauzetih položaja sa planom vatre i nedovoljnog korištenja teških bacača. Još uvijek štabovi naših bataljona ličnim primjerom hrabrosti drže jedinice u rukama, što je i u ovim operacijama uslovilo gubitke u rukovodiocima štabova bataljona, a gornji nedostaci odražavaju se najviše u odbrani zauzetog položaja. U toku ovog mjeseca zapaženo je da su štabovi bataljona pravilnije koristili dejstvo naše artilerije, nego u toku prošlog mjeseca. Još uvijek kod štabova bataljona zapažaju se nedostaci u održavanju međusobne veze i brzog izvještavanja, što u izvjesnim momentima utječe na sadejstvo i otežava donošenje odluka u štabovima brigada, naročito u noćnim borbama.

Niži komandni kadar brojnim ojačanjem jedinica i naoružanjem nailazi na poteškoće u rukovođenju, uslijed nedovoljnog poznavanja ratne vještine i borbenog iskustva. Ovi nedostaci su stalna pojava kod nižih rukovodioca, uslijed toga što se taj kadar stalno poslije svake borbe obnavlja radi gubitaka. Zapaža se da poslije svake borbe koriste stečeno iskustvo, ali kod ovog kadra stalna je pojava lična hrabrost i radi toga lični gubitci, također i u toku ovog mjeseca.[5]

[4] Vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 9.

[5] Ukupni gubici Divizije u borbama za oslobođenje Knina od 25. novembra do 4. decembra bili su: mrtvih 164, ranjenih 667, nestalih 43 (vidi dok. br. 45). Prema depeši koju je Štab 8. korpusa uputio 27. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, Divizija je u jednomjesečnim borbama (25. novembar — 27. decembar) imala oko 1.500 ljudi izbačenih iz stroja (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8).

U toku ovog mjeseca u brigadama nijesu izvršene nikakove promjene u organizacionom stanju, jedino su preduzete mjere, da bi se organizacija jedinica sprovela u duhu primljenog naređenja.[6]

c.) **Formacijsko stanje jedinica i njihova popuna:** U toku ovog mjeseca formacijsko stanje nije se izmjenilo nego su preduzete mjere, da se primljeno formacijsko stanje od Štaba korpusa postepeno sprovađa u djelo. Popuna jedinica u toku mjeseca vršila se izvlačenjem izvjesnog broja zarobljenika,[7] rasformiranjem Drniškog Partizanskog Odreda[8] i mobilizacijom preko Komande Cetinskog Područja. Popuna je još u toku, očekivamo da će rasformiranjem Vrličkog Odreda[9] i mobilizacijom Kninskog Područja dostići formacijsko stanje.

d.) **Brojno stanje i naoružanje:**[10]

Brojno stanje i naoružanje jedinica u toku mjeseca je poraslo, kako se vidi iz izvještaja pod c.) i priloženog brojnog stanja i naoružanja. Naoružanje koje se pojačalo u toku mjeseca zaplijenjeno je od neprijatelja u posljednjim borbama.[11]

Jedinice su sposobne za izvršenje svih borbenih radnji.

Stanje municije u Diviziji zadovoljava, pošto su u posljednjim borbama zaplijenjene dovoljne količine, a i snabdjevanje se vrši iz Korpusnog ubojnog slagališta.

e.) **Nacionalni i socijalni sastav:**

Od posljednjeg izvještaja u nacionalnom i socijalnom sastavu nije došlo do većih promjena, što se vidi iz priloženog pregleda.[12]

f.) **Nastava u jedinicama, škole i kursevi:**

U svim jedinicama koristi se mogućnost vojno-političkog i kulturno-prosvjetnog rada. Preduzete su mjere i izvršena je organizacija, tako da će u toku dana otpočeti pri štabovima

---

[6] Odnosi se na naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 12. oktobra 1944. o formaciji i organizaciji jedinica. Spisak formacijskog sastava divizija sa odgovarajućim dijelovima nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 1/2, k. 111 A.

[7] U toku decembra uvršteno je u diviziju oko 800 zarobljenika koji su ranije bili u legionarskim, ustaško-domobranskim i četničkim vojnim formacijama (vidi dok. br. 94).

[8] Drniški NOP odred je rasformiran između 10. i 20. decembra 1944. Tačan datum redakcija nije mogla utvrditi.

[9] Vrlički NOP odred je rasformiran krajem februara 1945. Jedan dio ljudstva tog Odreda trebalo je da uđe u sastav 20. NOU divizije oko 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 94).

[10] i [12] O brojnom stanju, naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu Divizije vidi dok. br. 94.

[11] Vidi dok. br. 45.

brigada podoficirski kursevi za desetare i vodnike a pri Štabu Divizije oficirski kurs za komandire četa i zamjenike komandanata bataljona. Formiranje ovih kurseva u brigadama i podizanje divizijskog kursa na oficirski stepen iziskiva nužna potreba izdizanja i osposobljavanja nižeg komandnog kadra, koji se našao brojčanim ojačanjem jedinica u nedostatku teoretske spreme pred teškim zadatkom, pošto je do sada podoficirski kurs, koji se održavao pri Štabu Divizije pokazao vidnih rezultata i bio jedan od najvećih izvora za popunu nižeg komandnog kadra, te se nadamo da će ovi kursevi u mnogom omogućiti što brži i pravilniji razvoj i popunu nižeg komandnog kadra u našoj Diviziji.

Artilerija koja nas je ispomagala u borbama u toku ovog mjeseca u potpunosti je zadovoljila. Sadejstvo pješadije i artilerije došlo je do izražaja i zajedničkim radom zauzimana su neprijateljska uporišta.

Služba izviđanja u toku ovog mjeseca nije zadovoljila u potpunosti. Štabovi brigada i bataljona nijesu joj poklonili onu pažnju koju zaslužuje. Naročito se zapazilo da u početku operacija nije bila dobro organizovana služba osmatranja položaja neprijateljske artilerije, što je u toku operacija naglašena važnost toga radi kontrabatiranja jake artilerije. Obzirom na ove nedostatke pristupili smo organizaciji izviđačkih vodova u svim brigadama u duhu predviđenog formacijskog stanja.

Služba veze u toku ovog mjeseca imala je nedostataka uslijed nedostatka dovoljne količine sredstava i ... često je dolazilo do prekida veze i time otežavalo komandovanje. Nedostatak sredstava onemogućio je pravilnu organizaciju službe veze. Kod ove grane osjeća se nedostatak stručnog kadra i preduzimaju se mjere putem teoretskih časova i kurseva da se to pitanje što hitnije riješi. Da bi i služba veze što bolje funkcionisala i zadovoljila taktičkim potrebama jedinica pristupili smo organizaciji četa za vezu prema formacijskom sastavu.

U pogledu predavanja na oficirskim školama i kursevima naše mišljenje je isto kao i u posljednjem izvještaju tj. da se izučavaju osnovni pojmovi taktike, fortifikacije, važnost sadejstva jedinica i oružja i razvijanja samoinicijative i odgovornosti.

U cilju zaštite od bojnih otrova izvodi se obuka o upotrebi, dejstvu i zaštiti istih.

Rad analfabetskih tečajeva u cilju suzbijanja nepismenosti u svim jedinicama se nastavlja.

U Diviziji izlaze svakodnevno radio vijesti, brigadni i bataljonski listovi, zidne i usmene novine, a u pripremi je i divizijski list.

g.) **Specijalne jedinice i službe:**

U toku ovog mjeseca rasformirana je brdska baterija 65 mm i oruđa predata korpusnom slagalištu u Sinju. Ova baterija rasformirana je obzirom da nema dovoljno municije, i ono municije sa kojom se raspolagalo talijanske je izrade, te rijetko koja eksplodira, a i sama oruđa po svom dometu i dejstvu su neefikasna. Od ljudstva te baterije formiran je jedan vod od dva oruđa njemačkih pješadijskih jurišnih topova 75 mm, jedno odeljenje sa jednim brdskim oruđem 75/15 mm.

U protukolskom divizionu pridodat je jedan četverocjevni protuavionski mitraljez montiran na kamionu, i dva protuavionska mitraljeza 20 mm na konjsku vuču.

Rad haubičke baterije i protukolskog diviziona u potpunosti je zadovoljio u toku ovih operacija.

h.) **Moral, borbenost, ishrana, oprema, zdravstveno stanje jedinica i razni problemi koji se postavljaju:**

Moral i borbenost jedinica u toku proteklog mjeseca bio je na velikoj visini, iako su sve jedinice skoro čitav mjesec dana u pokretu i borbi, ofenzivni duh nije opadao, jedinice su izvršavale postavljene im zadatke. Novomobilisani borci i oni koji su došli iz neprijateljskih redova pretežnim djelom pokazali su dobru borbenost u posljednjim operacijama, ali opaža se da nemaju borbenog iskustva i najveći broj izbačenih iz stroja bili su ranjavani u trbuh i prsa, što proizlazi iz nepravilnog prebacivanja i korištenja zaklona.

Ishrana u toku mjeseca bila je redovna i zadovoljavajuća. Zdravstveno stanje u jedinicama je dobro. Slučajeva zaraznih bolesti i težih oboljenja nije bilo.

Stanje odjeće i obuće u jedinicama postavlja se, obzirom da je zima na pragu, kao jedan od najvažnijih problema koje bi trebalo što hitnije riješiti. Naša Divizija u posljednje vrijeme primila je izvjesnu količinu odjeće i obuće, ali obzirom na veliki priliv novih boraca, koji su većim djelom došli sa lošom odjećom i obućom, to nije moglo zadovoljiti stvarne potrebe naših jedinica.

U svim jedinicama postavlja se jedan od najvažnijih zadataka organizacionog učvršćivanja i političkog izdizanja novih boraca, imajući u vidu njihovu nisku političku svijest i pogrešna shvatanja o N.O. borbi, koja su doskora imali. Nekih naročitih problema u jedinicama nema.

Divizija je sposobna da izvršava sve operativne zadatke koji se pred nju postavljaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik **Bilobrk**[13]

Komandant pukovnik **Mile Uzelac**

(M.P.)

BR. 63

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA REPAŠ I O BORBAMA KOD ŽDALE, GOLE I ĐURĐEVCA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj 358 /44
dana 20. decembra 1944. godine.

Predmet: Operativni izvještaj
za borbe u Podravini
od 11. do 14. XII. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«

9. na 10. jedinice brigade »Pavleka Miškine« uspješno su izvršile prelaz preko Drave (Operativni izvještaj, broj ...[2])

11. ov. mjeseca jedinice Udar. Brigade »Braće Radića« nalazile su se na mostobranu kao pojačanje brigadi »Pavleka Miškine«. Istoga dana neprijatelj je u jačini jednog bataljona (Ustaša iz sastava Crne legije)[3] izvršio napad u više kolona na čitav mostobran u cilju zbacivanja naših snaga sa lijeve obale. Nakon jednosatne borbe neprijatelj je bio odbačen uz

[13] Mate

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 55—1/3, k. 551 A.

[2] Operativni izvještaj Štaba 32. NO divizije o prelasku brigade »Pavlek Mihovil Miškina« na lijevu obalu Drave nema broja (vidi dok. br. 51), a izvještaj Štaba NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« op. br. 40 od 11. decembra 1944. o forsiranju r. Drave kod sela Bukevlje, nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 2—1/2, k. 1195.

[3] Odnosi se na dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 33).

gubitke od 23 ubijena i više ranjenih. Papljenjene su 4 puške i 1000 metaka.[4] Naši gubitci bili su jedan mrtav i 5 ranjenih. Nakon toga jedinice su i dalje ostale na svojima položajima.

Istoga dana brigada »Braće Radića« dobila je zadatak[5] da likvidira Repaš u kome se nalazilo oko 200 ustaša Čvekove bojne i domaće milicije. Brigada je bila ojačana sa jednim bataljonom Miškine brigade koji je dobio zadatak da postavi osiguranje od Ždale u kojoj se nalazilo oko jedne bojne ustaša i milicije. Druge jedinice naše Divizije bile su raspoređene i to: dva bataljona Miškinine brigade držali su uži mostobran i postavljali osiguranje prema Belavaru. Brigada »Matije Gupca« bila je raspoređena na liniji Novigrad[6] — Molve — Ledine i zatvarala pravac od Koprivnice.

Napad na Repaš počeo je 12. ov. mj. u 5 sati ujutro sa zakašnjenjem od 2 sata. Sa napadom se zakasnilo radi toga što se nisu imali tačni podatci o neprijateljskom smještanju i što je evoluciranje veoma sporo vršeno. Sam napad počeo je bez minobacačke pripreme i ako je zato bila određena jedna baterija minobacača. Priprema se nije mogla izvršiti radi toga što su napadne kolone duboko zašle u selo, tako da je postojala opasnost da naši bacači tuku po našim borcima. Napad je trajao oko 2 sata. Neprijatelj kada je vidio da neće moći izdržati pritisak naših jedinica odlučio se na bjegstvo. Usled slabe veze unutar napadnih kolona neprijatelju je uspjelo da se probije u pravcu Gole i Ždale bez većih gubitaka. U toj borbi ubijeno je 27 ustaša. Zarobljeno je 8 pušaka i 1.100 metaka i druge spreme.[7] Naši gubitci bili su 1 mrtav i 4 ranjena.

Da je kod naših rukovodioca bilo više odlučnosti i inicijative, te da je postojala bolja veza uspjeh bi bio mnogo veći jer bi neprijatelj pretrpio mnogo veće gubitke.

Bataljon brigade »Pavleka Miškine« koji se nalazi u zasjedi u šumi Busenje (kota 117) u isto vreme dok se vodi borba u Repašu izvještava da je neprijatelj u jačini 250 vojnika zaposjeo komunikaciju Ždala — Molve. Dok je situacija u Repašu bila još dovoljno nejasna taj bataljon dobio je zadatak da demonstrira napad na lugarnicu i da veže posadu u istoj na sebe. Čim je situacija u Repašu postala jasnija odmah je 1. bataljon brigade »Braće Radića« koji se do tada nalazio u brigadnoj rezervi upućen u pravcu lugarnice sa zadatkom da uz pomoć bataljona brigade »Pavleka Miškine« likvidira lugarnicu. Borba za lugarnicu trajala je veoma kratko vreme, svega oko pola sata. Neprijatelj je pobjegao u

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 146, 148 i 150.
[5] Vidi dok. br. 33.
[6] Odnosi se na Podravski Novi Grad.
[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 148.

Ždalu. Učinjena je ista pogreška kao i u Repašu, tj. dozvolilo se neprijatelju da se izvuče, a da se nije nastavilo sa gonjenjem i ako su za to postojali svi uvjeti. Neprijateljski gubitci nisu utvrđeni, dok smo mi imali 2 mrtva i 4 ranjena.

Nakon što je očišćen Repaš i lugarnica odmah se prišlo vršenju priprema za napad na Ždalu. Likvidacija Ždale povjerena je brigadi »Braće Radića«, s tim da se izvrši 13. ov. mjeseca.[8] Prema predviđenom planu brigada »Pavleka Miškine« zatvarala je pravac od Gole, dok je jedan bataljon osiguravao pravac od Belavara. Brigada »Matije Gubca« nalazila se na istim položajima i istoj je naređeno da vrši aktivna izviđanja u pravcu Koprivnice. Jedinice naše divizije prema dobivenom naređenju prišle su izvršenju istog. Brigada »Braće Radića« nalazila se na polaznom položaju za napad južno od Ždale. Miškinina brigada sa 2 bataljona nalazila se j.i. od Gole. U toku protekle noći primljeni su prvi izvještaji da je neprijatelj sa prednjim djelovima izbio u Brege i Sigetec.[9] O tome ispadu vodilo se računa ali se predpostavljalo da bi to mogla biti desna pobočnica čerkeskih snaga koje su bile koncentrisane u Koprivnici a koje su navodno trebale krenuti za Mađarsku. Od ranije donesene odluke nije se odustajalo, međutim kada je neprijatelj počeo sa daljnim prodiranjem u pravcu Novigrada i Hlebina, tada je donesena odluka da se odustane od prve namjere. Naređeno je najhitnije prebacivanje brigade »Braće Radića« na desnu obalu. U to vrijeme brigada »Matije Gubca« bila je raspoređena i to 1 bataljon u Novigradu, 1 u Molvama i 1 u Ledinama. Sa brigadom »Braće Radića« kojoj je naređeno da se najhitnije prebaci na desnu obalu Drave htjelo se zaustaviti neprijateljski prodor, ali bilo je već kasno — neprijatelj je snažnim prodorom uspio odbaciti bataljon »Gubčeve« brigade sa komunikacije Koprivnica — Novigrad i zauzeti Novigrad. Odmah iza toga neprijatelj je izvršio snažan pritisak na bataljon u Molvama koji se nakon trosatne borbe nije mogao više suprotstaviti te se morao povući. Padom Molvi situacija na toj prostoriji za našu diviziju bila je veoma nepovoljna i postojala je mogućnost da nas neprijatelj nabaci na Dravu. Radi toga je odlučeno da se i brigadu »Pavleka Miškine« prebaci na desnu obalu Drave pod zaštitničkom borbom »Gubčeve« i »Radićeve« brigade.

---

[8] Štab 32. NO divizije izdao je 12. decembra 1944. zapovijest štabovima brigada za napad na Ždalu, ali je redakcija nije objavila jer po istoj nije postupljeno (Arhiv VII, reg. br. 27—1/1, k. 1191).

[9] Navedena mjesta zauzeli su dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije prodirući pravcem Koprivnica — Podravski Novi Grad — Virje — Đurđevac (vidi dok. br. 147, 148, 149, 150 i 151).

U isto vrijeme dok je neprijatelj napadao na položaje »Matije Gubca« i dok se Udar. brigada »Braće Radića« prebacivala na desnu obalu Drave neprijatelj je sa jačim snagama potpomognut teškim bacačima napadao brigadu »Pavleka Miškine« koja se nalazila kod Gole. Neprijatelj je iz Ždale također napadao na brigadu »Pavleka Miškine« udarajući sa leđa i s boka. Borba je bila veoma žestoka i trajala je oko pet i pol sati; bataljonima koji su vodili borbu naređeno je da se pod zaštitom zaštitnice povlače prema skeli i nakon nekoliko uspjelih odbijanja neprijateljskih napada bataljoni [su] se uspjeli povući organizovano na obalu Drave. U toj borbi neprijatelj je imao oko 30 mrtvih i mnogo ranjenih. Naši gubitci bili su 2 mrtva, 11 ranjenih i 36 nestalih, izgubljen je 1 puškomitraljez, 1 protutenk. puška uništena i oko 30 pušaka.[10]

U borbama kod Novigrada i Molvi brigada »Matije Gubca« ubila je oko 26 neprijateljskih vojnika i 46 ranjenih. Naši gubitci bili su 3 mrtva, 18 ranjenih i 40 nestalih. U borbi je izgubljeno 3 puškomitraljeza, 1 laki bacač i 20 pušaka.

Pokušaj da se neprijateljski prodor lokalizuje nije uspio. Uslijed velikog blata manevrovanje sa jedinicama veoma je [bilo] otežano i sporo. Neprijatelj je koristio za svoje nadiranje konjicu koja se kretala cestama, koje su se protezale u pravcu neprijateljskog nadiranja. Izvještaji patrola glase da je neprijatelj već stigao u Virje i da prodire u pravcu Đurđevca.[11] S time se situacija još više pogoršala. Ne preostaje ništa drugo nego da se donese odluka za izvlačenje divizije sa te prostorije. To je i učinjeno. Noću 13. na 14. divizija vrši usiljeni marš i 14. u zoru osvanula je na liniji [Podravske] Sesvete — Kloštar — Čepelovac u cilju sprečavanja daljnjeg neprijateljskog prodora. Brigada »Pavleka Miškine« zaposjela je položaje kod Čepelovca. Brigada »Matije Gubca« zaposjela je položaje na komunikaciji Đurđevac — Kloštar. Brigada »Braće Radića« zaposjela je položaje kod Kalinovca.

14. XII. ujutro neprijatelj u jačini 700 Čerkeza krenuo je iz Đurđevca u dvije kolone u pravcu Kalinovca i to jednom kolonom preko kote 129 južno od Kapetanskih livada. Sa lije-

---

[10] Prema izvještaju Štaba NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« njeni gubici 13. decembra 1944. bili su slijedeći: 1 poginuo, 1 se utopio, 11 ranjeno, 62 nestala. Od oružja Brigada je izgubila: 2 mitraljeza, 45 pušaka, 1 protivtenkovsku pušku, 1 šmajser i 2.200 metaka (Arhiv VII, reg. br. 3—2, k. 1195).

[11] Neprijatelj je zauzeo Đurđevac 13. decembra 1944 (vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa upućenu 14. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

vom kolonom nadirao je od Đurđevca putem na kotu 129 severno od Jadaniša. Treća slabija kolona od 150 ustaša kretala je cestom Đurđevac — Kloštar.

Brigada »Braće Radića« držala je položaje duž sela Kalinovca sa sjeverne ivice sela, sa južne strane sela Čivičevca.[12] Jedna četa te brigade nalazila se na predstraži u sjevernom djelu sela Kalinovca preko kanala. Jedna četa držala je položaje na stanici Kalinovac. Jedna četa zatvarala je pravac Batinsko — Draganci.

Do prvog sukoba sa neprijateljem došlo ujutro oko 8 sati. Razvila se žestoka borba. Neprijatelj je u nekoliko uzastopnih napada bio odbijen, dok je oko 15 sati bio prisiljen na povlačenje. Naše jedinice zadržale su iste položaje. Neprijatelju su nanešeni osetljivi gubitci. Ubijeno je oko 50 neprijateljskih vojnika i oko 130 ranjenih. Zapljenjeno je 6 pušaka. Naši gubitci bili su 5 mrtvih i 20 ranjenih, većinom lakše.[13]

15. u zoru neprijatelj u jačini od 300 Čerkeza krenuo je iz Đurđevca, prošao neprimjećen između položaja brigade »Pavleka Miškine« i Udar.[ne] brigade »Braće Radića«, i obilaznim manevrom udario 1. bataljon brigade »Braće Radića« sa leđa, koji nije postavio potrebna osiguranja. Neprijatelj je uspio izvršiti potpuno iznenađenje tako da je bataljon bio potpuno nepripremljen za borbu i u neredu se [morao] povući. Bataljon je pretrpio velike gubitke. Poginulo je 10 boraca i 22 nestalo. Izgubljeno je 5 puškomitraljeza, 15 pušaka i bataljonska komora. Neprijateljski gubitci su neznatni.[14]

U svim tim borbama uočeni su mnogi nedostatci, koji su odmah na sastancima u štabovima brigada i bataljona pretreseni. Rukovodioci kod kojih se primjetilo nesnalaženje ili aljkavost u rukovođenju upozoreni su na sastancima i ima izgleda da će se stanje u tom pogledu popraviti.

U dosadanjim borbama koje su napred iznesene postignuti su sljedeći rezultati: ubijeno je oko 156 neprijateljskih vojnika, dok je broj ranjenih mnogo veći. Zaplijenjeno je oko 15 pušaka. Naši gubitci bili su slijedeći: poginulo 22 druga, ranjeno 58, nestalo u borbi 98. Izgubljeno 9 puškomitraljeza,

---

[12] Selo Čivičevac nije nađeno na karati 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na kanal Čivičevac, 6 km istočno od Đurđevca.

[13] Opširnije o tome vidi dok. br. 147, 149 i 150.

[14] Vidi dok. br. 149 i 150 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene 15, 16. i 17. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

65 pušaka, jedan laki bacač, jedna protutenkovska puška uništena.[15]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: **Bobetko Janko**

Komandant — potpukovnik **Bulat Rade**

(M.P.)

BR. 64

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. NO DIVIZIJE OD 20. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KLOŠTAR IVANIĆ[1]

ŠTAB XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 259
Dana: 20/XII 1944 god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Čazma 1 : 100.000)

PODACI O NEPRIJATELJU:

Ivanić-Kloštar:

Uporište broji ukupno 300 neprijateljskih vojnika i to: 180 opkopara i 120 domobrana Brzog Zdruga sa biciklima, naoružani sa 12 p.mitraljeza i 1 teški bacač, ostalo puške.[2] Neprijatelj se nalazi isključivo oko crkve u slijedećim zgradama: šumarija, ustaški tabor, samostan i apoteka. Neprijatelj nema nekih naročitih utvrđenja, već će se braniti iz zgrada. Na donjem raskršću prema Ivanić-Gradu nalazi se jedan veći bunker građen od zemlje i drva. Žičanih prepreka oko uporišta nema. Sve zgrade građene su iz tvrdog materijala i slabo su upaljive.

[15] Posljednja rečenica je u originalu dopisana mastilom.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7—1/2, k. 1207.

[2] U Kloštru Ivaniću nalazili su se dijelovi Pionirskog bataljona 1. kozačke konjičke divizije i 1. bojne ustaško-domobranskog Brzog zdruga (vidi dok. br. 90 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa od 25. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Ivanić-Grad:

Ima 920 neprijateljskih vojnika [iz] raznih jedinica. Naoružanje teški bacači, mitraljezi i puške; tenkova i topova nemaju.

Lupoglav:

Ima 300 neprijateljskih vojnika pripadnika I. Udarne Hrvatske Divizije, naoružani sa 4 t.bačaca, mitraljezima i puškama. Artilerije i tenkova nemaju.[3]

Vojni Križ:

Ima 580 neprijateljskih vojnika i to: pripadnika I Kozačke Divizije i ustaša domaćih. Naoružani sa 4 topa raznih kalibara, nekoliko teških bacača. Tenkova u istom uporištu nema, osim ako zastane kakova prolazeća kolona.

U gore pomenutim uporištima napred iznete cifre su stalne posade. Iste se ne smanjuju već se pojačavaju prolazećim kolonama koje zastaju u istim uporištima radi odmora i odmah produžuju dalje.

Štab Divizije donesao je odluku da se napadne domobransko uporište Ivanić-Kloštar i likvidira. Da bi se prednje izvršilo

N A R E Đ U J E M O

1.) III. BRIGADI:
»N. Demonje«
Sastav:
3 bataljona
1 četa juriš. pionira
1 top 52 mm.
3 t.bacača

Ima zadatak napasti i likvidirati uporište Ivanić-Kloštar.

a.) Sa jednim bataljonom pojačanim jurišnom četom pionira, jednim topom 52 mm., 3 t.bacača napasti uporište sa sjeverne strane od pravca Šćapovca.

b.) Sa jednim bataljonom pojačanim sa dva džon-bula izvršiti napad sa jugozapadne strane na međuprostoru cesta Kloštar — Ivanić-Grad — Kloštar — Lupoglav. Isti bataljon svojim napadom na uporište treba da vezuje neprijateljske snage na tom sektoru dok glavni napad usmjeriti sa sjeverne strane.

c.) Jedan bataljon stavlja u Divizijsku rezervu, ista rezerva smjestiti će se u selu Graberju s tim da kontroliše raskršće na istočnom kraju sela i raskršće na zapadnom kraju sela.

[3] O rasporedu i dejstvima 1. udarne ustaško-domobranske divizije u decembru 1944. vidi dok. br. 167.

2.) II. BRIGADI:
Sastav:
3 bataljona
3 t.bacača

Ima zadatak postaviti osiguranje u pravcu Lupoglava i Ivanić-Grada na liniji selo Lipovec preko Pešćenica — Širokog Polja — južno od k.122 u pravcu s. Prkosa, na svom desnom krilu vezati će se sa jedinicama III brigade »N. Demonje« koje napadaju uporište, a na svom levom krilu održavati će vezu sa bataljonom u Div. rezervi kod k.115. Ista brigada ima zadatak minirati predteren svojih položaja na cestama radi sprečavanja nailaska neprijateljske motorizacije.

3.) BATALJON I BRIGADE:

Ima zadatak postaviti osiguranje u pravcu uporišta Križ na liniji s. Bunjani kod Križa, putem koji se spušta od natpisa Grabovac te kroz zaseok koji ide u pravcu sjevera i preko ceste tj. do samog natpisa Bunjani.

Isti bataljon održavati će vezu sa Divizijskom rezervom u s. Graberje. Ovaj bataljon također ima zadatak minirati predteren na cesti u pravcu Križa. Iste mine izuzeti će u Odsjeku za naoružanje ove Divizije.[4]

4.) MJESTO ŠTABOVA:

Štab Divizije za vrijeme ove akcije nalaziti će se u s. Sobočani kod crkve Sv. Duha.

Štab III brigade »N. Demonje« nalaziti će se u selu Šćapovcu.

Štab II brigade nalaziti će se na cesti Kloštar — Ivanić-Grad — k.122.

Štab bataljona I brigade nalaziti će se u Bunjanima.

Štab Divizijske rezerve nalaziti će se kod zapadnog raskršća sela Graberje, k. 115.

5.) POČETAK NAPADA:

Napad na uporište početi će *21. XII. 1944 u 21 sat.* Sve jedinice određene za osiguranje moraju da izađu na položaj pola sata prije početka napada.

---

[4] O toku i rezultatima napada vidi dok. br. 90, 111 i 160.

6.) ZNACI: Znaci raspoznavanja za noć 21./22. XII. 1944 jesu:

»Pobjeda — naša«

Za dan 22. XII. 1944 godine važe opšti znaci.

7.) VEZA: Za vrijeme akcije na uporište Kloštar-Ivanić održavati će se prema dopunskoj zapovijesti referenta za vezu.[5]

8.) SANITET: Za vrijeme akcije sanitet će se organizirati prema dopunskoj zapovijesti referenta saniteta Divizije.[6]

9.) EVAKUACIJA: Evakuacija plijena i zarobljenika biti će u pravcu Čazme do intendanture Divizije.

10.) POVLAČENJE: Povlačenje jedinica izvršiti će se prema zapovijesti ovog Štaba. Jedinice će se povući u polazne baze.

Napomena:

Upozorite nišandžije antitenk. bacača (Džon-bula) da za vrijeme borbe ne gađaju ubacno, jer mogućnost pogodka iz istog oružja je vrlo mala.

Kod povlačenja jedinica sa položaja naročito jednog dijela snaga II brigade treba izvršiti preko Šćapovca ili Predavca visom do samih Šumečana i Sovara, tako da se izbjegne sukob sa snagama koje bi eventualno naišle cestom od Križa.

Pokret jedinica u akciju izvršiti na vrijeme kako bi izbjegli mogućnost zakašnjenja napada. Most preko Česme na glavnoj cesti biti će sposoban do 2 sata poslije podne.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado**

Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

(M.P.)

Prilog ove zapovijesti:
Dopunska zapovijest za vezu,
„ za sanitet,
Skica[7] za III brigadu »N. Demonje«

---

[5] i [6] Zapovijesti za vezu i sanitet nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 7—3/2 i 7—4/2, k. 1207.

[7] Redakcija tu skicu nije mogla pronaći.

DOSTAVLJENO:
Štabu X Korpusa »Zagrebačkog«
na znanje
Štabu II brigade
Štabu III brigade »N. Demonje«
Štabu bataljona I brigade
na izvršenje.

Položaj, dne 20. XII. 1944 u 17,30 sati

Načelnik Štaba, kapetan:
Biškup M. Petar

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA NOU BRIGADE »BRAĆA RADIĆ« OD 20. DECEMBRA 1944. ŠTABU 32. NO DIVIZIJE O BORBI NA PRAVCU KALINOVAC — PODRAVSKE SESVETE[1]

ŠTAB UDARNE BRIGADE
»BRAĆA RADIĆ«
Oper. broj: 224/ 1944.

Predmet: Kratki operativni izvještaj,
o borbi vođenoj na dan 20. XII. o. g.

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavljamo Vam izvještaj o borbi vođenoj na sektoru Kalinovac — Podravske Sesvete u granicama kota 123, Crni Jarci, trigonometar 129, kota 123 južno od crkvice Brezik sa bočnim položajem do kote 130.[2]

Neprijatelj u jačini 600 pješaka i konjanika prešao je u napad u 6 sati u jutro na dan 20. XII. o.g. sa operativnim pravcima Kalinovac, kanalom kota 114, šumom Crni Jarci iz-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/6, k. 1193.

[2] Poslije neuspjelog napada NO brigade »Matija Gubec« na Kalinovac (16. decembra), Štab 10. korpusa NOVJ naredio je 32. diviziji da posjedne položaje sjeverno i zapadno od Kloštra i spriječi dalji prodor dijelova njemačke 1. kozačke konjičke divizije prema Pitomači (opširnije o tome vidi dok. br. 69, 79, 86 i 111; Arhiv VII, reg. br. 10/3, k. 557: izvještaj Štaba 32. divizije od 11. januara 1945. upućen Štabu 10. korpusa NOVJ).

biti na kapelicu Brezik, te presjeći našu obranu, sa lijevoga krila neprijatelj se prebacivao od Ferdinandovca na Dragance i kotu 130, koju je uspio zaposjesti poslije trisatne borbe sa bataljonom »Matije Gubca«.[3]

Neprijatelj je vršio ispade iz Kalinovca na trigonometar 129, na širini cijeloga fronta Udarne brigade »Braće Radića« neprijatelj je odbijen a naneseni su mu teški i krvavi gubitci.

Neprijatelj je bio iz sastava Čerkeske Divizije, a napadala je Donska pukovnija.

Zbog povlačenja lijevog krila naše Divizije, a zbog neprijateljskog upada u mjesto Kloštar naša brigada odstupila je po naređenju ađutanta Divizije Cikojevića[4] za Kladare.

Neprijateljski gubitci:

U ljudstvu: 160 izbačenih iz stroja, od kojih 2 komandira i 1 ulovljen živ i 28 mrtvih vojnika ostalo na bojnom polju, od tih 13 izgorjelo u kućama sela Brezik.

U oružju: izgorio 1 Šarac, 2 puškomitraljeza Danska, 7 pušaka, dok smo ulovili 2 šmajsera M.P., 4 karabina, 2 pištolja, 2 rezervne cijevi za puškomitraljez »Danac«, 3000 metaka, svučeno 17 neprijateljskih vojnika i t. d. i 2 kola, nešto kože, jedno sedlo.

Naši gubitci: 8 poginulih, 46 ranjenih od kojih rukovodioci i to: vodnik Vašok Slavko, komandant I. bataljona Totović Mirko, vodnik Breznički Stjepan, komandir Jauk Mato, vodnik Levanić Josip, komandant II. bataljona Bartovčak Andrija, komesar čete za vezu Pevec Milenko, komandant III. bataljona zastavnik Živković Damjan, vodnik Lach Vlado, ml. vodnik Korbar Julius, delegat Labaš August, vodnik Mandin Franjo.

Utrošak municije: 13.190 metaka, 770 šmajserske m., 5 kom. antitenk., 24 mina za Džon Bull, 3 def. bombe, 11 ofanzivnih bomba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: **I.[5] Bačun**

Komandant, kapetan: **I.[6] Vulić**

(M.P.)

---

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 69.

[4] Branko Cikojević

[5] Ivan

[6] Ivan

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA 34. DIVIZIJE OD 21. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD BRATINE[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 281
Dne 21. XII. 1944 god.

Operativni izvještaj o borbi
13. i 14. XII. 44. kod Bratine.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dana 13. XII. rano u jutro neprijatelj je u jačini od 800 Jägerovaca[2] i oko 100 ustaša sa 4 haubice krenuo od pravca Zdenčine prema Pisarovini. Neprijateljske formacije pripadale su Jägerersatz bataljonu[3] iz Jaske[4] i V. Ustaškoj bojni također iz Jaske. Neprijatelj je od Donje Zdenčine odvojio pobočnicu od 300 ljudi i uputio je pravcem Jambrešić — Maretići i dalje bočno.

Naše jedinice — Žumberačka Brigada nalazila se u rasporedu Bratina i njezini zaseoci prema istoku — Žunci — Kramarići (Velika). No kako je ovaj štab obavješten da će toga dana biti vršena izmjena zarobljenika u Pisarovini obavještene su jedinice koje su se nalazile napred da Nijemce koji dolaze u zamjenu propuste bez smetnje. Osim toga sve brigade Divizije toga dana trebale su krenuti na predviđenu akciju.[5]

Oko 11 sati prednji naši dijelovi obavjestili su da dolaze neki Nijemci, ali nisu sigurno znali da li je to zamjena ili neprijatelj. Kako su se jedinice Žumberačke brigade baš spremale za pokret napred su bile isturene još samo slabe patrole, koje obavještene o dolaske zamjene nisu prema dolazećim Nijemcima poduzimale ništa pretpostavljajući da je to moguće zamjena. Neprijateljske patrole međutim čim su primje-

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 10—1/4, k. 1223.

[2] i [3] Odnosi se na dijelove njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka (vidi dok. br. 111).

[4] Na karti 1 : 100.000 piše: Jastrebarsko.

[5] Prema zapovijesti Štaba 34. NO divizije trebalo je da Žumberačka brigada i brigada »Franjo Ogulinac Seljo« 13/14. decembra 1944. napadnu neprijateljske posade u Kalinovici i Stupniku (Arhav VII, reg. br. 46—1/1, k. 1223).

tile naše patrole oštro su na njih napucale, nakon čega su i naše patrole otvorile vatru na njih.

Kako su međutim jedinice bile pripremljene za pokret a neprijateljski nalet bio je iznenadan i žestok borba se nije mogla prihvatiti na sjevernom dijelu s. Bratine, već su jedinice morale zauzeti položaj na južnom dijelu sela Bratine u zaseocima Raki[6] i Žunci. Na ovom položaju borba je odpočela oko 14 sati, a neprijatelj je svoju pješadiju pomagao artilerijskom vatrom. Odmah se pokušalo sa dvije čete manevrom istočno od s. Bratine napasti neprijatelja s boka. No neprijatelj je sa svojom pobočnicom prije ovih četa izbio u s. Dumlije, tako da je uspio odbiti naše jedinice. Istovremeno sa ovim manevrom dvije čete 1. bataljona Žumberačke brigade zaobišle su i neprijateljsku pobočnicu i napale neprijatelja vatrom sa boka kod s. Šoške. Kako su neprijateljske snage bile mnogo jače ove su se naše jedinice morale povući. Borba sa neprijateljem na položaju s. Deželići — s. Žunci trajala je do 20 časova, kada se neprijatelj povukao u Bratinu, ostavivši naprijed samo osiguranje.

Nemajući točnih podataka o neprijateljskim namjerama u toku noći izvršeno je pregrupiranje naših jedinica sa namjerom da se izvrši napad na neprijatelja sa lijevog njegovog boka. Udarna brigada »Franje Ogulinca-Selje« skoncentrisana je na području s. Gorica, a Udarna Karlovačka Brigada na području s. Lučelnica. Kako je, međutim, usljed lošeg vremena i poplave, pokret Karlovačke brigade bio vrlo naporan od s. Kupčine, gdje je do tada bila, do s. Lučelnice ista nije mogla biti odmah u jutro upotrebljena za ofanzivne radnje. Isto tako Udarna brigada »Franje Ogulinca-Selje« bila je sa dva bataljona noću 13/14. XII. o. g. u akciji na likvidaciji uporišta Stupnik i vratila se sa iste tek pred podne na 14. XII.

Neprijatelj je 14. XII. u 8.30 sati odpočeo sa napadom na naše položaje kod s. Žunci i Deželići, u neprekidnoj borbi do 11 sati Žumberačka brigada se povukla na položaje Žeravica — Šantorić — Podgorje — Jamnica, a neprijatelj je izbio do s. Velika (Kramarići) do raskršća cesta.

Neprijatelj osjetivši naš manevar prema svom lijevom boku počeo se u 13 sati naglo povlačiti u pravcu Zdenčine gonjen našim jedinicama do s. Kupinca.

Neprijateljski gubitci u toku ove borbe su 15 mrtvih i do 30 ranjenih.

Uništen je 1 neprijateljski kamion.

---

[6] Zaselak Raki nije nađen na karti 1 : 100.000.

Naši gubitci u ovoj borbi su: 5 poginulih i 10 ranjenih, a 4 nestala.[7]

U toku borbe utrošeno je 8000 puščane i mitraljeske municije, 15 mina za laki bacač, 21 mina za teški bacač, 4 nagazne mine.

KRITIKA BORBE:

Zabunu i neodlučnost pri pojavi neprijatelja stvorila je kod naših prednjih dijelova obavjest o dolasku Nijemaca radi pregovora o zamjeni tako da je neprijatelj prvi napucao na naše nepripremljene jedinice, usljed čega smo imali u prvom momentu jednog poginulog i 5 ranjenih boraca.

Divizija odnosno sve tri brigade bile su spremljene za pokret u akciju i napadom neprijatelja zatečene u nepovoljnom rasporedu.

Neprijatelj je pred sobom imao našu Žumberačku brigadu koja još nema dovoljno upornosti u otvorenoj borbi, a i ne pozna teren na kome se borila.[8]

Zamorenost ostalih dviju brigada usljed teškog noćnog pokreta nije dozvoljavala da se iste tokom dana 14. XII. upotrebe za napad tako da se neprijatelj osjetivši naše pokrete naglo izvukao.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: **Franjo Knebl**

Komandant, p.pukovnik: **M. Dasović**

(M.P.)

[7] Vidi dok. br. 149.

[8] Izvještaj Žumberačke NO brigade o toj borbi nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 10—2/4, k. 1223.

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA 18 (SLAVONSKE) BRIGADE OD 21. DECEMBRA 1944. ŠTABU 40. NO DIVIZIJE O BORBI U FERIČANCIMA[1]

ŠTAB XVIII. BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: 601 /944
Dana: 21 / XII 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi
21. XII. 1944. dostavlja

ŠTABU XL DIVIZIJE N.O.V.J.

Položaj

Dostavlja se operativni izvještaj o borbi 21. XII. 1944. god. u selu Feričancima (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000)

1) OPIS POLOŽAJA. II. bataljon sa dve čete držao je položaj istočni dio sela (šuma Božilovac do potoka Stara Rijeka). IV bataljon držao je položaj sa 1 četom željezničku stanicu kontrolišući pustaru Čitluk a 2. četom od željezničke stanice ka centru mjesta. I. bataljon držao je položaj od kote 192 preko šume i vinograda do kote 137.

III. bataljon sa 1 četom selo Bankovce kontrolišući pustaru Osilovac, a sa ostalim snagama selo Zdence.

2) NAZIV JEDINICE KOJA JE DRŽALA GORE POMENUTE POLOŽAJE. Naša brigada sa sva 4 bataljona.[2]

3) NAZIV, JAČINA I XVIII ustaška bojna sa 4 streljačke pješačke satnije i jurišne sati. Oko 800 neprijateljskih

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 32—1/5, k. 1298.

[2] U borbi je učestvovala i jedna četa 3. bataljona Omladinske NOU brigade »Jože Vlahović« (Arhiv VII, reg. br. 2/4, k. 1291: tabelarni pregled dejstava 40. NO divizije za decembar 1944).

SASTAV NEPRIJATELJA: vojnika. Sa 1 satnijom napadao je od pravca cesta Feričanci — Orahovica, sa drugom želj. pruga Đurđenovac — Feričanci, sa trećom cestom od Našica, sa četvrtom držao je zasjedu osiguravajući odstupnicu.

Neprijatelj je sa jurišnom satnijom nastupao od vinograda ulicom ka crkvi. U napadu bio je potpomognut artilerijom i teškim bacačima.

4) OBOSTRANA SITUACIJA: Neprijatelj je imao namjeru da izvrši prepad i da upadne u selo, a pojedine satnije imale su svoje zadatke. U ovome je uspio sa nekim satnijama koje su bile provukle se kroz naše položaje.

5) IZDATE ZAPOVJESTI: Zapovjesti za posjedanje položaja izdane su usmeno i preko telefona.

6) VRIJEME KAD JE BORBA POČELA: 21. XII. 1944. god. u 5 sati ujutro sa slabijim neprijateljem (jačim patrolama) a u 7 sati jača borba koja je trajala do 10 sati.

7) TOK BORBE: Neprijatelj je uspio da se provuče neprimjetno kroz naše položaje obzirom na to, da ih ima iz ovoga mjesta kojima je teren dobro poznat, sa nekim satnijama, kao jurišnom i onom koja je napadala od pravca cesta Orahovica, i upao u selo.

IV. bataljon razbio je neprijatelja koji je nastupao prugom ali pošto je dobio vatru iz sela povukao se, kao i četa II. bataljona koja je bila u rezervi. Odmah nakon toga izvršen je pritisak na selo i neprijatelj je natjeran u bijeg, tako, da smo selo zauzeli u 10 sati. U ovome su progonu neprijatelja važnu ulogu odigrale dve čete II bataljona koje su također napale neprijatelja t.j. sprečavale mu odstupanje selom.

8) ISHOD BORBE: U ovoj borbi nije polučen pravi uspjeh t.j. neprijatelj je uspio se uvući u selo, ali je kontranapadom iz sela istjeran.

Neprijatelj je imao 17 mrtvih, 23 ranjenih i dva živa uhvaćena neprijateljska vojnika. Zarobljeno je 4 puške, 9 mina za teški bacač i 800 puščane municije.

9) NAŠI GUBITCI U LJUDSTVU I MATERIJALU: 3 mrtva, 3 ranjena i 5 nestalih. Izgubljeno 6 pušaka.

10) UTROŠAK MUNICIJE: Utrošeno municije 18.500 kom. kao i šmajserske. 15 mina za teški bacač.

11) KRITIKA: Neprijatelj je usljed nedovoljnog obezbeđenja međuprostora između bataljona uspio polučiti početni uspjeh. Dobra kontrola terena određenog za osiguranje svakoj jedinici i često premještanje daljnjih spoljnih osiguranja, koje je neprijatelj poznao, prema podatcima onemogućilo bi neprijatelju da izazove stanovitu zabunu kod jedinica i nekažnjeno se probije između njih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, major:
Gaćeša Gajo

Komandant, major:
Grozaj Marijan

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1 (ZAGORSKE) NO BRIGADE OD 21. DECEMBRA 1944. ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA 10. KORPUSA NOVJ O BORBI U ČEPELOVCU[1]

ŠTAB
I. ZAGORSKE BRIGADE
NOVJ
Op. Br. 135/1944.
21. XII. 1944.

Operativni izvještaj o borbi
18. na 19. XII. 1944. u Čepelovcu.

ŠTABU ZAPADNE GRUPE P.O.H.
Sekcija Đurđevac — Bjelovar 1 : 100.000.

Naša Brigada bila je 18. XII. na položajima koji se protežu od kote 178 sjeverno od Sv. Ane do ispod Mičetinca preko kote 186 te vinogradima na kotu 161 sjeverno od Čepelovca. U Čepelovcu nalazio se Štab Brigade sa ostalim prištabskim

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/2, k. 1196.

jedinicama. Na desnom krilu, ispred sela Čepelovca, držao je položaje II. bataljon. III. bataljon nalazio se je u Brigadnoj rezervi, i preuzeo sva osiguranja II. bat.

II. bataljon dobio je zadatak, da tokom noći izvrši prepad i to jednom četom na Novigrad, drugom četom na Virje i jednom četom na Đurđevac.[2] Po izvršenju ovog prepada, koji je trajao do 02,30 sati dana 19. XII. čete su se vratile u svoje baze. Četa koja se je vraćala iz Đurđevca ušla je u Čepelovac, i odmah po svom dolasku uputila patrolu cestom prema Đurđevcu. U to vrijeme vršila je četa popunu u municiji, kada je neprijatelj zapucao. II. četa stala se je povlačiti, jer je neprijatelj u naletu zauzeo položaje oko crkve na ulazu u samo selo. Neprijatelj[3] bio je u jačini jedne bojne naoružan sa 4 topa i ostalim pješačkim oružjem.

III. bataljon zaposjeo je sa jednim vodom kotu desno od crkve gledano prema Đurđevcu, a jedna četa nalazila mu se na koti lijevo u vinogradima. Kad je neprijatelj ušao u selo Čepelovac, otvorio je vod koji je imao »Bredu« na položaju vatru na cestu. U 01,30 sati dobio je Štab bataljona naređenje preko telefona od zamjenika komandanta Brigade, da odmah pošalje na položaj još jednu četu, jer neprijatelj nastupa iza čete II. bataljona. Odmah je izdato naređenje III. četi, da krene na položaje II. bataljona. Četa je odmah krenula i došla na kotu gdje se je nalazila već I. četa. Istovremeno je naređeno od Štaba bataljona komandiru Prateće čete, da krene sa lakim bacačem, 2 antitenk. puške i jednim džonbulom do položaja čete II. bataljona, koja se nalazila kod crkve sa zadatkom, da pojača obranu na cesti. Intendanturi, ambulanti i ostatku teškog odelenja naređeno je, da odmah dođe do Štaba bataljona. Komandir Prateće čete krenuo je prema određenom položaju, ali je neprijatelj već zaposjeo križanje ceste te otvorio vatru i tom prilikom ranio komandira te čete i jednog nišandžiju antitenk. puške i ubio jednog pomoćnika antitenk. puške. Ranjenici su prenešeni u kuću i tu ih je previjao referent saniteta sa svojim pomoćnikom. U istoj kući nalazio se je i intendant bataljona sa nekoliko drugova iz radnog voda. Neprijatelj je u naletu prodro do raskršća tako, da se je Štab bataljona povukao sa ambulantom i dijelom in-

[2] Demonstrativnim napadom na Podravski Novi Grad, Virje i Đurđevac Brigada je sadejstvovala jedinicama 32. NO divizije koje su tada napale Kalinovac (opširnije o tome vidi dok. br. 48, 86, 111, 149, 150 i 153 i Arhiv VII, reg. br. 28/2, k. 1196: izvještaj Štaba 1 (Zagorske) brigade upućen Štabu Zapadne grupe NOP odreda 20. decembra 1944).

[3] Odnosi se na dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 69, 79, 111 i Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

tendanture od raskršća u pravcu Budrovca. U isto vrijeme neprijatelj je napredovao prema školi te je potisnuo prištabske jedinice Štaba Brigade i četu II. bataljona. U svom naletu neprijatelj je zarobio u kući Referenta saniteta bataljona i 8 drugova te poveo sobom kola Bojne Komore koja su se nalazila na cesti. Jedna neprijateljska kolona koja je krenula prema položaju na kojem je bio jedan vod sa »Bredom« odbijena je, te se je povukla. III. četa, koja je trebala da izvrši juriš po naređenju Načelnika Brigade odstupila je. Neprijatelj je krenuo preko mosta koji vodi prema Budrovcu i u žurbi nestao. Tek tada je I. i III. četa III. bataljona po dolasku komandanta izvršila juriš u selo. Komandant III. bataljona dobio je naređenje, da sa I. i III. četom krene preko Gradine i da uhvati vezu sa neprijateljem. Bataljon je krenuo i prodro do Zida, ali tamo nije bilo neprijatelja. Nakon toga bataljon je krenuo za Budrovac, a odavle preko Sirove i Suhe Katalene u Prugovac, gdje je ostao na položaju goneći neprijatelja u stopu.

Naši gubici:

6 mrtvih, od toga vodnik Bolničkog voda, 9 ranjenih, od toga komandir Prateće čete III. bataljona Laljak Dragutin, zarobljeno Referent saniteta Sušić Sulejman sa 8 drugova, nestali Gašparčić Josip nišandžija lakog bacača.

Oružje: Bojna Komora u kojoj je bilo: 2000 mauzer municije, 1000 engleske municije, 30 mina za laki bacač, 40 mina za teški bacač, 10 mina za džonbul, 20 nagaznih mina, 140 kg. eksploziva, 300 metara goruće korde, 50 metara sporo goreće korde, 1 konj sa samarom, 1500 metara kabla, 1 telefon, 1 generator i 1 akumulator, 1 puško-mitraljez, 3 antitenk. puške, 1 laki bacač, 20 pušaka, 2 šmajsera i 150 metaka za antitenk. pušku.

Gubici neprijatelja:

Ubijen vodič neprijateljske kolone (civil), a ostali gubici nepoznati.

Utrošak municije:

3200 puščanih i mitraljeskih metaka, 450 šmajser metaka, 3 mine za teški bacač, 8 mina za laki bacač, 25 metaka antitenk. puške.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
Majer Boris

Komandant — kapetan:
Ivica Družinec

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »MATIJA GUBEC« OD 21. DECEMBRA 1944. ŠTABU 32. NO DIVIZIJE O BORBI KOD KLOŠTRA[1]

ŠTAB
BRIGADE »MATIJA GUBEC«
Broj: Oper: 325/44.
Dana 21. XII./44.

Predmet: Kratki operativni izvještaj.

ŠTABU XXXII DIVIZIJE.

Naša brigada dobila je zadatak da zaposjedne položaje: sa dva bat. zapadni dio Kloštra uz prugu i sa jednim bataljonom k. 123 i 130, što je i učinjeno.[2]

I i II bataljon zaposjeli su prugu u zapadnom dielu Kloštra dok je III bataljon zaposjeo položaje k. 123 i 130.

Neprijatelj[3] na položaje III bataljona počeo je nadirati u 7,30 sati u jutro i uspio ga odbaciti sa položaja na kanal odakle je izvršen napad na neprijatelja i zauzeti su položaji koji su držani do 16 sati.

I i II bataljon prihvatio je borbu u 11,30 sati i držao se na položaju do 14 sati odakle se povukao za Kladare gdje je zaposjeo nove položaje.

Neprijateljski gubitci: 47 mrtvih i 50 ranjenih.

Vlastiti gubitci: 2 mrtva. Ranjeno 14 drugova, od toga 4 oficira i to Stevan Došen, komandant brigade,[4] Gerić Josip, komandir čete, Furlan Martin, pomoćnik komesara čete, Poliček Marko, delegat radnog voda. Zatim ranjeno 5 podoficira i 5 boraca. Nestalo: 1 oficir, 2 podoficira i 40 boraca.

Izgubljeno: 2 puškomitraljeza (Englezer[5] i Brnac[6]) sa 300 metaka, 1 antitenk. puška sa 80 metaka, 11 mauzer pušaka

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/5, k. 1194.

[2] Vidi dok. br. 65, objašnjenje br. 2.

[3] Odnosi se na dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 79).

[4] Od zadobijenih rana Stevan Došen je umro. Vidi Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa upućen 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[5] Riječ je o puškomitraljezu engleske proizvodnje.

[6] Naziv za puškomitraljeze proizvedene u gradu Brno u Čehoslovačkoj.

sa 600 metaka, 15 engleskih pušaka sa 1400 metaka, 2 šmajsera sa 350 metaka.

Utrošak municije:

Mauzer municije: za puškomitr.	9570
municije za puške	2060
šmajserske municije	1350
mina za bacač	24

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
Gluhak[7]

(M.P.)

U.Z. Komandant
Načelnik, kapetan
M.[8] **Škrljen**

BR. 70

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. NOU DIVIZIJE OD 22. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE O RASPOREDU JEDINICA I O BORBAMA KOD FERIČANACA I SJEVEROZAPADNO OD VIROVITICE[1]

ŠTAB
XVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
O.br. 134.
22 decembra 1944 god.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE

1. Na sektoru divizije stanje bez promene. Jedinice I brigade drže položaje na N. Dravskom kanalu ispred sela Čađavice i Adolfovca sa isturenim jačim odelenjima na Orešnjak pst. Jedinice II brigade drže položaje na liniji Bjelkovac — Čačinci sa isturenim jednim bataljonom u selu Crncu, koji drži položaje na kanalu u visini Hrastika (na komunikaciji Moslavina — Crnac), dok se jedinice IV brigade sa diviziskom bolnicom i diviziskom intendanturom nalaze na levoj obali reke Drave smeštene na sektoru sela Lakoča — Tot Ujfalu — Dravafok i selo Felše Sent Marton. Jedinice koje su postavljene na položaje preduzele su fortifikacisko utvrđivanje svojih položaja minirajući komunikacije koje iz-

[8] Mato
[7] Milivoj

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 54—3, k. 951.

vode iz Moslavine ka položajima naših jedinica nagaznim minama protiv tenkova. Predteren ispred položaja miniran je nagaznim minama protiv pešadije.

2. Od 18 o.m. neprijatelj nije ispoljio nikakovu aktivnost u pravcu naših jedinica.[2] 21 o.m. na sektoru jedinica XL Slavonske divizije neprijatelj sa dva bataljona gestapovaca i dve satnije ustaša izvršio je napad od pravca Našica i Đurđenovca na položaje jedinica XVIII Slavonske brigade oko sela Feričanci. Neprijatelj u samom početku napada imao je neznatne uspjehe, uspjevši da ovlada nekim kotama iznad samoga sela, kao i grobljem južno od sela. U kontranapadu jedinice XVIII brigade uspele su neprijatelja razbiti i odbaciti na njihove polazne položaje, nanoseći im tom prilikom znatne gubitke.[3]
3. Prema obaveštenjima dobijenim preko ob.[4] službe, jedan dio njemačkih snaga koji se je pre nekoliko dana kretao od Osijeka preko Valpova za Miholjac, produžio je od Miholjca ka Našicama, dok su se izvesne jače snage sa 25—30 tenkova zadržale u Miholjcu i na komunikaciji D. Miholjac — Našice. U samu Moslavinu prije dva dana stiglo je pojačanje u jačini od oko 600 neprijateljskih vojnika. Prema iskazima nekih seljaka iz Viljeva, izgleda da je na sektor D. Miholjac — Valpovo pristigla njemačka »Tigar« divizija[5] sa većim brojem tenkova sistema »Tigar«. Ovi podaci nisu još tačno provereni i njihovo proveravanje je u toku. Pokrete neprijatelja budno pratimo.
4. Situacija severozapadno od Virovitice izgleda ovako: Njemačke snage u jačini od oko 6000 vojnika (Čerkezi) prije 8 dana sa sektora Koprivnice izvršili su prodor u pravcu Novi Grad — Virje — Đurđevac i uspele da sa ovog sektora odbace jedinice X Hrvatskog Korpusa. Prije dva dana neprijatelj prodro je dalje na istok zauzevši Suhu Katalenu i Podrav. Sesvete, dok su naše jedinice držale Kloštar.[6]

---

[2] Osamnaestog decembra neprijatelj je preduzeo napad pravcem Moslavina — Čađavica, ali je odbačen u Moslavinu (vidi dok. br. 61).

[3] Vidi dok. br. 67.

[4] Obavještajne

[5] Na sektoru Donji Miholjac — Valpovo nije bilo jedinica »Tigar« divizije. Poslije teških gubitaka koje je pretrpjela u borbama kod Knina i Gračaca (krajem novembra i u prvoj polovini decembra 1944), njemačka 373. legionarska divizija »Tigar« povukla se na područje Bihaća, gdje je reorganizovana (vidi dok. br. 27, 35, 45 i 111); Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 48, 65, 68, 69, 86 i 111.

Jedinice 233 Ruske divizije postavljene su ispred sela Pitomače i još do danas njemačke snage nisu došle u kontakt sa ovim ruskim jedinicama,[7] koje su se zapadno od sela Pitomače odlično utvrdile (ovi podaci dobijeni su od načelnika izviđačkog odelenja 233 divizije, koji se nalazi kod naše divizije).

5. U vezi depeše vašeg štaba da našu Artilerisku brigadu odmah uzmemo u sastav, odmah uputili smo zamenika komandanta naše divizije druga majora Iliju Bogdanoviča u Sombor sa zadatkom da sve delove naše Art. brigade dovede u sastav divizije.
6. U cilju što bržeg i lakšeg prebacivanja opreme i municije za našu diviziju sa leve obale reke Drave na sektor Slavonije preduzeli smo pravljenje skela na dva mesta i to na Dravi u visini sela Felše Sent Marton i na Dravi u visini sela Lajoša.

   Rad na skelama biće završen u toku dana i odmah ćemo otpočeti sa prebacivanjem naših teških delova (artiljerije) na ovostranu obalu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za štab divizije,
Načelnik, major
Rebula[8]

[7] Vidi dok. br. 84, 123, 163, 164 i 166; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[8] Eduard

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. BRIGADE OD 22. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O BORBI U SELU SRPSKA KAPELA[1]

ŠTAB I. BRIGADE
XXXIII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 234.
Dana: 22./XII. 1944 g.

ŠTABU XXXIII. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo Operativni izvještaj po točki 14 za borbu koju je naša Brigada vodila u selu Srpska Kapela dne 21. XII. 1944.

Borba je otpočela u 10,10 sati sa neprijateljem koji je kretao od Gradeca u selo Haganj, a odatle prema našim položajima cestom, bacivši se lijevo i desno od nje. Druga neprijateljska kolona kretala se je preko sela Stari Glog, putem preko kote 128 prema zapadnom dijelu sela Srpska Kapela, a s nekim dijelovima odvojivši se šumom prema slovu (B) natpisa Bukovac izbila je prema cesti i napala sa te strane bočno naše položaje.[2]

Poslije prve vatre s naše i neprijateljske strane otvorena je jaka bacačka vatra na naše položaje, te je neprijatelj podpomognut tom vatrom izvršio blisko podilaženje, te je ubacivao sve više svojih snaga prema našem lijevom krilu.

Izvršivši rokiranje manjih naših snaga prema ivici šume i puta koji kreće prema selu Habjanovac, neprijatelj je bio neko vrijeme zaustavljen i odbijen. Upadom jačih neprijateljskih snaga na lijevom krilu našeg položaja morale su se jedinice povući, zauzevši drugi položaj u samom selu.

Povlačenje je izvršeno u 12 sati prema selima Ivančani — Kabal te je u selu Ivančanima zaposjednut položaj u jačini od jednog bataljona, a u selu Kabal zauzet je položaj prema selu Farkaševac. Ispred novopostavljenih položaja izbačene su predstraže i bojne patrole.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/3, k. 1210.

[2] i [5] Navedenim pravcima prodirala je 20. pukovnija 1. udarne ustaško-domobranske divizije. Njeno brojno stanje bilo je 2.125 ljudi (vidi dok. br. 167).

Po probijanju u selo Srpska Kapela neprijatelj je produžio kretanje preko sela Farkaševac u selo Bolč, gdje je, popravivši most na rijeci Velika,[3] prebacio neke njegove snage oko 23 sata 21. XII. u pravcu uporišta Bjelovar, a sa nekim snagama ostao do jutra i oko 10 sati 22. XII. krenuo u pravcu Bjelovara.[4]

Jedinica koja je vodila borbu sa našom Brigadom bili su dijelovi PTS u jačini oko 1.800[5] do 2.000 vojnika, dok se je glavnina kretala cestom Sv. Ivan Žabno — Bjelovar.

Ubijeno: 27 neprijateljskih vojnika.

Ranjeno: 19 neprijateljskih vojnika.

Naši gubici: mrtvih 8 drugova, ranjenih 11.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba, kapetan:

. . .[6]

(M.P.)

[3] Na karti 1 : 100.000 piše V. Rijeka.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 111 i 167.

[6] Potpis nečitak.

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 22. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NO DIVIZIJE O NAPADU NA ŽELJEZNIČKU STANICU DRAGANIĆI[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE
Broj 50
22. XII. 1944. g.

Predmet: Op. izvještaj.

ŠTABU 34. DIVIZIJE

Dostavlja se operativni izvještaj za akciju na neprijateljsku posadu željezničku stanicu Draganići.

Neprijateljska posada bila je razmještena na stanici i utvrđenim bunkerima, rovovima i ograđeni bodljikavom žicom.

Zemljište je predstavljeno na sekciji Samobor 1 : 100.000.

Zemljište je odkriveno i ravničasto.

Naša brigada napala je sa dva bataljona i to I. bataljon napao je sa sjevero-zapadnog pravca privatnih zgrada (Bukovica). II. bat. sa južnog pravca od puta koji vodi od Mrzljaka preko pruge za šumu Dubovci. III. bataljon izvršio je osiguranje od pravca Lazine i sela Draganići sa dve čete, a sa jednom četom u rezervi na putu južno od željezničke stanice Draganići. IV. bataljon ostao je u Donjoj Kupčini sa zadatkom da kontroliše Šišljavić, Blatnica.

Neprijateljsku posadu sačinjavala je 2. sat. 1. bojne XIII. hrvatske divizije.[2] Zapovjednik sati bio je nadporučnik Bauer Franjo.

Jačina neprijatelja bila je 120 domobrana, 10 žandara, naoružani sa 6 puškomitraljeza i 1 teškim mitraljezom. Namjere neprijatelja bile su osiguravati prugu Zagreb — Karlovac. Naša odluka bila je napasti neprijatelja na željezničkoj stanici i likvidirati ga.

Zapovjest za napad bila je izdata pismeno, koju prilažemo.[3]

Borba je odpočela 20. XII. o.g. u 21 čas.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14—1/4, k. 1223.

[2] Vidi dok. br. 39 i 168.

[3] Vidi dok. br. 39.

I. bataljon koji je napadao sa sjeverozapadnog pravca Bukovica, podišao je do samih zgrada uz željezničku stanicu i tom prilikom neprijateljski stražari primjetili su podilaženje i opalili par metaka. U tom momentu prvi bataljon otvorio je brzu paljbu i sa jednim naletom upao u željezničku stanicu. Neprijatelj nije davao odpora već je isti pobjegao prugom prema Karlovcu, a sa jednim delom naišao na 2. bataljon koji su bili razbijeni.[4]

II. bataljon koji je napadao sa južnog pravca nije došao na vrijeme u momentu kada je I. bataljon napao neprijatelja, te je neprijatelju uspjelo da pobegne sa većim djelom snaga.

Postavljeni zadatak izvršen je ali nije u podpunosti zbog toga što je neprijatelj uspio da pobjegne sa jednim djelom snaga, zbog zakašnjenja II. bataljona. II. bataljon nije stigao na vrijeme zbog toga što na njegovom pravcu podilaženja bili su veliki kanali i vode koji nisu predstavljeni na sekciji.

Zaplijenjeno je i to: 23 karabina, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 10 ručnih bombi, 2 pištolja i 8000 metaka, 14 bluza, 3 hlače i 1 cipele, zarobljena su 20 neprijateljskih vojnika. Ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika (1 oficir).[5]

Naši gubitci: 2 ranjena i 2 poginula, za koje dostavljamo liste gubitaka.[6]

U ovoj borbi utrošeno je municije:

Puškomitraljez brno	308 metaka
Engleski p. mitralj.	400 „
Talijanske	260 „
Šmajserske	310 „
Za engl. Džon-bul	6 mina

U ovoj borbi naročito se istakao komandir 1. čete 1. bataljona Jagaš Mijo. Naročitih grešaka u ovoj akciji nije bilo.

Ova akcija bila je dobro pripremljena i izvedena sem 2. bataljona koji je imao nedostatak u zakašnjenju. Da je II. bataljon došao na vrijeme, neprijatelju ne bi uspjelo da pobegne u tom pravcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Tabor Rafael** Načelnik štaba, kapetan: **Miščević** Komandant, major: **Boris Balaš**

---

[4] Posljednji dio rečenice treba da glasi: Neprijateljski dijelovi koji su naišli na 2. bataljon bili su razbijeni.

[5] Opširnije o neprijateljskim gubicima vidi dok. br. 158 i 168.

[6] Vidi Arhiv VII, reg. br. 14—3/4, k. 1223.

ne treb

Predmet: Op. izvještaj Štabu 34. Divizije

Dostavljase operativni izvještaj za akciju na neprijateljsku posadu željezničku stanicu Draganići.

Neprijateljska posada bila je razmještena na stanici i utvrđenim bunkerima, rovovima i ograđeni bodljikavom žicom.

Zemljište je predstavljeno na sekciji Samobor 1:10000.

Zemljište je otkriveno i ravničasto.

Naša brigada napala je sa dva bataljona i to I. bataljon napao je sa sjevero zapadnog pravca privatnih zgrada /Bukovića/. II. bat. sa južnog pravca od puta koji vodi od Brzljaka preko pruge za šumu Bubovci. III. bataljon izvršio je osiguranje od pravca kazine i sela Draganići. sa dvé čete, a sa jednom četom u rezervina putu južno od željezničke stanice Draganići. IV. bataljon ostao je u doljnoj kupčini sa zadatkom da kontroliše Šibljević, Blatnica.

Neprijateljsku posadu sačinjavala je 2. sat 1. bojne XIII. hrvatske divizije. Zapovjednik sati bio je nadporučnik Bauer Franjo.

Jačina neprijatelja bila je 120 domobrana, 10 žandara, naoružani sa 6 puškomitraljeza i 1 teškim mitraljezom. Nanjere neprijatelja bile su osiguravati prugu Zagreb - Karlovac. Naša odluka bila je napasti neprijatelja na željezničkoj stanici i likvidirati ga.

Za ovjest za napad bila je izdata pismeno, koju prilažemo.

Borb. je odpočela 20. XII. o. g. u 21 čas.

I. bataljon koji je napadao sa sjeverozapadnog pravca Bukovića, podišao je do samih zgrada uz željezničku stanicu i tom prilikom neprijateljski stražari primjetili su podilaženje i opalili par metaka. U tom momentu prvi bataljon otvorio je brzu paljbu i sa jednim naletom upao u željezničku stanicu. Neprijatelj nije davao odpora već je isti pobjegao prugom prema Karlovcu, a sa jednim delom naišao na 2. bataljon koji su bili razbijeni.

II. bataljon koji je napadao sa južnog pravca nije došao na vrijeme u momentu kada je I. bataljon napao neprijatelja, te je neprijatelju uspjelo da pobegne sa većim djelom snaga.

Postavljeni zadatak izvršen je ali nije u potpunosti zbog toga što je neprijatelj uspio da pobjegne sa jednim djelom snaga, zbog zamašnjenja II. bataljona. II. bataljon nije stigao na vrijeme zbog toga što na njegovom pravcu podilaženja bili su veliki kanali i vode koji nisu predstavljene na sekciji.

Zaplijenjeno je i to: 23 karabina, 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez, 10 ručnih pombi, 2 pištolja i 3000 metaka, 14 bluza, 3 hlače i 1 cipele, zarobljena su 20 neprijateljskih vojnika. Ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika /1 oficir/.

Naši gubitci 2 ranjena i 2 poginuća, za koje dostavljamo liste gubitaka.

U ovoj borbi utrošeno je municije

Puškomitraljez brno	300 metaka.
Engleski p.mitralj.	400 "
Talijanske	260 "
Šmajserske	310 "
Za engl. Djon-bul	6 šmina

U ovoj borbi naročito se istakao komadir 1. čete 1. bataljona Jagaš Mijo. Naročitih grešaka u ovoj akciji nije bilo.

Ova akcija bila je vrlo dobro pripremljena i izvedena sem

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 72

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. Broj 283
Dne 23. XII. 1944. god.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se prednji operativni izvještaj sa priloženom zapovješću i listama gubitaka na znanje.

Akcija je dobro pripremljena, no uslijed vrlo teškog terena napad je bio vrlo težak, te je tako došlo do zakašnjenja II. bataljona. Ovo zakašnjenje pak je glavni razlog da se nije uspjelo više posade zarobiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik: Komandant, p. pukovnik:
(M.P.) **M. Dasović**

BR. 73

OBAVJEŠTENJE ŠTABA 11. KORPUSA NOVJ OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 35. NOU DIVIZIJE O OPERATIVNOJ SITUACIJI NA PROSTORIJI BUNIĆ — KORENICA I PRIJEBOJ — POLJANAK[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. Sl. 23. XII 1944.

ŠTABU 35. DIVIZIJE XI. KORPUSA NOVJ

Situacija na sektoru 13. divizije:

Neprijatelj drži Bunić a primjećuje se selom, padinama k.964 prema Divoselu te na Dragaševom brdu. Na Pogledalu su primjećene samo patrole. Motorizacija se ne primjećuje. Na raskrižju gdje stara cesta izlazi na glavnu cestu Bunić — Korenica ispod Divosela i na mjestu gdje popreki put iz Divosela izlazi na istu cestu između tog raskrižja stare ceste i ceste koja vodi za Debelo Brdo nalaze se neprijateljeve dvije hau-

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—1/2, k. 569.

bice (na cesti iznad tačke od slova »I« iz riječi Bunić) koje bi trebalo kontrabatirati.[2]

13. diviziji sad su stigli bataljoni I. brigade i ona je sad u sređivanju i ispitivanju samoga Bunića te se priprema da krene u napad pravcem Bunić te dalje cestom prema Vrpilama.[3]

Javite situaciju kod Vas te raspored divizije i tačnu liniju koju drži neprijatelj. Isto tako javite tko kontroliše sela Frkašić, Ponor, Šeganovac, Mihaljevac, Bjelopolje, ako je neprijatelj kako i sa kolikim snagama.[4]

Kod nas se nalazi Komandant Glavnog štaba[5] koji namjerava pravcem ispod Plješevice prebaciti se za Kordun. Zbog toga su potrebni tačni podaci sa te prostorije, a također i jedan bataljon koji će mu se dati u pratnju kao osiguranje.

Javite Vaš plan te namjere.

Forsirajte telefonsku vezu sa nama.

Sa Kuka je neprijatelj potpuno odbačen u Lapačku kotlinu. Tamo je ostao naš jedan bataljon.[6]

Sa sektora 20. divizije nemamo novih podataka.[7]

---

[2] O neprijateljskim snagama u rejonu Bunić — Korenica vidi dok. br. 56.

[3] Prva brigada 13. NO divizije nalazila se u prvoj polovini decembra u sjevernoj Lici. Njen zadatak bio je: napadati neprijateljska uporišta i kolone na komunikacijama Babin Potok — Prijeboj i Prijeboj — Plitvice — Poljanak, kao i obezbjeđenje veze između Like i Korduna (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene 11, 12. i 15. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske). Pošto su oslobodile Udbinu (20/21. decembra 1944) i protjerale dijelove njemačke 373. legionarske divizije ka Donjem Lapcu, jedinice 13. NOU divizije, u sadajstvu sa 35. NOU divizijom, oslobodile su Bunić, a zatim i Korenicu (vidi dok. br. 109, 111, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 160, 163, 165 i 166; Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

[4] Dijelovi njemačke 373. i 392. legionarske divizije ovladali su 23. decembra poslije podne selima: Šeganovac, Bijelo Polje, Frkašić i Vrpile, ali su još istog dana protivnapadom 35. NOU divizije odbačeni u Korenicu. Odmah zatim, pripremajući se za napad na Korenicu, 35. divizija je zauzela slijedeći raspored: 1. brigada Bunić — Vrpile; 2. brigada Bijelo Polje; 3. brigada Ponor — Šeganovac (Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeša Štaba 35. divizije od 23. decembra 1944. upućena Štabu 11. korpusa NOVJ).

[5] Komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je tada Ivan Gošnjak.

[6] Radi obezbjeđenja komunikacije Donji Lapac — Udbina, na Kuk (trig. 1172) upućen je 4. bataljon 13. NOU divizije (vidi dok. br. 109).

[7] Dvadeseta divizija 8. korpusa NOVJ napadala je tada neprijateljska uporišta južno od Gornjeg Lapca (vidi dok. br. 75, 93, 163, 165 i 166).

IV. Korpus opet izvještava da kontrolišu Prijeboj.[8] Ovo treba odmah provjeriti i uhvatiti vezu sa njihovim jedinicama koje će patrole imati zadatak, da obavjeste i bataljon sa Komandantom Hrvatske o situaciji na odsjeku Prijeboj — Poljanak.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant — pukovnik:

(M.P.)

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA 9. DIVIZIJE OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI, ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
IX UDARNE DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE
23-XII-1944 g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOV I POJ

Opći vojno-organizacioni izvještaj
za mjesec decembar 1944 godine.

Operativna situacija. Poslije oslobođenja skoro cijele Dalmacije[2] isključiva pažnja sviju naših jedinica bila je usmjerena na Knin i Mostar, kao najbliže tačke naše oslobođene teritorije. Sredinom prošlog mjeseca jedinice naše divizije nalazile

[8] Prijeboj su tada držale jedinice 8. NOU divizije (vidi dok. br. 83 i 111).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7—1/2, k. 519.

[2] Ofanziva za oslobođenje Dalmacije započela je u prvoj polovini septembra, a završena je oslobođenjem Knina 4. decembra 1944. U njoj su učestvovale slijedeće jedinice: 8. korpus NOVJ (9, 19, 20. i 26. divizija, Sjevernodalmatinska, Srednjodalmatinska, Južnodalmatinska i Južnodalmatinska otočka grupa NOPO, Grahovsko-peuljski NOPO, Artiljerijska grupa), 1. tenkovska brigada, jedinice Mornarice NOVJ i Vazduhoplovstva NOVJ i dijelovi 29. divizije 2. korpusa NOVJ. Opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98, 111, 129, 130, 131, 132, 134 i 136 u ovoj knjizi; knj. 33, dok. br. 64, 73, i 102; knj 34, dok. br. 4, 25, 41, 44, 47, 49, 54, 58, 66, 71, 77, 81, 87, 88, 90, 91, 103, 106, 110, 114 i 116; knj. 35, dok. br. 75, 80, 82, 97 i 106 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

su se na prostoriji Imotski — Široki Brijeg sa zadatkom obezbeđenja od pravca Širokog Brijega i osiguranja namjeravanih Korpusnih operacija.[3] Zbog upornosti neprijateljske odbrane Knina i obostrane velike važnosti istog, dvije brigade naše divizije prebačene su na prostoriju Sajković — Livno da bi bile upotrebljene kao korpusna rezerva ili vršile sjeverno obezbeđenje operacija kod Knina.[4] U povoljnom momentu jedna naša brigada ubačena je u borbu za sam Knin i malo zatim obadvije brigade nastavile su sa sjeverne strane gonjenje neprijatelja i zauzimanje neprijateljskog uporišta Otrić,[5] što je pretstavljalo završnu fazu borbe na prostoriji Knina. Ove operacije naših brigada vršene su u sklopu operacija cijelog Korpusa u cilju uništavanja žive snage neprijatelja, proširenja i osiguranja slobodnog teritorija Dalmacije.

Jedna brigada naše divizije[6] za sve ovo vrijeme nalazila se na prostoriji Kočerina sa zadatkom obezbeđenja od pravca Širokog Brijega — Mostar.

Po likvidaciji Knina i okoline sve jedinice ove divizije skoncentrisale su se na prostoriji istočno od Imotskog sa zadatkom smjene hercegovačkih jedinica i zatvaranja pravca od Širokog Brijega i Mostara. Pregrupacija neprijateljskih snaga u toku prošlog mjeseca na ovoj prostoriji nije bilo. Posljednjih dana, prema dobivenim obavještenjima, neprijatelj je sa prostorije Konjic — Nevesinje prebacio u Mostar svojih 5 bataljona i pojačao garnizon u Širokom Brijegu s namjerom uznemiravanja naših jedinica i u pogodnom času probijanja u pravcu Posušja i Livna. Dana 20—21 t. mj. neprijatelj je vršio u tu svrhu jači ispad u pravcu naših položaja, naročito Kočerina, ali

[3] Štab 8. korpusa NOVJ pripremao se tada za uništenje neprijateljske grupacije u rejonu Knina (vidi knj. 35, dok. br. 75, 80, 82 i 97).

[4] Treća dalmatinska NOU brigada i 4 (Splitska) NOU brigada prebačene su na tu prostoriju krajem novembra (vidi knj. 35, dok. br. 90).

[5] Otrić je oslobođen 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 17 i 35).

[6] Odnosi se na 13. južnodalmatinsku NOU brigadu (vidi dok. br. 77 i Arhiv VII, reg. br. 18/2, k. 847 A: operacijski dnevnik 13. južnodalmatinske brigade od 1. oktobra do 31. decembra 1944).

naišavši na jak otpor navečer 21 o. mj. povukao se na polazne položaje.[7] Opća operativna situacija na ovom sektoru danas karakteriše se pregrupacijama i koncentracijama neprijateljskih snaga u Mostaru, njihovom stalnom aktivnošću, našim pripremama i protumjerama sa svrhom razbijanja njihovih namjera.

Zbog odsustva naših snaga sa ove prostorije, brojčano se povećao zeleni kadar i ustaške bande, koje svojom aktivnošću posljednjih dana mjestimično ometaju naš saobraćaj, utječu na pojačavanje dezerterstva i ometaju rad vojno-pozadinskih ustanova.

Organizacija štabova, jedinica i njihova ocjena.

U toku ovoga mjeseca štabovi naše IV i XIII brigade skoro u potpunosti su izmjenjeni i novi. Dosadašnji komandant i komesar IV brigade[8] stavljeni su na raspoloženje tom Štabu a načelnik i komesar XIII brigade,[9] po dolasku zamjene, biće Vam također, prema Vašem naređenju, skorih dana upućeni.

Sadašnji Štab IV brigade kao pojedinci mnogo se zalažu za napredak svoje brigade i u njihovom radu osjeća se međusobno potpomaganje i harmonija. Štab III brigade u ovom periodu svojim držanjem i radom kao cjelina i pojedinci mnogo je doprinio uspjesima svoje jedinice i može se ocjeniti kao dobar i pozitivan. Štab XIII brigade kao cjelina još uvijek ne zadovoljava, premda su pojedinci dosta marljivi i savjesni. Postavljanjem druga Cvrlje[10] za komesara i kapetana Mate Stančića za načelnika mislimo da će i ovaj Štab u cjelosti zadovoljiti.

Izmjenom i popunama štabova bataljona sa rukovodiocima iz grupe južno-dalmatinskih odreda isti su dosta ojačali, što se osjetilo u borbenosti i pokretima naših jedinica izvršenim u ovoj periodi.

---

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 77.

[8] Komandant 4. NOU brigade bio je tada Ante Milić, a politički komesar Jerko Paltrinjeri.

[9] Politički komesar 13. južnodalmatinske NOU brigade bio je tada Niko Aračić.

[10] Vjekoslav

Formacijsko stanje jedinica i njihova popuna.

Prema novom formacijskom sastavu brigada i divizija, u našoj diviziji ne postoje neke jedinice koje su tim formacijama predviđene. U posljednje vrijeme pristupilo se je formiranju tih jedinica tako, da je formirana inžinjerska četa u diviziji, divizijska auto-četa, inžinjerska četa po brigadama i brigadni bolnički vodovi. Zbog nedovoljnog brojnog stanja i pomanjkanja sredstava i oružja od predviđenih jedinica nisu formirane: konjički divizion, divizijski inžinjerski bataljon (već samo divizijska četa u diviziji, divizijska auto-četa, inžinjerska inžinjerska četa) i divizijski auto-bataljon. Sve ostale po formacijskom sastavu predviđene jedinice su formirane i postoje sa napomenom što njihovo brojno stanje i organizacioni sastav još je daleko od predviđenog sastava.

Od naših ranijih i u akcijama zapljenjenih topova formirali smo artilerijski divizion, koji ima jednu bateriju ruskih topova 75/2 (4 topa), jednu bateriju brdskih topova 75 mm (5 oruđa) i jednu protukolsku bateriju od 4 topa.

Popuna ljudstva nužno nam je potrebna a ista ovisi o mogućnostima uspješne mobilizacije u ovom kraju koja će se povećati oslobođenjem Širokog Brijega i Mostara.

Brojno stanje i naoružanje.

Pregled brojnog stanja i naoružanja dostavljaju se u prilogu.[11] Obzirom na brojnu jačinu i naoružanje ova Divizija sposobna je za rješavanje krupnih zadataka. U odnosu na prošli mjesec, brojno stanje divizije nije u naročitom porastu, jer je novomobilisanih boraca malo primljeno a u borbama tokom mjeseca dosta je boraca izbačeno iz stroja.[12] Utrošena municija nadoknađena je sa zapljenjenom i primljenom od korpusnog slagališta.

Socijalni i nacionalni sastav.

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava dostavlja se u prilogu.[13] Iz pregleda se vidi da najveću većinu naših boraca predstavljaju se-

[11] i [13] Redakcija nije pronašla te priloge. O brojnom stanju, naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva 9. NOU divizije vidi dok. br. 115 i 116.

[12] Od početka kninske operacije Divizija je imala oko 500 ljudi izbačenih iz stroja (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8: depešu štaba 8. korpusa od 27. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

ljaci i radnici, dok se osjeća pomanjkanje intelektualaca. Također 90% naših boraca sačinjavaju Hrvati a ostalo razne narodnosti.

Nastava.

Obuka po jedinicama izvođena je po planu rada izrađenog od ovoga Štaba. U minulom periodu, zbog stalnih pokreta i borbe, obuka je vrlo malo izvođena, te se u tom pogledu osjeća nedostatak i nije pređen predviđeni plan. Jedinice sa specijalnim naoružanjem i namjenom vrše obuku prema svojoj ulozi i zadacima koji se pred njih postavljaju.

Artilerijski kurs pri našem divizionu završen je i 20 kursista usposobljeno je za dobre artiljerce. U najskorije vrijeme otpočeti će pri Štabu ove divizije kurs za pješadijske podoficire, jer se osjeća velika potreba za iste.

Od nedostataka za vrijeme borbe uočeno je da borci još uvijek dovoljno ne primjenjuju znanja i uputstva stečena na obuci. Naši borci nedovoljno primjenjuju uputstva za utvrđivanje i organizaciju položaja za upornu odbranu. Svi u borbama uočeni nedostaci i propusti praktično se izvode u obuci u svrhu otklonjenja istih.

Specijalne jedinice i službe.

Opće stanje, stručna sprema i tehnička oprema svih naših specijalnih jedinica prilično ne zadovoljava, te u tom pogledu moramo najviše poraditi.

Izviđačke jedinice tek su formirane, te do sada nisu u pravom smislu izvršavale zadatke koji odgovaraju njihovoj namjeni. Obzirom na vid borbi koje ćemo unapred voditi, primjena ovih jedinica biće velika i prema tome podesiti ćemo njihovu obuku.

Artilerijski divizion dobro je organizovan i upotrebljiv, te kao cjelina predstavlja jednu od naših najorganizovanijih i učvršćenih jedinica.

Inžinjerske jedinice tek su se formirale i istima nedostaje tehničke opreme, sredstava i stručne spreme za izvršavanje odgovarajućih im zadataka.

Jedinice za vezu po sredstvima naglo su obogaćene dok im brojno stanje i stručna sposobnost ljudstva nije srazmjerno povećana.

Kod ljudstva za vezu nema dovoljno osjećaja odgovornosti i samoinicijative, naročito za vrijeme borbe.

Intendantske jedinice, zbog slabe mogućnosti savremenog transporta, po svom načinu rada nisu se izmjenile, ali i kao takve dobro obavljaju svoje zadatke. Poboljšanjem transportnih sredstava, u ovim jedinicama doći će do reorganizacije.

Sanitetske jedinice i služba također u potpunosti ne zadovoljavaju iako se pojedinci mnogo zalažu. Ovome je uzrok malo brojno stanje bolničkih jedinica, slabo stanje odjeće i obuće kod boraca, kao i loše stambene prilike u krajevima gdje smo se zadržavali.

Moral, borbenost itd.

Operacije oko Knina, u kojima su naše jedinice imale velikog uspjeha i postigle dobre rezultate, mnogo su povećale moral i borbenost naših jedinica. Vojnički izgled, držanje i disciplina boraca u znatnom je porastu i u tom pogledu nije bilo krupnijih ispada.

Ishrana boraca i pored stalnih pokreta i borbi bila je dobra i redovna. Naprotiv ishrana stoke bila je dosta slaba a naročito sada na prostoriji Imotskog, gdje se osjeća oskudica stočne hrane. Uzdržavanje konja zbog stalnih pokreta i oskudice hrane je veliki problem za sve naše jedinice.

Nedostatak i slabo stanje odjeće i obuće je jedan od najvećih problema naših jedinica a to povećava svakodnevni dolazak novih skoro golih boraca.

U ovom kraju neodazivanje u vojsku i dezerterstvo je svakidašnja pojava i tom pitanju mi smo obratili najveću pažnju. Učvršćivanjem spoljne discipline, stalnom kontrolom i radom u jedinicama nastojimo likvidirati ovu pojavu. Prisustvo priličnog broja zelenog kadra i dezertera koji se kriju kod svojih kuća na ovoj prostoriji povećava dezerterstvo koje za vrijeme zadržavanja naše divizije na ovom sektoru predstavlja naš najveći problem. Po prelazu Cetine nije bilo dezertera u našim jedinicama sve do ponovnog povratka na ovu

prostoriju. Oslobođenje Mostara[14] i čišćenje ovog terena od zelenog kadra naglo bi riješilo ovo pitanje.

Posmatrajući diviziju kao cjelinu sa svim njenim dobrim osobinama i problemima, ona je sposobna za samostalno rješenje većih zadataka, što potvrđuju njezini napori i rezultati postignuti u posljednjim danima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik
Andro Kovačević

Komandant, major
Ljubo Truta

(M.P.)

BR. 75

ZAPOVIJEST ŠTABA 20. NOU DIVIZIJE OD 23. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA DA OVLADAJU NEPRIJATELJSKIM UPORIŠTIMA NA PROSTORIJI DONJA SUVAJA — DONJI LAPAC[1]

ŠTAB
XX. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 14.
Dne 23. XII. 1944.

ZAPOVJEST
Sekcija Knin — Bihać — Gospić 1 : 100.000

Podaci o neprijatelju:

Na prostoru Donja Suvaja — Gornji Lapac nalazi se desetkovani i nepotpuni 383 puk 373 »Tiger« Divizije, jačine oko 800 vojnika. Našim je jedinicama ovaj puk vrlo dobro poznat u borbama oko Vrlike — Kijeva — Knina u kojima je isti imao dosta osjetne gubitke i baš zbog toga što se nije mogao oduprijeti naletu naših boraca povučen je na pomenutu komuni-

[14] Jedinice 8. korpusa NOVJ, u sadejstvu sa 29. NOU divizijom, oslobodile su Mostar 14. februara 1945 (opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, str. 515—521, Vojnoistorijski institut, Beograd 1965).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 21—1/5, k. 517.

kaciju radi obezbeđenja iste. Na prostoriji Donji Lapac — Dnopolje nalazi se 384 puk iste Divizije, također desetkovan i nepotpun, jačine također oko 800 vojnika. I ovaj puk osjetio je snagu naših jedinica oko Knina.[2]

Naoružanje:

Naoružanje obadvaju ovih pukova nije ni izdaleka onakovo kao što je bilo kod Vrlike — Kijeva i Knina. To je potpuno i razumljivo, jer im je teško naoružanje tamo i ostalo, a jedan dio nalazi se i u našim rukama.[3] Neprijatelj vrlo slabo stoji sa teškim naoružanjem protukolskim oruđima. Kod njega se primjećuju čak i puške italijanskog porijekla. On raspolaže svega sa desetak topova raznog kalibra.

Fortifikacijska utvrđenja:

Na prostoru Donja Suvaja — Gornji Lapac neprijatelj je solidno izgradio sistem jačih zidanih zaklona za sva oruđa, mjestimično opasanih bodljikavom žicom i nagaznim minama. Također je duž ove komunikacije postavio veći broj minskih polja (pješadijskih nagaznih mina).

Podaci o našim snagama:

U ovoj operaciji učestvovaće naša IX. i X. U. Brigada, motorizirani divizion topova 75 mm Korpusa.[4] Naš protukolski divizion sa 9 oruđa, jednim flakom i tri protuavionska mitraljeza 20 mm. Naša jurišna baterija topova 75 mm, haubička baterija 100 mm, kao i ostale specijalne naše jedinice.

Zadatak naših snaga:

Zauzeti sva uporišta i komunikacije na prostoru Donja Suvaja — Gornji Lapac. Uništiti neprijateljsku živu snagu na toj prostoriji. Spriječiti intervenciju i pomoć neprijatelja od Donjeg Lapca.[5]

---

[2] Opširnije o gubicima njemačke 373. legionarske divizije na sektoru Vrlika, Kijevo, Knin vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98, 111, 130, 131, 134 i 136 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 3, 9, 66, 97 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213.

[3] O artiljerijskom oruđu koje je Divizija zaplijenila u borbama za Knin vidi dok. br. 45.

[4] Odnosi se na 8. korpus NOVJ.

[5] U ogorčenim borbama koje su vođene od 24. decembra 1944. do 2. januara 1945. jedinice 20. NOU divizije uspjele su samo djelomično da izvrše postavljeni zadatak. One su oslobodile Donju Suvaju, Brotnju, Dobro Selo i Doljane, ovladale komunikacijom Suvaja — Gornji Lapac i nanijele neprijatelju znatne gubitke u ljudstvu i materijalu. Neprijatelj je uspio da zadrži Gornji Lapac, a time i važnu raskrsnicu komunikacija Gornji Lapac — Kulen-Vakuf i Gornji Lapac — Donji Lapac (opširnije o tome vidi dok. br. 163, 165, 166 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

Važnost operacija:

Važnost ove operacije je ogromna. Narod naše junačke Like koji je u tri i po godine teške borbe dao mnogo krvi za svoje oslobođenje, nanio neprijatelju velike žrtve, još uvijek stenje pod okupatorom. Mi mu moramo pomoći, jer mu prijeti potpuno uništenje i istrebljenje od fašističkih varvara, koji nad njim vrše nečuvena zvjerstva. Moramo potpomoći naš XI. Korpus, koji baš sada uništava jednu veću opkoljenu njemačku grupaciju u Korenici.[6]

Moramo izbaciti iz upotrebe komunikaciju Srb — Lapac, stvarajući preduslove za zauzimanje Donjeg Lapca, kao isturene odbranbene tačke Bihaća.

N A R E Đ U J E M O:

IX. udarna brigada: Sastav 4 bataljona, 2 motorizirane baterije kal. 75 mm — 8 oruđa, jedna protukolska motorizirana baterija, 1 protukolska brdska baterija, 1 flak. Komandant major Vlado Pezelj, politkomesar major Grgin Vicko.

Zadatak: Napasti i zauzeti Gornji Lapac, presjecajući cestu Gornji Lapac — Donji Lapac, spriječiti intervenciju neprijatelja iz Donjeg Lapca, držeći liniju Crno jezero — Ponori — Drenova Glava (K. 614) preko kote 602, sa jačim obezbeđenjem na koti 791. Sa jednim djelom snaga preko Mazinske planine (K.1122), zauzeti Mandinu Glavu (K.812) — Priseku — K.652 — Lisac (K.998) — Mali Lisac (K.795), sa obezbeđenjem na Bakrač (K. 808), presjecajući cestu Dobro Selo — Gornji Lapac — spriječiti izvlačenje neprijateljskih snaga iz Brotnje — Doljana i Dobrog Sela i potpomoći snage X. U. Brigade u osvajanju Dobrog Sela.

Zona širenja desno uključno K.812 — Priseka — K.652 i južne padine Lisca i Bakrača, lijevo uključno K.546 — Crno jezero — Ponori — Drenova Glava (K. 614) — Krš — K.602 i Visočica — K.791.[7]

---

[6] Neprijateljska grupacija u Korenici nije uništena. Prema zapovijesti Štaba 11. korpusa NOVJ, napad na neprijatelja u Korenici trebalo je da se izvede 26. decembra 1944. Međutim, kada su jedinice izbile na polazni položaj za napad, neprijatelj se nalazio u povlačenju iz Korenice ka Homoljcu (opširnije o tome vidi dok. br. 104, 109, 163, 165 i 166; Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ i Arhiv VII, reg. br. 2—1/2, k. 569: zapovijest Štaba 11. korpusa od 24. decembra 1944).

[7] Izvještaj Štaba 9. NOU brigade o napadu na Gornji Lapac nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 2—25/3, k. 1029/I.

X. udarna brigada:
Sastav
4 bataljona, 1 motorizovana baterija kal. 75 mm 4 topa, 1 haubička baterija kal. 100 mm 4 topa, 1 jurišna baterija kal. 75 mm 2 topa, 1 protukolska brdska baterija.
Komandant major Knezović Luka
Politkomesar major Maglica Vinko.

Zadatak: Sa lijevim obuhvatnim manevrom preko Gornjeg Zaklopca — Brezovca — Brezovačkog Lisca (K. 1111) — Babinog Kraja i Senokosa—K.851 i K.732 izvršiti napad i zauzeti selo Dobro Selo. Po zauzimanju Dobrog Sela sa glavninom snaga krenuti lijevo i desno od ceste i napasti sa leđa Doljane preko Debeljače (K. 777) — Prljeva i sjevernog dijela Kalanjuše (K.751). Sa jednim djelom snaga zaobići Lisac br. preko Kozjače (K.1058) — Kalanjuše (K.751), nadirati u pravcu Ivanjovača (K.773), ugrožavajući sa juga Doljane. Sa jednim bataljonom preko Stražbenice — Donjeg Zaklopca, Medvjeđaka[8] tj. lijevo i desno od puta nadirati preko Brotnje ka Doljanima.

Zona širenja: desno Donji Zaklopac — rijeka Una, a lijevo uključno šumski put, koji preko Senokosa izbija na sjeverozapadnu ivicu Dobrog Sela.

Artiljerija:
na sektoru IX. U. Brigade biće pod komandom Štaba Motorizovanog diviziona.

Plasiraće se na prostoriji Škorića Brdo (K.1064) do K.964[9] potpomažući napad IX. i X. U. Brigade, tukući ciljeve po zahtjevu brigade. Voditi računa, da je potrebno tući Donji Lapac — Obljaj (K. 661), cestu od Donjeg Lapca do Gornjeg Lapca.

Na sektoru X. U. Brigade biće pod komandom komandanta haubičke baterije.

Plasiraće se na prostoriji Neteka — Donja Suvaja sa zadatkom ispomaganja napada X. U. Brigade, tukući ciljeve po zahtjevu te brigade.

Protukolski divizion
Tri baterije pod komandom poručnika Vuka Blanuše i politkomesara kapetana Bobana Marka.

Dodjeliće jednu motorizovanu i jednu brdsku bateriju IX. U. Brigadi, a jednu brdsku bateriju X. U. Brigadi. Flak biće na sektoru IX. U. Brigade, protuavionski mitraljezi kod X. U. Brigade. Baterije će dobivati zadatke od brigada.

---

[8] Na karti 1 : 100.000 piše: Međeđak (trig. 639).

[9] Kota 964 nije nađena na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se odnosi na k. 980 ili k. 960.

Inžinjerska četa divizije:
Komandir poručnik Grgin Ante.
Politkomesar poručnik Pekas Joso.

Zadatak: osposobljavanje ceste Suvaja — Dobro Selo, uklanjanje svih vrsta prepreka. Dodjeliće jedan detektor za pronalaženje mina inžinjerskoj četi IX. U. Brigade. Za popravku mostova i propusta, a u sporazumu sa pozadinskim organizacijama prikupljati kao pomoć u radnoj snazi što više naroda.

Vazdušna odbrana:

Za tučenje neprijateljskih aviona IX. U. Brigada na svom sektoru upotrebiće Flak, a X. U. Brigada sve protuavionske mitraljeze 20 mm. Nisko leteće neprijateljske avione tući iz automatskih oruđa.

Veza:

Veza će se održavati radio stanicama, telefonima, ugovorenim znacima i kuririma. Osa veze biće na pravcu Srb — Suvaja, a po zauzimanju uporišta putem do Dobro Selo.

IX. i X. U. Brigada povezaće se telefonski pravcem Srb — Ravna Čemernica preko Čemernice za Mazin. Spajanje telefonskih linija obiju brigada je na Ravnoj Čemernici. Obe brigade održavaće radio vezu između sebe.

IX. U. Brigada održavaće vezu lijevo sa snagama XI. Korpusa na Kuku,[10] a desno sa snagama X. U. Brigade kod Dobrog Sela.

X. U. Brigada održavaće vezu lijevo sa snagama IX. U. Brigade kod Dobrog Sela, a desno sa snagama Grahovskog P. Odreda. Također će i IX. Brigada nastojati uhvatiti vezu sa Grahovsko-Peuljskim Odredom.

Radio veza sa Štabom Divizije održavaće se sutra i to:

IX. U. Brigada: 5—6, 7—8, 8.45—9.30, 10.15—11, 11.45—12.30, 13.15—14, 14.45—15.30, 16.15—17, 17.45—18.30, 19.15—15.20, 21—22, 23—24.

---

[10] U rejonu Kuka (trig. 1168) nalazili su se tada dijelovi 1. brigade 13. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 35—46/3, k. 913: operacijski dnevnik 13. NO divizije).

X. U. Brigada 6—7, 8—8.45, 9.30—10,15, 11—11.45, 12.30—13.15, 14—14.45, 15.30—16.15, 17—17.45, 18.30—19.15, 20—21, 22—23.

Obe brigade povezaće se sa štabom Divizije telefonski.

Sanitet: Kirurška ekipa Divizije nalaziće se u zaselku Sučevići, raskrsnica cesta Gračac — Srb.

Divizijska bolnica nalaziće se u Kninu.

Divizijska prihvatna bolnica nalaziće se uz kirušku ekipu.

Sa sektora IX. U. Brigade ranjenike evakuisati pravcem Mazin — Bruvno — Gračac — Sučevići.

IX. U. Brigada organiziraće u Gračacu međustanicu za prihvat ranjenika.

Na pravcu X. U. Brigade ranjenici će se transportovati pravcem Suvaja — Srb — Sučevići.

Sanitetski automobil Divizije transportovati će ranjenike [Velika] Popina — Knin. U koliko na sektoru IX U. Brigade bude veći broj ranjenika, onda će sanitetska kola Divizije prevoziti i od Gračaca za Knin.[11]

Ishrana: Ishrana jedinica vršiće se kao i do sada iz Divizijske intendanture iz baza sa sektora Dalmacije. Ishranu stoke organiziraće jedinice na terenu u sporazumu sa pozadinskim vlastima. Prije polaska u borbu borce snabdjeti sa po jednim obrokom suhe hrane.

Mjesta štabova: Štab Divizije nalaziće se u Srbu. Štab IX. U. Brigade nalaziće se na putu za Gornji Lapac s tim da se jedan od članova Štaba nalazi sa snagama oko Lisca.

Štab X. U. Brigade nalaziće se u Brezovcu.

---

[11] U borbama od 24. decembra 1944. do 2. januara 1945. Brigada je imala 38 mrtvih i 93 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 2—25/3, k. 1029/I: izvještaj Štaba 9. brigade pisan 5. januara 1945. Štabu 20. NOU divizije).

Postupak sa zarobljenicima i narodom: Sa zarobljenicima postupati korektno, ali vojnički i obazrivo. Obe brigade organiziraće privremeni centar prikupljanja zarobljenika. Prema narodu postupati što bolje bez i najmanjeg terora.

Početak operacije: Operacija će otpočeti na dan 24. o. mj. u 8 časova, sa artilerijskom pripremom prema nahođenju štabova brigada imajući u vidu da artilerijsku municiju treba do krajnje mjere štediti s tim da se na svako oruđe ne utroši više od 50 zrna.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni znaci: Znaci raspoznavanja bit će 24. o.mj **sloboda — pobjeda,** a za 25 t.mj. **samo — naprijed.**

Ugovoreni znaci za 24. mj. **naprijed — dvadeseta,** a za 25. t.mj. **juriš — Dalmatinci.**

Znake ugovorene za vezu sa artilerijom daće štabovi brigada artileriji, koja je potpomaže. Zauzeta neprijateljska uporišta označavati palenjem vatre, i bacanjem crvenih raketla.

Napomena: Nalet naših jedinica mora biti snažan i jak, organizovan, a uz podršku svih vrsta oruđa, naročito tenka. Manevrom treba da se služe svi rukovodioci i jedinice. Zauzeto zemljište odmah utvrditi. Čuvati se nagaznih mina i ostalih eksplozivnih predmeta. Imati u vidu zatrovanu vodu i hranu.

Na izvršenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — p.pukovnik **Bilobrk**[12] Komandant — pukovnik **Mile Uzelac**

(M.P.)

Dostavljeno na uvid: Štabu VIII Korpusa
na izvršenje: svim jedinicama u operaciji.

[12] Mate

BR. 76

ZAPOVIJEST ŠTABA NOU BRIGADE »FRANJO OGULINAC SELJO« OD 23. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U DOMAGOVIĆU I LAZINI[1]

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
»FRANJE OGULINCA-SELJE«
Op. br. 33/44
dne 23 decembra 1944 godine
u 17 sati

ZAPOVJEST
(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

1.) U selu i na ž. st. Domagović nalazi se oko 80 ustaša,[2] naoružanih sa 6 p.mitraljeza i 2 teška mitraljeza, 1 laki i 1 teški bacač i 1 p.o.top. Posada je smještena u severnom dijelu sela prema želj. pruzi i stanici.

Utvrđeni su sa bunkerima od zemlje i pletera. Natkriveni su samo radi kiše. U Jaski se nalazi 1 četa Nijemaca i 1 četa ustaša, na ž. st. Jaska nalazi se 1 vod Nijemaca. U Draganićima 1 četa Nijemaca. Na ž. st. Lazina 1 satnija ustaša, na mostu Okičnica 1 vod ustaša, na ž. st. Zdenčina 1 četa Nijemaca.

2.) Naša brigada dobila je zadatak da napadne i likvidira ustašku posadu u selu Domagoviću i da postavi osiguranje prema Cvetkoviću. Istovremeno jedinice Karlovačke brigade vršiti će napad na ž. st. Lazina.[3]

NAREĐUJEMO:

1.) *I. Borbeni red:*

I. bataljon, II. bataljon, prateća četa i vod jurišnih pionira

Svega: 2 bataljona 4 teška bacača i 1 vod jurišnih pionira.

a.) I. bataljon sa vodom jurišnih pionira napasti će ustašku posadu u Domagoviću sa sjeveroistočnog i sjevernog pravca duž pruge.

Sa dvije čete izvršiti napad s lijevu stranu duž željezničke pruge i spojiti se sa II. bataljonom kod kapelice na putu Novaki — Domagović. Sa 1 četom i vodom jurišnih pionira izvršiti

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25/3, k. 1230.

[2] Prema izvještaju Štaba Brigade u selu se nalazilo 65 ustaša 5. ustaške bojne (vidi dok. br. 110).

[3] O napadu Karlovačke NO brigade na ustaše u Lazini vidi dok. br. 78 i 103.

napad iz istočnog pravca od malog bezimenog potoka i izbiti na potok Malunje odnosno spojiti se sa II. bataljonom i četama koje napadaju sa sjevernog pravca. Obratiti naročitu pažnju na svoje desno krilo jer postoji vjerojatnoća da bi neprijatelj pobjegao prema Novakima. Levo i desno održavati borbenu vezu sa II. bataljonom. Po likvidaciji uporišta osigurati jedinice brigade od pravca Novaka sa 2 čete.

b.) II. bataljon napasti će posadu u Domagoviću sa južnog i jugoistočnog pravca i to sa 2 čete napadati duž desne obale potoka Malunje kroz selo i izbiti na ž. st. Sa 1 četom napasti duž lijeve obale potoka Malunje kraj crkve i izbiti ka kapelici put Novaki i Domagović i spojiti se sa I. bataljonom. Pošto ne raspolažemo sa dovoljno točnim podatcima u pogledu smještaja neprijatelja to se predviđa da se neki njegovi dijelovi nalaze i u južnom dijelu sela, stoga u pročišćavanju južnog dijela sela biti brz i energičan da se ne bi zakašnjavalo i gubilo na vremenu te da se tim stvori neprijatelju mogućnost za povlačenje. Isto također nastojati što bržim naletom levim krilom izbiti na ž. st. te odatle potpomoći napad I. bataljona. Obratiti naročitu pažnju na svoje levo krilo i izbijanju na prugu. Voditi računa o pravilnoj i brzoj koncentraciji vatre i brzini napada. Levo i desno održavati vezu sa I. bataljonom.

c.) Prateća četa plasirati će se na prostoru sjeveroistočno od Domagovića kod mesta na malom bezimenom potoku na putu koji vodi ka crkvi i potpomagati napad I. bataljona. Vatru otvarati samo na komandu komandanta brigade.

2.) Rezerva:
Sastav: 1 četa IV. bataljona.

Nalaziti će se kod štaba brigade sjevero-istočno od sela Domagović kod mosta na malom bezimenom potoku kod puta koji vodi ka crkvi.

3.) Osiguranje prema Jastrebarskom.
Sastav: III. bataljon, IV. bataljon bez 1 čete i 1 desetina minera.

a.) III. bataljon pojačan sa 1 desetinom minera postaviti će osiguranje prema Jastrebarskom na prostoru sela Cvetković — željeznička pruga, isključno crkva u selu Cvetković i lijevo zaključno željeznička pruga. Sa eksplozivom izvršiti rušenje pruge ispred položaja i postaviti nagazne mine na putu u selu Cvetković ispred položaja. Jednu četu imati u rezervi pozadi svog desnog krila za pariranje eventualnih slučajnosti. Desno održavati vezu sa IV. bataljonom u selu naslanjajući se na istoga sa svojim desnim krilom. Položaje utvrditi. — Odrediti jedan vod koji će pokupiti kola u selu Cabdin i Cvetković i dostaviti ih sanitetskom previjalištu brigade.

b.) IV. bataljon bez jedne čete postaviti će osiguranje prema Jastrebarskom na prostoru sela Cvetković isključno crkva, zaključno istočni krak sela. Sa 1 vodom stalno kontrolisati put od Čabdina prema željezničkoj pruzi. Obratiti naročitu pažnju na svoje desno krilo. Levo održavati vezu sa III. bataljonom. Na položaju se utvrditi.

4.) Veza: između štaba brigade i štabova bataljona održavati će se telefonski. Četa za vezu postaviti će telefonsku vezu između štaba brigade i štabova bataljona. Centar veze kod štaba brigade. Signalna veza: Crvena i zelena raketa ispaljena pravo u vis znači: Neprijatelj se pokušava probiti na našem pravcu. Zelena raketa ispaljena u pravcu neprijatelja znači otvorite bacačku vatru. Crvena i bijela raketa ispaljena pravo u vis znači prekinite bacačku vatru.

5.) Sanitet: Brigadno previjalište nalaziti će se u selu Cvetkoviću u prvim kućama s južne strane. Bataljoni će odrediti svoja previjališta na najpogodnijem mjestu pozadi borbenog rasporeda. Ranjenike evakuisati do brigadnog previjališta odakle će se dalje upućivati u Pisarovinu.

6.) Inžinjerska četa: povesti će sa sobom sav mostovni materijal i za vrijeme borbe izgraditi most preko potoka Reka južno od Cvetkovića kod kote 115 (istočno od Domagovića).

7.) Evakuacija zarobljenika i plijen: I. i II. bataljon po likvidaciji uporišta sav zaplijenjeni materijal i zarobljenike povesti će sa sobom. Za evakuaciju plijena pokupiti sva kola u selu Domagović. Zarobljenike vezati.

8.) Znaci raspoznavanja: za 24 decembar 1944 godine su: **kareta — Koprivnica,** ugovoreni: **Branko — Vinko.**

9.) Komanda mjesta: Štab II. bataljona u početku napada nalaziti će se na istočnom dijelu sela Domagović kod potoka Malunje. Štab I. bataljona nalaziti će se na sjevernoj strani na glavnom pravcu napada. Štabovi i komanda ostalih jedinica nalaziti će se na najpogodnijem mjestu odakle mogu najbolje rukovoditi sa jedinicama. Štab brigade nalaziti će se kod mosta na malom bezimenom potoku na putu koji vodi ka crkvi sjeveroistočno od Domagovića.

10.) Početak napada: Napad ima otpočeti 24 decembra 1944 godine u 22 sata[4] (deset sati na večer); bataljoni na osiguranju imaju biti pola sata ranije na određenim položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Komandant — major:
Tojagić Milan

(M.P.)

[4] Napad je počeo u 20 časova (vidi dok. br. 110).

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA 13. JUŽNODALMATINSKE BRIGADE OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 9. NOU DIVIZIJE O BORBI NA PRAVCU KOČERIN — ŠIROKI BRIJEG[1]

ŠTAB
XIII. J.D. UD.[2] BRIGADE
Op. br. 11 /44. tajni.
23. 12. 1944.

Predmet: Operacijski izvještaj za operacije vođene 21. 12. 1944.

ŠTABU IX. UD. DIVIZIJE NOVJ

1. — Opis položaja prikazan je na skici — kroki u prilogu pod 1.

Sekcija Mostar 1 : 100.000.

Pomenuti položaji čine širu obranu neprijateljskog uporišta Široki Brijeg.

2. — Borbu su vodili 4 bataljona ove brigade, t.j. I. II. III. i IV. bat. Desno kao susjedna jedinica borio se IV. bat. X. Herceg. brigade, na položaju Jare.[3]

3. — U borbi je učestvovalo oko 1230 neprijateljskih vojnika, sa 2 topa i 6 teških bacača. Od ovoga broja 800 njemačkih vojnika »Vražje divizije«, 300 ustaša IX. Ust. zdruga i 130 milicionera — bande.[4]

4. — Namjera neprijatelja bila je ovladati našim položajima, izvršiti prodor prema Kočerinu, zauzeti ga i vršiti pljačku po okolnim selima. A sve u cilju podilaženja[5] morala koji je inače mnogo spao u zadnje vrijeme. Da li su namjere neprijatelja bili dublji prodori na oslobođeni teritorij nije se moglo ustanoviti. Naša je odluka bila spriječiti neprijateljske namjere, ostati na zauzetim položajima.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17—13, k. 847 A.

[2] Južnodalmatinska udarna

[3] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842 A: operacijski dnevnik Štaba 9. NOU divizije.

[4] Da bi oslabili pritisak jedinica 9. i 29. NOU divizije u pravcu Širokog Brijega, Nijemci su u pothvatu nazvanom »Mars« angažovali dijelove reorganizovane 369. legionarske divizije. Komunikacijom Široki Brijeg — Kočerin i sjeverno od nje prodirao je 3. bataljon 370. puka, a pravcem Široki Brijeg — Jare — Buhovo ojačani 2. bataljon istog puka (vidi dok. br. 157).

[5] Vjerovatno omaška; treba: podizanja.

5. — Posebna zapovjest za ovu odbranu nije izdata. Način odbrane predviđen je u ranijim naređenjima za samo posjedanje položaja. U oči dana borbe izdato je pismeno naređenje kojim se naređuje budnost i dostavlja se u prilogu pod 2.[6]

6. — Borba je započela 21. tek. mj. u 7.30 sati.

7. — Neprijatelj je krenuo u napad iz uporišta Široki Brijeg. Podilaženje je izvršeno u samu zoru u tri pravca. Jedna kolona krenula je preko Dobrkovića prema Ljubotićima, sastavljena od ustaša i milicionera, u jačini od 300 vojnika. Druga kolona krenula je komunikacijom do sela Jozići, a odatle, u dva dijela, preduzela napad na naše položaje kod mosta Galići[7] a drugi dio preko Kraljevića i Seline i izbila između Dužica i Osoja. Treća kolona krenula je glavnim snagama prema Čerigaju. Treći bataljon u svom nastupanju od Kočerina prema Ljubotićima napao je i nakon trosatne borbe protjerao desnu neprijateljsku kolonu preko rijeke Ugrovače. Jedna četa I. bataljona sa položaja ispred Galića odbila je sa svojih predstražarskih položaja neprijateljski napad i potom se povukla na položaje Gradina zbog situacije koja je poslije nastala na položajima II. bataljona. Neprijateljska kolona koja je nastupala pomoćnim pravcem provukla se je pravcem Kraljevići — Seline iskoristivši prazan prostor između položaja I. i II. bataljona kao i samu uvalu. Bočno je i sa leđa napala snage II. bataljona na položaju Osoja. Ova je kolona odigrala najvažniju ulogu u neprijateljskom napadu, postigla iznenađenje i uspjela je podvući se u neposrednu blizinu položaja. Razvila se je žestoka i kratka borba na bliskom odstojanju. Snage II. bataljona bile su iznenađene i povukle su se sa položaja Osoje na Magaonik. Lijeva neprijateljska kolona, koja je nastupala prema Čerigaju, preduzela je napad na te položaje nešto kasnije od ostalih snaga. Položaje Čerigaj branile su jedinice II. bataljona. Napad je potpomognut artilerijskom i minobacačkom vatrom sa uporišta Široki Brijeg. Jedan dio ovih snaga poslije neuspjelog napada na naš IV. bataljon prikupio se je u selu Turčinovići i preduzeo sa jačim snagama ponovno napadaj na cijelom frontu. Položaji na Čerigaju bili su nakon nekoliko sati borbe napušteni od naših snaga, koje su se povukle na prihvatne položaje zbog toga što su bili ugroženi sa lijevoga krila. One su sa položaja Polugrno davale još neko vrijeme žilav otpor, a potom se povukle. Pritisak na položaje IV. bataljona: Rujeva Staja — Stojnica — Vlaka slijedio je tek iz pada Čerigaja. Ovaj bataljon dao je jak otpor

[6] Redakcija nije pronašla to naređenje.

[7] Riječ je o mostu na putu kod sela Galići.

neprijatelju sve do 14 sati, a tada se pod pritiskom jačih snaga, zbog ugroženosti lijevog boka, povukao prema selu Rasno. Neprijatelj je ovladao sa našim položajima. U toku noći uspjeli smo zaposjesti stare položaje osim položaja IV. bataljona, na kojima se neprijatelj zadržao. Neprijatelj je odstupio na Široki Brijeg.

8. — Postavljeni zadatci nisu izvršeni jer je neprijatelj uspio privremeno zavladati našim položajima. Neprijatelju su nanešeni slijedeći gubitci: 63 mrtva i 70 ranjenih. Ubijena su tri konja.

9. — Naši gubitci: 3 mrtva i 10 ranjenih, od kojih je komandant II. bataljona drug Puharić Anton, koji je lakše ranjen u ruku. Nestalo je 6 drugova u borbi.

10. — Utrošeno je 28.600 puščanih, p.mitraljeskih i mitraljeskih metaka, 19 granata za teški bacač i 62 granate za mali bacač. Izgubljen je 1 puškomitraljez (čiji je nišandžija poginuo), 2 puške i 480 metaka.

11. — U ovoj borbi istakao se I. bataljon kao cjelina sa komandantom i zamjenikom koji su bez obzira na situaciju smjelo izvršavali naređenja, shvatili situaciju, zauzeli kotu Osoja.[8]

12. — Slabo se je pokazao u ovoj akciji II. bataljon, koji je dozvolio da ga neprijatelj iznenadi, izmanevriše i nije pokazao u protivnapadu.

13. — Akcija je bila dobro pripremljena. Odluka i izdata zapovjest prije borbe bile su realne a u toku akcije nisu bile realne niti na vrijeme izdane. Upravljanje odnosno rukovođenje borbom nije bilo dobro kod II. i IV. bataljona, zbog slabe veze između jedinica. Komandno osoblje snašlo se je dosta slabo. Upotreba i sadejstvo oružja bilo je dobro osim upotrebe teških bacača, koji nisu došli do izražaja u ovoj akciji. Odstupanje nije bilo sa prihvatom. Taktički borbeni potezi naših starešina i jedinica nisu bili dovoljno u skladu sa situacijom na bojištu. Veza između jedinica slabo je funkcionisala, izvještavanje je bilo sporo i kasno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom major:	Načelnik major:	Komandant major:
Niko Aračić	...[9]	**Mato Meštrović**

(M.P.)

[8] Na kosi Osoje postoje k. 433 i k. 520. Redakcija nije mogla utvrditi na koju se misli.

[9] Potpis nečitak.

BR. 78

ZAPOVIJEST ŠTABA KARLOVAČKE NO BRIGADE OD 23. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U LAZINI[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 52
Dne 23/XII 1944.

ZAPOVJEST
(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

U Lazini nalazi se 130 ustaša, naoružani sa 2 t.mitraljeza, 8 p.mitraljeza, 1 t.bacačem, 2 l.bacača i ostalo puške. Utvrđeni su u 3 bunkera od drva i zemlje. Jedan bunker je na stanici, jedan na raskršću kod prve kapele od stanice, a jedan kod kapele pokraj crkve. Bunkeri su ograđeni žicom, a selo je na dijelovima zatvoreno žicom. Neprijatelj je smješten u ta 3 bunkera i u dijelu sela oko prve kapele do stanice.

U Draganićima na gl. cesti gdje put izlazi iz Lazine nalazi se 120 jegerovaca.[2]

U Domagoviću nalazi se jedna satnija ustaša.

U Draganićima na željezničkoj stanici nema nikoga.[3]

Naš zadatak jeste likvidirati neprijatelja u Lazini[4] i osigurati izvođenje ove akcije; za izvršenje ovog zadatka

NAREĐUJEMO:

I. — Prvi borbeni red: III. bat., IV. bat., (bez 1 čete), II bat. 1 breda mitr. 12,7 mm 1 odj.[5] džon-bula

1. —

a) III. bataljon ojačan bredа mitraljezom 12,7 mm napasti će neprijatelja iz sjevero-zapadnog pravca i to tako, da sa dvije čete napada duž kuća sela, do kipa Sv. Nikole na raskršću i desnim kri-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26—2/4, k. 1223.

[2] Vjerovatno dijelovi njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka.

[3] Domobransku posadu na željezničkoj stanici Draganići rastjerala je Karlovačka NO brigada 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 39 i 72).

[4] O izvršenju postavljenog zadatka vidi dok. br. 97, 111 i 163.

[5] Odjeljenje

jur.[6] pionira, 1 odj. džon-bula I. bat.

Svega: 3 bataljona, 1 mitralj. 12,7 2 odj. džon-bula.

lom do crkve. Jednom četom na svom lijevom krilu, po likvidaciji neprijatelja jednu četu odrediti za čuvanje zarobljenika, koje odmah otpremati putem do ruba šume, jednom četom organizirati kolonu za izvlačenje plijena, a jednom četom sakupljati plijen i odmah ga evakuirati putem do ruba šume.

b) IV. bataljon (bez jedne čete), ojačan 1 odel. džon-bula iz I. bataljona napasti će neprijatelja na stanici iz istočnog pravca i produžiti čišćenje sela do prvog kipa na raskršću. Po likvidaciji neprijatelja odmah krenuti sa bataljonom i zarobljenicima putem do ruba šume, istočno od sela Lazine. U slučaju potrebe ostaviti jedan vod za evakuaciju plijena kojeg će kolima pokupiti III. bataljon.

c) II. bataljon ojačan sa jednim odelenjem džon-bula iz inžinj. čete napasti će neprijatelja jednom četom iz južnog pravca nizom kuća na bunker kod kapelice pokraj crkve, a sa dvije čete osigurati izvođenje akcije iz pravca Draganića na liniji istočno ispred potoka Kupčine, zatvarajući cestu koja vodi od Draganića za Lazinu.

2. — Prateća četa
Sastav: Prateća četa (bez breda mitr.)

Svega: 4 t.bacača i 1 p.k.top.

2. —

Postaviti će se na rubu kanala Preboja do pruge i tući željezničku stanicu i kapelicu Sv. Nikola.

3. —

Jednim odelenjem minera izvršiti rušenje mosta i pruge na djelu od potoka Kupčine u pravcu ž. stanice Draganići, a jednim odelenjem minera izvršiti rušenje pruge na djelu Domagovićke kose.[7] Paljenjem započeti kad započne napad.

[6] Jurišnih

[7] Na karti 1 : 100.000 ne postoji Domagovićka kosa. Vjerovatno se misli na Domagovićku šumu.

4. — Brigadna rezerva. Sastav: 1 četa IV. b.[8]

Svega: 1 četa

4. — postavit će se na rubu potoka Preboja 500 met. zapadno od pruge.

5. — I. batalj. ostati će u Kupčini sa osiguranjem iz pravca Šišljavića i od Kupčinske šume.

6. — Veza. Telefonsku vezu uspostaviti od komandnog mjesta sa III. i IV. bataljonom.

Komandno mjesto na potoku Preboje kod pruge.

U Kupčini ostaviti sadanju telefonsku vezu sa istim rasporedom.

7. — Brigadno previjalište biti će na rubu šume istočno od Lazine. Organizirati u Kupčini 8 kola za prevoz ranjenika.

8. — Evakuaciju plijena preuzet će III. bataljon. Zarobljenike pratit će IV. bataljon i paziti da ne pobjegnu, radi čega će ih vezati.

9. — Jedinice će krenuti na zadatak iz Kupčine 24. XII. o.g. u 11.30 sati od mlina. Kod kretanja: II. bataljon, odelenje minera, III. bataljon sa dva odelenja minera, veze, prateća četa, rezerva i IV. bataljon.

10. — Intendantura i bataljonske komore ostati će u sadanjim bazama.

Za 24. ov. mj. prirediti suhu hranu.

Bojna komora ostati će u sadanjim bazama.

11. — Početak akcije će se odrediti.[9]

12. — Znaci raspoznavanja za dan 23. XII. o. g. biće **ćebe — Čačak,** a ugovoreni **Marko — Jovo.** Na dan 24. XII o. g. biće **Ka . . .**[10] **— Koprivnica,** a ugovoreni **Branko—Vinko.** Vidni znaci za oba dana: dizanje puške vodoravno u vis 3 puta, a odgovor dizanje puške vertikalno u vis 2 puta.

---

[8] Bataljona

[9] Napad je započeo 24. decembra u 19,30 časova (vidi dok. br. 97).

[10] Nečitko u originalu.

13. — Štabovi bataljona i komande četa doći će u naš štab pola sata nakon prijema zapovjesti.

14. — Štab brigade biti će u Kupčini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
Tabor Rafael

Komandant, major:
Boris Balaš

(M.P.)

Dostavljeno: Štabu XXXIV. Divizije na uvid,
Svima jedinicama ove brigade na izvršenje, 23. XII. o. g. ordonansom pješakom u 11,30 sati.

Načelnik, kapetan:
S. O.

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »PAVLEK MIHOVIL MIŠKINA« OD 23. DECEMBRA 1944. ŠTABU 32. NO DIVIZIJE O BORBI KOD KLOŠTRA[1]

ŠTAB
BRIGADE »PAVLEKA MIŠKINE«
N.O.V.
Oper. broj 49
Dne 23. XII. 1944. god.

Operativni izvještaj o vođenoj borbi dne 20. XII. 1944. u šumi Sjeća[2] kod Kloštra.

ŠTABU XXXII. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavlja se operacijski izvještaj o vođenoj borbi dne 20. XII. 1944. godine u šumi Sjeća kod Kloštra Podravskog u sljedećem:

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5—1/2, k. 1195.

[2] Velika seča

1). Borba se vodila u šumi Sjeća kod Kloštra Podr. (prilog skica[3] iz koje se vidi na kojim se mjestima vodila borba u šumi i izvan ove).

2). Borbu su vodili I., II. i III. bataljon i četa za vezu brigade »Pavleka Miškine«. Susjedna sudejstvujuća jedinica bila je udarna brigada »Braće Radića«.[4]

3). Neprijateljske jedinice protiv koje se naše jedinice borile je 1. Kozačka Divizija. Jačina nije poznata, iznosila je od prilike 1.200 Čerkeza. Imena starješina nepoznata su.

4). Namjera neprijatelja je zaobići naše položaje kod šume Sjeća i udariti našim jedinicama u leđa i bok u čemu je neprijatelj i uspio.[5] Naša odluka obraniti položaj i pod pritiskom jačeg neprijatelja sa 2 bataljona povući se u sastav brigade »Braće Radića« a sa jednim bataljonom probiti se i napasti neprijatelja sa boka.

5). Izdate zapovjedi bile su za ovu borbu usmene, a isto tako i za povlačenje dobivena je usmena zapovjed od komandanta divizije.[6]

6). Borba je počela dne 20. prosinca o. g. u 10.30 sati prije podne.

7). Tok borbe: Pošto je neprijatelj izvršio obilazak s. Budrovca za Suhu Katalenu a iz Suhe Katalene izvršio napad na s. Prugovac, gdje su se nalazili slabiji djelovi brigade »Matije Gubca«[7] te su se isti povukli u Kloštar P.[8] a iz Prugovca neprijatelj je izvršio napad na bataljon brigade »Matije Gubca« koji je bio zaposjeo duž željezničku prugu ispred Kloštra[9] i ovi djelovi su se povukli u pravcu Kloštra i Pitomače a neprijatelj je došao za leđa naše brigade.

Prema usmenoj zapovjedi komandanta divizije trebalo je II. bataljon ojačan sa jednom četom izvršiti prodor u Kloštar. II. bataljon sa svoje 2 čete izvršio je prodor za s. Prugovac, odakle je napao neprijatelja a neprijatelj se je u neredu povukao za šumu Sjeću u pravcu Đurđevca.

III. bataljon i I. bataljon bez jedne čete probijali su se brigadi »Braće Radića« od šume Sjeća uz potok za Kloštar P. s tim, da obrazuje kad uđe u sastav brigade »Braće Radića« zaštitnicu.

---

[3] Redakcija nije pronašla tu skicu.

[4] Vidi dok. br. 65.

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, 157 i 158.

[6] Komandant 32. NO divizije bio je tada Rade Bulat.

[7] U selu Prugovcu nalazila se na predstraži jedna četa te brigade (vidi Arhiv VII, reg. br. 10/3, k. 55: izvještaj Štaba 32. divizije od 11. januara 1945. upućen Štabu 10. korpusa NOVJ).

[8] Podravski

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 69.

U svom povlačenju ova dva bataljona probijala su se kroz šumu Sjeća potokom a zatim kanalom Suha Katalena u sastav brigade »Braće Radića«. Bataljoni su bili tučeni mitraljeskom vatrom od Kloštra i sa neprijateljskih položaja k.129 od pravca Kalinovca.

Jedna četa II. bataljona i jedna četa I. bataljona povukle su se u šumu Sjeća ispred neprijatelja za Sirovu Katalenu odakle su došle u sastav brigade u s. Kozarevac.

Naše jedinice u ovoj borbi nisu bile pripremljene iz razloga pošto je neprijatelj došao u leđa, vatra se dobivala bočno te se nije nikako moglo vršiti organizovano povlačenje.

U povlačenju brigada je imala dosta gubitka a isto tako jedan vod od II. bataljona koji je bio iz s. Prugovca upućen za Kloštar P. te je dočekan mitraljeskom vatrom od neprijatelja i imao osjetljive gubitke.

8). Ishod borbe. Postavljeni ciljevi i zadaci izvršeni su. Zarobljeno 1 mitraljez (lufterica), 1200 metaka, 1 konj i 1 samar. Ubijeno 32 neprijateljska vojnika i 41 ranjen.

9). Vlastiti gubici: U ljudstvu 5 poginulih, 26 ranjenih od kojih a). komesar brigade Lačan Stevo, b). komesar II. bataljona Uzun Mirko, c). komesar I. bataljona Hasan Ivan, d). komesar 1. čete I. bataljona Stupec Rudolf, e). ml. vodnik Mihoci Ignac, f). ml. vodnik Prkotić Vjekoslav, g). vodnik Ladetić Josip. Nestalo 11 drugova.

1). Utrošeno municije:

mauzer	1850.—
engleskih	2770.—
talijanskih	50.—
za šmajsere	85.—
mina za teški bacač	14.—
mina za laki bacač	10.—

Izgubljeno oružje:

7 engleskih pušaka sa 300 metaka,
7 pušaka mauzer sa 280 metaka,
2 talijanske puške sa 50 metaka,
4 defanzivne bombe i
7 ofanzivnih bombi.

Izgubljeno od spreme:

5 pari odijela poginulih drugova i
11 pari odijela sa nestalim drugovima.

11). U ovoj borbi naročito se je istakao ranjeni drug Mihanović Dušan iz 3. čete II. bataljona, koji je kao ranjen zarobio 1 mitraljez i spasio svoj puškomitraljez. Od jedinica se nije nijedna naročito istakla.

12). U ovoj borbi nije se ni jedna jedinica slabo držala.

13). Pouka iz ove borbe: Veza sa brigadom »Matije Gubca« nije bila uhvaćena što je krivica do same te brigade. Brigada »Matije Gubca« povukla se sa svoga položaja i dozvolila neprijatelju da dođe bez borbe u bok odnosno u leđa našoj brigadi.

Ovaj slučaj između jedinica u buduće da se ne bi desio, t.j. da ne bi druga jedinica znala da se ova povukla, trebalo bi za ovo koristiti ugovorene znakove raketama što se kod nas vrlo slabo ili nikako ne koristi t.j. svi se plaše ako se raketa baci da će biti otkriven položaj.

Ovaj slučaj nije predviđen da bi neprijatelj mogao doći iza leđa i da će se brigada »Matije Gubca« povući.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pomoćnik komesara kapetan:
Gugo Josip

Komandant kapetan:
Alojz Kovačić

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PROSTORIJI DREŽNIK-GRAD — POLJANAK[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 81 /44
24. XII. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj
o borbama Drežnik[2] —
Poljanak dostavlja:

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o borbama kod Drežnika, u vremenu od 13—17 ov. mj. Zemljište na kome se vodila borba pretstavljeno na sekciji Gospić 1 : 100.000.

Dana 13 o. mj. neprijatelj je od pravca Vaganca izbio u Drežnik u jačini od jedne bojne ustaša i 2 bataljona legije.[3]

Naša I. i III. Ud. brigada nalazile su se na prostoriji Lipovača — Drežnik — Čatrnja — Korita i Poljanak.

Namjere neprijatelja bile su ugroziti komunikaciju Rakovica — Plitvice, koja je nama služila za saobraćaj, osigurati povlačenje četnika od pravca Bihaća prema Ličkoj Jesenici, te uspostaviti posadu u mjestu Drežniku. S druge strane angažovanje naših snaga na ovom pravcu zbog neprijateljskog napada na Korenicu.[4]

Naša namjera bila je odbaciti neprijatelja sa komunikacije Drežnik — Plitvice, spriječiti prolaz četnika i uopće širenje neprijatelja, a u cilju da mu se nanesu što teži i osjetljiviji gubitci.

Za ove borbe izdavana su usmena i putem telefona naređenja.

13. XII. mj. oko 7 časova neprijatelj je u tri kolone izbio od Vaganca na desnu obalu Korane kod Gavranić mosta.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 24/1, k. 827.

[2] Na karti 1 : 100.000 piše Drežnik-Grad.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, 149, 151 i 152.

[4] Dijelovi njemačke 373. i 392. legionarske divizije zauzeli su Korenicu 14. decembra (vidi dok. br. 82, 104, 111 i 151).

[5] Vjerovatno se misli na most na Korani kod sela Gavranić-Humke.

Bataljon I. Ud. brigade koji se nalazio na tom sektoru prihvatio je borbu sa neprijateljem na Korani, međutim nakon kraće borbe neprijatelju je uspjelo da odbaci naše snage i sa glavninom da prodre u sam Drežnik. U isto vrijeme jedna neprijateljska kolona izbila je preko Korane u pravcu Lipovače, gdje mu je također nakon kraće borbe uspjelo da ovlada Lipovačom, koju je neprijatelj odmah napustio, i povlačio se u pravcu Drežnika. Oko 12 časova ponovo je došlo do borbe na liniji s. Lipovača — Metla — Drežnik u kome je međuvremenu inicijativa bila u našim rukama, gdje nam je uspjelo djelomično odbaciti neprijatelja prema cesti Drežnik — Vaganac. U istom međuvremenu neprijatelj je dobio pojačanje i nastavio sa nadiranjem u pravcu Drežnika, gdje mu je uspjelo odbaciti naše snage, te da ovlada samim Drežnikom, Irinovcom i Kolić brdom.[6]

Oko 16 časova izvršen je napad na neprijatelja u Irinovcu i Kolić brdu u kome je napadu angažovan jedan bataljon III. brigade i 3 bataljona I. brigade. Oko 16.30 časova neprijatelj je izvršio protu-napad u pravcu Lipovačkog polja i Metle, gdje mu je uspjelo odbaciti naše snage i zadržati pomenuta mjesta u svojim rukama. Oko 20 časova pod pritiskom naših snaga neprijatelj je napustio Metlu i Lipovačko polje i povukao se u Irinovac i Drežnik. Iste noći od Vaganca u Drežnik došlo je oko 2.500 četnika sa namjerom da se probiju prema Ličkoj Jesenici.[7]

Dana 14. XII. o. g. neprijatelj je sa manjim snagama izvršio ispad na pravcu Irinovca i Metle, gdje je bio uz kraću borbu odbačen od dijelova I. udarne brigade.

Istog dana oko 10 časova ustaše su izvršile ispad u pravcu Čatrnje za osiguranje prolaza četnika, koji su nešto kasnije krenuli u pravcu Ličke Jesenice. Na čelo četničke kolone angažovana su tri bataljona III. ud. brigade, koji su oko 11 časova primili borbu kod Selišta. Oko 12 časova neprijatelj je angažovao jače snage na pravcu svoga desnog krila sa namjerom da odbaci naše snage sa komunikacije u čemu mu je nakon jednosatne borbe i uspjelo. Zbog manevra neprijatelja i kretanja pomoćne kolone pravcem Korita — Biljevina, bataljon koji se nalazio na Poljanku bio je ugrožen radi odsjecanja i povukao se ispred neprijatelja iza Korita, te na taj način nije uopće dolazio do izražaja, odnosno nije došlo do sukoba na Poljanku. Dok su četnici prolazili za Saborski i L. Jesenicu, odnosno dok je III. Ud. brigada vodila borbu sa čet-

[6] Kolić brdo nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

nicima, dijelovi I. Ud. brigade angažovali su se na neprijatelja u Drežniku sa namjerom ispitivanja.

Dana 15. XII. o. g. tri bataljona I. Ud. brigade, ojačani sa vodom tenkova, izvršili su napad na neprijatelja u Irinovcu i Drežniku. Borba je počela u 7 časova i trajala do 9.30 časova. U ovom napadu dovoljno su se zalagale naše jedinice gdje im je tokom borbe uspjelo da neprijatelja protjeraju iz Irinovca i djelomično iz Drežnika, međutim uvidjevši neprijatelj slabu vatru naših snaga oko 9.30 časova izvršio je protunapad gdje mu je uspjelo ovladati sa Irinovcom i Metlom. Ali se odmah povukao u Irinovac i Drežnik.

Dana 16—17 XII. o. g. neprijatelj je vršio ispade sa manjim snagama u pravcu Metle i Lipovače, gdje je u kraćoj borbi odbačen na prvobitne baze.

U ovim borbama nisu postignuti uspjesi ni željeni rezultati. Sam uspjeh može se tumačiti više politički nego vojnički, s obzirom da su u ovoj borbi bili sa neprijateljske strane zastupljeni ustaše, četnici i legioneri. U ovim borbama neprijatelj je imao slijedeće gubitke: 137 mrtvih, 74 ranjena i 1 zarobljen podoficir. Zaplijenjeno 3 karabina, 9 mina za tromblon, 5 bombi i 1.000 metaka.

Sopstveni gubitci: 9 poginulih, 33 ranjena. Među ranjenima od rukovodioca nalazi se drug Duduković Rade, pom. komesara bataljona, i 3 nestala druga. Od oružja izgubljen je jedan puškomitraljez.

U ovim borbama utrošeno je 23.000 metaka raznog kalibra za mitraljeze i puške, 27 mina za mali bacač, 22 mine za teški tal. bacač, 60 mina za laki bacač i 6 mina za Džonbul-bacač.

Imena lica i jedinica koji su se istakli u ovim borbama nije bilo.

Imena lica ni jedinica u ovim borbama koji su se slabije držali nije bilo.

U ovim borbama pojavilo se dosta nedostataka, koji su prilično i utjecali na samu borbu. Prilikom prelaza neprijatelja preko Korane nije dovoljno iskorišćena prirodna preprека gdje su se neprijatelju mogli nanesti teži i osjetljiviji gubitci. Isto tako ima momenata da naše jedinice često puta gube kontakt sa neprijateljem i na taj način gubi se kontrola nad neprijateljem i njegovim namjerama. Isto tako naše jedinice slabo iskorišćavaju strateško zemljište i povoljne položaje, kao na pr. što je bio slučaj sa našom III. brigadom, koja je držala položaje na Maglić Vrhu[8] i Lisine, gdje je neprijatelju uspjelo bez većih gubitaka da odbaci naše

[8] Na karti 1 : 100.000 piše: Maglić Br.

snage. S obzirom da na ovome sektoru nema povoljnoga sledećeg prihvatnog položaja, smatramo da su se ovi položaji morali upornije držati, a na taj način i neprijatelj bi pretrpio teže gubitke. U protivnom neprijatelj je bez poteškoća zbacio naše snage sa Maglić Vrha i Lisine, i bez poteškoća produžio put prema Ličkoj Jesenici. Još jedni slabi momenti su kod naših jedinica i da kad pojedina jedinica postigne izvjesne uspjehe, zanesu se sa time i ne vode računa o protunapadu neprijatelja koje on redovito vrši prigodom napada. Takav slučaj desio se i ovog puta prilikom napada na Drežnik, gdje je neprijatelj osjetio slabu vatru i izvršio protivnapad, gdje je i uspio. Vjerujemo da bi se ove borbe i uspješnije završile kad bi se raspolagalo dovoljnom količinom municije.

Pored ovih nedostataka osjeti se kod nižih štabova da ne posjeduju dovoljno samoinicijative, te ne procjenjuju u dovoljnoj mjeri situaciju, u čemu je uglavnom doživljaj neuspjeha.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik
D.[9] Hrstić

Komandant — pukovnik
Mih. Vojnović

[9] Dušan

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U DREŽNIK-GRADU[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj 82/44
24. XII. 1944 g.

Dostavlja se operativni
izvještaj o napadu na Drežnik:

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. Dostavlja se operativni izvještaj o vođenoj borbi dana 18. o. mj. kod Drežnika. Ispred našeg položaja na kome se vodila borba proteže se prirodna prepreka Korana. Sam položaj mjestimično pošumljen i manevrast i imade prirodne zaklone. Zemljište pretstavljeno na sekciji Gospić 1 : 100.000.

2. Neprijatelj se nalazio u Vagancu i Drežniku u sastavu I. ustaške bojne u Drežniku sa nešto legionara i VII. ustaške bojne u Vagancu sa nešto legionara. Isto tako neprijatelj je držao u Drežniku vanjsku odbranu, sa utvrđenim rovovima i bunkerima.[2]

3. Naše snage sačinjavali su VII. Ud. divizija bez jedne brigade,[3] Unska operativna grupa,[4] Haubički divizion IV Korpusa, tenkovska četa i naša Divizija.

4. Neprijateljske namjere bile su odbaciti naše snage sa komunikacije Rakovica — Plitvice — Korenica i proširiti odbranu Bihaća, odnosno jače osigurati povlačenje neprijatelja sa juga.[5]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27/1—2, k. 827.

[2] O neprijateljskim snagama u Vagancu i Drežnik-Gradu vidi dok. br. 47.

[3] U toj borbi učestvovala je 1. i 3. brigada 7. NOU divizije (vidi dok. br. 47 i Arhiv VII, reg. br. 25—2/11, k. 830: zapovijest Štaba 7. NOU divizije od 17. decembra 1944).

[4] Vidi dok. br. 105.

[5] Riječ je o povlačenju Nijemaca, ustaša i četnika iz Dalmacije (opširnije o tome vidi dok. br. 27 i 47).

5. Prema dobivenoj zapovjesti[6] od Štaba Korpusa Op. broj sl. od 16. XII. o. g. naša divizija dobila je zadatak da sa tri bataljona osigura izvođenje operacije na Drežnik, na liniji Sadilovac — K.357 — Arapdol, naslanjajući dva bataljona na desnu obalu rijeke Korane južno i jugo-istočno od Drežnika. I. Ud. brigadu staviti pod komandu VII. Udarne divizije, a II. Udarnu brigadu u korpusnu rezervu. Brdski divizion u sastav Unske operativne grupe.

6. Za izvođenje ove operacije izdata je pismena zapovjest[7] Op. Br. 79/44 od 17. XII. o. g., koja je dostavljena Štabu Korpusa na uvid prema rasporedu naših jedinica.

7. Napad na Drežnik počeo je 18. o. mj. u 6.30 časova, do koga vremena naše jedinice zauzele su određene položaje.

U 7.30 časova glavnina neprijatelja u paničnom bijegu povlačili su se iz Drežnika cestom i lijevo od ceste u pravcu Vaganca.[8] Po izbijanju neprijateljskog čela kod Cvetković sela,[9] naš I. i III. bataljon otvorio je jaku i iznenadnu vatru na neprijatelja, koji se naglo počeo širiti lijevo od ceste, osjećajući prazninu u pravcu mosta neprijatelju je uspjelo da glavninu svojih snaga prebaci preko mosta i Pašine luke preko Korane. U ovom međuvremenu u samom Drežniku neprijatelj je ostavio jače snage kao zaštitnicu, koje su davale otpor sve dok glavnina nije prešla preko Korane a u tome momentu počela se povlačiti i zaštitnica, koja je naišla isto tako na naš I. i III. bataljon, kao i dijelove VII. Udarne divizije od Sadilovca. Ova zaštitnica neprijatelja organizovala je jedno kratko vrijeme odbranu iznad Cvetković sela i uspjela djelimično da se prebaci pod zaštitom jednog tenka koji je došao od Vaganca u sastav svoje glavnine. Naš I. i III. bataljon III. Udarne brigade uspješno je neprijatelja tukao sa desne obale rijeke Korane, od k.379 do zaključno k.357.

8. U ovoj operaciji naš zadatak izvršen je u potpunosti. Sam uspjeh postignut je što se je neprijatelju uspjelo nanesti gubitke u ljudstvu i materijalu.

U ovoj borbi naše jedinice nanesle su neprijatelju gubitke od 60 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Zaplijenjeno: 2 kabarina, 250 metaka, 6 bombi, 2 para odijela.[10]

9. U ovoj borbi mi smo imali 2 druga ranjena.

---

[6] Odnosi se na zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 47).

[7] Navedenu zapovijest redakcija nije mogla pronaći.

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 154.

[9] Na karti 1 : 100.000 piše: Cvetičko Selo.

[10] O ukupnim neprijateljskim gubicima u borbama za Drežnik-Grad vidi dok. br. 105 i 111.

10. U ovoj borbi utrošeno je 6.600 metaka za puške i mitraljeze raznog kalibra, 10 tromblonskih mina i 30 mina za Tal.[11] bacač 81 mm, te 36 granata za poljsku bateriju.

11. Imena lica i jedinica koji su se istakli u ovim borbama nije bilo.

12. Imena lica i jedinica koji su se slabo držali nije također bilo.

13. Za vrijeme ove operacije naročitih nedostataka kod naših jedinica nije bilo. Kao jedini nedostatak je taj, što telefonska veza nije uspostavljena na vrijeme, već sa zakašnjenjem od jednog sata.

Vidni znakovi[12] nisu korišćeni prilikom borbi između VIII. Udarne divizije i naše III. Udarne brigade, kojom prilikom su dijelovi VII. Ud. divizije otvorili vatru na bataljon III. Udarne brigade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik **D. Hrstić**

Komandant — potpukovnik **Mih.[13] Vojnović**

[11] Talijanski
[12] Riječ je o optičkim sredstvima veze.
[13] Mihajlo

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA ČETNIKE U LIČKOJ JESENICI[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj 83/44
24. XII. 1944 god.

Operativni izvještaj
o napadu na četnike u
Ličkoj Jesenici dostavlja:

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo operativni izvještaj o borbi koja je vođena dana 15. o. mj. sa četnicima u Ličkoj Jesenici.

1.) Prostorija na kojoj se vodila borba leži u dolini, mjestimično manevrasto i pošumljeno, gusto naseljeno što je neprijatelj koristio za odbranu. Zemljište pretstavljeno na sekciji Karlovac — Gospić 1 : 100.000.

2.) Ova neprijateljska posada brojila je oko 2.000 Đujićevih četnika.

3.) Napad na neprijatelja izvodila je II. Udarna brigada sa tri bataljona.

Neprijateljeva namjera bila je da izvrši odmor u Ličkoj Jesenici, te da izvrši mobilizaciju četnika sa toga sektora, kao i onih ljudi koji još nisu do danas ušli u NOV, zatim da krene u pravcu Gacke doline sa istom namjerom.[2]

4.) Naša namjera bila je napasti neprijateljske manje snage i uništiti ih. Napad izvesti u momentu kad neprijateljska glavnina iziđe iz Ličke Jesenice.

5.) Za ovaj napad izdata su usmena naređenja.

6.) Sa napadom se otpočelo 15. o. mj. u 15.30 časova sa tri pravca: sa jednim bataljonom da ovlada prugom od Begovca do Koraća, zatim širenje u lijevo preko K.582, a sa desnim krilom ugrožavati Korać, na kome se nalazila neprijateljska pretstraža. S drugim bataljonom križanja ceste koja vodi

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25/1—2, k. 827.

[2] Opširnije o njihovom povlačenju pravcem Knin — Bihać — Otočac — Sušak vidi dok. br. 19, 27, 35, 45, 80, 83 i 111 i Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213.

za Dabar i Ličku Jesenicu šireći se desno do K.582 i lijevo K.521. Trećim bataljonom od K.521, do Potpolja. U ovom rasporedu napadnuti neprijatelj u Ličkoj Jesenici, odnosno svojim pretstražama. Kod prvog naleta neprijatelj je osjetio naše jače snage i naglo se počeo povlačiti prilično neorganizovano sa položaja u pravcu želj. stanice[3] i Borovog Vrha. Naše jedinice, videći povlačenje neprijatelja, pojačale su pritisak naročito na lijevom i desnom krilu i ugrozile neprijatelja u samom mjestu Lička Jesenica. Oko 16 časova neprijatelj je pojačao snage na lijevom i desnom krilu, a zatim izvršio nagli protunapad u tri pravca prema našim položajima i usput odbaciti naše snage. Borba se završila oko 17 časova.

7.) Prilikom ovoga napada nisu postignuti željeni rezultati. Odluka nije bila realna u odnosu naših i neprijateljskih snaga. U ovoj borbi neprijatelj je imao 36 mrtvih i 28 ranjenih, među kojima od poginulih jedan oficir i jedan pop. Zaplijenjeno nije ništa.

8.) Naši gubitci 9 mrtvih i 12 ranjenih i 5 nestalih. Izgubljeno 11 karabina i 1 puškomitraljez.

9.) U ovoj borbi utrošeno je 4.800 metaka za puške i mitraljeze raznog kalibra i 4 mine za teški bacač.

10.) Imena lica i jedinica koji su se istakli nije bilo.

11.) Imena lica i jedinica koji su se slabije držali, također nije bilo.

12.) Glavni neuspjeh u ovoj borbi bilo je slaba ocjena situacije prilikom razrade plana za napad. Osmatranje neprijatelja zbog magle bilo je otežavano tako da izvještaji i podatci koji su prikupljeni nisu bili tačni. Računalo se, a i prema podatcima da je neprijatelja došlo u Ličku Jesenicu svega oko 2.000, od koga je broja jedna kolona od 5000 otišla za Dabar, a isto tako osjetila se jedna kolona koja se nije mogla procjeniti, odnosno njezin broj, zbog magle. Na temelju ovih podataka donešena je odluka da se napadne zaštitnica neprijatelja, jer se računalo da je neprijateljska glavnina produžila put prema Dabru. Međutim u Ličku Jesenicu došlo je oko 3.000 četnika, od koga je broja 2.000 ostalo u Ličkoj Jesenici a ostatak otišao prema Dabru.[4] Prilikom samoga napadaja štabovi bataljona nisu bili dovoljno u situaciji, a prilikom povlačenja neprijatelja potcjenili njegovo otstupanje i tako pojedini štabovi bataljona izgubili komandu nad svojim jedinicama.

Gubitke uglavnom pretrpio je jedan vod, koji je ne procjenjujući [situaciju] ušao preduboko u momentu kad je neprijatelj vršio protunapad i na taj način njegovo izvlačenje

[3] Riječ je o željezničkoj stanici Lička Jesenica.

[4] Vidi dok. br. 83 i 111.

brisanim prostorom bilo je otežavano. Pored toga izvlačenje nije bilo vojnički, odnosno nije predviđeno da bi neprijatelj vršio protunapad i štićenje jedinica koje su se izvlačile nije bilo nikakvo.

Iskustvo iz ove borbe podvlačimo, prvo kao važno procjena situacije (nepotcjenjivanje neprijatelja), drugo imati potrebnu rezervu za upotrebu u danom momentu, treće upoznati štabove i borce sa protunapadima neprijatelja koje on redovito uobičava.

Gornji nedostatci iznijeti su na konferenciji štaba brigade i pravilno ih kritikovali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik
D. Hrstić

Komandant — potpukovnik
Mih. Vojnović

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI, O ORGANIZACIJI I RADU JEDINICA[1]

ŠTAB
VIII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
A. Br. 198/44
24. XII. 1944 god.

Opći vojno-organizacioni izvještaj
za mjesec decembar 1944. god.
dostavlja:

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Prema naređenju toga Štaba Br.____ od ____ ____[2] dostavlja se vojno-organizacioni izvještaj za mjesec decembar u slijedećem:

a) Opštu vojnu situaciju u mjesecu decembru uglavnom karakteriše prodor Crvene armije prema Blatnom Jezeru na Istočnom bojištu, zatim ofanziva Crvene armije i jedinica Narodno-oslobodilačke vojske u Sremu,[3] te izbijanje jedinica Narodno-oslobodilačke vojske pred Vinkovce.[4] Također spajanje Crvene armije sa jedinicama VI i X Korpusa Narodno-oslobodilačke vojske, kod Virovitice,[5] kao i oslobađanje čitavog teritorija Albanije, zauzimanjem Skadra.

Ofanziva Narodno-oslobodilačke vojske u zemlji, oslobođenje Kraljeva, Čačka, Užica,[6] te ugrožavanje komunikacije

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26/1—2, k. 827.

[2] Redakcija nije mogla pronaći to naređenje. Broj i datum izostavljeni su u originalu.

[3] Jedinice NOVJ i Crvene armije izbile su u Srem krajem oktobra 1944 (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 19, 20 i 21).

[4] Jedinice 1. proleterskog korpusa NOVJ (1, 5, 11. i 21. divizija) izbile su 14. decembra na liniju s. Sotin — s. Berak — s. Orolik — s. Otok (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 136, 144, 151, 153 i 156 i »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, str. 409—414, Vojni istoriski institut Jugoslovenske narodne armije, Beograd, 1957).

[5] O uspostavljanju kontakta između jedinica 6. i 10. korpusa NOVJ i jedinica Crvene armije vidi dok. br. 48 i 111 i knj. 35, dok. br. 97.

[6] Kraljevo je oslobođeno 28/29. novembra, Čačak 2. decembra, a Užice (sada Titovo Užice) 16. decembra 1944 (opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 377—379, Vojni istoriski institut Jugoslovenske narodne armije, Beograd, 1957).

Užice — Višegrad — Sarajevo. Potom borbe u sjevernoj Dalmaciji, oslobađanje Knina,[7] a u Lici Gračaca[8] i izbijanje naših jedinica prema Lapcu.[9] U Crnoj Gori oslobođenje Podgorice.[10]

Na zapadnom frontu njemačka zimska protuofanziva u Belgiji i prodiranje, kao i odbacivanje, savezničkih snaga na izvjesnim otsjecima.

Vojna situacija na sektoru naše divizije uglavnom karakteriše se: operacijama na sektoru Plaški, Vojnovac, Lička Jesenica, zatim vođene borbe na otsjeku Drežnik — Poljanak — Korita, kao i uporne odbrambene borbe na odsjeku Prijeboj — Ličko Petrovo Selo i Prijeboj — Korenica.[11]

Raspored neprijateljskih snaga na sektoru naše divizije uglavnom je na liniji Vaganac — Ličko Petrovo Selo — Bihać, zatim Vojnovac — Josipdol i Oštarije — Ogulin. Također neprijatelj čvrsto drži komunikaciju kao i svoje posade na istoj, na liniji Josipdol — Modruš, te preko Kapele za Jezerane i dalje u Gacku dolinu. U ovome mjesecu važno je napomenuti prolazak četničkih ostataka iz Bosne i Dalmacije, a pod komandom popa Đujića, koji su u ovom mjesecu kretali od Bihaća komunikacijom za Vaganac — Drežnik — Poljanak — Lička Jesenica, te odlazak za Gacku dolinu i dalje na Sušak. Naša divizija sa ovim četnicima na odsjeku Vaganac — Drežnik, Drežnik — Poljanak i Saborski — Lička Jesenica, vodila je uporne borbe i nanela im gubitke.[12]

Raspored naših snaga u vezi ovakove situacije na našem sektoru, bio je uglavnom sledeći: po izvršenoj operaciji t.j. napadu na neprijateljska uporišta Troj-Vrh, Vojnovac i Mudrić Gl.,[13] III. brigada naše divizije izvršila je pokret sa sektora Plaški na sektor Rakovica — Drežnik — Poljanak. Na ovom sektoru brigada je imala zadatak zatvoriti pravac prema ne-

---

[7] Jedinice 8. korpusa NOVJ oslobodile su Knin u borbama od 26. novembra do 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98 i 111 u ovoj knjizi; knj. 35, dok. br. 75, 80, 82 i 97; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[8] Jedinice 11. korpusa NOVJ (13. i 35. NO divizija) oslobodile su Gračac 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 104, 109 i 111).

[9] Pravcem Suvaja — Lapac prodirale su jedinice 20. divizije 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 75, 93 i 111; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[10] Podgorica (sada Titograd) je oslobođena 18. decembra 1944. (opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2, str. 399, Vojnoistorijski institut, Beograd, 1965).

[11] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, 149, 151, 152, 153, 154 i 155.

[12] i [16] Opširnije o tome vidi dok. br. 80, 82 i 111.

[13] O napadu na Troj-vrh (trig. 599), s. Vojnovac i Mudrić glavicu (k. 501) vidi dok. br. 13, primjedbu br. 3

prijatelju u Vagancu, te osigurati komunikaciju Drežnik — Poljanak — Pl. Jezera.[14] U ovome vremenu I. i II. brigada naše divizije bile su raspoređene na odsjeku Plaški — Blata — Lička Jesenica, kao i Plaški — Draga — Tuk, zatvarajući pravac prema neprijatelju Vojnovac — Josipdol — Oštarije. Na ovom sektoru I. i II. brigada imale su žestokih borbi sa neprijateljem koji je vršio svakodnevni ispad u pravcu njihovih položaja. U ovim borbama neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke ali i naše jedinice imale su dosta gubitaka (naročito I. brigada), koja je vodila upornu borbu sa 33 ustaškom bojnom »Braće Tomljenovića«.[15]

S obzirom na vođene borbe i gubitke koje je I. brigada preživjela bilo je potrebno izvjesno vrijeme brigadi dati odmora za sređivanje, te, po odobrenju toga štaba, naš Štab divizije i I. Udarna brigada na dan 1. XII. t. g. prebacili smo se na sektor Slunj — Lađevac. Ovdje je I. brigada izvršila sređivanje jedinica, popunu komandnog kadra i održala nekoliko konferencija sa komandnim kadrom. Na dan 11. XII. t. g. I. brigada izvršila je pokret na sektor Rakovica — Drežnik i preuzela položaje II. muslimanske brigade na odsjeku Grabovac — Drežnik — Lipovača.

U vremenu od 12—16 decembra t. g. I. i III. brigada vodile su žestoku borbu sa I. i II. ustaškom bojnom VII. Zdruga i četničkom grupacijom, koja je kretala preko Ličke Jesenice za Gacku Dolinu.[16]

Na dan 17. decembra t. g. II. Udarna brigada izvršila je pokret sa sektora Plaški na sektor Rakovica — Brajdići, a u vezi pretstojeće operacije, t.j. napada na neprijateljsko uporište Vaganac, ali situacija se izmjenila, jer je neprijatelj skoncentrisao jače snage na liniji Bihać — Izačić — Vaganac, te napad na neprijateljsko uporište Vaganac nije usljedio. U međuvremenu Štab divizije izvršio je pokret za Rakovicu.

Neprijatelj koji je osiguravao prolaz četničkoj grupaciji linijom Vaganac — Drežnik — Poljanak — Lička Jesenica, nakon prolaska četnika zaposjeo je sa prvom ustaškom bojnom Drežnik-Grad.[17] U vezi ovakove situacije izvršen je napad na neprijatelja od strane jedinica VII Udarne divizije i Unske Operativne Grupe.[18] Naša III. brigada vršila je osiguranje od Baljevca i Vaganca, te zaposjela desnu obalu rijeke Korane u selu Smoljancu tukući neprijatelja koji je povlačio

[14] Opširenije o tome vidi dok. br. 81, 105 i 111.

[15] Vidi dok. br. 13.

[17] U Drežnik-Gradu se tada nalazila Posadna bojna 8. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (Arhiv VII, reg. br. 2/1—109, k. 59).

[18] Napad na Drežnik-Grad izveden je 18. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 81, 105 i 111).

se drumom Drežnik — Vaganac. Za ovu operaciju naša I. Ud. brigada stavljena je pod komandu VII. Ud. divizije, dok II. brigada nalazila se je u rezervi na prostoriji Čatrnja — Selište. U borbi nije učestvovala.

Po izvršenoj operaciji na Drežnik, I. Ud. brigada ostala je i dalje pod komandom VII Ud. divizije i krenula na [Cazinsku] Krajinu, radi operacije na neprijatelja na odsjeku Cazin — Gnjilovac — Ostrožac.[19] III. Ud. brigada ostaje na pravcu Drežnik — Lipovača i Drežnik — Smoljanac, zatvarajući pravce neprijatelju u Vagancu.

Naša II. Ud. brigada 19. XII. t. g., u vezi situacije u Lici, kreće na odsjek Prijeboj — Ličko Petrovo Selo i Prijeboj — Korenica. Brigada vodi upornu odbrambenu borbu sa neprijateljem, koji teži da uspostavi saobraćaj komunikacijom Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Korenica.[20]

Neprijatelj iz svojih garnizona vršio je češće upadanje u oslobođeni teritorij u namjeri odbijanja naših snaga, razbijanja uspostavljanja vlasti, pljačke narodne imovine, kao i prikupljanja podataka o našim jedinicama i tome sl. Svi neprijateljski ispadi bili su odbijeni, a neprijatelj je imao uvjek gubitaka.

Četnička kolona uspjela se probiti kroz naše jedinice na Ličku Jesenicu i dalje prema Gackoj dolini.

Stanje kod neprijateljskih jedinica na sektoru naše divizije, obzirom na opću situaciju u svijetu i zemlji, može se komotno reći da je slabo. Moral kod neprijatelja svakodnevno je slabiji, a što se naročito vidi iz posljednjih borbi naše II. Ud. brigade na odsjeku Prijeboj — Korenica, gdje neprijatelj, iako napada nas sa dva pravca, ne uspjeva ovladati Prijebojem, već naše jedinice poslije kraće borbe prelaze u kontranapad i protjeruju neprijatelja u polazne baze. Istina ima još ponekih neprijateljskih jedinica koje se pri našem napadu na njih dosta dobro bore, a to je naročito kod ustaških formacija koje su do sada učinile mnogo zlodjela i koje se boje pasti u ruke naših boraca.

Poslije oslobođenja Knina i Gračaca osjeća se veći priliv neprijateljskih snaga na liniji Lapac — Bihać i Bihać — Vaganac. Sa ove linije neprijatelj se proširio i ovladao komunikacijom Ličko Petrovo Selo — Prijeboj i Prijeboj — Korenica, gdje je u Korenici uspostavio svoj garnizon i ogorčeno se brani.[21]

---

[19] Napad na Gnjilovac izveden je 22. decembra 1944 (vidi dok. br. 60, 105 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije pisan 7. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ).

[20] Opširnije o tome vidi dok. br. 107, 111, 151, 152, 153 i 154.

[21] Vidi dok. br. 105 i 111.

Jedan bataljon I. Ud. brigade u ovome trenutku ostao je da zatvara pravac prema neprijatelju u Vojnovac — Troj-Vrh, koji je odbio nekoliko manjih ispada neprijatelja, dok jedan bataljon II. Ud. brigade nalazi se na odsjeku Cerovac — Vukmanić kontrolišući pravce prema neprijatelju.

b) Naš Štab je potpun. Štab I. Udarne brigade je potpun, a u posljednje vrijeme izvršene su izmjene u slijedećem: Komandant brigade major Mikašinović Simo postavljen je za v.d. načelnika štaba divizije, a na njegovo mjesto za v.d. komandanta postavljen je kapetan Miljković Joco. Za načelnika Štaba postavljen je kapetan Žutić Mirko, dosadašnji načelnik štaba II. Udarne brigade, za operativnog oficira postavljen je komandant III. bataljona iste brigade kapetan Ljepović Vojin. Štab brigade je mlad osim komesara i izgleda u ovakovom sastavu da će moći zadovoljiti.

Štab II. Udarne brigade nije potpun, jer nije postavljen operativni oficir odnosno ađutant. Izmjene u štabu izvršene su i to: za V.d. komandanta brigade postavljen je kapetan Škaljac Rade, koji je do sada bio načelnik Karlovačke brigade, a za načelnika štaba postavljen je dosadanji operativni oficir kapetan Kličković Simo. Novi komandant moći će zadovoljiti uz dobru pomoć našeg štaba. Sve ostalo kao i u izvještaju od prošlog mjeseca.[22]

Štab III. Udarne brigade je nepotpun. Komandant brigade major Pajić Dragan ranjen je u borbi na Troj-Vrhu i nalazi se u bolnici. Osjeća se njegova otsutnost, jer kapetan Ćujić Đuro izgleda da ga ne bi mogao zamjeniti. Pomoćnik komesara brigade Radanović Stevo premješten je u VII Udarnu diviziju, dok na njegovo mjesto postavljen je komesar bataljona iz I. Ud. brigade Bakić Ilija koji će u ovom štabu dobro doći i pomoći. Dok se vrati komandant brigade iz bolnice mislimo da će štab kao cjelina zadovoljiti.

Sve ostalo u ovom štabu kao i u prošlom izvještaju. Štabovi bataljona za nešto su izmjenjeni, ali nema bitne razlike od prošlog izvještaja. Štabovi bataljona većinom su mladi u svim brigadama i treba im veća pomoć od strane viših štabova, a također i više kontrole i uzimanja na odgovornost za propuste koje učine. Sve ostalo kod štabova bataljona kao u prošlom mjesecu.

Operativni štab za Kordun prema naređenju toga štaba rasformiran je. Komandant kapetan Gabrić[23] postavljen je za vojno-ob. oficira u našem štabu, dok komesar Momčilović Rade postavljen je za komesara Brdskog diviziona. Načelnik

[22] Vidi knj. 35, dok. br. 79.
[23] Stanko

kapetan Pajić[24] postavljen je za oficira pri štabu II. Udarne brigade.

Štab Brdskog diviziona nije popunjen. Komandant diviziona nalazi se na kursu, a njegovu dužnost vrši potporučnik Zaklan. Sve ostalo u ovome štabu kao u prošlom izvještaju.

c) U toku prošlog mjeseca u našoj diviziji kod štabova brigada nije bilo formiranja novih jedinica. Kod Štaba divizije formiran je inžinjerski bataljon, koji do sada nije popunjen sa ljudstvom i komandnim kadrom. Sav komandni kadar koji bi trebao ući u ovaj bataljon, kao komandiri četa i vodnici, nalaze se na kursu. Po završetku ovog kursa mislimo u potpunosti oformiti ovaj bataljon i popuniti ga sa najpotrebnijim brojem ljudi.

Kod štaba III. Udarne brigade oformljen je jurišno-pionirski vod, koji je u ovom mjesecu bio na kursu i vratio se. U borbi još nije učestvovao. Ostala formiranja prema najnovijim naređenjima i uputama o formaciji vojske nisu poduzimana, a obzirom na sadašnje brojno stanje jedinica naše divizije.

d) Pregled brojnog stanja i naoružanja dostavlja se u prilogu ovog izvještaja.[25] Obzirom na sadašnje brojno stanje i naoružanje naše divizije, koje se za nešto povećalo od prošlog mjeseca — naročito oružje koje je zadobiveno u posljednjim operacijama, divizija je sposobna za izvršenje dobivenog zadatka samostalno ili u sklopu više jedinica.

Naoružanje divizije je dobro. Sa municijom za sada raspolaže se vrlo slabo i računa se da sa ovom municijom ne bi mogli izvršiti jednu složeniju operaciju. Za oružje nedostaje maziva, te često puta automatska oruđa zataje na položaju zbog nedovoljnog podmazivanja, što se vrlo negativno odražava na naše borce, a ponekad izgube povjerenje u svoje oružje, te češće puta i bez stvarne potrebe napuste položaj izgovarajući se da im oružje ne radi, fali municija i t.sl.

U statističkom smislu divizija je u opadanju, a u vezi izbacivanja jednog dijela ljudstva u posljednjim operacijama koje je naša divizija vodila u ovome mjesecu.

e) Socijalni i nacionalni sastav dostavlja se u prilogu ovog izvještaja.[26] Borci i rukovodioci ove divizije većinom su zemljoradnici. Radnika, intelektualaca, srednjoškolaca i ostalih u diviziji ima manji broj. Uglavnom ljudstvo je sastavljeno

---

[24] Miloš

[25] i [26] Redakcija nije pronašla te priloge. Brojno stanje i naoružanje, socijalni i nacionalni sastav ljudstva 8. divizije dati su u tabelarnim pregledima Štaba 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 1 i 2).

od Kordunaša Srba i Hrvata, sa Korduna, kao i Hrvata sa Pokuplja, dok manji broj ima muslimana i Talijana.[27]

f) Stručna sprema kod boraca i rukovodioca naše divizije od prošlog mjeseca za nešto se poboljšala, jer iskustvo iz posljednjih operacija, koje je na konferencijama i štapskim sastancima pravilno iskorišćeno za pouku i u mnogome je pomoglo da borci i rukovodioci u tome za nešto napreduju. Ovo nam se pokazuje u tome, jer vidimo da su jedinice II. brigade u borbama na otsjeku Plaški i na otsjeku Prijeboj — Korenica vodile uspješne borbe, nanijele neprijatelju osjetljive gubitke u ljudstvu i materijalu, dok sopstveni gubitci bili su minimalni. Uvidili su naši borci i rukovodioci da je zaista najefikasnije tući neprijatelja na onom pravcu gdje se on ne nada t.j. izvršiti sa jedinicom brz manevar i tući neprijatelja bočno.

U pogledu vojničkog rada sa jedinicama radilo se prema postojećem programu, koga je izdao taj štab, ali koji još nije u potpunosti obrađen, jer vojna situacija nije dozvoljavala. Radilo se kod I. Ud. brigade najviše, jer je bila na odmoru izvjestan broj dana. Još svi borci i rukovodioci nisu stekli potrebna vojnička znanja za rukovođenje jedinicama, a borci u vojničkim radnjama, kako bi to doista trebalo. Procjena situacije kod nižih rukovodioca još nije na visini, jer često puta pojedini[28] potezi ne odgovaraju stvarnoj situaciji koje učine jedinice.

Korišćenje zemljišta za manevar i utvrđivanje uglavnom je kao i u prošlom mjesecu, tek može se reći da se u ovom pogledu sasvim nešto malo napredovalo. Kopanje streljačkih zaklona nije onakovo kako bi trebalo dok često puta streljački zakloni nisu niti na liniji gdje treba da se postavi vatrena linija, te razumije se plan vatre automatskih i ostalih oruđa u vezi s time nepravilan je.

Vatra svih oruđa iskorištava se u granicama sposobnosti boljih rukovodioca i rukovaoca vatre i iskorišćava se dobro.

Poteškoća u sprovođenju postojećeg programa u život sa borcima jeste u tome, što komandni kadar još uvijek nije dorastao da može samostalno vršiti predavanja svojim borcima u pravom smislu riječi, jer još uvijek raspolaže sa prilično slabim znanjem o vojno-političkim pitanjima, te je pomoć dosta slaba, a kod nekih rukovodioca čak i nedovoljna. Mali broj rukovodioca ima u našoj diviziji, a naročito nižih (vojnih) koji mogu biti dobri nastavnici svojim jedinicama.

---

[27] Riječ je o Italijanima koji su poslije kapitulacije Italije prešli na stranu jedinica NOVJ.

[28] Naredni dio rečenice vjerovatno bi trebalo da glasi: potezi koje učine jedinice ne odgovaraju stvarnoj situaciji.

Da bi se poboljšalo ovakovo stanje naš Štab preduzeće češće obilaske jedinica, više konkretne pomoći štabovima i ostalim rukovodiocima, kao i veću i strožiju kontrolu nad radom pojedinih štabova i ostalih odgovornih lica, te uzimanje na odgovornost za neizvršenje naređenja po svim pitanjima.

Dejstvo artiljerijskih oruđa i pratećih baterija u posljednje vrijeme poboljšalo se kod svih naših jedinica i moglo bi se reći da za sada zadovoljava iako još ima izvjesnih nedostataka, koji će se u najskorije vrijeme sa energičnim radom otkloniti, te na taj način povjerenje naših boraca — pješaka u artiljerijska i prateća oruđa biće veće i sadejstvo bolje.

U posljednjih mjesec dana u pogledu obuke ljudstva u smislu odbrane od bojnih otrova, ličnoj i kolektivnoj zaštiti od istih nije se preduzimalo ništa. Također u smislu službe osmatranja, uzbunjivanja i pružanja pomoći postradalim od bojnih otrova od trupnog lekara odnosno referenta saniteta ove divizije nije učinjeno ništa.

Na podoficirskom kursu nalazi se 50 slušaoca, kod kojih i sada traje nastava. Prema izvještajima rukovodioca kursa i ličnom konstatacijom uspjeh će biti na ovom kursu zadovoljavajući.

Naš divizion u posljednje vrijeme sve dobivene zadatke izvršavao je dobro. U nekim naročitim operacijama nije učestvovao zbog toga što u posljednje vrijeme nije raspolagao sa potrebnom municijom. Sa ljudstvom ovoga diviziona izvodi se svakodnevna specijalna obuka na oruđima i može se reći da skoro sve ljudstvo u divizionu dobro poznaje svoja oruđa i zna da rukuje sa istim.

Prateće čete po brigadama su dosta dobre. U posljednje vrijeme može se reći da uglavnom rješavaju dobivene zadatke, naročito ako se upotrebe po baterijama i pod jedinstvenom komandom određenog rukovodioca. Zapaža se nedostatak u municiji za teške bacače. Skoro nikakove rezerve u pogledu pješadijske i ostale municije nema.

U toku prošlog mjeseca izdavane su redovno »Naše Novine«, kao džepne novine i ostali dopisi za štampu i »Zidne novine«. Pismenost uglavnom zadovoljava i teži se energičnom suzbijanju nepismenosti kod boraca u našim jedinicama.

g) Za specijalne jedinice uglavnom može se reći slijedeće:

— izviđačka služba uglavnom zadovoljava. Još u potpunosti nisu izviđački vodovi sposobni za svoj zadatak, što im u mnogome onemogućava malo brojno stanje i još nedovoljna izvježbanost u izviđačko-osmatračkoj službi, kao i prikupljanju potrebnih podataka o neprijatelju, njegovom rasporedu,

jačini, namjeri itd. Potrebno bi bilo oformiti pri štabu divizije izviđačku četu, a pri štabu brigade izviđačke vodove, ali s obzirom na sadašnje brojno stanje općenito u jedinicama nije nam moguće.

— Inžinjerske jedinice po brigadama postoje, sem kod III. Ud. brigade čiju smo inžinjersku četu uzeli u punom sastavu za formiranje inžinjerskog bataljona pri diviziji. Potreban alat i materijal za zadatak koji si sada momentano postavljaju ove jedinice imaju, dok za komplikovanije zadatke koji bi se eventualno postavili jedinicama, taj ratni materijal ne bi bio dovoljan.

— Vojno-obavještajna služba u našim jedinicama nije na visini, ali uglavnom za današnje prilike zadovoljava.

— Sve ostale pomoćne službe uglavnom zadovoljavaju kao i pravilno se koriste od strane pojedinih štabova.

h) Moral i borbenost naše divizije kao cjeline je srednji, može se reći.

— Ishrana se vrši redovno kuhanjem na kazanima i zadovoljava.

— Oprema jedinica dobijanjem spreme u posljednje vrijeme se poboljšala i može se reći da je za sada dosta dobro.

— Prema svem napred iznijetom može se reći, da je naša divizija sposobna da izvrši dobiveni zadatak, bilo samostalno ili u sastavu drugih jedinica, pa i šireg obima.

Kao najaktuelniji problemi koji se postavljaju pred nas jesu: obučavanje komandnog kadra u rukovođenju jedinicama, u vojničkoj vještini, sposobnosti manevrovanja (naročito štabova bataljona i komandi četa i nižih starješina), učvršćivanje borbene discipline, kao i popune ljudstva u smislu nove formacije jedinica itd.

i) Namjera našeg štaba u operativnom smislu jeste napad na neprijatelja, — ustaše i legionare u Vagancu,[29] a u vezi općeg plana toga štaba kao i dejstvo naše divizije sa jednom brigadom na komunikaciji Prijeboj — Korenica i Prijeboj — Ličko Petrovo Selo.

U pogledu poboljšanja sadašnjeg stanja preduzeli smo: najintenzivniji rad po svim poljima vojničkog i političkog rada po brigadama, češćim obilaskom jedinica i davanje konkretne pomoći štabovima brigada i bataljona, te strožijom

[29] Napad na Vaganac izveden je 31. decembra 1944 (vidi dok. br. 106; Arhiv VII, reg. br. 2—68/1, k. 828: izvještaj Štaba 8. divizije od 5. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

kontrolom i pozivanjem na odgovornost za neizvršenje naređenja, kao i podizanje autoriteta komandnog kadra, komandi četa i vodova itd.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik **D. Hrstić**

V.d. komandanta potpukovnik **Mih. Vojnović**

(M. P.)

BR. 84

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE O BORBAMA KOD MOSLAVINE, ĐURĐENOVCA I O SITUACIJI NA SEKTORU VIROVITICE[1]

ŠTAB
XVI. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. Broj: 135/44
Dana 24-XII-1944

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE

1. 22 o. m. oko 10 časova neprijatelj iz Moslavine, u jačini 300—350 vojnika (ustaša XV bojne sa jednom kompanijom Nijemaca 13 ss divizije)[2] preduzeli su nasilno izviđanje u pravcu položaja jedinica I brigade (t.j. u pravcu Čađavice). Naišavši na isturena prednja odelenja jedinica I brigade na Orešnjak pst., ova jača izviđačka neprijateljska grupa uspela je potisnuti prednje odelenje I brigade do u visinu Martinaca,[3] našto su jedinice I brigade ne čekajući nepri-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 55—3, k. 951.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi da li je u selu Moslavina bilo dijelova njemačke 13. SS legionarske divizije »Handžar«. Poslije teških gubitaka koje je pretrpjela u istočnoj Bosni i na području Čazme, kao i zbog masovnog dezerterstva (u oktobru i novembru 1944), Divizija je većim dijelom razoružana, a preostalo ljudstvo upućeno je radi reorganizacije u Zagreb. U januaru 1945. nalaze se neki njeni dijelovi na fortifikacijskim radovima na odsjeku Vinkovci — Mikanovci — Sarvaš — Dalj. Od tada se ona više ne pojavljuje kao borbena jedinica (vidi dok. br. 111 u ovoj knjizi, knj. 34, dok. br. 110 i knj. 35, dok. br 97).

[3] Na karti 1 : 100.000 piše: Martinci Miholjački.

jatelja na svojoj glavnoj odbranbenoj liniji (kanal Dravski)[4] izvršile sa jednim bataljonom kontranapad i neprijatelja odbacile sa sektora Martinci i naterale natrag u Moslavinu.

U isto vreme neprijatelj je preduzeo u jačini jedne satnije (150—200) ljudi nasilno izviđanje u pravcu sela Crnac, prema položajima jedinica II brigade. Jedinice II brigade koje su bile postavljene (četa II bataljona) na kanalu u visinu Hrastik šume, dočekala je istu neprijateljsku grupu na vrlo kratkom odstojanju, otvorivši iznenadnu vatru na neprijatelja, koji se je prilično neoprezno kretao, i iznenadivši ih u potpunosti nanele su neprijatelju gubitke oko 30 mrtvih (koji su ostavljeni neizvučeni) i veći broj ranjenih. Ostatak neprijateljske izviđačke grupe, koji je uspeo da se izvuče u paničnom begstvu bacajući pojedine stvari sa sebe, pobegao je u Moslavinu.

2. Naši gubitci iznose 2 mrtva i 3 lakše ranjena druga. Raspored naših jedinica je uglavnom stari, kako vam je već to javljeno našim zadnjim izveštajem.[5]
3. Na sektoru Moslavina — Miholjac i Miholjac — Našice nije došlo tokom zadnjih dana do nekih značajnijih promena, sem što je u Miholjac pristiglo oko 30 tenkova i oko 450 vojnika, a izvestan broj tenkova otišao je prije dva do tri dana za Našice i sada kontroliše cestu Našice — Miholjac.
4. Sa jedinicama VI Korpusa (XL divizijom) održavamo tesnu vezu i sa istima sadejstvujemo. Noću 22/23 o. m. ova divizija vršila je demonstrativan napad na Đurđenovac i Našice, a težište akcije te noći bilo je rušenje mosta na komunikaciji Našice — Miholjac na kanalu Vučica u visini šume Topolovac. Pri izvođenju ove akcije jedinice II brigade sadejstvovale su i potpomagale izvođenje ove akcije sa teškim oruđem (bacačima). Akcija koju su izvodile jedinice XVIII brigade XL divizije nije uspela jer su neprijatelju došli odmah u pomoć tenkovi iz Miholjca i jedinice XVIII brigade morale su se povući ne porušivši most.[6]
5. Situacija zapadno od Virovitice sada je ovakva: linija fronta ide od Suhe Katalene — Prugovac — Kloštar — Podr. Mekiš — Đuretina. Neprijatelj lagano i sistematski nadire u pravcu Pitomače, potiskujući pred sobom jedinice X Hrvat-

---

[4] N. Dravski kanal

[5] Vidi dok. br. 70.

[6] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 36/5, k. 1298: izveštaj Štaba 18. brigade pisan 23. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije.

skog Korpusa,[7] a tek juče je došao u sukob sa jedinicama Crvene Armije koje drže položaje zapadno od Pitomače u visini sela Kladareva, ali su ruske jedinice do sada neprijateljske napade odbile.[8]

6. Naša Artiljeriska brigada ne raspolaže uopšte ni sa kakovim materijalom za vezu, te se rad i dejstvo artiljerije uopšte ne može zamisliti bez najnužnijih i najpotrebnijih sredstava za vezu. Obzirom da mi u diviziji raspolažemo samo sa najnužnijim i vrlo malim brojem sredstava za vezu (telefonskim materijalom, to vas molimo, da ukoliko vaš otsek za vezu raspolaže sa telefonskim materijalom, da nam se hitno uputi (telefonskih aparata, telefonska centrala i telefonskog kabla).
7. 26 o. m. na drugi dan Božića naša divizija treba da organizuje priredbu u Podr. Slatini.[9] Da bi ista što bolje uspela, molimo vas da ako je moguće uputite nam vašu glumačku ekipu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za štab divizije,

Načelnik, major
Rebula

[7] Vidi dok. br. 111, 163, 164, 165, 166, 167 i 169 i Arhiv VII, reg. br. 40/30, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.
[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 111 i 123.
[9] Vidi dok. br. 124.

BR. 85

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O BORBAMA I STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 360/44
Dne 24. XII. 1944. god.

Predmet: Opći vojno-organizacioni izvještaj za decembar 1944 god.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

OPERATIVNA SITUACIJA:

Tokom ovog mjeseca naša Divizija operisala je na sektoru Prigorja, Moslavine i Podravine.

Prigorje: Zadatak naše Divizije u Prigorju bio je likvidacija manjih uporišta i vršenje mobilizacije za koju su postojali svi uvjeti.[2] Koncem prošloga mjeseca neprijatelj je izvršio jaču koncentraciju svojih snaga u jačini oko 6000 vojnika i uspio da potisne Diviziju sa te prostorije.[3] Većih promjena na sektoru Prigorja nije bilo. Uporišta koja je neprijatelj držao ranije ostala su ista, s tim što ih je pojačao i bolje utvrdio.

Moslavina: Stanje u Moslavini nije se znatno promijenilo. Za vrijeme dok je XXXIII. Divizija vršila likvidaciju

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13—1/1, k. 551 B.

[2] Divizija je u Prigorju (predio sjeveroistočno od Zagreba) dejstvovala u novembru 1944. Napadala je neprijatelja u Hrašćini Trgovišću i Donjoj Zelini i izvodila diverzije na komunikacijama Zagreb — Varaždin i Zagreb — Križevci (vidi knj. 35, dok br. 4, 11, 14, 21, 46 i 57; Arhiv VII, reg. br. 16—1/4, k. 1191: izvještaj Štaba 32. divizije pisan 1. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ).

[3] Dijelovi 1. ustaško-domobranske divizije, u sadejstvu sa posadama iz Križevaca i Svetog Ivana Zeline, započeli su 28. novembra 1944. napade na 32. NO diviziju, da bi oslabili njen pritisak u pravcu Zagreba i oslobodili komunikacije Zagreb — Sesvete — Varaždin i Zagreb — Dugo Selo — Križevci. Pod pritiskom daleko nadmoćnijih snaga, 32. NO divizija se povukla na prostoriju s. Cugovac — s. Budrovac — s. Remetinac (opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 35 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa pisanu 1. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

uporišta Korenovo i Gudovac[4] naša Divizija postavljala je osiguranje od Križevaca i D.[ugog] Sela.[5] Nakon što su likvidirana navedena uporišta naša Divizija krenula je u Podravinu.

Podravina: Stanje u Podravini znatno se promijenilo. Dolaskom Crvene Armije na prostoriju Virovitice[6] naša Divizija dobila je zadatak da se veže sa snagama Crvene Armije, da pređe na lijevu obalu Drave, da osigura lijevo krilo Crvene Armije i da otsječe neprijatelja na prostoriji Vizvara.[7] U isto vrijeme neprijatelj dovlači dva čerkeska puka u Koprivnicu i dok je naša Divizija glavnim snagama bila orjentisana na lijevoj obali Drave, a sa jednom Brigadom zatvarala pravac od Koprivnice,[8] neprijatelj je snažnim prodorom uspio da zauzme Novigrad[9] i Virje i lijevom kolonom Molve. Samim tim naš položaj na lijevoj obali Drave bio je ugrožen. Odlučeno je da se Divizija izvuče i da sa svim snagama zatvori pravac Novigrad — Pitomača. U višednevnim žestokim borbama neprijatelju je uspjelo da potisne našu Diviziju koja je bila prisiljena pred nadmoćnijim snagama da se povuče na prostoriju zapadno od Pitomače.[10] Dakle neprijatelj je uspio da ponovno stvori svoja uporišta u Novigradu, Virju i Đurđevcu. S time se je stanje u Podravini znatno pogoršalo. Neprijatelj vrši mobilizaciju, pljačka, pali i terorište narod. Prvi zadatak koji je postavljen pred Diviziju bio je uspješno riješen. Međutim drugi zadatak koji je postavljen usljed novonastale situacije nije se mogao potpuno uspješno ostvariti obzirom da su snage sa kojima se raspolagalo bile slabe u odnosu na neprijatelja. U tim borbama Divizija je pretrpila nekoliko neuspjeha. Naknadno se ustanovilo da situacija nije bila realna. Izbijanjem Crvene Armije na Dravu i snažni prodori kod Blatnog Jezera stvorili su psihozu da će se daljnji tok operacija istim tempom odvijati, međutim došlo je do zastoja, što je imalo vidnog uticaja na rad i uspjehe naše Divizije.

---

[4] Jedinice 33. NO divizije, u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom, napale su ustaško-domobranske posade u Velikom Korenovu i Gudovcu 2. decembra 1944 (vidi dok. br. 15, 111, 131, 133 i 134).

[5] Vidi knj. 35, dok. br. 101.

[6] O dolasku jedinica Crvene armije u rejon Virovitice vidi dok. br. 48 i 111.

[7] Jedinice 32. NO divizije forsirale su r. Dravu 9/10. decembra 1944 (vidi dok. br. 33, 51, 63, 111, 142, 145 i 148).

[8] Pravac Koprivnica — Podravski Novi Grad — Virje — Đurđevac zatvarala je NO brigada »Matija Gubec« (vidi dok. br. 33, 51 i 63).

[9] Podravski Novi Grad

[10] Divizija se povukla južno od Pitomače (vidi dok. br. 48, 51, 65, 68, 69, 79, 86, 111, 117; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

ORGANIZACIJA ŠTABOVA I JEDINICA:

Štab Udarne Brigade »Braće Radića«.

Od kada je bio ranjen komandant te Brigade kapetan Vulić[11] taj štab uopšte nije bio stalan, nego je doživljavao česte izmjene komandanata, što je imalo za posljedicu slabljenje čvrstine štaba i njegovog autoriteta pred štabovima bataljona. Ranjavanjem politkomesara Horvatić Mate, Brigada je do postavljenja novog komesara druga Baćuna,[12] t.j. od napada na Koprivnicu[13] do 16. XII bila bez političkog komesara, što se je mnogo osjetilo, jer je politički rad oslabio, a mlad i neiskusan štab nije mogao brzo i dobro savladavati sve poteškoće na koje je u svom radu nailazio ...

Štab Brigade »Matija Gubec«:

Taj Štab je potpun. Pošto se komandant Stevan Došen nalazio na višem oficirskom kursu njegovu dužnost vršio je zamjenik komandanta Cikojević Branimir. Isti je pokazao znanja i sposobnosti u rukovođenju, ali mu manjka odlučnost što je posljedica neiskustva u rukovođenju Brigade.

...

Štab I. bataljona:

Potpuno je izmenjen. Komandant Bojanić Ivan ranjen je kod Cugovca.[14] Pomoćnik komesara ranjen je kod Molvi. Novopostavljeni komandant Sladić Božidar ranjen je kod Kalinovca[15] ...

...

U posljednjim borbama sva tri komandanta bataljona u Brig. »Braće Radića« ranjena su. Izbor novih rukovodioca u štabovima bataljona bio je veoma mali. Bit će potrebno duže

---

[11] Ivan

[12] Ivan

[13] U napadu na Koprivnicu od 14. do 16. oktobra 1944. učestvovale su jedinice 10. korpusa, 40. NO divizija (bez jedne brigade) i dvije brigade 7. divizije 4. korpusa NOVJ (vidi knj. 34, dok. br. 40, 45, 51, 52, 57, 59, 62, 89, 110 i knj. 35, dok. br. 1).

[14] Jedinice 32. NO divizije vodile su borbu kod Cugovca 5. decembra 1944. sa dijelovima 1. ustaško-domobranske divizije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeša 10. korpusa od 5. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[15] O borbama kod Kalinovca vidi dok. br. 48, 65 i 86.

vremena i mnogo rada da se štabovi bataljona usposobe za samostalno rukovođenje svojih jedinica.

Brigada »Pavleka Miškine«:

Štab je potpun jedino što im je nedostajao ađutant. Štab kao cjelina još se nije snašao i saživio . . .

FORMACIJSKO STANJE JEDINICA I NJIHOVA POPUNA:

Divizija u svome sastavu ima tri brigade. Udarnu Brigadu »Braće Radića«, Brigadu »Matija Gubec« i Brigadu »Pavleka Miškina« i specijalne jedinice pri Štabu Divizije: Inžinjerski bataljon, četu za vezu, bol. četu, izviđačku četu, prateći vod, dopunski bataljon i podoficirsku školu.

Udarna Brigada »Braće Radića«

U svome sastavu ima tri bataljona, četu za vezu, bol. vod, izviđački vod i prateću četu.

Brigada »Matija Gubec«

U svom sastavu ima tri bataljona, četu za vezu, prateću četu, izviđački i bolnički vod.

Brigada »Pavleka Miškina«:

U svom sastavu ima tri bataljona, prateći vod, izviđački vod, bolnički vod i vod za vezu.

Formacijsko stanje naših jedinica ostalo je po istome, s tim što se brojno stanje znatno smanjilo.

BROJNO STANJE I NAORUŽANJE:

Brojno stanje naših jedinica ni iz daleka ne zadovoljava. To se naročito pogoršalo u borbama u Podravini, jer su jedinice imale veliki broj izbačenih iz stroja, a popuna je minimalna. Stanje oružja također se pogoršalo. U prošlim borbama izgubljeno je dosta automatskog oružja kao i pušaka, od kojih su veći broj odnjeli dezerteri. Detaljno brojno stanje i obrazloženje rashoda vidi se iz priloženog [pregleda].[16]

NACIONALNI I SOCIJALNI SASTAV:

Divizija većim djelom je sastavljena od Hrvata i većinom seljaci. Detaljno vidi iz priloženog pregleda.[17]

---

[16] i [17] Redakcija nije mogla pronaći te preglede. O brojnom stanju, naoružanju, nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva 32. NO divizije vidi dok. br. 118 i 119.

NASTAVA U JEDINICAMA:

Radi čestih borbi i pokreta kojima je bila izložena naša Divizija nastava u jedinicama nije se mogla sprovesti prema predviđenom planu. Osjećaju se veliki nedostatci u stručnom vojničkom znanju, u snalaženju za vrijeme borbe, u rukovanju sa oružjem, ali to sve nije se moglo otkloniti usljed prevelikih napora. Nakon svake akcije uspjelo se održati sastanke sa štabovima na kojima su temeljito pretreseni svi nedostatci i dati uputi za pravilan rad. U pogledu postizavanja vatrene nadmoći, t.j. efikasnog iskorištavanja našeg oružja stanje se nije popravilo, naprotiv, ono se pogoršalo, tako da je u pojedinim slučajevima dolazilo do otvorene sabotaže. Protiv toga poduzete su mjere i ima izgleda da će stanje u tom pogledu u najskorije vrijeme se popraviti. Što se tiče utvrđivanja, ono se je znatno poboljšalo i borci i rukovodioci u borbama došli su do uvjerenja da im je utvrđivanje nužno i ono se vrši na svakom mjestu gdje god se jedinice nalaze.

Nastava u podoficirskoj školi izvodi se uspješno i naša podoficirska škola potpuno je odgovorila svojoj svrsi. Svakoga mjeseca iz naše škole izlazi oko 40 nižih rukovodioca koji su u školi usposobljeni za rukovođenje sa jedinicama.

Nastava u dopunskom bataljonu gotovo se nije ni izvodila obzirom na malo brojno stanje naših jedinica i čim bi pristizali novi borci oni bi odmah nakon kratkog vremena bili upućivani u operativne jedinice.

Izbacivanjem iz stroja većeg broj sanitetskog osoblja ukazala se potreba da se nastavi sa sanitetskim kursem pri Štabu Divizije.

Pri Štabu Divizije također je organizovan politički kurs za usposobljavanje političkih delegata. I taj kurs obećaje dovoljno nade za podizanje nižeg političkog kadra.

SPECIJALNE JEDINICE I SLUŽBE:

Izviđačke jedinice:

Izviđačka služba u našoj Diviziji još nije zadovoljila. Moglo bi se reći da ta služba stoji najlošije. Dosadanje izviđačke desetine po bataljonima rasformirane su, s tim što se je najbolje ljudstvo upotrebilo za popunu izviđačkih vodova Brigada. Općenito kod svih izviđačkih jedinica osjeća se nedovoljna odgovornost za tu službu. Izvještaji koji se primaju neobjektivni su, kasno stižu i komandovanje se ne može uopšte osloniti na izvještaje naših organa.

Inžinjerijske jedinice:

Od prijašnje čete jurišnih pionira koju je imala naša Divizija i pionira formiran je inžinjerijski bataljon, koji je bio na 20-dnevnom kursu pri Štabu Korpusa.[18] Po svojim kvalitetima bataljon je u stanju da rješava zadatke koji se pred njega postave u granicama mogućnosti. U borbi za Kalinovac bataljon je imao dosta izbačenih iz stroja. Popuna je izvršena, ali školovanje novog ljudstva ide dosta sporo usljed čestih pokreta.

Jedinice za vezu:

Jedinice za vezu naše Divizije u posljednjim borbama pokazale su mnogo požrtvovnosti i veza je uvjek funkcionisala. Stručna sposobnost četa za vezu dobra je, ali po brigadama trebalo bi pojačati rad na stručnom uzdizanju novih boraca koji se upućuju za popunu. Poteškoće na koje nailaze čete za vezu jeste oskudica u kablu, njegovom slabom kvalitetu, kao i slabom telefonskom materijalu. Ukoliko uspijemo te materijalne nedostatke otkloniti naše jedinice za vezu potpuno će izvršavati sve postavljene zadatke. Radio služba također je dobra. Za vrijeme borbi samo u nekoliko navrata desilo se da je u momentu kada je veza bila najpotrebnija bila prekinuta. Referent za vezu u našoj Diviziji poručnik Kruno Kovačić ima dovoljno stručnog znanja i organizatorskih sposobnosti za uspostavljanje dobre veze.

Sanitetska služba:

Sanitetska služba u našim jedinicama jeste vrlo dobra. Požrtvovnošću kako referenata saniteta tako i četnih bolničara uspjelo se je da se i u najtežim borbama ranjenici na vrijeme evakuiraju i da im se ukaže potrebna pomoć. U prošlim borbama stradalo je dosta bolničara, te radi popune istog ljudstva potrebno je da se održi sanitetski kurs, kojemu se je pristupilo.

Intendantura:

Intendantska služba u našoj Diviziji uglavnom zadovoljava. Međutim dotur hrane za vrijeme borbi do prvog borbenog reda nije postignut. Često puta se dogodilo da je gotova hrana ostajala pozadi položaja, a borci da su gladovali, radi toga što intendanture bataljona nisu dovoljno vodile računa da makar i pod najtežim okolnostima osiguraju ishranu boraca. Poduzete su sve mjere da se ti nedostatci otklone.

---

[18] Riječ je o Štabu 10. korpusa NOVJ.

MORAL, BORBENOST, ISHRANA, OPREMA, ZDRAVSTVENO STANJE JEDINICA I RAZNI PROBLEMI KOJI SE POSTAVLJAJU :

Poslije odmora i sređivanja u Đurđevcu[19] Divizija je bila raspoložena i oduševljena za borbu. Dolazak Crvene Armije znatno je djelovao na borbeni moral boraca i rukovodioca naše Divizije. Zadatci koji su postavljeni pred Diviziju nisu bili u mogućnosti da se uspješno izvršavaju. Prelaz preko Drave bio je preuranjen, jer realni uslovi za likvidaciju Ždale i Gole i presjecanje otstupnice trupama kod Vizvara — Berzenca nisu postojali. Mislimo da je više iz spontanosti donešena odluka o tome i da je prerana, jer mi stvarno nismo znali dokle je Crvena Armija na tome pravcu doprla i koji su daljnji njeni planovi na tome pravcu i vjerujemo da bi koordinacija onda bila uspješnija i bolja. Neprijateljski prodor od Koprivnice zatekao je Diviziju u pripremama za napad na Ždalu gdje su se nalazile dve brigade[20] i neprijatelj je zbog toga prodro do Đurđevca tako rekuć bez otpora. Naše povlačenje sa Drave bilo je izvršeno pod vrlo teškim vremenskim okolnostima i borbom, što je imalo za posljedicu neuredno povlačenje jedinica. Jedinice zamorene maršom prihvatile su borbu kod Kalinovca. Napadi na Kalinovac bili su teški zadatci koji su se postavljali pred našu Diviziju. Šta je najvažnije nismo znali koji je cilj tih operacija, a izgubilo se iz vida zamorenost jedinica i nov način borbe t.j. frontalni na koji naše jedinice nisu bile priviknute. Kalinovac je mnogo oslabio udarnu sposobnost i čvrstinu naše Divizije, jer je u tim borbama izbačeno mnogo rukovodioca iz stroja od kojih komandant Brigade, politkomesar Brigade, četiri komandanta i četiri politkomesara bataljona i većina nižeg kadra — komandiri i komesari četa.[21] Mi smo u nemogućnosti da sve rukovodioce postavimo odmah, naročito političke. U borbama u Podravini Divizija je izgubila oko 300 ljudi, a dezertera je bilo usljed napornih pokreta i borbi . . . Neophodno je da se popuna izvrši jer o tome ovisi očuvanje našeg kadra i daljnja uspješna ak-

[19] Štab 32. NO divizije sa brigadom »Braća Radić« i brigadom »Matija Gubec« nalazio se u Đurđevcu od 5. do 9. decembra 1944. Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« nalazila se tada u rejonu Podravskog Novog Grada (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa pisane 6. i 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[20] Poslije forsiranja r. Drave napad na Ždalu pripremale su NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« i NOU brigada »Braća Radić« (vidi dok. br. 33, 51 i 63).

[21] Riječ je o gubicima koje je divizija pretrpjela u borbama 20. decembra 1944. na pravcu Kalinovac — Kloštar (vidi dok. br. 65, 69 i 79 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa od 22. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

tivnost. U Diviziji ima već nekoliko slučajeva namjernog kvarenja automatskog oružja, što je imalo za posljedicu povlačenje sa položaja. Krivci su uhvaćeni na djelu i bit će stavljeni pred vojni sud. Isto tako ima i slučajeva namjernog ranjavanja.

Iz prednjeg se vide problemi koji se postavljaju pred našu Diviziju i čije rješenje treba što prije realizovati, kako bi Divizija bila opet u stanju da izvršava postavljene zadatke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik, **Bobetko Janko**

Komandant — potpukovnik, **Bulat Rade**

(M.P.)

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA 32. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 10. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA KALINOVAC[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 369/44
Dne 24. XII. 1944.

Predmet: Operativni izvještaj o borbama u Kalinovcu.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Prema zapovjesti[2] Štaba Korpusa od 16. ov. mj. naša Divizija dobila je zadatak da uz pomoć artilerije Crvene Armije[3] i jedne baterije teških bacača uništi neprijatelja[4] koji je posjeo položaje u selu Kalinovcu i na koti 129 (sekcija Đurđevac 1 : 100.000).

---

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 37—2, k. 1191.

[2] Vidi dok. br. 48.

[3] Vidi dok. br. 48, objašnjenje br. 5.

[4] Prema depeši koju je Štab 10. korpusa dostavio Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. decembra 1944, u Kalinovcu su se nalazili dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

Izvršenje prednjeg zadatka stavljeno je u dužnost Brigadi »Matija Gubec«, koja je bila potpomognuta inžinjerijskim bataljonom.[5] Napad na određene položaje trebao je početi u 17 časova, međutim minobacačka baterija nije na vrijeme stigla, tako da je napad počeo tek u 19,30 časova. Napadu je prethodila žestoka artilerijska i minobacačka priprema koja je trajala oko 15 minuta. Za vrijeme same pripreme pješadija je vršila podilaženje do jurišnog otstojanja. Napadna kolona koja je napadala sa istočne strane imala je ispred sebe kanal kojega je neprijatelj držao pod svojom vatrom. Za vrijeme same pripreme neprijatelj se nalazio u svojim zaklonima i nije uopšte otvarao vatru, ali čim se je pješadija spremila za juriš neprijatelj je otvorio žestoku vatru iz svojih mitraljeza kao i teških bacača. Bataljonu koji je napadao sa istočne strane nije uopće dozvoljavao da se pojavi na mostu. Čim je taj bataljon pokušao da se prebaci preko kanala neprijatelj je na most bacio nekoliko mina od kojih je bataljon imao odmah desetak drugova izbačenih iz stroja. Prostor između naše pješadije i neprijateljskih položaja bio je brisan i odmah u početku borbe neprijatelj je zapalio nekoliko kuća i time osvetljavao cio predteren, što mu je omogućavalo da pravovremeno suzbije svaki pokušaj napada naše pješadije. Borba se je i dalje nastavljala. Naša pješadija u nekoliko navrata nastojala je da ušutka neprijatelja i pod zaštitom vlastitog oružja da izvrši upad u neprijateljske rovove ali svi ti pokušaji ostali su bez uspjeha, jer je neprijatelj uvjek uspjevao da se potpomaže sa susjednim oružjem. Već u samom početku borbe naše jedinice imale su veći broj izbačenih iz stroja i njihov borbeni potencijal znatno je opao. Udarna snaga se smanjila tim više što se je očekivalo od artilerije i minobacača da će uspjeti, ako ne uništiti, a ono bar demoralisati neprijatelja. Međutim neprijatelju s time nisu nanešeni ozbiljniji gubitci koji bi ga pokolebali u njegovoj odsudnoj odbrani.

Nakon što se je borba odužila i u samoj borbi izbačen je veći broj boraca i rukovodioca, a izgledi za uspješno rješenje iste bili su dosta nepovoljni i koštali bi još dosta žrtava, radi toga Štab Korpusa naredio je da se odustane od daljnjeg napada. Izvlačenje iz borbe izvršeno je u 1,30 sati. Postavljeni zadatak nije izvršen.

U toj borbi imali smo slijedeće gubitke:

11 poginulih, među kojima komesar bataljona Janeš Josip i komandir prateće čete Pališ Mijo. Ranjeno 40 drugova.

[5] Vidi zapovijest Štaba 32. NO divizije u Arhivu VII, reg. br. 29—1/1, k. 1191.

Nestalo 8. Izgubljen 1 engleski p.mitraljez.[6] Neprijateljski gubitci nisu utvrđeni.

Osnovni nedostatci koji su učinjeni u toj borbi bili su:

Nakon artilerijske pripreme pješadija je propustila nekoliko minuta da pođe, oklevajući sa jurišem, tako da je neprijatelju omogućila da se malo pribere. Nakon što nije uspio prvi juriš daljnji napadi koji su poduzimani nisu bili dovoljno organizovani niti se je koristila vatrena nadmoć našega oružja, tako da je na momente neprijatelj držao inicijativu u svojim rukama u pogledu vatre. U toku napada nije bilo dovoljno odlučnosti i energičnosti kod štabova bataljona i komandi četa, tako da su rukovodioci smatrali da je neprijatelja stvarno nemoguće uništiti, a da za njegovo mišljenje[7] nisu poduzimali nikakve mjere, nego su ostajali bezpomoćni. Nakon što je neprijatelj dao organizovan otpor borci i rukovodioci ostali su začuđeni, osjećajući izvjestan respekt pred neprijateljem.

Procjena situacije također je bila nerealna. Računalo se da je neprijatelj u jačini od oko 400 vojnika, međutim izgleda da su bile jače snage.

U ranijim borbama u Podravini i napornim marševima borbeni elan jedinica se znatno smanjio, što je imalo vidnog uticaja na tok borbe.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

[6] Prema depeši koju je Štab 10. korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 18. decembra 1944, gubici NO brigade »Matija Gubec« bili su 9 mrtvih i 54 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[7] Omaška; treba: uništenje.

BR. 87

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. DIVIZIJE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O UNIŠTENJU NEPRIJATELJSKIH SNAGA KOJE SU SE POVLAČILE IZ GRAČACA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
K. Op. Br. 790/24-XII 1944

Operativni izvještaj za
operaciju na sektoru
Gračac — Bruvno, na dan
9. XII. 1944. god.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ.

I. **Opis položaja:** sekcija Knin — Novigrad,[2] razmjer 1 : 100.000 (Jugoslavensko izdanje[3]). Sektor Gračac — Bruvno presjeca komunikacija koja veže pomenuta mjesta preko Mazina sa Unskom komunikacijom. Zemljište na ovom sektoru je manevarsko: kamenito, mjestimično pošumljeno, ispresijecano vrtačama i duž cijele komunikacije nalaze se pogodni položaji za obranu.

II. Dana 8. XII. 1944. g. bio je raspored naših snaga slijedeći: I. Brigada na prostoru Vučipolje — Smrekovac — Malovan, II. Brigada: Crni Vrh, k. 748, k. 674, Rujevac (k. 693), Kuk (k. 607), Kamara (k. 721), III. Brigada: 2 bataljona na komunikaciji Gračac — Bruvno na prostoru Dukići — Gornje i Donje Blanuše, a 2 bataljona na prostoru Vodena Glava.

III. **Jačina i naziv neprijateljskih snaga na sektoru Gračaca:** Dijelovi 373, 264. i 392. divizije kombinovani u jedan združeni odred, jačine oko 1200 vojnika, naoružanih sa 9 topova raznog kalibra, 10 bacača, nekoliko protuavionskih mitraljeza i velikim brojem automatskog oružja.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/2, k. 569.

[2] Na karti 1 : 100.000 piše: Novi Grad.

[3] Riječ je o izdanju Vojnogeografskog instituta Kraljevine Jugoslavije.

[4] U Gračacu su se neposredno pred povlačenje nalazile slijedeće neprijateljske jedinice: 2. bataljon 383. puka i 6. četa 384. puka njemačke 373. legionarske divizije, dijelovi 392. legionarske divizije i neke manje ustaške i četničke jedinice.

Pored ostalog, neprijatelj je raspolagao sa 18 artiljerijskih oruđa (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 109 i 111 i »Završne operacije za oslobođenje Jugoslavije 1944—1945«, str. 363—364, Vojni istoriski institut Jugoslovenske narodne armije, Beograd, 1957).

Zadatak ovog združenog odreda: Osigurati bok glavnim snagama pri povlačenju prema Bihaću,[5] vežući za sebe naše snage i ometajući u izvođenju bočnih akcija na pravcu neprijateljskog otstupanja. Pored svega da podržavaju ustaške i legionarske snage na sektoru Gospića i da vrše sistematske ispade na oslobođeni teritorij, u cilju pljačke i zlostavljanja naroda, kao i palenje kuća, te da bi otežali našim trupama životne uslove na rečenim sektorima.

Naše namjere: Ugroziti otstupni pravac neprijatelju pravcem Gračac — Lovinac, Gračac — Mazin, Gračac — Otrić i potpuno onemogućiti izvlačenje gračačke posade, u kojem cilju su vršeni lokalni napadi na rečene komunikacije, rušenje Štikadskog mosta,[6] zauzimanje Smrekovca i grupacije snaga za brzu intervenciju na sva 3 pravca, ukoliko neprijatelj pokuša prelaz istima. Izviđačka služba bila je upravljena na gračačku posadu i njezine namjere.

Istoga dana pred noć neprijatelj upućuje jake patrole u izviđanje prema Rastovića Mostu[7] i tuče jakom artiljerijskom vatrom prema zaseoku Dukić. Pred noć dobivamo podatke da su snage VIII. Korpusa izbile na sektor Otrića.[8] Ove dvije činjenice, kao i činjenica da je kod Štikadskog mosta komunikacija prema Lovincu onesposobljena za pokret vozila, upućivale su na zaključak, da će neprijateljska posada na sektoru Gračaca usmjeriti svoj pokret preko Bruvna u pravcu Bihaća. Ovo i zbog toga, što im je rečena komunikacija najbliža i što bi im se omogućavala prilika i daljeg zaštićavanja komunikacije Srb — Bihać, eventualnim garnizoniranjem na sektoru Mazina.

Na osnovu ovako procjenjene situacije izdata je usmena zapovjest štabovima brigada za pregrupaciju snaga duž komunikacije Rastovića Most — Blanuše, na kojem su pravcu posjednute sve glavnije tačke i to: III. brigada sjeverozapadno, a II. brigada i 2 bataljona I. brigade južno od rečene komunikacije, dok su 2 bataljona ostala na Smrekovcu, vežući neprijateljsku posadu na k. 735.

Dana 9. XII. 1944. g. u 4 sata neprijateljska prethodnica kreće se od Gračaca preko Rastovića Mosta prema Donjim

---

[5] Pravcem Knin — Otrić — Srb — Bihać povlačile su se neprijateljske jedinice koje su razbijene u rejonu Knina (vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98, 111, 129, 131 i 134 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[6] O napadu dijelova 13. NO divizije na neprijateljske snage u Štikadskom klancu vidi dok. br. 25, 109 i 111.

[7] Vjerovatno most kod sela Rastovići, 2 km sjeverno od Gračaca.

[8] U rejon Otrića izbile su tada jedinice 9. NO divizije u sadejstvu sa 6. brigadom 19. NOU divizije (vidi dok. br. 17 i 35).

Blanušama, od Dukića upućuju jače pobočnice, sa kojima naši istaknuti dijelovi vode elastičnu borbu, a neprijatelj reagira na svaki otpor jakom artiljerijskom vatrom i dobiva dojam o prisustvu slabijih snaga, te preduzima pokret glavnom kolonom do Blanuša, k. 780, gdje izbija oko 12 časova, kada naše sve snage prolaze u odsudan, planski pripremljeni napad i nakon žestoke borbe unose paniku u neprijatelja, a potom prelaze na energičan juriš i brzo zatvaranje neposredne ceste sa otstupom u nastupnom pravcu. Juriš unosi potpunu zabunu kod neprijatelja, koju povećava dejstvo naših bombi, eksplozije vozila i topova, koje je neprijatelj minirao, i masovni broj mrtvih i ranjenih, te nastaje masovno predavanje, bacanje oružja i bjegstvo u gomilama prema Gračacu, kojima se nanose veliki gubici, naročito od snaga II. Brigade sa pravca Tomin Gaj. U isto vrijeme snage 13. Divizije sačekuju pred Gračacem panično otstupajućeg neprijatelja i zarobljavaju gotovo sve ove otstupajuće snage.[9]

Definitivno likvidiranje neprijatelja završeno je u 15 časova.[10]

U 12 časova, tj. u najodlučujućem momentu po neprijatelja, jedna bojna je preko Zuleševice prema Mazinu nastupala u cilju da olakša probijanje granične posade.

Pojava ovog neprijatelja nalagala je veću brzinu u likvidaciji gračačke posade i zatvaranje pomenutog pravca, za koji cilj su upotrebljeni prištabski dijelovi sa podoficirskim kursem, upućeni sa sektora Ondić, te posjeli na vrijeme k. 1147 i k. 818 i spriječili neprijatelja u njegovim namjerama, potisnuvši ga prema Škorića Brdu, k. 980, nakon čega su upućena 2 bataljona I. brigade, i u zajednici sa prištabskim dijelovima odbacili svog neprijatelja u polaznu bazu uz gubitke.

U vrijeme dok se vodila borba na sektore Gračac — Bruvno, 2 bataljona I. brigade i jedan bataljon VI. brigade 19. Divizije likvidirali su neprijatelja na k. 735 — Rasino[11] (Smrekovac). Ovoga je neprijatelja demoralisao neuspjeh gračačke posade, čije su dijelove primjetili u bjegstvu prema Gračacu sa bijelim zastavama.

I pored umora, teških atmosferskih prilika, napornih marševa i borbi uoči operacije, sve brigade su izvršile dobiveni zadatak u potpunosti.

---

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 109 i 111.

[10] Vidi dok. br. 31, 36, 43, 109 i 111.

[11] Rasino nije nađeno na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na selo Radusini, južno od Smrekovca.

Neprijateljski gubici: 230 poginulih, među kojima oko 30 podoficira i 10 oficira, ranjenih 45, među kojima 2 oficira, zarobljeno 425, među kojima 43 podoficira i 9 oficira.[12]

Naši gubici: poginula 3, ranjeno 26 (vidi listu gubitaka).[13]

Zaplijenjeno: 5 topova, 1 tenk, jedna protutenkovska puška, jedan protuavionski mitraljez, 3 teška mitraljeza, 5 teških bacača, 3 laka bacača, 30 šaraca, 6 puškomitraljeza, 6 tromblonskih pušaka, 2 poluautomatske puške, 50 šmajsera, 407 pušaka, 60 pištolja, 13 signalnih pištolja, 2430 ručnih bombi, 100.000 puščanih metaka, 1180 mina za bacače, 120 raketa, 4 kamiona, 20 kola, 3 poljske kuhinje, jedna motorizovana kuhinja, 12 kareta, 3 motocikla, 3 bicikla, 1 radio stanica, 2 radio aparata, 21 telefon, 15 dvogleda, 1 pisaća mašina, 5 busola, 90 konja, 29 sjedala, 40 hamova, jedan magazin sa hranom i druge razne spreme.[14]

Oštećeno: 6 topova, 8 kamiona, 4 šarca.

Utrošeno municije: Za pješadijsko oružje 32.640 metaka, mina za teški bacač 149, mina za laki bacač 25, ručnih bombi 367.

Držanje boraca i rukovodioca u ovoj borbi bilo je na dostojnoj visini. Sve jedinice izvršile su u potpunosti dobiveni zadatak. Naročito se je istakao štab III. brigade sa komandantom Breka Manom, štab IV. bataljona III. brigade sa komandantom Gnjatović Đurom i politkomesarom Rađenović Mićom, te štab II. brigade sa komandantom Mamula Bogdanom i štab IV. bataljona II. brigade sa komandantom Ivešović Dušanom i pomoćnikom politkomesara Kosanović Nikicom. Pored toga naročito se je istaklo više boraca i rukovodilaca za koje smo dostavili prijedlog za odlikovanje pod brojem 802 od 26. XII. 44.[15]

Nedostatak u ovoj akciji je bio: slaba organizacija izvlačenja plijena što je predočeno štabovima na konferenciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik: **Lenac M.**[16]

Komandant — potpukovnik: **N.**[17] **R. Grubor**

(M.P.)

---

[12] i [14] Ovdje nisu uneseni gubici koje je neprijatelju nanijela 2. brigada 13. NO divizije (vidi dok. br. 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa pisanu 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[13] Redakcija tu listu nije mogla pronaći.

[15] Vjerovatno omaška u datumu. Prijedlog je ranije poslan. Redakcija ga nije mogla pronaći.

[16] Mirko

[17] Nikola

BR. 88

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSJEČKE BRIGADE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 12. NOU DIVIZIJE O BORBI KOD SELA KONDRIĆA[1]

ŠTAB OSJEČKE UDARNE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 63 Dana 24. XII 1944 g.

Operativni izvještaj o borbama
kod Kondrića dostavlja

ŠTABU XII UDARNE DIVIZIJE NOV. JUGOSLAVIJE

I. *Opis položaja*

Sekcija Brod 1 : 100.000.

Teren na kome se je vodila borba t.j. teren oko sela Kondrić bio bi dosta povoljan za odbranu od pješadije, ali za odbranu od motorizacije t.j. tenkova nije se mogao položaj držati, uslijed pomanjkanja težeg protuoklopnog oružja.

Naše jedinice držale su položaj na cijeloj dužini sela s baštama t.j. od poljskog puta koji vodi za selo Gašince do kote 142.

II. *Naziv jedinica koje su vodile borbu*

U borbi kod Kondrića učestvovao je II bataljon ove brigade, dok se je I bataljon koji se je nalazio u selu Gašincima, nailaskom tenkova i motorizacije, povukao za s. Veliko Nabrđe bez ičijeg naređenja i bez izvještaja o nadiranju neprijatelja. Jedinice III i IV bataljona koje su se nalazile u s. Svetoblažju imale su zadatak da napadnu neprijatelja koji se je navodno nalazio u s. Dragotinu. Napad je izvršen, ali nije došlo do izražaja pošto se je neprijatelj već ranije povukao.

III. *Naziv jedinice i sastav neprijatelja:*

Neprijatelj koji je izvršio prepad na naše jedinice bio je različitog sastava: Nijemaca i gestapovaca, konjanika, koturaša[2] i motorizacija. Jedinica kojoj je neprijatelj pripado nije se mogla utvrditi jer je bila mješavina.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/2, k. 889.

[2] Biciklista

IV. *Obostrana situacija*

Namjera neprijatelja bila je izvršiti prepad na naše jedinice, odbaciti nas iz položaja te tako obezbediti Đakovo sa zapadne strane. Prema dobivenim podatcima glavna neprijateljska namjera je bila to da jedinice njihove drže ove položaje sve dotle dok se neke druge jedinice prebacuju glavnim komunikacijama Beograd — Zagreb prema zapadu.[3]

Naše namjere bile su držati selo Kondrić, Gašince, Svetoblažje i time postavljati neprijatelju zasjede oko izlaza na cestama kod Đakova, ali usljed nadiranja motorizacije naše su se jedinice morale povući.

V. *Izdate zapovjesti*

Zapovjest za zaposjedanje položaja II bataljonu izdata je od strane ovog štaba usmeno.

VI. *Vrijeme kada je borba počela.*

Borba kod sela Kondrića počela je dana 22. XII. ove godine u 13 časova, a završila se je oko 15 časova.

VII. *Tok borbe*

Neprijatelj je pomoću 5 tenkova, podpomognut sa pješadijom upao u selo Gašince, odakle se je naš I bataljon povukao bez borbe u s. Veliko Nabrđe. Neprijatelj je sa 3 tenka produžio poljskim putem prema selu Kondriću sa zadatkom da uz pripomoć konjice i pješadije i biciklista koji su cestom Selce — Majar kretali sve do kote 108 odakle su presjekli preko polja i preko k. 130 na poljski put s. Gašinci — Kondrić i u streljačkom lancu nastupali prema našim položajima. Druga kolona biciklista kretala je cestom sve do zapadnog djela Kondrića a time da bi naše jedinice opkolili u selu. Međutim ih je naša jedna četa koja se je nalazila na položaju na ivici šume ispred sela Kondrića kod kote 146 odbila i tako onemogućila opkoljavanje.

Naše jedinice povukle su se zbog toga što se nije moglo odoljeti nadiranju tenkova zbog pomanjkanja težeg protuoklopnog oružja. I i II bataljon privukao se u s. Veliko i Malo Nabrđe.

---

[3] Neprijatelj je u drugoj polovini decembra angažovao jače snage u borbi protiv jedinica 6. korpusa NOVJ kako bi obezbijedio saobraćaj na komunikaciji Osijek — Đakovo i oslabio pritisak na uporišta u pozadini sremskog fronta (vidi dok. br. 38, 42, 44, 54, 55, 108, 111, 157 i 158 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa pisanu 27. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Jedinice II i IV bataljona koje su imale zadatak da napadnu neprijatelja u s. Dragotinu nisu došle do izražaja jer se je neprijatelj prethodno povukao. Zbog nadiranja tenkova u Kondrić kao i pješadije III i I bataljon povukao se za s. Trnavu.

VIII. *Ishod borbe*

Zadatak koji je pred nas bio postavljen t.j. pred naše jedinice nije postignut, niti izvršen.

U borbi ubijeno je 4 neprijateljska vojnika, 3 konja a zarobita je 1 puška.

IX. *Naši gubitci*

U ovoj borbi poginulo je 7 drugova, ranjeno 4, a nestala 13. Među nestalim nestao je t.j. zarobljen od neprijatelja zastavnik Šmajdović Ismet.

X. *Utrošak municije i oružja*

izgubljeno oružja:

12 pušaka
2 postolja od teškog mitraljeza
1 teški mitraljez »Maksim«
1 konj
1 samar
1 podloga od teškog bacača

utrošeno municije:

800 kom. metaka 8 mm, za mitr. »Breda«
600 kom. engleskih metaka
360 kom. mauzer metaka
6 mina za teški bacač

XI. *Imena lica koja su se istakla u borbi*

U ovim borbama istakla se 2 desetina 2 čete II bataljona ove brigade.

XII. *Ima*[4] *lica i jedinica koje su se slabo držale*

U ovoj borbi slabo se je pokazao I bataljon zbog toga što se je povukao iz sela Gašinaca bez ičijeg naređenja i što nije dao otpor neprijatelju, i obavjestio o nadiranju jedinice II bataljona i ovaj štab.

Kritika akcije

Zbog netačnih podataka patrola nije se mogla ustanoviti jačina i sastav neprijatelja, te zbog pomanjkanja oružja nije

[4] Imena

se moglo spriječiti nadiranje tenkova koji su najviše pomogli njihovoj pješadiji nadiranje i izvršenje prepada.

Ovaj je štab mišljenja da bi se neprijatelj bio odbio da je bilo težih oružja za odbranu od tenkova.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Ađutant:
M. Mesić

BR. 89

IZVJEŠTAJ ŠTABA VIROVITIČKE BRIGADE OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 40. NO DIVIZIJE O BORBAMA I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB VIROVITIČKE BRIGADE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
A. Broj: 328.
Dana 24/XII 1944.

Predmet: Dostavlja mjesečni operativni izvještaj.

ŠTABU XL. DIVIZIJE N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

1. U toku mjeseca decembra ov. g. brigada se u glavnom kretala na terenu od Požeške Kotline te u okolici Našica, uglavnom na cesti i pruzi Našice — Osijek. Na sektoru kretanja ove brigade nije došlo u glavnom do nikakvih većih promjena. Neprijatelj koji je bio upao u Požegu i Pleternicu, stalnim našim uznemiravanjem istoga, po likvidaciji Pleternice koju je likvidirala ova brigada neprijatelj iz Požege po-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 36—1/4, k. 1299.

bjegao je u Kapelu.[2] Na sektoru Našice — Osijek t.j. na glavnoj cesti Našice — Osijek neprijatelj je držao sva uporišta na toj cesti, uglavnom Našičku Breznicu, Košku, Prandanovce i Normance, ali kako je primjetio koncentrisanje naših snaga na ovom sektoru isti se je povukao iz Našičke Breznice i Koške, dok uporišta Prandanovce i Normance ova brigada likvidirala je sa dobrim rezultatima.

Dne 12. XII ov. g., prilikom napadanja naše brigade na neprijateljska uporišta Prandanovci i Normanci, neprijatelj iz Našica krenuo je bio u pomoć napadnutim uporištima, no ali je uz gubitke odbijen nazad te više nije ni pokušavao da se probije na našu teritoriju.[3] Dne 14. XII. ov. g. neprijatelj iz Bizovca krenuo je bio također prema Koški ali je dočekan od našeg I. Bataljona te je bio odbijen, gdje smo im ubili jednog oficira i jednog podoficira.

Neprijatelj u uporištima Našice, Đurđenovac i Bizovac ima dosta straha i stalno priča kako će, t.j. nada se da će partizani napadati na neko od tih uporišta. Narod u okolici Požege, t.j. Požeškoj Kotlini, prilično je raspoložen prema N.O.V. Dok narod oko Našica također, izuzev sela Vukojevaca, koje je još uvjek pod uticajem neprijateljske propagande.

2. Što se tiče rada naših štabova bataljona isti se obavlja pravilno i sva naređenja koja se izdaju rešavaju ih na vrijeme ali još uvjek desi se slučaj da neki bataljon primljeno naređenje zanemari i zaboravi uslijed čega više puta može doći i do rđavih posljedica, te na taj način rad štabova bataljona ne funkcioniše baš onako kako se to danas postavlja ali ovdje dolazi i do drugih sitnih grešaka koje uglavnom proizlaze iz neznanja, ali se radi na tome da se to spriječi i da taj rad funkcioniše onako kako se danas postavlja.

Što se tiče rada po vojnoj liniji isti se u granicama mogućnosti i vremenu izvodi po planu VI. Korpusa, ali eto u toku ovog mjeseca vrlo malo bilo je vremena da se sa vojskom prorađuje vojnički materijal usled stalnog kontrolisanja gore navedenog sektora.

---

[2] Nijemci, ustaše i domobrani napustili su prvi put Slavonsku Požegu u prvoj polovini septembra 1944, pod pritiskom jedinica 6. korpusa NOVJ. Sedamnaestog novembra 1944. neprijatelj je iskoristio odsustvo jačih operativnih jedinica (one su tada pripremale napad na Našice) i upao u Slavonsku Požegu i Pleternicu, ali je poslije napada 40. NO divizije na Pleternicu, 5. decembra 1944, napustio ova mjesta i povukao se na komunikaciju Slavonski Brod — Nova Kapela — Nova Gradiška (opširnije o tome vidi dok. br. 16, 26, 134, 135, 136 i 138 u ovoj knjizi, knj. 33, dok. br. 9, 50, 70, 107, 123 i 131, knj. 34, dok. br. 6 i knj. 35, dok. br. 97).

[3] Opširnije o napadu na Prandanovce i Normance vidi dok. br. 42, 146 i 147.

3. Disciplina i moral u ovoj brigadi popravlja se svakog dana sve više ali ovdje nedostaje jedno a to je vremena za vojnički rad, koji bi popravio disciplinu i moral u jedinici. Borbena disciplina nije na onom stupnju na kome bi danas trebala biti naša vojska a to iz razloga toga što sve više i više dolaze nove mase kojima treba dosta vremena kako za vojnički tako i politički da se obrade, ali eto u sadanjem toku ovog perioda nema se dovoljno vremena. Jedno je zapaženo da bi trebalo što više izvoditi obuku u nastavi za gađanje jer se vidi da mnogi borci kao i niži rukovodioci još ne znaju pravilno nišaniti (gađati) kako to propisuje nastava za gađanje, a isto tako trebalo bi obratiti pažnju o izvođenju ratne službe i borbene obuke koji su najglavniji predmeti u današnje vreme.

Što se tiče strojeve discipline ista se znatno popravlja i postaje svakog dana bolja, jedno još uvjek ne klapa u pogledu autoriteta desetara i vodnika kod boraca, jer sami desetari i pojedini vodnici ne posvećuju dovoljno pažnje da si uzdignu autoritet kod boraca.

4. U toku mjeseca decembra ov. g. t.j. od 27. XI. do 24. XII. 1944. g. izbačeno je iz stroja 202 druga, broj novopridošlih boraca iznosi u navedenom periodu vremena 412 (u ovaj broj uračunato je i ono što je dobiveno od Divizije iz dopunskog bataljona). Izgubljena 4 šmajsera i 22 puške, dok municije nije izgubljeno ništa, zarobljeno 5 teških mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 1 laki mitraljez, 1 t. bacač, 1 l. bacač, 95 pušaka, 5 šmajsera, 7 pištolja, 41.500 komada metaka, 304 granate za top, 173 mine za t.bacač i 120 mina za laki bacač.

5. Veza sa podčinjenim štabovima obavlja se telefonima i kuririma dok veza sa predpostavljenim obavlja se osim telefona i kurira i sa radiostanicom. Ista poboljšana uslijed toga što se sada ima dovoljan broj telefona na raspolaganju, a isto tako i telefonskog kabla.

6. Ova brigada 2. ov. m. po zapovjedi[4] Štaba XL. Divizije napala je neprijateljsko uporište Pleternica te poslije 24-satne borbe naša brigada likvidirala je to uporište. Neprijatelj u svom uporištu bio jak nešto više od 450 ljudi, naoružan je bio sa teškim bacačima, jednim brdskim topom 65 mm. i jednim protuoklopnim topom 37 mm., 4 teška mitraljeza i oko 18 lakih, a drugo puške i šmajseri. Utvrđen je bio uglavnom u zgradama Šumarija i Škola (kasarna) te na uzvišici kod Crkve gdje je imao zemljane t.j. zemljom ograđene bunkere

[4] Riječ je o zapovijesti od 30. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 107).

i saobraćajnice oko cijeloga položaja. Napadala je naša brigada sa tri bataljona.[5] Neprijatelj poslije žilavog otpora kojeg je davao skršen je i primoran da napusti uporište i da se probija za [Novu] Kapelu. Zarobljeno je uglavnom 6.p.m.,[6] 2 topa, jedna radio stanica, 55 pušaka, 75 neprijateljskih vojnika, 4 šmajsera, 17.050 komada metaka, 104 granate za top 37 mm., 200 granata za top 65 mm. i veća količina živežnih namirnica i drugog ratnog materijala.

Dana 12. ov. m. naša brigada napala je neprijateljska uporišta Prandanovci i Normanci te ista poslije 14-satne borbe likvidirana su oba uporišta, u ova obadva uporišta neprijatelj je bio jak u Prandanovcima oko 130 vojnika, dok u Normancima imao je 93 vojnika, bili su naoružani teškim bacačem, teškim mitraljezima, p. mitraljezima, ostalo šmajseri i puške. Jedan bataljon napadao je Prandanovce a jedan Normance. Posle kraće borbe neprijatelj u Prandanovcima bio je skršen i protjeran iz navedenog uporišta dok u uporištu Normanci neprijatelj se je više držao. Ali je ipak bio slomljen i natjeran na bijeg i probijanje kroz naše položaje. Ovde je zarobljeno 27 živih neprijateljskih vojnika, 5 t. mitraljeza, 1 t. bacač, 1 laki mitraljez, 2 p. mitraljeza, 24.450 komada metaka, 1 šmajser, 7 pištolja, i veću količinu živežnih namirnica. Neprijatelj u ovim uporištima bio utvrđen zidanim bunkerima, jako utvrđenim kućama, te u oba uporišta ograđen bodljikavom žicom sa nagaznim minama.

7. U ovim akcijama ne bi bilo ništa za navesti neka naročita zapažanja no jedino to što kod ovakovih osvajanja uporišta treba da se bude energično i brzo i ne dozvoljavati neprijatelju da se pribere i da može koncentrisati svoju vatru.

8. Naše jedinice raspoređene su za sada ovako:

I. naš bataljon nalazi se u selu Jelisavcima i osigurava na tom pravcu i sprečava izlazak neprijatelja iz uporišta Našice. Naš II. bataljon nalazi se u s. Vukojevcima, također ne dozvoljava neprijatelju izlazak iz uporišta Našice. Naš III bataljon nalazi se u Našičkoj Breznici i kontroliše teren i ne dozvoljava neprijatelju izlazak iz Bizovca kao i neprijatelju iz Našica. Naš IV. bataljon nalazi se u s. Stipanovcima kao brigadna rezerva, za sada se odmara i raskuživa.

Štab brigade sa djelovima nalazi se u Stipanovcima.

Odjeća u brigadi je dosta loša te ima više od polovice u civilu, obuća je također loša a osim toga ima preko 150 bosih

[5] Opširnije o toku i rezultatima napada vidi dok. br. 16, 131, 132, 134 i 138.

[6] Puškomitraljeza

drugova, ishrana je odlična samo što u zadnje vrijeme nema se soli, zdravlje kod boraca je dobro te se ne pojavljuju nike zarazne bolesti sem prehlade, uboja i drugih manjih bolesti.

9. Naše daljnje operativne namjere zavise od izdatih zapovjesti od strane te Divizije te će se po istima postupiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar — major:
Miloš Crnobrnja

Komandant — kapetan:
Savo Dragaš

(M.P.)

BR. 90

IZVJEŠTAJ ŠTABA 3. BRIGADE »NIKOLA DEMONJA« OD 24. DECEMBRA 1944. ŠTABU 33. NO DIVIZIJE O NAPADU NA KLOŠTAR IVANIĆ[1]

ŠTAB
III BRIGADE »NIKOLE DEMONJE«
XXXIII DIVIZIJE
Op. br. 94
Dne 24 decembra 1944

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE NOVJ

Položaj

Prema Zapovjesti[2] Op. br. 259 izvršen je napad na neprijateljsko uporište Kloštar Ivanić noću 22 na 23/XII-1944.

Napad je izvršen sa I i III bataljonom i to: III bataljon sa sjevera, a I bataljon je napadao na prostoru između cesta Kloštar Ivanić — Zagreb — Ivanić-Grad. Pridodati jurišni pioniri i teška oruđa bili su predviđeni sa sjevernog pravca napada.

II bataljon nalazio se je u divizijskoj rezervi.

Neprijatelj u jačini: II satnija I bojne Brzog zdruga, III satnija I bojne Brzog zdruga, dvije opkoparske satnije u jačini oko 700 vojnika i oko 250 »Čerkeza«, pripadnika 4/I.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/12, k. 1211.

[2] Riječ je o zapovijesti Štaba 33. NO divizije (vidi dok. br. 64).

Kozačkog pionirskog bataljona I Kozačke divizije.[3] Pored većeg broja automatskog oružja raspolagali su sa 4 teška bacača.

Domobrani su se nalazili u zgradama od općine do samostanske crkve, utvrđeni poljskom fortifikacijom i bodljikavom žicom. Čerkezi su se nalazili u kućama na cesti prema Lupoglavu i Ivanić-Gradu. Na raskršćima imali su bunkere od drveta i zemlje.

Na tornju samostanske crkve bio je postavljen protivavionski mitraljez.

Napad je otpočeo u 21,30 sati 22 decembra 1944.

U svom napredovanju iz sela Šćapovca III bataljon je došao do općine, gdje je naišao na neprijatelja, te primio borbu.

Neprijatelj se je branio iz spoljnjih utvrđenja, otvorivši jaku vatru iz automatskih oružja i tukući položaje III bataljona jakom minobacačkom vatrom, tako da mu je onemogućio daljnje napredovanje, izbacivši mu za prvih pola sata oko 20 iz stroja.

Da bi omogućili napredovanje tom bataljonu, štab Brigade je donio odluku da koncentracijom svoje minobacačke vatre ušutka neprijateljske bacače i prisili neprijatelja na napuštanje rovova.

Iz teških bacača izbačeno je nekoliko mina, ali su sve sabotirale, tako da je primjena teških bacača otpala.

Kako se je na tornju crkve nalazio neprijateljski t. mitraljez i efikasno tukao prilaze samom uporištu, dejstvom protukolskog topa isti je ušutkan.

Kako je daljnje napredovanje toga bataljona bilo onemogućeno, to se je isti zadržao na svojim polaznim položajima, vršeći dalje demonstrativne ispade, kako bi vezao neprijateljske snage i omogućio lakše nadiranje I bataljona.

Time su operacije na tom sektoru završene.

I bataljon u svom napredovanju naišao je na prve neprijateljske bunkere na raskršćima ulica ispred crkve u zapadnom dijelu uporišta, koji su nakon kratke ali teške borbe likvidirani i neprijatelj stjeran u zgrade u ulici prema šumariji, te se pristupilo likvidaciji zgrada. Likvidirane su dvije zgrade od kojih je jedna bila štab kozačkog bataljona, kojom prilikom je ubijen ataman[4] Bojko Aleksandar, višestruko odlikovan za hrabrost od strane njemačkih i ustaških vlasti.

Kako daljnja likvidacija zgrada nije bila moguća radi aktivnog otpora Čerkeza, to je u 1,30 sati 23/XII-1944 upućen na taj sektor vod jurišnih pionira, koji je minirao župnikov

[3] Vidi dok. br. 64, objašnjenje br. 2.

[4] Kozački vojni poglavica

stan u kojem se nalazilo oko 30 Čerkeza, koji su ostali pod ruševinama zgrade.

Daljnje napredovanje, odnosno likvidacija ostalih zgrada, nije moglo uslijediti jer je već bilo dosta kasno i Brigada se već povlačila iz uporišta.

Time su operacije na tom sektoru završene i ukupno je likvidirano 9 bunkera i 3 zgrade.

U 5 sati 23/XII-1944, Brigada se povukla iz uporišta.

Neprijateljski gubici iznose: zarobljeno: 2 podoficira i 11 vojnika; ubijeno: 1 oficir, 4 podoficira i 44 vojnika.

Zarobljeno je: 24 puške, 1 šmajser, 1 pištolj parabel, 2 raket pištolja, 12 handgranata, 800 komada mauzer metaka, 200 komada šmajser metaka, 1 radio-stanica, 1 telefon, 1 pisaća mašina, 6 sedala, 12 konja, 2 tegleća hama, 24 šinjela, 32 para uniformi, 25 pari cipela, te ćebadi, ranaca, fišeklija, šatorskih krila i ostale sitne ratne spreme.[5]

Naši gubici iznose: 8 mrtvih, 52 ranjena. Od toga ranjen je komandant Brigade,[6] politkomesar Brigade,[7] opunomoćenik OZN-e Brigade,[8] pom. politkomesara I bataljona Merle Dragutin, komandir čete Bižić Draga, kulturno-prosvjetni referent Brigade Jelena Ivanović, komandir I čete III bataljona Đuro Obradović, st. vodnik, komandir II čete I bataljona Skorušan Miloš.

Uništen je 1 engleski puško-mitraljez od dejstva minobacačkih bombi.

Utrošeno je municije: mauzer 4270, engleske 2690, šmajser 730, 10 mina za džon-bul, 15 ručnih bombi, 5 kesica eksploziva i 12 mina za teški bacač.

Kritički osvrt

Sama akcija nije uspjela. Veliki gubici u početku same borbe, pogotovo u rukovodiocima, onemogućilo je daljnje dejstvo na pravcu predviđenog glavnog napada. Pored toga, uslijed sabotaže mađarskih mina za t.bacač, onemogućena je potpora pješadije od strane ovih oruđa.

Sama obrana neprijatelja bila je veoma aktivna, što svjedoči razgovor zamjenika komandanta Brigade sa domobranskim pukovnikom preko telefona iz čerkeskog štaba, kojom

---

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 160.

[6] Vlajko Gavrilović

[7] Aleksandar Jovanović

[8] Oficir Odjeljenja za zaštitu naroda NO brigade »Nikola Demonja« bio je Abramović. Redakcija nije mogla saznati njegovo ime. Prema izvještaju koji je Štab 33. divizije poslao 29. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ, Abramović je 74 časa poslije ranjavanja umro (Arhiv VII, reg. br. 20—1/4, k. 1207).

prilikom je njemu ovaj rekao pozvan na predaju: »Dođi ako možeš«.

Samo prebacivanje jurišnih pionira na sektor I bataljona išao je vrlo teško uslijed veoma slabe veze, koja je bila pod stalnim dejstvom neprijateljske vatre i uslijed toga se kidala. Od same čete za vezu ranjeno je prilikom kontrole linije 5 drugova.

Veliki broj ranjenih potiče uglavnom od minobacača. Razlog je tome što su na pravcu nastupanja III bataljona kuće veoma rijetke, te kada je neprijatelj u početku napada međuprostor kuća brisao mitraljeskom vatrom, istovremeno je tukao mrtve uglove oko kuća minobacačima, tako da je imao sigurne pogodke.

Štab III bataljona u ovoj akciji veoma se je slabo snašao, tako da kad mu je veći broj boraca i rukovodioca bio izbačen iz stroja, nije mogao više pravilno rukovoditi bataljonom.

Štab I bataljona, kao i rukovodioci komanda četa, dobro su se snašli, samo su veoma slabo obraćali pažnju na vezu i pravovremeno obavještavanje, tako da ovaj štab nije imao stalni pregled preko situacije, što se je naročito ogledalo na veoma kasnom prebacivanju i upotrebi jurišnih pionira sa toga pravca.

Sanitet je zadovoljio.

Moral i borbenost boraca bila je odlična.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major:
S. O.

Zamj. komandanta kapetan:
Stevo Čavić

BR. 91

IZVJEŠTAJ ŠTABA 7. DIVIZIJE OD 25. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU I RADU JEDINICA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 666/44
Dne 25-XII. 1944.

Vojno-organizacioni izvještaj
za mjesec decembar — dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I) — U proteklom mjesecu jedinice naše divizije djelovale su do polovice mjeseca kompaktno kao divizija na Baniji,[2] a u drugoj polovici mjeseca naše dvije brigade nalaze se na sektoru Krajine i djeluju u sadejstvu sa VIII. Ud. Divizijom i Unskom Operativnom Grupom.[3] U prvoj polovici mjeseca, dok se divizija nalazila na Baniji, izvršeno je nekoliko akcija. Glavne akcije u tom vremenu bile su napad na neprijateljske kolone duž komunikacije Dvor — Kostajnica — Sunja,[4] te napad na neprijateljsko uporište Mošćenica na komunikaciji Sisak — Petrinja.[5] U drugoj polovici mjeseca naše dvije brigade na sektoru Krajine u sadejstvu sa VIII. Ud. Divizijom i Unskom Operativnom Grupom likvidirale su neprijatelja u Drežniku,[6] te napali i djelomično likvidirali neprijateljsku posadu u Gnjilovcu.[7]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16/13, k. 813.

[2] Vidi knj. 35, dok. br. 44, 72, 74, 92 i 97 i Arhiv VII, reg. br. 56/2, k. 816: izvještaj Štaba 1. brigade upućen 24. decembra 1944. Štabu 7. NOU divizije.

[3] Prva i 3. brigada 7. NOU divizije sadejstvovale su 8. NOU diviziji i Unskoj operativnog grupi u borbama za Drežnik-Grad, Sadilovac i Vaganac kao i u napadu na Gnjilovac (opširnije o tome vidi dok. br. 47, 60, 81, 83, 101, 105 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije od 7. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[4] Vidi dok. br. 111.

[5] Napad na Mošćenicu izveden je 4/5. decembra 1944 (vidi dok. br. 49).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 47, 81, 105, 111 i 154.

[7] Vidi dok. br. 60, 101 i 111.

U prvoj polovici mjeseca, poslije nekoliko izvršenih napada na neprijateljske saobraćajne veze, neprijatelj je naročito osjetljiv na komunikaciji Dvor — Kostajnica — Sunja gdje su se u prvoj polovici mjeseca nalazila tri kozačka puka za osiguranje te komunikacije.[8] Neprijatelj u ovom vremenu branio je aktivno ove komunikacije, vršeći češće ispade jačim snagama na oslobođenu teritoriju sa ciljem da naše snage odbaci što dalje od komunikacije. Neprijateljski saobraćaj kroz ovo vrijeme bio je dosta živ, naročito na komunikaciji Kostajnica — Dubica i Kostajnica — Dvor i dalje za Bihać. Uglavnom neprijateljska aktivnost svela se na odbranu komunikacije.

U drugoj polovici mjeseca neprijateljski saobraćaj nije bio tako živ i prolazile su samo manje neprijateljske snage. Jedan dio kozačkih snaga sa linije Sunja — Kostajnica — Dvor otišao je preko Save u pravcu Topolovca,[9] a jedan dio nalazi se južno od Siska u selima Pračno — Novo Selo. Naša divizija, sem nekoliko odbranbenih borbi, zadržala inicijativu u svojim rukama i dejstvuje ofanzivno.

II) — Naša Divizija ima u svom sastavu 3 brigade, P.O.[10] Banije, Artiljeriski divizion, Inžinjerski bataljon, jedinice za vezu, sanitetske jedinice i vojnu muziku.

Organizacione promjene koje su izvršene u ovom periodu jesu sledeće: naša II. Ud. Brigada je rasformirana, a sa ljudstvom popunili ostale tri brigade.[11] Formirali smo inžinjerski bataljon od dosadanje inžinjerske čete popunjene sa jednim dijelom boraca iz bivše II Brigade. Zatim formirali smo izviđačku četu.

Štab Divizije je potpun i ima sve referente kao i pomoćno osoblje. Rad u štabu teče dobro.

Rasformiranjem bivše II. Ud. Brigade u našim štabovima brigada i bataljona ima izvjesnih izmjena.

Štab I. Ud. Brigade je potpun, dosadanji pomoćnik komesara drug Kljajić Ljuban ušao je u politodjel divizije, a na njegovo mjesto postavljen je drug Lazić Dušan, dosadanji komesar bataljona u istoj brigadi. Za ađutanta u istom štabu postavljen je p.poručnik Kalanja Petar, dosadanji komandant bataljona iste brigade. Štab brigade kao cjelina nisu se snašli i ne djeluju, osjeća se neodlučnost u borbi. Štabovi bataljona u brigadi su potpuni, ali u potpunosti ne zadovoljavaju. Ovo se naročito primjećuje u zadnje vrijeme kod štaba I. i II. ba-

---

[8] i [9] Vidi dok. br. 7 i 111 u ovoj knjizi i knj. 35, dok. br. 97, objašnjenje br. 164.

[10] Partizanski odred

[11] Druga NOU brigada rasformirana je 6. decembra 1944.

taljona gdje komandanti bataljona posjeduju vrlo malo vojničkog znanja, a pored toga u zadnjim borbama pokazali se neodlučni. Ostali štabovi bataljona nisu također na dovoljnoj visini, ali uz jaču pomoć i nadzor zadovoljiće.

Brigada kao cjelina dobra je, ima mlado ljudstvo sa dobrim moralom. Zadnji njeni neuspjesi u borbama prouzrokovani su nedovoljnom vojničkom sposobnošću komandnog kadra i dosta dugo vrijeme koje je brigada provela a da nije učestvovala u jačim borbama.

Štab II. Ud. Brigade[12] je nepotpun, nedostaje ađutant u štabu. Za komandanta ove brigade postavljen je kapetan Janko Zebić dosadanji načelnik Štaba bivše IV. Brigade, za politkomesara postavljen je drug Matijašević Sava, dosadanji komesar bivše II. Ud. Brigade, za načelnika štaba postavljen je poručnik Begović Stevo, dosadanji komandant bataljona u bivšoj IV. Brigadi, za pom. komesara drug Omazić Milutin, dosadanji pom. komesara u bivšoj IV. Brigadi. Štab je dobar i dobro radi. Komandant brigade i načelnik su novi na tim dužnostima i još se [ne] snalaze.

Štabovi bataljona u brigadi su potpuni, ima dosta novih drugova koji su skoro uzdignuti, ali pokazuju mnogo volje u radu i zadovoljavaju. U ovoj brigadi ostali su svi štabovi bataljona bivše IV. Brigade sa vrlo malim izmjenama.

Brigada kao cjelina dobra je, ima mlado ljudstvo i borbenost njena je dobra.

Štab III. Brigade je potpun, za ađutanta u ovome štabu postavljen je poručnik Bila Mirko, dosadanji komandir prateće čete u I. Brigadi. Štab je dobar i dobro radi. Štabovi bataljona su potpuni i zadovoljavaju, u radu i borbi ističe se štab I. i III. bataljona.

Brigada kao cjelina vrlo dobra je, njena borbenost odskače od ostalih naših dviju brigada. Ovo je za sada naša najbolja brigada.

Štab P.O. Banije je potpun, za komandanta odreda postavili smo druga Vujić Đuru, dosadašnjeg komandanta I. P.O. Banije, a komandanta ovog Odreda uputili smo Štabu Korpusa sa grupom oficira koji su traženi za Srbiju. Komesar Odreda je drug Rula Dragan, raniji komesar II. P. Odreda, načelnik štaba je kapetan Mrkšić Đuro, dosada načelnik I.P.O. Banije, pom. komesara drug Rađenović Mile ... je postavljen za pom. komesara bataljona u III. Brigadi, a za pom. komesara Odreda postavili smo druga Bogićević Milana, dosada pom. komesara bataljona u III. Brigadi. Štabovi bataljona su

[12] Ranije 4. NOU brigada.

popunjeni, u njima smo izvršili manje izmjene po rasformiranju II. Ud. Brigade.

Odred kao cjelina nije na dovoljnoj visini, borbenost i disciplina još je slaba. Ovim izmjenama u Štabu Odreda i štabovima bataljona stanje se počelo popravljati. Odredske snage uglavnom se drže defanzivno prema stalnim neprijateljskim uporištima.

Štab Artiljeriskog Diviziona nije potpun, nedostaje ađutant u štabu. Komandant diviziona nalazi se na višem artiljeriskom oficirskom kursu, za komesara diviziona postavili smo druga Tintora Đuru, dosadašnjeg komesara bivše IV. Brigade. Komande baterija su potpune i zadovoljavaju, veći dio oficira iz diviziona nalazi se sada na kursu.

Divizion kao cjelina je dobar. Naročito dobro se pokazala u zadnjim borbama brdska i protukolska baterija. Zbog nedostatka municije rjeđe učestvuje u borbi.

III) — Formacisko stanje naših jedinica iznijeto je pod tačkom drugom ovog izvještaja. Postepeno prelazimo na stanje predviđeno formacijom. Daljnja popuna jedinica novomobilisanim za sad nema izgleda, sektor određen za mobilizaciju u našu diviziju je iscrpljen i novih boraca nema. Na sektoru koga smo dobili za mobilizaciju u Posavini ima još sposobnog ljudstva za vojsku, ali se mobilizacija ne može sprovesti u potpunosti.

IV) — Pregled brojnog stanja i naoružanja prilažemo.[13] Jedinice su brojno u opadanju, pošto se nema otkuda vršiti popuna, a čestim akcijama i težim borbama izbačeno nam je dosta ljudstva iz stroja, a jedan manji dio boraca i rukovodioca dali smo u otkomandu u druge jedinice. Divizija u pogledu naoružanja je u porastu. Zbog nedostatka mauzer municije, oružja za tu municiju dolaze sve manje do izražaja. Obzirom na brojno stanje, te moral i borbenost, naša divizija je u stanju izvršiti zadatak koji se prema gornjem stanju postavi.

V) — Vojnička sposobnost boraca i rukovodioca poboljšava se, ovo stanje kod sviju brigada nije jednako. U I. Ud. Brigadi borci su dosta dobri, u borbi umiju koristiti zaklone u koliko ih ima, a ako ih nema osposobljeni su i vrlo brzo svaki borac sebi izradi zaklon. Za borbu na otvorenom polju dobri su, ali za napad na naseljeno mjesto pokazali su se slabi. Niži komandni kadar dosta je slab, vojničkog znanja nemaju dovoljno te ne umiju objasniti borcima šta u kom momentu novonastalom u borbi treba raditi. Ostale dvije brigade u tom

[13] Redakcija taj pregled nije mogla pronaći. O brojnom stanju i naoružanju 7. NOU divizije u decembru 1944. vidi dok. br. 1.

pogledu bolje stoje, kako borci tako i rukovodioci raspolažu više sa vojničkim znanjem. Umjesnim rukovođenjem jedinicom i snalaženje svakog borca u borbi naročito se osjeća kod nižih rukovodioca i boraca u III. Brigadi.

Pri diviziji postoji podoficirski kurs kroz koji je prošlo u prošlom mjesecu 56 drugova. Kurs daje dobre rezultate jer se na njemu prelazi nastava najpotrebnija za desetare i vodnike. U ovom mjesecu zbog čestih pokreta kurs za vezu nije održavan, inače se održavao ranije redovito. Nastava u jedinicama sa borcima izvođena je vrlo malo zbog stalnih pokreta, inače kad god prilike dozvoljavaju nastava se izvodi po ranije izdatom programu. Novi program koji smo primili razradiće se i čim prilike budu dozvoljavale otpočeće se na nastavom.

VI) — Od specijalnih jedinica imamo Inžinjerski bataljon sa 3 čete, pionirska, pontonirska i minerska. Bataljon je sređen, minerska četa upotrebljiva je za sve zadatke dok ostale dvije zbog nedostatka materijala nisu upotrebljive za svaki zadatak. Stručna sprema je dosta dobra.

Izviđačka četa dosta dobro sređena, opreme koja joj sleduje nema. Njena obuka u tom pogledu nije još savladana, kroz teže zadatke do sada nije prošla.

Artiljeriske jedinice nastavu su dosta dobro savladale. Kod poljske baterije i haubica zbog nedostatka municije posluga nije već duže vremena učestvovala u borbi.

Jedinice za vezu dobro su sređene i zadovoljavaju sadanjim potrebama.

Sanitet i intendantura dobro funkcionišu i pravilno se iskorištavaju.

Moral i zdravstveno stanje je dobro. U prvoj polovici mjeseca bilo je nekoliko slučajeva tifusa, dok u zadnje vrijeme ne osjeća se.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Uroš Krunić**

Komandant, potpukovnik: **Mil. Pavlović**

(M.P.)

BR. 92

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 7. NOU DIVIZIJE OD 25. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM RADU I STANJU U DIVIZIJI[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Br. 667/44
Dne 25. XII 1944.

Politički izvještaj za
mjesec decembar 1944 g.

POLITKOMESARU IV. KORPUSA

U poslednjoj polovini ovoga mjeseca naš se štab nalazi sa dvije brigade na Krajini.[2] U prvoj polovini mjeseca djelovali smo na Baniji bez naše I. Brigade koja je sama ostala na Krajini poslije korpusne akcije na Cazin.[3] Na Baniji naša II. Ud. Brigada ima zadatak da djeluje svojim slabijim i jačim napadima na neprijatelja, koji drži čvrsto komunikacije od Siska do Novog.[4]

U našoj zemlji i u svijetu van nje u ovome vremenu nije bilo naročito važnih političkih događaja. Borci su se interesovali najviše za stanje u Grčkoj. Događaji i zbivanje u toj zemlji bili su predmet političkih razgovora jednako na Krajini kao i na Baniji. Mi smo kroz sastanke političkih komesara, u razgovoru sa borcima odmah pojavom toga događaja davali potrebne upute u potpunome i ispravnome gledanju na stvari u Grčkoj, to je imalo uspjeha. Po izvještaju komesara naši borci shvataju to tako, da mogu pomagati i dopunjavati ljude u razgovoru i na masovnim sastancima. Nove i čvršće diplomatske veze između Sovjetskog Saveza i Francuske poznate su našim rukovodiocima. Dakle, o svim pitanjima i savremenim političkim događajima naši su rukovodioci davali objašnjenja.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/15, k. 813 A.

[2] Riječ je o Cazinskoj krajini (vidi dok. br. 47, 60, 81, 101 i 105 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije od 7. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[3] Odnosi se na napad koji su jedinice 4. korpusa NOVJ izvele na Cazin 7/8. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 13, 20, 26, 27, 29, 39, 68 i 97).

[4] Odnosi se na Bosanski Novi.

U toku ovoga mjeseca na svjetskim frontovima nije bilo naročitih vojničkih uspjeha naših saveznika. Naprotiv osjetio se primjerno žilav otpor Nijemaca koji je u poslednje vrijeme prešao i u ofanzivu na zapadnom frontu. Pitanje frontova borce interesuje, o tome se komentariše.

Svi ovi vojno-politički događaji jasni su masi boraca naše divizije. Oni utiču na naše borce tako (jer se tako postavlja), da su oni sve čvršći i odlučniji za konačno oslobođenje naše zemlje i učvršćivanje tekovina naše borbe.

Pitanje centralne vlade, objava amnestije od Nacionalnog Komiteta,[5] to i ostali događaji u našoj zemlji objašnjavani su našim borcima, kako kroz štampu tako i usmeno.

U toku ovoga takmičenja[6] naša jedinica kao cjelina pokazala je smisao i volju za samostalan rad i borbu na svakom terenu. Disciplina, svijest, odgovornost, pomoć pozadini i mlađima sve je to dolazilo do izraza u toku ovoga mjeseca za koji vam podnosimo izvještaj. Problemi: pjegavac, zbrinjavanje izbjeglica na Baniji, produžuje danas naša II. Ud. Brigada na Baniji, što je cjelina divizije počela da rješava u početku ovoga mjeseca. S tim pitanjima danas se na Baniji prilično stoji. Od kad smo na Krajini jedino je naša I. Ud. Brigada zabilježila nekoliko slučajeva koji karakterišu nepravilan odnos vojske prema pozadini, inače općenito naše jedinice pomažu pozadini i organizacijama bez obzira na kome se terenu nalazili. Takmičenje je pri kraju. Mi smo u periodu te borbe među jedinicama u Hrvatskoj, tko će biti bolji, organizaciju takmičenja pravilno postavili. Ono je bilo na bazi drugarske želje tko će bolje i više učiniti u pogledu uništenja neprijatelja. Naš štab je to tako organizirao da među jedinicama nije bilo nikada povoda za izvjesne sukobe i slično. Takmičenje je bilo stalno i neprekidno. Da su naše sve brigade bile u našoj ruci i u borbi stalno, možda bismo imali veće rezultate. Dvije su u stvari brigade naše divizije kroz čitavo ovo vrijeme ratovale, dok je jedna naizmjenično držala položaje na Baniji ili na Krajini.

Otkad smo na Krajini imali smo svega dvije operacije. U obadvije operacije naša divizija imala je glavni zadatak. Dobro držanje naših jedinica, naročito III. Brigade na Drežniku pružilo je mogućnost da se dobar dio neprijatelja uništi.[7] Na Drežniku je neprijatelj bio precjenjen. Prema podatcima

[5] Vidi dok. br. 44.

[6] Odnosi se na međukorpusno takmičenje (vidi dok. br. 12, objašnjenje br. 2).

[7] Opširnije o napadu na Drežnik-Grad vidi dok. br. 47, 81, 105 i 111.

iz zapovjesti Štaba Korpusa[8] mi smo sve preduzeli da bi tog neprijatelja vojnički uništili. Neprijateljski plan odbrane — borbe — koji je unapred donešen, onemogućio je nama da ih potpuno obuhvatimo, jer su dvije satnije prije 7 sati prešle preko Korane za Vaganac. Način kako je neprijatelj prešao Koranu, bio je povod izvjesnim zaključcima unapred, bez provjerenih podataka...

Akcija na Gnjilovcu[9] otkrila je slabu tačku našeg Štaba samo u tome, što nije poznavao u potpunosti našu I. Brigadu. Za to nas je u glavnom obmanuo štab te brigade. Osim toga ova jedinica nije 8 mjeseci imala težih borbi niti je dobijala mogućnost da se kroz niz postepenih zadataka po teškoći razvije u solidnu jedinicu kao što je to bio slučaj sa našom III. Brigadom. U ovoj akciji III. Brigada izvršila je svoj zadatak na zadovoljstvo Štaba Korpusa i na potpuno uvjerenje našeg štaba da je ova jedinica zrela. I. Ud. Brigada u ovoj borbi imala je ogromne gubitke u ljudstvu i oružju.[10] VII. Ud. Divizija pod rukovodstvom našeg štaba nije imala još nikad ovakav slučaj. Mi smo već preduzeli sve mjere vojno-političke naravi da bi našu I. Brigadu osposobili. Samo borbom to je moguće. U njoj ćemo održati partisko savjetovanje i niz ostalih savjetovanja koji će uglavnom biti nametnuti već samim partiskim savjetovanjem koje će dati potrebu svim vojnim i političkim rukovodiocima da razrade probleme uočene na tom savjetovanju. Savjetovanju će prisustvovati komandant i komesar našeg štaba gdje ćemo podvući svu grešku dosadašnju pretežno vojničkog rada. Poslije istrage koja se provodi poslužićemo se i organizacionim mjerama za učvršćivanje te jedinice. Kroz štampu i kulturno-prosvjetni rad iste stvari ćemo liječiti. Težište našeg štaba prenijećemo na rad oko učvršćivanja ove brigade.

U našoj diviziji ima 1.000 Hrvata, preko 3.000 Srba, ostali broj čine Talijani, Rusi, Jevreji, Slovenci, Mađari, Crnogorci, Bugari, ima jedan Danac i jedan Nijemac. Čestitali smo Božić Hrvatima borcima. Organizovali smo im pečenice i voće što smo dobili na Krajini.

---

[8] Vidi dok. br. 47.

[9] Napad na Gnjilovac izveden je 22. decembra (opširnije o tome vidi dok. br. 60, 101 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije pisan 7. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ.

[10] Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici 1. NOU brigade. Ukupni gubici 7. NOU divizije bili su 48 mrtvih i 117 ranjenih. Od oružja izgubljena su 2 šarca, 3 puškomitraljeza i 10 pušaka (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije pisan 7. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ).

Povezali smo se sa rukovodiocima u pozadini Krajine. Nezgodan slučaj[11] koji je učinila naša I. Brigada sa svojim III. bataljonom rješavamo zajedno sa rukovodiocima pozadine. Bojali smo se da to ne bi shvatali kao i svoj zadatak ovi mlađi rukovodioci vojske i terena na Krajini, ako griješe borci naše divizije, zato smo učinili sve pa da se i to riješi.

...

U poslednjem izvještaju napomenuli smo da u našem štabu vlada priličan red i saglasnost. To dolazi do naročitog izraza u vođenju operacija, uočavanja i rješavanja problema. Od štabova brigada najbolji je naš štab III. Brigade. Štabu II. i I. Brigade treba dosta pomoći.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik:
Uroš Krunić

(M.P.)

[11] Redakcija nije mogla utvrditi na što se odnosi.

BR. 93

OBAVJEŠTENJE ŠTABA 20. NOU DIVIZIJE OD 25. DECEMBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE SNAGE NA KOMUNIKACIJI DONJA SUVAJA — GORNJI LAPAC[1]

ŠTAB
XX. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Br. sl.
Dne 25. XII. 1944

ŠTABU XI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Primili smo vaš izvještaj[2] na kojeg vam odgovaramo.

Prema našoj zapovjesti[3] koju smo vam dostavili na uvid izvršili smo sa dvije brigade na dan 24. o. mj. napad na komunikaciju Suvaja — Gornji Lapac.[4] Ova komunikacija je prilično utvrđena sa dosta otpornih tačaka, koje su posijane sa dosta solidnijih i tvrđih zaklona-bunkera ukopanih u zemlju, opasanih bodljikavom žicom i nagaznim minama. Naša X. U. Brigada koja je od početka oslobađanja Dalmacije[5] učestvovala u svim borbama i koja tako reći već dva mjeseca nije imala odmora, vodila je prije ove operacije 4—5 dana borbe na sektoru Suvaje,[6] da bi rasteretila koliko-toliko pritisak kod Korenice.[7] Ona se je u tim svim borbama u prilično mjeri zamorila, te je u ovu borbu ušla dosta zamorena. Baš u momentu kad je ona pregrupisavala snage za izvršenje zadatka,

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30—1/5 II, k. 569.

[2] Riječ je o obavještenju (vidi dok. br. 56).

[3] Vidi dok. br. 75.

[4] Opširnije o borbama 20. NOU divizije na komunikaciji Donja Suvaja — Gornji Lapac od 24. decembra 1944. do 2. januara 1945. vidi dok. br. 75, 165, 166 i 169 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

[5] Riječ je o borbama za konačno oslobođenje Dalmacije koje su započele iskrcavanjem 26. NOU divizije u rejonu Splita u drugoj polovini oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 71, 81, 87, 91 i 110 i knj. 35, dok. br. 56, 66, 75 i 97).

[6] O borbama 10. NOU brigade kod Donje Suvaje od 16. do 20. decembra vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

[7] Pošto su 14. decembra zauzeli Korenicu, dijelovi njemačke 373. i 392. legionarske divizije, u sadejstvu sa ustašama, preduzeli su više napada iz Korenice u pravcu Bijelog Polja i Bunića, ali su protivnapadima 35. NO divizije odbačeni u Korenicu (vidi dok. br. 56 i 111).

neprijatelj je izvršio nekoliko napada u nekoliko pravaca i pošto naše snage nijesu bile na Stražbenici on je zauzeo istu bez borbe. Naša IX. U. Brigada krenula je na zadatak sa prostorije Mazin — Cerovac i na dan 24 o. mj. zauzela K.671, 568, Ponore, pritiskujući na neprijatelja u Gornjem Lapcu, gdje ga je nakon oštre borbe satjerala u nekoliko kuća. Jedan njen bataljon zauzeo je Mandinu Glavu (k. 812), dok je jedan bataljon prebacila na sjeveroistočnu stranu Dobro Selo — Lapac na Lisac (K.998). Istog dana neprijatelj je iz Lapca i iz Oraovca pokušao intervenisati i pomoći opkoljenima u G. Lapcu, ali je odbijen.[8] Na dan 25 o. mj. otpočeo je jednovremeni napad obiju naših brigada. X. U. Brigada zauzela je Stražbenicu (K. 679) — Donji Zaklopac, Joševicu, K.386, Lipovaču (K.781), Majstoroviće, Orelje i u vidu klina sa jednim djelom snaga preko Medića — Kamenite Poljice, Gornjih Poljica izbila na cestu Brotnja — Doljane. Također je zauzela Kozjaču (K.1058), K.824 i Babin Kraj.

IX. U. Brigada pristupila je likvidaciji 150 neprijateljskih vojnika u Gornjem Lapcu tukući kuće sa protukolskim topovima. Neprijatelj je davao jak otpor i kuće nijesu likvidirane. Ista brigada zauzela je Priseka (k.652), te na taj način potpuno presjekla odstupnicu neprijatelju iz Dobrog Sela na Lapac povezujući se sa svojim bataljonom na Liscu. Ista brigada zauzela je Senokos, k.731[9] i K.723. Tokom dana neprijatelj je nekoliko puta pokušavao iz D. Lapca i Oraovca osloboditi opkoljene, ali je uvijek bio odbijen. Večeras pripremamo konačnu likvidaciju G. Lapca, Dobrog Sela, Babine strane, K.695 i K.697, dok smo zaobišli Međeđak (K.639) i K.626 i Brotnju, dok bi sutra pristupili konačnom uništenju inspresjecanih i opkoljenih snaga na ovome sektoru.

U koliko neprijatelj ne bi intervenisao sa jačim snagama mi se nadamo da ćemo zadatak izvršiti.[10] Po likvidaciji i zauzimanju ceste Suvaja — G. Lapac namjeravamo odmah povući premorenu našu X. U. Brigadu.[11] Tražili smo danas depešom od Štaba našeg Korpusa odobrenje da li možemo povući našu

---

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 75.

[9] Kota 731 nije nađena na karti 1 : 100.000.

[10] Vidi dok. br. 75.

[11] Brigada je 2. januara 1945. zauzela Dobro Selo i odmah zatim povučena na odmor u rejon sela Zrmanje. Njene položaje prema Gornjem Lapcu zaposjela je 8. NOU brigada (vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526 i 4/3, k. 1029 I: izvještaje Štaba 20. divizije upućene 8. i 20. decembra 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

brigadu[12] sa sektora Knina na sektor Lapca. Po dolasku te brigade pristupili bi sa cjelom Divizijom likvidaciji D. Lapca i dalje.[13]

Vrlo rđavo vrijeme, snijeg, hladnoća i magla umanjili efikasnost i potporu artilerijske vatre, a u priličnoj mjeri hladnoća je utjecala na borce, koji nisu dovoljno otporni prema takvoj zimi. Imamo nekoliko slučajeva i smrzavanja. Gubitci neprijatelja, a i naši su osjetni.

Što se tiče smenjivanja vašeg bataljona na Kuku, mi smo mišljenja da neprijatelj iz Lapca neće moći intervenisati u pravcu Korenice s obzirom na borbe kod nas, jer izjavom zarobljenih neprijateljskih vojnika oni su i sa Udbine prebacili jedan dio snaga na sektor Suvaja — Dobro Selo, te prema tome mislimo da nije ni potreban vaš bataljon na Kuku, nego samo jedna četa, koja bi aktivno djelovala i sa svojim djelovanjem ne bi dozvolila da neprijatelj u Oraovcu i Čelini osjeti povlačenje glavnine vašeg bataljona sa Kuka.

Danas je u naš Štab dolazio komandant Mjesta Lapac, koji nam je izjavio — zapravo tražio od nas savjete, što da radi u pogledu prikupljanja hrane i sijena. On kaže da je dobio naređenje od komande područja[14] da prikupi kao rezervu što više hrane i sijena. Po našem mišljenju to je u vezi naših razgovora sa zamjenikom komandanta Korpusa p.pukovnikom Opsenicom[15] radi eventualnog prekida saobraćaja sa Dalmacijom, međutim komandant mjesta navodi da mu je prikupljanje hrane i sijena spriječio predsjednik Okružnog N.O. Odbora. Pošto naš Štab nije kompetentant za izdavanje nikakvih naređenja, to smo mi drugu komandantu mjesta savjetovali da se za to obrati preko Komande Područja Korpusnoj Vojnoj oblasti[16] koja će i to riješiti.

Što se tiče prijema naših jedinica kod ovdašnjeg naroda on je vrlo dobar, što kao pozitivno utiče na naše borce, te i oni sa svoje strane čine sve da ne bi prema narodu griješili. Jednom riječi nema nikakvih grešaka ni sa jedne, ni sa druge strane.

---

[12] Odnosi se na 8. dalmatinsku NOU brigadu. Ona se tada nalazila u divizijskoj rezervi u rejonu Knin — Pađene, a 27. decembra prebačena je na područje Mala i Velika Popina. Slijedećeg dana, na liniji Dabina strana — Lipovača (k. 781) — Kalanjuša (k. 751), uvedena je u borbu (vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[13] Vidi dok. br. 75, objašnjenje br. 5.

[14] Odnosi se na Komandu područja za Liku.

[15] Stevan Opsenica

[16] Odnosi se na Vojnu oblast 11. korpusa NOVJ.

Me ćemo vas i u buduće redovno preko radio depeša izvještavati o razvoju borbi na našem sektoru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant — pukovnik:
(M.P.) **Miloš**[17]

BR. 94

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 20. DIVIZIJE OD 25. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 8. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM STANJU I RADU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
XX. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Dne 25. XII. 1944 g.

POLITIČKI IZVJEŠTAJ

Nakon uspješno završenih operacija u Vrličkoj Krajini,[2] naša Divizija nastavila je, u zajednici sa ostalim Divizijama našeg Korpusa, borbe za oslobođenje Knina,[3] a zatim i uspješno gonjenje neprijatelja kroz Liku.[4]

U ovim borbama sve jedinice naše Divizije, kao cjelina, izdržale su sve poteškoće i napore i u potpunosti izvršile zadatke, koji su pred Diviziju bili postavljeni. Ovo su bile do sada najjače borbe od formiranja naše Divizije[5] i prva borba u kojoj je u zajednici sa ostalim Divizijama trebalo sadejstvovati u mnogo komplikovanijim operacijama, što je bio ispit za našu Diviziju i naš komandni kadar.

---

[17] Uzelac

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 18—1/4, k. 522.

[2] O borbama 20. NOU divizije u Vrličkoj krajini krajem oktobra i u prvoj polovini novembra 1944. vidi knj. 35, dok. br. 3, 9 i 66.

[3] Opširnije o borbama za Knin vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98, 111, 129, 130, 132 i 134 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 66, 75, 80, 82, 97 i 106 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

[4] Jedinice 20. NOU divizije gonile su neprijatelja pravcem Srb — Lapac (vidi dok. br. 75 i 93 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[5] Dvadeseta divizija formirana je u oktobru 1943 (vidi knj. 20, dok. br. 51).

Kao cjelina Divizija je pokazala visoku borbenost i dobar moral. Iako je bilo velikih gubitaka u kadru i ljudstvu, ipak se to nije osjetno odrazilo na moral jedinica, već je i pored toga bilo masovnih primjera heroizma. Gubitci uglavnom proističu od slabe izvježbanosti novog ljudstva i novog načina ratovanja, koji je do sada bio nepoznat našem komandnom kadru, a mogli su biti i manji.

U zadnje vrijeme nije bilo više pojave samoranjavanja, koju se je uspjelo ukloniti upornim radom i preduzetim mjerama.

Divizija ima sve uslove i pored izvjesnih manjih problema, kao i zadataka oko unutarnjeg organizacionog učvršćivanja, da pod uslovima izvjesnih mogućnosti odmora i kroz daljnje borbe osposobi se za izvršenje još težih i složenijih operacija i borba, koje se budu pred nju postavile u njenom razvitku.

Nužno je potrebno, da vojni komandni kadar, a naročito niži (u štabovima bataljona i komandama četa) čim prije nauči i savlada osnovne pojmove ratne nauke, da bi mogli, obzirom na nov način modernog ratovanja, rukovoditi jedinicama, koje su danas brojčano mnogo jače.[6]

To se za sada nekako rješava sa podoficirskim i oficirskim kursevima, kao i pojedinačnim izdizanjem, ali to u najskorije vrijeme neće biti dovoljno.

Također u vojničkom pripremanju jedinica Divizije nužno se postavlja kao zadatak vojna obuka novog ljudstva prema novom načinu ratovanja u uslovima stalnih pokreta i borba. Na tome se je već počelo raditi, ali ono ne daje takove rezultate, kao kad bi jedinice bile na odmoru.

Popunama koje Divizija neprekidno prima, bez obzira na elemenat koji dolazi u nju, brojčano i općenito je učvršćava i jača. Sada u Diviziji nema više od 15—20% boraca koji su u jedinicama više od 5—6 mj. Zadnji mjesec dana naša Divizija je dobila oko 250—300 bivših legionara i oko 300 kažnjenika, kao i oko 500 novomobilisanih bivših četnika, ustaša i milicionera iz okolice Drniša, Vrlike i Sinja. I pored toga, što među njima ima većinom vrlo hrabrih boraca i u borbama se ističu, njihova politička svijest je vrlo niska i može se reći nikakva. Nisu upoznati sa najosnovnijim ciljevima N.O.P. i zadacima N.O. Vojske. Imaju dosta iskrivljena i nepravilna mišljenja, koje im je neprijateljska propaganda uspjela naturiti. Kod Hrvata postoji bojazan i strah od monarhije, kralja i stare Jugoslavije, a kod Srba vide se ostaci još jakog velikosrpskog šovinizma.

[6] O brojnom stanju 20. NOU divizije u decembru 1944. vidi dok. br. 115.

Iako je uslijed neprestanih pokreta i borba bilo malo mogućnosti i vremena za rad, ipak se uspjelo pojedinačnim prilaženjem i radom, kao i zalaganjem čitavog komandnog kadra i starijih boraca, da svaku novu popunu u velikoj većini obuhvati i upozna sa najnužnijim zadacima. Trebaće još dosta napora i rada, kao i vremena, da ih se izdigne na jedan potrebit politički nivo.

Pitanje bratstva i jedinstva Srba i Hrvata u Diviziji mora se još uvijek postavljati iako se može reći, da ono ne predstavlja ozbiljan problem, pošto su dosadašnji rezultati pokazali da im zajednička borba i život u jedinicama omogućuje saživljavanje i zaboravljanje ranije nametnutih nacionalnih i vjerskih mržnja od strane neprijateljske propagande, ali stalnim dolaskom novih boraca, koji unašaju nanovo tragove tih neprijateljskih uticaja, ono se još uvijek mora zato smatrati jedno od najvažnijih i osnovnih pitanja za riješavanje u našoj Diviziji.

Također po pitanju pravilnog držanja boraca prema narodu, a osobito u Kninskoj i Vrličkoj Krajini, gdje je stanovništvo većinom srpsko, ono je bilo vrlo važno za našu Diviziju, koja je pretežno sastavljena od hrvatskog elementa, nije bilo nikakvih prekršaja, a ni pojava bilo kakvih mržnja.

U odnosu boraca i jedinica prema narodnoj imovini nije bilo većih prekršaja, osim pojedinačnih manjih slučajeva koji su se odmah odstranjivali, što i nije nikakvo čudo obzirom na sastav novog ljudstva.

Političko djelovanje jedinica na terenu svodilo se je najviše radi borba u obliku pojedinačnog objašnjavanja u manjim grupama i sijelima, kao i pravilnim držanjem svih boraca i jedinica, što je i imalo povoljnog odražaja u narodu. Iz tih razloga nije moglo biti jačeg i svestranijeg rada i političkog djelovanja na terenu.

Razvitak političke situacije na sektoru Vrlike i Knina za našu Diviziju je vrlo važan, obzirom da je učestvovala u njihovom oslobađanju, što ima već izvjestan broj ljudstva sa tog terena i što ima još primiti veliki broj novomobilisanih. Kroz ovaj kratki period otkada su ovi krajevi oslobođeni i na njima djeluje naša vojska, situacija se je umnogome izmjenila i narodne mase se postepeno sve više vezuju uz N.O.P., premda se još uvijek jasno osjećaju ostaci ranijeg neprijateljskog uticaja popa Đujića.[7] Politička svijest kod tih masa još u mnogome zaostaje i trebalo bi dosta vremena, kao i političkog rada svih organizacija i vojnih jedinica, da bi se ista poboljšala. Kod ustaša i ostalih Hrvata vidi se da je ostavilo dubokog

[7] Momčilo Đujič, četnički komandant

odražaja razbijanje ustaških uporišta i istjerivanje okupatora, kao i oslobađanje Knina i čitave Dalmacije. Strah od četnika privezuje ih sve više uz N.O.P. i uviđaju u N.O. Vojsci jednu garanciju od istih. Kod srpskog stanovništva mnogo je djelovalo pravilno držanje naših jedinica, koje su boravile u ovim krajevima. Obzirom da je naš Korpus Dalmatinski i isti većinom sastavljen od Hrvata,[8] a također i uništavanje vojnih formacija četnika i ustaša, kao i velika pobjeda nad okupatorom kod Knina, podigla je kod njih ugled jačine naše vojske, za koju oni ranije nijesu vjerovali.

Potpunim i stalnim oslobađanjem Kninske Krajine, postoje objektivni uslovi za uspješnu mobilizaciju, ali krivo bi bilo zavaravati se privremeno postignutim uspjesima u tom kraju, pošto je narod ovog kraja prilično vezan uz svoj teren, te ne uviđa potrebu oslobađanja i drugih krajeva naše zemlje što dokazuje njegovu političku zaostalost. Ovo pitanje privezanosti neće se moći tako brzo riješiti, o čemu nam jasnu sliku daje i jedan slučaj koji se je desio pred četiri dana sa borcima iz Vrličkog Odreda, koji je elemenat veoma sličan elementu Kninske Krajine. Jedan dio boraca iz Vrličkog Odreda imao je doći u sastav naše Divizije. Na putu iz Vrlike do Knina pobjeglo je oko 130 boraca, otvoreno govoreći da neće iz svog kraja, premda ih se dulje vremena na to pripremalo. Tačno je, da izvjesnu odgovornost snose i rukovodioci tog odreda, što se nijesu u većoj mjeri založili, ali ovo nam najjasnije pokazuje, koliko je još zaostalost kod tog elementa. Ovo je važan momenat o kojem treba voditi računa, pošto se sada vrši mobilizacija na sektoru Knina i mi imamo primiti izvjestan broj tog ljudstva, te smo u okolici Knina osnovali dopunski bataljon, koji ima zadatak da ih prihvati i pripremi za dolazak u Diviziju. Za politkomesara toga bataljona postavili smo najboljeg politkomesara bataljona u Diviziji i čim bude završen politički kurs i kursisti se vrate, mislimo pojačati politički kadar u tom bataljonu. Pošto se naša Divizija sa svojom glavninom nalazi u Lici, to sada nismo u mogućnosti, da direktno možemo vršiti politički uticaj nad tim stanovništvom.

Pored ostalih pitanja za našu Diviziju, uvijek je važno bilo i pitanje odlaska iz Dalmacije, kao i strah od Bosne i odlazak u Liku, pošto naša Divizija nije uglavnom do sada mjenjala terena van Dalmacije, to je opravdano postojala opasnost u tom momentu da može biti osipanja i dezerterstva. Sada, kada se je Divizija pokrenula sa sektora Dalmacije, i pored svih političkih priprema i preduzetih mjera opreznosti,

[8] O nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva 8. korpusa NOVJ vidi dok. br. 116.

ono se je ipak pojavilo, premda u jedinicama nije imalo do sada jačeg uticaja, te se je sada, dolaskom glavnine Divizije u Liku, to uspjelo i lokalizovati.

Pojava dezerterstva uglavnom je izbila onda kada su se pokrenule VIII. i IX. Brigada iz Sinja za dalje i najveći broj istih bio je do Knina. Prelaskom jedinica u Liku, ti slučajevi postali su pojedinačni. Vjerovatno da ove brigade nijesu morale ići do Sinja, te da su poslije oslobođenja Knina krenule odmah dalje, kao X. U. Brigada, koja je imala mnogo manje slučajeva — to ova pojava kod VIII. i IX. Brigade bila bi mnogo manja, jer se je za vrijeme boravka u Sinju kod boraca osjetila blizina svog kraja, kao i dolazak rodbine, koji je u mnogome pojačao taj uticaj i nastalo je veliko traženje odsustva, kojima se nije moglo udovoljiti.

Pošto se je za sada momentalno ova pojava uspjela spriječiti, ima izgleda da će naša Divizija moći bez težih poteškoća riješiti ovo važno pitanje. Nije isključeno da se neće još pojavljivati pojedini slučajevi dezerterstva, pošto se u jedinicama nalazi različitih elemenata... pa postoji vjerovatnost da ima i onih koji podstrekavaju na dezerterstvo, premda, uza sva nastojanja, nije ih se moglo do sada pronaći. Mnogo bi se više moglo pomoći odstranjivanju dezerterstva, kada bi se organizacija na terenu, kao i narodne vlasti više zalagale za to. U posljednje vrijeme bilo je mnogo slučajeva, da su isti dezerteri nalazili utočišta kod istih, umjesto da su nastojali da ih progone i vraćaju u jedinice.

Potrebno je napomenuti da većina dezertera ovom prilikom bili su oni, koji su se po nekoliko dana nalazili u našim jedinicama, a mali je broj onih koji su se nalazili 1—2 mjeseca.

Politički rad uslijed stalnih pokreta i borba u svim jedinicama Divizije bio je onemogućen, pa se je on uglavnom prilagođavao i svodio prema mogućnostima. Radi velikog broja novih boraca plan rada u toku ovog mjeseca bio je većim djelom posvećen novim borcima, upoznavanju istih sa najosnovnijim pitanjima i zadacima N.O. Borbe, razvitku N.O. Vojske, zatim o II. Zasijedanju AVNOJ-a,[9] III. Zasijedanju ZAVNOH-a,[10] o »sporazumu Tito—Šubašić«, kao i ostalim političkim problemima i pitanjima. Pošto se uvijek nijesu mogli održavati politički časovi i konferencije, ono se je nastojalo da se upozna borce u manjim grupama i pojedinačnim radom na položajima, što se je pokazalo vrlo korisno. Već sada se kod priličnog broja onih koji se već 1—2 mj. nalaze u jedinicama opaža življa politička zainteresovanost. Sada također mnogo slobodnije istupaju na časovima i konferencijama i

[9] Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
[10] Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

postavljaju pitanja koja ih interesuju, ali još uvijek to ne može biti zadovoljavajuće. Ima mnogo izgleda da će se sa upornijim radom i zbližavanjem borcima moći kod većine istih u izvjesnom periodu postići njihovo povjerenje i omogućiti istima slobodnije istupanje, a po mogućnosti izbjegavati umjetne konferencije i časove.

U vezi zadataka koji se postavljaju pred Diviziju neprestanim prilivom novih boraca, koji momentalno nisu skloni još N.O. Borbi, te političkim vaspitanjem istih u duhu širokog bratstva i jedinstva svih naroda Jugoslavije, zatim otklanjanjem i riješavanjem raznih problema i pitanja koji se momentalno pojavljuju, mnogo bi se brže i lakše odstranili, da nije naš politički kadar i suviše mlad i neiskusan, te se u izvjesnim momentima i teškim situacijama dovoljno ne snalazi. Razlozi su tome što se: 1. u neprestanim borbama politički kadar mnogo izbaciva iz stroja i što je vrlo kratko vrijeme na svojim dužnostima, 2. što u Diviziji većinom prevladava seljački elemenat iz kojeg se lakše izdižu vojni rukovodioci, nego politički, uslijed niskog kulturnog nivoa, 3. što se uslijed te zaostalosti spriječava brži razvitak istih i teoretsko izdizanje. Nužno se osjeća potreba kurseva. Sada smo uspjeli da pri brigadama formiramo vaspitne političke kurseve, za koje vjerujemo da će dati dobrih rezultata.

STANJE U BRIGADAMA:

VIII. brigada imala je najmanje borba i gubitaka i u tim borbama kao cjelina zadovoljila i izvršila zadatke. Stanje u istoj je prilično sređeno, iako je od Sinja do Padjena imala 50 dezertera. Raniji nedostatak u izdizanju političkog kadra, u čemu je bilo dosta sektašenja i strahovanja od novih mladih ljudi da neće zadovoljiti, sada je to prilično otklonila, te brigada ima sada popunjen sav politički kadar. Štab Brigade u zadnjim operacijama dobro je rukovodio i zadovoljio. U dosadašnjem radu Štab se je pokazao požrtvovan i ima izgleda da će i u buduće zadovoljiti. ...

V. bataljon (talijanski)[11] koji je ranije bio ozbiljan problem u ovoj brigadi, stanje u istom sada se je u mnogome popravilo. Mnogim nedostacima u tom bataljonu bio je kriv i raniji Štab Brigade, koji mu nije posvetio dovoljno pažnje. Sada se je tom bataljonu dao izvjestan broj komandnog kadra, te se nadamo da ćemo se kroz kratko vrijeme i na nj moći osloniti.

Pred kratko vrijeme bilo se pojavilo u brigadi — kod nekih štabova bataljona i pojedinih članova — nezdrava miš-

[11] Bataljon je formiran poslije kapitulacije Italije od Italijana koji su dobrovoljno prešli na stranu jedinica NOVJ.

ljenja, da su prerasli na dužnosti, te i pomalo počeli uzimati nepravilan stav prema Štabu Brigade i pojedinim članovima Štaba. ... Brigada svakim danom napreduje i pored nekih pitanja, koja je ona u stanju sama da riješava.

Stanje u **IX. brigadi** u zadnje vrijeme znatno se je popravilo. Brigada sa svojim komandantom[12] mnogo je napredovala i u mnogome dostigla ostale brigade. Komandant je dosta marljiv i uporan rukovodioc, te je Brigada u svim zadnjim akcijama izvršila sve zadatke. Stanje se je dosta sredilo tako da brigada predstavlja stabilizovanu jedinicu! ...

Štab Brigade kao cjelina zadovoljava. I pored toga što je Brigada u posljednjim borbama imala priličan broj izbačenih iz stroja, ipak to nije mnogo utjecalo na moral i samu borbenost boraca, koja je sada na priličnoj visini.

X. U. Brigada je neprestano već duže vremena u borbama i uvijek ima dosta izbačenih iz stroja, a naročito kadra i političkih rukovodioca komesara. Borbenost je kod boraca i rukovodioca na visini. Samo u zadnjim borbama oko Knina imala je osjetljive gubitke u komesarima i to: 2 komesara bataljona, 8 komesara četa, 15 vodnih delegata. Zatim 2 komandanta bataljona, 2 zamjen. komandanta bataljona i više komandira. Važan uzrok tome jest što je kod istih borbenost na velikoj visini, a također postoji i nepotrebno istrčavanje. Premda su više puta to možda i same prilike zahtjevale radi novih boraca, ipak to ne opravdava tako veliki gubitak u kadru. Ta mjesta popunjena su sa novim drugovima — nešto iz raznih odreda, a nešto izdizanjem mlađih drugova iz brigade, ali još uvijek predstavlja problem u izdizanju novog političkog kadra, obzirom na socijalni sastav te Brigade. Sadašnji štabovi bataljona u toj Brigadi potpuno su izmjenjeni, te su u većini sve novi rukovodioci.

Brigada je imala najmanji broj dezertera — svega oko 26, što se u samoj Brigadi nije osjetilo, tim manje što je u samom II. bataljonu krivnjom i nedovoljnim zalaganjem rukovodioca bilo oko 16 slučajeva dezerterstva. Također Brigadi je mnogo pomoglo, što nije odlazila na sektor Sinja.

U borbama oko Knina i u Lici brigada je izdržala mnogo napora i poteškoća i izvršavala postavljene joj zadatke.

Štab kao cjelina u radu zadovoljava.

U prištabskim jedinicama Divizije stanje je sređeno, pošto ih ima veći broj sa različitim zadacima, teško ih je objediniti i koordinirati im zajednički rad, a također i na političkom polju. Komandni kadar u tim jedinicama stalno se pojačava, ali još u pojedinim jedinicama politički rukovodioci ne zado-

[12] Komandant 9. dalmatinske NOU brigade bio je tada Vlado Pezelj.

voljavaju. Disciplina u tim jedinicama je nešto bolja od one u brigadama. Politički rad obrađuje se jednako kao i u brigadama. Naročitih problema u zadnje vrijeme nije iskrsavalo.

Takmičenje u jedinicama unutar Divizije poprimilo je jednostran karakter u vezi toga što nije bilo mogućnosti i vremena, da bi se koristilo za unutarnje učvršćivanje jedinica, već se odvijalo tako, da su se jedinice najviše takmičile kroz borbe — što nije dalo željene rezultate. Radi ovih razloga osjeća se i pomalo zamorenost u takmičenju. Trebalo bi više vremena jedinicama na odmoru, da bi se takmićenje moglo pravilno sprovesti i iskoristiti za daljnji razvitak.

Kulturno-prosvjetni rad u Diviziji ne zadovoljava, te se sada još više odražava, pošto nije bilo mogućnosti za jedan efikasniji rad, a i time što svakom borbom taj sektor rada zastaje i dolaskom novih popuna spriječava momentalno daljnji razvitak. Najvažniji sektor kulturnog rada jest otklanjanje nepismenosti. U tome se je nešto uspjelo — oko 20% u Diviziji ima nepismenih. U bataljonskim i zidnim listovima i novinama sudjeluje veći dio boraca, ali ne u tolikoj mjeri, koliko bi to trebalo.

Kroz ovo vrijeme svaka brigada je po prvi puta izdala svoj brigadni list, koji su prilično uspjeli, a sada se priprema izlazak drugog broja. Divizijski podlistak izašao je dva puta. Radio vijesti u zadnje vrijeme izdavaju se svakog drugog dana, radi obavještavanja boraca o događajima.

U brigadama rade diletantske grupe i horovi u VIII. i IX. Brigadi. Njihove grupe su dale svaka po jednu priredbu u Sinju i Vrlici. Pri Diviziji započelo se je formiranjem jedne diletantske grupe, koja će imati zadatak da omogući razvitak na tom polju.

Kada bi bilo više odmora i mogućnosti za rad, moglo bi se na kulturnom polju mnogo više postići nego do sada.

NAPOMENA:

Još jedno ozbiljno pitanje postavlja se pred Diviziju, obzirom da se Divizija nalazi u Lici i da je zima već započela. Mjesta stanovanja su sasvim slaba, te se nužno postavlja pitanje odjeće i obuće, a naročito šinjela i cipela. Svi novodošli, koji stalno dolaze u naše jedinice sasvim su slabo odjeveni za ovako hladan kraj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik
Bilobrk[13]

[13] Mate

BR. 95

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 34. NOU DIVIZIJE OD 25. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

SOCIJAL. I NACIONALNI SASTAV

JEDINICA			SOCIJALNI SASTAV						
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Polic., žandara i financa
Štab divizije	150	Komandni sastav	55	79	6	2	4	3	1
	376	Partizana	118	221		11	18	8	
Artilerijski divizion	40	Komandni sastav	8	19	5	1	3	4	
	80	Partizana	10	61	1	1	7		
Udarna brigada „Franje Oguliinca-Selje"	269	Komandni sastav	89	153	9	6	9	3	
	1118	Partizana	151	901	15	22	28	1	
Udarna Karlovačka brigada	285	Komandni sastav	71	152	16	28	16	2	
	1113	Partizana	166	823	18	78	25	1	2
Žumberačka brigada	185	Komandni sastav	44	117	4	8	10	2	
	807	Partizana	118	655	6	17	11		
Turopoljsko-posavski partizanski odred	159	Komandni sastav	29	124	1	4	1		
	405	Partizana	38	342	1	12	10	1	1
Karlovački partizanski odred	61	Komandni sastav	20	24	7	2	2	4	2
	185	Partizana	50	104	12	5	6	8	
Samoborsko-jaskanski partizanski odred	24	Komandni sastav	6	8	2	3	2	3	
	246	Partizana	86	160					
UKUPNO:	1173	Komandni sastav	322	676	50	54	47	21	3
	4330	Partizana	737	3267	53	146	105	19	3

Politkomesar, p. pukovnik:
Franjo Knebl

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 24—4/5, k. 1223.

34. DIVIZIJE NA DAN 25. XII. 1944. g.

NACIONALNI SASTAV													
Srba	Hrvata	Slovenaca	Muslimana	Crnogoraca	Talijana	Rusa	Bugara	Madara	Čeha	Nijemaca	Poljaka	Danaca	Holandeza
18	116	3				12						1	
27	346	1				2							
1	32	6				1							
2	73	1	1			3							
14	242	1	1			11							
20	1017	3	6		9	63							
13	259	6	4	1		1			1				
45	1023	12	26	1		3			1	1			1
9	171	2				3							
9	766	8	2		2	16			2		2		
19	139	1											
23	378	2				1					1		
10	46	4				1							
7	173	4			1								
3	20		1										
12	231		3										
87	1025	23	6	1		29			1			1	
145	4007	31	38	1	12	88			3	1	3		1

SLOBODA NARODU!

M.[2] Dasović

[2] Martin

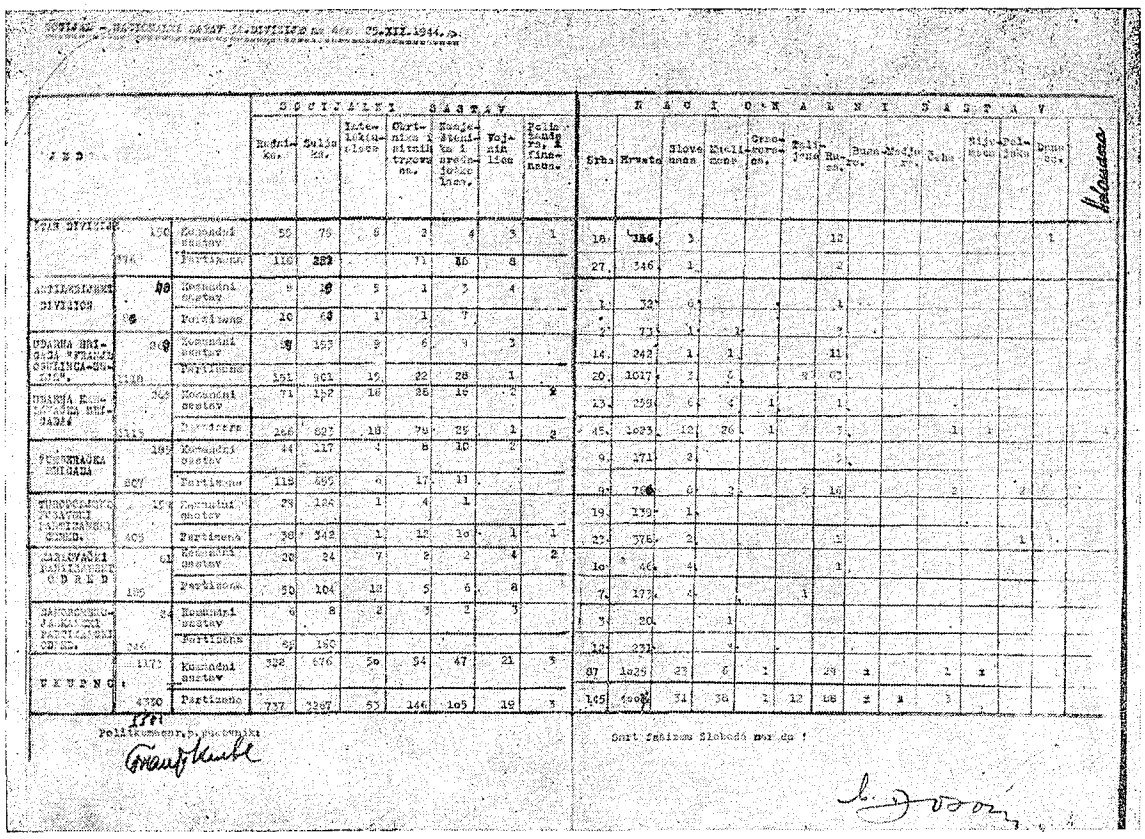

Fotokopija dokumenta br. 95

u Babićima, Draganićima

									za prevoz ranjenika
—	—	—	—	—	—	—	—	—	50 Sanitetskih automobila
1	—	—	—	—	—	—	—	1	51 Putničkih automobila
2	—	—	—	—	—	—	—	2	52 Motorbicikla
8	—	—	—	—	8	—	—	—	53 Bicikla

A O R U Ž . / Vozi

BR. 97

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 25. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA USTAŠE U LAZINI[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 52
Dne 25. XII. 1944. g.

Predmet: Oper. izvještaj za borbu na Lazini.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE NOVJ.

Dostavlja se operativni izvještaj za akciju na neprijateljsku posadu Lazina.

Položaj kojeg je napadala ova jedinica jeste pregledan i otkriven, zemljište je ravničasto. Zemljište je predstavljeno na sekciji Samobor 1 : 100.000.

Naša brigada sa tri bataljona izvršila je napad na neprijateljsko uporište Lazina, kao i osiguranje.

3. bataljon napao je sa sjevero-zapadnog pravca duž kuća prema kapelici na raskrsnici cesta u Lazini. 4. bataljon napao je neprijatelja sa istočnog pravca levo i desno od puta kojim vodi od karaule za Jezerečku šumu. 2. bataljon izvršio je osiguranje prema Draganićima ispred rijeke koja prolazi preko ceste za Barković na gl. cesti Draganići — Lazina, dok sa jednom četom vršio napad kroz selo Lazinu prema željezničkoj stanici. 1. bataljon ostao je u D. Kupčini sa zadatkom da kontroliše [put] Šišljavić — Blatnica.

Neprijateljsku posadu sačinjavala je II. Sat. V. Ustaške bojne III. Stajaćeg zdruga XIII. Hrv. Divizije, zapovjednik sati bio je zastavnik Pašić Mato. Jačina neprijatelja bila je 130 ustaša, naoružani sa p.k. topom 47 mm, 1 t. bacačem, 3 t. mitraljeza, 8 p.mitraljeza.

Naša odluka bila je napasti neprijatelja u Lazini i likvidirati ga. Zapovjest za napad bila je izdana pismeno svima

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26—1/4, k. 1223.

jedinicama, koju smo već ranije poslali.[2] Borba je otpočela 24. ov. mj. u 19.30 sati.

4. bataljon koji napadao sa istočnog pravca prema Lazini podišao je neprijatelju na jurišno odstojanje te otvorio brzu paljbu, neprijatelj je dao jak otpor iz automatskih i teških oruđa nakon čega je 4. bataljon sa jednim naletom izvršio juriš i upao u Lazinu.

3. bataljon koji je napadao sa sjevero-zapadnog pravca isto tako podišao je neprijatelju u selo Lazinu na 100 met. prema neprijateljskim bunkerima te otvorio vatru iz Džon-bula u neprijateljske bunkere nakon čega je izvršio upad u centar sela Lazina. Neprijatelj je bio razbijen i bježao u pravcu Draganića gdje se sukobio sa četom 2. bataljona gdje je bio raspršen.

Vjerovatne neprijateljske namjere bile su braniti selo Lazinu kao i osiguranje pruge Zagreb — Karlovac.

Postavljeni zadatak izvršen je, ali nije u potpunosti zbog toga što je neprijatelj uspio da nam pobjegne sa većim djelom snaga, razlog tome jeste što svi bataljoni nisu mogli da jednovremeno stignu na određeni položaj i određeni čas otpočne napad.

Zaplijenjeno je i to:

1 p.k. top 47 mm (bez zatvarača), 1 t. bacač 81 mm, 1 p.mitraljez Brno, 51 ručna bomba, 22 puške, 3 teška mitraljeza, od toga 1 ispravan, 2 bez zatvarača i sanduka, 3 samara, 18.000 metaka, 71 granata za p.k. top, 64 lake i 69 teških mina za bacač, 1 motor kotač, 3 bicikla, 5 konja, 3 sedla, 3 kola.

Ubijeno 20 neprijateljskih vojnika i 1 zarobljen.[3]

Naši gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena.

Utrošeno municije:

Mauzer 1811 met., Talijan. 827 met., Engleske 1030 met., Šmajser 550 met., Ručnih bombi 10 kom., Mina za laki bacač 18 kom., Mina za džon-bull 10 kom., Metaka za p.t. pušku 5 kom.

U ovoj borbi naročito se istakao 4. bataljon, kao i vodnik tog bataljona Žužinjak Petar i Šeketa Drago, delegat Rolinger Leopold, desetar Bosnić Husein, puškomitraljesci Domitrović Miko, Požar Nikola i Fortun Vlado te kurir Cigić Franjo.

Ova akcija bila je vrlo dobro pripremljena i izvedena, sem toga nije se moglo da odredi početak napada, uslijed toga

---

[2] Vidi dok. br. 78.
[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 111 i 163.

što sve jedinice nisu uspjele zatvoriti sve pravce kojima neprijatelj ne bi mogao da izbjegne.

Naročitih grešaka u ovoj akciji nije bilo. Sve su jedinice u ovoj akciji pokazale vojničko podilaženje kao i sam prodor.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar
Tabor Rafael

Komandant, major:
Boris Balaš

Načelnik štaba, kapetan:
Miščević

P.S.
Izvršeno je miniranje pruge Lazina — Domagović, Lazina — Draganići na deset mjesta kao i 2 mosta i to na rijeci Preboje i Kupčina.[4] Dana 23. XII. o.g. naš izviđački vod išao je na zadatak Draganići — Vrbanci da prikupi podatke o neprijatelju kojom prilikom sukobio se sa jednom neprijateljskom desetinom koja je bila u patroli u istim selima i tom prilikom ubila 2 neprijateljska vojnika i zaplijenili 1 p.mitraljez Brno i 2 karabina.
[5] Liste gubitaka poslati ćemo Vam naknadno.

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Op. broj 284
Dne 30. XII. 1944 god.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja se prednji izvještaj na znanje.

Akcija je dobro pripremljena, no pri izvršenju nedovoljnom suradnjom i međusobnom vezom pojedinih bataljona stvorena je mogućnost neprijatelju da se kroz međuprostore bataljona izvuče. Usljed toga je i vrlo mali broj zarobljenih i uništenih neprijateljskih vojnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik:
Franjo Knebl

Komandant, p.pukovnik:
M. Dasović

[4] Prugu su minirali dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 168 i Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

[5] U originalu dopisano mastilom. Redakcija tu listu nije mogla pronaći.

BR. 98

IZVJEŠTAJ ŠTABA 1. TENKOVSKE BRIGADE OD 25. DECEMBRA 1944. ŠTABU 8. KORPUSA NOVJ O BORBAMA U KNINSKOJ OPERACIJI[1]

ŠTAB
I TENKOVSKE BRIGADE VIII KORPUSA
Br. 95
25 decembra 1944 g.

Dostavlja operativni izvještaj
za vreme od 20-XI do 20-XII t. g.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ.

U vremenu od 20-XI do 25 zaključno sve jedinice su se nalazile uglavnom na sektoru Drniš — Oklaj, gde su se odmarale posle napornih akcija i sređivale za pretstojeće zadatke.

Situacija

Posle teških gubitaka koje je neprijatelj pretrpeo na pravcu Šibenik — Drniš,[2] u svom bijegu napustio je i Drniš i sve svoje snage skoncentrisao na prostoru Knina. Na tom sektoru nalazili su se ostaci 264 nemačke divizije i ostaci drugih nemačkih i ustaških obalskih i mornaričkih jedinica koji su izbegli sa područja Split — Šibenik. Na prostoru Kosova i oko Knina nalazila se i četnika grupacija popa Đujića u jačini 4000—5000 vojnika. Ukupne snage neprijatelja na tom području cenile su na oko 10.000 sa jakim naoružanjem i brojnom artiljerijom.[3]

Namera neprijatelja je bilo odbrana Knina po svaku cijenu, sve u cilju omogućavanja izvlačenja ostalih nemačkih snaga koje su bile u povlačenju iz Albanije, Crne Gore i Hercegovine. Knin je bio važna strateška tačka na tromeđi Bosne, Dalmacije i Like i važan odbrambeni čvor u odnosu na Gračac i Bihać. Iz tog razloga neprijatelj je organizovao obranu Knina daleko od grada

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19—1/1, k. 519.

[2] Jedinice 26. NOU divizije oslobodile su Šibenik 2/3, a Drniš 4/5. novembra 1944 (vidi knj. 35, dok. br. 56).

[3] O neprijateljskim snagama u rejonu Knina vidi dok. br. 27 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusu NOVJ.

na liniji Strmica — Pleševica — Polača — Kozjak — Borkuša — Promina — Vučipolje — Krka — Radučić — Mokro polje — Kom (na Velebitu) — držeći istovremeno komunikaciju Knin — Gračac u svojim rukama.

Raspored i zadaci jedinica VIII Korpusa

Prema zapovesti od 25-XI sve jedinice su imale 26-XI preduzeti opšti napad na neprijatelja,[4]

— XX divizija pravcem Vrlika — Knin,[5]

— XXVI divizija pravcem Drniš — Knin[6] i

— XIX pravcem Kistanje — Radučić — Knin.[7]

Cilj ove operacije je bio slomiti spoljnu obranu Knina, opkoliti neprijatelja u kanjonu Krke i kod Knina i zatim ga potpuno uništiti.[8]

Zadatak tenkovske brigade

Tenkovska polubrigada,[9] bataljon tenkova (26), polubataljon blindi (11), dvije protukolske baterije, 6 topova i 2 protuavionska mitraljeza 20 mm, inžinjerijski polubataljon, imali su za zadatak potpomoći operacije XXVI i XIX divizije na pravcima njihovog dejstva.

Plan i raspored

Neprijatelj je imao jaku protukolsku odbranu preko 30 topova 75 mm i 80 mm. Osim toga svi prilazi ka položajima bili su minirani. Protukolski topovi su uglavnom bili postavljeni na važnim pravcima oko ceste. Potrebna je bila pojava tenkova iz što više pravaca da bi se neprijateljska protukolska odbrana razvodnila te da bi se kasnije gro tenkova mogao upotrebiti na važnijem i odlučujućem pravcu.

U tom cilju naš je raspored izgledao ovako:

— Na sektoru I Dalmatinske Proleterske brigade 6 tenkova, 3 blinde, 2 topa 57 mm i 1 protuavionski mitra-

---

[4] i [6] Vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45 i knj. 35, dok. br. 82.

[5] Vidi dok. br. 45 i knj. 35, dok. br. 75.

[7] Vidi dok. br. 18 i 19 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 80 i Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. NOU divizije pisan Štabu 8. korpusa NOVJ od 25. januara 1945.

[8] Opširnije o toku i rezultatima operacije za uništenje neprijateljske grupacije u rejonu Knina vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 111, 129, 131, 132, 134, 135 i 136.

[9] Vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 5.

ljez 20 mm; opšti pravac napada Oklaj — Želići — Lisnik — Marjanovići — Ljubač — Knin;

— Na sektoru III prekomorske brigade 4 tenka, 3 blinde, 1 top 75 mm i 1 protuavionski mitraljez 20 mm, opšti pravac Vučipolje — Vukadin — Škarić — Milošević — Jaramazi;

— Na pravcu XI brigade 3 tenka, 1 top 57 mm, pravac Kosovo — Kaldrma — Sv. Nikola;

— Na sektoru XIX divizije pravac Radučić — Stara Straža 6 tenkova, 5 blindi i 3 topa 57 mm. Ovaj pravac smatrao se kao vrlo važan jer se sa tog sektora ugrožavala odstupnica neprijatelju prema Gračacu.

— Za zaštitu artiljerije i kao brigadna rezerva 6 tenkova.

Glavni centar veze u Oklaju a pomoćni u Radučiću i Siveriću.

Postupak: Već 26-XI ujutro, posle artiljerijske pripreme u 7,30 časova pošli su u napad pešadija i tenkovi na svim sektorima.[10]

Na sektoru III prekomorske[11] i XI brigade dejstvo tenkova bilo je ograničeno uslijed jako miniranog terena i snažne protukolske odbrane.[12] Ipak su došli i tenkovi do izražaja prilikom prihvata pešadije i u čišćenju manjih uporišta. Takva situacija je bila i u toku sutrašnjeg dana.

Na položajima I Proleterske brigade vodila se najjača borba. Teren za manevrisanje tenkova bio je vrlo težak ali ipak u sadejstvu sa pešadijom zauzeti su Cvijanovići. Mi smo izgubili 1 tenk dok je drugi lakše oštećen.[13]

Na sektoru XIX divizije u sadejstvu sa pešadijom očišćeni su istureni neprijateljski položaji do ispred Očestova. Ovdje je takođe izgubljen 1 tenk. Takva situacija ostala je i u toku sutrašnjeg dana.

Borbe u toku 26 i 27 XI bile su vrlo oštre i teške. Naše jedinice uspele su da ovladaju mnogim važnim položajima. Već 28-XI borbe su se vodile na pojedinim odsecima fronta, naročito kod XIX divizije, i to više lokalnog karaktera.[14]

---

[10] Jedinice 20. NOU divizije započele su napad 25. decembra (vidi dok. br. 45).

[11] Vidi istorijat 3. prekomorske NOU brigade u Arhivu VII, reg. br. 22/4, k. 1102.

[12] i [13] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 22/4, k. 1102 i 26/1—1, k. 323: izvještaj Štaba 1. dalmatinske proleterske brigade upućen 6. decembra Štabu 26. NOU divizije i izvještaj Štaba 2. tenkovskog bataljona pisan 11. decembra 1944. Štabu 1. tenkovske brigade NOVJ.

[14] Vidi dok. br. 19 i Arhiv VII, reg. br. 24/1—1, k. 323: izvještaj Štaba 3. oklopnog bataljona pisan 9. decembra 1944. Štabu 1. tenkovske brigade.

Napravljen je predah 29 i 30 u cilju nove pripreme za odlučujući napad koji je trebao da otpočne 1-XII. Potrebno je bilo [pripremiti] sve jedinice za konačnu bitku.

U toku prošlih borbi pokazalo se je razdvajanje tenkova u manje grupe nerentabilno. Pojava tenkova sa više pravaca bila je korisna u toliko što je slabila neprijateljsku obranu i razvlačila njegova sredstva na širem sektoru. U novom planu potrebno je bilo gro snaga upotrebiti na momentalno najvažnijem pravcu. Taj pravac bio je sektor I Dalmatinske brigade. Mi smo već prikupili sve naše djelove na sektoru XXVI divizije u Oklaj gde je izvršena priprema napada i popuna jedinica.[15]

Stanje neprijatelja. Neprijatelj je pretrpeo teške gubitke, ali je grčevito branio svaku stopu zemljišta. Moral kod neprijatelja nije bio na visini no ipak je i dalje vjerovao da će uspeti da odbrani Knin.[16]

Naš plan za ponovni napad

1) Glavninom snaga dejstvovati na pravcu I Dalmatinske brigade, ovladati linijom Ljubač — Jaramazi i na taj način primorati neprijatelja da se povuče preko Krke.
2) Brzim manevrom prebaciti tenkove i blinde sa sektora XXVI divizije, preko Roškog slapa i Kistanja na sektor XIX divizije, odakle preko Radučića i Mokrog Polja što pre izbiti na komunikacije Knin — Padjene — Gračac i onemogućiti neprijatelju bjegstvo tim pravcem.

Postupak: Za ostvarenje ovog plana, a u duhu zapovesti štaba Korpusa i štaba XXVI divizije, pravcem I Dalmatinske brigade krenuli su 1-XII u 7,30 časova 10 tenkova, 6 blindi, 4 protukolska topa 57 mm, i 2 protuavionska mitraljeza 20 mm. Neprijatelj je napustio Lisnik bez borbe, pošto je predhodnih dana pretrpeo velike gubitke. U toku dana zauzeti su Marjanovići ali na pravcu Ljubača neprijatelj je koncentrisao glavnu protukolsku odbranu, tako da se borba nastavila i u toku sutrašnjeg dana. 2-XII u 12 časova, posle žestoke artiljerijske i minobacačke vatre, sve jedinice su pošle na juriš i u tom naletu tenkovi su sa dva pravca od Marjanovića i Miloševića ušli u Ljubač i Jaramaze zajedno sa pešadijom. U toku noći

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 27.
[16] Vidi dok. br. 27, primjedbu br. 9.

neprijatelj je napustio položaj na desnoj obali Krke i preduzeo evakuaciju Knina.[17]

Prvi deo plana bio je uspešno završen. Hitno su 3-XII prebačeni svi tenkovi, sa sektora XXVI divizije, za Radučić. Na položajima XIX divizije vodila se žestoka borba. Jedinice XX divizije izbile su svojim desnim krilom na Debelo Brdo[18] i na taj način još više ugrozili povlačenje neprijatelja iz Knina prema Padjenama.

U toku noći neprijatelj je grčevito nastojao da se probija preko Stare Straže i Padjena u pravcu Zrmanje i Otrića. Nastala je ogorčena i krvava borba. Tenkovi su izbili jednom kolonom na Staru Stražu, drugom preko Radučića na želj. stanicu Padjene i trećom kolonom pored Ilićevog Stana kod Kravljeg Mosta. Neprijatelj je čelom kolone bio prošao Padjene dok su mu se zadnji delovi nalazili pred samim Kninom. Pojava i snažno vatreno dejstvo tenkova na komunikaciju Padjene — Stara Straža izazvala je kod neprijatelja paniku. Duga kolona raznih vozila bila je presečena na nekoliko mesta i put je bio zakrčen. Otpočelo se sa konačnim uništenjem neprijatelja. U zadnjim trzajima Nemci su jurišali na tenkove, skakali na njih, bacali ručne bombe i benzinske flaše nastojeći na svaki način da odbiju napad i da se probiju. Ali sve je bilo uzalud, iako su ručnim bombama i flašama zapalili 2 tenka u tom okršaju. Tenkovi su jurili duž kolone a pešadija se sručila sa svih strana. Bitka je bila dobivena. Sva ratna tehnika i veliki broj zarobljenika pali su u ruke naših jedinica.[19]

U toku operacija oko Knina neprijatelj je imao velike gubitke od strane tenkova, naročito posljednjeg dana. Tačan broj gubitaka teško je proceniti.

Naši ukupni gubitci su 13 mrtvih i 22 ranjena druga. Izgubili smo 4 tenka i 1 blindu, dok su četiri tenka i 2 blinde oštećeni ali se mogu opraviti.

Od ratnog plijena mi smo prilikom podele dobili 12 kamiona, 8 motocikla, 8 putničkih automobila, 1 pokretnu radio-

---

[17] Prema izvještaju Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH, napuštanje Knina započeto je noću između 30. novembra i 1. decembra (vidi dok. br. 134).

[18] Opširnije o tome vidi dok. br. 45.

[19] Njemački vojni istoričar Franc Šraml, u već navedenom djelu, str. 209, pored ostalog, piše: »Kod 383. puka (iz sastava njemačke 373. legionarske divizije — prim. red.) jednoj pukovskoj grupi koja je okružena u Pađenama ne polazi za rukom da se probije, te biva uništena. Komandant puka pukovnik Vild (Wild), njegov ađutant i šaka ljudi pada u zarobljeništvo na jednom usječenom putu kod Pađena.«

O zarobljavanju pukovnika Vilda Štab 8. korpusa obavijestio je Glavni Štab NOV i PO Hrvatske depešom 9. decembra 1944. Dva dana kasnije on je upućen u Glavni štab Hrvatske (vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, 119/8).

nicu bez vuče, 1 prikolicu, 3 mala talijanska tenka i 1 nemački tenk od 20 tona. Skoro sva vozila su u neispravnom stanju ali će se veći broj opraviti.

Zaključak i ocena

1) Kninaska operacija je po svom obimu, broju i učešću jedinica i sadejstvu artiljerije i tenkova sa pešadijom jedna od zamašnih i velikih akcija naše vojske. Posmatrajući u opštim crtama tok borbe i konačni ishod, međusobno sudejstvo bilo je vrlo dobro i može se reći da je plod tako uspešno završene borbe rezultat stvarnog dobrog sadejstva pešadije, tenkova i artiljerije. U toliko pre, možemo to reći, jer je ovo prva borba naših jedinica takove vrste i sa takvim ratnim sredstvima.

Posmatrajući napose rad pojedinih rodova vojske bilo je ipak mnogo propusta i nedostataka. Specijalno naša brigada — rukovodioci i borci u toku ove akcije došli su do mnogih zapažanja i to:

a) Da tenkove ne treba rasturati po malim grupicama, već na glavnom i najpogodnijem pravcu upotrebiti gro snaga i postići željeni rezultat.

b) Pojavu tenkova sa više pravaca treba i dalje koristiti u cilju razvodnjavanja i oslabljenja neprijateljske protikolske odbrane, ali u pogodnom momentu treba težiti manevru i grupisanju tenkova na odlučujućem i izabranom pravcu, dok na pomoćnim pravcima samo demonstrirati.

c) Upotreba tenkova noću je potpuno nepraktična i skoro nemoguća, naročito po ovakvom zemljištu i van ceste, a sve uglavnom zbog slabe vidljivosti s tenka.

d) Napad tenkova u jednom snažnom naletu uz dejstvo svih naših vatrenih oruđa skoro uvjek urodi plodom. Manevrisanje i zastajkivanje tenkova po položajima uslovljava gubitak tenkova i koncentraciju neprijateljske vatre na tom prostoru od čega trpi i pešadija.

e) Stvaranje dimnih zavesa pomoću dimnih bombi pokazalo se vrlo praktično i korisno za uspešno napredovanje tenkova i pešadije.

f) Tenkovi su pokazali veliku moć rušenja raznih prepreka naročito zidova visine i debljine do 2 metra.

2) Sadejstvo tenkova i pešadije često puta nije bilo dobro i potpuno. Ponavljali su se slučajevi iz prošlih akcija. Bilo je momenata kada je pešadija napadala bez podrške tenkova i obratno, što je sve koristio neprijatelj koncentrišući snažna vatru na dotičnom sektoru.

Dolazilo je do manjih nesporazumevanja između pešadijskih starešina (obično komandanata bataljona) i vodnika, odnosno komandira tenkovskih četa, po pitanju momenta i načina upotrebe tenkova i prava komandovanja nad tenkovima. Ovakvi slučajevi, po našem mišljenju, su uslovljeni glavnim delom usled nedovoljnog poznavanja tenkova kao novog roda oružja naše vojske i još zajednički neiskovanog ratnog iskustva u pogledu najcelishodnije uzajamne pomoći i sadejstva.

Ipak je u toku ovih akcija, i pored navedenih grešaka, postignuta naročito dobra saradnja na sektoru XIX divizije. Štabovi naših bataljona naišli su na punu podršku i dobro razumevanje od strane pešadijskog rukovodstva XIX divizije. U više mahova žrtvovali su se tenkovi za spas i pomoć ugroženim pešadijskim delovima, dok je pešadija sa druge strane vršila po tri do četiri juriša samo da spasi posadu u zapaljenoj blindi ili tenku. Ovakvi momenti kao i mnogi drugi su naročito učvrstili borbeno-jedinstvo i poverenje između boraca naše brigade i pešaka.

3) Veza unutar naše brigade opšte uzevši bila je zadovoljavajuća, ali između vodnika i vođa tenkova u vodu, prilikom napada češće puta je bila prekinuta usled jednovremenog mešanja svih posada tenkova u razgovore. Tako je bilo momenata, da vodnici u napadu nisu mogli uvek da komanduju pojedinim tenkovima i ovi su bili ostavljeni svojoj sudbini.

Veza između pešadije i tenkova u dosta slučajeva nije bila stalna, naročito se videlo da ne postoji tesnog povezivanja i stalnog dodira komandi i štabova tenkovske jedinice sa štabovima pešadijskih bataljona i brigada, kao i sa samom artiljerijom. Otuda su često napadi zakašnjavali i planovi jednostrano rađeni i donešeni bez zajedničke konsultacije.

Upotreba ugovorenih signalnih znakova kod svih jedinica bila je vrlo slaba, bolje reći signalna sredstva nisu ni upotrebljavana.

U više slučajeva momenat napada ili juriša zakašnjavao je, naime, artiljerijska i minobacačka vatra nije korištena u momentu kada je najjača za nesmetano nastupanje prema neprijatelju. Najčešće su pešadija i tenkovi kretali u napad posle naše završene artiljerijske pripreme što je uvjek iziskivalo veće žrtve.

4) Držanje rukovodioca bilo je dosta dobro, ali ovoga puta osetila se kod izvesnih bataljonskih i četnih

rukovodioca nedovoljna odlučnost pri napadu sve iz bojazni da će jedinica pretrpeti veće gubitke. Otuda je u izvesnim momentima [bilo] odugovlačenja i oklevanja, što je intervencijom štaba brigade na mjestu uklonjeno.

Držanje boraca i u ovoj akciji bilo je na visini. Nije postojalo razlike u pogledu hrabrosti i odlučnosti između starih boraca i drugova koji su bili u internaciji. Sve teškoće su podnosili sa puno volje i razumevanja a u rukovanju tenkom i oružjem pokazali su vrlo dobro razumevanje.

5) Kninska operacija je za našu brigadu jedna velika škola iz koje će sve rukovodstvo i svi borci puno naučiti, a iskustvo iz ove akcije omogućit će još bolje sadejstvo sa ostalim rodovima vojske.

Posle završenih operacija na sektoru Knina naša brigada je razmeštena u cilju odmora i sređivanja u Šibenik, Drniš i Skradin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Pom. Polit. komesara p.pukovnik
Mirko Vuletić

Komandant p.pukovnik
Periša Grujić

Načelnik major
Vlado Sekulić

(M.P.)

BR. 99

NAREĐENJE GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 26. DECEMBRA 1944. ŠTABOVIMA KORPUSA O UPOTREBI IZVIĐAČKIH JEDINICA[1]

GLAVNI ŠTAB
NOV I PO HRVATSKE
Ob. broj: 36
Dne 26/XII. 44

ŠTABU IV, VI, X, XI i VIII KORPUSA

Imamo podataka da formiranje i upotreba izviđačkih jedinica nije svuda naišla na pravo razumjevanje. Tako je primjećeno da izviđačke čete, vodovi i desetine

— nisu sastavljene od ljudstva koje je u stanju izvršavati teške zadatke izviđačke službe;

— da se upotrebljavaju za zadatke koji nemaju nikakove veze sa izviđačkom službom (na pr. osiguranje štabova, osiguranje komunikacija, napad na utvrđen položaj itd.);

— da se upotrebljavaju pravilno, ali se u tome pretjeruje, tako da su one stalno u akciji i ne omogućava im se ni najmanji odmor.

Da bi se naša ob.[2] služba unapredila

N A R E Đ U J E M O:

1.) Prekontrolisati sastav i upotrebljivost izviđačkih jedinica. Komandir, odnosno vodnik, pored hrabrosti mora da raspolaže i pravilnim vojničkim pogledom, jer inače neće biti u stanju da prikupi potrebne podatke onome štabu za čiji račun radi. Ljudstvo mora biti sastavljeno od najhrabrijih drugova koji treba da su mlađi i izdržljivi.

2.) U ovome štabu i sa potčinjenim štabovima dobro proučiti službu izviđanja putem sastanaka, predavanja itd.

3.) Izviđačke jedinice ne upotrebljavati za službu koja im nije namjenjena, nego im davati samo zadatke koji spadaju u njihovu djelatnost. Zadataka uvijek ima dovoljno, samo ih treba birati po stepenu važnosti. Na pr. zarobljavanje neprijateljskih vojnika radi identifikacije jedinica, izviđanje zemljišta, pravaca, utvrđenih položaja itd.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30—2, k. 111.

[2] Obavještajna

4.) Poslije svakog zadatka četu treba povući na odmor da se odmori i da temeljito pripremi novu akciju. Izviđačku jedinicu ne treba stalno držati na terenu — u borbi, jer će zavladati umor i apatija i neće imati dovoljno interesovanja za nove zadatke.

Upozoravamo ponovno sve štabove da ovom pitanju obrate naročitu pažnju, a naročito izboru i odgoju rukovodilaca i ljudstva izviđačkih četa i vodova. Ovo utoliko više što se približavamo razdoblju rata u kome će naše jedinice voditi manje više frontalne borbe. U takvim borbama za pribavljanje podataka o neprijatelju biti ćemo uglavnom upućeni samo na djelatnost izviđačkih i osmatračkih organa. Ako štabovi ne budu imali iskustva u njihovoj upotrebi a izviđačke jedinice ne budu sposobne za izvršenje svih zadataka, jasno je da ni naše boračke jedinice neće biti najcelishodnije upotrebljene.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
R.[3] Žigić

Komandant, general-lajtnant
Gošnjak[4]

(M.P.)

---

[3] Rade
[4] Ivan

BR. 100

NAREĐENJE ŠTABA 12. NOU DIVIZIJE OD 27. DECEMBRA 1944. ŠTABOVIMA 12. PROLETERSKE I OSJEČKE NOU BRIGADE DA SPRIJEČE PRODOR NEPRIJATELJSKIH SNAGA PRAVCEM ĐAKOVO — PLETERNICA[1]

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Br. 936 Dana: 27/XII 1944 god. u 1,40

ŠTABU XII. PROLETERSKE UDARNE BRIGADE
ŠTABU OSJEČKE UDARNE BRIGADE

Zbog nastale promjene, zapovjest ovoga štaba Op. br. 936/44 od danas stavlja se van snage i čini se slijedeći raspored jedinica:[2]

XII. Proleterska brigada: Smjestiće se u Malo i Vel. Nabrđe sa zadatkom kontrole prema Gašincima i Mandičevcu. Bataljone rasporediti i to: dva bataljona u Malo a jedan bataljon u Vel. Nabrđe zbog stanbenih prilika. Predvideti sve s pretpostavkom da bi neprijatelj mogao u toku sutrašnjeg dana nadirati i sa tenkovima prema ovim bazama.

Ako bi neprijatelj nadirao cestom Majar — Levanjska Varoš, zadatak jedinica XII. Proleterske brigade da sa jednim dijelom istog napadnu bočno.[3]

Osječka Udarna brigada: Zaposješće Levanjsku Varoš i Musiće sa po dva bataljona. U Levanjskoj Varoši ukopati topove 75 mm. i protukolce, minirati cestu i biti spreman ujutro za doček neprijatelja.[4] Svoj protukolski top i top 75 mm. preuzeti od XII. Proleterske brigade i još u toku noći izabrati položaje za iste, ukopati ih i pripremiti rovove za još 2 topa 75 mm.

Štabovi brigada isturaće daljnje izviđačke patrole koje će ih blagovremeno obavjestiti o nailasku neprijatelja.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 33/4—1, k. 882.

[2] Zapovijest op. br. 936/44. nosi datum od 26. decembra 1944. Njeno stavljanje van snage uslijedilo je zbog zakašnjenja Artiljerijskog diviziona koji je prema naređenju Štaba 6. korpusa NOVJ bio pridat Diviziji (vidi dok. br. 108 i Arhiv VII, reg. br. 35/1—1, k. 881).

[3] i [4] O pravcima nastupanja neprijateljskih snaga i rezultatima borbe vidi dok. br. 108.

Telefonsku vezu sa svojim bataljonima uspostaviti odmah po smještaju u određene baze.

Ovaj štab uspostaviće telefonsku liniju sa štabom XII Proleterske brigade.

Štab Divizije nalaziće se u Levanjskoj Varoši.

Štab XII. Proleterske brigade u Malom Nabrđu.

Štab Osječke Udarne brigade u Levanjskoj Varoši.

Štab XII. Proleterske brigade odrediće jedno odgovorno lice koje će odmah sada prikupiti svoje komore sa puta i povesti ih u određene baze. Štab Osječke brigade nepotrebnu prtljagu i kola poslaće u s. Breznicu.[5]

Pokrete izvršiti najhitnije i srediti jedinice u određenim bazama, najdalje do svanjivanja i podnijeti izvještaj ovome štabu pismeno ili preko telefona o načinu zaposjedanja i načinu osiguranja kao i o poduzetim mjerama izviđanja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

---

[5] Breznica Našička

BR. 101

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 27. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA GNJILOVAC[1]

ŠTAB
UNSKE OPERATIVNE GRUPE
Op. Br. 74
27. XII 44. g.
Položaj

Predmet: Dostavlja Op. izvještaj za akciju na Gnjilovcu.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Položaj Gnjilovac nalazi se južno od Cazina i to k. 410 te u selu ispod džamije, položaj za odbranu je dobar pošto je na uzvišenjima koja dominiraju sa pravcima našeg napada, prilazi ka neprijateljskom položaju su bili mnogo otežani iz razloga što preglednost kao i brisani prostor od strane neprijatelja bio je dobar, neprijatelj bio je utvrđen dok u samom selu pored neprijateljskih poljskih utvrđenja bio je i ograđen bodljikavom žicom.

Položaji južne padine Čungar brda, Laškića brdo te k. 410 koje je trebalo posjesti radi osiguranja izvođenja akcije iz pravca Ostrožca posjednuti su sem položaja na Laškića brdu koje je neprijatelj posjeo prije naših snaga, položaji su također vrlo dobri pošto preglednost kao i brisani prostor sa istih je dobar a isti dominiraju sa okolnim položajima te zatvaraju pravce neprijateljskog nastupanja iz Ostrožca.

Vjerovatna neprijateljska namjera je da drži položaj Gnjilovac radi spoljnog osiguranja Ostrožca i Bihaća, te komunikacije Bihać — Bosanska Krupa.

U izvršenju ovoga zadatka kao i postavljanja osiguranja uzele su učešće jedinice VII. ud. divizije,[2] jedna brigada VIII. divizije[3] te naša Grupa i to sa jednom brigadom na osiguranju

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19/1—7, k. 1616.

[2] i [6] Gnjilovac su napadale 1. i 3. brigada 7. NOU divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije od 7. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[3] Odnosi se na 1. NOU brigadu (vidi dok. br. 60 i 91).

Stab
Unske Operativne Grupe
Br...7.1.....
27.XII.44.g.
Položaj

Predmet: Dostavlja Op. izvestaj za akciju na Gnjilovcu.-

STABU IV.KORPUSA NOV "JUGOSLAVIJE" Položaj.-

Položaj Gnjilova Nalazi se Južno od Cazina.i to k.410 te u selu ispod Djamije,položaj za odbranu je dobar pošto je na uzvisenji koja dominiraju da pravcima našeg napada prilaz ka neprijateljskim položaju su bili mnogo otežani iz razloga što preglednost kao i brisani prostor od strane neprijatelja bio je dobar neprijatelj bio je utvrdjen ,ok u samom selu pored neprijateljski poljski utvrdjenja bio je i ogradjen bodljikavom žicom

Položaji južnene padine Cungar brda,Laksic brdo te k.410 koje je trebalo posjesti radi osiguranja izvodjenja akcije iz pravca Osbožca posjedi nuti sem Položaja na Laksic brdu koje je neprijatelj posjeo prije nasi snaga,položaji su takodjer vrlo dobri pošto preglednost kao i brisani prostor sa isti je dobar a isti dominiraju sa okolnim položajima te zatvaraju pravce neprijateljsko nastupanja iz Ostrožca.

Vjerovatna neprijateljska namjera je da drži položaj Gnjilovac radi spoljnog osiguranja Ostrožca i Bihaća, te komunikacije ~~ka komunikaciji~~ Bihać Bosanska Krupa.

U izvrsenju ovoga zadatka kao i postavljanja osiguranja izvele su učešće jedinice VII.ud.divizije jedna brigada VIII.divizije te naša Grupa i to sa jednom brigadom na osiguranju iz pravca Ostrožca a sa jednom u napadu na nep.uporiste s.Gljilovac

Nas zadatak bio je postaviti osiguranje iz pravca Ostrožca i to na liniji Osredak Laksic brdo k.410 sa jednom brigadom,a sa drugom likvidirati Miliciju (Zeleni kadar)u Cazinu a zatim je postavit u s.Glagovecka Korpusnu rezrvu stim sto jedan bataljon te brigade imao je zadatu postaviti osiguranje kod raskrsnice u Zmajevcu.

Naša I brigada koja je imala zadatak da posjedne položaje Osredak i Laksic brdo k.410 za odbranu i osiguranja akcije iz pravca Bihać i Ostrožca posjela je sem Laksic brda gde posjedanjem istog naisla je na neprijatelja koji je bio utvrdjen te ogradjen žicom a ispred sebe imao je minirana polja u 6,30 brigada je pokusala da neprijatelja odbaci sa pomenuti položaja ali kako je neprijatelj bio dobro utvrdjen i jak istog nije mogla da odbaci,napad je ponovljen jos dva puta ali bez uspjeha.zatim je brigada posjela položajeOsredak Juzne padine Cungar Brda i K.410.Neprijatelj kad je osjetio da je neprijateljska posada u Gnjilovcu napadnuta pošao je istoj u pomoc iz Bihaća i Bosanske Krupe jacina neprijatelja je nepoznata,sastav njemci i ustaše a sa istim je bilo i dva tenka,do 14,30 sati neprijatelj je sa manjim snagama pokusavao da odbaci naše snage te istom nije uspjelo u 14,30 sati neprijatelj uz jaku potporu artilerije i bacača uspjeo je da potisne naše levo krilo na padinama Cungar brda jakim pritiskom od naše strane neprijatelj se povukao na polazne položaje uz osetljive gubitke,poslije odbacivanja neprijatelj nije više pokusavao napadati isti se ograničio sa manjim prepucavanjem sa Laksic brda.

II.brigada koja je bila u Korpusnoj rezervi bez jednog bataljona do bila je zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporiste u s.Gnjilovcu dok neprijateljski položaji na k.410 bili su likvidirani po jedinicama VII divizije 22 XII brigada je posjela polazne položaje za napad i sjedinila dijelove VII divizije,podilaženje kao i privlačenje ka neprijateljskim položaje nije moglo ostati neprimjećeno pošto je neprijatelj očekivao napad jer istog dana bio je napadat od strane dijelova VII divizije te prema tom nije se neprijatelja moglo iznenaditi.Tocnc u 20 časova izvršen je juriš na neprijatelja uz predhodnu artilerisku pripremu,juriš nije uspjeo na neprijatelja i naše su snage osdbacene na polazne položaje iz razloga što plan neprijateljske odbrane i vatre bio je dobar a neprijatelj je bio žilav ~~nije~~ dozvoli

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 101

iz pravca Ostrožca a sa jednom u napadu na nep. uporište s. Gnjilovac.

Naš zadatak bio je postaviti osiguranje iz pravca Ostrožca i to na liniji Osredak — Laškića brdo — k. 410 sa jednom brigadom, a sa drugom likvidirati Miliciju (Zeleni kadar) u Cazinu a zatim je postavit u s. Glogovac kao korpusnu rezervu s tim što jedan bataljon te brigade imao je zadatak postaviti osiguranje kod raskrsnice u Zmajevcu.[4]

Naša I brigada koja je imala zadatak[5] da posjedne položaje Osredak te Laškića brdo, k. 410 za obranu i osiguranje akcije iz pravca Bihaća i Ostrožca posjela je, sem Laškića brda gdje posjedanjem istog naišla je na neprijatelja koji je bio utvrđen te ograđen žicom a ispred sebe imao je minirana polja. U 6.30 brigada je pokušala da neprijatelja odbaci sa pomenutih položaja ali kako je neprijatelj bio dobro utvrđen i jak istog nije mogla da odbaci, napad je ponovljen još dva puta ali bez uspjeha. Zatim je brigada posjela položaje Osredak, južne padine Čungar brda i k. 410. Neprijatelj kad je osjetio da je neprijateljska posada u Gnjilovcu napadnuta pošao je istoj u pomoć iz Bihaća i Bosanske Krupe. Jačina neprijatelja je nepoznata, sastav Nemci i ustaše a sa istim je bilo i dva tenka; do 14,30 sati neprijatelj je sa manjim snagama pokušavao da odbaci naše snage te istom nije uspjelo. U 14,30 sati neprijatelj uz jaku potporu artilerije i bacača uspjelo je da potisne naše levo krilo na padinama Čungar brda; jakim protivnapadom od naše strane neprijatelj se povukao na polazne položaje uz osetljive gubitke; poslije odbacivanja neprijatelj nije više pokušavao napadati; isti se ograničio sa manjim pripuckivanjem sa Laškića brda.

II. brigada koja je bila u Korpusnoj rezervi bez jednog bataljona dobila je zadatak da napadne i likvidira neprijateljsko uporište u s. Gnjilovcu dok neprijateljski položaji na k. 410 bili su likvidirani po jedinicama VII divizije.[6] 22 XII brigada je posjela polazne položaje za napad i smjenila dijelove VII divizije; podilaženje kao i privlačenje ka neprijateljskim položajima nije moglo ostati neprimjećeno pošto je neprijatelj očekivao napad jer istog dana bio je napadnut od strane dijelova VII divizije te prema tome nije se neprijatelja moglo iznenaditi. Točno u 20 časova izvršen je juriš na neprijatelja uz prethodnu artilerisku pripremu; juriš nije uspjeo na neprijatelja i naše su snage odbačene na polazne položaje iz razloga što plan neprijateljske odbrane i vatre bio je dobar a

[4] Vidi dok. br. 60.

[5] Zadatke brigada precizirao je Štab Unske operativne grupe zapoviješću od 15. decembra 1944. Ona se nalazi u Arhivu VII, reg. br. 5/4—6, k. 1616.

neprijatelj je bio žilav i nije dozvolio prilaz ka svojim položajima; ponovljena su još tri juriša uz pomoć blinde i tenkova ali se nije uspjeh mogao polučiti. Priprema ovog zadatka bila je u podpunosti izvedena.

Postavljeni zadatak u ovoj borbi nije uspio pošto je neprijatelju uspjelo da se održi u svom uporištu, dok jedinice koje su bile na osiguranju postavljeni zadatak izvršile su jer neprijatelju nije uspjelo da se probije napadnutom uporištu.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi bili su i to: mrtvih 64, zarobljenih 14, ranjenih 89; zaplijenjeno 2 šarca, jedan brnac, 24 puške, jedan pištolj, 1600 kom. municije, 15 opasača i noževa, 18 pari odjela, 18 šinjela, 13 pari cipela i drugog raznog sitnog ratnog materijala.

Naši gubitci 6 mrtvih i 49 ranjenih, 10 boraca je nestalo sa 3 p.m. i 7 pušaka što se vjeruje da su ostali kući.

U ovoj borbi utrošeno municije 14.560 metaka, 515 metaka za šmajser, 74 mine za teški bacač, 8 mina za laki bacač, 10 mina za džon bul, 5 ručnih bombi.

U ovim borbama istakao se štab I. brigade u umješnom vođenju brigade kao i četa za vezu II. brigade koja je pored svoje redovne dužnosti zarobila 6 neprijateljskih vojnika sa puškama i jednim šarcem.[7]

Jedinice ove grupe nisu još navikle na noćne napade što se je vidjelo iz napada naše druge brigade, izobrazba ljudstva i rukovodioca preduzeće se odma u ovom pravcu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar major
Bijedić

Komandant major
s.o.

(M.P.)

P.S. U ovim akcijama oštećen je jedan neprijateljski tenk. A naša Obaveštajna služba je podbacila iz razloga što nije saznala da se neprijatelj nalazi na Laškića brdu utvrđen i ograđen žicom to jest da ga uopće ima na tim položajima.

[7] Izvještaji štabova 1. i 2. NO brigade o borbi za Gnjilovac nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 17/1—15 i 17/1—23, k. 1616.

BR. 102

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA ARTILJERIJSKE GRUPE OD 27. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 8. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM RADU I STANJU U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
ARTILJERIJSKE GRUPE VIII. KORPUSA
Br. 208
27 decembra 1944 god.

POLITIČKOM KOMESARU VIII. KORPUSA NOVJ[2]

Jedinice ove Grupe kroz posljednjih mjesec dana nalazile su se pretežno u borbama za oslobođenje Knina,[3] a kasnije u sastavu XI. Korpusa za oslobođenje Gračaca i ostalih mjesta u Lici.[4] Dva diviziona poslije oslobođenja Knina nalaze se na odmaranju u Sjevernoj Dalmaciji.

Jedno što se odmah zapaža dolaskom u jedinice artiljerije je mnogo bolji vojnički nego politički rad. Od samog stvaranja artiljerijskih jedinica više se posvetilo pažnje vojno-stručnom, nego političkom uzdizanju jedinica, mjesto da su se jedinice uporedo razvijale u jednom i drugom pogledu. Gledajući vojno-stručnu sposobnost jedinica i rukovodioca, ona je dobra, što su jedinice i pokazale u posljednjim operacijama. U ovom pogledu postoji razlika između ostalih diviziona i III. i IV. diviziona, koji su najmlađi po postanku i nisu dali potpune rezultate u borbama. Stručna sposobnost jedinica je bolja gdje su rukovodioci stariji i bolji artiljerci, ali disciplina i vojničko držanje je mnogo bolje kod onih jedinica gdje je rukovodstvo steklo znanje iz artiljerije kroz narodno-oslo-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19—1/4, k. 522.

[2] Politički komesar 8. korpusa NOVJ bio je tada Boško Šiljegović.

[3] O borbama za oslobođenje Knina vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98 i 111 u ovoj knjizi; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

[4] Jedinice 11. korpusa NOVJ oslobodile su Gračac 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 109, 111, 140 i 146).

U decembru 1944. dijelovi Artiljerijske grupe sadejstvuju u Lici jedinicama 11. korpusa u borbama kod Udbine, Korenice, Čudinog klanca, zatim 8. diviziji 4. korpusa u borbama na području Ličkog Petrovog Sela, Prijeboja i Vaganca i 20. diviziji 8. korpusa NOVJ na pravcu Donja Suvaja, Brotnja, Dobro Selo, Gornji Lapac. (Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 12—1/8, k. 531: izvještaj Štaba Artiljerijske brigade 8. korpusa NOVJ od 31. januara 1945.)

bodilačku borbu. Slučaj I. i ostalih diviziona. Vojno-politički rad nije stalan, radi se u časovima odmora, a za vrijeme akcija i pokreta uočava se veliko nesnalaženje rukovodstva. To dolazi iz načina života i rada u uslovima Visa gdje su ranije boravile naše jedinice.

Za vrijeme posljednjih operacija primjećeno je da još nema dovoljne povezanosti sa pješadijskim jedinicama zbog čega dolazi do grešaka u tučenju određenih položaja. Pješadijske jedinice trebaju ranije davati zadatke artiljerijskim jedinicama, kako bi saradnja bila bolja. Toga je manjkalo na Kninu. Naše baterije su se pokazale dobre u tučenju unapred određenih položaja i ciljeva, ali u pokretu neprijatelja ili njegovog zbacivanja sa ranijih mjesta teško su se snalazile.

Dakle još se nije uspjelo da artiljerija uspješno prati pješadiju u njenom nastupanju baš zbog slabe veze. Ovo je bilo bolje kod XX. Divizije gdje je teren to omogućavao, ali kod IX. i XXVI.[5] Divizije je teren ravan i nije bilo pogodnih mjesta za osmatračnice sa kojih se rukovodilo.

Materijalna strana artiljerije nije osigurana, jer nema rezervnih djelova za vozila i oruđa.

U akcijama se osjetio manjak u vodnim oficirima, jer je do sada bio samo jedan u bateriji. Radi toga smo postavili dvojicu.

Na utvrđivanje topova se nije dovoljno pazilo.

Veza (radio-veza) u prvo vrijeme nije bila dobra zbog nesavjesnosti referenta za vezu, a i nedovoljnog zalaganja samog Štaba.

U ranije stvorenim jedinicama disciplina je bolja nego u III. i IV. Divizionu gdje je slaba. Još disciplina nije shvaćena kao potreba, a izvođenje pješadijskog egzercira radi postizavanja formalne discipline kod novih boraca bilo je onemogućeno. Vojnički rad odvija se po planu, ali kako je rečeno povremeno.

Komandanti diviziona su u glavnom dobri stručnjaci i oni održavaju unutar diviziona vojničke časove sa svim kadrom uključujući i nišandžije. U ovom pogledu stoji najbolje II. brdski divizion. Sa strane ovog Štaba za ovaj mjesec dana date su komandantima diviziona, odnosno štabovima, teme koje trebaju obraditi, a koje će se prema potrebi predavati na Nižem Artiljerijskom kursu. Svaka od ovih tema treba da obuhvati greške i stečena iskustva u operacijama na Kninu. One su izrađene.

---

[5] O pravcima napada 9. NO, 20. i 26. NOU divizije na Knin vidi dok. br. 27, 35 i 45.

Sadašnji artiljerijski kurs pohađaju rukovodioci koji su došli iz pješadijskih jedinica. Jedan dio (16) povučen je s kursa jer nisu dobro znali čitati i pisati, što je onemogućavalo brži i korisniji rad. Radi bržeg osposobljavanja artiljerijskih kadrova kurs je podjeljen na dve grupe, na one koji se mogu brže osposobiti i na one koji teže shvaćaju i primaju znanje.

Vojničkog kadra imaju jedinice i on manje više odgovara. Jedan manji dio stručno slabije stoji. To nastojimo popraviti kratkim divizionskim kursevima. Potrebno bi bilo za usposobljavanje vojničkog kadra nabaviti nešto stručne literature.

Vojničko rukovodstvo u političkom pogledu zaostaje zbog jednostranog razvijanja.

Politički rad u artiljerijskim jedinicama nije također uzet kao stalan proces svakodnevnog rada i uzdizanja jedinica. I u ovom pogledu politički komesari se teško snalaze u časovima borbe i zbog toga je povremen rad. Bez sumnje i ranije se radilo sa političkim rukovodstvom i jedinicama, ali mi se čini da je taj rad bio neorganizovan i nedovoljno planski. Postojao je plan rada koji je bio općenit i opširan, te da bi se ispunio brzo i nesolidno je prorađivan. To je bilo teško i sa malo uspjeha s obzirom na mladost rukovodstva i slabo snalaženje u radu.

Naše jedinice sačinjava pretežno ljudstvo koje je bilo internirano i koje je bilo u neprijateljskoj vojsci, a i rukovodioca ima takvih. Da bi se ovakvo ljudstvo obuhvatilo potrebno je uočiti šta mu treba pružiti i kojim načinom rada se poslužiti. Zbog nedovoljno planskog rada političke konferencije su trajale dugo što je ljudstvo uspavljivalo, a nikako zainteresovalo. Na tim konferencijama raspravljalo se o mnoštvu problema, a manje je bilo svakodnevnog sitnog rada.

Delegatski kadar[6] nije bio popunjen, a u nekim (kao u IV. Divizionu) nije ni postojao. To se osjetilo najviše onda ako se pojedina topovska odjeljenja određuju na samostalne zadatke. U tom slučaju ljudstvo je prepušteno samom sebi i s njim se nije radilo. U prištabskim jedinicama nije također bilo organizovanog političkog rada niti političkog rukovodstva (šoferima se nije radilo zbog toga su bili nesavjesni, trošili puno benzin, slabo pazili na prevozna sredstva).

Kao vrlo velik nedostatak je odvojenost u radu između komesara i partijskih rukovodilaca. Opća slabost političkih rukovodilaca koja se i danas osjeća je da se više bave vojnim i tehničkim poslovima nego svojim radom.

[6] Riječ je o političkim delegatima u vodovima.

Dati plan i metod političkom radu, razbiti političko mrtvilo i uskladiti rad komesara i partijskih rukovodilaca bio je glavni zadatak pred nama. Zbog toga je 30. XI. održan sastanak svih komesara i pomoćnika komesara diviziona. Poslije diskusije o političkoj situaciji (više o međunarodnom položaju Jugoslavije i zadacima) dat je slijedeći plan rada:

1. Nacionalno pitanje — za koje je od strane ovog Štaba izrađena šema kao pomoć. Na ovoj temi zaključeno je da se više govori o nacionalnom pitanju Jugoslavije.

2. Demokratska Federativna Jugoslavija (Odluke II. Zasjedanja AVNOJ-a). Za ovu koristiti članke iz štampe. Plan je postavljen do 1. I. 1945 godine uz čitanje i proradu tekuće štampe, odnosno članaka koje trebaju izabrati komesari diviziona. Što se tiče metode u radu zaključeno je da se po određenim temama održe referati sa svim političkim rukovodiocima. To uporedo treba da proraduje partijska organizacija i SKOJ.[7] Prenositi na borce trebaju komesari baterija uz kontrolu iz diviziona, a članke i literaturu u vezi s temom čitati polit. delegati kako bi se na taj način zadužili i aktivizirali. Kad komesari diviziona odnosno baterija uoče da je tema prorađena i da ima donekle uspjeha održavaju zaključne konferencije (diskusija i kontrolna pitanja).

Radne konferencije odvojili smo od političkih konferencija. One su se i ranije održavale, ali zajedno, zbog čega su bile suviše duge i mjesto najvažnijih problema riješavale manje važne.

Drugi po važnosti zadatak postavio se pred nas podići disciplinu i postići savjesnost u radu. Obilazeći divizione primjećeno je da se ušlo u planski rad, ali je on uvijek nestalan i kontrola odozgo nije dovoljna. Formalna disciplina se oštrijim postupcima i pješadijskim egzercirom postiže a političkim radom s ljudima će se postepeno javljati i razvijati svjesna partizanska disciplina koja još nije shvaćena kao prirodna potreba. Kod rukovodilaca nema dovoljno savjesnosti u radu.

Delegatski kadar je postavljen nešto iz jedinica, a nešto smo povukli, sa kursa. Taj kadar je mlad, bez iskustva i zbog toga smo zaključili da se svaka tema proraduje s njima zajedno, da im se neke teme daju za obradu te da ih se više kontroliše. Osim toga potreban je sa ovim ljudima više lični dodir da dobiju volje za rad. Postavljanje svih političkih delegata oživiće rad, a i stvaranje i uzdizanje kadrova. Njihovom

[7] Savez komunističke omladine Jugoslavije

uzdizanju treba posvetiti još veću pažnju zbog samostalnih zadataka koje često dobivaju njihove jedinice.

Kadar je općenito mlad i nov, a u velikoj mjeri naglo uzdignut. Mnogi sadašnji komesari diviziona su bili komesari pješadijskih četa, a mnogi su iz bolnica u Italiji i Visa uzeti u formiranju artiljerijskih jedinica. Oni su postali majori i kapetani, čemu se čude rukovodioci pješadijskih jedinica. Dobra strana njih je ta što se trse i hoće da rade. Naglo uzdizanje kod njih je pobudilo samozadovoljstvo i precjenjivanje vlastitih sposobnosti. Politički rad na Artiljerijskom kursu je slab zbog toga što je komesar kursa bio dugo odvojen od rada i jedinica i sa slabim znanjem teško udovoljava u radu s kursistima koji su rukovodioci. On je stari borac, aktivan i savjestan.

...

Komesare baterija nisam dovoljno upoznao te o njima ne mogu mnogo reći. To su mladi ljudi i vole da rade. Od njih odskače komesar 2. baterije Haubičkog diviziona drug Milošević Blažo, koji je postavljen na dužnost komesara III. Brdskog diviziona.

Delegati su izabrani od najboljih boraca sa malo znanja i iskustva. Uzdizanju političkog kadra treba posvetiti tim veću pažnju što je većina vojnih rukovodilaca, a i dosta ljudi u jedinicama sa srednjim, stručnim i zanatskim školama. Komesari ove ljude mogu koristiti i oni im mogu dati više kulturne širine, a i koristiti u kulturno-prosvjetnom radu.

U artiljeriji se ne javljaju problemi i pojave kao u pješadijskim jedinicama. Upoznati ljude, uzdizati ih i provjeriti mnogo je teže, jer direktno ne učestvuju u borbi. Dezerterstvo i pljačka u našim jedinicama za sada nije poznata, sem jednog slučaja nekog ustaše koji je strijeljan. U jedinicama ima svih nacija, najviše Hrvata i Slovenca. ...

Odnosi unutar diviziona su dobri, a između diviziona dođe katkada do sukoba (slučaj kod I. i II. diviziona koji stalno nastoje da sebi nešto prigrabe). Odnos štabova diviziona prema Štabu Grupe je u glavnom dobar ali se ponekad desi da divizioni diskutuju po nekim naređenjima. Čini mi se da je to dolazilo zbog izvjesnih slabosti koje su bile u samom našem Štabu, odnosno zbog malo nepravilnog odnosa prema ljudima.

U jedinicama ima 60 do 70 Talijana koji hoće zabušavati. Njih treba pritegnuti, a teško je naći jednog boljeg čovjeka koji zna talijanski da bi s njima radio.

Konjovodci su od strane boraca iz posluge potcjenjivani premda je konjovodac jedna od najvažnijih funkcija u brdskim divizionima gdje oni čine 50% od ukupnog broja ljudstva.

Ljudstvo iz prištabskih jedinica obuhvatili smo postavljenjem komesara vozarske čete i zadužívali za politički rad druga Soć Radovana koji radi u ovom Štabu, a koji politički djeluje među borcima sekcije za naoružanje, radionica preko zaduženih ljudi u tim jedinicama. Ovdje je rad slab i prije kratkog vremena se je malo pokrenuo.

Kulturno-prosvjetni rad postoji, ali još nije stvar jedinica već pojedinaca koji zato imaju smisla. U organizaciji kulturno-prosvjetnog rada trebaće napraviti neke izmjene. Radi toga će se koncem ovog mjeseca održati jedan sastanak gdje će se povrh toga analizirati rezultati i iskustva u političkom radu kroz protekli mjesec dana. Svaka baterija izdaje svoje džepne novine i svaki divizion divizionsko glasilo. Kad ih prikupimo poslaćemo ih vama. U jedinicama ima prilično intelektualaca koji mogu u tom pogledu pružiti pomoć. Komesarima je rečeno da ih koriste naročito u pitanju održavanja kulturnih predavanja. Bavili smo se mišlju stvaranja jednog napola stručnog artiljerijskog lista, ali nas je reorganizacija u tome spriječila.[8] Svaki divizion ima radio-aparat te izdaje kratke radio-vijesti. U kulturnom radu najbolje stoji II. Divizion. Prije ili kasnije biće potrebno stvoriti propodjel[9] za čitavu artiljeriju, čiji bi zadatak bio izdavanje glasila artiljerije, izdavanje vijesti, umnožavanje boljih i korisnijih članaka iz tekuće štampe, dopisnička služba, foto-sekcija i kontrola kulturno-prosvjetnog rada po jedinicama. Artiljerija je u vojničkom pogledu u posljednje vrijeme postigla lijepih uspjeha[10] i o tome se nije pisalo. Mi smo nekoliko stvari poslali »Slobodnoj Dalmaciji«.[11] Malo je do sada pisano o artiljeriji, nije vođeno dovoljno računa o nagrađivanju najzaslužnijih boraca i rukovodioca.

---

[8] Krajem decembra 1944. i početkom januara 1945. od Artiljerijske grupe formirana je Artiljerijska brigada 8. korpusa NOVJ, a 1. i 2. brdski divizion Grupe podijeljeni su po divizionima Brigade i divizionima divizija 8. korpusa (vidi Arhiv VII, reg. br. 11—1/8, k. 531: izvještaj Štaba Artiljerijske brigade pisan 21. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[9] Propagandno odjeljenje

[10] Vidi Arhiv VII, reg. br. 12—1/8, k. 531: izvještaj Artiljerijske brigade 8. korpusa NOVJ od 31. januara 1945. i reg. br. 32/2, k. 524: izvještaj Štaba Artiljerijske grupe od 20. decembra 1944. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

[11] »Slobodna Dalmacija« bila je list Oblasnog narodnooslobodilačkog odbora za Dalmaciju.

Učvršćivanjem artiljerijskih jedinica, pisanjem i popularisanjem njenih uspjeha i savjesnijim vođenjem računa o nagrađivanju ljudi mnogo će se uspjeti u poboljšanju odnosa između pješadije i artiljerije te jačanju ljubavi i ugleda artiljerije kao novog roda vojske.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar, p.pukovnik:
Ilija Radaković
(M.P.)

P.s.

Nacionalni i socij. sastav ranije dostavljen.[12]

BR. 103

IZVJEŠTAJ ŠTABA KARLOVAČKE BRIGADE OD 27. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NO DIVIZIJE O BORBI NA LINIJI ŠIŠLJAVIĆ — DONJA KUPČINA[1]

ŠTAB
KARLOVAČKE BRIGADE N.O.V. I P.O.
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 53
Dne 27/XII 1944

Predmet: Oper. Izvještaj.

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o borbi sa neprijateljem [na liniji] Šišljavić — D. Kupčina.

Dana 26. ov. mj. brigada je sa tri bataljona prebacila se na prostoriju Šišljavić i to I. bataljon razmjestio se u s. Mačvara, a II. bataljon u s. Koritinja, IV bataljon u Rožan Bregu,

[12] O brojnom stanju, naoružanju, nacionalnom i socijalnom sastavu ljudstva Artiljerijske grupe vidi dok. br. 115 i 116.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 20/4, k. 1223.

dok III. bataljon ostao je u D. Kupčini sa zadatkom da kontroliše [odsjek] zapadno prema Kupčinskoj šumi.

Dana 27. ov. mj. oko 5 sati ujutro neprijatelj[2] je napao I. i II. bataljon u s. Mačvare i Koritinja. Jedinice I. i II. bataljona odbacile su tog neprijatelja.

Dok je I. i II. bataljon vodio borbu sa neprijateljem u Mačvari i Koritinji neprijatelj je sa glavninom svojih snaga prebacivao se preko r. Blatnice u šumi kod Glogova kroz šumu Dubrave na ušće Volavje — Kupčina kroz Kupčinsku šumu i izbio svojim prednjim djelovima na put ispred šume Kneja koji prolazi od D. Kupčine za Bratinu.

Prema procjeni situacije naša odluka je bila da povučemo bataljone od Šišljavića za D. Kupčinu i napadnemo neprijatelja koji je sa jednom kolonom nadirao putem koji vodi od Kupčinskog polja između slova »p« i »č« prema kapeli u D. Kupčini kod slova »a«[3] jačine do jedne satnije. Sa svojim prednjim djelovima dohvatio se je prednjih kuća sjeverozapadno ispred kapele, a sa jednom kolonom jačine do jedne satnije nadirao je putem koji vodi od Bratine ispred šume Kneja za selo Kupčinu. Dok sa jednim djelom snaga nadirao cestom od Rožan Brega preko mosta za D. Kupčinu, dok bataljon II. koji je bio u zaštitnici brigade prema Kupčinskom mostu ispred s. Kupčina nije uspio srušiti most te je neprijatelj uz pomoć svojih bornih kola uspio da se prebaci preko mosta za Kupčinu i potisnuo II. bataljon i svojim prednjim djelovima zaposjeo crkvu i groblje ispred crkve, a sa jednim djelom snaga prebacio se preko Kupčine kod Srebavnika i spustio se putem St. Klenje za Stepičko selo[4] sjeverozapadno od Kupčine i spojio se sa svojim snagama u jugozapadnom djelu sela Kupčina.

Jačina neprijatelja bila je 600—800 vojnika, sastav ustaše, a manjim djelom Nijemci i domobrani. Naoružani: 2 tenka, 1 blinda, 2 haubice, 2 p.k. topa, 5—6 t. bacača. Zapovjednik te jedinice nepoznat nam je.

Namjere neprijatelja vjerovatno su bile sa glavninom svojih snaga prebaciti se za D. Kupčinu, te na taj način odsjeći odstupnicu brigadi.[5]

---

[2] Odnosi se na dijelove 13. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 168).

[3] Riječ je o slovu »a« kod natpisa Kupčina.

[4] Stepičko Selo nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[5] Namjera neprijatelja bila je da uništi jedinice 34. NOU divizije koje su se nalazile na toj prostoriji (vidi dok. br. 168).

Naša odluka bila je napasti neprijatelja i odbaciti ga iz D. Kupčine. I., III. i IV. bataljon napali su neprijatelja sjeverozapadno od s. D. Kupčine na Kupčinskom polju i natjerali ga u bjegstvo i pretjerali ga preko r. Kupčine. Dok u drugoj fazi napali smo neprijatelja sa I., III. i II. bataljonom kod crkve i groblja u s. Kupčini i natjerali ga u paničan bjeg preko mosta za Rožan Breg i Šišljavić.

Položaj na kom je vodila borbu ova brigada je ravničast i pregledan. Zemljište je predstavljeno na sekciji Samobor 1 : 100.000.

Borba je otpočela dne 27. ov. mj. i vodila se do 16 sati istog dana.

Postavljeni cilj u ovoj borbi je izvršen.

Zaplijenjeno je: 1 p.k. top 37 mm, 3 samara, 12 karabina, 2 pištolja, 1 šmajser, 30 ručnih bombi, 5.000 met. razne municije, 44 granate za p.k. top 37 mm, 15 teških mina za t. bacač, 2 podloge od t. bacača, 1 p. mitraljez.

Gubitci neprijatelja: 60 mrtvih i 110 ranjenih.[6]

Naši gubitci: 12 mrtvih i 26 ranjenih, 5 nestalih. Među ranjenima komandant 1. bataljona Latković Vjekoslav, komandir 1. čete istog bataljona Jagaš Mijo, komandir 2. čete istog bataljon Fudurić Mijo.

Među mrtvima nalaze se vodnik istog bataljona Dvorabić Tomo.

Utrošak municije u toj borbi bio je 29.800 met.

Mina za laki bacač 156 kom., mina za teški bacač 40 kom.

Izgubljeno: 2 p.mitraljeza, 3 karabina, 1 laki talij. bacač, 4 ranca, 12 okvira za p.mitraljez.

U ovoj borbi naročito se istakao I. i III. bataljon sa svojom prodornošću u odbacivanju neprijatelja sa njegovih položaja.

U ovoj borbi nije bilo naročitih grešaka od jedinica, kao i pojedinaca, jedino to što je utrošak municije bio velik, što su mnogi borci pucali bezpotrebno kada nije trebalo.

Rukovođenje ovom operacijom bilo je dosta dobro, sem kod nižih jedinica nije se pokazalo samoinicijative kod pojedinih starješina.

Pouke iz ove akcije bile su da se neprijatelj izmanevriše i naše jedinice pređu u protivnapad.

---

[6] Opširnije o neprijateljskim gubicima vidi dok. br. 168.

Neprijatelj u ovoj operaciji imao je dobru vezu sa pištoljskim raketlama i telefonsku liniju u prvim borbenim linijama.

Zapovjest za odbranu kao za protunapad bila je izdana usmena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit.komesar:
S.O.

Komandant, major:
Boris Balaš

Načelnik štaba, kapetan:
Miščević

(M.P.)

P.S.

Za pohvaliti su svi borci i rukovodioci ove brigade a naročito borci i rukovodioci 1. bataljona na čelu sa komandantom zastavnikom Latković Vjekoslavom.

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA 35. NOU DIVIZIJE OD 28. DECEMBRA 1944. ŠTABU 11. KORPUSA NOVJ O OPERATIVNOJ SITUACIJI I O ORGANIZACIJI I FORMACIJI JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
N O V J
Br. 820/28-XII. 1944

Dostavlja vojno-organizacioni izvještaj za mjesec decembar 1944. godine.

ŠTABU XI KORPUSA NOVJ

1) **Operativna situacija**

Od posljednjeg izveštaja[2] do 9. XII. t.g. neprijatelj je bio raspoređen sa svojim snagama duž komunikacije Otrić — Smrekovac — Gračac i Otrić — Srb — Donji Lapac. Na liniji

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30/1—5, k. 569.

[2] Odnosi se na izvještaj štaba 35. divizije upućen 22. novembra 1944. štabu 11. korpusa NOVJ (Arhiv VII, reg. br. 20/4, k. 1234).

Otrić — Gračac nalazile su se neprijateljske snage iz 384. pukovnije 373. »Tigar« divizije, dijelovi 847. puka iz 392. divizije, te I. i II. četnička brigada I. Ličkog korpusa i Medački odred. Na liniji Otrić — Srb — Donji Lapac nalazile su se neprijateljske snage iz 383. pukovnije 373. »Tigar« divizije, dijelovi 264. divizije,[3] III. i IV. brigada I. Ličkog četničkog Korpusa i ostatci X. lovačke pukovnije iz II. lovačkog zdruga koji su zauzimanjem Knina došli na ovaj sektor.[4]

Navedenim komunikacijama neprijatelj je do 9. XII. t.g. vršio živ saobraćaj, a navedene posade bile su bočno osiguranje glavnim snagama koje su izvlačene iz Dalmacije preko Knina — Zrmanje — Otrića za Lapac.[5]

Raspored naše divizije do 9. XII. t.g. uglavnom bio je orijentisan na navedene komunikacije sa zadatkom spriječavanja neprijatelju saobraćaja, ne dozvoljavajući mu ispade na oslobođeni teritorij i stvaranje povoljnih uslova za likvidaciju u njegovim uporištima prvenstveno u Gračacu.[6] III. brigada ove divizije pridodata je u sastav XIII. divizije pri vršenju operacija na sektoru Lovinac, Medak, Ribnik.[7]

Po likvidaciji neprijateljskog garnizona u Gračacu i posade na Smrekovcu, Radusini, k. 735 na dan 9. XII. o.g. naše snage orijentisane su na sektor Donji Lapac sa zadatkom zatvaranja komunikacije Lapac — Bihać, Lapac — Mazin i Dobro Selo, Lapac — Udbina sa ciljem potiskivanja neprijatelja sa spoljnih uporišta oko Lapca i spriječavanje izvlačenja neprijateljskih snaga sa linije Srba i D. Lapca.[8] Ugroženi nepri-

[3] Njemačka 264. pješadijska divizija tada nije postojala. Ona je uništena u rejonu Knina u borbama od 26. novembra do 4. decembra 1944. Od cjelokupnog ljudstva ove divizije iz rejona Knina u rejon Bihaća izvuklo se svega oko 200 ljudi (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98 i 111; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 2. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ i Franc Šraml, nav. djelo, str. 199—213).

[4] Deseta lovačka pukovnija nije učestvovala u borbama za Knin. Ona je bila razmještena u rejonu Bihaća (vidi dok. br. 27 i Arhiv VII, reg. br. 1—1/3, k. 114 B: izvještaj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 1. decembra 1944. upućen Vrhovnom štabu NOV i POJ).

[5] Opširnije o izvlačenju neprijateljskih snaga navedenim pravcem vidi dok. br. 27, 35, 45 i 111.

[6] O uništenju neprijateljske posade koja je pokušala 9. decembra da se izvuče iz Gračaca vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 87, 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depešu Štaba 35. divizije od 10. decembra 1944. upućenu Štabu 11. korpusa NOVJ.

[7] O dejstvima 3. brigade 35. NO divizije na navedenoj prostoriji vidi dok. br. 8 i 109 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeše koje je Štab 35. divizije poslao 5. i 7. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ.

[8] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 11—1/2, k. 1234: zapovijest Štaba 35. NO divizije dostavljenu 11. decembra 1944. štabovima 1, 2. i 3. brigade.

jatelj u lapačkoj dolini od naših snaga i vršenja pritiska jedinica VIII. Korpusa sa pravca Knina prema Srbu,[9] neprijatelj 14. XII. o.g. vrši ispad iz Bihaća preko Ličkog Petrovog Sela i od Babina Potoka preko Pogledala u Korenicu,[10] te na taj način prisiljava naše snage da napuste sektor Lapac i orijentišu se prema Korenici u cilju spriječavanja daljnjeg neprijateljskog ispada na oslobođeni teritorij, čišćenja Korenice, stvaranja daljnih uslova za izvođenje operacija u pravcu Gacke doline. Na sektoru Gračaca divizija je izvela nekoliko uspješnih ofanzivnih akcija, dok na sektoru Korenice, tj. od 15. ov. mj., divizija nije imala uspjelih ofanzivnih akcija sve do 26. ov. m. pošto je neprijatelj vršio jak pritisak iz pravca Korenice prema Bijelom Polju i iz pravca Bunića prema Debelom Brdu sa ciljem da odbaci naše snage sa toga sektora, a sebi osigura nesmetano kretanje sa komunikacijom Lapac — Bihać — Ličko Petrovo Selo — Prijeboj u pravcu Gacke doline.[11]

2) **Organizaciono stanje.** — Od posljednjeg izvještaja u štabu divizije nastale su slijedeće promjene: dosadanji v.d. načelnika Mirko Koprivica stavljen je na raspoloženje G. Š. Hrvatske, a dužnost načelnika primio je kapetan Milan Počuča, koji je prekomandovan iz VIII. Korpusa sa dužnosti ađutanta Korpusa; u štabovima brigada nastale su slijedeće izmjene: I brigada v.d. komandanta brigade kapetan Stević Mićo ranjen je u borbi kod Mazina i upućen u bolnicu na liječenje; dužnost zamj. komandanta primio je načelnik štaba II brigade kapetan Todorić Simo, koji je na toj dužnosti ostao do 20. o. m. kada je stavljen na raspoloženje štabu XI. Korpusa, a dužnost komandanta I brigade primio je kapetan Branko Gostović, koji se do sada nalazio na oficirskom kursu, a ima izgleda da će zadovoljiti na dodijeljenoj mu dužnosti. U II Brigadi nastale su promjene što je načelnik štaba kapetan Todorić Simo postavljen na dužnost zamj. komandanta I brigade. Dužnost načelnika II brigade primio je poručnik Dronjak Milojko, bivši operativni oficir iste brigade. Obavještajni oficir brigade Dušan Ćujić upućen je na kurs pri G.Š. Hrvatske, a dužnost ob. oficira vrši drug Vitas Gojko. U štabu III bri-

---

[9] Pravcem Knin — Otrić — Srb — Gornji Lapac gonile su neprijatelja jedinice 9. NO i 20. NOU divizije (vidi dok. br. 35 i 45 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[10] i [11] Opširnije o tome vidi dok. br. 56, 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ.

gade u toku ovoga mjeseca nije bilo promjena u komandnom kadru. Kod I brigade nedostaje načelnik štaba, a kod II brigade operativni oficir, za koje se ukazuje neophodna potreba njihovog popunjavanja.

Štabovi brigada kao cjelina zadovoljavaju...

U štabovima bataljona bile su slijedeće promjene.

I Brigada: u štabu I bataljona nedostaje politkomesar drug Šušanja Adam, koji je ranjen i nalazi se u bolnici. U II bataljonu nedostaje politkomesar drug Branko Vurdelja, koji je zbog bolesti upućen na bolovanje i nalazi se u Dalmaciji. Štab III i IV bataljona popunjeni su.

II brigada: u štabu I bataljona nastale su promjene u toliko što su zamj. komandanta i operativni oficir ranjeni koji se sada nalaze u bolnici. Pom. politkomesara bataljona stavljen je na raspoloženje štabu divizije. Na dužnost zamj. komandanta postavljen je drug poručnik Gostović Mile, bivši operativni oficir istog bataljona, a dosada bio na liječenju. U štabu II bataljona nastale su promjene što je komandant bataljona kapetan Plećaš Stevo stavljen na raspoloženje štabu divizije, a dužnost komandanta primio je poručnik Momčilović Aleksa, bivši zamjenik komandanta iz I brigade. Za operativnog oficira bataljona postavljen Kuprešanin Ilija. Mjesto politkomesara koje je bilo upražnjeno popunjeno je s tim što je postavljen drug Cuculić Cvetko, bivši v.d. komesara III bataljona I brigade. U ovom bataljonu nedostaje zamj. komandanta bataljona.

Štab III bataljona: bivši komandant bataljona drug Zrnić Vlado poginuo je, a dužnost komandanta primio je poručnik Rajčić Dmitar, dosadašnji zamj. komandanta istog bataljona. Dužnost zamj. komandanta primio je poručnik Trbojević Mile, dosadašnji operativni oficir a dužnost operativnog oficira primio je drug Pavlica Dmitar, komandir čete istog bataljona. IV Bataljon: Komandant bataljona kapetan Ivošević Dušan ranjen, i nalazi se na liječenju. Komesar ovoga bataljona drug Krpan Ivica poginuo je, tako da u ovom bataljonu nedostaje komandant i komesar.

III Brigada: Svi štabovi bataljona popunjeni su, a na vojničkom kursu nalazi se jedan komandant bataljona i jedan operativni oficir.

3) **Formacisko stanje.** — Divizija je formirana predviđenom formacijom. Također su formirane prištabske jedinice. Sadanja formacija divizije ne odgovara potpunom brojnom stanju.

4) **Brojno stanje i naoružanje.** — Pregled brojnog stanja i naoružanja dostavlja se u priloženom formularu.[12] Jedinice su u nekoliko popunjene većim dijelom sa zarobljenim ljudstvom na Gračacu, a manji se dio predao sam iz posada na sektoru Drenovača — Otrić (legionari) a izvjesnim dijelom sa prebjeglim četnicima sa sektora Lapca i Gračaca. Pored ovoga dobiveno je 96 boraca iz oslobođenih koncentracionih logora iz Italije. Uslijed neprekidnih borbi, teških vremenskih prilika i neredovne ishrane izvestan broj, oko 12%, novih boraca je pobjeglo, dok se ostali, a naročito legionari, drže dobro. Divizija ima dovoljno pešadiskog automatskog oružja prema sadanjem brojnom stanju. Poteškoće ima u nabavci maziva za oružje, a pogotovo za talijanske puškomitraljeze, koji su na hladnom vremenu osjetljivi i uslijed nepodmazanosti ne mogu dejstvovati. Također se u zadnje vrijeme osjećale poteškoće u nabavci bacačkih mina, osnovnog i dopunskog punjenja, dok sa ostalom municijom za sva oružja u toku ovoga mjeseca nismo imali poteškoća i za vrijeme borbe nismo za istu oskudijevali.

S obzirom na brojno stanje i naoružanje divizije sposobna je da izvrši svaki postavljeni joj zadatak.

5) **Socijalni i nacionalni sastav.** — Dostavlja se u prilogu.[13]

6) **Nastava po jedinicama, školama i kursevima.** — U toku ovoga mjeseca nastava nije izvođena u dovoljnoj mjeri usled objektivnih poteškoća, stalne borbe, pokreta, ishrane, teških smeštaja, kao i vremenskih nepogoda, koje nisu dozvoljavale izvođenje nastave. Održavani su časovi sa manjim grupama na položaju kad god se dobije vremena te se ukazivalo na nedostatcima na licu mjesta. Korištenje zemljišta i zemljišnih predmeta ne vrši se još u dovoljnoj mjeri, ne koriste se podesni prilazi ka neprijateljskim položajima. Također se ne koristi u dovoljnoj mjeri sadejstvo artiljeriske i pešadiske vatre, slabo je uzajamno potpomaganje između jedinica. Pomoć koja je davana štabovima od strane štaba divizije davana je putem pismenih uputa i upućivanjem članova štaba koji su pružali pomoć prilikom dodijeljivanja zadataka jedinicama, kao i kritičkim osvrtom na akcije kada se god pružila prilika. Pri štabu divizije održavaju se redovno niži vojni kursevi i to 5 klasa minobacačkog kursa, 7 klasa vodničko-desetarskog kursa. Nastava kod slušaoca izvodi se po predviđenom planu

---

[12] i [13] Redakcija nije mogla pronaći te priloge. O brojnom stanju i naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva 35. NOU divizije u decembru 1944. vidi dok. br. 120 i 121.

i rasporedu rada. U toku ovoga mjeseca pri ovome štabu održan je kurs jurišnih vodova koji je završen 15. ov. mj. Slušaoci kursa pokazali su dovoljnu volju za rad i učenje. Jurišni vodovi obučeni su u pravilnom rukovanju i upotrebi bacača (džon-bula) kao i ostalim radnjama jurišnih vodova.

7) **Specijalne jedinice.** —

a) Radio veza uglavnom zadovoljava, a koja se svakodnevno usavršava i pojačava njen rad. Telefonska služba u toku ovog mjeseca dana nije u potpunosti zadovoljila i nije došla do potpunoga svoga izražaja. Poteškoće sa telefonskom vezom, nedovoljna količina telefonskog materijala, tako da za vrijeme operacija mora da se koristi polustalna linija na kojoj rade i vojno-pozadinske vlasti tako da se veza ne može u potpunosti iskoristiti u svrhu zadataka operativnih jedinica. Po pošumljenom terenu za međusobno održavanje veze između jedinica većinom se koriste kuriri i relejna veza.

b) Obaveštajna i informativna služba. Organizovana je i koristi se ali još u nedovoljnoj mjeri i ne pruža dovoljnu pomoć u prikupljanju i dostavljanju informativnih podataka o neprijatelju. Osjeća se zalaganje rukovodioca i ima izgleda da će u kraćem vremenu krenuti naprijed i u potpunosti zadovoljiti svome zadatku.

c) Artileriska služba organizovana i u akcijama u kojima je zajednički učestvovala sa pješadijom zadovoljava. Poljska baterija koja se do sada nalazila u sastavu ove divizije stavljena je na raspoloženje Korpusu. Postoji novooformljena baterija za koju do sada još nema oruđa. Protukolska baterija sastoji se od 4 oruđa koji su popunjeni sa najpotrebnijom vučom.

d) *Sanitetska služba* organizovana je i zadovoljava. Za vrijeme logorovanja sprovode se potpune higijenske mere čišćenja i raskužavanja jedinica. Pri sanitetu ove divizije održava se niži sanitetski kurs koji je sada u početku.

8) **Moral, borbenost, ishrana, oprema, zdravstveno stanje jedinica, i razni problemi koji se postavljaju.**

Moral i borbenost kod jedinica na dostojnoj je visini, a što se očitovalo u posljednjim akcijama sa neprijateljem na sektoru djelovanja ove divizije, koji je bio tehnički naoružaniji, a u pojedinim borbama i brojčano mnogo jači.

Ishrana u posljednje vrijeme, tj. od 15. o. m., bila je slaba i nezadovoljavajuća, kako kvalitativno tako i kvantitativno. Jedinice nisu dobivale predviđenu količinu hrane, a dopremanje iste bilo je otežano i neredovno.

Oprema jedinica u nekoliko je popunjena sa šinjelima i obućom, dok i pored popune imade dosta velik broj boraca

sa slabom obućom, donjim vešom, hlačama, bluzama i šinjelima. Vrlo je mali broj boraca koji imadu dva para veša, a oni koji imadu po jedan par dosta je slab te na taj način otežava se redovno pranje i promjena donjeg veša kod boraca.

Zdravstveno stanje u jedinicama: tokom ovoga mjeseca nije se pojavljivalo zaraznih bolesti, dok je bilo prehlade i lakših oboljenja, a čemu je uvjetovalo smještaj ljudstva i vremenske prilike.

Jedinice kao cjelina prema današnjem brojnom stanju zadovoljavaju, jedino se postavlja problem popune jedinica i snabdijevanje sa odjećnom opremom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Lenac M.**[14] (M.P.) Komandant, potpukovnik: **N. R. Grubor**

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE OPERATIVNE GRUPE OD 28. DECEMBRA 1944. ŠTABU 4. KORPUSA NOVJ O NAPADU NA DREŽNIK-GRAD[1]

ŠTAB
UNSKE GRUPE 4. KORPUSA
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 73/28 XII 1944

Operativni izvještaj o akciji
na Drežnik 18. XII. 1944 g. — dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Položaj

Mjesto Drežnik [-Grad] nalazi se na važnoj raskrsnici cesta Bihać — Karlovac — Cazin — Plitvička Jezera odnosno drumova koji vode u pravcu Like — Korduna i Krajine. Sjeverno od mjesta kao i sjeveroistočno teren je valovit i brisan, dok sa jugozapadne strane nalazi se uvala koja silazi do same rijeke Korane iza koje se dižu bregovi. Jugoistočna strana

[14] Mirko

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27/2—7, k. 1616.

također je brisana i valovito se spušta u pravcu rijeke Korane. Mjesto je izgrađeno po dužini komunikacije i na kraju mjesta t.j. istočni dio grada je nešto uzdignut. Na ovome mjestu nalazi se nekoliko zidanih kuća sa kamenom školom i crkvom koje građevine dominiraju bližom okolinom. Ovaj dio mjesta bio je opasan rovovima koje je neprijatelj držao posjednutim, kao što je utvrdio školu i crkvu. Pored ovih položaja neprijatelj je držao Kolića Brdo[2] koje se nalazi iznad raskrsnice drumova Drežnik — Slunj i Drežnik — Plitvička Jezera. Držanjem ovih dvaju mjesta neprijatelj je potpuno zatvarao vatrenim baražom prilaze gradu sa sjeverne, zapadne i južne strane, a držanjem kote 397 i k. 430 obezbeđivao se i sa istočne strane. Greška neprijatelja je što nije držao k. Lipovaču[3] čime bi onemogućavao prilaze mjestu sa istočne strane sa koje je strane bio neprijatelj najosetljiviji odnosno najmanje zaštićen s obzirom na valovit teren.

Namjera neprijatelja bila je da držanjem mjesta Drežnika onemogući naše snabdjevanje preko Like a omogući izvlačenje svojih snaga preko Prijeboja.[4] Naša namjera bila je uništiti posadu u Drežniku koja je bila razmještena po dužini, bez nekih osobitih utvrđenja a koju su sačinjavali II. slunjska ustaška bojna i jedna satnija 392 divizije.[5]

U ovom zadatku uzele su učešća naše dvije brigade, dvije brigade VII. Ud. divizije,[6] dok jedinice VIII. divizije obezbeđivale su izvođenje operacija iz pravca Bihaća — Prijeboja i Poljanka.[7]

Naš zadatak je bio da sa dvije brigade, bez jednog bataljona, a potpomognuti tenkovskom četom i brdskim divizionom, likvidiramo posadu u Drežniku odnosno prikujemo za sebe i omogućimo VII. diviziji da neprijatelju dođe iza leđa, dok ga mi budemo prikivali uza se ukoliko ne budemo u stanju da ga protjeramo.

Prema zapovjesti[8] Štaba Korpusa, naš zadatak je bio da neprijatelja poduhvatimo preko k.397 pa udesno zaključno sa Kolića Brdom. Međutim prilikom pokreta primljeni su podatci da nema neprijatelja u Sadilovcu te je ovaj Štab pri-

---

[2] Kolića brdo nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[3] i [9] Kota Lipovača i Lipov vrh nisu nađeni. Na karti 1 : 100.000 ucrtano je selo Lipovača i Lipovačko polje. U tom rejonu ima više kota i trigonometrijskih tačaka, pa redakcija nije mogla utvrditi na koju se misli.

[4] Vidi dok. br. 47, primjedbu br. 2.

[5] O neprijateljskim snagama u Drežnik-Gradu vidi dok. br. 47.

[6] Odnosi se na 1. i 3. NOU brigadu (vidi dok. br. 81 i 83 i zapovijest Štaba 7. NOU divizije u Arhivu VII, reg. br. 25—2/11, k. 830).

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 47, 81, 83 i 111.

[8] Vidi dok. br. 47.

stao na predloge VII. divizije da oni pristupe likvidaciji kote 397 dok bi mi izvršili napad preko kota desno od kote 397, k.430 — Metla i Kolića Brda. U napadu su uzela učešća dva bataljona I. brigade potpomognuti sa dva tenka sa zadatkom likvidiranja kote 430 i kota lijevo od kote 430 a II. brigada sa tri bataljona imala je u zadatak da preko Metle izbije na raskrsnicu, ovlada Irinovcom i Kolića Brdom a potom da nastave tjeranje neprijatelja u pravcu crkve a u sadejstvu sa dijelovima I. brigade. II. brigadu ispomagala je jedna blinda i jedan tenk, dok je ukupne grupne snage ispomagala baterija topova postavljena na Lipovači i Lipovom Vrhu.[9]

Borba je odpočela 18. o. mj. u 6.30 sati iako je bio predviđen napad u 7 sati. Bataljon koji je nastupao preko Metle u pravcu raskrsnice naišao je na neprijatelja i borba je vođena u sukobu.[10] Bataljonu je uspjelo da u otvorenoj borbi izbaci neprijatelja sa Metle a dijelovi koji su nastupali preko Čatrnje u pravcu Kolića Brda, iskoristivši uspjehe na Metli, pod zaštitom svoje minobacačke vatre ovlađuju Kolića Brdom. Manji neprijateljski dijelovi koji pokušavaju da se povuku iz Irinovca bivaju uništeni. Jedinice I. brigade, pod zaštitom svoje minobacačke vatre na juriš osvajaju k.430 i obližnje kote. Nama pridodata artiljerija još ne gađa određene ciljeve a tenkovi koji su pridodati I. brigadi još ne polaze iz Lipovače, dok blinda izlazi iz Irinovca na raskrsnicu.

Po zauzimanju prvih položaja, neprijatelj se zbija oko crkve i naše jedinice, sa zauzetih položaja, u 7.30 sati potpomognuti artiljerijskom vatrom i minobacačkom vrše juriš na crkvu i školu. Jedan bataljon bio je ubačen da nastupa od Kolića Brda između Drežnika i Korane sa zadatkom da obuhvati neprijatelja iza leđa. Kada je primjećeno da je neprijatelj pokoleban ubacuju se i rezervni bataljoni sa zadatkom gonjenja neprijatelja. Međutim, neprijatelju je uspjelo da sa svojom glavninom izbjegne vatreni kontakt i naše jedinice nailaze na manje dijelove neprijatelja koji bivaju uništeni ukoliko nisu spjeli da pobjegnu.[11]

Po ovlađivanju sa crkvom, naši tenkovi izbijaju dosta dockan a kad su primili naređenje da progone neprijatelja, neprijatelj je već bio uspio da se prebaci na drugu stranu rijeke Korane.

Po završenom nepotpunom proganjanju, odnosno zakašnjelom proganjanju, naše jedinice zauzimaju položaje na pro-

---

[10] Riječ je o borbi u susretu.

[11] Neki neprijateljski dijelovi su pobjegli u selo Vaganac (vidi dok. br. 154).

storiji: I. brigada: Sadilovac — Lipovača — Kršlja, a II. brigada: Drežnik — Irinovac.[12]

Postavljeni zadatak u ovoj borbi nije u potpunosti uspio. Neprijatelju je uspjelo da se odkači od naših jedinica i time izbjegne sudbinu uništavanja.

U ovoj borbi neprijateljski gubitci iznose: 82 mrtva, 85 ranjenih i 3 zarobljena.

Zaplijenjeno je: 81 karabin, 1 »Brnac« i 1 šarac, 1 teški bacač, 1 protukolski top 37 mm i 1 [od] 52 mm, neispravan, 1 tromb. puška, 2 pištolja, 335 ručnih bombi, 1 raketni pištolj sa 30 raketli, 39150 kom. razne municije, 267 kom. [za] protukolski top granata, 66 granata za teški bacač, 68 tromblonskih granata, 50 upaljača za granate t.bacača, 150 ranaca, 4 kola, 2 konja sa samarima, 81 ćebe, 1 telefon, dvije motalice i 2500 m. kabla i ostale ratne spreme.

Naši gubitci u ovoj akciji iznose: 7 mrtvih od kojih su dva komandira četa i jedan desetar, ranjenih 28 od kojih jedan komesar bataljona, 1 pom. komesara bataljona (ostao u jedinici), 2 komandira čete, 2 komesara čete, 2 starija vodnika, 1 delegat, 3 desetara.

U ovoj akciji naše jedinice utrošile su municije: 14570 kom. razne municije, 131 granata za t.bacač, 4 granate za tromblon, 10 granata za laki bacač i 9 ručnih bombi.

U ovim borbama istakle su se sve jedinice, kako borci tako i rukovodioci. Odluke za napad bile su konkretne i realne. Neprijatelj je bio iznenađen odlučnošću naših jedinica koja je potpuno slomila svaki pokušaj neprijateljske odbrane. Jedinice nisu se snašle u proganjanju neprijatelja što proizlazi iz neiskustva a donekle i radi toga što je štab II. brigade bio preudaljen od jedinica tako da izdane zapovjesti gubile su svoju vrijednost jer su stizale kada je već situacija bila izmjenjena. Ovo se odnosi na situaciju kada je neprijatelj bježao. U borbama nije bilo ni jedinica a ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Napad je bio i vojnički i politički dobro pripremljen što se vidi po kratkoći vremena u kojem je neprijateljska odbrana bila samljevena. Pomoćni dijelovi ovoga puta dobro su zadovoljili. Ranjenici su nakon sat i pol stizali na hirurški stol. Prateće čete sadejstvovale su sa jedinicama koje su jurišale i u vrlo brzom vremenu pomjerali oružje unapred. Čete za vezu brzo su uspostavljale liniju.

---

[12] Izvještaji štabova 1. i 2. brigade Unske operativne grupe o napadu na Drežnik-Grad nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 15/1—15, i 16/1—23, k. 1616.

Iz ove akcije možemo povući slijedeće pouke: Napadi moraju biti klinasti i koncentrični sa masovnim ubacivanjem ljudstva. Naleti brzi i siloviti, koji pokolebavaju moral neprijatelja. (Ovo je ovaj štab uvidio i već je poduzeo mjere da ovakove nalete njeguje kod jedinica, davajući im organizovan karakter sa vojničkim finesama.) Artiljerija treba da bude pod direktnom komandom jedinice koja napada i sposobna da se brže kreće unapred, odnosno, da brže plasira oružje na nova mjesta. U ovoj akciji pokazalo se je ograničenost nižeg komandnog kadra koji se je zadovoljavao vlastitim izvršenjem zadatka ostavljajući susjedu da sam izvrši zadatak, iz čega je i proizašlo da je neprijatelj sa glavninom pobjegao. Ubuduće treba da su viši rukovodioci bliži jedinicama kada napreduju kako bi se održala inicijativa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major
Bijedić[13]

Komandant, major
Sl. O.

(M.P.)

BR. 106

ZAPOVIJEST ŠTABA 4. KORPUSA NOVJ OD 29. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA VAGANAC I ČELOPEK[1]

ZAPOVJEST
ŠTABA IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE ZA DAN
29. DECEMBRA 1944 G.

I. PODACI O NEPRIJATELJU:

Vaganac: 1. bojna 7. Ustaškog Zdruga X. divizije u jačini od oko 700 ustaša i 50 legionera iz artiljerijskog puka 373 divizije sa dvije haubice. Ustaše od težeg naoružanja imaju 2—3 bacača. Ostalo naoružanje su im automatska oruđa i puške. Borbenost im je na visini. Utvrđeni su oko raskrižja i crkve. Imaju dva bunkera, dok su ostalo streljački zakloni za stojeći stav.

[13] Šukrija

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 32—1/1, k. 426.

Čelopek: 90 ustaša iz 1. bojne 7. Ustaškog Zdruga. Naoružani su sa 1 bacačem, automatskim oružjem i puškama. Utvrđeni su na vrhu oko K.528.[2] Pod Čelopekom u istočnom dijelu L. Petrovog Sela nalazi se 50 legionera sa nekoliko kamiona.

Izačić: 4 satnije legionera. Vjerovatno imaju neki tenk i nekoliko kamiona. Slabo su utvrđeni. Njihovo naoružanje nije tačno poznato.

Na sektoru Bihaća neprijatelj drži garnizone u selima: Vrkašić, Klokot, most na rijeci Klokotu, Vedropolje, Baljevac (neprovjereno), Zavalje, Žegar, Skočaj, Sokolac, Golubić, Orljani, Ribić, Čekrlije, Pokoj i Brekovica. Nije provjereno ima li neprijatelja u Čavniku kod Izačića. Na cijeloj ovoj prostoriji ima 3—4.000 neprijateljskih vojnika, od kojih oko polovina domobrana, a ostalo ustaše i legioneri. Nije tačno poznato koliko imaju tenkova i topova. Svi pripadaju X. hrvatskoj i 373. legionerskoj diviziji, osim nešto dijelova 392 i 264. divizije.[3]

Na sektoru Ostrožca i u Gnjilovcu ima 4—500 Nijemaca i legionera. Na sektoru Plitvičkih Jezera neprijatelj drži Čudin [Klanac] i Babin Potok.[4]

II. ZADATAK NAŠIH SNAGA:

Snage našeg Korpusa imaju zadatak: likvidirati neprijateljska uporišta Vaganac i Čelopek, a pri povoljnom razvoju akcije i Izačić. Sa jednom brigadom sarađivati sa snagama XI. Korpusa u akciji na Čudin klanac.[5]

Za izvršenje vog zadatka

NAREĐUJEMO:

1) VIII. Udarna Divizija: Sa jednom brigadom napasti Vaganac sa zapadne strane, te u saradnji sa Muslimanskom brigadom i korpusnom artiljerijom likvidirati ovo uporište.

Sa dva bataljona jedne brigade napasti i likvidirati uporište Čelopek, a sa dva bata-

---

[2] Na karti 1 : 100.000 piše: Čelopek (trig. 528).

[3] Njemačka 264. pješadijska divizija je uništena u borbama koje su vođene u rejonu Knina od 26. novembra do 4. decembra 1944.

[4] Čudin klanac (trig. 828) i sela Donji i Gornji Babin Potok držali su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije (vidi dok. br. 109 i Arhiv VII, reg. br. 3—1/2, k. 569: zapovijest Štaba 11. korpusa NOVJ za napad na Čudin klanac i Babin Potok).

[5] i [7] Jedinice 11. korpusa NOVJ (13. i 35. NOU divizija) u sadejstvu sa 1. brigadom 8. NOU divizije napale su neprijatelja u Čudinom klancu 30. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 2/4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

ljona iste brigade osigurati od intervencije pravac Bihać — Baljevac Vaganac, postavljanjem ovih dvaju bataljona u visini Baljevca.[6]

Sa jednom brigadom sadejstvovati s jedinicama XI. Korpusa u napadu na Čudin klanac.[7]

2) VII. Ud. divizija (dvije brigade) i jedna brigada Unske Operat. Grupe:

Osigurati će izvođenje akcije na Vaganac od intervencije iz Izačića, sa prostorije Bihaća i od Ostrožca, i to:

Sa dva bataljona blokirati Izačić, a sa dva bataljona iste brigade zatvoriti pravac Bihać — Izačić na liniji Lokvica — Šumarselo.

Jednu brigadu zadržati u Johovici kao rezervu, a jedan bataljon te brigade postaviti na osiguranje pravca Vrkašić — Vrsta na liniji Urge — K.306.

Jednom brigadom osigurati pravce od Brekovice i Ostrožca tako da se jedan bataljon postavi u Slatini i Gradini prema Gnjilovcu i Čungar brdu, jedan bataljon na sektoru Vrela i na Kuli Bisovac, jedan u Vrsti, a jedan bataljon u rezervi brigade u D. Gati.[8]

Artiljeriju upotrijebiti sa sektora Bunić.

3) Unska Operativna Grupa (sa jednom brigadom)

Napašće jednom brigadom Vaganac sa sjeveroistočnog pravca i u saradnji sa tenkovima koji će nastupati tim pravcem, te sa brigadom VIII. divizije, koja napada sa zapadne strane i sa artiljerijom likvidirati posadu Vaganca.[9]

4) Tenkovski bataljon:

Sa 4 tenka i dvije blinde potpomoći će napad na Vaganac nastupajući sa sjevero-istoka u saradnji sa Muslimanskom brigadom.

---

[6] Neprijateljsko uporište Vaganac napale su 2. NOU brigada i 1. NO brigada Unske operativne grupe, a Čelopek (trig. 528) dijelovi 3. NOU brigade (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—68/1, k. 828: izvještaj Štaba 8. divizije pisan 5. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ).

[8] Na obezbjeđenju pravaca koji iz Bihaća, Ostrošca i Cazina izvode ka Vagancu nalazile su se 1. i 3. brigada 7. NOU divizije i 2. NO brigade Unske operativne grupe, koja je privremeno stavljena pod komandu Štaba 7. divizije (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1—1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. divizije od 7. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[9] Vidi Arhiv VII, reg. br. 1/12, k. 1616: izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 5. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ.

5) Korpusna artiljerija: Sa prostorije Sadilovac potpomagaće napad na Čelopek i Vaganac gađajući ciljeve koje budu tražili štabovi brigada odnosno divizija.

6) Pontonirski bataljon: Uspostaviti će 31. XII. između 8 i 9 sati pontonirski most na Korani kod Čerkezovca, a po potrebi skelu kod Jerkovića brda.

7) Komanda mjesta i veze: Štab Korpusa nalaziće se u Sadilovcu u blizini crkve. U blizini štaba biti će korpusni centar veze.

Štab VIII. ud. divizije nalaziti će se u Arapovdolu,

Štab VII. ud. divizije nalaziti će se u Maloj Peći.

Štab Unske Operative Grupe nalaziti će se u Čerkezovcu.

Štab Korpusne artiljerije nalaziti će se u Sadilovcu a glavna osmatračnica na Krnjakovom Vrhu kod Čelopeka.

Veze između štabova biti će uspostavljene prema priloženoj zapovjesti za vezu.[10]

8) Sanitet: Kirurška ekipa Korpusa nalaziti će se u Irinovcu.

Organizacija transporta ranjenika biti će prema priloženoj zapovjesti za sanitet.[11]

9) Napad na Vaganac i Čelopek ima otpočeti 31. decembra 1944 g. tačno u 6.30 sati kada pješadijski dijelovi treba da dođu u kontakt s neprijateljem. U to vrijeme artiljerija će početi sa korekturnom vatrom, a kad korektura bude završena tući će plotunskom paljbom ciljeve koji će biti naznačeni. Prije početka akcije jedinice na osiguranjima imaju biti utvrđene.

10) Znaci raspoznavanja za noć 30/31. XII. o. g. biti će: **Kundak — Korana,** za dan 31. XII. o. g. vidni znaci za raspoznavanje biti će: puška u vodoravnom položaju dignuta u vis držana sa obe ruke, a odgovor: puška u vodoravnom položaju dignuta u vis držana po sredini jednom rukom. Znaci raspoznavanja za noć 31. XII./1. I. 1945 g. biti će: **Pištolj — Plitvice,** a vidni znaci za dan 1. I. 1945 g. puška

[10] i [11] Redakcija nije mogla pronaći te zapovijesti.

dingnuta u vertikalnom položaju u vis, a odgovor: puška u vertikalnom položaju izbačena u desno.

Napomene: S obzirom na hladnoću treba preduzeti sve mjere protiv smrzavanja boraca i protiv zamrzavanja oruđa. Za kopanje zaklona u smrzloj zemlji treba pripremiti velike pijukove.

Štabovi će organizirati izviđanje sa starješinskim kadrom svojih jedinica i sve tehničke pripreme izvršiti tako da uspjeh ove akcije bude zagarantovan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik
V. Holjevac, v.r.

Komandant — p.pukovnik:
M. Šumonja, v.r.

(M.P.)

DOSTAVLJENO:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske — na uvid,
Štabu 7. i 8. ud. divizije i Unske Operativ. Grupe,
Štabu Tenkovskog bataljona, Artiljerijskog diviziona,
Pontonirskog bataljona — na izvršenje.

Tačnost prepisa ovjerava:
Načelnik štaba — p.pukovnik:
P.[12] Kleut

[12] Petar

BR. 107

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 8. DIVIZIJE OD 29. DECEMBRA 1944. POLITIČKOM KOMESARU 4. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM I KULTURNO-PROSVJETNOM RADU I STANJU U JEDINICAMA[1]

POLITKOMESAR VIII. UDARNE DIVIZIJE NOVJ
29. XII. 1944 god.

Politički izvještaj za mjesec decembar 1944 godine dostavlja:

POLITKOMESARU IV. KORPUSA N.O.V.J.

Za posljednjih mjesec dana naša divizija kretala se na teritoriju Korduna i manjega dijela Like.[2]

Većih vojničkih uspjeha u tom vremenu nije bilo, sem zasjeda na komunikacijama, koje su imale dobrih rezultata. Vođene su nekolike dnevne uzastopne defanzivne borbe od kojih nismo imali veće koristi, jedino što neprijatelj nije uspio da ovlada u potpunosti pojedinom komunikacijom.[3]

Naša II. brigada neko vreme nalazila se u Lici i uspješno zatvarala pravac od Ličkog Petrovog Sela kod izvođenja operacije na Korenicu.[4] Brigada izdržala je velike napore i zabilježen je uspjeh upornosti i izdržljivosti. Brigada općenito držala se dobro, gdje su starješine bile na visini tu je bilo i bolje, dok neke starješine poklekle su pred poteškoćama i imalo je odraza na jedinice. To je blagovremeno

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17—1/13, k. 827.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 13, 80, 81, 82, 83 i 111.

[3] Odnosi se na komunikacije Plaški — Lička Jesenica — Prijeboj, Bihać — Ličko Petrovo Selo — Vaganac — Drežnik-Grad — Slunj i Korenica — Prijeboj. Jedinice 4. i 11. korpusa NOVJ vodile su ogorčene borbe za navedene komunikacije radi obezbjeđenja veze između Like i Korduna (opširnije o tome vidi dok. br. 80, 81, 82, 83 i 111 u ovoj knjizi i knj, 35, dok. br. 97).

[4] Jedinice 11. korpusa NOVJ oslobodile su Korenicu 26. decembra 1944 (vidi dok. br. 73, 83, 109, 111, 163 i 165 i Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

uočeno i dat im je smjer za rad. Naša I. brigada nalazi se sada u Lici i pomoći će izvođenje nekih operacija.[5]

STANJE U ŠTABU DIVIZIJE

Štab je potpun dolaskom novoga načelnika,[6] koji se sve više uvodi u dužnost. Odnos u samom štabu usklađen je. Saobraćaj svih članova i odnos je pravilan.

Štab I. brigade je potpun. Dužnost komandanta vrši kapetan Miljković Joco, a ađutanta kapetan Ljepović Vojin. Štab će moći odgovoriti uz pomoć.

Štab II. brigade također je potpun. Novi komandant kapetan Škaljac[7] zalaže se i energičan je.

Štab III. brigade po organizacionom od prošlog mjeseca nije se ništa izmjenio.[8]

POLITIČKI RAD

Politički rad u diviziji je centralizovan. Izdan je jedinstveni politički program za proradu u vremenu od 1 mjesec dana. Za programe određene su dvije teme i to: I tema Versajska Jugoslavija — Federativna Jugoslavija (upoređenje), II. tema Međunarodni položaj Jugoslavije. U programu date su osnovne misli i naveden materijal kojim se treba služiti kod sastavljanja referata po pojedinoj temi. Također smo preporučili jedinstven metod rada politkomesarima brigada, da održavaju sem napisanog referata i usmeni referat sa politkomesarima i pomoćnicima, a zatim sa čitavim komandnim kadrom, kojom prilikom je kadar zaduživan da učestvuje u diskusiji za nadopunu referata. Sa ovim načinom želi se postići: prvo da se vojni kadar interesuje, drugo da autoritet kadra bude bolji i treće da im omogućava što veći razvitak.

Politički komesari brigada razradili su referate i dostavili na uvid. Njihovi referati nisu

[5] Brigada je od 31. decembra 1944. do 2. januara 1945. učestvovala u napadu na neprijateljske posade u Vagancu i na Čelopeku (opširnije o tome vidi dok. br. 106 i Arhiv VII, reg. br. 2—68/1, k. 828: izvještaj Štaba 8. divizije pisan 5. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ).

[6] Načelnik štaba 8. NOU divizije bio je tada Simo Mikašinović.

[7] Rade

[8] Izvještaj Štaba 8. NOU divizije o organizacionom stanju jedinica u novembru 1944. objavljen je u knj. 35, dok. br. 79.

bili dovoljno opširni ili prilično teško razumljivi, a uzeti su pojedini članci iz štampe koji se nisu dovoljno raščlanili i prelazi sa jedne tačke na drugu bili su ponegdje prestrogi. Da bi program bio što lakši za upoznavanje sa borcima i rukovodiocima izdat je opširan referat za pojedinu temu. Ovdje se želilo postići to, da se sa istim upozna prvenstveno kadar, tako da može uspješno prenositi na ostale. Program tekao je ovako: politkomesari brigada proradili su teme sa kadrom i dali im prepis istog. Vremenske mogućnosti bilo je malo i program nije u potpunosti prorađen.

UZROCI

Usled maloga vremena, te nedovoljne pomoći i kontrole od političkih komesara, koji nisu uložili maksimum truda da se sa programom otpočne raditi pod direktnom njihovom kontrolom, nije program u potpunosti savladan. Našom kontrolom program se prorađuje i danas već ima vidnih rezultata.

Program kada je došao na proradu kod četa zamro je umjesto da je baš tu trebao da oživi. Prisustvovao sam u jednom bataljonu gdje je komesar prenašao jednu temu na političke komesare četa dosta dobro. Niži politički kadar još uvijek radi dosta po jednom ukalupljenom načinu, tako da pojedine teme nauči te održi jedno predavanje i poslije ne kontroliše dovoljno kako teče prorada kod najmanje borbene jedinice i desetine, voda i čete. Nakon nekoliko dana interesovanje za program nije veliko, jer se ne osvježava.

Politički komesari naučeni su da rade samo u logoru, dok na položaju vrlo malo. Dali smo smjer za rad na položaju i to tako da se prorađuje neki program razgovaranjem, samo se politički komesari prethodno trebaju dobro upoznati sa referatom. Ima vrlo lijepih primjera kod naše II. brigade za vrijeme držanja položaja na Prijeboju, gdje nema niti jedne kuće gdje se nije prorađivala štampa uz vatre noću i danju.

Dosadanji programi koji su prorađivani uspjevali su 60%, dok 30% boraca moglo je prenositi na ostale. Naš niži politički kadar,

koji u posljednje vrijeme pokazuje mnogo više volje za rad, ali još uvijek nedovoljno radi, premalo čitanja literature ili je pročita površno tako, da ne može od toga biti veće koristi za prenošenje na ostale drugove.

Politički kadar ne uviđa političke probleme i ako ih uviđa teško ih riješava i ne zna im dati smjer za rad. Niži politički kadar nije uspio zainteresirati svoje borce sa pojedinim političkim programima. Naši borci očekuju i veće promjene nego što se dešavaju. Mislilo se dolaskom Crvene armije da je sve gotovo. Borci i narod ne vide ogromnu pomoć dolaskom Crvene armije. Kadar nije uvidio kakve su krupne promjene nastale u NOP dolaskom Crvene armije i da danas treba nastati prekretnica u radu.

Dajući ovakav program i metod rada, nastojali smo dokrajčiti sa šablonom, koja je zavladala na političkom radu. Međutim i ovaj način može postati šablona ako nema pomoći i kontrole tj. ako komesari izlaze nespremni pred borce i komandni kadar. Zato smo postavili da se političke konferencije uopšte ne održavaju ako se komesari prethodno ne spreme dobro za temu. Inače se govori o onome što komesar inače općenito zna.

Osnovna crta ovoga načina je još i ta, što nastojimo aktivno angažovati sav komandni kadar, a pomoćnici komesara moraju znati isto toliko raditi koliko i komesari. ...

Takav način smo organizovali za politički rad, te ćemo dalje nastojati biti uporni, a i prema praksi nastojati podesiti rad i iznalaziti nove metode.

KULTURNO-PROSVJETNI RAD

Kulturno-prosvjetni rad u našim jedinicama razvijao se bez dovoljno plana i veze sa političkim radom. Rad po sektorima razvijao se neravnomjerno. Po štampi se u četama učilo dosta i radile su čitalačke grupe, dok sa nepismenim radilo se povremeno i bilo je rezultata, ali je manjkao sistematski rad. Usmene novine koje su se održavale imale su vidnih rezultata. Prve imale su nedostataka u tome što nisu bile dobro organizovane, a i prenatrpane. Sa usme-

nim novinama otpočeli smo najprije kod jedinica našeg štaba, pa prema dole. Bataljoni davali su dvoje usmene novine u vremenu od 12 dana.

Uzrok slabog kulturno-prosvjetnog rada jest:

1. Što se nije dovoljno shvatila važnost kulturno-prosvjetnog rada.
2. Komesari brigada i bataljona ne smatraju to svojim poslom i jasno da ga onda ne mogu kombinirati sa političkim.
3. Kulturno-prosvjetni odbori koji su osnovani uski su.

Rad smo pokrenuli na taj način, što su prošireni kulturno-prosvjetni odbori na 6—7 lica nastojeći da [u njima] bude boraca i vojnih rukovodioca. Svaki se zaduži sa jednim sektorom za koji ima najviše smisla. Zadatci su postavljeni po sektorima. Od štampe izlaze četne novine, rad sa nepismenim odvijati će se kolektivno i usmene novine, za koje je mogućnost sada vrlo slaba, održati će se jedanput osmično. Horovi bataljonski postoje, ali ih treba popuniti. Što se tiče diletantskih grupa njihov rad je slab, uopće nemamo skečeva i kakvih kraćih komada.

Najvažnije što želimo postići da se kulturno-prosvjetni rad kombinira sa političkim i da mu bude pomoć. Na taj način rad postaje raznovrsniji i učestvovanje je šire i stiče se veća naobrazba.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — potpukovnik
D. Hrstić

(M.P.)

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA 12. DIVIZIJE OD 29. DECEMBRA 1944. ŠTABU 6. KORPUSA NOVJ O BORBI KOD LEVANJSKE VAROŠI I VELIKOG I MALOG NABRĐA[1]

ŠTAB XII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 949. od 29. XII. 1944. godine.

Operativni izvještaj o borbi
kod Levanjske Varoši
i M. i V. Nabrđa.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. *Opis položaja:*

Sekcija Brod 1 : 100.000. U cilju sprečavanja [prolaza] neprijateljskih jačih izviđačkih jedinica cestom Đakovo — Levanjska Varoš, jedinice ove divizije, sem dvije brigade[2] i jednog bataljona XII. Proleterske brigade, zaposjele su položaj istočni dio sela Levanjska Varoš, zatim put koji ide kosom preko nadpisa Đakovačka Breznica. Južno od ceste zaposjednuta je k.209 — s. Musić te južno sve do k.218. XII. Proleterska brigada zaposjela je puteve koji od Gašinaca, Kondrića i Preslatinaca vode u pravcu V. i M. Nabrđa preko Vuka šume.

2. *Naziv naše jedinice koja se je borila:*

Borbu je vodila XII. proleterska i Osječka Udarna brigada.

3. *Naziv jedinice i sastav neprijateljske jedinice:*

Osječka udarna brigada vodila je borbu protiv XV. Ustaške bojne a učestvovala je neka njemačka jedinica kojoj naziv ne znamo. XII. Proleterska brigada vodila je borbu protiv njemačkih vojnika iz sastava »Štefan« divizije.[3]

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30/1—2, k. 882.

[2] Čehoslovačka NO brigada »Jan Žiška« nalazila se tada u Čaglinu i Milan-Lugu, a 4. NO brigada u Ruševu, sa zadatkom da posjednu puteve Brod — Ruševo, Ruševo — Savski Dol — Paka i Ruševo — Našice (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša Štabu 6. korpusa pisana 28. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[3] Divizija »Štefan« (Stephan) za naročitu upotrebu formirana je od nekoliko policijskih pukova i jedinica za osiguranje.

4. *Obostrana situacija:*

Namjere neprijatelja jesu ovladati položajima na istočnim padinama Dilja. U tu svrhu je izbacio izvjesne snage da prodru što dublje pozadi njihovih položaja, kako bi u slučaju zaposjedanja istih imali sigurnija leđa.

Sopstvena odluka bila je ne dozvoliti neprijatelju prodor duboko u oslobođeni teritorij, ometati ga u izvršenju njegovih namjera te u zgodnom momentu preći u protivnapad.

5. *Izdate zapovjesti:*

Prilaže se izdata zapovjest za postavljanje zasjeda u visini Kondrića,[4] ali uslijed zakašnjenja artilerije, koja nam je bila obećana da će blagovremeno stići, odustalo se je od izvršenja predviđenog zadatka zbog slabog protutenkovskog oružja sa kojim smo u istom momentu raspolagali. Nakon toga izdata je zapovjest[5] za zaposjedanje položaja označenih pod toč. 1.).

6. *Vrijeme kad je borba počela:*

Borba je počela 27. XII. 1944. godine u 8 sati a završena je u 12 časova istoga dana.

7. *Tok borbe:*

Neprijatelj rano u jutro krenuo je iz slijedećih baza: Trnave, Kondrića, Gašinaca i Drenja u pravcu naših položaja i to u više manjih naporednih kolona a u glavnom sve te kolone imale su da se saviju: jedna putem kroz Vuka šumu, druga cestom Levanjska Varoš a treća južno od s. Musića — k.218 u pravcu bila Dilja. Nastupanje neprijatelja odkriveno je blagovremeno a zauzeti položaji od strane naših jedinica pripremljeni su solidno za primanje borbe na određenoj liniji. Prvi sukob bio je sa neprijateljskom predhodnicom koja je u svom sastavu imala jedan tenk i nešto pješadije. Neprijateljska predhodnica je odbijena, a nakon toga neprijatelj je težište borbe prenio na k.209, južno od Levanjske Varoši gdje je uspio da baci sa toga položaja jednu našu četu koja je imala zadatak da se pod svaku cijenu na istom položaju održi. Nakon uzimanja ovog važnog grebena, neprijatelj je plasirao na tom položaju nekoliko automatskih oruđa, i tukao samo selo, cestu za Slobodnu Vlast i bok naših jedinica koje su zaposjele put koji ide kosom u pravcu slova »V« i slova »Z« nadpisa »Đakovačka Breznica«.

---

[4] i [5] Zapovijest se nalazi u Arhivu VII, reg. br. 35/1—1, k. 881.

[5] Vidi dok. br. 100.

Frontalna borba nije bila jaka kao što je bila na našem desnom krilu a nakon kratkog vremena neprijatelj je prebacio jače snage preko Ljeskovac šume u pravcu k.216 i došao sa boka naših jedinica tj. našeg lijevog krila. Manevar neprijatelja bio je brz i svojim pokretom uspio je da dođe na obadva boka jedinica na tom položaju. U tom momentu naređeno je štabu Osječke brigade da sa jednim bataljonom zauzme položaj na ivici šume sjeverozapadno od sela Levanjska Varoš t.j. ivicu š. Varoš; ove jedinice koje su bile određene [na] taj položaj nisu stigle na vrijeme iz razloga što je neprijatelj tukao brisani prostor između sela i šume. Jak pritisak neprijatelja prinudio je na povlačenje i ostale naše jedinice. Samo povlačenje u prvom momentu bilo je sređeno do momenta kada se napuštalo selo i dolazilo u jaku koncentričnu vatru na prostor između sela Levanjska Varoš i ivice šume Varoš. Na ovom prostoru došlo je do potpunog dezorganizovanog povlačenja pošto je neprijatelj izbio na k.139 kod same crkve i zauzeo ivicu šume istočno od puta Levanjska Varoš — Breznica. Odstupanje naših jedinica bilo je sve do trigonometra 231 gdje se je pristupilo ponovnom sređivanju jedinica, radi obrazovanja zaštitnice. Neprijatelj je za to vrijeme izbio kod same ivice šume Varoš, gde je bio završetak borbe.

U isto vrijeme primila je borbu XII. Proleterska brigada na svojim položajima, ali nastupanjem neprijatelja kroz Ljeskovac šumu prekinuta je telefonska veza sa tom brigadom, snage su bile razdvojene i štab XII. Proleterske brigade pravilno je procijenio situaciju, te i pored toga što su mu bile sve snage zauzete u borbi sa neprijateljem koji je nastupao preko Mandičevca i od Gašinaca, bacili su dvije čete kroz šumu Ljeskovac da napadnu bandu s boka, koja napada na Levanjsku Varoš. Svojim dejstvom dosta su pridonijele, zadržavajući neprijatelja, koji je dolazio u pomoć u Levanjsku Varoš i prinudile ga da se za kratko vrijeme povuče imajući za svojim leđima neprijatelja tj. naše snage. XII. Proleterska držala je svoje položaje i to je bio razlog da neprijatelj nije dublje prodirao jer mu je bio otvoren njegov desni bok.

8. *Ishod borbe:*

Zadatak nije u potpunosti izvršen ali se je spriječila namjera neprijatelja da dublje prodre cestom za Pleternicu, a ujedno, dejstvom naših jedinica neprijatelju s leđa, isti je prinuđen da se povuče sa dominantnih položaja koje je u toku borbe zauzeo, kao i [iz] same Levanjske Varoši, na svoje polazne položaje.

U ovoj borbi zarobljen je 1 šarac i 10 pušaka.

Ubijeno je 80 neprijateljskih vojnika od kojih je svučeno 35.

9. *Naši gubitci:*

U ovim borbama imali smo slijedeće gubitke:

30 poginulih
50 ranjenih
81 nestao.

Od oružja i materijala izgubljeno slijedeće:

73 puške
6 šmajsera
7 p.mitraljeza
2 laka mitraljeza
1 teški mitraljez
1 teški bacač
2 postolja za teške mitraljeze
1 Džon-Bul
1 nogare za bacač
1 postolje za bacač
1 laki bacač
17 konja
8 samara
2 sedla
1 kara
24 ručne bombe
5 kazana
12.300 puščane municije.[6]

Osim toga jedna komplet Ruska četa odvojila se od sastava svoga III. bataljona i krenula u pravcu Londžice sa namjerom da pređe u sastav Crvene Armije.[7] Prema saznanju civila krenula je preko Kutjeva za Orahovicu. Jačina čete bila je 61 vojnik a naoružana je bila sa slijedećim naoružanjem:

[6] Navedene gubitke pretrpjela je Osječka NOU brigada (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1/2, k. 889: izvještaj Štaba Osječke brigade od 28. decembra 1944. upućen Štabu 12. NOU divizije).

[7] Riječ je o četi koja je bila formirana od bivših pripadnika njemačke 1. kozačke konjičke divizije, a prešli su na stranu jedinica NOVJ pojedinačno ili u manjim grupama. Redakcija nije mogla utvrditi da li je ta četa prišla jedinicama Crvene armije.

Štab 3. armije NOVJ naredio je 13. januara 1945. Štabu 6. korpusa da se iz jedinica izdvoje i pošalju u s. Cabunu (kod Podravske Slatine) svi podanici Sovjetskog Saveza bez obzira na to kada su, kako i gdje stupili u NOVJ. Prema dogovoru sa predstavnicima Crvene armije oni su upućeni u Štab 3. armije NOVJ, a zatim stavljeni na raspolaganje štabovima i komandama Crvene armije (Arhiv VII, reg. br. 1/13, k. 488).

4 puškomitraljeza
1 laki bacač
1 laki mitraljez
4 šmajsera
35 pušaka
37 bombi
2700 puščanih metaka
3500 mitraljeskih metaka
370 šmajserskih metaka.

Među poginulima poginuo je komandant divizije pukovnik Milan Stanivuković, komandant I. bataljona Osječke Udarne brigade poručnik Kljajić Marko, vojno-obavještajni oficir III. bataljona Osječke udarne brigade Stjepanović Milan.

Ranjen je pomoćnik politkomesara III. bataljona Osječke Udarne Brigade Miljević Aleksa.

10. *Utrošak municije:*

U ovim borbama utrošeno je 17900 Mauzer metaka, 1400 šmajserskih metaka, 25 granata za top 75 mm, 11 granata za top 37 mm, 8 mina za teški bacač.

Oštećen je 1 top 75 mm i 1 top 37 mm.

11. *Imena učesnika — lica i jedinica koje su se istakle:*

U ovim borbama istakao se cijeli Štab III. bataljona Osječke Udarne brigade, poginuli komandant I. bataljona Osječke Udarne brigade, komandir Brdske baterije 75 mm II. artiljeriskog diviziona pporučnik Daniš Franjo, pomoćnik komesara 3. čete I. bataljona Gedošević Mihajlo, kurir I. bataljona Kovačević Ašim, rukovodioc omladine u I. bataljonu Karić Savo i Knežević Dušan, borac III. bataljona.

12. *Kritika akcije odnosno operacije:*

Neuspjeh u ovoj borbi leži u glavnom u tome što se nije moglo pristupiti izvršenju predviđenog zadatka, zapovjesti ove divizije Op. br. 936./44 od 26. XII. 1944. godine[8] a razlog je bio odugovlačenje slanja topova koji su predviđeni za postavljanje zasjede te dugim očekivanjem jedinice su se morale sa već tri četvrtine pređenog puta vratiti nazad, zauzimati na brzinu predviđene položaje dok je neprijatelj svoje namjere tj. pripreme za izvršenje ovoga zadatka provodio nesmetano i imao je vreme na raspolaganju. Drugo što je takođe imalo većeg uticaja a to je nedostatak snaga za zatvaranje širokog fronta koji se očitovao u momentu nastupanja neprijatelja, zatim uvlačenje artilerije u sam streljački stroj, koja nije

imala dovoljnu garanciju za održanje položaja i upornost komandanta da se položaji moraju držati po svaku cijenu. Dati znak za povlačenje bio je sa zakašnjenjem u odnosu sa zauzimanjem pojedinih dominantnih položaja od strane neprijatelja, tako da se je povlačenje nakon vrlo kratkog vremena od snaga koje su bile na liniji Levanjska Varoš — k.209 i k.136 pretvorilo u paničan bijeg.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar potpukovnik:
Krajačić Josip v.r.

Zastupa komandanta
načelnik štaba kapetan:
Pet. Romanić v.r.

Točnost prepisa ovjerovljava:

V.D. Operativnog oficira
kapetan:
Milan Popara

BR. 109

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA ŠTABA 13. NOU DIVIZIJE O BORBAMA U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

...

Raspored jedinica 1. XII. 44.: jedinice na starim položajima.[2]

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Primljeni važniji izveštaji: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Podaci o neprijatelju: 600 ustaša i legije,[3] naoružanje 2 teš. bacača, ostalo puške i mitraljezi.

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 35/3, k. 913 i reg. br. 39/2, k. 915.

[2] Jedinice 13. NO divizije bile su tada u slijedećem rasporedu: 1. NO brigada napadala je neprijateljske položaje i kolone na putu Poljanak — Plitvice — Prijeboj; 2. NO brigada nalazila se u rejonu sela Štikade gdje je vršila pripreme za napad na neprijatelja u Štikadskom klancu; 3. NO brigada sprječavala je prodor njemačkih i ustaških snaga pravcem Gospić — Medak (vidi dok. br. 8, 111, 131, 134 i 137 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa pisanu 1. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[3] Odnosi se na dijelove 846. i 847. puka njemačke 392. legionarske divizije i jednu bojnu 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 8, objašnjenje br. 3).

Borba: Neprijatelj je napao III. Brigadu sa dva pravca. Jednim djelom preko mosta,[4] a drugim djelom preko Plantaže, pregazivši rijeku, tj. udario je s leđa. Poslije 1 sat borbe neprijatelj je odbio naš napad. Borba se nastavlja, neprijatelj je davao žestoki otpor, ali je odbijen jurišem i zauzeta je Kt.[5] 637 koju je neprijatelj protujurišem ponovo povratio.

Zarobljeno: 3 šarca — 3 strojnice — nekoliko pušaka — i municije.

Gubitci neprijatelja: 60 mrtvih i 80 ranjenih.

Naši gubitci su: 10 mrtvih i 23 ranjena.

Zdravstveno i moralno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica za 2. XII. 1944 g. jutrom: na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: Na sektoru Štikade Klanac[6] i Rujeva Glava [k. 862] neprijatelj učinio je ispad u 3 kolone. Prva kolona ispala je na Brezovac[7] — druga na Ričice, i treća na Dulibu. Napad je odpočet u 2.30 h i neprijatelju je uspjelo doći u Ričice, ali kasnije je bio odbijen na polazne položaje.

Na sektoru III. Brigade napad nije uspio,[8] pošto je napad bio slabo pripremljen uslijed zamorenosti boraca, a neprijatelj je držao položaje na dominiranim točkama. Borba je trajala 1.40 minuta.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i 12 ranjenih.

---

[4] Riječ je o mostu na potoku Glomačnici kod Metka.

[5] Odnosi se na trig. 637 kod sela Medak.

[6] Štikadski klanac, 6 km s. z. od Gračaca

[7] Brezovac nije nađen na karti 1 : 100.000.

[8] Brigada je u sadejstvu sa jednim bataljonom 3. brigade 35. NO divizije napala 1/2. decembra neprijateljske položaje južno od Metka, ali je protivnapadom neprijatelja odbačena na polazne položaje (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa poslatu 2. decembra 1944. Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske).

Naši gubitci: 8 ranjenih i 1 mrtav.
Moral i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.
Ishrana dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik
(M.P.)

Raspored jedinica 3. XII. 44 jutrom: na starom položaju, a dva bataljona III. Brigade 35 Divizije stigli u Raduč.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davate su patrole i lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja:

Borba: Neprijatelj je poduzeo napad i poslije dvosatne borbe uspio je izbaciti III. Brigadu sa Bogunice i Papuče na Šušnjaricu i Zapoljak. Tu su se naše jedinice pripremile na novi napad.

Napad je počeo sa podilaženjem u 19 h, a na juriš se prešlo u 21 sat pod jakom art. i minobacačkom vatrom, tako da su do 24 sata bile oko Metka zauzete sve kote, kao i samo mjesto.

Iz Metka produžio je jedan bataljon da goni neprijatelja do Bilaja. U ovoj borbi došlo je izrazito do efikasne primene topova i teš. bacača.

Napad je bio dobro organizovan, a veličina manevra bila je u podpunosti obilato iskorišćena.

Jedinice su svoj zadatak u cijelosti izvršile.[9]

Sve pomoćne službe su zadovoljavajuće funkcionisale.

Zdravstveno i moralno stanje: dobro.

Ishrana dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik
(M.P.)

Raspored jedinica 4. XII. 44: jedinice na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su obezbeđenja i nasilna izviđanja u pravcu neprijatelja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu:

Izdata važnija naređenja: nisu.

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 8, 133 i 134.

Borba: Grupa II. batalj. I. Brigade postavila je zasjedu kod Čudina Klanca i napala neprijateljsku smijenu, te joj nanesla gubitke od 4 mrtva i 3 ranjena. Naših gubitaka nije bilo.

Na sektoru II. Brigade vršilo se izviđanje neprijatelja. 1. vod I. bat. koji je vršio izviđanje na Štikade Mostu ubio 3 a ranio 2 neprijateljska vojnika.

Na sektoru III. Brigade: borba je iznijeta u dnevnom izvještaju od 3. XII. a poslije podne borbe nije bilo.

Zdravstveno i moralno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 5. XII. jutrom: na starom položaju.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: vršena nasilna izviđanja.

Primljeni važniji izvještaji:

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: Jedna četa 3 batalj. I Brigade otišla je na zasjedu kod Rapal Dola,[10] kao i IV. bataljon, na zadatak kod Čudina Klanca, ali je bilo bez uspjeha; zarobljen je samo 1 konj.

Čete I. i III. bataljona II. Brigade izvršile fingirani napad na predstražu Štikade Klanac. Neprijatelj je odgovarao pješadijskom i artiljerijskom vatrom, rezultati nepoznati.

III. Brigada nalazi se na liniji Medak i daje obezbeđenje u pravcu neprijatelja.

Zdravstveno i moralno stanje zadovoljavajuće.

Ishrana dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 6. XII. 1944 jutrom: na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: vršila su se izviđanja neprijatelja za napad koji slijedi tokom dana,[11] i davata su lična obezbeđenja.

---

[10] Na karti 1 : 100.000 piše: Rapajin Do.

[11] Divizija je vršila pripreme za napad na neprijatelja u Štikadskom klancu (vidi dok. br. 25, 111 i 140 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa pisanu 7. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Primljeni važniji izvještaji:
Primljena važnija naređenja:
Izdata važnija naređenja:
Borba: Udarna grupa II. bataljona I. Brigade kod Čudina Klanca napala neprijatelja. Rezultati tog napada 3 mrtva i 5 ranjenih.

I. bataljon i četa III. bataljona vodili su borbu sa neprijateljem kod Štikade. Borba je počela u 10.30 minuta a završila u 13.30. IV. bataljon zarobio je 2 ustaše na koti 840.

Neprijateljski gubitci 2 mrtva i 3 ranjena, a na našoj strani jedan ranjen i to operativni oficir 3 bataljona. Vrše se pripreme prema dobivenoj zapovjesti za napad.[12]

Kod I. i II. Brigade nije bilo borbe.
Moral i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.
Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 7. XII. jutrom: četa 1. bataljona I. Brigade na zadatku Perušić — Janjče, a četa 3. batalj. I Brigade Vaganac — Izačić.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.
Primljena važnija naređenja:
Primljeni važniji izvještaji:
Izdata važnija naređenja:

Borba: II. Brigada 13 Div. i III. Brigada 35 Divizije, 6. XII u 22 časa napale su posadu neprijatelja od 220 legionera i 100 ustaša u Štikade Klancu i selu Štikade. Borba je završila 7. XII u 2 sata, te posle četvorosatne borbe likvidirano je uporište neprijatelja i nastavljeno je gonjenje istog prema Gračacu sa 2 bataljona.

Neprijateljski gubitci: 15 mrtvih, 32 ranjena, a zarobljeno 5 ustaša od kojih su 2 ubijena.

Zaplenjeno 8 pušaka, 4000 metaka za puške i 70 ručnih bombi te 42 granate za top 47 mm.[13]

Naši gubitci: 2 mrtva i 5 ranjenih. Među mrtvima bio je k-dant brigade Gostović Božo, a lakše ranjen pomoćnik komesara brigade Božanić.

---

[12] Riječ je o zapovijesti Štaba 11. korpusa NOVJ za napad na Štikadski klanac. Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

[13] Opširnije o toku i rezultatima napada vidi dok. br. 25, 111 i 140 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depešu Štaba 35. divizije od 7. decembra 1944. upućenu Štabu 11. korpusa NOVJ).

I. Brigada: Udarna grupa kod Čudina Klanca iz zasjede ubila 3 a ranila 5.

Zdravstveno i moralno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 9. XII. 44. jutrom: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična osiguranja.

Primljeni važniji izvještaji:

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: (nisu). Naređeno II. Brigadi da u slučaju neprijateljskog bjegstva iz Gračaca, baci se neprijatelju za leđa.

Borba: 9. XII. u 4 sata nakon miniranja magazina neprijatelj je napustio Gračac i pokušao povlačenje prema Bruvnu gdje se sukobio sa jedinicama 35. Divizije.[14]

Dizanje magazina u zrak bio je znak našim jedinicama za napad. 2 Bataljona II. Brigade napali su neprijatelja iza leđa na prostoru Derin-Gaja.

Zarobljeno je 350 Legije — Nijemaca[15] i nešto Talijana, ubijeno 30, zarobljeno 20 »Saraca«, 1 »Breda«, 1 top ispravan i 2 neispravna, 2 njem. bacača 80 mm., 2 laka bacača 46 m/m, 10 tromblon pušaka, 1 protutenkovska puška, 3 puš. mitraljeza, 350 pušaka, 15 šmajsera, 15 pištolja, 2 vagona municije, 2 motocikle ispravne, 4 neispravne, 2 bicikla ispravna, 4 neispravna, 4 kamiona neispravna, 1 radio stanica, 10 signalnih pištolja, 20 km kabla, 400 vreća brašna, 35 vreća konzervirana krumpira.[16]

Na sektoru I. i III. Brigade bez promjene.

Zdravstveno stanje i moral: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

---

[14] Opširnije o tome vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111.

[15] Odnosi se na dijelove njemačke 373. i 392. divizije (vidi dok. br. 111).

[16] Ovdje nisu uneseni gubici koje su neprijatelju nanijele jedinice 35. NO divizije (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111).

Raspored jedinica 10. XII 1944: jedinice II. Brigade nalazile su se jutros u Gračacu, dok I i III. Brigade na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja i nasilna izviđanja Metka.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: izdato naređenje II. Brigadi da se hitno prebaci sa dva bataljona u Lovinac i da napadne neprijatelja koji je nadirao od Gospića na Kik i Lovinac.

Borba: 9. XII. neprijatelj je u jačini oko 800 vojnika prodro iz Gospića za Ploču i potom za Lovinac.[17]

Jedna neprijateljska kolona odvojila se od svoje glavnine i produžila napad na selo Kruškovac. U susret toj istoj koloni bio je I. i IV. batalj. III. Brigade.

10. XII. 44 oko 10 časova počela je borba na polju od Kruškovca. Posle 3 sata borbe neprijatelj je odbio napad i izbacio nas sa Bogunice i time mu je uspjelo prodreti sa istočne strane u Medak. Nakon što smo bili odbačeni sa prvobitnih položaja isti naši bataljoni zauzeli su položaje sa jugozapadne strane. Istog dana neprijatelj je zanoćio u Metku. U 24 h izvršeno je nasilno izviđanje na Medak, te nakon dvosatne borbe neprijatelj je odbacio naše jedinice na prihvatne položaje i to u selo Bogunicu i na kotu 605 zapadno od Bogunice.

Gubitci neprijatelja su nam nepoznati, dok na položaju je ostalo 8 neprijateljskih vojnika. Zaplenjeno: 7 pušaka i 580 metaka.

Istog dana izbila je neprijateljska kolona iz Bilaja u Lovinac, 1. i 2. bataljon II. Brigade izvršili su napad na neprijatelja i protjerali ga u izlazni garnizon. Po dobivenim podacima bilo je 5 ranjenih na nepr. strani, dok na našoj strani gubitaka nije bilo.

Na sektoru I. Brigade borbe nije bilo, nego je na komunikaciji Vaganac — Izačić uništen kamion, rezultati toga jesu 6 mrtvih i 8 ranjenih.

Zdravstveno i moralno stanje: dobro.

Ishrana: zadovoljavajuća.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

---

[17] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa poslao 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, pravcem Gospić — Lovinac izvršile su prodor tri bojne ustaša (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

Raspored jedinica 11. XII. jutrom: II. Brig. sa 3 bat. prebačena na prostor Kruškovac — Raduč — Papuča, dok 1. batalj. je ostao na prostoru Sv. Rok; ostale jedinice bez promjene.

Primljeni važniji izvještaji:

Primljena važnija naređenja:

Izdata važnija naređenja: izdato naređenje II i III. Brigadi da napadne Medak.

Borba: Iz Babinog Potoka izbio trup od 100 vojnika u Koreničku Rijeku i povukao se pod našom bacačkom vatrom na komunikaciju Kapela[18] — Rudanovac, a kasnije u nepoznatom pravcu. 3 četa upućena da uhvati kontakt sa neprijateljem ali se je isti povukao.

III. Brigada ojačana sa 1. batalj. II. Brig. napala je u 24 časa na kotu Medak i željez. stanicu Medak. Nakon 4 sata borbe neprijatelj je zadržao iste položaje, a naše snage povukle su se na liniju Bogunica — Papuča — Kukljić. Gubitci neprijatelja nepoznati. Naši gubitci 4 ranjena.

Zdravstveno i moralno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 12. XII. 44: I. Brigada na starim položajima, II. Brigada sa 4. batalj. u Kruškovcu, 1. bat. jugoistočno od kt 601, 2. bat. Jelov Grič,[19] 3. bat. L. Cerje, III. Brig. na sektoru Papuča — Bogunica — Zapoljak.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja:

Izdata važnija naređenja: izdato II. i III. Brigadi da pređu u napad i da napadnu Medak.

Borba: oko 11 časova neprijatelj je izbio iz Babinog Potoka u jačini od 500 legionara[20] u 3 pravca i napali položaje 3. i 4. batalj. Uporna borba vodila se. Tokom ove borbe 300 legionara uspjelo je probiti se za Vaganac dok su ostali bili odbijeni.

Neprijateljski gubitci: 34 mrtva i 20 ranjeno.

---

[18] Na karti 1 : 100.000 piše: Korenička Kapela.

[19] Jelov Grič nije nađen na karti 1 : 100.000.

[20] Oni su bili iz sastava 847. puka njemačke 392. legionarske divizije (vidi Arhiv VII, reg. br. 41/3, k. 74: izjave zarobljenih njemačkih oficira Desideriusa Reindla i Fridricha Zmoelinga).

Naši gubitci: 2 mrtva i 4 ranjena, zaplenjen 1 ranac sa municijom. Četa 2. bat. iste Brig. osigurava izvoz sijena iz Turjanskog. 4. bat. II. Brigade i 1. bat. III. Brig. napali su željezničku stanicu Medak. Borba je počela 21 h 11. XII. a završila u 4 sata 12. XII.

Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih i 8 ranjenih.

12. XII. u 15 časova naišla su 4 nepr. vojnika iz pravca Lovinca prema Gospiću. Izviđački vod II. Brigade išao za njima i iste u bijegu ubio, zaplenjeno 1 šmajser — 1puška.

9. XII. četa 1. batalj. minirala komunikaciju Perušić — Izačić.[21] Od mina na komunikaciji Vaganac — Izačić uništen kamion, 20 mrtvih i 8 ranjenih.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

Raspored jedinica 13. XII. 44: I. Brigada Prijeboj — Jezerce, II. Brig. sa 4. bataljon. Kruškovac, 1. bat. Papuča — Bogunica, 2. bat. Mogorić, 3. bat, L. Cerje, III. Brigada na liniji Medak — Počitelj.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja:

Izdata važnija naređenja: Izdato naređenje II. Brigadi da se prebaci na sektor Mogorić.

Borba: Neprijatelj je nastupio iz Vaganca sa većim brojem motorizacije, jačina istih nepoznata.[22] Uništen 1 kamion, više od 15 mrtvih i 8 ranjenih. II. Brigada 1. batalj. izvršio nasilno izviđanje na Bilaj a od III. Brigade 1. bat. prisilno izviđanje na Ribnik. Rezultati izviđanja: 8 mrtvih, zaplenjeno 1 puška, 1000 m.,[23] 1 km kabla. Istog dana pripremalo se za napad na Medak ali se je neprijatelj povukao 12. XII. 44 u 22 h.

Zdravstveno i moralno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik Komandant, p.pukovnik

(M.P.)

---

[21] Vjerovatno omaška. Riječ je o komunikaciji Vaganac — Ličko Petrovo Selo — Izačić.

[22] Pravcem Vaganac — Prijeboj — Korenica nastupali su dijelovi njemačke 373. i 392. legionarske divizije u sadejstvu sa ustašama (opširnije o tome vidi dok. br. 80, 83 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene 13. i 15. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[23] Metaka

Raspored jedinica 14. XII. 44 god.: I. Brigada na sektoru Prijeboj — Vaganac. II. i III. Brigada na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja:

Borba: Četa 2 batalj. postavila je zasjedu kod Čudina Klanca i napala neprijateljsku kolonu od 150 vojnika, koji su se kretali u pravcu Pl.[24] Leskovca. Rezultati su nam nepoznati. Neprijatelj je 13. XII. napao položaj 4. batalj. I. Brigade sa sektora Vaganac — Baljevac. Uporna borba vodila se je do 22 sata. Jačina neprijatelja bila je 5 tenkova, 6 topova, nekoliko bacača, oko 100 kamiona i oko 1500 vojnika (legije, četnika — ustaša) koji su uspjeli probiti se oko 19 sati za Babin Potok, dok je zaštitnica od Prijeboja u pravcu Vaganca pobjegla.

Neprijateljski gubitci: 26 mrtvih i 10 ranjenih, dok su naši 2 teže ranjena, 1. bat. II. Brigade prebacio se ka Ljubovu dok na ostalim sektorima II. Brigade i III. nije bilo borbe.

Moral i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

12. XII. Kad je neprijatelj izbio iz Babinog Potoka od našeg 4. bataljona poginuo je K-dir čete i pomoćnik komesara čete, zarobljen polit-delegat i ranjen K-dir.

Politkomesar, p.pukovnik
Matić[25]

Komandant, p.pukovnik
Dušan Vlaisavljević

(M.P.)

Raspored jedinica 15. XII. 44: I. Brigada na sektoru Vaganac — Baljevac. II. i III. Brigada na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: vršena su izviđanja na sektoru Gospića i davata lična obezbeđenja.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Primljeni važniji izveštaji: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: Kod I. Brigade 3 i 4 batalj. vodio je borbu sa jačim snagama pješadije i motorizacijom koja je napadala iz Vaganca i Boljanca.[26] Neprijatelj je nastavio napredovanje prema Korenici frontalno.

---

[24] Plitvičkog

[25] Đuro

[26] Baljevca

Na istog neprijatelja suprotstavljena je prateća četa, sanitetska četa i četa za vezu, koji su bili raspoređeni: Vrelo — raskrsnica Korenica. Naše snage koje su se suprotstavile neprijatelju bile su pojačane blindom i uspjele [su] zadržati neprijatelja u napredovanju za Korenicu. Od 5 časa 15. XII. 2. batalj. vodio je borbu sa neprijateljom, koji je nadirao prema Homoljcu i odbio ga prema B. Potoku. 1. bataljon vodio je borbu sa[27]

15. XII. 44. 3. četa IV. batalj. prebacila se i bila predhodnica za Šeganovac, dok je ostatak batalj. i 3. bataljon bio odsječen od neprijateljske motorizacije, a onda su se povukli sa štabom Brigade u Reku Drakulicu.[28]

15. XII. uhvaćena je veza sa 2. batalj. i dobili uputu[29] za daljnji rad. Batalj. vodio je borbu kad se je prebacio u Police. Istog dana bataljon je prebačen u namjeri da napadne neprijatelja na Vratniku sa Šeganovca i minirao [je] komunikaciju Kapela — Korenica. 3. batalj. bio je nastupao [pravcem] Šeganovac — Kompolje, i uspio zauzeti Kompolje i neprijateljske bunkere kod samog mjesta, te došao do neprijatelj. topova, pobio posadu, uništio neki tenk i oštetio 6 kamiona na samoj cesti, ali se neprijatelj koncentrisao nadmoćnim snagama, i prisilio batalj. na povlačenje. Također je prisilio [na povlačenje] i jedinice 35. Divizije.[30] Od mine 15. jutrom uništena 2 kamiona.

Kod II. i III. Brigade borbe nije bilo. II. Brigadi predao se 1 ustaša.

Moral i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik
Matić Đ.

Komandant, p.pukovnik
Vlaisavljević

(M.P.)

---

[27] Rečenica je nedovršena u originalu.

[28] Selo Reka Drakulica nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[29] To jest: i data su mu uputstva.

[30] Da bi oslabio pritisak jedinica 35. NO divizije na pravcu Udbina — Donji Lapac, neprijatelj je 15. decembra 1944, prodirući iz Nebljusa preko Kalinovače, uspio da ovlada Tišminom glavom (trig. 853) i Birovačom (k. 676), ali je protivnapadom vraćen u polazne baze. Ubijeno je i ranjeno preko 30 i zarobljeno 14 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 2 minobacača, 16 pušaka, 2 pištolja, 17 sanduka municije i drugi materijal. Jedinice 35. divizije imale su 2 mrtva i 5 ranjenih (vidi dok. br. 50 i Arhiv VII, reg. br. 7—4 k. 572 A: depešu Štaba 35. divizije od 16. decembra 1944. upućenu Štabu 11. korpusa NOVJ).

Raspored jedinica 16. XII. 44 jutrom: I. Brigada sa 2 batalj. stigla u Ponor. 1. bat. na Kt. 798, Presika[31] i Kt 732 (Bukovac), Drugi batalj. na položaju Bogunica.

Jedinice II i III. Brigade na starim položajima.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Izdata važnija naređenja:[32]

Borba: I. Brigada nastavila je borbu sa neprijateljom koja je započeta 15. XII.

Kod 1. batalj. II. Brigade pojavio se neprijatelj jačine 50 vojnika. Borba je početa 15.30 i trajala do 1.30 sati. Neprijatelj je pobjegao.

Neprijateljski gubitci nepoznati. Naši gubitci: ranjen K-dant 1. batalj. Miloš Radović.

Kod III. Brigade borbe nije bilo.

Zdravstveno stanje i moral: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.**

Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za dan 19. XII jutrom: I. Brigada: 1. bataljon Ljubovo, 2. bataljon, Štab Brigade, te prištabske jedinice u Ećam,[33] 3. i 4. bat. u Jošanu. Ostale jedinice bez promjene. Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davane patrole i vršeno izviđanje neprijatelja na liniji Lički Osik — Perušić i na sektoru Udbina.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: 3 bat. I. brigade i 1 bat. II. brigade imaju napad[ati] na neprijatelja u Udbini i Visuću,[34] dok djelovi III. Brigade

---

[31] Presika nije nađena na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na Priespu (k. 748).

[32] Štab 13. NO divizije izdao je 16. decembra 1944. zapovijest štabovima 2. i 3. brigade za napad na ustaše u Ribniku i Bilaju (vidi dok. br. 50).

[33] Vjerovatno selo Pećani.

[34], [35] i [38] Opširnije o borbama za Visuć i Udbinu vidi dok. br. 56 i 73 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene 18, 19, 20. i 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

uznemiravaju neprijatelja na sektoru Ribnik, a ostali djelovi II. brigade ispituju neprijateljsku liniju Lički Osik — Perušić.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za dan 20. XII. jutrom: Raspored jedinica bez promjene. Mjere izviđanja i obezbeđenja: vršena su izviđanja neprijateljskih uporišta.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: U 5 sati 2 bat. I. brigade napali su Udbinu.[35] Neprijatelj je bio nadmoćan te je imao nekoliko motornih vozila te su naši bili odbačeni. 1. bataljon uspio je prodrijeti u centar ali je također bio odbijen. Jedan bat. je napadao Gorje[36] i Kosanović. Na komunikaciji neprijatelju su postavljena minska polja. III. brigada nije imala borbe.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za dan 21. XII. jutrom: I. brigada na starim položajima, II. brigada sa jednim bataljonom Podlapača,[37] ostale jedinice bez promjene. Mjere izviđanja i obezbeđenja. Davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: da 1 bat. II. brigade napadne sa južne strane Udbinu i Visuć.[38]

Borba: 1. bataljon I. brigdae vodio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao preko Ljubova te je bataljon odstupio.

---

[36] Gorje nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[37] Riječ je o selu Podlapac. Ono se nalazi 12 km sjeverozapadno od Udbine.

2 bataljona na sektoru Kuk — Visuć, 3 bataljona, štab i prištabske jedinice Udbina. Na [20/]21 u 3 sati napali smo neprijatelja na sektoru Udbina — Visuć sa 3 bataljona i pratećom četom.[39] Neprijatelj je odstupio sa tih položaja u pravcu Kuka gdje se i zadržao.

Neprijateljski gubitci 1 mrtav 4 ranjena. Naši gubitci 2 ranjena. 2. brigada nema veze sa ostalim bataljonima a neprijatelj se nalazi u Ljubovu.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 22. XII. jutrom: Raspored jedinica nepromjenjen, osim jednog bataljona III. Brigade koji se smjestio u selo Mogorić.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: I. Brigada napala je neprijatelja sa 3 bataljona na sektoru Kuk i protjerali istog u Lapac,[40] 4. bataljon I. brigade ostao na Kuku. Gubitci toga dana nisu za sada još poznati. II brigada vodila borbu sa neprijateljem koji je imao namjeru da se probije iz sela Bunića na oslobođeni teritorij, ali je bio odbačen na polazne položaje.[41] Njegovi gubitci nisu još poznati.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

---

[39] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa pisao 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, napad na Udbinu izveden je 20/21. decembra sa pet bataljona, od kojih su tri iz 1. NO brigade a dva iz 2. NO brigade. U napadu su učestvovale i dvije baterije brdskih topova (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

[40] Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

[41] Vidi dok. br. 158 i 160.

Raspored jedinica za 23. XII jutrom: I. Brigada: 1., 2., i 3. bataljon na sektoru Visuć — Bunić, a 4. bataljon Kuk, štab II. Brigade sa 2 bataljona nalazi se na položaju kod sela Bunić, 1 bataljon kod Goračkog sela[42] a 1 bataljon na Ljubovu. Ostale jedinice bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: 3 bataljona I. brigade vodili su borbu sa neprijateljem kod Bunića, koji se povlačio za Široku Kulu. Zarobljen 1 njemački podoficir i 2 šmajsera. II. Brigada vodila je borbu sa neprijateljem koji se povlačio preko Bunića za Široku Kulu. Gonila ga do same Široke Kule. Neprijateljski gubitci nisu još poznati.[43] Naši gubitci su 2 mrtva, 4 ranjena i 1 zarobljen.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: slaba.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 24. XII. 44. jutrom: I brigada: 2 bataljona sa štabom brigade na Udbini, 1 bataljon na Kuku, 1 bataljon na Ljubovu. II Brigada: 1 bataljon na Ljubovu, 1 bataljon u Buniću, a 1 sa štabom brigade u Svračkovom Selu, a 1 bataljon u pokretu iz Vrepca za Podlapaču. III. brigada: štab sa 3 bataljona u Metku a 1 bataljon u pokretu za Vrebac. Štab divizije u pokretu iz Sv. Roka za Tolić.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Drži se kontakt sa neprijateljem u Ribniku, Kuli i Lapcu.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

---

[42] Nije nađeno na karti 1 : 100.000.

[43] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa poslao 24. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, 1. i 2. brigada 13. NOU divizije vodile su čitav dan borbu s neprijateljem (dijelovi 847. puka njemačke 392. legionarske divizije) koji se probijao pravcem: Bunić — Ljubovo — Široka Kula. Ubijeno je 47, a ranjeno 55 neprijateljskih vojnika, dok je 1 podoficir zarobljen. Zaplijenjena su 2 šmajsera, 1 pištolj i 1 kola raznog materijala. Jedinice 13. NOU divizije imale su 3 mrtva, 6 ranjenih i 3 nestala borca (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

Primljena važnija naređenja: (nisu) od Štaba XI. Korpusa da se sredi i skoncentriše I. i II. brigada na sektoru Krbavica — Bunić radi napada na Korenicu.[44]

Izdata važnija naređenja: U duhu gornjeg izdato naređenje brigadama.

Borba: nije bilo.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 25. XII 44 jutrom: I. Brigada skoncentrisala se na Vujnovim Glavama. II. Brigada: 1 bataljon u Kozjanu, 3 na sektoru Ljubovo — Bunić, Štab Divizije u Krbavici, ostale jedinice bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: I. brigada vrši izviđanje na liniji Vrelo — Šijanov klanac a II. brig. na liniji Ramljane — Kula.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: (nisu) dobivena operativna zapovjest za napad na Korenicu.[45]

Izdata važnija naređenja: izdata zapovjest brigadama za napad na Korenicu.[46]

Borba. Bataljon I. brigade sa Kuka postavio neprijatelju zasjedu kod Lapca i naneo mu gubitke od 30 mrtvih i 40 ranjenih.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: slaba.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

---

[44] i [45] Borbe za Korenicu vođene su od 13. do 25. decembra 1944. Na osnovu zapovijesti koju je Štab 11. korpusa NOVJ izdao 24. decembra 1944. štabovima 13. i 35. NOU divizije, opšti napad na neprijateljsku posadu u Korenici trebalo je da počne 26. decembra, ali do toga nije došlo, jer je neprijatelj napustio mjesto neposredno pred početak napada (opširnije o tome vidi dok. br. 73, 111, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158 i 159 i Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

[46] Zapovijest Štaba 13. NOU divizije od 25. decembra 1944. za napad na Korenicu nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 34—1/1, k. 913.

Raspored jedinica za 26. XII. 44 jutrom: bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: drži se kontakt sa neprijateljem i tako se vrši obezbeđenje.

Primljeni važniji izvještaji: javljeno da VIII. Divizija ne može učestvovati u akciji.[47]

Primljena važnija naređenja: nisu.

Izdata važnija naređenja: nisu.

Borba: I. brigada imala je zadatak da sadejstvuje u akciji XXXV. Divizije, da zatvori odstupnicu neprijatelju preko Pogledala i ne dozvoli intervenciju neprijatelja iz Babinog Potoka, i da zaposjedne određene položaje do 7 h. Radi pariranja naše akcije o kojoj je neprijatelj bio obavešten, izbio je na Vujnove Glave u jačini 200 vojnika gdje je i odpočela borba. Sa time je bio ometan plan I. brigade u osnovi, te nije izvršila zadatak t.j. nije zaposjela Pogledalo i sprečila povlačenje.[48] Borba je sa neprijateljem vođena cijeli dan do kasno u noć. Gubici neprijatelja bili su 15 mrtvih i 20 ranjenih. Naši gubitci su 2 poginula, 2 nestala i 4 ranjena.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.**

Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 27. XII-44 jutrom: I. brigada — Vujnove Glave — Fundakov Vrh, II. brigada Bunić — Kozjan a ostalo bez promjena.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: Vrše se lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: od XI. Korpusa da sa I. brigadom i 35. Divizijom nastavi gonjenje neprijatelja do Čudina Klanca.[49]

Izdata važnija naređenja: I. brigada da pređe u napad a II. i III. da budu aktivne.

---

[47] Odnosi se na učešće 8. divizije 4. korpusa NOVJ u napadu na Korenicu (vidi dok. br. 111).

[48] Riječ je o povlačenju neprijateljskih snaga iz Korenice (vidi dok. br. 111, 163 i 165).

[49] Štab 11. korpusa NOVJ naredio je jedinicama da napadnu neprijatelja koji je poslije povlačenja iz Korenice organizovao odbranu na liniji Pogledalo — Homoljac — Homoljački klanac (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa od 27. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Borba: U 9 h sa jedinicama 35. Divizije i potpomognuta sa artiljerijskom vatrom prešla u napad. I. brigada prešla u napad i na juriš osvojila Fundakov Vrh (k. 964) i k. 892. Neprijatelj se povukao u Homoljac odakle je iz zidina dao ogorčen otpor. Poslije artiljerijske pripreme i obuhvatnog napada neprijatelj je bio prisiljen da se povuče prema Homoljačkom klancu. Naše jedinice su nastavile gonjenje i bacile ga sa Oštrog Oblaja te nastavile gonjenje do Homolj. Klanca gdje je neprijatelj dao organizovan otpor uz pomoć motorizacije. Napad je obustavljen. Gubici neprijatelja su 20 mrtvih i 30 ranjenih. Zaplenjeno 5 pušaka, 2000 metaka, 200 granata, 3 konja sa spremom, 6 ranaca i razne druge spreme. Naši gubici: ranjenih, od toga 1 komandir, 1 vodnik, a poginuo zamj. komesara čete.[50]

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik
Matić Đ.

Komandant, p.pukovnik
Vlaisavljević

(M.P.)

Raspored jedinica za 28. XII-44 jutrom: I brigada Trnovac — Živulja sa tri bataljona a 1 bat. Kuk. II. brigada Čanak, III. brigada Medak — Vrebac — Ljubovo.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: davata su lična obezbeđenja.

Primljeni važniji izvještaji: nisu.

Primljena važnija naređenja: da se prikupe podaci o neprijatelju na liniji Babin Potok i Vrhovine.

Izdata važnija naređenja: izdato naređenje brigad. u pogledu traženih podataka.

Borba: 4. i 2. bataljon II. brigade sukobili su se sa neprijateljem u M. Čanku i nakon kraće borbe protjerali neprijatelja

---

[50] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa poslao 28. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, u borbama 26. i 27. decembra, na liniji Korenica — Vrelo — Homoljac, jedinice 13. i 35. NOU divizije ubile su 163, ranile 230 neprijateljskih vojnika i oficira i zarobile 3 njemačka podoficira, a zaplijenile su 1 puškomitraljez, 20 pušaka, 11 pištolja, 4 šmajsera, 200 granata za top 75 mm, 17 sanduka municije za šmajsere, 8000 metaka za puške i drugi materijal. Jedinice 13. i 35. NOU divizije imale su 37 mrtvih i 78 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

prema selu Golići, gdje je neprijatelj ponovno sačekao 4. bataljon te ga napao sa nadmoćnim snagama i odbacio prema Čanku. Gubici neprijatelja nisu još poznati.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 29. XII. 44. jutrom: II. brigada: 1. bataljon selo Markovići, 2. bataljon selo Čanak, 3. bataljon M. Čanak, 4. bataljon u selo Golići, štab brigade u [predjelu] Korita. Ostale jedinice bez promjene.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: obezbeđenje vršile su jedinice putem izviđanja i držanja kontakta sa neprijateljem.

Primljeni važniji izvještaji: prikupljeni su podaci o neprijateljskim pokretima i rasporedu na liniji B. Potok — Vrhovine.

Primljena važnija naređenja: primljena operativna zapovjest za napad na B. Potok i Vrhovine.[51]

Izdana važnija naređenja: izdata oper. zapovjest I. i II. brigadi za napad na B. Potok — Crna Vlast.[52]

Borba: vršile se pripreme za napad.

Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.

Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik **Matić Đ.** Komandant, p.pukovnik **Vlaisavljević**

(M.P.)

Raspored jedinica za 30. XII. 44. jutrom: I. brigada [u selu] Trnovac, a [njen] 1. bataljon [u s.] Visuć, II. brigada sa 3. bataljonom [u rejonu] Čanak — Korita a 1. bataljon [u s.] Živulja, ostale jedinice bez promjene.

---

[51] Prema zapovijesti koju je Štab 11. korpusa NOVJ dostavio 29. decembra 1944. štabu 13. i 35. divizije, trebalo je 30. decembra napasti neprijatelja na liniji Čudin klanac — s. Babin Potok a zatim produžiti gonjenje pravcem s. Crna Vlast — s. Vrhovine. Pošto je neprijatelj iz zasjede napao jedinice prilikom njihovog izlaska na polazni položaj za napad, naređeno je da se napad obustavi (vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234: izvještaj štaba 35. divizije pisan 3. januara 1945. štabu 11. korpusa NOVJ).

[52] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

Mjere izviđanja i obezbeđenja: vrši se lično i sa kontaktom sa neprijateljem u borbi.
Primljeni važniji izvještaji: nisu.
Primljena važnija naređenja: nisu.
Izdata važnija naređenja: nisu.
Borba: U 7 h sve jedinice su bile na polaznim položajima i zadržali se na njima do 16 h. Usled velike zime i snega borbe nije bilo, i zatim se povukle u polazne baze.
Moralno i zdravstveno stanje: zadovoljavajuće.
Ishrana: dobra.

Politkomesar, p.pukovnik
Matić Đ.

Komandant, p.pukovnik
Vlaisavljević

(M.P.)

BR. 110

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »FRANJO OGULINAC SELJO« OD 30. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NOU DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU DOMAGOVIĆ[1]

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
FRANJE OGULINCA-SELJE
Op. br. 35/44
30. XII. 1944

Predmet: Operativni izvještaj o napadu na uporište Domagović dostavlja

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA

Neprijateljsko uporište Domagović nalazi se pokraj pruge Zagreb — Karlovac. Ovo zemljište pretstavljeno je na sekciji Samobor 1 : 100.000. Isto uporište bilo je utvrđeno sa zapadne strane sa bunkerima od kamena i nadkriveno sa metar debele zemlje, a sa ostalih strana sa rovovima za klečeći i ležeći stav, obrana je bila postavljena sa zapadne strane van sela naslanjajući se na prugu, dok je vatala jedan dio sela koje je imala u jednostrukoj žici. Same zgrade sela nisu koristili za obranu,

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11/5, k. 1230.

Š T A B
UDARNE BRIGADE
"FRANJE GUŠLINCA - SELJE"
Op. br. 35/44
30.XII. 1944

NKO. OHOJ

Predmet: Operativni izvještaj o napadu na uporište Domagovići.-- dostavlja

Štabu XXIV. Divizije IV. Korpusa

Neprijateljsko uporište Domagovići nalazi se pokraj pruge Zagreb-Karlovac. Ovo zemljište predstavljeno je na sekciji Samobor 1:100.000. Iste uporište bilo je utvrđeno sa zapadne strane sa bunkerima od kamena i nadkriveni sa metar debele zemlje, a sa ostalih strana sa rovovima za klečeći i ležeći stav. Obrana je bila postavljena sa zapadne strane van sela nasla njajući se na pruge, dok je vatila jedan dio sela koje je imala u jednostruke žici. Same zgrade sela nisu kapitali za obranu, jedino rovove i bunkere. U pomenutom uporištu posadu je sačinjavala jedna satnija ustaša iz V. ustaške bojne ukupno 65 vojnika. Zapovjednik iste posade je nepoznat.

Naša brigada izvršila je napad i likvidirala pomenutu posadu. Osiguranje prema Jaski dali su naša dva bataljona. Napad je izvršen na osnovu brigadne zapovjesti za napad od strane svoga štaba, koja se prilaže. Iz iste se vidi raspored jedinica za napad. Na osnovu iste zapovjesti naša odluka je bila obuhvatnim rasporedom jedinica izvršiti napad na pomenuto uporište te ga uništiti.

Napad na uporište počeo je 24. decembra 1944 god. u 2o sati. Sam napad počeo je dva sata prije nego se vidi iz priložene zapovjesti radi tega što smo rano stigli, te da nebi nas neprijatelj otkrio prije samog napada. Jedinice su izvršile nespažen podilaženje na udaljenosti oko 25o metara do neprijatelja i to I. bataljon, dok je jedna četa II. bataljona naišla na neprijateljsku patrolu u središni sela naše ju je neprijatelj opjetio i stvorio slabiju vatru, ali je ista patrola odmah rastjerana i ista četa procu žila je dalje čisteći kroz sela. Kroz kratko vrijeme I. bataljon je probio neprijateljsku obranu na sjevernom dijelu i vatio se odmah sela, dok je neprijatelj male jače držao položaj duž pruge i same grablje gdje je imao bunkere, ali brzim naletom probila se i obrana ovog dijela uporišta, tako da su bile likvidirane sve utvrđene tačke u 21 sat gdje je zarobljen poneki ustaša, a veći dio ih je pobjegao. Jedna grupa neprijateljskih vojnika pro vukla se između I. i II. bataljona prema Novakima, kojoj je uspjelo pobjeći. Ovo je uslijedilo radi tega što štab I. bataljona nije preduzio dalje od pomenutog sela prema grebju i ž. stanici, nego je ostao tamo, tako da se nije zatvorio isti pravac. Veza između štaba brigade i štabova bataljona bila je na vrijeme postavljena, te je za sve vrijeme borbe dobre funkcionirala. Borba je prekinuta 24 decembra u 21 sat.

Postavljeni zadatak u ovoj borbi skoro je u potpunosti izvršen. Za vrijeme likvidacije uporišta pokušala je pomoć iz Jaske i to Jegerovci, ali su sva tri puta bili vraćeni od III. bataljona, koji je držao zasjedu na samoj pruzi.

Pri tom je zarobljeno 31 neprijateljski vojnik, među njima i nekolike podoficira, a ubijeno 29 i le ranjena. Zapljenjeno je 26.ooo metaka 574 mine za lake bacače, 2 laka bacača 45 mm, 1 laki bacač 65 mm., 1 "breda" 2 puškemitraljeza, 3 avionska mitraljeza, 2 šmajser, 31 puška, 6o ručnih bombi. 1 pastelja za "Bredu", 3 rezervne cijevi za "Bredu", 1 km. kabla telefonskog, 1 telefon, 2 samara , 1 konj, 1 kola sa priborom, 4 poljska kazana.

Naši gubitci: 5 ranjenih, jedan mrtav borac. Utrošeno je 7.54o metaka, 38 mina za lake bacače, 5 mina za teške bacačo, 5 mina za Lšon mal 27o kom šmajser municije i 5o kg. eksplaziva sa kojim je porušen most na pruzi Maluniju na želj. pruzi. Od oružja i materijala nije izgubljeno ništa ni oštećeno. Od boraca i rukovodioca naročito su se istakli svojom hrabrošću vodnik II. bataljona Bačurin [illegible] mitraljezac

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 110

jedino rovove i bunkere. U pomenutom uporištu posadu je sačinjavala jedna satnija ustaša iz V. ustaške bojne, ukupno 65 vojnika. Zapovjednik iste posade je nepoznat.

Naša brigada izvršila je napad i likvidirala pomenutu posadu. Osiguranje prema Jaski dali su naša dva bataljona. Napad je izvršen na osnovu brigadne zapovjesti za napad od strane ovoga štaba, koja se prilaže.[2] Iz iste se vidi raspored jedinica za napad. Na osnovu iste zapovjesti naša odluka je bila obuhvatnim rasporedom jedinica izvršiti napad na pomenuto uporište te ga uništiti.

Napad na uporište počeo je 24. decembra 1944 god. u 20 sati. Sam napad počeo je dva sata prije nego se vidi iz priložene zapovjesti radi toga što smo rano stigli, te da ne bi nas neprijatelj otkrio prije samog napada. Jedinice su izvršile neopaženo podilaženje na udaljenosti oko 250 metara do neprijatelja i to I. bataljon, dok je jedna četa II. bataljona naišla na neprijateljsku patrolu u sredini sela na što ju je neprijatelj osjetio i otvorio slabiju vatru, ali je ista patrola odmah rastjerana i ista četa produžila je dalje čisteći kroz selo. Kroz kraće vrijeme I. bataljon je probio neprijateljsku obranu na sjevernom dijelu i vatio se odmah sela, dok je neprijatelj malo jače držao položaj duž pruge i samo groblje gdje je imao bunkere, ali brzim naletom probila se i obrana ovog dijela uporišta, tako da su bile likvidirane sve utvrđene točke u 21 sat gdje je zarobljen poneki ustaša, a veći dio ih je pobjegao. Jedna grupa neprijateljskih vojnika provukla se između I. i II. bataljona prema Novakima, kojoj je uspjelo pobjeći. Ovo je uslijedilo radi toga što štab I. bataljona nije produžio dalje od pomenutog sela prema groblju i ž. stanici, nego je ostao tamo, tako da se nije zatvorio isti pravac. Veza između štaba brigade i štabova bataljona bila je na vrijeme postavljena, te je za sve vrijeme borbe dobro funkcionirala. Borba je prekinuta 24 decembra u 21 sat.

Postavljeni zadatak u ovoj borbi skoro je u potpunosti izvršen.

Za vrijeme likvidacije uporišta polazila je pomoć iz Jaske i to jegerovci,[3] ali su sva tri puta bili vraćeni od III. bataljona, koji je držao zasjedu na samoj pruzi.

Pri tom je zarobljeno 31 neprijateljski vojnik, među njima i nekoliko podoficira, a ubijeno 29 i 10 ranjeno. Zaplenjeno je 26.000 metaka, 574 mine za lake bacače, 2 laka bacača 45 mm, 1 laki bacač 65 mm, 1 »Breda«, 2 puškomitraljeza,

[2] Vidi dok. br. 78.

[3] Vjerovatno se odnosi na dijelove njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka.

3 avionska mitraljeza, 1 šmajser, 31 puška, 60 ručnih bombi, 1 postolje za »Bredu«, 3 rezervne cijevi za »Bredu«, 1 km kabla telefonskog, 1 telefon, 2 samara, 1 konj, 1 kola sa priborom, 4 poljska kazana.[4]

Naši gubitci: 5 ranjenih, jedan mrtav borac. Utrošeno je 7.540 metaka, 38 mina za lake bacače, 5 mina za teške bacače, 5 mina za Džon Bul, 370 kom. šmajser municije i 50 kg eksploziva sa kojim je porušen most na potoku Malunju na želj. prugi. Od oružja i materijala nije izgubljeno ništa ni oštećeno. Od boraca i rukovodioca naročito su se istakli svojom hrabrošću vodnik II. bataljona Baćurin Ivan, mitraljezac Vuksan Vid, Hrlić Nikola i Petrić Ilija, te desetar Hrvojić Ivan. Od pojedinaca slabo se držao štab I. bataljona, koji je pustio za vrijeme borbe jedinice po kućama u selu, a nije težio da se spoji sa jedinicama II. bataljona i tako onemogući izvlačenje neprijatelja prema Novakima.

Ova akcija bila je dobro pripremljena sa borcima i rukovodiocima te sve komandovanje dobro se snašlo osim I. bataljona. Upotreba težeg oružja nije trebala i nije ni došla do izražaja. Veza telefonska bila je dosta dobra i na vrijeme postavljena.

Iz ove akcije možemo povući slijedeća iskustva:

U akcijama gdje napadamo na domobrane i ustaše treba što više težiti obuhvatu i opkoljavanju jer je isti demoralisan te samo gleda kuda će se povući i provući (slučaj neprijatelja za vrijeme napada na Domagović).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, major:
Tojagić Milan

[4] Opširnije o rezultatima napada vidi dok. br. 111 i 163.

BR. 111

IZVOD IZ KNJIGA PREDATIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O AKTIVNOSTI POTČINJENIH JEDINICA U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

Za V. Š.[2] OB. Dnevni pregled G. Š.[3] Hrvatske — Prema dosadanjim podatcima nepr.[ijatelj] na liniji Ilok — Martinci i Šarengrad — Bosut ima oko 20.000, a na liniji Almaš — Borovo oko 15.000 ljudi. Ove [su] linije slabo utvrđene, rovovi, mitraljeska gnjezda, zakloni za protukolsku artiljeriju i nešto teške artiljerije [izrađeni su] kod Vukovara — Borova i Sotina. Primjećene njemačke trupe: 118. lovačka div., 92. motor. brigada, oko 6 policijskih bataljona sa 80% Muslimana, 2. Brandenburški puk, djelovi VII. SS Div. i jedna kombinovana divizija od raznih jedinica. Ranije zapažene divizije Totenkopf,[4] II. oklop.[5] i 14. SS[6] prebačene u Baranju. Prema nekim znacima 13. SS pomera se iz Ivanić-Grada prema Istoku.[7] Od hrvatskih jedinica 13. ust. zdrug i pučko-ustaški zdrug od 3 puka po dva bataljona pod komandom generala Gustovića.[8] U utvrđivanju Zagreba zapaža se jača aktivnost u samom gradu gdje su kasarne i druge pogodne zgrade udešene za odbranu i gdje se na raskrsnicama grade mnogobrojni polu-ukopani bunkeri od cigle. Na spoljnoj odbrani [izvode se] samo zemljani radovi na samoj ivici grada. Njemačko interesovanje jače je zapaženo na južnom otsjeku duž Save i u sa-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3—1, k. 119: depeše Glavnog štaba Hrvatske upućene Vrhovnom štabu NOV i POJ;reg. br. 2—1, k. 119/6: depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Štabu 4. korpusa; reg. br. 3—1, k. 119/7: depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Štabu 6. korpusa; reg. br. 3—1, k. 119/8: depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Štabu 8. korpusa; reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Glavnog štaba NOV I PO Hrvatske upućene Štabu 10. korpusa; reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Štabu 11. korpusa.

[2] Odnosi se na Obavještajno odjeljenje Vrhovnog štaba NOV i POJ.

[3] Glavni štab

[4], [5] i [6] Ovaj podatak nije tačan. Treća SS oklopna divizija »Totenkopf«, 2. oklopna SS divizija »Das Reich« i 14. SS rutenska divizija nisu prebačene u Baranju. Jedinice 51 (vojvođanske) NOU divizije oslobodile su Baranju u novembru 1944. Za pokazanu hrabrost i upornost u borbama za oslobođenje Baranje, Divizija je pohvaljena 1. decembra 1944. naredbom vrhovnog komandanta NOV i POJ Josipa Broza Tita (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 171 i tom II, knj. 1, str. 563).

[7], [18] i [63] Opširnije o tome vidi dok. br. 84, objašnjenje br. 2.

[8] i [64] Artur Gustović je tada bio zapovjednik ustaško-domobranske skupine »Istok«.

mom centru oko kazališta gdje izgrađuju Citadelu otpora. Do sada opći utisak da je stepen utvrđivanja sračunat prema mogućnostima NOV. Nijemci u Srijemu pri povlačenju truju vino arsenom. Br. 6 — 1. XII. 1944 (G.[9]). 6085

Za VIII. Korpus:[10] I dalje zadržite kolone dvojnih redova kao marševski stroj pošto su naše starješine i jedinice na to naviknute. Br. 17 — 1. XII. 1944 (G.). 6096

Za V. Š. Nepr. koji iz Gračaca preko Bruvna i Klapavice prodire do Ondića, razbijen i bačen u Gračac.[11] Ponovni nepr. ispad iz Vaganca preko Poljanka posle oštre borbe odbijen.[12] Isto tako odbijen ispad iz Generalskog Stola ka Toboliću.[13] 30. XI. 1944 IV. bat. VII. div. likvidirao nepr. uporište Zamlaču između Dvora i Kostajnice. Ubijeno 25 i 16 zarobljenih — od kojih jedan oficir. Plen 2 t. bacača, 60 mina, 1 šarac, 2 p.m., 15 pušaka i dr. Mi: 1 poginuo i 9 ranjenih.[14] Na drugim sektorima lokalne borbe. Br. 27 — 1. XII. 1944 (G.). 6105

Za IV. Korpus: Pouzdano se zna da njemačke namjere sistematskog rušenja svega za sobom[15] nailaze na jak otpor domobranstva i nekih hrvatskih mjesnih vlasti. Potrebno je iskoristiti ovo raspoloženje radi sačuvanja objekata. Br. 7 — 2. XII. 1944 (G.). 6112

Za XI. Korpus: Obzirom na nesigurnost komunikacije zabranite noćne pokrete kamiona preko Kapele. Posvetite veću pažnju obezbeđenju ceste na vašem sektoru. Aktivnim dejstvom i demonstracijama vežite nepr. za uporišta. Ne sme mu

---

[9] Gošnjak

[10], [61], [88], [123], [144] i [152] Depeša je dostavljena i ostalim korpusima NOVJ (4, 6, 10. i 11) neposredno potčinjenim Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[11] Dijelovi njemačke 373. legionarske divizije, ojačani tenkovima, uspjeli su 29. i 30. novembra 1944. potisnuti 1. i 2. brigadu 35. NO divizije do linije s. Poljice — s. Paklarić, ali su odbačeni a zatim protjerani ka Bruvnu, odakle su se povukli u Gračac. Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i veći broj ranjenih. Jedinice 35. NO divizije imale su 3 mrtva i 13 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeša Štaba 35. divizije od 1. decembra 1944. upućena Štabu 11. korpusa NOVJ).

[12] Na pravcu Vaganac — Poljanak — Plitvice vođena je borba 30. novembra 1944. između dijelova 8. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga i 1. brigade 13. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa od 1. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[13] Opširnije o tome vidi dok. br. 109 i 144.

[14] Vidi dok. br. 12.

[15] Vidi dok. br. 132.

se dozvoliti da nam postavlja zasjede na ovoj veoma važnoj komunikaciji. Jedinice snabdite detektorom za iznalaženje mina. Br. 18 — 2. XII. 1944 (G.) 6123

Za V. Š. — Noću 30/1. decembra Žumberačka brigada likvidirala ustaško uporište »Titanit«,[16] 5 km. od Karlovca. Ubijeno 53 i komandant posade, zarobljeno 30. Kalnički odred srušio prugu Koprivnica — Varaždin na 104 mesta i most od 15 metara.[17] Na ostalim sektorima napadi na nepr. saobraćaj i borbe lokalnog karaktera. — Br. 22 — 2. XII. 1944 (G.) 6127

Za VIII. Korpus: Ranjenici i invalidi koji stižu iz Italije iskrcavaju se neorganizovano i razilaze se svojevoljno po terenu. Da bi se to spriječilo, organizujte u Splitu sanitetski punkt za njihov prihvat. One kojima je potrebno liječenje rasporedite u bolnice. Sve invalide zadržati u Dalmaciji i u sporazumu sa civilnim ustanovama organizujte im smještaj. Sposobne za borbu upućujte organizovano u njihove jedinice. Br. 4 — 3. XII. 1944 (G.) 6138

Za V. Š. 13. SS. Div. odaje znakove krize. Još u Doboju razoružani su nepouzdani i upućeni na rad u Njemačku. U Ivanić-Grad stigla su svega oko 3000 pješaka u 27. i 28. puku. Tamo u borbama razbijen III. bat. 27. puka i rasformiran, a navodno usljed dezerterstva rasformiran i jedan bat. 28 puka. Bjegstvo uzima maha među Muslimanima koji neće u Njemačku i prebjegavaju samovoljno u ustaške jedinice ili se razilaze.[18] Na sektoru Knina identifikovane su neprijateljske jedinice: Operativni štab 373. I/383 Oštra Glavica — Topolje, II/383 Vrbnik, III/383 Pađene, II/384 Zrmanja Vrelo, III/384 Gračac, djelovi: 891. Očestovo, 892. Kninsko Polje, 944. Obalskog art. puka kao pješadija Biskupija. U Kninu mornarička pješadija.[19] Br. 7 — 3. XII. 1944 (G.) 6141

Za IV. Korpus: Prilikom javljanja [o broju] zarobljenika obavezno naznačivati iz kojih su jedinica — posebno oficiri, posebno ostali. Br. 8 — 3. XII. 1944 (G.) 6142

---

[16] Odnosi se na fabriku zvanu još i »Dinam« (vidi dok. br. 6).

[17] Diverzija je izvršena 29/30. novembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[19] O neprijateljskim snagama koje su se tada nalazile u Kninu i njegovoj okolini vidi dok. br. 27 i 111.

Za X. Korpus: Slažemo se sa vašim prijedlozima u depeši br. 14 od 1. XII. 1944. Br. 16 — 3. XII. 1944[20] (G.) 6150

Za IV. Korpus: Za uspješne borbe od svog osnutka[21] do danas, a napose za hrabro držanje prilikom oslobođenja Grahova, Livna, Duvna, Šuice, Posušja i Imotskog u kojima operacijama je oslobođena velika teritorija i neprijatelju naneseni veliki gubitci,[22] podjeljujemo IX. Div. naziv »Udarna«. Politkomesar Rade Žigić, komandant Ivan Gošnjak. Br. 17 — 3. XII. 1944 (G.) 6151

Za IV. Korpus: U dogovoru sa P.K. SKOJ-a[23] odaberite 65 omladinaca za Vojnu Akademiju u Beogradu prema već dostavljenim uslovima.[24] Mogu biti i rukovodioci do zaključno sa činom zastavnika i imati samo pučku školu. Kandidate što prije uputiti na aerodrom Zemunik preko G. Š. Hrvatske. Br. 26 — 3. XII. 1944 (G.) 6160

Za VIII. Korpus: Oslobođenje Knina od ogromnog je značaja po dalji razvoj operacija. Veoma je važno da uložite novi napor i gonjenjem protjerati nepr. najmanje iza Srbskog Klanca i da u zajednici sa XI. Korpusom u što kraćem roku likvidirate Gračac.[25] Javite nam situaciju, vaše namjere i mogućnosti.

---

[20] Štab 10. korpusa NOVJ je predložio da se izvrše neke kadrovske promjene i postavljenja u štabovima brigada i divizija koje su mu bile potčinjene (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[21] Deveta NOU divizija formirana je 13. februara 1943. Od svog formiranja pa do 12. aprila 1943, kada je rasformirana, Divizija je bila pod neposrednom komandom Vrhovnog štaba NOV i POJ. Osmog septembra 1943. ona je ponovo formirana i dejstvuje pod neposrednom komandom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske do 7. oktobra iste godine, kada ulazi u sastav 8. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi knj. 12, dok. 41; knj. 13, dok. br. 28; knj. 19, dok. br. 63, objašnjenje br. 2; knj. 20, dok br 69)

[22] O borbama 9. NOU divizije za oslobođenje navedenih mjesta vidi knj. 34, dok. br. 25, 54, 73, 87, 119, 130, 131, 132 i 133; knj. 35, dok. br. 97; Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842 A: operacijski dnevnik Štaba 9. NOU divizije za period od 15. oktobra 1943. do 31. decembra 1944.

[23] Riječ je o Pokrajinskom komitetu Saveza komunističke omladine Jugoslavije za Hrvatsku.

[24] Uslove za izbor omladinaca za Vojnu akademiju propisao je Vrhovni štab NOV i POJ (vidi knj. 35, dok br. 97).

[25] Jedinice 20. NOU divizije zauzele su klanac kod Srba 15. a selo Srb 16. decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. NOU divizije upućen 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

Jedinice 11. korpusa NOVJ oslobodile su Gračac 9. decembra 1944. i savladale neprijateljske snage koje su se iz Gračaca povlačile pravcem Bruvno — Mazin (opširnije o tome vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111).

Hitno nam javite rezultate oslobođenja Knina i koje su se jedinice i pojedinci istakli.[26] Br. 31 — 3. 12. 1944. (G.) DDD. 6165

Za VIII. Korpus: Javite političku situaciju u Kninskoj Krajini.[27] Br. 32 — 3. XII. 1944 (G.) 6166

Za V. Š. Posle neuspelih pokušaja sa pravca Gračaca, dve ustaške bojne i 200 legionera u toku 3. XII. napadali od Gospića u pravcu Lovinca. Borbe veoma ogorčene. Ubijeno 60 i ranjeno 80. Mi: 12 mrtvih i 23 ranjena.[28] Pruga Zagreb — Karlovac presečena na 40 mesta.[29] Na drugim sektorima IV, X. i XI. Korpusa odbijeni lokalni nepr. ispadi i vođene borbe lokalnog karaktera. Između Bruvna i Gračaca uništena 2 tenka, 1 kamion sa vojnicima i 2 topa.[30] Br. 34 — 3. XII. 1944 (G.) 6168

Za V. Š. Jedinice XI. Korpusa nastavljaju oštre borbe na otseku Gračac — Gospić gdje nepr. pokušava da ovlada ovom komunikacijom i da spriječi naš transport materijala sa obale.[31] Jedinice IV. Korpusa likvidirale su jednu satniju II. posadnog zdruga u G. Pokupju. Zarobljeno 50 domobrana. Za-

---

[26] O rezultatima napada na neprijateljsku grupaciju u rejonu Knina vidi dok. br. 18, 19, 35, 45, 98 i 111 u ovoj knjizi; knj. 35, dok. br. 97; Arhiv VII, reg. br. 1—1/1, k. 527: izvještaj Štaba 19. divizije upućen 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8: depeše Štaba 8. korpusa od 3, 4, 5, 6. i 8. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

U depeši br. 4 od 4. decembra 1944. Štab 8. korpusa odgovorio je da su se u kninskoj operaciji istakle: 20. NOU divizija pod komandom pukovnika Miloša Uzelca, 26. NOU divizija pod komandom pukovnika Boža Božovića, 19. NOU divizija pod komandom potpukovnika Stanka Parmača, 9. NO divizija pod komandom majora Ljube Trute, 1. tenkovska brigada pod komandom potpukovnika Periše Grujića i Artiljerijska grupa pod komandom pukovnika Karla Levičnika (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8). Spisak pojedinaca koji su se istakli u toj operaciji redakcija nije mogla pronaći.

[27] Izvještaj o političkoj situaciji u Kninskoj krajini i u Dalmaciji uopšte poslao je Štab 8. korpusa 31. decembra 1944 (vidi dok. br. 114).

[28] Navedene gubitke nanijele su Nijemcima i ustašama jedinice 11. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 8).

[29] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda 1. decembra 1944 (vidi dok. br. 128).

[30] Oni su uništeni prilikom nailaska na mine koje su 30. novembra 1944. postavile jedinice 11. korpusa NOVJ (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa od 3. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[31] i [40] Opširnije o tome vidi dok. br. 8 i 109.

plijenjeno 3 t.mitraljeza, 1 bacač i 40 pušaka.[32] Jedinice X. Korpusa izvršile su napad na spoljne odbrane Bjelovara, Gudovac i Korenovo odakle je nepr. stalno ispadao na oslobođeni teritorij. Posade su uništene. Ubijeno 109, ranjeno 16, zarobljeno 340 domaćih ustaša i domobrana. Zaplijenjeno 3 t. mitraljeza, 15 p. mitraljeza, 1 laki bacač i ostale spreme. Naši gubitci 8 mrtvih i 46 ranjenih.[33] Ispad ustaša iz Koprivnice u pravcu [s. Podravski] Novi Grad odbijen je uz gubitke 40 mrtvih i više ranjenih.[34] Br. 38 — 4. XII. 1944 (Ž.) 6208

Za V. Š. MINORS[35] formira 10. i 13. diviziju. 10. div. u Bihaću u koju ulazi II. lovački zdrug i ostatci 6 i 7. ust. zdruga, komandant general Nardeli. 13. u Karlovcu iz II. posadnog zdruga i III. ust. staj. zdruga, komandant ust. pukovnik Rolf.[36] Između D. Miholjca i Čađavice koncentracija preko 10.000 Nijemaca koji se povlače desnom obalom Drave. U Osijeku ostale samo domobranske i ustaške jedinice, svega oko 4.500 ljud. Br. 40 — 4. XII. 1944 (Ž.) 6209

Za VIII. Korpus: Odmah javite radio-depešom brojno stanje ranjenika i bolesnika u vašim divizijskim i pozadinskim bolnicama.[37] Br. 1 — 5. XII. 1944 (Ž.) 6210

---

[32] Prvu satniju 2. bojne 12. pješačkog zdruga u Gornjem Pokupju napali su i razoružali, 1. decembra 1944, dijelovi 3. brigade 43. divizije 11. korpusa NOVJ i Karlovačkog NOP odreda. Pritom je zarobljeno 58 domobrana a zaplijenjeno je: 2 teška mitraljeza »Breda«, 3 puškomitraljeza, 4 šmajsera, 40 pušaka, 400 mina za minobacače, 4000 metaka, 48 uniformi, 68 ćebadi, 60 opasača sa fišeklijama i drugi materijal. Zarobljeni domobrani predati su Štabu 4. korpusa NOVJ, a zaplijenjene puške i puškomitraljezi ustupljeni su Karlovačkom NOP odredu (opširnije o tome vidi dok. br. 168; Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324: operacijski dnevnik 43. NO divizije za decembar 1944).

[33] i [42] Ustaške posade u Gudovcu i Velikom Korenovu napala je 33. NO divizija, u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom, 2. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 9, 10, 15, 23, 111, 131, 132, 133 i 135; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa od 3. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[34] Dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga koji su prodirali u pravcu Podravskog Novog Grada odbacila je 1. decembra 1944. u Koprivnicu NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« (vidi dok. br. 131; Arhiv VII, reg. br. 8—1/2, k. 1195: relaciju NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina«).

[35] Ministarstvo oružanih snaga NDH

[36] Tomislav

[37] U decembru 1944. u bolnicama 8. korpusa nalazilo se 4.050 ranjenih i bolesnih (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—4, k. 128: izvještaj Štaba 8. korpusa od 3. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Za VIII. Korpus: Javite hitno koje količine odjeće, obuće i spreme ste primili preko komisije Split od Saveznika.[38] Br. 2 — 5. XII. 1944 (Ž.) 6211

Za VIII. Korpus: za general-lajtnanta Gošnjaka — predložili smo V. Š. da pohvali VIII. Korpus i da mu dodeli naziv »Udarni«.[39] Br. 13 — 5. XII. 1944 (Ž.) 6222

Za V. Š. Jedinice XI. Korpusa protjerale su neprijatelja iz Metka u pravcu Gospića i time spriječile neprijatelja da presječe naš koridor.[40] Nastavljaju se borbe na otsjeku Koprivnica — Novi Grad. Nepr. je pretrpio gubitke 26 mrtvih i 34 ranjena.[41] U čišćenju terena oko Korenova (Bjelovar) ubijeno je još 12 ustaša, a zarobljeno 20. Plijen 1 t. mitraljez, 10.000 metaka i ostala sprema.[42] Pruga Otoka — Bihać uništena je u dužini 900 metara.[43] Na ostalim otsjecima borbe lokalnog značaja. Br. 24 — 5. XII. 1944 (J.) 6233

Za VI Korpus: Budući da se ljudstvo koje putuje za V. Š. ne može prebaciti avionima nego mora ići peške preko Dalmacije — Hercegovine i Crne Gore to ne upućujte svoje putnike k nama nego nastojte da ih uputite direktno za Beograd kad se za to ukaže prilika. Br. 1 — 6. XII. 1944 (Ž.) 6234

Za VIII. Korpus: Za general-lajtnanta Gošnjaka[44] — V. Š. uputio nam je depešu:[45] »Mi smo od Vas tražili veći broj ljudstva. Nema izgleda da se ovo ljudstvo može prebaciti avi-

[38] Od 9. novembra do 6. decembra 1944. Korpus je od saveznika primio: 2.928 šinjela, 3.588 bluza, 3.224 pantalone, 9.367 pari čarapa, 7.168 košulja, 2.828 džempera, 4.226 pari cipela, 4.520 gaća, 2.502 majice i 2.400 pelerina (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8: depeša Štaba 8. korpusa od 7. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[39] Pored naziva »Udarni«, koji je Korpus dobio 25. decembra 1944, za postignute uspjehe i pokazano junaštvo u borbama za oslobođenje Knina, borci, podoficiri, oficiri i politički komesari 8. korpusa pohvaljeni su 10. decembra 1944. naredbom vrhovnog komandanta NOVJ maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita (vidi tom II, knj. 1, str. 563).

[41] Riječ je o gubicima koje je NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« nanijela 5. ustaškom stajaćem djelatnom zdrugu 3. decembra 1944 (vidi dok. br. 133).

[43] Prugu su porušili dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[44] General-lajtnant Ivan Gošnjak, komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske bio je tada u Štabu 8. korpusa.

[45] Vrhovni štab NOV i POJ poslao je tu depešu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 3. decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/4).

onima. Zato svo to ljudstvo odmah upućujte peške preko Dalmacije, Hercegovine i Crne Gore ka Beogradu. Iskoristite za prebacivanje kamione. Kad se oslobodi komunikacija Užice — Prijepolje i mi ćemo poslati kamione u susret. Isto tako postupite i sa ljudstvom koje dolazi iz Slovenije. Više vojne i polit. rukovodioce kao i one koji se traže hitno prikupite sve na sposoban aerodrom odakle ćemo prebaciti čim to vreme dozvoli.« Molimo te da izdaš potrebna naređenja na licu mjesta. Br. 4 — 6. XII. (Ž.) 6237

Za V. Š. P.K. SKOJ-a tvrdi da nije u mogućnosti da sa terena uputi većinu pitomaca za vojnu akademiju tako da će većina biti iz vojske.[46] Br. 14 — 6. XII. 1944 (Ž.) 6247

Za VIII. Korpus: Od vozila sa kojima vi raspolažete uputite 5 kamiona naftaša za Korenicu gdje se nalazi štab Auto-bataljona Saobr. Odjeljenja G.Š.H.[47] Br. 21 — 6. XII. 1944 (J.) 6254

Za VI. Korpus: DDD — Javite da li ste uspostavili vezu sa Crvenom armijom na Dravi.[48] Br. 23 — 6. XII. 1944 (J.) 6256

Za VIII. Korpus: Izvjestite povratnom depešom šta je bilo sa 383. pukom koji se prema vašim provjerenim podatcima nalazio u užem sektoru Knina.[49] Br. 24 — 6. XII. 1944 (J.) 6257

Za IV. Korpus: Komesari artiljerijskih diviziona koji su već prišili oznake prema uredbi V. Š. od 22. aprila 1944 koja je

---

[46] Prema naređenju Vrhovnog štaba od 3. decembra 1944. trebalo je da većinu pitomaca sačinjavaju pouzdani omladinci sa terena; a ukoliko budu određivani iz jedinica, onda među njima da bude što manje rukovodilaca (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/4).

[47] Odnosi se na Saobraćajno odjeljenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

[48] Vidi dok. br. 48, objašnjenje br. 5.

[49] Štab 8. korpusa NOVJ odgovorio je depešom 14. decembra 1944. da su 1. i 3. bataljon 383. puka njemačke 373. legionarske divizije u rejonu Knina izgubili 50% ljudstva, da je Štab puka uništen i da su se ostaci puka povukli pravcem Otrić — Srb (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

Njemački vojni istoričar Franc Šraml, u navedenom djelu, str. 199—213, piše da su sjeverno od Knina potpuno uništeni: 3. bataljon i Štab 383. puka, dok su 1. bataljon i štapske jedinici pretrpili teške gubitke. Drugi bataljon ovog puka uništile su jedinice 11. korpusa NOVJ 9. decembra 1944. kod Gračaca.

izašla u Biltenu br. 37—39, neka zadrže te oznake.[50] Kod formiranja artiljerijskih brigada i postavljanja novih komesara treba postupiti prema novom naređenju o rangovima komesara artilj. brig. i diviziona.[51] Domobrane i četnike koje zahvaća amnestija rasporedite kao borce i u radne bataljone.[52] Br. 36 — 6. XII. 1944 (Ž.) 6267

Za VIII. Korpus: Maršal **Tito** naređuje:[53] »Sa svim zarobljenicima ima se postupiti po međunarodnom pravu. Za svako odstupanje od ovoga i kršenje mojih naređenja najstrožije ću postupiti. Ratne zločince izvoditi pred vojni sud.« Prijem naređenja potvrditi. Br. 40 — 6. XII. 1944 (Ž.) 6271

Za V. Š. Oštre borbe vode se oko Gračaca. U borbi za oslobođenja Metka sa djelovima 392. Div. i domaćim ustašama neprijatelju su naneseni gubitci 35 mrtvih i 45 ranjenih. Zaplijenjene su veće količine municije i spreme.[54] U napadu na nepr. uporište Mošćenica (Sisak) VII. Div. ubila 60 nepr. vojnika.[55] Dve bojne 1. hrv. udar. divizije u lokalnim borbama na otsjeku Križevci — Bjelovar sa jedinicama X. Korpusa pretrpile su gubitke 44 mrtva i 60 ranjenih.[56] Br. 46 — 6. XII. 1944 (Ž.) 6277

Za VIII. Korpus: DDD — **Za general-lajtnanta Gošnjaka** — VI. Korpus dobio je naređenje od V. Š. da se preorijentiše na istok napadajući na liniji D. Miholjac — Našice — Brod.[57] Crvena Armija izbila je u Barč. Naši se dovikuju s njima preko Drave.[58] Obzirom na tu situaciju zamolili smo od V. Š.

---

[50] i [51] Prema naredbi Vrhovnog štaba NOV i POJ od 22. aprila 1944, politički komesari artiljerijskih brigada nosili su oznake ranga potpukovnika, a politički komesari diviziona oznake ranga majora. Prema novoj naredbi od 26. novembra 1944. politički komesari brigada nosili su oznake ranga majora, a politički komesari diviziona oznake ranga kapetana (vidi knj. 35, dok. br. 97; tom II, knj. 1, str. 399).

[52] Opširnije o amnestiji domobrana, četnika i drugih pripadnika neprijateljskih vojnih formacija vidi dok. br. 44, objašnjenje br. 10 i 11.

[53] Vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/4: depešu br. 91 od 5. decembra 1944.

[54] Opširnije o tome vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 109 i 111.

[55] Jedinice 7. NOU divizije napale su neprijateljsku posadu u Mošćenici 4/5. decembra 1944 (vidi dok. br. 49 i 111).

[56] Opširnije o tome vidi dok. br. 135 i 167.

[57] O dejstvima jedinica 6. korpusa NOVJ na navedenoj prostoriji vidi dok. br. 5, 14, 21, 38, 42, 52 i 55.

[58] Dijelovi 233. divizije Crvene armije ušli su u Barč 6. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša Štaba 6. korpusa od 7. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

odobrenje da obustavimo pokret putnika za Beograd preko Crne Gore jer je u izgledu bolji put kroz Slavoniju. Obavestićemo te o odgovoru.[59] Br. 10 — 7. XII. 1944 (J.) 6287

Za XI. Korpus: Javite odmah sadanje brojno stanje pojedinih zaraznih bolesti, posebno u vojsci, a posebno u civilnom stanovništvu. Ovo smatrati veoma hitnim i odmah odgovoriti.[60] Br. 8 — 7. XII. 1944 (J.) DDD. 6285

Za IV. Korpus:[61] Sve savezničke pilote koji se prisilno spuste na naš teritorij odmah prihvatiti i najbržom vezom uputiti u mesto njihove komande. Br. 2 — 8. XII. 1944 (J.) 7007

Za XI. Korpus: Obavešteni smo da mimo naše zabrane uzimate kamione. U buduće za svaki kamion koji vam bude potreban tražite odobrenje od nas. Br. 14 — 8. XII. 1944 (Ž.) Telefon. depeša — 7019

Za X. Korpus: Za diverz. grupu — Pojačajte diverzantske akcije na otseku Novska — Vrpolje, u Zagorju i Međumurju.[62] Br. 35 — 8. XII. 44 (Ž.) 7039

Za V. Š. Prema njem. sl. izvještaju iz 13. SS. div. dezertiralo 642 vojnika sa 16 mitraljeza i motor. vozilima.[63] Prema originalnom dokumentu general Gustović je »Vojni zapovednik i opunomoćenik vlade za velike župe Vuka, Baranja i Posavje«.[64]

---

[59] Redakcija nije pronašla odgovor Vrhovnog štaba NOV i POJ, ali se iz depeša koje je Glavni štab NOV i PO Hrvatske kasnije pisao Vrhovnom štabu vidi da je ljudstvo za Beograd slano i preko Slavonije.

[60] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa poslao 12. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da je na njegovom operativnom području (Lika, Gorski kotar, Hrvatsko primorje, Istra) bilo svega 15 oboljelih od zaraznih bolesti, i to: od pjegavog tifusa 12, trbušnog tifusa 2 i od dizenterije 1. Od ukupnog broja, 6 slučajeva bilo je u operativnim jedinicama, 6 u jedinicama Korpusne vojne oblasti i 3 među civilnim stanovništvom (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

[62] U sastavu Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske nalazila su se tri diverzantska odreda. Diverzije su izvodili samostalno ili u sadejstvu sa operativnim jedinicama. Prvi diverzantski odred dejstvovao je na operativnom području 6. korpusa NOVJ, na komunikacijama: Banova Jaruga — Vinkovci, Banova Jaruga — Virovitica, Virovitica — Podravska Slatina — Osijek, Nova Kapela — Batrina — Slavonska Požega, Okučani — Pakrac, Slavonska Požega — Nova Gradiška; 2. diverzantski odred dejstvovao je na operativnom području 4. korpusa NOVJ i to na komunikacijama: Zagreb — Sisak — Sunja — Dubica, Zagreb — Karlovac, Sunja — Kostajnica — Bosanski Novi — Bihać; 3. diverzantski odred dejstvovao je na području 10. korpusa NOVJ, na komunikacijama: Zagreb — Dugo Selo — Banova Jaruga, Zagreb — Zaprešić — Varaždin — Koprivnica — Virovitica, Zagreb — Dugo Selo — Križevci — Bjelovar i Bjelovar — Garešnica (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda).

Vrši se priprema za selidbu aerodroma iz Zagreba. Borongaj ima seliti u Celovec. U Čateškim Toplicama kod Brežica nedavno [je] bila smještena grupa »F« koja je otišla u Njemačku. Tamo se sada očekuje grupa »E«. Izvještaji iz Zagreba govore, da se njem.[ački] viši štabovi sele u oblast Celje.[65] Br. 36 — 8. XII. 1944 (Ž.) 7040

Za VI. Korpus: Snosite punu odgovornost za točnost podataka koje dajete Crvenoj armiji. Izvještaje predhodno dobro prostudirajte, sredite i upotpunite preglednim skicama u duhu instrukcija koje su vam date usmeno. Br. 44 — 8. XII. 1944 (J.) 7048

Za V. Š. Jačina i borbena upotrebljivost novih hrvatskih divizija: 1. udarna — 4 bataljona ustaška, 5 domobranskih, 6 art. oruđa, brojno stanje oko 7000, borbena vrijednost osrednja, Druga — 4 ust., 4 dom., 4 oruđa, oko 4500, slaba; Treća — 5 ust., 6 dom., 16 oruđa, oko 7500, dobra; Četvrta — 6 ust., 8 dom., 8 oruđa, oko 8000, dobra; Peta — 6 ust. i 4 dom., 6 oruđa, oko 5000; Šesta — 6 ust. i 4 dom., 4 oruđa, oko 4000, slabija; Sedma gorska — 8 dom., 16 oruđa, oko 4000, dobra; Osma — 8 ust. i 7 dom., 4 oruđa, oko 7000, borb. vrijednost ustaša dobra, domobrana slaba; Deveta gorska — 8 ust. i 5 dom., 16 oruđa, oko 7000, slabija; Deseta — 2 ust. i 3 dom., 7 oruđa, oko 3500, slaba; Jedanaesta — 8 ust. i 7 dom., oko 8000, dobra; Dvanaesta — 5 ust. i 10 dom., oko 6000, slabija; Trinaesta — 8 ust. i 4 dom., oko 10.000, dobra; Četrnaesta — za osiguranje pruga, razvučena duž pruge; Petnaesta — za ustaše nepoznato, a dva dom. slabe; Šesnaesta — 16 dop. bataljona raznih rodova, oko 9500, borbena vrijednost beznačajna.[66] Naoružanje koje je traženo od Nijemaca za ove divi-

---

[65] Štab Grupe armija »F« nalazio se tada u Zagrebu, a Štab Grupe armija »E« u Sarajevu (Arhiv VII, reg. br. 12/1, k. 2: Veliki pokreti povlačenja na Jugoistoku, skice).

[66] Formiranje ustaško-domobranskih divizija započelo je u oktobru 1944, ali ni u decembru još nije bilo završeno. Prva ustaško-domobranska divizija razmještena je na komunikaciji Zagreb — Dugo Selo — Božjakovina — Vrbovsko — Križevci. Od 20. decembra učestvuje dijelom snaga u pothvatu »Bilo-gora« na pravcu: Križevci — Bjelovar — Đurđevac — Kalinovac — Turnašica — Vukosavljevica — Špišić-Bukovica. Druga divizija dejstvuje u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske, a njen stožer (štab) nalazio se u Zagrebu; 3. divizija dejstvuje u istočnoj Slavoniji, a njen stožer se nalazio u Vinkovcima. Četvrta divizija dejstvuje u rejonu Bosanski Novi, Kostajnica, Sisak, Petrinja, Vaganac, Drežnik-Grad, a njen stožer je bio u Dvoru na Uni; 5. divizija — u sjevernoj Hrvatskoj, sa stožerom u Bjelovaru; 6. divizija — na širem pod-

zije nije dobiveno. Većina ovih divizija kombinovane su sa jednim posadnim i jednim operativnim zdrugom. Uopće treba očekivati nagli pad morala. Br. 3 — 9. XII. 44 (J.) 7051

Za VIII. Korpus: Koliko i kakvih motornih vozila nađeno u Kninu.[67] Br. 6 — 9. XII. 1944 (J.) 7054

Za VIII. Korpus: Za general-lajtnanta Gošnjaka — Neprijatelj napustio Peščenicu i Lekenik. Naše snage ruše saobr. objekte.[68] VI. Korpus uspostavio je vezu sa Crvenom Armijom kod Barča. Na taj način njemačke snage na Balkanu imaju samo jednu vezu sa pozadinom — prugom Novska — Dugo Selo. VI. Korpus djeluje u duhu naređenja V. Š. Kod X. Korpusa borbe lokalnog značaja.[69] Kod IV. Korpusa neprijatelj je danas aktivan na otseku Petrinja — Sunja i kod Vaganca.[70] Br. 17 — 9. XII. (J.) 7065

Za VIII. Korpus: Za general-lajtnanta Gošnjaka — ZAVNOH[71] organizuje prebacivanje hrane za narod u Dalmaciji. Traži od nas nekoliko kamiona. Ali i bez toga mali broj kamiona saobraća na liniji Obrovac — Slunj za račun IV. i XI. Korpusa. Trebalo bi da VIII. Korpus odvoji jedan dio kamiona za slu-

---

ručju Banje Luke, sa stožerom u Banjoj Luci; 7. divizija — u rejonu Nova Gradiška, Slavonska Požega, Pleternica, Nova Kapela — Batrina, sa stožerom u Novoj Gradiški; 8. divizija u rejonu Sarajeva, sa stožerom u Sarajevu; 9 divizija — u rejonu Mostara, Konjica, Ostrošca, sa stožerom u Mostaru; 10. divizija — na području Bihaća, sa stožerom u Bihaću; 11. divizija na području Like, Korduna i Gorskog kotara, sa stožerom u Gospiću; 12. divizija — u sjeveroistočnoj Bosni, sa stožerom u Brčkom; 13. divizija — u rejonu Karlovca i na Žumberku, sa stožerom u Karlovcu; 14. divizija bila je tada na obezbjeđenju željezničke pruge Zagreb — Zemun, a 15. divizija na obezbjeđenju željezničke pruge Slavonski Brod — Sarajevo, sa stožerom u Doboju. (Opširnije o sastavu, dislokaciji i dejstvima pomenutih divizija vidi dok. br. 136, 138, 167 i 168 u ovoj knjizi, Arhiv VII, reg. br. 12—1—7, k. 1267: izvještaj Štaba 5. korpusa od 27. decembra 1944. pisan Vrhovnom štabu NOV i POJ; Arhiv VII, reg. br. 2/1—109, k. 59 i 3/1—45, k. 1349).

[67] U borbama za Knin od 26. novembra do 4. decembra 1944. jedinice 8. korpusa zaplijenile su 108 kamiona i putničkih automobila i 29 motocikla. Istovremeno one su uništile 52 neprijateljska kamiona (vidi dok. br. 18, 27, 35, 45 i 98; Arhiv VII, reg. br. 10—1/12, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[68] Jedinice 34. NO divizije savladale su neprijateljske posade u Peščenici i Lekeniku 22. novembra 1944 (vidi knj. 35, đok. br. 93 i 97).

[69] O borbama jedinica 10. korpusa NOVJ u prvoj dekadi decembra 1944. vidi dok. br. 9, 10, 15, 20, 23, 30, 32, 33, 34 i 48.

[70] Opširnije o tome vidi dok. br. 49 i 92.

[71] Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske

žbu na ovoj liniji. Isto tako trebalo bi sada prebacivati više municije i goriva nego odela. Molimo Te da to regulišeš. Načelnik našeg saobr. Odjelenja otišao je bez odobrenja u Dubrovnik. Neka se odmah vrati i on i načelnik Tehn. Odelenja. Br. 28 — 9. XII. 1944 (J.) 7076

Za V. Š. U cilju ovladanja komunikacijom Knin — Gračac i proširenja našeg koridora jedinice XI. i VIII. Korpusa izvode koordinirane operacije.[72] Snage XI. Korpusa vode borbu na spoljnim odbranama Gračaca. Neprijatelj: legioneri 392. i 373. div. i četnici daju žestok otpor i trpe velike gubitke. Zaplenjene su znatne količine oružja i spreme, među ostalim 2 topa.[73] Tokom 9. XII. nepr. je bio aktivan na Kordunu na otsjecima Ogulina i Vaganca i na Baniji na otsjeku Sunja — Sisak. Nepr. delovi I. koz. divizije i domaći ustaše odbačeni u uporišta. Detalji slede. Na ostalim otsjecima borbe lokalnog značaja. Br. 42 — 9. XII. 1944 (Ž.) 7090

Za VIII. Korpus: U vašim bolnicama pripremite odmah mjesta za 420 težih ranjenika i bolesnika. Upućujemo majora dr. Hahna koji će sa Vama urediti potankosti. S ranjenicima dolaze i bolničarke. Br. 42 — 9. XII. 1944 (J.) 7091

Za VIII. Korpus: — Za gener. Gošnjaka. Jedan puk Crvene Armije prebacio se iz Barča u Viroviticu.[74] Matetić,[75] Kultura[76] i Gašpar[77] bili su na sastanku sa jednim generalom i ugovorili mere za snabdevanje i koordinaciju rada. VI. Korpus uspostavio radio vezu sa V. div. čiji je štab u Belom Manastiru.[78] Br. 11. — 10. XII. 1944. (J.) 7102

Za V. Š. Jedinice XI. Korpusa posle žestokih borbi oslobodile su Gračac. U posljednjem momentu nepr., u jačini 1200 legionera 392. i 373. Div. pokušao je da se probije preko Bruvna

---

[72] Komunikacijom Knin — Otrić ovladale su jedinice 8. korpusa, a od Otrića do Gračaca jedinice 11. korpusa NOVJ u sadejstvu sa 6. brigadom 19. NOU divizije (vidi dok. br. 35 i 87).

[73] i [70] Opširnije o rezultatima borbe za Gračac vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 87.

[74] On je prebačen u Viroviticu 8. decembra 1944 (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša Štaba 6. korpusa od 9. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[75] Vlado Matetić je tada bio komandant 10. korpusa NOVJ.

[76] Otmar Kreačić, tada politički komesar 6. korpusa NOVJ.

[77] Karlo Mrazović, član Centralnog komiteta KP Hrvatske

[78] Vjerovatno omaška. U Belom Manastiru se tada nalazio Štab 51. NOU divizije, dok je Štab 5. NOU divizije tada bio u Šidu (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 167 i 171).

za Lapac. Naše snage veštim bočnim manevrom i brzim gonjenjem opkolile su nepr. i prisilili ga na kapitulaciju. Zarobljeno: 733, a ubijeno 260 nepr. vojnika i oficira. Zaplenjeno: 17 topova raznog kalibra, 16 motornih vozila, 1 tenk, 7 teških i 3 laka bacača, 57 mitr. »Šaraca«, 9 p.mitr., 808 pušaka, 2 i pol vagona municije i mnogo druge ratne spreme.[79] Istakli se Štab XI. Korpusa, štab 35. Div. na čelu sa potpukovnikom Nikolom Gruborom i Štab XIII. Div. na čelu sa potpukovnikom Dušanom Vlaisavljevičem.[80] Predlažemo ih za pohvalu. Na ostalim odsjecima borbe lokalnog značaja. Br. 13 — 10. XII. 1944 (Ž.) 7104

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika na kraju treće dekade novembra: IV. Korpus 1510, za evakuaciju 80. Evakuisano ništa. VI. Korpus 1520, za evakuaciju 103, evakuisano ništa. X. Korpus 706, za evakuaciju 97, u Slavoniju evakuisano 95. XI. Korpus 713, evakuisano ništa, za evakuaciju ništa. Za VIII. Korpus nemamo tačnih podataka. Br. 3 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7107

Za VIII. Korpus: Depeša br. 28 od 9. XII. nejasna.[81] Izvjestite koje su jedinice uništene, a koje su pretrpile gubitke i kakve, iz kojih jedinica imate zarobljenike i koliko i kakav je sada raspored nepr. jedinica.[82] Pukovnika Vilda uputite pod pratnjom ovamo.[83] Br. 7 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7111

---

[80] Nikola Grubor je tada bio komandant 35. NO divizije, a Dušan Vlaisavljević komandant 13. NO divizije.

[81] U toj su depeši dati nepotpuni i kontradiktorni podaci o dislokaciji i gubicima koje je neprijatelj pretrpio na pravcu Knin — Otrić i Knin — Strništa (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8).

[82], [98] i [210] U Kninskoj operaciji od 26. novembra do 4. decembra 1944. potpuno je uništena njemačka 264. pješadijska divizija, te je izbrisana iz spiska njemačkih ratnih divizija. Veoma teške gubitke pretrpjela je i njemačka 373. legionarska divizija, pa je krajem decembra bila prefomirana i popunjena ostacima raznih jedinica koji su se uspjeli izvući iz rejona Knina. Znatne gubitke je pretrpio i 847. puk njemačke 392. legionarske divizije. Poslije poraza koji su pretrpili u rejonu Knina, dijelovi 373. i 392. legionarske divizije, kao i druge manje jedinice, nalazili su se u povlačenju pravcem Srb — Lapac — Bihać (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35 i 45 u ovoj knjizi, knj. 35, dok. br. 97; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ; Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213).

[83] Pukovnika Konrada Wilda, komandanta 383. puka njemačke 373. legionarske divizije, zarobile su jedinice 8. korpusa NOVJ kod sela Pađene 4. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8: depeša Štaba 8. korpusa od 11. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske; Franc Šraml, navedeno djelo, str. 205—213).

Za VIII. Korpus: 1. Na naš telegram da gonite neprijatelja od Knina prema Srbu, odgovorili ste da nemate koga goniti.[84] Pokazalo se da imate koga i goniti [i vodili] ste teške borbe, koje još i sada traju.[85] U buduće nemojte se ovako odnositi prema našim naređenjima. 2. Javljate da je u sadejstvu sa XI. Korpusom osvojen Gračac.[86] Gračac je osvojio XI. Korpus. Ovakav vaš izvještaj dovodi u zabunu nas, a i V. Š. Vaši su uspjesi značajni i nemate potrebe prisvajati uspjehe drugih jedinica. Br. 14 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7118

Za XI. Korpus: Iz kojih jedinica imate zarobljenike i koliko, koje su nepr. jedinice uništene, a koje pretrpile jače gubitke.[87] Br. 20 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7124

Za VI. Korpus:[88] U pregledu brojnog stanja i naoružanja, koji dostavljate ovom štabu, između 10. i 11. ili poslije 65. vertikalne rubrike otvorite novu: »Broj nenaoružanog ljudstva«. Ispred horizontalne rubrike »ukupno« otvorite novu: »Mobilisano ljudstva, koje se nalazi po centrima za obuku, a nije uvršteno u operativne jedinice«. Ljudstvo partizanskih odreda prikazivati zasebno. Pregled nacionalnog i socijalnog sastava sastavljati analogno gornjem. Svi mjesečni pregledi sa izvještajem da budu u buduće u ovome štabu svakog prvog u mjesecu za protekli mjesec. Rok po naređenju op. br. 175/44, toč. 7, stavlja se van snage.[89] Br. 22 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7126

---

[84] Takav odgovor Štaba 8. korpusa NOVJ uslijedio je na osnovu pogrešne procjene da su sve neprijateljske snage u rejonu Knina uništene (vidi Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8: depešu Štaba 8. korpusa od 5. decembra 1944).

[85] Goneći neprijateljske snage koje su razbijene u rejonu Knina, jedinice 9. NOU divizije zauzele su 8/9. decembra 1944. željezničku stanicu Zrmanju, Svetu Trojicu, Malu i Veliku Popinu i Otrić. Napustivši navedena mjesta neprijatelj se povukao u rejon Srba, odakle su ga polovinom decembra protjerale jedinice 20. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 35, 75 i 93; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. decembra 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[86] Štab 8. korpusa NOVJ je to javio u depeši br. 31 do 10. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/8).

[87] Riječ je o gubicima koje su jedinice 13. i 35. NO divizije nanijele dijelovima njemačke 373. i 392. legionarske divizije kada su pokušali da se povuku iz Gračaca (opširnije o tome vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 87 i 109; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa od 13. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[89] Redakcija nije mogla pronaći to naređenje. O brojnom stanju, naoružanju, socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva 4, 6, 8, 10. i 11. korpusa NOVJ u decembru 1944. vidi dok. br. 1, 2, 112, 113, 115, 116, 118, 119, 120 i 121.

Za VIII. Korpus: U operativnim depešama ne naznačujete uvijek naziv, jačinu i sastav nepr. djelova. U buduće izvještavajte i o tome. Br. 23 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7127

Za VI. Korpus: U operativnim depešama ne stavljate datum vođenih borbi, niti naziv, jačinu i sastav neprijatelja. Zbog toga izvještaji o borbama kod Đakova nisu jasni.[90] Podatke o nepr. gubitcima prije dostavljanja ovome štabu prokontrolišite. Za akciju kod Pleternice dostavili ste više kontradiktornih podataka o nepr. gubitcima.[91] Br. 25 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7128

Za X. Korpus: Javite depešom ime, prezime i čin komesara brigade »Matije Gubca«, komesara I. brigade 33. Div.[92] Br. 33 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7137

Za IV. Korpus: Zapazili smo da neke jedinice nešifrovano govore na radio-telefonskim stanicama. Ponovo skrećemo pažnju da je ovo najstrožije zabranjeno. Svaki onaj ko prekrši ovo naređenje biće najstrožije kažnjen. Prijem naređenja potvrditi. Br. 37 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7141

Za V. Š. Noću 10 na 11. XII. jedinice 34. Div. pod komandom potpuk. Martina Dasovića posle žestoke borbe osvojile su nepr. uporište Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac. Zarobljeno 162, ubijeno 50 nepr. vojnika iz dočasničke bojne koja je nedavno stigla iz Njemačke. Zaplijenjeno: 5 t. bacača sa 600 mina, 8 lakih bacača, 20 p.mitr., 8 teških mitraljeza, 240 pušaka, 30.000 metaka i ostalu spremu. Presječena je pruga na 300 mjesta i srušen 1 most.[93] Jedinice XI. Korpusa odbile su jedan napad ustaša iz Gospića u pravcu Lovinca.[94] Pripremaju se nove ope-

[90] O borbama jedinica 6. korpusa NOVJ kod Đakova u decembru 1944. vidi dok. br. 5, 14, 21, 38, 42 i 52.

[91] O gubicima koje je 40. NO divizija, u sadejstvu sa 4. NO brigadom 12. NOU divizije, nanijela ustaško-domobranskim jedinicama u borbama za Pleternicu od 2. do 4. decembra 1944. vidi dok. br. 16 i 138; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa od 5. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[92] Politički komesar NO brigade »Matija Gubec« bio je tada major Milivoj Gluhak, a politički komesar 1. brigade 33. NO divizije — kapetan Đuro Blaha (vidi dok. br. 40 i 69).

[93] Opširnije o toku i rezultatima napada na neprijateljsku posadu u selu Horvati (zaselak Babići) vidi dok. br. 28, 59, 146 i 168.

[94] Dijelovi njemačke 392. divizije i 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga zauzeli su 10. decembra 1944. Medak i Lovinac, ali su protivnapadom jedinica 13. NO divizije još istog dana protjerani iz Lovinca u Bilaj, a 12. decembra napustili su i Medak (vidi dok. br. 109, 144 i 146; Arhiv VII, reg. br. 35—46/3, k. 913: operacijski dnevnik 13. NO divizije).

racije na otseku Lapac — Srb.[95] Na ostalim otsjecima borbe lokalnog značaja. Br. 38 — 11. XII. 1944 (Ž.) 7142

Za VIII. Korpus: Za generala Gošnjaka — Neprijatelj danonoćno odstupa komunikacijom Brod — Zagreb. Kozačka divizija pomera se sa linije Dvor — Kostajnica — Sunja u pravcu severa.[96] Prema nekim izvještajima neprijatelj se priprema da napusti Petrinju i Sisak i da krene na prugu Dugo Selo — Novska.[97] Obzirom da mi držimo prugu Sunja — Sisak i Sisak — Vel. Gorica, vesti nisu bez osnova. IV. Korpus priprema napad na Vaganac za 17 decembra. Br. 30 — 12. XII. 1944. (J.) 7174

Za V. Š. U borbama kod Otrića uništen štab 383. p., komandant zarobljen, 2. i 3. bat. izgubili 50% ljudstva. U Gračacu uništen 1. i 2. bat. 384. puka. Usljed ovih gubitaka i pojave bunta 373. div. jako oslabljena.[98] Komandant 264. Div. general Windisch poginuo kod Knina.[99] Poslije oslobođenja Knina došlo [je] u Bihać 1100 ranjenika. Usljed pomeranja 392. Div. ka Lici, u Primorje [je] došao iz Rijeke 138. puk. 188. Div.[100] U Bihaću Nijemci digli u zrak aerodrom i magazine. Prebjegli nedićevci izjavljuju da je 3. puk. pod komandom majora Jovana Dobrosavljevića prebačen iz Šabca u

---

[95] Operacija čišćenja odsjeka Srb — Lapac od dijelova njemačke 373. legionarske divizije započela je polovinom decembra 1944. U toj operaciji angažovane su: 20. NOU divizija 8. korpusa i dijelovi 13. i 35. NO divizije 11. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 56, 73, 75, 94 i 104; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije upućen 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 35—46/3, k. 913: operacijski dnevnik 13. NO divizije).

[96] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije prebačeni su u rejon Koprivnice, odakle su 13. decembra preduzeli ofanzivne operacije protiv jedinica 10. korpusa NOVJ na pravcu Koprivnica — Podravski Novi Grad — Đurđevac — Pitomača (opširnije o tome vidi dok. br. 63, 65, 69, 79, 85, 92, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154 i 163).

[97] Navedeni izvještaji nisu bili tačni (vidi dok. br. 168).

[99] O gubicima koje su Nijemci pretrpili u borbama za Knin, njemački vojni istoričar Franc Šraml u navedenom djelu, str. 199—213, pored ostalog, piše: »...373. div. je pretrpjela težak udar, 264. div. se mogla smatrati uništenom. Jednoj grupi od dvije stotine ljudi — ovo je možda bila jedina iz ove divizije — pošlo je za rukom da se pod ličnim vodstvom k-danta div. general-majora Vindiša (Windisch) slijedećih dana duž željezničke pruge (odnosi se na prugu Knin — Bihać — prim. red.) probije ka sjeveru. Inače, češće su u diviziju dolazili pojedini vojnici ili odjeljenja poslije avanturističkih marševa preko neprijateljske teritorije, a među njima neki i fantastično obučeni kao npr. goniči magaraca, kao partizani, kao starice ili slično...«

[100] i [179] Pomjeranje njemačke 392. legionarske divizije iz Hrvatskog primorja u Liku (područje Gospića i jugoistočno i istočno od Otočca) izvršeno je u drugoj polovini novembra 1944. radi sadejstva

oblast Trsta. Puk ima 3 bataljona od po 500 ljudi; vojnici vjeruju da će u Italiju gdje će doći kralj i vojska iz Engleske. U Trstu Hrv. Mornarica ima 8 borb. čamaca dobivenih 15. 9. od Nijemaca; komandant kap. b.b.[101] Jerko Kačić. Br. 31 — 12. XII. 1944 (J.) 7175

Za VIII. Korpus: DDD — **za generala Gošnjaka** — Nepr. koji se povlači sa juga prikuplja se na prostoriji Bihać — Izačić — Vaganac. Zapažene su jače snage četnika oko Baljevca.[102] Postoji mogućnost da neprijatelj izbije na Prijeboj, uspostavi komunikaciju Bihać — Otočac i tako nam onemogući snabdevanje. Bilo bi potrebno da XI. Korpus što prije likvidira Čudin Klanac.[103] Br. 1 — 13. XII. 1944 7179

Za XI. Korpus: Neprijatelj koji se povlači sa juga prikuplja se na prostoriji Bihać — Izačić — Vaganac. Zapažene su jače snage četnika oko Baljevca. Postoji mogućnost da neprijatelj izbije na Prijeboj, uspostavi komunikaciju Bihać — Otočac i tako onemogući snabdevanje. IV. Korpus priprema napad na Vaganac za 17. XII.[104] Ispitajte mogućnost likvidacije Čudina Klanca. Time bi obezbedili svoje snabdevanje i otežali neprijatelju eventualno uspostavljanje komunik. Bihać — Otočac. Br. 2 — 13. XII. 44 7180

Za VIII. Korpus: Za generala Gošnjaka — Danas 12. XII. nepr. je izbio jačim snagama na Prijeboj i Drežnik. Verovatno namerava [izvesti] pokret prema Karlovcu i Otočcu.[105] Bilo bi dobro da požuriš nazad. Žigić. Br. 19 — 13. XII. 1944 (Ž.) 7196

Za V. Š. Djelovi 1. kozačke divizije oko 2 puka iz doline Save prebačeni na pravac Križevci — Koprivnica. Ostatak divizije je u oblasti — Sisak — Kostajnica — Bos. Novi sa tendencijom

---

i pružanja pomoći 264. pješadijskoj i 373. legionarskoj diviziji koje su se, uslijed pojačanih napada 8. korpusa NOVJ na Knin, 11. korpusa NOVJ na pravcu Gospić — Gračac i 4. korpusa NOVJ sjeverozapadno od Bihaća, nalazile u veoma teškom položaju (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45 i 98; Arhiv VII, reg. br. 41/3, k. 74: izjave zarobljenih oficira 392. legionarske divizije Desideriusa Reindla i Fridricha Zmoelinga).

[101] Kapetan bojnog broda

[102] Opširnije o tome vidi dok. br. 80, 82 i 83.

[103] O napadu na Čudin klanac vidi dok. br. 56, objašnjenje br. 13.

[104] Planirani napad nije izveden jer je neprijatelj upravo tada koncentrisao jake snage na liniji Bihać — Izačić — Vaganac (vidi dok. br. 83).

[105] U pravcu Karlovca i Otočca probijali su se četnici Momčila Đujića poslije povlačenja iz rejona Knina (vidi dok. br. 80, 82 i 83).

prikupljanja kod Siska. Pravcem Zagreb — Kostajnica — Novi stiglo u Bihać kamionima oko 2000 Nijemaca. Od prebjeglih nedićevaca naknadno se saznaje da se u Istri nalaze 1., 2., 3 i 4. puk i 2. bataljon 5. puka Srpskog dobrov. korpusa, svega oko 5.500 vojnika,[106] 6., 7. i 8. puk sa pukov. Jurišićem,[107] povukli se sa Nijemcima prema Crnoj Gori. Br. 27 — 13. XII. 1944 (Ž.) 7204

Za V. Š. Nepr. snage, delovi 373. div., četnici i ustaše prikupili su se posle povlačenja s juga na prostoriju Bihać — Izačić — Vaganac i otpočeli danas, 12. XII., pokret u pravcu severa. Jedna kolona izbila je u Drežnik, dok se druga probija preko Prijeboja u pravcu Pl. Leskovca. Borbe sa jedinicama IV. i XI. Korpusa su u toku.[108] Snage X. Korpusa u saradnji sa trupama Crvene Armije prešle su nasilno Dravu na otseku Đurđevca, zauzele s. Repaš i napale s. Ždala u Mađarskoj. Ubijeno je 44, ranjeno 20 nepr. vojnika. Odbijen je povratni napad neprijatelja iz s. Ždala i Belavara i naše snage drže mostobran kod šume Telek i Štvanja.[109] Zagorska brig. vodila je 10. XII. borbu sa delovima I. koz. div. u jačini 4—5000 vojnika, na cesti Križevci — Koprivnica. Ubijeno je 200 nepr. vojnika. Uništeno nekoliko kamiona. Nepr. se probio u Koprivnicu.[110] U lokalnim borbama oko Varaždina zag.[orske] jed. ubile su 53, ranile 30, zarobile 16 domobrana i gestapovaca. Plen 1 pm. i ostala sprema.[111] Na pruzi Kutina — Banova Jaruga 33. Div. ubila je 137, zarobila 33 nepr. vojnika iz I. koz.

---

[106] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa pisao 2. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, brojno stanje Srpskog dobrovoljačkog korpusa bilo je 4.500 ljudi. Štab toga korpusa nalazio se tada u Ilirskoj Bistrici (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10).

[107] Vjerovatno se odnosi na Pavla Đurišića.

[108] Opširnije o tome vidi dok. br. 80, 82 i 83.

[109] Vidi dok. br. 33, 51 i 63.

[110] U dvodnevnim borbama (10. i 11. decembra) u rejonu s. Srijem — s. Lepavina — s. Sokolovac — s. Velika Mučna — s. Mala Branjska — s. Donjara, 1 (Zagorska) brigada ubila je oko 300 neprijateljskih vojnika, 80 konja i uništila 7 kamiona i 36 kola. Brigada je imala 8 mrtvih i 5 ranjenih (vidi Arhiv VII, reg. br. 8-2/3, k. 1146: relacija 1 (Zagorske) NO brigade).

[111] Dijelovi Zagorskog NOP odreda napali su iz zasjede 4. decembra 1944. njemačko-ustašku kolonu kod sela Đurmanec (sekcija Ptuj), ubili 58 i ranili 38 neprijateljskih vojnika i zaplijenili 17 pušaka, 1 puškomitraljez i drugi materijal. Gubici Odreda: 1 mrtav i 3 ranjena, a od oružja : 1 puškomitraljez i 2 puške. Kalnički NOP odred je 5. decembra 1944. napao neprijateljsku posadu u selu Zbelava kod Varaždina i zarobio 16 domobrana, zaplijenio 15 pušaka sa 2.100 metaka i srušio 1 bunker i 1 most dužine 11 m (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa od 11. i 12. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

div. Plen 6 t.m., 40 pušaka, 1 l. bacač sa 120 mina i 100.000 metaka.[112] Na ostalim otsjecima borbe lokalnog značaja. Br. 29 — 13. XII. 1944 (Ž.) 7206

Za VIII. Korpus: Za generala Gošnjaka — U vezi sa pokretom neprijatelja sa prostorije Bihać — Vaganac u pravcu Prijeboja — Babin Potok mišljenja smo da 20 Div. treba angažovati na otseku Srb — Lapac i prema Gospiću,[113] a glavninu XI. Korpusa orijentisati na komunikaciju Prijeboj — Vrhovine sa ciljem da u sadejstvu sa IV. Korpusom ponovo uspostavi vezu Lika i Kordun.[114] Ako se slažeš izdaj shodno naređenje. Br. 30 — 13. XII. 1944 (Ž.) 7207

Za VI. Korpus: Ruse u vašim jedinicama obavestite da je njihovo pitanje postavljeno pred k-ndu Crvene armije i da će biti rešeno u duhu odluke Sovjetske Vlade da se svi građani SSSR repatriraju. Do daljeg neka ostanu u našim jedinicama.[115] Br. 2 — 14. XII. 1944 (J.) 7209

Za IV. Korpus: ZAVNOH i JNOF Hrvatske u svrhu što brže pomoći Dalmaciji osnovali su »Odbor za pomoć«. Naredite komandama područja i komandama mjesta da organima ZAVNOH-a po pitanju prebacivanja hrane i zamjene za sol pruže svu moguću pomoć. Br. 17 — 14. XII. 1944 (Ž.) 7224

Za V. Š. Zapažaju se lokalni ispadi neprijatelja na raznim otsjecima u cilju olakšavanja povlačenja. Jedinice XI. Korpusa napadaju Medak kod Gospića koga brane legioneri 392. Div. i domaći ustaše. Nepr. daje jak otpor. Do sada je zaplijenjeno

---

[112] Opširnije o tome vidi dok. br. 34 i 41.

[113] Dvadesetoj diviziji 8. korpusa NOVJ naređeno je 13. decembra 1944. da smijeni jedinice 9. NO divizije u rejonu Pađene, Zrmanja, Mala Popina, Otrić, a zatim da produži gonjenje neprijatelja pravcem Velika Popina — Srb — Gornji Lapac (vidi dok. br. 75 i 93; Arhiv VII, reg. br. 46-3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1944. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[114] U borbama za komunikacije Prijeboj — Vrhovine, Prijeboj — Poljanak — Lička Jesenica i Prijeboj — Ličko Petrovo Selo — Vaganac — Drežnik-Grad učestvovale su jedinice 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 47, 80, 82, 83, 91 i 92).

Jedinice 11. korpusa NOVJ bile su angažovane u borbama oko Gospića, Korenice, i na pravcu Udbina — Lapac (vidi dok. br. 50, 56, 58 i 73).

[115] Štab 3. armije NOVJ je 13. januara 1945. naredio Štabu 6. korpusa da sve podanike Sovjetskog Saveza koji se nalaze u njegovim jedinicama prikupi i pošalje u Štab armije kako bi mogli biti stavljeni na raspolaganje Crvenoj armiji (Arhiv VII, reg. br. 1/13, k. 488).

7 mitr., 2 t. i 2 l. bacača i dosta ostale spreme.[116] Nastavljaju se žestoke borbe na otsjeku Prijeboj — Drežnik. Neprij. je ovladao komunikacijom Bihać — Prijeboj — Otočac. Zadržana je kolona koja nastoji da se iz Drežnika probije u pravcu Poljanka i dalje na sjever. Ubijeno 158, ranjeno 88 nepr. vojnika. Uništen 1 kamion. Borbe se nastavljaju.[117] U cilju olakšanja probijanja svojih snaga iz doline Une preko Kapele 500 legionera 392. Div. probili se danas iz Ogulina u Plaški. Povratnim napadom odbačeni u pravcu Ogulina. Rezultati slede.[118] 13. XII. 1944 700 Nijemaca 1. lov. rez. puka izvršili su ispad sa komunik. Karlovac — Zagreb u pravcu Pisarovine. Borbe još traju.[119] Danas 14. XII. otpočeo je nepr. nepoznate jačine napad sa otseka Dvor — Kostajnica na oslobođeni teritorij Banije. Borbe su u toku.[120] Dva puka 1. koz. div. koji su se 10. XII. probili iz Križevaca u Koprivnicu otpočeli su 13. XII. napad opštim pravcem Koprivnica — Đurđevac i danas 14. XII. ušli u Đurđevac posle žestoke borbe sa jedinicama X. Korpusa.[121] Naše snage bile su prisiljene da napuste mostobran na levoj obali Drave. Borbe se nastavljaju. Artilj. Crvene armije pomaže naše jedinice.[122] Br. 23 — 14. XII. 1944 (Ž.) 7230

Za IV. Korpus.[123] — Da se ne bi potpuno prekidale veze za vreme pokreta štabova treba montirati stanicu na kolima ili kamionima, zaustaviti pokret u vreme veze i tako se javiti bar nekoliko puta u toku dana. Br. 4 — 15. XII. 1944. (Ž.) 7234

Za XI. Korpus: »U višednevnim i žestokim borbama za oslobođenje Gračaca, kojom prilikom je uništena jedna njem. grupacija, a u ruke naših boraca palo je 17 topova, 66 mitraljeza,

---

[116] Jedinice 13. NO divizije napadale su Medak 11. i 12. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 56 i 109).

[117] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 80 i 83.

[118] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije u sadejstvu sa ustašama zauzeli su Plaški 14. decembra 1944. Još istog dana napala ih je 2. brigada 8. NOU divizije i protjerala ka Ogulinu (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 15. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[119] Vidi dok. br. 66.

[120] Riječ je o borbi između dijelova 4. ustaško-domobranske divizije i 2. brigade 7. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 15. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske). Redakcija nije mogla utvrditi jačinu neprijateljskih snaga kao ni rezultate borbe.

[121] i [122] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije ušli su u Đurđevac 13. decembra 1944, pošto su prethodno savladali otpor jedinica 32. NO divizije (vidi dok. br. 51 i 63).

808 pušaka, 16 motor. vozila, velike količine municije i druge ratne spreme, naročito su se istakle naše jedinice pod komandom potpukovnika Grubora i potpukovnika Dušana Vlaisavljevića. Za istrajnost i junačko držanje na bojnom polju pohvaljujemo borce, podoficire, oficire i politkomesare XI. Korpusa na čelu sa pukovnikom Mićunom Šakićem i pukovnikom Šimom Balenom. Neka je slava palim borcima u borbama za slobodu i nezavisnost domovine. Vrhovni komandant NOV i POJ. **Maršal Jugoslavije Josip Broz Tito.**« Br. 10 — 15. XII. 1944[124] 7240

Za XI. Korpus: DDD — Jedna nepr. kolona u jačini 2000 četnika i legionera probila se pravcem Vaganac — Poljanak — Saborski — [Lička] Jesenica gde se spojila sa kolonom koja joj je krenula u susret od Dabra.[125] VIII. Div. napada Drežnik i komunikaciju Drežnik — Poljanak — Jesenica.[126] Dve brig. VII. Div. i Musliman. jedinice stigle su na otsek Izačić — Vaganac i stupit će u borbu.[127] Težište rada bacite na otsek Prijeboj — Vrhovine u cilju ovladavanja tom komunikacijom. Br. 12 — 15. XII. 1944 (Ž.) 7242

Za V. Š. — Broj diviziona hrvatskih divizija: Prva 2 — šest oruđa, druga — četiri oruđa, treća 2 — šesnaest oruđa, četvrta 1 — osam oruđa, peta — dva oruđa, sedma 2 — šesnaest oruđa, osma — četiri oruđa, deveta 2 — šesnaest oruđa, deseta 1 — osam oruđa, trinaest 1 — osam oruđa, šesnaesta 3 — dvadeset i četiri oruđa. — Raspored I. Kozačke div.: 1. donski puk — Novo Selo — Pračno, 4. Kubanski — Odra — Stupno, sve kod Siska, 2. Sibirski — Sunja — Graboštani, sektor Koprivnica — Đurđevac 2 puka ove divizije, vjerovatno 5. donski i 6. tjerski, 7. artilerijski podjeljen po pukovima, 3. Kubanski

---

[124] Vrhovni komandant NOV i POJ, maršal Jugoslavije Josip Broz Tito uputio je tu depešu 14. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/4).

[125] Iz operacijskog dnevnika Štaba 43. NO divizije 11. korpusa NOVJ vidi se da su 19. decembra 1944. u sela oko Otočca (Brlog, Glavace, Dabar i dr.) stigla 23 bataljona četnika Draže Mihailovića. (Bili su to četnici Dinarske oblasti koji su se u toku borbi za Knin povukli na sjever.) Jačina tih četničkih bataljona bila je po 50—60 ljudi (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324).

[126] Opširnije o tome vidi dok. br. 80 i 82.

[127] Jedinice 7. i 8. NOU divizije i 1. i 2. muslimanska NO brigada Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ napale su neprijatelja u Drežnik-Gradu i Sadilovcu 18. decembra 1944 (vidi dok. br. 47, 60, 81, 83, 91, 92 i 101).

učestvovao u napadu na Banju Luku i o njemu kasnije nema podataka. Moguće je kod Busovače.[128] — Br. 25 — 15. XII. 1944. (J.) 7255

Za V. Š. Nepr. jačine 2.000 četnika sa nešto legionera uspio je da se iz Drežnika probije pravcem Poljanak — Jesenica gde se spojio sa kolonom koja mu je došla u susret iz Dabra. Na taj način nepr. uspostavio dve nove komunikacije: Vaganac — Prijeboj — Otočac i Vaganac — Drežnik — Poljanak — Jesenica — Dabar, kojima se povlači u pravcu severozapada. Vode se oštre borbe na obe komunikacije. Gubitci nepr. za posljednja 24. č. 70 mrtvih i 60 ranjenih. Lokalni nepr. ispadi na Baniji i u Pokuplju odbijeni uz gubitke nepr. 40 izbačenih iz stroja. Nepr. produžio svoje napade iz Đurđevca niz Dravu i posle žestoke borbe ušao u s. Kalinovac. Jedinice X. K. spremaju povratni napad. Na ovom otsjeku nepr. imao 200 izbačenih iz stroja.[129] Br. 30 — 15. XII. 1944 (J.) 7260

Za V. Š. Jedinice XI. Korpusa vode borbu oko Lapca i Korenice kamo je nepr. prodro od Prijeboja. Ubijeno 30, zarobljeno 14 ustaša i legionera. Plen 2 t. bacača sa 30 mina, 17 sanduka municije i druga sprema.[130] Jedinice IV. Korpusa ponovo su ovladale Prijebojem, Poljankom i Jesenicom. Nepr. se još drži u Drežniku. Gubici nepr. 36 mrtvih i 28 ranjenih.[131] U lokalnim napadima na komunikaciju Zagreb — Karlovac ubijeno je 10 Nemaca, uništena 2 auta, 1 kamion i 2 pušk. mitr. Nastavljaju se borbe na otseku Đurđevac, gde naše snage napadaju Kalinovac.[132] Br. 19 — 16. XII. 1944. (J.) 7278

Za V. Š. DDD — Pošto je izgubio komunikaciju Knin — Gračac — Gospić neprijatelj ulaže napore da uspostavi komunikaciju Bihać — Prijeboj — Otočac za vezu Unske doline sa sjev. Primorjem. Angažovanjem jačih snaga 392., 373. div., četnika i ustaša, nepr. je pošlo za rukom da momentalno postigne svoj cilj. Na taj način onemogućen je transport ma-

---

[128] Opširnije o tome vidi dok. br. 91 i knj. 35, dok. br. 97.

[129] i [132] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije ušli su u selo Kalinovac 15. decembra 1944. Jedinice 10. korpusa NOVJ izvele su više protivnapada da povrate Kalinovac, ali u tome nisu uspjele (vidi dok. br. 51, 63, 149 i 150; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa od 15, 16, 17. i 18. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[130] Opširnije o tome vidi dok. br. 109, 147, 149, 151, 152, 153 i 154; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa od 15. i 16. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[131] Vidi dok. br. 47, 80, 81, 83, 105 i 107.

terijala sa obale za Kordun, Baniju i G. Kotar i hrane za naše jedinice u Lici i narod u Dalmaciji, za što smo bili stvorili plan. Snage XI. Korpusa s juga, a IV. Korpusa sa sjevera vrše napade u cilju da ponovo uspostave saobraćaj pravcem Korenica, Prijeboj, Slunj. Za potpuno raščišćavanje situacije na ovome otsjeku potrebno je likvidirati nepr. uporište Drežnik, Vaganac, L. Petrovo Selo, Izačić, Babin Potok, Vrhovine i Korenicu, koju je nepr. zaposjeo prije nekoliko dana.[133] Likvidacijom ovih uporišta obezbedili bi transport ratnog mater. sa obale za potrebe IV. Korpusa, soli za narod u unutrašnjosti i hrane iz unutrašnjosti u Dalmaciji. Nakon toga bili bi stvoreni povoljni uslovi za napade na komunikaciju Gospić — Otočac — Brinje — Ogulin. Zauzimanjem ove komunikacije omogućili bi transport mater. u G. Kotar i Sloveniju. Za ostvarenje ovog plana nama bi bilo potrebno vaše odobrenje da u Lici angažujemo dvije div. VIII. Korp. i njegove tenk. i art. jedinice. Molimo vašu odluku.[134] Br. 12 — 17. XII. 1944 (Ž.) 7291

Za VI. Korpus: Javite depešom broj mobilisanih u oktobru i novembru i njihov socijalni i nacionalni sastav.[135] Uz mjesečni izvještaj priložite tabelarni pregled mobilisanih, prebjeglih i dobrovoljaca. Br. 19 — 17. XII. 1944 (J.) 7298

Za V. Š. — Nepr. jačine 1500 legionera 292. i ustaša preduzeo napad iz Korenice u pravcu Krbavskog polja.[136] Zapažena je

---

[133] Jedinice 4. korpusa NOVJ zauzele su Drežnik-Grad 18. decembra 1944, a Vaganac, Ličko Petrovo Selo i Izačić početkom januara 1945. Jedanaesti korpus NOVJ zauzeo je Korenicu 26. decembra 1944. (opširnije o tome vidi dok. br. 47, 81, 83, 105 i 107; Arhiv VII, reg. br. 2-68/1, k. 828: izvještaj Štaba 8. divizije od 5. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[134] Vrhovni štab NOV i POJ odobrio je da se u Lici, na pravcu Dobro Selo — Gornji Lapac, angažuje samo 20. divizija 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 56, 73, 75 i 93; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[135] Štab 6. korpusa NOVJ javio je depešom br. 19 od 22. decembra 1944. da je u oktobru mobilisao 1.712 novih boraca od kojih je bilo: 1.212 zemljoradnika, 5 trgovaca, 1 službenik i 55 slobodnih zvanja. U novembru mobilisano je 3.996, a od toga 2.618 zemljoradnika, 328 radnika, 908 zanatlija, 44 namještenika, 27 intelektualaca, 10 trgovaca, 33 đaka i 34 slobodnih zvanja (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/7).

O socijalnom i nacionalnom sastavu ljudstva 6. korpusa NOVJ u decembru 1944. vidi dok. br. 113.

[136] Jedinice 35. NO divizije, u sadejstvu sa 1. brigadom 13. NO divizije, krenule su 17. decembra u zoru u napad na Korenicu. Istovremeno su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije, ojačani ustašama, preduzeli napad pravcem Korenica — Bijelo Polje i Korenica — Vrpile — Bunić. U susretnoj borbi neprijatelj je odbacio jedinice 35. divizije

aktivnost nepr. kod Gospića i Lapca. Borbe su u toku.[137] Jedinice IV. Korpusa vrše napade na otseku Vaganac — Drežnik. Ubijeno 28, ranjeno 48 nepr. vojnika.[138] Zauzeto je nepr. uporište Remetinec 3 km. od Zagreba. Nepr. je pobegao preko Save u Zagreb.[139] Nastavljaju se borbe na otseku Đurđevca gde nepr. pokušava da se probije u pravcu Istoka. Svi nepr. pokušaji su osujećeni.[140] Br. 23 — 17. XII. 1944 (J.) 7302

Za V. Š. Nastavljaju se borbe na komunikaciji Slunj — Korenica. Nepr. kolonu koja se pokušala probiti iz Korenice u Krbavsko Polje, odbacile su jedinice XI. Korpusa u Korenicu i blokirale je.[141] Snage IV. Korpusa zauzele su Drežnik. Ubijeno 130, ranjeno 70, zarobljeno 7 ustaša i leg. 392. div. Plen: 3 p.k. topa, 1 t., 2 l. i 3 p.k. bacača, 14 p. mitr. i dosta druge spreme.[142] Jedinice X. Korpusa produžavaju borbu na otseku Đurđevca u saradnji sa Crvenom armijom.[143] Br. 6 — 18. XII. 1944 (J.) 7337

Za 8. Korpus:[144] Zbog pojačanja opasnosti pjegavca, koji je uzeo maha na više sektora Hrvatske treba odmah poduzeti sve da bi se on suzbio. Sa obl. NOO, Izvršnim Odborom JNOF i predstavnicima USAOH[145] pristupite smjesta oštroj kampanji

---

ka jugu i jugozapadu i ovladao Bijelim Poljem i Bunićem (opširnije o tome vidi dok. br. 104, 152, 153, 154, 155 i 156; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa od 18. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[137] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 50, 58, 109, 147, 149, 151 i 152.

[138] Od 13. do 17. decembra 1944. jedinice 8. NOU divizije vodile su borbe s Nijemcima i ustašama koji su prodirali ka Korenici kao i sa četnicima koji su se povlačili pravcem Baljevac — Lička Jesenica i Baljevac — Babin Potok — Gacka dolina (opširnije o tome vidi dok. br 80, 81, 82 i 83).

[139] Prvu bojnu 20. ustaškog zdruga u Remetincu napale su 15/16. decembra 1944. jedinice 34. NO divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 168; Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa od 18. decembra 1944. pisanu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[140] i [143] Jedinice 32. NO divizije, u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom, uspjele su upornom borbom od 16. do 19. decembra 1944. da zadrže dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije na liniji Kalinovac — Čepelovac, ali su 20. decembra, pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga, napustile Kloštar i povukle se jugoistočno od Pitomače (vidi dok. br. 48, 65, 69, 79, 85, 148, 150 i 159; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa od 17, 18. i 20. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[141] Opširnije o tome vidi dok. br. 56, 152, 153, 154, 155, 156 i 157; Arhiv VII, reg. br. 7-4, k. 572 A: depeše Štaba 35. divizije od 16. i 18. decembra 1944. upućene Štabu 11. korpusa NOVJ.

[142] Jedinice 4. korpusa NOVJ zauzele su Drežnik-Grad 18. decembra 1944 (vidi dok. br. 81 i 105).

[145] Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske

protiv ušljivosti i pjegavca, koja treba da obuhvati svu vašu oblast. Obrazujte odmah Obl. Odbor za suzbijanje pjegavca, u koji će ući zamjenik komandanta vašeg štaba,[146] jedan član sanitet. odjeljenja, jedan drug iz Izvr. Odbora Obl. NOO, referent zdravstva Obl. NOO, predstavnik JNOF i predstavnik USAOH-a. Okruž. i kotar. odbori za suzbijanje pjegavca treba da se obrazuju na isti način. Opć. i seoski odbori sastoje se od predstavnika NOO, pred. JNOF, pred. USAOH i zdravstvenika. U predjelima gdje se već javio pjegavac ili su ugroženi treba da se opć. i seoskim odborima dodijeli po jedno odgovorno vojno lice. Svaki okr.[147] gdje se već javio pjegavac ili je teren ugrožen treba da ima po jednu ili dvije higijen. ekipe pod dobrim stručnim rukovodstvom. Provođenje ove organizacije forsirati prvenstveno tamo gdje ima pjegavca. U ovu organizaciju odrediti najsavjesnije drugove. Članovi seos. odbora treba da svakoga jutra obiđu sve kuće u svom selu i vide nema li novooboljeljih. Zaražene kuće smjesta depedikulirati, oboljele izolirati. Svakoga tko izlazi iz zaraženog sela obavezno depedikulirati. Prolaznike smještati u zasebne prostorije i po potrebi depedikulirati. Svakog prijepodneva nakon obilaska sela seos. odbor dostaviti će izvještaj općin. o stanju u svom selu, navodeći imena novooboljelih, ako ih je bilo. Izvještaj slati bez obzira ima li oboljelih ili ne. Opć. će odbori istoga dana izvještavati kotarske, a kotarski okružne, navodeći selo i imena oboljelih. Okružni će se pobrinuti da se putem struč. organa provjere dijagnoze javljenih bolesnika, da se ispune i odašalju propisne prijavnice i poduzmu potrebne mjere. Uz redovito slanje prijavnica okružni će dnevno putem telefona javljati oblasnom odboru broj novooboljelih kojima su provjerene dijagnoze. Obl. Odbor za suzbijanje pjegavca treba da bude najdulje za 24 sata obavješten o svakoj pojavi pjegavca na čitavom terenu. Divizije, odredi i kom.[148] područja treba dnevno da javljaju svaku pojavu pjegavca u vojsci. Obl. Odbor za suzbijanje pjegavca javljati će nam prema ranijem naređenju svakog 1., 11. i 21. broj oboljelih vojnika i civila. U zaraž. i ugrož. područje ima zatvoriti škole, zabraniti sve skupove i sajmove. Vojsku smještati odjelito od pučanstva. Civil. Sanitetu dodijelite potreban broj ljudstva. Izraditi mrežu raskužnih stanica. Ovu kampanju u zajednici sa ZAVNOHOM i Izvrš. Odb. JNOF pokrećemo po čitavom teritor.[iju] Hrvatske. Br. 36 — 18. XII. 1944 7335

---

[146] Zamjenik komandanta 8. korpusa NOVJ bio je tada Peko Bogdan.

[147] Okrug

[148] Komande

Za XI. Korpus: DDD — IV. Korpus izvještava da se 18. XII. posle podne jedna kolona probila od Korenice za Prijeboj, pred veče se povukla u pravcu Ćujića Krčevine. Prijeboj u našim rukama.[149] Jedan bat. VIII. Div. krenuo prema Korenici za vezu s vama.[150] Javite situaciju kod vas.[151] Br. 2 — 19. XII. 1944 (Ž.) 7339

Za V. Š. Jedan deo ljudstva za Vojnu Akademiju je na putu preko Hercegovine, a drugi preko Slavonije. Br. 3 — 19. XII. 1944. (Ž.) 7340

Za V. Š. Jedinice IV. i XI. Korpusa uspostavile su borbom vezu na liniji Prijeboj — Korenica. Nastavljaju se borbe oko Korenice. Jedna nepr. kolona prodrla je iz Lapca do Udbine. Borbe su u toku. Br. 20 — 19. XII. 1944 (Ž.) 7358

Za IV. Korpus: XIII. i XXXV. Div. XI. Korpusa u neprekidnim borbama na sektoru Like i G. Kotara nanele su znatnim nepr. snagama velike gubitke u ljudstvu i materijalu. Za pokazano junaštvo i izdržljivost u borbi dodeljujemo im naziv »Udarna«. Politkomesar Rade Žigić, komandant s.o. Br. 6 — 20. XII. 1944 (Ž.) 7364

Za IV. Korpus:[152] Izdajte naređenje komandama područja i mjesta da ne daju podatke o mestima štabova i oper. jed. licima koja nemaju pismeni uput u tu jedinicu. Br. 10 — 20. XII. 1944 (Ž.) 7368

Za V. Š. Brojno stanje ranjenika i bolesnika na kraju prve dekade decembra: IV. Korpus 1457, VI. Korpus 1520, za evakuaciju 156, VIII. Korpus 5137, X. Korpus 650. Za XI. još nema podataka. ... Br. 20 — 20. XII. 1944 (J.) 7375

Za V. Š. Nastavljaju se borbe na otsjeku Prijeboj — Korenica. Oštećena 2 kamiona i ubijeno 15 nepr. vojnika. Na cesti Kar-

---

[149] i [175] Prijeboj su držale jedinice 8. divizije NOVJ (vidi dok. br. 83; Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa od 22. januara 1944. pisanu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[150] Na pravcu Ličko Petrovo Selo — Korenica nalazila se 2. brigada 8. NOU divizije (vidi dok. br. 107).

[151] i [150] Štab 11. korpusa javio je depešom 20. decembra 1944. da se jedinice 35. NO divizije pripremaju za napad na Korenicu, a 13. NO divizija na Udbinu. Napad jedinica 35. divizije 20/21. decembra nije uspio, dok su jedinice 13. divizije zauzele Udbinu i protjerale dijelove njemačke 373. legionarske divizije ka Donjem Lapcu (vidi dok. br. 73, 109, 156, 157, 158 i 160; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10).

lovac — Zagreb uništena 4 kamiona.[153] Pruga Sunja — Kostajnica ponovo je prekinuta na više mjesta.[154] Odbijen lokalni ispad delova I. Kozač. Div. na otsjeku Sunja — Sisak.[155] Br. 20 — 20. XII. 1944 (J.) 7378

Za VI. Korpus: Mađarski bat. — Petefi — uputite na raspoloženje G. Š. Vojvodine.[156] Br. 1 — 21. XII. 1944 (J.) 7379

Za XI. Korpus: Prema Lapcu i Gospiću ostavite vrlo male snage. Sve ostalo koncentrišite za napad na Korenicu.[157] U Obrovac su stigli topovi za Vas. Preuzmite ih i uvedite u borbu. VIII. Div. drži Prijeboj.[158] Naređeno joj je da ne smije propustiti pojačanja od Bihaća. Održavajte vezu s njom. Izvještavajte nas stalno o situaciji. Br. 23 — 21. XII. 1944 (Ž.) 7401

Za VIII. Korpus: Poduzmite sve mjere u svrhu lokaliziranja epidemije pjegavca u Zrmanji. Provedite stalan higijenski nadzor svih konačišta. Ubrzajte izgradnju raskužnih stanica sa suhim komorama. Organizirajte higijensku kontrolu prolaznika iz sektora Livna. O učinjenom izvjestite. Br. 30 — 21. XII. 1944 (Ž.) 7408

---

[153] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa uputio 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, kamione je uništio Samoborski NOP odred. Tom prilikom Odred je ubio 1 i zarobio 7 neprijateljskih vojnika (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6).

[154] Komunikaciju Sunja — Kostajnica prekinula je 2. brigada 7. NOU divizije 17/18. decembra 1944. na 32 mjesta. Istu komunikaciju Brigada je na više mjesta porušila 19. decembra (vidi Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa od 20. i 21. decembra 1944. pisane Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[155] Dvadesetog decembra 1944. prodrla je kolona njemačke 1. kozačke divizije u Blinjski Kut i Brđane. Jedinice 2. brigade 7. NOU divizije napale su tu kolonu i otele joj stoku koju je opljačkala od naroda (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 21. decembra 1944. poslana Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[156] Mađarski bataljon »Šandor Petefi« upućen je 24. decembra 1944. u sastav 16. NOU divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 124, objašnjenje br. 7; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa od 24. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[157] U rejonu Donjeg Lapca nalazila su se tada tri bataljona 1. brigade 13. NOU divizije, a u rejonu Gospića — 3. brigada i jedan bataljon 2. brigade iste divizije. Ostale jedinice 11. korpusa bile su angažovane u borbama oko Korenice (vidi dok. br. 73, 104 i 109; Arhiv VII, reg. br. 1-4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeša koju je Štab 11. korpusa pisao 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[158] Opširnije o tome vidi dok. br. 83.

Za V. Š. Nepr. kolona koja je prodrla od Udbine odbačena prema Lapcu.[159] Nastavljaju se borbe oko Korenice.[160] Likvidirano nepr. uporište Draganići na komunikaciji Zagreb — Karlovac. Rezultati slede.[161] Posle oštrih borbi sa jedinicama X. Korpusa nepr. delovi I. Koz. div. zauzeli Kloštar.[162] Br. 35 — 21. XII. 1944 (J.) 7413

Za XI. Korpus: Koliko je legionera zarobljenih u Gračacu uvršteno u vaše jedinice.[163] Trebali ste obrazovati dopunski bataljon i najprije politički raditi s njima. Br. 9 — 22. XII. 1944 (Ž.) 7422

Za V. Š. Jedan bat. 392. Div. probio se iz Gospića preko Ljubova za Bunić. Garnizon iz Korenice vrši napade na naše položaje.[164] Jedna kolona jačine 300 leg. 373. Div. pokušala da se probije iz Lič. Petrovog Sela preko Prijeboja za Korenicu.

---

[160] Trideset peta NOU divizija i 2. brigada 13. NOU divizije, ojačane artiljerijom, trebalo je, prema planu Štaba 11. korpusa, da napadnu Korenicu 23. decembra, ali je, uslijed prodora njemačkih i ustaških snaga pravcem Ljubovo — Bunić i Korenica — Vrpile — Bunić, napad morao biti odložen (vidi Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa od 21. i 22. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[161] Neprijateljsku posadu na željezničkoj stanici u selu Draganići napala je Karlovačka NO brigada 20. decembra 1944. O rezultatima napada vidi dok. br. 39, 72, 159 i 168.

[162] O borbama koje su vođene za Kloštar između njemačke 1. kozačke konjičke divizije i jedinica 10. korpusa NOVJ vidi dok. br. 65, 69 i 71; Arhiv VII, reg. br. 10/3, k. 551: izvještaj Štaba 32. divizije od 11. januara 1945. upućen Štabu 10. korpusa NOVJ.

[163] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa pisao 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, kod Gračaca je zarobljeno 779 neprijateljskih vojnika i 8 oficira. Redakcija nije mogla utvrditi koliko je legionara uvršteno u operativne jedinice (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 109; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10).

[164], [180] i [185] Prema naređenju Štaba 15. brdskog armijskog korpusa, njemačke i ustaške snage započele su 22. decembra 1944. koncentričan napad protiv jedinica 13. i 35. NOU divizije, kako bi oslabile pritisak na Korenicu i ovladale Krbavskim poljem. Pravcem: Gospić — Lički Osik — Široka Kula — Ljubovo — Bunić prodirala je Borbena grupa 392. legionarske divizije, sastava: 1. i 2. bataljon 846. puka, Štapska četa i 13. četa 847. puka, jedan vod 392. artiljerijskog puka i jedan ustaški bataljon, a pravcem Korenica — Bunić nadirala je Borbena grupa 373. legionarske divizije. Borbena grupa 392. legionarske divizije zauzela je 22. decembra selo Bunić, gdje je zanoćila. Idućeg jutra ona je savladala otpor manjih dijelova 35. divizije i, preko Divosela, izbila do Vrpila, gdje je uspostavila dodir sa Borbenom grupom 373. legionarske divizije. Još istog dana jedinice 13. i 35. NO divizije prešle su u protivnapad i poslije žestoke tročasovne borbe, prisilile su Borbenu grupu 373. divizije da se povuče u Korenicu. Borbena grupa 392. divizije napustila je pod borbom Debelo Brdo, Bunić i Ljubovo, a narednog dana povukla se u Lički Osik i Gospić.

Jedinice IV. Korpusa odbacile su nepr. u P. Selo[165] uz gubitke 30 mrtvih, 5 zarobljenih i više ranjenih. Plen 1 kamion, 2 motocikla, 2 mitraljeza, 15 pušaka. Uništena 2 kamiona. Jedinice IV. Korpusa ponovo su oslobodile Cazin i vode borbu na liniji Cazin — Ostrožac. Gubitci nepr. 100 mrtvih, 15 zarobljenih i više ranjenih Nijemaca iz mornaričke pješadije. Plen 9 mitraljeza, 1 bacač, 1 radio stanica. Uništen 1 tenk.[166] U borbi s neprijat. motor. kolonom između Dvora i Kostajnice ubijeno 19 nepr. vojnika.[167] Br. 21 — 22. XII. 1944 (Ž.) 7434

Za XI. Korpus: VIII. Div. vodila danas borbu s jednom kolonom jačine 300 leg. 373. Div. koja je pokušala da iz P. Sela probije preko Prijeboja za Liku. Nepr. odbačen nazad uz gubitke 30 mrtvih, 5 zarobljenih i više ranjenih. Plen 1 kamion, 2 motocikla, 2 mitraljeza. Uništena 2 kamiona.[168] Nikakva kolona nije danas prošla preko Prijeboja za Liku. U svojim izvještajima javljajte rezultate borbe. Br. 22 — 22. XII. 1944 (J.) 7435

Za XI. Korpus: DDD — VIII. Div. izveštava da je danas 23. XII. 44 oko 11 čas. naišla jedna nepr. kolona od Korenice u

---

U izjavi koju su poslije rata dali o tom pothvatu zarobljeni oficiri njemačke 392. legionarske divizije Desiderius Reindl i Fridrich Zmoeling, pored ostalog, piše: »... Neprijatelj je uspio zauzeti visove zapadno od Bunića i južno i sjeverno od puta Bunić — Lički Osik. U toj situaciji Borbena grupa se pod borbom probijala u svoje garnizone, u čemu je uspjela, pretrpjevši jake gubitke. 24. XII uveče jedinice su stigle u svoje garnizone«. Opširnije o tome vidi dok. br. 104; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10 i 41/3, k. 74).

[165] Odnosi se na Ličko Petrovo Selo (vidi dok. br. 83).

[166] Cazin tada nije zauzet. Dvadeset drugog decembra 1944. jedinice 4. korpusa napale su neprijateljsku posadu u selu Gnjilovac kod Cazina, ali je napad, zbog snažnog neprijateljskog otpora, samo djelomično uspio (opširnije o tome vidi dok. br. 60, 83 i 101; Arhiv VII, reg. br. 1-1/2, k. 814: izvještaj Štaba 7. NOU divizije od 7. januara 1944. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ).

[167] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 23. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, dijelovi 2. brigade 7. NOU divizije vodili su 22. decembra borbu sa neprijateljskom motorizovanom kolonom između Volinja i Kuljana. Tom prilikom ubili su 19 i ranili više neprijateljskih vojnika (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6).

[168] Dvadesetog decembra 1944. jedinice 8. NOU divizije napale su iz zasjede neprijateljsku kolonu između Prijeboja i Korenice i pritom ubile 10 i ranile 15 vojnika. Druga zasjeda iste divizije na liniji Prijeboj — Plitvički Leskovac ubila je 10 neprijateljskih vojnika i zaplijenila 1 šarac, 4 puške, 3 pištolja i 10 odijela (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 22. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

pravcu Prijeboja. Ona će primiti borbu.[169] K vama će doći drug general Gošnjak.[170] Javite situaciju u Lici. Br. 5 — 23. XII. 1944 (J.) 7442

Za VIII. Korpus: Koja je jedinica najjače zahvaćena pjegavcem? Koliko ima oboljelih među civilnim stanovništvom? Javite približan procenat cjepljenih protiv pjegavca.[171] Br. 10 — 23. XII 1944 (J.) 7447

Za VIII. Korpus: Pojačajte pritisak 20. Div. u pravcu Lapca.[172] Kakva je situacija oko Petrovca.[173] Br. 14 — 23. XII. 1944 (J.) 7451

Za VI. Korpus: Vaša depeša br. 1 od 6. XII. nije u saglasnosti sa depešom br. 27 od 21. XII. Dok se iz prve moglo dobiti utisak da vam je V. Š. dao određen zadatak u ist. Slavoniji iz druge se vidi da ste vi doneli odluku za angažovanje čitavog Korpusa u ist. Slavoniji. Šta više vaša odluka nije bila u duhu direktive V. Š. koji je naredio angažovanje na komunikaciji Beograd — Zagreb. Objasnite kako je došlo do onako velikih gubitaka u ljudstvu i materijalu kod Širokog Polja.[174] Br. 15 — 23. XII. 1944 (J.) 7452

---

[169] i [182] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 25. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, 23. decembra krenulo je 300 legionara sa 2 tenka i 2 oklopna automobila iz Korenice ka Prijeboju. Istovremeno oko 150 legionara nastupalo je cestom Ličko Petrovo Selo — Prijeboj. Prva brigada 8. NOU divizije poslije kratke borbe odbacila je te kolone u polazne baze. Ubijeno je 20 i ranjeno 15 neprijateljskih vojnika. Brigada je imala 1 mrtvog i 6 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6).

[170] Komandant Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske general-lajtnant Ivan Gošnjak stigao je u Štab 11. korpusa NOVJ u drugoj polovini decembra 1944. na povratku iz Štaba 8. korpusa (vidi dok. br. 73).

[171] Prema podacima Štaba 8. korpusa NOVJ, u jedinicama je tada bilo 15 oboljelih od pjegavog tifusa, i to: u 20. NOU diviziji osam i u 9. NOU diviziji sedam. Među civilnim stanovništvom na teritoriji Dalmacije utvrđena su tri slučaja oboljenja od te bolesti. Broj cijepljenih protiv pjegavog tifusa iznosio je oko 1% (vidi Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/8: depeša Štaba 8. korpusa od 24. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[172] O borbama 20. NOU divizije u rejonu Gornjeg Lapca u drugoj polovini decembra 1944. i početkom januara 1945. vidi dok. br. 75, 94, 163, 164, 165 i 169; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: depeše koje je Štab 8. korpusa pisao 24, 26. i 27. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[173] Vjerovatno se misli na Bosanski Petrovac. Redakcija nije pronašla odgovor Štaba 8. korpusa NOVJ o situaciji oko tog mjesta.

[174] U depeši br. 1 od 6. decembra 1944. Štab 6. korpusa javio je Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske da će, u vezi sa naređenjem Vrhovnog štaba NOV i POJ i situacijom u istočnoj Slavoniji, obustaviti dejstva u Požeškoj kotlini i da će sa čitavim korpusom dejstvovati

Za XI. Korpus: VIII. Div. vodila je danas 23. XII. borbu na Prijeboju sa jednom kolonom koja je dolazila iz Korenice i jednom od Petrova Sela. Obe su odbijene i Prijeboj je i dalje u našim rukama.[175] Snage IV. Korpusa ne mogu za sada učestvovati u napadu na Korenicu. Njihov se uticaj ispoljava u

na prostoriji Našice, Donji Miholjac, Osijek, Brod, sa osnovnim ciljem: očistiti manja neprijateljska uporišta i onesposobiti za saobraćaj sve komunikacije koje vode od Broda, Donjeg Miholjca i Našica za Osijek.

U depeši br. 27 od 21. decembra, Štab 6. korpusa je javio Glavnom štabu slijedeće: »18. XII. obavjestili smo V.Š. da uslijed relativno jakih neprijateljskih pješadijskih i tenkovskih jedinica i pomanjkanja efikasnih protivkolskih sredstava prekidamo daljnje operacije na prostoriji Đakovo — Osijek — Vukovar — Vinkovci javljajući im naš neposredni plan: sa 12. divizijom vršićemo pritisak na glavnu komunikaciju, a sa 40. divizijom blokiraćemo Našice i vršiti pritisak na komunikaciju Našice — D. Miholjac. Naređenje od V.Š. od prije nekoliko nedelja bilo je da vršimo pritisak na glavnu komunikaciju Beograd — Zagreb. Naročitog odobrenja i raspored nismo dobili. Depešom od 21. XII. V.Š. nam je dostavio slijedeće: »Snage vašeg korpusa potpomagat će dejstvo I korpusa, koji sada operiše između Save i Vinkovaca. Tito«.«

Dvadeset šestog decembra 1944. Štab 6. korpusa odgovorio je Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske slijedeće. »Br. 1 — Po našem mišljenju depeša br. 1 od 6. XII 1944. u saglasnosti je sa depešom br. 27 od 21. XII pa i u saglasnosti sa momentalnom situacijom u Slavoniji, a sve skupa je u saglasnosti sa naređenjem V.Š. od 1. XII 1944. br. 20 koje doslovce glasi: »Naše jedinice iz Srema poduzimaju ofanzivu na liniji Ilok, Erdevik, Kukujevci ka zapadu. Sa Vašim korpusom potpomognite akciju angažujući vaše snage prema Istoku i glavnoj pruzi. Nastojte da preko D. Miholjca uhvatite vezu sa našim 12. korpusom na sjevernoj obali Drave.« Naš plan na osnovu toga naređenja vidi se iz depeše br. 1 od 6. XII 1944. Stepen izvršenja toga plana: 1. — likvidacija Vrbice na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb, likvidacija Breznice, Koške, Normanaca i Prandanovaca na pruzi Našice — Osijek i onesposobljavanje te pruge i ceste.«

»Nast.[avak] 2. — Tri uspješne borbe na prostoriji Đakova. Poslali smo misiju u Štab 51. Vojv.[ođanske] divizije sa radio stanicom i uspostavili stalnu radio-vezu radi koordinacije sa snagama 12. korpusa. Naši dijelovi prodrli su do linije Bizovac — Čepin — Tenja — sek.[cija] Osijek 1 : 100000. Trebalo je još očistiti Vuku i Široko Polje pa da si otvorimo solidan placdarm za Korpus sa bazom na cesti Našice — Đakovo, sa vrhom kod Osijeka. 40. divizija bi tada čistila liniju D. Miholjac — Osijek u saradnji sa 12. korpusom koji je već bio forsirao Dravu kod Moslavine, Valpova, Josipovca i Belog Brda, a naša 12. divizija širila bi placdarm daljnjim pritiskom na prugu Beograd — Zagreb na sektoru Brod — Vinkovci — Osijek«.

»Nastavak 3. — Uslovi za likvidaciju Vuke i Širokog Polja postojali su jer su posade brojile 150 do 200 nepr. vojnika. Likvidirati ih je trebalo da bi se uništila cesta Đakovo — Osijek. Široko Polje je već bilo pred likvidacijom. Tada su naišli dijelovi divizije »Štefan« i 14. SS divizije sa 15 tenkova iz Osijeka koji su smjenjivani sa dijelovima dviju divizija iz Bosne. Nalazeći se pred samom likvidacijom Širokog Polja naređeno je 4. bataljonu Osječke brigade da uporno odbija bandu iz Osijeka što je i učinio. No kada je naišla glavnina neprijateljske pješadije i tenkovi iz Osijeka, bataljon se nije mogao održati ali ni povući zbog brisanog prostora koji se proteže do Dilja. Taj bataljon je u toj borbi prepolovljen«. (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/7.)

držanju Prijeboja i napadima na liniji Vaganac — Bihać.[176] Neke snage uputit ćemo preko Čokotove Uvale[177] na Babin Potok u cilju napada na pozadinu. Glavni udarac nepr. u Lici morate zadati vi zbog toga što se možete snabdjevati municijom i angažovati dovoljno artiljerije, što nedostaje IV. Korpusu. Vaše depeše stalno kasno stižu. Objasnite uzrok.[178] Br. 20 — 23. XII. 1944 (Ž.) 7457

Za XI. Korpus: Prema izjavi prebjeglih, preko Korenice probijaju se 1. i III. bat. 847. puka koji ranije nisu uspjeli da se probiju iz Lapca za Udbinu. Isti izjavljuju da se 392 ima prikupiti na prostor Otočac — Brinje.[179] Br. 34 — 23. XII. 1944 (J.) 7470

Za V. Š. 22. XII. nepr. bio aktivan u Lici. Odbacivši naše snage sa komunikacije kolone iz Korenice i Gospića spojile se kod Bunića.[180] Jedna kolona probila se iz Lapca preko Kamenskog u Frkašić. Nepr. ovladao Bjelim Poljem i D.[ebelim] Brdom. Žestoke borbe u toku. Rezultati slede. Kolona od Udbine odbačena preko Kuka za Lapac. Nepr. u Lici pali seoske kolibe. Učestvuju snage 392. i 373. Div. i ustaše,[181] 23. XII. nepr. pokušao ovladati Prijebojem napadom iz Korenice i Petrova Sela. Obe kolone odbačene.[182] Poslije nepr. ofanzive oživele akcije u Istri. Kod Vodnjana srušen voz. Uništena lokomotiva i 3 vagona. Kod Vodnjana napadnuta 4 kamiona. Ubijeno 17, ranjeno 8. Zapaljen 1 kamion.[183] U lokalnim borbama u G.[orskom] Kotaru ubijeno 10, ranjeno 18 nepr. vojnika. Uništen 1 kamion. Noću 22 na 23 pruga Sunja — Kostajnica prekinuta na 30 mjesta.[184] Br. 36 — 23. XII. 1944. 7472

---

[176] Opširnije o dejstvima jedinica 4. korpusa NOVJ na liniji Vaganac —Bihać vidi dok. br. 83 i 107; Arhiv VII, reg. br. 2-68/1, k. 828: izvještaj Štaba 8. divizije od 5. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ.

[177] Čorkova uvala, 5 km sjeverozapadno od Plitvičkih jezera

[178] Depeše koje je Štab 11. korpusa pisao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske nalaze se u Arhivu VII, reg. br. 3-1, k. 119/10. Redakcija nije mogla utvrditi zašto su stizale u Glavni štab sa zakašnjenjem.

[181] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa pisao 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, neprijatelj (dijelovi njemačke 373. legionarske divizije) je, vršeći ispade iz Korenice, pljačkao i palio okolna sela (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10).

[183] Diverziju je izvela Minerska grupa 2. brigade 43. NO divizije 18. decembra 1944. Njemačku auto-kolonu kod Vodnjana napala je Rovinjska četa 19. decembra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa od 23. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[184] Prugu su minirale jedinice 2. brigade 7. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 24. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Za X. Korpus: Za sve potrebe, pa i za lekove vi treba da se obraćate na Crvenu armiju i naše jedinice na istoku, jer je otuda moguć transport. Br. 1 — 24. XII. 1944 (J.) 7473

Za V. Š. — U povratnom napadu snage XI. Korpusa odbacile su nepr. u pravcu Korenice i ovladale komunikacijom Korenica — Bunić — Gospić. Ubijeno 48, ranjeno 56 nepr. vojnika. Zaplenjena sprema.[185] Pod pritiskom naših snaga nepr. napustio Kloštar, Kalinovac i Ferdinandovac i povukao se u pravcu Đurđevca. Gubici nepr. 162 mrtva i 100 ranjenih.[186] Na ostalim otsecima borbe lokalnog značaja. — Br. 16 — 24. XII 1944. (J.) 7488

Za VIII. Korpus — U borbama za oslobođenje Dalmacije, a osobito u dolini r. Cetine i oko Knina, istakli su se borci i rukovodioci XX. div. VIII. Korpusa, nanoseći nepr. velike gubitke u ljudstvu i materijalu.[187] Za pokazanu hrabrost i izdržljivost na bojnom polju dodijeljujemo 20. Div. naziv »Udarna«. Br. 16 — 25. XII. 1944 (G.) 7504

Za VIII. Korpus. — U dugotrajnim i upornim borbama sa krupnim nepr. jedinicama, VIII. Korp. naneo je nepr. velike gubitke u ljudstvu i materijalu i oslobodio čitavu Dalmaciju.[188] Za postignute izvanredne uspehe, pokazanu veštinu, heroizam i izdržljivost na bojnom polju VIII. Korpusu dodeljujemo naziv »Udarni«. Politkomesar Rade Žigić, Komandant Ivo Gošnjak. — Br. 19 — 25. XII. 1944. (Ž.) 7506

Za V. Š. Jutros 26. XII. snage XI. Korpusa u sadejstvu sa jedinicama IV. Korpusa izvršili smo napad na nepr. garnizon u Korenici u jačini 1500 leg. 392. Div. i ustaša sa tenkovima. Korenica je oslobođena i naše snage gone nepr. pravcem Ho-

---

[186] Pod pritiskom jedinica 32. NO divizije i 1 (Zagorske) NO brigade, dijelovi 1. kozačke konjičke divizije su 21. decembra 1944. napustili Kloštar i povukli se u pravcu Kalinovca i Đurđevca (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/9: depeša Štaba 10. korpusa upućena 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[187] Opširnije o tome vidi dok. br. 45 u ovoj knjizi; knj. 34, dok. br. 81, 91 i 114; knj. 35, dok. br. 3, 9, 66 i 97.

[188] Ofanziva 8. korpusa NOVJ za oslobođenje Dalmacije započela je desantom na otok Brač 11/12. septembra a završena 4. decembra 1944. oslobođenjem Knina (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45 u ovoj knjizi, knj. 33, dok. br. 64, 93, 102, 107 i 581; knj. 34, dok. br. 4, 25, 41, 49, 54, 71, 77, 81, 87, 88, 90, 106 i 110; knj. 35, dok. br. 3, 9, 54, 56, 64, 66, 75, 80, 82, 90, 97 i 106).

moljac — Babin Potok. Borbe su u toku. Rezultati slede.[189] Noću 24 na 25. XII. jedinice IV. Korpusa likvidirale su nepr. uporišta Lazina i Domagović na pruzi Zagreb — Karlovac. Ubijeno 46, zarobljeno 40 ustaša. Pljen: 1 p.k. top, 2 t. i 2 l. bacača sa 774 mine, 4 t., 2 p.a. i 4 p.mitralj., 48 pušaka, 50.000 metaka i druge spreme.[190] Između Dvora i Kostajnice uništena 2 kamiona. Ubijeno 11 Nijemaca, zarobljeno 4.[191] Nepr. ponovo počeo ofanzivne operacije u Podravini i na Bilo-gori. Dva puka I. Koz. Div. pojačani ustašama prodrli iz Đurđevca u Kalinovac — Ferdinandovac i Kloštar. 20. puk. I. ud. hrv. divizije iz Bjelovara prodro pravcem Severin — Šandrovac i spojio se kod Kloštra sa prvom kolonom. Nepr. produžava napade u pravcu Istoka. Borbe su u toku.[192] Br. 30 — 26. XII. 1944 (G.) 7545

Za XI. Korpus: DDD — Po oslobođenju Korenice odmah preduzmite sledeće. 1) Glavninom snaga XIII. i XXXV. Div. pristupite čišćenju komunikacije Čudin Klanac — Vrhovine.[193] 2) Manjim snagama izvršite diverzione napade na komunikaciju Gospić — Otočac. 3) 43. Div. angažujte na komunikaciji Ogulin — Žuta Lokva. U cilju koordinacije rada stupite s njome u direktnu vezu. Br. 33 — 26. XII. 1944 (G.) 7548

Za V. Š. K nama su stigli predstavnici G. Š. Slovenije za prihvat materijala sa obale. Transport kamionima moguć je iz

---

[189] U Korenici su se nalazili i manji dijelovi njemačke 373. legionarske divizije. Napad 13. i 35. NOU divizije na Korenicu trebalo je da počne 26. decembra, ali je neprijateljska posada napustila mjesto neposredno pred početak napada (opširnije o tome vidi dok. br. 109, 163, 165 i 166; Arhiv VII, reg. br. 1-4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. decembra 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

[190] Ustašku posadu u s. Lazini napala je Karlovačka NO brigada, a u s. Domagović — NOU brigada »Franjo Ogulinac Seljo«. Napad nije potpuno uspio, jer je veći broj ustaša uspio pobjeći (vidi dok. br. 76, 78, 97 i 110).

[191] Njemačke kamione uništile su jedinice 2. brigade 7. NOU divizije između s. Zamlače i s. Struge 24. decembra 1944. Tom prilikom one su zaplijenile 15 pušaka i drugi materijal (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa od 27. decembra 1944. pisana Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[192] Opširnije o tome vidi dok. br. 65, 69, 79, 85, 117, 158, 163, 165, 166 i 169; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 8/2, k. 1195 i 8-8/3, k. 1196, relaciju NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« i 1 (Zagorske) NO brigade.

[193] Jedinice 11. i 4. korpusa NOVJ započele su 30. decembra 1944. napad na Čudin klanac i Babin Potok, ali je, zbog nailaska na neprijateljske zasjede, zakašnjenja artiljerije i jake zime, obustavljen (opširnije o tome vidi dok. br. 109; Arhiv VII, reg. br. 1-4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. pisan Štabu 11. korpusa NOVJ).

Dalmacije preko Like na Kordun. Mi ćemo im pomoći na našem teritoriju. Prebacivanje preko komunikacije Zagreb — Ogulin je dosta teško. Mi prebacujemo u G. Kotar tako da dovodimo jedinice na Kordun, tu se obuku i ponesu jedan deo spreme sa sobom. Br. 21 — 27. XII. 1944 (G.) 7569

Za V. Š. Produžavaju se borbe na liniji Homoljac — Babin Potok.[194] Oslobođenjem Korenice ponovo uspostavljena veza sa Dalmacijom. Nepr. u jačini 1500 Nemaca i ustaša preduzeo lokalne napade na komunikacije Zagreb — Karlovac — u pravcu Kupčine i Pisarovine. Borbe u toku.[195] Zapl. 1 top. Nepr. ukupne jačine 10—12.000 Kozaka i ustaša produžio napad iz Kloštra i ušao u Pitomaču.[196] Br. 32 — 27. XII. 1944 (G.) 7580

Za IV. Korpus: Neke naše gradove uništila je savezn. avijacija bez neke naročite vojničke koristi. Od Savezn. misija tražite samo bombardovanje komunikacija kuda se kreću nepr. jedinice i manjih mjesta kad imate pouzdane podatke o koncentraciji nepr. snaga. Br. 9 — 28. XII. 1944 (G.) 7590

Za VI. Korpus: Jedinicama u Podravini ukažite svu pomoć.[197] Br. 13 — 28. XII. 1944 (G.) 7594

Za VIII. Korpus: XI. Korpus izvodi ofanzivne operacije na otseku Vrhovine — Babin Potok,[198] a IV. K. 31. XII. napada Vaganac.[199] U vezi s time pojačajte pritisak u pravcu Lapca.[200] Br. 29 — 29. XII. 1944 (G.) 7635

---

[194] i [198] Opširnije o tome vidi dok. br. 109 i 165.

[195] Riječ je o borbama koje su vođene od 26. do 28. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 103 i 127).

[196] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije ušli su u Pitomaču 25. decembra 1944 (vidi dok. br. 164; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 8-2, k. 1191 i 8-8/3, k. 1196, relacije NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« i 1 (Zagorske) NO brigade.

[197] Radi ojačanja Virovitičkog mostobrana Štab 6. korpusa NOVJ uputio je krajem decembra 1944. u rejon Virovitice 18. NOU brigadu, a početkom januara 1945. čitavu 40. NO diviziju (vidi Arhiv VII, reg. br. 7—1/2, k. 826: izvještaj Štaba 6. korpusa br. 266 upućen u januaru 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[199] i [215] Jedinice 4. korpusa NOVJ (7. i 8. NOU divizija, Unska operativna grupa, Tenkovska četa i Brdski divizion 4. korpusa), podržane Brdskim i Haubičkim divizionom 11. korpusa NOVJ, započele su 31. decembra 1944. napad na ustaše i legionare u Vagancu, Ličkom Petrovom Selu, Čelopeku (trig. 528), Vrsti i Turiji. Uprkos snažnog otpora, poslije trodnevnih borbi jedinice 4. korpusa uspjele su zauzeti sva nave-

Za V. Š. Nepr. djelovi 392. Div. protjerani iz Homoljačkog Klanca u Babin Potok. Borbe se nastavljaju.[201] 26 i 27. XII. na otsjeku Korenice jedinice XI. Korpusa ubile 163, ranile 230, zarobile 3 nepr. vojnika. Plen 1 p.m., 20 sanduka municije, 200 granata za top i ostale spreme.[202] Na otseku Zagreb — Karlovac nepr. Nemci, jeger. bat.[203] i ustaše odbačen u polazne baze. Naše snage zauzele željez. stanicu Draganići. Rezultati slede.[204] I. bojna P.T.S. izvršila ispad iz Pitomače u pravcu jugoistoka.[205] Jedinice X. Korpusa odbacile nepr. Ubijeno 60 ustaša sa zapovjednikom bojne. Plen 2 mitr., 1 laki bacač, 2 radio-stanice i ostale spreme. U odbranbenim borbama 24, 25 i 26. XII. jedinice X. Korpusa nanijele su neprijatelju u Podravini velike gubitke. I naši gubitci su osjetni.[206] Br. 37 — 29. XII. 1944 (G.) 7643

Za V. Š. — U akciji u Podravini učestvuju: 2. brigada I. Koz. div. sa 5. i 6. pukom, 20. puk I. Hrv. ud. div., 1. puk PTS, V. ust. zdrug, dio oružničke škole iz Bjelovara, svega 10.000

---

dena mjesta i pritom su nanijele neprijatelju slijedeće gubitke: ubile 246, zarobile 31 vojnika i oficira, dok je broj ranjenih nepoznat. Zaplijenile su: 30 puškomitraljeza (od toga 12 šaraca), 3 teška mitraljeza, 284 karabina, 2 haubice, 3 teška minobacača, 5 lakih minobacača, 6 šmajsera, preko 1.000 granata za haubice i mine za minobacače, 66.000 metaka, 770 ručnih bombi, 3 radio-stanice, 6 telefona, 300 ćebadi i mnogo drugog materijala. Gubici jedinica 4. korpusa bili su: 41 mrtav i 239 ranjenih. (Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 1-1/2, k. 814; reg. br. 2-68/1, k. 828; reg. br. 1/12, k. 1616: izvještaje štabova 7. i 8. NOU divizije i Unske operativne grupe pisane 5. i 7. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ.)

[200] U pravcu Gornjeg Lapca vršila je pritisak 20. NOU divizija (vidi dok. br. 75 i 93; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[201] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije napustili su Homoljački klanac 29. decembra 1944. pod pritiskom jedinica 13. i 35. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa od 30. decembra 1944. pisana Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[202] Prema depeši koju je Štab 11. korpusa uputio 28. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, jedinice 13. i 35. NOU divizije imale su u borbama 26. i 27. decembra 37 mrtvih i 78 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10).

[203] Odnosi se na lovački bataljon.

[204] Željezničku stanicu u selu Draganići zauzela je Karlovačka NO brigada 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 72 i 168).

[205] Opširnije o tome vidi dok. br. 163 i 164.

[206] U borbama na sektoru Pitomača — Kozarevac od 24. do 26. decembra 1944. jedinice 32. NO divizije imale su 40 poginulih, 35 ranjenih i 20 nestalih (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/9, depeša Štaba 10. korpusa od 29. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

do 12.000 ljudi. Vjerovatna namjera likvidacija ruskog mostobrana kod Virovitice, a možda uspostavljanje komunikacije duž desne obale Drave.[207] Iz ozbiljnog izvora imamo podatke da bi uskoro imala otpočeti i akcija prema Čazmi.[208] Za sada na liniji Vrbovec — Lupoglav — Popovača — Voloder primjećeno prikupljanje 21. puk. i jedan dio I. hrv. ud. div.,[209] djelovi I. gor. zdruga, I. donski puk i I. bojna brzog zdruga, svega oko 4.500 ljudi sa 12 oruđa. — Br. 1 — 30. XII. 1944. (G.) 7647

Za V. Š. Prema provjerenim podatcima u nedavnim borbama uništen 383. puk. 373. Div., ima sada samo 384. puk na pravcu Bihać — Lapac.[210] Od 264. div. uništeno je sve osim nekih djelova koji su još 15. XI. izvučeni iz Knina za Bihać.[211] Ova divizija je imala tri puka, pa je mogućno da je jedan kombinovan izvučen iz divizije.[212] Br. 23 — 30. XII. 1944 (G.) 7669

Za VIII. Korpus: Izvjestite sa kojim nepr. jedinicama vodite borbu u Dolini Une.[213] Br. 25 — 30. XII. 1944 (G.) 7671

---

[207] Namjera neprijatelja bila je da onemogući vezu između jedinica NOVJ i Crvene armije i da likvidira virovitički mostobran (opširnije o tome vidi dok. br. 33, 51, 63, 65, 69, 79, 85 i 117; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[208] Podaci o namjerama neprijatelja da preduzme ofanzivne operacije prema Čazmi nisu bili tačni. Glavninu svojih snaga neprijatelj je u drugoj polovini decembra 1944. i u januaru 1945. angažovao u borbama protiv jedinica 6, 10. i 12. korpusa NOVJ i dijelova 233. divizije Crvene armije, s namjerom da likvidira virovitički mostobran (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 24/3 i 9/4, k. 557: izvještaje koje je Štab 10. korpusa pisao 18. i 27. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[209] O rasporedu 1. ustaško-domobranske divizije u decembru 1944. vidi dok. br. 167.

[211] O izvlačenju njemačkih jedinica sa područja Knina ka Bihaću vidi dok. br. 27, objašnjenje br. 8.

[212] Njemačka 264. pješadijska divizija imala je u svom sastavu 891, 892. i 893. pješadijski puk. U septembru 1944. formirana je od ovih pukova ojačana pukovska grupa i upućena iz Dalmacije u rejon Beograda (opširnije o tome vidi knj. 33, dok. br. 85; knj. 34, dok. br. 115; Arhiv VII, reg. br. 2-4, k. 74 A).

[213] Dvadeseta divizija 8. korpusa NOVJ vodila je tada borbe u rejonu Gornjeg Lapca protiv dijelova 384. puka njemačke 373. legionarske divizije (vidi dok. br. 75 i 93; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

Za V. Š. Maršalu Jugoslavije Josipu Brozu-Titu —

U ime boraca, podoficira, oficira i polit. komesara NOV i PO Hrvatske, upućujemo Vam iskrene čestitke k **Novoj 1945 godini** u kojoj će pod Vašim mudrim rukovodstvom naša zemlja biti oslobođena. Veliki vojnički i politički uspjesi, koji su postignuti pod Vašim neposrednim rukovodstvom u prošloj 1944 godini, daće nam snage, da u završnim borbama oslobođenja naše demokratske, federativne Jugoslavije, još pojačamo nemilosrdnu borbu protiv njemačkog okupatora i domaćih izdajnika.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Rade Žigić

Komandant general-lajtnant
Ivo Gošnjak

Br. 32 — 31. XII. 1944 (G.) 7707

Za IV. Korpus: 34. divizija IV. Korpusa u posljednje vrijeme u borbama nanijela je neprijatelju velike gubitke.[214] U svome radu pored vidnih rezultata pokazala je prodornost i hrabrost, kao i umješnost u borbi kod boraca i rukovodilaca. Priznajući visoku borbenu vrijednost 34. Divizije dodijeljujemo joj naziv »Udarna«. General-lajtnant Gošnjak, Politkomesar Žigić. Br. 34 — 31. XII. 1944 (G.) 7709

Za V. Š. Otpočele su ofanzivne operacije IV. Korpusa na sektoru Bihaća. Oslobođeno je Ličko Petrovo Selo i borbe se vode oko Vaganca, gdje neprijatelj pruža jak otpor.[215] Borbe se vode i na osiguranju prema Bihaću. U Žumberku lokalne borbe sa Nijemcima kod Izimja.[216] U Lici jedinice XI. Korpusa vodile su borbe oko Leskovca.[217] U Istri, G. Kotaru i Primorju

---

[214] Opširnije o tome vidi dok. br. 6, 22, 28, 29, 39, 59, 66, 72, 76, 78, 97, 103 i 110 u ovoj knjizi; knj. 35, dok. br. 6, 19, 93 i 97.

[216] O borbama na Žumberku od 27. do 29. decembra 1944. vidi dok. br. 103, 110, 168 i 169; Arhiv VII, reg. br. 2/2, k. 1225: izvještaj Štaba 34. divizije od 5. januara 1945. upućen Štabu 4. korpusa NOVJ.

[217] Riječ je o borbi koja se vodila 30. decembra 1944. kod sela Plitvički Leskovac, gdje su dijelovi njemačke 392. legionarske divizije napali iz zasjede 2. bataljon 3. brigade 35. NOU divizije i 1. brigadu 8. divizije 4. korpusa NOVJ. Gubici 35. NOU divizije bili su 4 mrtva i 11 ranjenih, a 8. NOU divizije 15 mrtvih, 17 ranjenih i 10 nestalih (vidi Arhiv VII, reg. br. 1-4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

na komunikacijama i u lokalnim sukobima 27. XII. izbačeno iz stroja oko 60 ustaša i legionera.[218] Sektor X. Korpusa bez promjene. U Podravini nije bilo borbi. 24. i 27. XII na glavnoj pruzi dignuta dva vlaka kod Kraljevca. 25. XII. dignut jedan ustaški transport između Dugog Sela i Ostrne. Uništeno 5 vagona i lokomotiva sa 22 mrtva i 25 ranjenih. 28. XII. rušena pruga Sunja — Kostajnica a 29/30. XII. dignut jedan pancer na stanici Velika Gorica.[219] Br. 35 — 31. XII. 1944 (G.) 7710

[218] Riječ je o gubicima koje su neprijatelju nanijele jedinice 43. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa pisane 27, 28, 29. i 30. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[219] Na pruzi Zagreb — Kutina diverzije su izvršili dijelovi 3, a na pruzi Sunja — Kostajnica i kod Velike Gorice dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

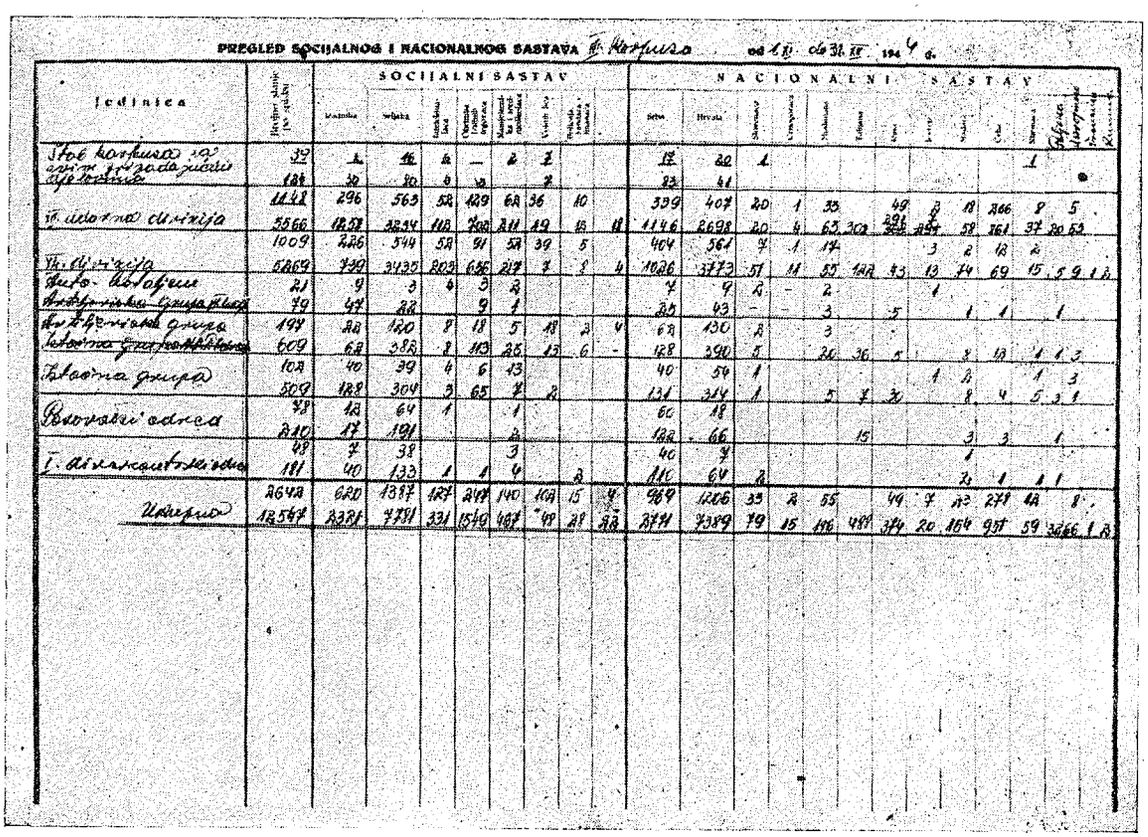

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA [illegible] od 1. I. do 31. XII 194[illegible] g.

Jedinica	Broj	SOCIJALNI SASTAV								NACIONALNI SASTAV												
		muško	žensko							Srba	Hrvata											
Stab korpusa sa ostalim [illegible]	39	1	16	6	—	2	7			12	22	1									1	
	184	30	80	0	12		2			22	41											
[illegible]	1422	296	563	58	429	68	36	10		339	407	20	1	35		49	3	18	266	8	5	
	3566	1257	3234	118	300	211	19	15	11	1146	2698	20	4	63	303	328	194	58	161	37	30	53
[illegible]	1009	226	544	58	91	58	39	5		404	561	4	1	14			3	2	18	2		
[illegible]	5869	799	3435	803	686	217	7	1	4	1026	3773	51	11	55	122	43	13	14	69	15	5	9 1 2
[illegible]	21	9	3	4	5	2				7	9	2	-	2			1					
[illegible]	79	47	28		9	1				35	43	-	-	3		5		1	1		1	
[illegible]	197	28	120	8	18	5	18	3	4	68	130	2		3		-						
[illegible]	609	68	388	8	113	26	13	6	-	128	390	5		30	36	5		8	18	1	1	3
[illegible]	108	40	39	4	6	13				40	54	1					1	2		1		3
	509	188	304	3	65	7	2			131	314	1		5	7	3		8	4	5	3	1
[illegible]	78	18	64	1		1				60	18											
	210	17	191			2				188	66				15			3	3	1		
[illegible]	48	7	38			3				40	9							1				
	181	40	133	1	1	4		2		116	64	2						2	1	1	1	
	2642	680	1387	127	217	140	109	15	4	969	1206	33	2	55		49	7	22	279	42	1	
Ukupno	12567	3281	7791	331	1549	481	99	28	28	3791	7389	79	15	196	489	384	20	164	951	59	36	66 1 2

Fotokopija dokumenta br. 113

BR. 113

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 6. KORPUSA NOVJ OD 31. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SAS

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjo.	Vojnih lica	Policaja, žandara i finanaca	
Štab korpusa sa svim pripadajućim djelovima	39[3] 124	8 30	16 80	6 4	3	2	7 7		
XII. udarna divizija	1148 5566	296 1258	563 3234	52 112	129 702	62 211	36 19	10 12	18
XL. divizija	1009 5269	226 739	544 3435	52 203	91 656	52 217	39 7	5 8	4
Auto-bataljon	21 79	9 47	3 22	4	3 9	2 1			
Artiljeriska grupa	197 609	22 62	120 382	8 8	18 113	5 25	18 13	2 6	4
Istočna grupa[2]	102 509	40 128	39 304	4 3	6 65	13 7	2		
Posavski odred	78 210	12 17	64 191	1		1 2			
I. diverzantski odred	48 181	7 40	38 133	1	1	3 4		2	
Ukupno	2642 12547	620 2321	1387 7781	127 331	247 1549	140 467	102 48	15 28	4 22

[1] Dokumenat, bez potpisa (formular štampan, nazivi jedinica i cifre pisani mastilom), u Arhivu VII, reg. br. 32-2/2, k. 475.

[2] Istočna grupa NOP odreda. U njenom sastavu bili su tada Požeški i Diljski NOP odred. Podravski NOP odred koji je ranije bio

TAVA VI. KORPUSA OD 1. XI. do 31. XII. 1944 god.

NACIONALNI SASTAV														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Mađara	Čeha	Nijemaca	Poljaka	Ukrajinaca	Francuza	Rumuna
17 83	20 41	1								1				
339 1146	407 2698	20 20	1 4	33 63	308	49 291	2 7	18 58	266 861	8 37	20	5 53		
404 1026	561 3773	7 51	1 11	17 55	122	43	3 13	2 74	12 69	2 15	5	9	1	2
7 25	9 43	2 —	— —	2 3		5	1	1	1		1			
62 128	130 390	2 5		3 20	36	5		8	12	1	1	3		
40 131	54 314	1 1		5	7	30	1	2 8	4	1 5	3	3 1		
60 122	18 66				15			3	3		1			
40 110	7 64	2						1 2	1	1	1			
969 2771	1206 7389	33 79	2 15	55 146	488	49 374	7 20	23 154	278 951	12 59	32	8 66	1	2

u sastavu Grupe rasformiran je a njegovo ljudstvo ušlo je u sastav jedinica Korpusa Narodne odbrane. Osječki NOP odred bio je tada također u fazi rasformiranja (vidi dok. br. 11).

[3] Cifra u brojiocu označava broj rukovodilaca, a cifra u imeniocu broj boraca.

BR. 114

IZVJEŠTAJ ŠTABA 8. KORPUSA OD 31. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O OSLOBOĐENJU DALMACIJE I O POLITIČKOJ SITUACIJI I RADU NA TERENU I U JEDINICAMA[1]

ŠTAB
VIII UDARNOG KORPUSA NOVJ
31 decembra 1944 g.

POLITIČKOM KOMESARU GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE

Prilažem Vam izvještaje politkomesara divizija i politkomesara Artiljerijske grupe.[2] Neki su izvještaji od prošlog mjeseca tj. u zakašnjenju zbog operacija koje su jedinice vodile ovog i prošlog mjeseca. Svi ovi izvještaji dostavljeni su u jedan primjerak C.K.K.P.H.[3] i Oblasnom Komitetu K.P.H. za Dalmaciju.

U posljednjim borbama u Dalmaciji sve su naše jedinice učestvovale i uglavnom povoljno su izvršile sve postavljene kako vojničke tako i političke zadatke.[4] Ulazak u gradove bez značajnijih i većih političkih i disciplinskih grešaka i pravilan odnos naspram hrvatskog stanovništva, neprijateljski raspoloženog ili pasivnog u okolini Dubrovnika, Imotskog, Ljubuškog, Drniša i pravilan odnos naspram srpskog stanovništva u Kninskoj Krajini, gdje je četnički uticaj bio vrlo velik, potvrđuju dobru političku svijest naših jedinica. Velike i potpuno uspješne bitke u oslobođavanju Dalmacije kod boraca i rukovodilaca stvorile su samopouzdanje, sigurnost, a proglašenje čitavog Korpusa »Udarnim«[5] nov polet i zadovoljstvo, koje treba iskoristiti u daljnjem organizacionom sređivanju i učvršćivanju i političkom uzdizanju naših jedinica. Sve ovo, tj. velike pobjede i velika priznanja tim pobjedama utiču da kod

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 21-1/4, k. 552.

[2] Izvještaje političkih komesara 20. i 26. NOU divizije i Artiljerijske grupe redakcija objavljuje u ovoj knjizi (vidi dok. br. 94, 102 i 125). Izvještaje političkih komesara 9. i 19. NOU divizije za decembar 1944. redakcija nije mogla pronaći.

[3] Centralni komitet Komunističke partije Hrvatske

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 75, 93, 94, 98 i 111.

[5] Korpus je dobio naziv »udarni« naredbom Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 25. decembra 1944 (vidi dok. br. 111 i Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/8).

nekih naših političkih i vojničkih rukovodioca u procjenjivanju uspjeha nema uvijek dovoljno samokritičnosti i skromnosti.

Oslobođenjem Dalmacije naš Korpus dobio je punu teritorijalnu cjelinu, slobodnu teritoriju sa komunikacijama, saobraćajnim vezama, velikim gradovima kao važnim političkim i privrednim centrima. Tako je stvorena nova situacija kako za rukovodioce u divizijama tako i sam Štab Korpusa, njegove ustanove, vojno-pozadinsku vlast. Ovakva nova situacija i pred političke komesare stavila je mnogo novih zadataka pa i neke nove probleme.

Od osnivanja Korpusa[6] pa sve do pred borbu za Knin[7] nikad i nigdje nisu učestvovale sve četiri naše divizije istovremeno i zajedno po jednom istom neposrednom zadatku. Bitka za oslobođenje Knina i Kninske Krajine pokazala je izvjesnu podvojenost i međusobno nerazumijevanje samih štabova divizija što se jasnije uočilo naročito pri procjeni učešća u operacijama, evakuaciji materijala itd. Prijašnji podvojeni rad naših divizija, njihov gotovo samostalan život, vrlo rijetki međusobni sastanci štabova divizija odrazili su se u nedovoljnom čvrstom međusobnom jedinstvu naših štabova divizija. Odnosi između Artiljerije, Tenkovske brigade, Narodne odbrane, jedinica Vojno-pozadinske vlasti, Narodne milicije i pješadijskih operativnih jedinica nisu razvijeni u dovoljnom međusobnom poštivanju, zajedničkom priznanju i pravilnom razumijevanju. Politički komesari moraće ovaj zadatak svijesnije i svestranije riješavati. Sve ovo nije dobilo ozbiljne forme, ali s obzirom da se radi o jedinstvu vojske i o pravilnim odnosima među našim drugovima rukovodiocima i borcima potrebno je ovaj nedostatak imati u vidu. Češći sastanci štabova divizija sa štabovima spomenutih jedinica, zajednička savjetovanja svih tih jedinica i Štaba Korpusa, političko naglašavanje važnosti jedinstva vojske, nove operacije koje stoje pred nama sve će to doprinijeti da se ovaj nedostatak otkloni.

Osim XXVI Divizije sve naše jedinice zadržale su više ili manje neke osobine partizanskih krupnijih jedinica. Neshvatanje značaja komunikacija, neiskorištavanje svih saobraćajnih mogućnosti, nedovoljno korištenje telefonsko-telegrafskih veza, politički i vojnički život i rad u garnizonima, ponašanje i život u većim gradovima Split, Šibenik, Zadar, Dubrovnik, sporije i nepotpuno iskorištavanje zarobljenoga oružja

[6] Korpus je formiran 7. oktobra 1943. naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ (vidi knj. 20, dok. br. 51).

[7] O borbama za Knin vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 75 i 111; Arhiv VII, reg. br. 10-1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ.

itd. sve su to naši sadašnji zadaci. Dobar dio ovih nedostataka otklanja se i otkloniće se mnogobrojnim kursevima koji se održavaju uz Štab Korpusa, Divizije, Brigade i daljnjim proširavanjem tih kurseva.

Oslobađanjem Dalmacije omogućen je novi priliv boraca u sve naše jedinice. Najveći dolazak boraca je iz okoline Imotskog, Ljubuškog, Drniša i Kninske Krajine. Novomobilisani borci su ozbiljna pomoć i veliko pojačanje naših jedinica, tako da dolazak preko 10.000 novih boraca tokom zadnjeg mjeseca u operativne jedinice znači veliko povjerenje i priznanje Narodno-oslobodilačkom pokretu i pored toga što među novomobilisanim drugovima ima osim dobrovoljaca i takvih koji su bili pasivni tokom rata, ili služili u neprijateljskoj vojsci. Osim organizovanja širokih kampanja za pravilan prijem i odnos naspram novih drugova, pred političke komesare stavlja se kao problem da u radu sa novomobilisanim drugovima održe kontinuitet političkoga rada. Omogućiti novim borcima da shvate naše najglavnije političke događaje, bratstvo i jedinstvo slobodnih naroda federativne Jugoslavije, odluke AVNOJ-a i ZAVNOH-a i istovremeno omogućiti starijim borcima da se i nadalje usavršavaju u svome političkom uzdizanju, moći će se izvršiti na taj način ako se više osamostale i izdignu politički delegati vodova, komesari četa, što je glavni komesarski problem u političkom radu u našem Korpusu. Ovaj problem je u toliko veći što su se osim XXVI Divizije u svim drugim divizijama vodovi, čete i bataljoni dosta naglo pojačali sa novomobilisanim borcima. Pokret jedinica onemogućuje češća i šira savjetovanja brigadna i divizijska komesarska, a ponekada teže je organizovati šire političke konferencije bataljona, više bataljona ili Brigade. Dok je još Korpus sa ovakovim zadatkom kakvoga imamo sad, ovaj problem ne zapaža se tako vidno i oštro. U drugim okolnostima on će se izrazitije ispoljiti. Najzgodnije bi bilo organizovati niži Partijski kurs pri Štabu Korpusa, a možda i pri nekoj diviziji. Osim učešća politkomesara Divizije, članova Politodjela i članova Divizijskog Komiteta, kursom bi rukovodio stalan predavač uzet iz vojske ili dobijen od Oblasnog Komiteta K.P.H. za Dalmaciju. Ako svi kursevi se održavaju kod štabova divizija i Štaba Korpusa mogu biti pokretni, onda nema razloga da se i Partijski kurs, ako to izričito traži situacija, ne bi mogao kretati uz Korpus ili Diviziju. Na ovaj način u mnogome bi se mogao riješiti gornji problem.

Glavni politički zadatak jeste organizovano i široko prevaspitavanje i uzdizanje političke svijesti kod novomobilisanih boraca, naročito sa terena Kninske Krajine, Dubrovnika, Imotskog, Ljubuškog, ne može se izvršiti bez upornog i istrajnog

rada politkomesara, pomoćnika komesara, bez pomoći starijih boraca. Srbi u Kninskoj Krajini duže vremena bili su pod strašnim terorom Đujića i pod njegovim političkim uticajem. Oni vrlo teško shvataju federalnu Hrvatsku i misle da će u njoj biti tretirani kao nacionalna manjina. Četničko shvatanje da bi poslјeratna velikosrpska Jugoslavija trebala biti također federativna država sa glavnom federalnom jedinicom Srbijom, koja bi izlazila na more između Zadra i Šibenika i tako obuhvatila srpske Ravne Kotare i sve srpske krajeve do Srbije, kao i vrlo jaka federalna jedinica Slovenija, a obadvije na račun Hrvatske, uticajno je mišljenje i trebaće ga uporno razbijati. Ugled četnika je smanjen, a uticaj sada je, izgledi su da će se tako razvijati, sve povoljniji i jači.

Naša vojno-pozadinska vlast najteže se snalazi, sređuje i reorganizuje u novim prilikama. Ovdje je glavni zadatak dodjeljivanje novoga kadra iz vojnih jedinica koji će disciplinovanije izvršavati postavljene zadatke. Najveći nedostatak vojno-pozadinskih ustanova je, što samostalnim snagama vrlo malo izbacuju kadar novih rukovodioca, što i dobri rukovodioci iz vojnih jedinica češće puta izgube se po sitnim pitanjima, naročito po pitanju pravilnog ličnog života. Naša vojno-pozadinska vlast bez sumnje da ima vrlo krupnih uspjeha. Riješila je i riješava teške probleme, saobraćaj, ishranu vojske — naše najteže pitanje. Iza uspjeha postignutih u ovoj oblasti mnogo zaostaje riješavanje dezerterstva koga ima najviše na terenu Sinjske Krajine, Imotskog, Ravnih Kotara itd. Komandant grada Dubrovnika Bogdan Pecotić po političkom teoretskom znanju ravan je našem najboljem komesaru Brigade, te može samostalno riješavati sva politička pitanja koje bi mogao komesar Brigade. Dati u takvu Komandu mjesta komesara brigade ravnoga njemu znači postaviti političkog rukovodioca koji bi mogao politički da radi sa brigadom od 2.500 ljudi, a u stvari koristio bi za rad sa nekoliko otsjeka i dvije do tri stotine boraca. Možda bi najzgodnije bilo da se u ovakovim konkretnim slučajevima uvedu zamjenici komandanta ili personalni referenti, koji bi pod rukovodstvom komandanta grada vršili sve dužnosti zajedno sa drugim otsjecima u Komandi mjesta. Naši svi gradovi, tj. Split, Dubrovnik, Zadar, Šibenik imaju dobre komandante koji će moći izvršiti postavljene zadatke.[8]

U našim jedinicama izlazi vrlo veliki broj raznih novina, radio vijesti, listova koje pod rukovodstvom polikomesara iz-

[8] Iz depeša koje je Štab 8. korpusa pisao u decembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da je komandant mjesta u Splitu tada bio Dušan Jelovac, u Šibeniku — Bogdan Stupar i u Zadru — Šime Ivas (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/8 i 3/4, k. 119/2).

daju kulturno-prosvjetni odbori ili specijalno određene redakcije. Prilažem popis svih listova koji izlaze u našem Korpusu.[9] Glavni nedostatak kulturno-prosvjetnog rada jeste taj što nije rukovođen iz centra po jednom jedinstvenom planu, što se ne može postići bez jednog korpusnog lista i što u našim priredbama nedovoljno ili nikako ne koristimo kulturne tekovine iz slavne prošlosti naših naroda. Dolazak novih boraca, naročito iz sjevernih krajeva, zahtjeva široku organizaciju analfabetskih tečajeva.

Pošto prilažem izvještaje komesara divizija, a na prošlom Vašem obilasku naših jedinica iznešeni su svi ostali problemi, izvještaj obuhvata samo ono što se kroz divizijske izvještaje ne može uočiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — pukovnik
Boško Šiljegović

[9] Redakcija nije pronašla taj prilog. Pojedini primjerci listova koji su izdavani u 8. korpusu NOVJ nalaze se u Arhivu VII, reg. br. Š, k. 21.

	V O Z I L A					
Radiofona	Kamiona	Autobusa	Sanitetskih automobila	Putničkih automobila	Motocikla	Bicikla
52	53	54	55	56	57	58
	19 / 750			7 / 250	1 / 10	1
	6 / 720			3 / 360	3 / 360	
	8 / 3000		2	3	12	1
	12 / 570		1 / 150	2	15	2
19	70 / 4600	1 / 200	8 / 405	10 / 385	24 / 445	3
	65 / 14009		1 / 216	36 / 7604	13 / 801	
	50 / 4000	1 / 45	1 / 25	8 / 170	20 / 120	
19	230 / 27649	2 / 245	13 / 796	69 / 8769	88 / 1736	9

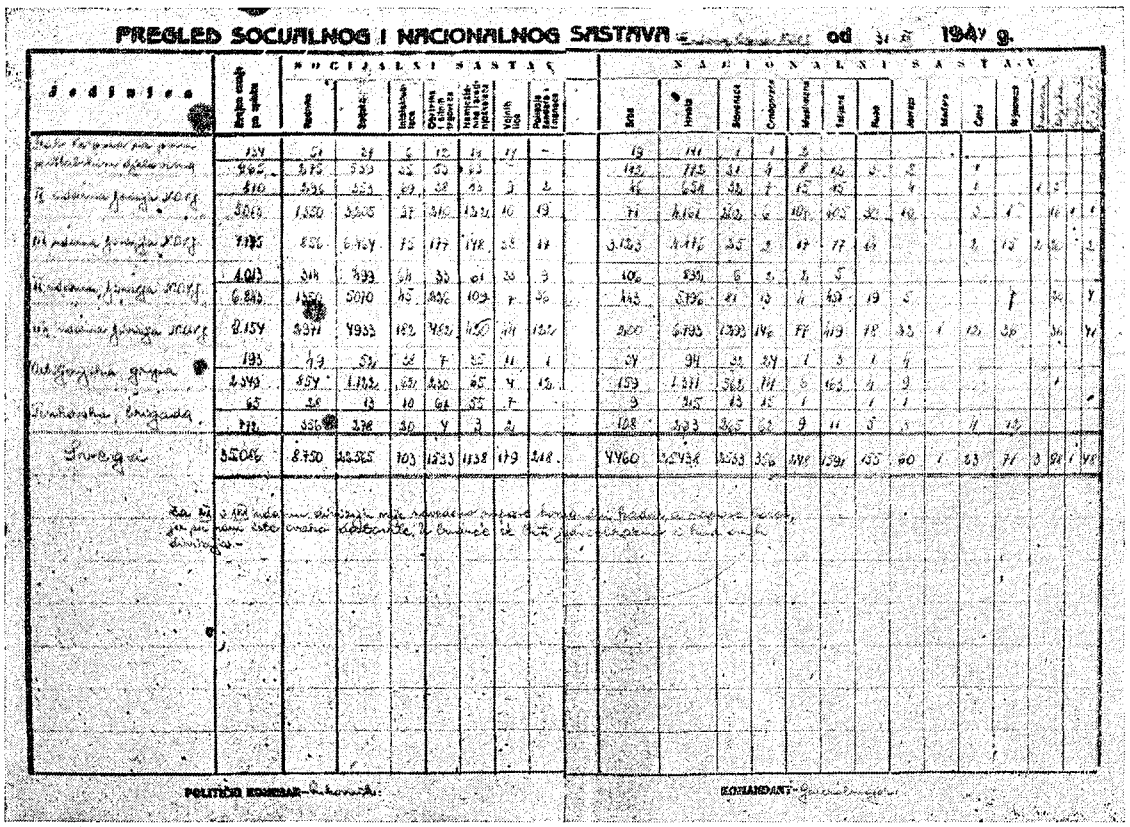

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA od 1947 g.

Jedinica	Broj. stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV: Radnici	Seljaci	Inteligencija	Činovnici trgovci	Inteligencija i trgovci	Vojnih lica	Ostalih i nepoznato	NACIONALNI SASTAV: Srbi	Hrvati	Slovenci	Crnogorci	Muslimani	Albanci	Rusi	Jevreji	Mađari	Cigani	Njemci				
Štab Korpusa	154	51	84	5	12	14	14	–	19	111	1	1	5										
9.	965	375	533	32	50	23			142	775	31	9	8	42	3	5		1					
10.	510	236	223	29	28	23	3	2	46	438	22	1	15	15		4		1		1	5		
11.	5849	1330	3405	35	346	1321	10	13	71	4461	265	2	104	902	30	10		2	1		16	1	1
12.	7195	831	6167	15	177	178	28	13	3183	4415	35	3	47	77	13			3	12	3	26		2
14.	4013	314	3333	34	30	01	30	9	106	3301	6	3	3	5									
Artiljerijska brigada	6.842	1350	5070	45	306	103	7	36	145	5196	21	13	4	69	19	5			1		30		1
15.	8.154	3371	4933	182	962	150	111	1317	200	6795	1393	14	11	413	19	33	1	13	36		34		14
18.	193	119	53	12	7	12	11	1	29	94	21	34	1	3	1	1							
Obalskoodbrambena grupa	2.343	857	1.182	63	130	65	4	42	159	1.311	365	111	5	163	1	2					1		
65.	65	24	13	10	04	12	7		9	345	13	12	1		1								
Samostalna brigada	711	336	328	30	4	3	2		108	593	345	22	9	11	3	3			11	12			
Ukupno	35046	8750	26.325	103	1533	1138	179	248	4960	26934	1553	330	199	1591	135	90	1	33	77	3	91	1	19

POLITIČKI KOMESAR

KOMANDANT

BR. 116

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 8. KORPUSA NOVJ OD 31. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

JEDINICA	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV							
		Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policaja žandara i finanaca	
Štab Korpusa sa svim prištabskim djelovima	134[2] 965	51 275	37 539	6 35	12 53	14 63	14 —	— —	
IX udarna divizija N.O.V.J.	810 5013	296 1350	353 3205	69 97	38 210	43 122	9 10	2 19	
XIX udarna divizija N.O.V.J.	7775	856	6464	75	177	148	38	17	
XX udarna divizija N.O.V.J.	1013 6843	314 1350	499 5070	64 45	33 226	61 109	33 7	9 36	
XXVI udarna divizija N.O.V.J.	9154	2971	4933	182	482	420	44	122	
Artiljerijska grupa	193 2349	49 854	52 1122	38 62	7 230	35 65	11 4	1 12	
Tenkovska brigada	65 772	28 356	13 278	10 20	61 4	55 3	7 2	—	
S V E G A:	35086	8750	22565	703	1533	1138	179	218	

Za XIX i XXVI udarnu brigadu nije navedeno napose komandni kadar, a napose borci, jer su nam iste ovako dostavile. U buduće će biti jednoobrazno i kod ovih divizija.

Politički komesar — pukovnik:

[1] Kopija originala (formular štampan, cifre i dijelovi teksta upisani mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 13-2/7, k. 517.

VIII UDARNOG KORPUSA N.O.V.J. od 31-XII-1944 g.

NACIONALNI SASTAV														
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca	Francuza	Poljaka	Grka	Ostalih
19 / 142	111 / 772	1 / 21	1 / 4	2 / 8	/ 12	/ 3	/ 2		/ 1					
46 / 71	654 / 4161	32 / 202	7 / 6	15 / 106	45 / 405	/ 30	4 / 10		1 / 3	/ 1	1	5 / 16	/ 1	/ 1
3123	4476	25	2	17	77	14			2	15	2	20		2
106 / 443	892 / 5796	6 / 81	2 / 13	2 / 4	5 / 451	/ 19	/ 5			/ 7		/ 20		/ 4
200	6793	1293	146	77	419	78	22	1	12	36		36		41
34 / 159	94 / 1371	32 / 562	24 / 74	1 / 6	3 / 163	1 / 4	4 / 9					/ 1		
9 / 108	25 / 293	13 / 265	15 / 62	1 / 9	/ 11	1 / 5	1 / 3		/ 4	/ 12				
4460	25438	2533	356	248	1591	155	60	1	23	71	3	98	1	48

Komandant — generalmajor:

[2] Cifra u brojiocu označava broj rukovodilaca, a cifra u imeniocu broj boraca.

BR. 117

NAREĐENJE ŠTABA 10. KORPUSA NOVJ OD 31. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA TURNAŠICU I VUKOSAVLJEVICU[1]

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV I POJ
Op. br. ____ 1944
Dne 31. XII. 1944

ŠTABU 33. DIVIZIJE

Poslije dužih odbranbenih bojeva[2] jedinice našeg Korpusa preći će u ofenzivu radi čišćenja i likvidacije neprijateljskih uporišta Turnašica — Vukosavljevica sa slijedećim planom napada:

XXXIII Divizija: Sa dve brigade izvršiti će napad na neprijateljski položaj Karšanj (k.262), a zatim po likvidaciji tog položaja preći na likvidaciju uporišta Turnašice s tim što će jedna brigada vršiti zaobilazni manevar, izvršiti napad na Turnašicu sa sjeverne strane.[3] Po likvidaciji Turnašice preći na likvidaciju, odnosno u zajednici sa XXXII. Divizijom likvidirati neprijateljsko uporište Vukosavljevicu.

I Zagorska brigada: Stavlja se pod komandu XXXIII Divizije, s tim što će u 17 sati 31. XII. 1944 zaposjesti položaj

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/2, k. 551.

[2] Riječ je o borbama koje su jedinice 32. NO divizije u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) brigadom vodile sa njemačkim i ustaško-domobranskim snagama od 13. decembra 1944. na pravcu: Koprivnica — Podravski Novi Grad — Virje — Đurđevac — Kalinovac — Kloštar i Bjelovar — Šandrovac — Kozarevac — Mala i Velika Črešnjevica — Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica. Opširnije o tome vidi dok. br. 48, 51, 63, 65, 68, 69, 79, 86 i 111; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[3] Zapovješću Štaba 33. NO divizije napad na Karšanj (trig. 262) i Turnašicu bio je povjeren 2. i 3. NO brigadi. Uočivši namjere Štaba 10. korpusa NOVJ, neprijatelj je 1. januara 1945. napao položaje jedinica 32. NO divizije i prisilio je da se povuče na prihvatne položaje

III brigade XXXIII Divizije, a Štab Zapadne Grupe javiti će se sa svojim dijelovima kod Štaba Korpusa.

XXXII Divizija: Izvršiti će jednovremeno napad na k. 235, povratiti je u svoje ruke, a zatim produžiti sa likvidacijom uporišta Vukosavljevica.

XVIII brigada XL Divizije: Sa jednim bataljonom izvršiti će preko Lozana izviđanje i pritisak na Stari Gradac, istovremeno kada će i jedinice XXXII i XXXIII Divizije vršiti napad na uporišta.[4]

Štab X Korpusa nalaziti će se na istom mjestu, tj. Zrinska.

Sa napadom početi u 22 sata 31. XII. 1944 godine.[5] Pri tome voditi računa da napad bude jednovremen.

Neprijateljske snage na položajima Karšanj — Turnašica — Vukosavljevica, jedna pukovnija (3 bojne).[6]

Po prijemu ovog naređenja, jedinice će izvršiti sva potrebna izviđanja radi uspješne likvidacije.

---

na liniji k. 245, k. 231. Istog dana neprijatelj je odbacio i dijelove 33. NO divizije, koji su napadom na Karšanj (trig. 262) i na Otrovanski brijeg (k. 275) trebali da olakšaju položaj 32. divizije. Drugog januara neprijateljske snage nastavile su nastupanje pravcem Špišić-Bukovica — Virovitica. Angažovanjem glavnine svojih snaga na tom pravcu protiv jedinica Crvene armije, neprijatelj je oslabio svoj desni bok na odsjeku Vukosavljevica — Sedlarica. U toj situaciji Štab 10. korpusa NOVJ naredio je štabovima 32. i 33. divizije i 1 (Zagorskoj) brigadi da pređu u protivnapad na pravcu Vukosavljevica — Sedlarica — Stari Gradac i Zidine — Špišić-Bukovica i time oslabe neprijateljski prodor ka Virovitici. Poslije dvodnevnih ogorčenih borbi, jedinice 10. korpusa slomile su otpor neprijatelja i zauzele Vukosavljevicu, Turnašicu, Sedlaricu, Karšanj i Špišić-Bukovicu i prisilile neprijatelja na povlačenje prema Pitomači. Opširnije o tome vidi dok. br. 126, 168 i 169; Arhiv VII, reg. br. 24/3 i 40/3, k. 557: izvještaje Štaba 10. korpusa upućene 5. i 18. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[4] O učešću 18. NOU brigade u tim borbama vidi Arhiv VII, reg. br. 7—1/2, k. 486: opšti vojno-organizacioni izvještaj Štaba 6. korpusa, upućen u januaru 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[5] Prema izvještajima koje je Štab 10. korpusa poslao 5. i 18. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ, napad jedinica 33. NO divizije započeo je 1. januara (Arhiv VII, reg. br. 40/3 i 24/3, k. 557).

[6] Navedene položaje držala je 20. pukovnija 1. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 167).

Po izvršenoj likvidaciji neprijateljskog uporišta Turnašica — Vukosavljevica, i Karšanj, XXXII Divizija zadržati će se na sektoru Turnašica — Vukosavljevica, a XXXIII Divizija sa jednom brigadom Karšanj.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, pukovnik:
S. O.

Komandant, general-major:
Vlado Matetić

(M.P.)

[7] Četvrtog januara 1945. jedinice su zauzele slijedeći raspored: 32. NO divizija u rejonu s. Špišić-Bukovica, 33. NO divizija u rejonu s. Turnašica — Sedlarica, a 1 (Zagorska) NO brigada u rejonu s. Vukosavljevica (Arhiv VII, reg. br. 24/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 18. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

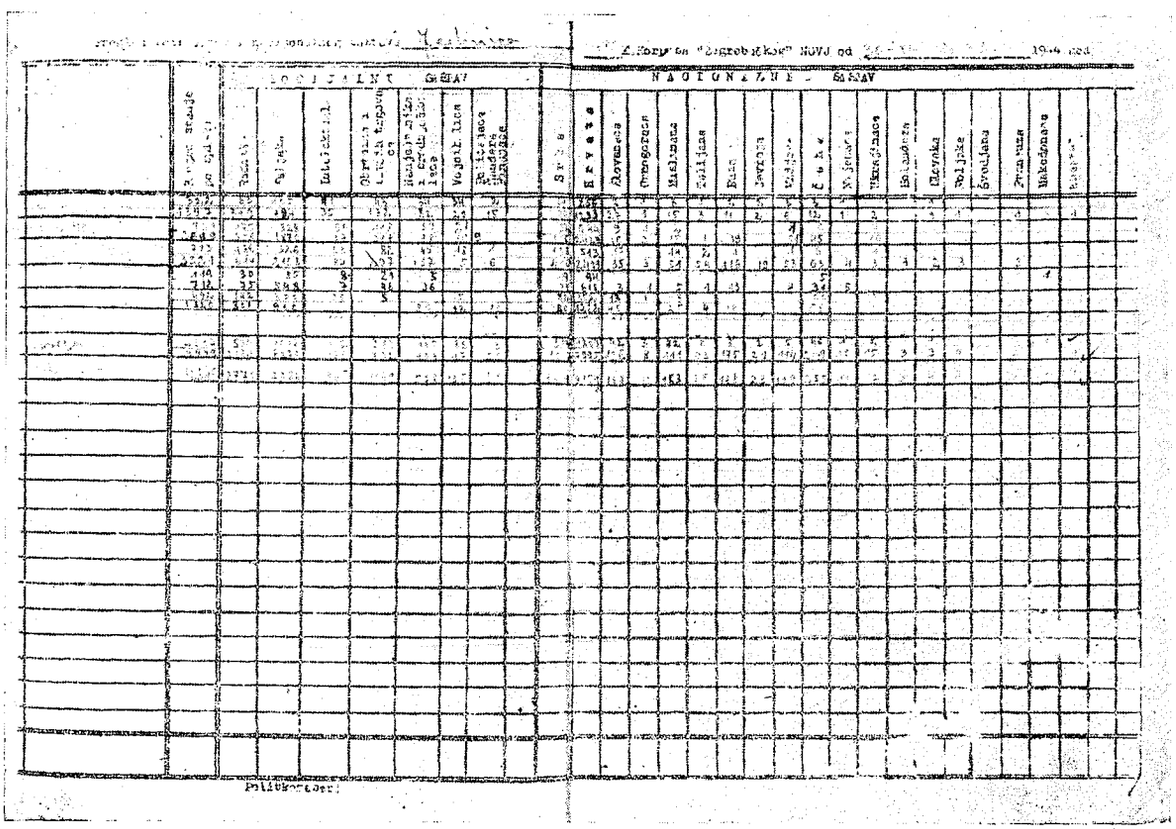

Fotokopija dokumenta br. 120

BR. 120

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 10. KORPUSA NOVJ OD 31. DECEMBRA 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA JEDINICA X. KOR

Redni broj		Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV							NACI-		
			Radnika	Seljaka	Intelektual.	Obrtnika i sitnih trgovaca	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca Žandara Finanaca	Srba	Hrvata	Slovenaca
	Štab korp. sa delovima	322[2]	63	105	41	43	34	34	2	41	256	3
		1397	319	724	35	132	82	20	15	80	1233	27
	32 divizija	751	175	328	50	118	59	21		87	644	9
		2699	358	1870	57	317	78	10	9	16	2423	16
	33 divizija	713	186	326	53	82	47	18	1	158	513	17
		3321	614	2158	84	297	157	5	6	410	2499	35
	Istočna grupa	119	30	55	8	21	5			19	94	
		712	75	548	7	46	36			31	618	3
	Zapadna grupa	492	142	300	30	5		15		82	352	13
		1820	808	900			80	12	20	450	1222	45
	SVEGA	2397	596	1114	182	269	145	88	3	387	1859	42
		9949	2174	6270[3]	183	792	433	47	50	1087	7995	125
	UKUPNO	12346	2770	7384	365	1061	578	135	53	1474	9854	168

Politkomesar

[1] Dokumenat, bez potpisa (formular umnožen na geštetneru, nazivi jedinica i cifre upisani olovkom), u Arhivu VII, reg. br. 14/2, k. 552.

PUSA „ZAGREBAČKOG" NOVJ OD 30-XI — DO 31-XII-1944 GOD.

O N A L N I S A S T A V

Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Nijemaca	Ukrajinaca	Holanđeza	Slovaka	Poljaka	Šveđana	Francuza	Makedonaca	Bugara
1	8	1	2	2	3	3	1			1					
1	15	3	11	2	6	12	1	2		1	1		1		1
1	2				1	6		1							
3	15	1	19		51	45		10							
	14	2	1		1	6		1							
3	51	54	116	19	53	63	4	3	3	2	3		3		
						5								1	
1	5	1	13		4	31	5								
1	18					26									
	25	4	16			58									
3	42	3	3	2	5	46	1	2		1				1	
8	111	63	175	21	114	209	10	15	3	3	4		4		1
11	153	66	178	23	119	255	11	17	3	4	4		4	1	1

[2] Cifra u brojiocu označava broj rukovodilaca, a cifra u imeniocu broj boraca.

[3] Pogrešno zbrojeno; treba: 6 200.

BR. 121

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 11. KORPUSA NOVJ ZA DECEMBAR 1944. GODINE[1]

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA

Redni broj	Jedinica	Brojno stanje po spisku	SOCIJALNI SASTAV						
			Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika sitnih trgov.	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica	Policajaca žandara finansa
1	Štab i pri štabu	95[3] 176	18 45	34 85	11 12	3 8	16 23	13 3	
2	I. Aerobaza Hrvatske	28 69	9 9	16 60	2 —		1 —		
3	13. divizija	872 2678	518 1563	114 566	51 50	96 251	37 123	28 36	28 79
4	35. divizija	900 2600	383 1106	369 1247	44 48	40 111	35 68	28 18	1 2
5	43. divizija	759 1928	357 844	337 1008	24 26	6 19	30 30	4 1	1 —
6	Grupa odreda P. G[2].	205 500	150 344	26 94	3 2	12 31	13 29	— —	1 —
7	Grupa odreda 43. divizije	74 138	26 39	47 94	1 —	— 1	4		
8	Artiljeriski divizion XI.	56 136	47 103	— 8	1	3 10	3 13	1 1	2
	Ukupno	2989 8225 11.214	1508 4053 5561	943 3162 4105	136 139 275	160 441 601	135 290 425	74 59 133	33 81 114

[1] Dokumenat, bez potpisa (pisan mastilom i olovkom), u Arhivu VII, reg. br. 22-1/7, k. 569 A.

JEDINICA XI. KORPUSA ZA MJESEC DECEMBAR 1944.

NACIONALNI SASTAV												
Srba	Hrvata	Slovenaca	Crnogoraca	Muslimana	Talijana	Rusa	Jevreja	Madara	Čeha	Njemaca	Poljaka	
52 68	42 108		1 —									
14 46	13 23		1 —									
188 176	655 2273	8 30	7 2	2 15	2 129	9 20	1 2		9	1	21	
528 1174	360 1318	1 10	2 2	4 46	3 27		2 5				18	
24 17	658 1712	5 6	2 —	1	64 168	6 21			2	1		
70 99	128 324	1 5	1	1	5 70				1			
	74 125		— 2		11							
17 13	38 116	1 —		2	3						2	
893 1593	1968 5999	16 51	14 6	6 65	74 408	15 41	3 7			— 2	— 41	
2486	7967	67	20	71	482	56	10		12	2	41	

[2] Primorsko-goranskih

[3] Cifra u brojiocu označava broj rukovodilaca, a cifra u imeniocu broj boraca.

BR. 122

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA LJUDSTVA 7. NOU DIVIZIJE ZA DECEMBAR 1944. GODINE[1]

P R E

SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA VII UD. DIVIZIJE IV. KOR-

Redni broj	JEDINICA		Brojno stanje po spisku	Socijalni sastav					
				Radnika	Seljaka	Intelektualaca	Obrtnika i sitnih trgov.	Namještenika i srednjoškolaca	Vojnih lica
1	Štab i prištablje	Komandni sastav	50	5	17	7	5	10	6
		boraca	314	65	228	5	1	12	
2	I Udarna brigada	komandni sastav	326	17	276	3	9	17	3
		boraca	1.118	70	1.118	2	20	16	1
3	II Udarna brigada	komandni sastav	341	34	253	2	29	17	5
		boraca	1.144	78	925	13	96	25	1
4	III brigada	komandni sastav	379	14	327	3	17	16	2
		boraca	1.190	39	1.059	15	61	16	
5	Partiz. Odred Banije	komandni sastav	82	6	67	2	4	3	
		boraca	323	5	300		10	7	1
6	Artiljerijski divizion	komandni sastav	109	5	83	2	10	6	1
		boraca	223	4	201	1	12	5	
7	Inžinjerski bataljon	komandni sastav	34	7	24			2	1
		boraca	146	24	115	4		3	
8	Četa za vezu divizije	komandni sastav	45	6	36	1		2	
		boraca	102	9	92			1	
9	Sanitetska četa	komandni sastav	13		8		4	1	
		boraca	73	1	69		2	1	
U k u p n o		komandni sastav	1.379	94	1.091	20	78	74	18
		boraca	4.633.	296[2]	3.999[3]	40	202	87[4]	3

Politkomesar—potpukovnik,
Uroš Krunić

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original (pisan na mašini, latinicom, cifre mastilom) u Arhivu VII, reg. br. 18/5, k. 813.

[2] Pogrešno zbrojeno; treba 295.

G L E D

PUSA NOV. JUGOSLAVIJE ZA MJESEC DECEMBAR 1944 GOD.

	Nacionalni sastav													
Policaja, žandara i finanaca	Srba	Hrvata	Muslimana	Crnogoraca	Slovenaca	Čeha	Rusa	Talijana	Jevreja	Poljaka	Danaca	Madara	Bugara	Nijemaca
	37	10							3					
	233	39			3	3	5	23	8					
1	308	11			3		2		1			1		
	845	149	8		2	5	56	39	13			1		
1	257	76			2		1	1	4					
6	563	496	15			3	28	32	6	1				
	342	28	1				1	2	4			1		
	825	243	5	1	4		37	59	11	1	1	2	1	
	77	4	1											
	304	16			1		1							1
2	97	9		1					2					
	169	26	2					20	6					
	31	2			1									
	116	15					7	6	2					
	40	5												
	88	6					1	6	1					
	13													
	71	2												
4	1202	145	2	1	6		4	3	14			2		
6	3214	992	30	1	10	11	135	185	47	2	1	3	1	1

SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Komandant—potpukovnik,
Mil.[5] Pavlović

[3] Treba da piše 3 998.
[4] Treba da piše 86.
[5] Milan

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. NOU DIVIZIJE OD 31. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO ZA VOJVODINU O BORBAMA KOD MOŠLAVINE, ĐURĐEVCA, PITOMAČE I ĐAKOVA[1]

ŠTAB
XVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Op. Broj: 136.
31 decembra 1944 godine.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE

1. 27 o. m. oko 14 časova neprijatelj ponovo je izvršio pokušaj ispada iz Moslavine u pravcu naših jedinica, u jačini 350 do 400 vojnika (ustaše izmešani sa nešto Nemaca).[2] Jedinice I. brigade (jača isturena odelenja) u jačini jednog bataljona, koje su bile postavljene i dobro ukopane na liniji Martinci pustara — Krčenik [Moslavački] pustile su neprijatelja na blisko otstojanje bez da su davale prije toga otpor, a po dolasku neprijatelja na sasma blisko otstojanje otvorile su jaku vatru iz svih raspoloživih automatskih oruđa, tako da je neprijateljski pokušaj napada na naše položaje bio posle vrlo kratke ali žestoke borbe potpuno slomljen, a neprijateljske jedinice razbijene i proterane pravo u Moslavinu. Pri ovoj uspešno izvršenoj odbrani, vrlo efikasno dejstvovali su minobacači jedinica I brigade, nanevši svojom preciznom vatrom neprijatelju veće gubitke. Prema naknadnom provjeravanju od meštana iz Moslavine, neprijatelj je u toku ove akcije imao 30 mrtvih i oko 40 ranjenih vojnika. Izvestan broj ovih mrtvih i ranjenih vojnika neprijatelj je ostavio neizvučene na bojištu.

   Od 27. do 30. o. m. neprijatelj iz Moslavine u pravcu jedinica I brigade nije ispoljavao uopšte nikakovu aktivnost.

2. 29 o. m. neprijatelj iz Đurđenovca jačim snagama, sa tri koncentrična pravca, pokušao je izvršiti upad u Feričance, ali je posle kraće borbe od strane II bataljona II brigade pokušaj neprijatelja suzbijen i neprijatelj proteran do samog Đurđenovca. Na sektoru Crnac — Lužnjak istoga dana

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 56-1/3, k. 951.

[2] Opširnije o tome vidi dok br. 84.

neprijatelj je aktivno dejstvovao svojim teškim bacačima na položaje III bataljona II brigade. Kao odgovor na to, jedna četa III bataljona uputila se sa dva teška bacača u pravcu neprijatelja, prikrivenim pravcem, i na neprijatelja iz neposredne blizine izbacila izvestan broj mina. Po izveštaju jedne žene, koju je izviđačka patrola ovog bataljona uhvatila, neprijatelj je od dejstva naših bacača imao oko 10 mrtvih ustaša. U ovoj borbi mi nismo imali gubitaka.

3. Situacija na sektoru zapadno od Virovitice od 26 do 30 o. m. razvijala se uglavnom na sledeći način: pre 26. o. m. jače neprijateljske snage (dve neprijateljske divizije sa dva konjička puka)[3] polako i postepeno prodirale su duž komunikacije Koprivnica — Virovitica, sve u visinu sela Pitomača, gde su dva ruska puka 233 ruske divizije držali položaje. Neprijatelj izvršio je dva napada na ovu liniju, no ruske jedinice uspele su oba ova jača neprijateljska napada odbiti.

26 o. m. neprijatelj, ispitavši tačno raspored ruskih snaga, uspeo je da sa jednim celim pukom provuče se između položaja jedinica Crvene Armije, severno od Pitomače i reke Drave, jednim uzanim sektorom koji nije bio kontrolisan, i dođe položajima Crvene armije potpuno iza leđa, ovladavši selom St. Gradcom, koji se nalazi na komunikaciji Pitomača — Virovitica.[4] Drugi neprijateljski puk, jednim zaobilaznim manevrom, zaobišao je položaje Crvene Armije sa zapada i ruske snage na sektoru Pitomače potpuno [su neprijateljski pukovi] opkolili, kojom prilikom je

---

[3] Da bi likvidirao virovitički mostobran i onemogućio vezu između 10. korpusa NOVJ i Crvene armije, neprijatelj je na pravcima Koprivnica — Đurđevac — Pitomača — Virovitica i Bjelovar — Šandrovac — Otrovanec — Turnašica — Vukosavljevica — Špišić-Bukovica angažovao dijelove njemačke 1. kozačke konjičke divizije, dijelove 1. ustaško-domobranske divizije, 1. pukovniju Poglavnikovog tjelesnog zdruga i dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (vidi dok. br. 167).

[4] i [5] Prema izvještaju koji je Štab 3. armije uputio 5. januara 1945. Vrhovnom štabu NOV i POJ, neprijatelj je krajem decembra 1944, poslije zauzeća Đurđevca i Pitomače, iznenadio noćnim napadom jedan puk 233. divizije Crvene armije i prodro pred samu Viroviticu na liniju Okrugljača, Bušetina, Korija (Arhiv VII, reg. br. 1-1/1, k. 21 A).

U izvještajima i depešama koje je Štab 10. korpusa pisao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske nema podataka o tome da su se dijelovi tog puka 233. divizije Crvene armije priključili 32. NO diviziji (vidi Arhiv VII, reg. br. 40/3 i 23/3, k. 557: izvještaje Štaba 10. korpusa od 5. i 18. januara 1945; Arhiv VII, reg. br. 3-1: depeše Štaba 10. korpusa upućene u drugoj polovini decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

izgubljeno sve teško naoružanje (topovi, bacači i t.mitraljezi) ovog ruskog puka, koji se nalazio u Pitomači, dok se pešadija jednim delom uspela probiti iz obruča ka Virovitici, jedan deo snaga priključio se je 32 Hrvatskoj diviziji,[5] a jedan deo prebacio se preko Drave u Mađarsku. Po probijanju linije od strane neprijatelja na sektoru Pitomače, jedinice Crvene armije postavile su se na kanal zapadno od Virovitice na dva kilometra, organizujući tu položaj za odbranu. Ovu liniju novoizabranu, Rusi su pojačali sa jednim pukom koji se do sada nalazio u Suhopolju i 18 brigadom 40 divizije.[6]

Jedinice X Korpusa u toku 27 o. m. i 28. o. m. vodile su na liniji Vel. Črešnjevica — Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica — trg. 238 žestoke borbe sa neprijateljskim snagama i prema najnovijim izveštajima, primljenim ovog momenta, neprijatelj je u toku 30 o. m. (Čerkezi) uspeo ovladati selom Sedlaricom, Turnašica i Vukosavljevica.[7]

4. Na sektoru 40. divizije (VI Korpusa) neprijatelj je 26 o. m. izvršio napad na Levanjsku Varoš od pravca Đakova pojačan sa nekoliko tenkova i uspeo je odbaciti sa ovoga sektora jedinice XII Slavonske brigade. Po ovlađivanju sa Levanjskom Varoši neprijatelj je produžio sa prodiranjem dalje ka Našicama odbacujući jedinice 40. divizije sa komunikacije Đakovo — Našice.[8]

5. Neprijatelj ispoljava svoju aktivnost i od pravca Okučana u pravcu Pakraca, gde se već nekoliko dana na položajima

---

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 211, objašnjenje br. 197.

[7] Navedena mjesta zauzele su ustaško-domobranske jedinice, ali su protivnapadom 32. i 33. divizije 10. korpusa NOVJ 3. januara 1945. odbačene ka Pitomači (opširnije o tome vidi dok. br. 161, 163, 164, 165, 166, 167 i 169; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Kod Levanjske Varoši i Velikog i Malog Nabrđa neprijatelj je 27. decembra 1944. napao dijelove 12. NOU divizije (vidi dok. br. 108).

Jedinice 40. divizije 6. korpusa NOVJ bile su tada u slijedećem rasporedu: Omladinska NOU brigada »Joža Vlahović« u Feričancima i Valenovcu, Virovitička NO brigada na pravcu Vukojevci — Zoljan, dok je 18. NOU brigada, na traženje 233. divizije Crvene armije, upućena na liniju Pčelić — Suhopolje (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeša br. 1 Štaba 6. korpusa od 28. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

ispred Pakraca vode žestoke borbe sa jednom divizijom VI Korpusa.[9] O razvoju i toku situacije na ovome sektoru nemamo detalja.

Prilog: Skica o rasporedu jedinica naše divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

za štab divizije,

Načelnik,
major

BR. 124

IZVJEŠTAJ ŠTABA 16. DIVIZIJE OD 31. DECEMBRA 1944. GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE O RADU I BROJNOM STANJU I NAORUŽANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XVI UDARNE DIVIZIJE NOVJ
Broj Op. ...
31 decembra 1944 godine.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO VOJVODINE

1. U prilogu dostavljamo izvod iz operaciskog dnevnika,[2] kao i brojno stanje i naoružanje naše divizije u vremenu od 16 do 31-XII-1944 godine.[3]
2. U vremenu od 16 do 31 pr. mj. naša divizija nije imala nekih težih i upornijih borbi.[4] Ipak u nekoliko borbi pri odbijanju pokušaja ispada neprijatelja jačim snagama iz Moslavine

[9] Na pravcu Okučani — Pakrac tada nije bila ni jedna divizija NOVJ. Iz izvještaja i depeša koje je Štab 6. korpusa pisao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske ne vidi se da je neprijatelj na tom pravcu tada ispoljavao veću aktivnost (vidi dok. br. 44, 54 i 111; Arhiv VII, reg. br. 7—1/2, k. 486: opšti vojnoorganizacioni izvještaj br. 266 Štaba 6. korpusa, upućen u januaru 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[1] Kopija originala (pisana na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 57-4/3, k. 951.

[2] Operacijski dnevnik 16. NOU divizije nalazi se u Arhivu VII, reg. br. 60-3, k. 951.

[3] Pregled brojnog stanja i naoružanja 16. NOU divizije za navedeni period redakcija nije mogla pronaći.

[4] O tim borbama vidi dok. br. 61, 70, 84 i 123.

u pravcu jedinica naše I i II brigade (ka Čađavici i Crncu) pokazali su izvjesne dobre i loše strane naših jedinica i to:

a) Sve jedinice naše divizije, uočivši punu, neophodnu i nužnu potrebu za ukopavanjem i maskiranjem svojih položaja u frontalnim bojevima, pristupaju odmah prilikom postavljanja na položaj solidnom fortifikaciskom utvrđivanju svojih položaja, praveći solidne zaklone punog profila kako za strelca, tako i za teška oruđa (bacače, protivkolske puške, topove itd). Korisne rezultate usled pravilnog ukopavanja u punoj mjeri osjetile su naše jedinice u nekoliko, ne baš tako žestokih, borbi u kojima su neprijatelju zadati teži gubitci, dok su naše jedinice izlazile iz borbe ili bez gubitaka ili sa malim gubitcima (jedan ili dva lakše ranjena).

b) Po pitanju pravilnog sadejstva između streljačkog stroja i teškog oruđa, naše jedinice pokazale su izvjesni napredak. U nekoliko zadnjih borbi pokazalo se da teška oruđa (bacači) koji su čvrsto bili povezani telefonskom vezom sa prednjim delovima streljačkog stroja, uspješnom i preciznom vatrom tukli sve ciljeve koji su se postavljali pred pešadiju i delom ih uništavali a delom rastrojili kod neprijatelja ofanzivni duh i primorali ga na neorganizovana povlačenja (bežaniju).

c) Povezanost svih naših jedinica telefonskim putem u punoj meri omogućava vrlo brzo sadejstvo naših jedinica jedinici na koju neprijatelj napada. Ovo sadejstvo je ne samo prema jedinicama naše divizije, no i jedinicama 40 divizije VI Korpusa (prilikom odbijanja napada na Feričance).[5]

3. Vreme bavljenja na ovom sektoru,[6] ukoliko nije bilo borbe, jedinice naše divizije pravilno koriste za vojno-politički rad u cilju što bolje i potpunije obuke na novom ruskom oružju. Pri štabovima brigada ovih dana završeni su niži vojni kursevi, zatim kursevi minera i sanitetski kurs. Pri štabu divizije formiran je drugi kurs (pošto je jedan već završen) na teškom bacaču kal. 82 mm., na kojemu učestvuje iz svakog bacačkog odelenja iz cele divizije po jedan borac. Pored ovoga kursa organizovaćemo i za koji dan otpočeće srednji vojni kurs, na kojega su pozvani 30 četnih rukovodioca i

[5] Riječ je o borbi koju je 18. brigada 40. NO divizije vodila 21. decembra 1944. sa 18. ustaškom bojnom na pravcu Feričanci — Orahovica (opširnije o tome vidi dok. br. 67).

[6] Divizija se prebacila preko r. Drave u Slavoniju između 9. i 16. decembra 1944. i razmjestila se na sektoru Podravska Slatina — Čađavica — Čačinci (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 169).

zamenika komandanata bataljona, a ujedno sa ovim kursom otpočeti će i minerski kurs, koji će se održavati pri štabu ove divizije.

4. U organizacionom pogledu, po prijemu novog ruskog oružja — bacača, teških mitraljeza i protivtenkovskih pušaka, reorganizovani su dosadanji prateći vodovi i pri bataljonima, kao i 4 i 5 čete, formirane su čete bacača, čete teških mitraljeza i vodovi protivkolskih pušaka. Četa bacača 82 mm. u sastavu je pešadijskog bataljona i pod neposrednom komandom štaba bataljona. Ova četa ima svoje četno rukovodstvo kao i svaka druga čisto pešadiska četa. Četa broji 4 ili 5 oruđa, podeljena na dva voda, a svaki vod deli se na odelenje. U odelenju tačno određena je posluga sa tačno izvršenom podelom rada i preciziranim dužnostima (vođa odelenja, nišandžija, pomoćnik nišandžije, punilac, dodavač br. 1, br. 2, donosilac br. 1 i br. 2 i 3 konjovodca. Svako bacačko odelenje u svom sastavu ima 5 tovarnih konja, i to jednog tovarnog konja za bacače i 4 konja za nošenje municije. Četa teških mitraljeza, takođe je u sastavu pešadiskog bataljona i pod komandom štaba bataljona. I ona, kao i četa bacača, ima svoje četno rukovodstvo a podela na vodove i odelenja ista je kao i kod čete bacača. Vod protivkolskih pušaka čini zasebnu jedinicu koja je u sastavu bataljona i pod neposrednom komandom štaba bataljona. Na čelu protivkolskog voda je vodnik — vodni delegat. Vod ima 6—7 pušaka, a podeljen je na 3 odelenja od po dva oruđa. Poslugu na protivkolskoj puški sačinjavaju 3 borca.
5. Unazad 3 meseca iz naše divizije odveden je prilično veliki broj drugova na razne kurseve (pešadisko-oficirsku školu, artiljerisku oficirsku školu, telefonsko-telegrafski kurs, na artileriski kurs, intendantski kurs itd.), a veliki broj drugova povučen je iz pešadiskih četa za formiranje artileriske brigade, zatim za vozarski bataljon, bataljon za vezu pri štabu divizije, inžinjerisku četu pri štabu divizije, izviđačke grupe pri štabu divizije i štabovima brigada kao i bataljona itd., tako da su se naše pešadiske čete u mnogome brojno smanjile, te se u punoj meri oseća potreba za njihovim popunjavanjem. Našoj diviziji potrebno je za popunu pešadiskih četa oko 2000 novih boraca.
6. Jedinice naše I, II i IV brigade potpuno su naoružane, dok novoformirana Mađarska[7] i Artiljeriska brigada sa naoru-

[7] Ona je formirana 31. decembra 1944. i dobila naziv 15. NOU brigada »Šandor Petefi«. U svom sastavu imala je 4 bataljona, Izviđačku četu, Sanitetski vod, Vozarsku četu, a kasnije je formirana Četa za

žanjem stoje prilično slabo (pešadijskim). Artileriska brigada od ukupnog broja boraca na licu 920, naoružanih ima svega 248, dok su svi ostali nenaoružani, takođe mađarska brigada u pogledu naoružanja stoji vrlo slabo. Ista ima nenaoružanih oko 600 boraca, dok su ostali naoružani sa njemačkim, jugoslovenskim, engleskim i mađarskim oružjem. Ruskim oružjem mađarske jedinice nismo naoružavali.

7. Sa municijom jedinice naše divizije raspolažu u dovoljnoj količini. Nemamo municije za brdsku bateriju mod. 28, sistem »Škoda« (jugoslovenski topovi).
8. Sa obućom i odećom naša divizija, iako je prije nekoliko dana primila oko 800 pari odela i 220 čizama, stoji prilično slabo. U diviziji imamo oko 350 gotovo bosih boraca sa vrlo slabom obućom, dok veći broj boraca imamo bez šinjela, a ovo se naročito odnosi na mađarsku brigadu, kao i na artilerisku brigadu. Za podmirivanje najnužnijih potreba, po pitanju odeće i obuće, ovoj diviziji potrebno bi bilo dodeliti najmanje oko 350—400 pari obuće, kao i oko 2000 pari odela, da bi problem golotinje unekoliko rešili.
9. Politički život unutar naših jedinica dosta je intenzivan. Osnovno pitanje na kome je mobilisan naš politički aparat jeste novo ljudstvo. Vodimo kampanju za pravilan odnos naših jedinica prema narodu. U centru naše pažnje stoji rad na uzdizanju kadrova. Na terenu Slavonije nismo održavali do sada značajnijih zborova i konferencija, dok je održano niz priredbi u raznim selima, od kojih je najuspelija priredba koju je dala naša II brigada u Slatini. Naš politički rad još uvek nije dovoljno sadržajan, a kulturni život prilično jednostran i priredbe nisu na potrebnoj umetničkoj visini. Većina nosi izrazito propagandističko-prigodni karakter. Naša pomoć mlađem rukovodstvu ispoljava se kroz savetovanje i direktnom posetom jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar,
potpukovnik

Komandant,
potpukovnik

---

vezu i Minobacačka četa. Prilikom formiranja, Brigada je imala oko 1200 ljudi. Komandant brigade bio je Ferenc Kiš, a politički komesar Rudolf Jontović. Od formiranja do 1. aprila 1945, kada je rasformirana, Brigada je bila u sastavu 16 (vojvođanske) NOU divizije (vidi knj. 18, dok. br. 55; knj. 19, dok. br. 177; tom I, knj. 10, dok. br. 81; Arhiv VII, reg. br. 73/5, k. 970: materijali za istorijat 15. NOU brigade »Šandor Petefi«).

BR. 125

IZVJEŠTAJ POLITIČKOG KOMESARA 26. DIVIZIJE POLITIČKOM KOMESARU 8. KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM I KULTURNO-PROSVJETNOM RADU U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

POLITKOMESAR XXVI UD. DIVIZIJE

Izvještaj o političkom radu
za mjesec decembar

POLITKOMESARU VIII KORPUSA

Politički rad u diviziji na Visu, kao i njen svakodnevni život, određivan je po planu koji je Štab divizije davao svim jedinicama. Desantnim operacijama na otoke i docnije kopno,[2] sasvim razumljivo, poremetili su taj donekle normalni način rada i primorali nas da radimo u drugim uslovima, tj. sa novim metodama. Taj prelaz, kao i sadašnji rad u diviziji možemo podijeliti na dva dijela, s jedne strane po metodu rada, a s druge [strane] po pitanjima koja su rešavana.

Jedan od najozbiljnijih problema koji nas je interesovao bilo je pitanje kako će se brigade snaći u pokretima i borbama, koliko će štabovi brigada i bataljona uspijeti da rukovode i drže svoje jedinice. Ovo iz razloga što tri od četiri brigade u diviziji nijesu uopšte prošle kroz marševe i borbe,[3] a na Visu su još više poprimile mirnodopski karakter. U početku operacija osjetile su se slabosti, u prvom redu glomaz-

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27-1/4, k. 522.

[2] Divizija je prebačena na otok Vis krajem decembra 1943, gdje je ostala do polovine oktobra 1944. kada je započelo njeno iskrcavanje na obalu, da bi zajedno sa ostalim jedinicama 8. korpusa NOVJ učestvovala u ofanzivi za oslobođenje Dalmacije. Do iskrcavanja na obalu Divizija je izvela više desantnih operacija na srednjodalmatinske otoke (Brač, Hvar, Korčulu, Šoltu i Mljet) koje je u septembru 1944. definitivno oslobodila (opširnije o tome vidi knj. 23, dok. br. 57, 105 i 137; knj. 24, dok. br. 64, 78, 81 i 104; knj. 25, dok. br. 6, 14, 48 i 52; knj. 26, dok. br. 55, 64, 88, 117, 120, 123, 132 i 134; knj. 27, dok. br. 3, 13, 14, 15, 22, 29, 60, 62 i 167; knj. 28, dok. br. 24, 31, 41 i 106; knj. 29, dok. br. 32, 60 i 67; knj. 33, dok. br. 64, 73, 102 i 107; knj. 34, dok. br. 4, 23, 41, 49, 77, 81, 90, 91, 110, 115 i 116; knj. 35, dok. br. 56, 64, 75, 80, 82 i 97).

[3] Odnosi se na 11. i 12. NOU brigadu, koje su formirane u oktobru 1943 (a već u novembru iste godine prebačene su na otoke), i na 3. prekomorsku NOU brigadu, koja je formirana u Italiji februara 1944, odakle je u martu prevezena u Dalmaciju i ušla u sastav 26. NOU divizije (vidi knj. 23, dok. br. 57, 105 i 137; knj. 26, dok. br. 55).

nost intendantura i neisprobana organizacija snabdevanja, u drugom redu manja nesnalaženja, naročito nižeg komandnog kadra. No ovi nedostaci nijesu bili toliko krupni da bi bili nerešivi i uspjeli smo ih delimično otkloniti.

U operacijama na Kninu[4] osjetilo se da naši borci nijesu naučili na teže napore, jer posle dve ili tri neprospavane noći, ili dva dana borbi, osjećala se zamorenost, popuštanje upornosti i težnja da se povuče na kraći odmor. Kao nastavak ovoga, sadašnji raspored divizije, koji je u vezi sa određenim zadatkom,[5] mnogi borci i rukovodioci smatraju kao zasluženi odmor, posle napornih bojeva. S ovim se umanjuje i naše intenzivno nastojanje da ovo vreme iskoristima za sređivanje jedinica u vezi sa novim formacijskim stanjem, i ponovo oživimo politički i kulturni rad.

Rad je uspio da se znatno oživi i kod pojedinih brigada uspio da postigne tempo koji je imao na Visu. Sa dolaskom većeg broja novih boraca (oko 3000), pažnja rukovodioca bila je koncentrisana uglavnom na njih, što je i postavljeno kao zadatak svim brigadama. Strah da ti ljudi neće valjati nije bio opravdan, jer se pokazalo da se oni mogu vrlo brzo uvući u svakodnevni život i rad jedinica. Iz izveštaja politkomesara brigada i drugih jedinica vidi se da se novi borci u više slučajeva i više interesuju za razna vojnička ili politička pitanja nego što je to slučaj sa starim. Istina prilikom mobilizacije

[4] O borbama 8. korpusa NOVJ za oslobođenje Knina vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; knj. 35, dok. br. 3, 9, 54, 66, 75, 80, 82, 98 i 108; Arhiv VII, reg. br. 10--1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ.

[5] Vrhovni štab NOVJ naredio je depešom 8. decembra 1944. Štabu 8. korpusa da u cilju sadejstva 11. korpusu NOVJ posjedne oslobođenu teritoriju Dalmacije sa slijedećim rasporedom: Štab Korpusa da se smjesti u Kninu, jedna ojačana divizija u rejonu Zadar — Benkovac, jedna na prostoriji Split — Šibenik, jedna na prostoriji Metković — Široki Brijeg — Makarska i jedna u rejonu Gračac — Otrić (Arhiv VII, reg. br. 12/2, k. 523).

Osim potrebe za odmorom i sređivanjem jedinica poslije kninske operacije, 8. korpus je zadržan u Dalmaciji da bi spriječio eventualno nasilno iskrcavanje anglo-američkih trupa na obalu (Arhiv VII, reg. br. 4/6-9, k. 28).

Na osnovu primljenog naređenja od 8. decembra 1944. Štab 8. korpusa obavjestio je depešom 11. decembra Vrhovni štab NOV i POJ i Glavni štab NOV i PO Hrvatske da jedinice vrše pokret, i to: 19. NOU divizija ka rejonu Zadar — Benkovac, 26. NOU divizija ka rejonu Šibenik — Split, 9. NO divizija ka prostoriji Makarska — Metković — Široki Brijeg i 20. NOU divizija ka prostoriji Otrić — Gračac. Petnaestog decembra naređeno je 20. diviziji da sa jednom brigadom vrši pritisak na dijelove njemačke 373. legionarske divizije na komunikaciji Srb — Donja Suvaja — Gornji Lapac. Nekoliko dana kasnije, angažovane su na tom zadatku i ostale snage 20. divizije (Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/8, i 12/2, k. 523).

nije obraćano dovoljno pažnje na fizičko stanje novomobilisanih i u jedinice je stiglo izvestan broj ili starih ljudi koji nijesu za vojsku, ili nekih sa fizičkim nedostacima. Jedan manji broj mi smo vratili, ali drugi je ostao po jedinicama. Novomobilisanih ima sa raznih strana: bivših domobrana, ustaša, četnika itd. Sva pitanja u vezi sa njima nijesu rešena, kao pitanje dezerterstva, discipline, vojničkog izgleda, itd. Ali rad na njihovom prevaspitavanju ipak se odvija dosta brzo i uspešno.

Kroz ovaj kraći prikaz stanja u diviziji, cilj mi je da podvučem izvesne karakteristike divizije, dok rad po svim sektorima obuhvatiću u posebnim tačkama.

Organizacija divizije: U sastavu divizije nije se ništa izmijenilo osim odlaska Auto-bataljona koji je ranije bio u sastavu divizije.[6] U svim jedinicama pristupilo se reorganizaciji prema novom formaciskom stanju dobivenom od Glavnog Štaba Hrvatske.[7] Ono ne može biti do kraja ostvareno zbog pomanjkanja materijala i dovoljnog ljudstva predviđenog u istom. Sve brigade kao i pomoćne jedinice znatno su se popunile, tako da svaka brigada broji preko 2000 ljudi, a samim tim i bataljoni su narasli. Pomoćne jedinice, kao Tehnički i Vozarski bataljon, nijesu još organizaciono sređeni, jer se nalaze u formiranju, a popunjeni su uglavnom novomobilisanim ljudstvom. Tehnički bataljon u svom radu, ma da je bio sastavljen od većeg broja Talijana i onih koji su kažnjavani prisilnim radom, uspio je vrlo dobro da funkcioniše u radovima oko Drniša i Knina, a sada se pristupilo podizanju njegovog stručnog nivoa, da bi mogao odgovoriti svojoj nameni.

Divizija ima četiri brigade i osam samostalnih jedinica, ne računajući tu Intendanturu i sanitet divizije.

Pored ovoga pri diviziji sada postoje sledeći kursevi: Vojno-oficirski (niži kurs za vojne rukovodioce oficire), Intendantski kurs, Sanitetski, odnosno bolničarski, Veterinarski kurs koji je sa radom završio krajem decembra, kao i vojno-obaveštajni kurs. Po brigadama postoje podoficirski kursevi (za desetare i vodnike, kao i za politdelegate). Svi ovi kursevi postojali su i na Visu i dali dobrih rezultata.

Rukovodeći kadar: Počev od štaba divizije pa dalje po brigadama do četa postoji potpun komandni kadar. Od po-

---

[6] Prvog januara 1945. formirana je pri Operativnom odsjeku Štaba 8. korpusa NOVJ sekcija Autokomanda, kojoj je stavljeno u zadatak da rukovodi cjelokupnom auto-službom 8. korpusa (Arhiv VII, reg. br. 1-1/1, k. 526; naredba br. 42 Štaba 8. korpusa NOVJ od 1. januara 1945).

[7] Vidi dok. br. 62, objašnjenje br. 6.

četka operacija za oslobođenje Dalmacije,[8] pa završno sa Kninom, izbačen je iz stroja veći broj rukovodioca. Od ovoga najviše komandira i komesara četa, a izvestan broj komandanata i komesara bataljona.[9] S obzirom na to da divizija ranije nije davala rukovodioce van nje, osim 30 koji su otišli za Srbiju, a u međuvremenu raznim kursevima i kroz borbe izdignut je veći broj, — nije postojalo poteškoća oko popunjavanja upražnjenih mjesta. Kontinuitet u razvoju ne samo da nije prekinut nego se i povećao, jer je borbeno iskustvo i snalažljivost rukovodioca bila glavna osobina koju veći broj ranije nije imao, ali kroz ove operacije uočene su sve osobine ljudi i prema rezultatima mogla im se dati i odgovorna dužnost.

Kursevi neosporno daju vrlo dobre rezultate, i kod svih koji su ih prošli osjeća se prednost u praktičnom radu, ali u operacijama za Knin uočeno je da izvesni rukovodioci, uprkos svršenog kursa, nijesu umjeli svoje znanje primeniti u borbi, ili, u koliko su ga primenjivali držeći se striktno njega, nijesu razvijali inicijativu, tj. prilagođavali ga datoj situaciji. Prije i poslije operacija na Kninu, usled nedovoljne proverenosti rukovodioca, morali smo vršiti neka smenjivanja sa dužnosti. Općenito postoji velika težnja kod vojnih i političkih rukovodioca za izučavanje teorije.

Dok su štabovi brigada i štabovi bataljona uglavnom uspjeli da odgovore kao rukovodstva i u borbi i van nje, za niži komandni kadar se to ne može uvijek u potpunosti reći. Komande četa nijesu se osamostalile da bi mogle samoinicijativno raditi i rukovoditi, već je težište na štabovima bataljona. Ovo ne [važi] za sve brigade; može se primeniti na III prekomorsku, a delimično i na XII brigadu, dok su u I brigadi komandiri i komesari stari borci sa većim borbenim i radnim iskustvom. No, u poslednjim akcijama bilo je lepih primera samoinicijativnog rada pojedinih komandira i nižih rukovodioca i u III prekomorskoj, i u drugim brigadama.

. . .

Politički rad. U vrijeme operacija na Kninu politički rad po jedinicama znatno je opao. Uzroci su pre svega što su jedinice bile u stalnim pokretima, a u drugom redu što politrukovodioci nijesu umjeli i da se prilagode novim uslovima, koristeći svako moguće vrijeme za politički rad. Kao treći momenat bilo bi shvatanje, naročito nižih politrukovodioca, da je politički rad samo opšte teme iz narodno-oslobodilačke borbe

[8] Ofanziva 8. korpusa za konačno oslobođenje Dalmacije započela je desantnom operacijom na otoku Braču u prvoj polovini septembra, a završena oslobođenjem Knina 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 27).

[9] O gubicima 26. NOU divizije u tim operacijama vidi dok. br. 27 i knj. 35, dok. br. 56.

ili neki noviji događaji, a kad njih nema onda treba čekati da bi se pojavili, i onda politički raditi. Ovde je težište političkog rada trebalo preneti na konkretna pitanja iz samih jedinica, jer apstraktnim temama nije bilo mesta. Ovakvih pitanja postojalo je više i posle svršenih operacija na Kninu prišlo se njihovom rešavanju.

Davanje određenih tema svim jedinicama, odnosno politkomesarima brigada, dalo je dobrih rezultata. Ono je praktično i sa te strane, što kroz svaki novi plan mogu se davati postepeno jače teme, da bi se na taj način i opšte znanje rukovodioca i boraca podizalo. Tako je kroz politički rad na Visu stvoren osnov za dalje razvijanje i samostalniji rad politrukovodioca. Negativna strana jedinstvenih planova bila bi navikavanje politkomesara da im redovno dođe odozgo plan političkog rada, i ukoliko ne bi stigao i svoj nerad opravdavali bi nemanjem plana. Taj slučaj je bio posle operacije na Kninu, mada je postojalo masa materijala i raznih pitanja koja je trebalo rešavati, izvesni politkomesari su se nalazili u stavu iščekivanja plana.

Politički rad za ovaj period karakterišu sledeći momenti:

a. — Posle operacija na Kninu održao sam sastanak sa politkomesarima brigada, gde smo kao zadatak postavili otklanjanje nedostataka uočenih u toku samih operacija, kao: sređivanje jedinica i popuna komandnog kadra, učvršćenje discipline koja je bila popustila, pitanje dezerterstva i samoranjavanja kojih je bilo nekoliko slučajeva, kao i prijem novih boraca.

b. — Intenzivan političko-kulturni i vojnički rad sa novim borcima koji su sredinom decembra došli po brigadama. U tom cilju dao sam i nekoliko tema, uglavnom najosnovnijih, preko kojih upoznati nove borce sa tekovinama naše borbe, kao i sa zadacima vojske.

c. — Diviziska konferencija, koja je održana 15-XII, dala je vrlo dobrih rezultata. Posle konferencije osjetila se veća živost kod političkih rukovodioca, kao i rad na rešavanju zadataka postavljenih na ovoj konferenciji. Konferencija je vrlo ozbiljno shvaćena i, da bi objektivno izneli sve nedostatke svojih jedinica, politkomesari su više potencirali slabe strane koje su inače bile manje. Diskusija je bila na visini.

d. — Pošto je rad na političkom i kulturnom polju uzeo zamaha, krajem ovoga mjeseca dao sam plan političkog rada za mjesec januar, koji sadrži više tema: Oslobodilački ratovi u Evropi (karakter i ciljevi oslobodilačkih pokreta — opšta tema), Naša regularna vojska (razvoj naše vojske, duh, disciplina, struktura, odnosi itd.), Pobjeda Srbije, — značaj pobje-

de u Srbiji itd., Historisko mjesto nove Jugoslavije, — prema članku Edvarda Kardelja. Pored ovoga i nekoliko podtema iz naše štampe. Po ovome planu se radi u čitavoj diviziji.

U I brigadi, po izveštaju politkomesara brigade,[10] politički rad je vrlo intenzivan. Pitanje novih boraca i njihovog prevaspitavanja ozbiljno je shvaćeno i već je sa njima posebno prorađeno nekoliko tema. Pored političkih časova i konferencija, sedmično se održavaju i tzv. radne konferencije po četama na kojima se raspravlja interna pitanja čete ili bataljona, pojedinih prekršaja discipline ili dezerterstva i sl.

U diskusije nije uspjelo još da se uvuku svi borci, tako da je prosečno diskutanata na jednom političkom času po 40—50%. I ako mogu uzeti učešća borci se ustručavaju, utoliko prije ako se na konferenciji nalazi neko od viših rukovodioca. Pored ovoga politički komesari povremeno održavaju sastanke sa politkomesarima bataljona, a ovi sa četama, na kojima analiziraju rad za protekli period i izvlače zaključke.

Skoro u svim brigadama sa izvesnim specifičnostima politički rad odvija se na gornji način, tako da nekih posebnih momenata nema.

Članovi politodjela neprekidno se nalaze po brigadama, gde pomažu i kontrolišu rad, tako da sva pitanja budu brzo rešavana.

Vojnički rad: U borbama za Knin stvarno masovno herojstvo je došlo do izražaja gotovo u svim brigadama. I borci i rukovodioci su se zalagali da bi izvršili postavljeni zadatak.[11] Bilo je manjih nedostataka lokalnog značaja, ali, općenito, sve brigade su pokazale veliku spremnost za izvršavanje i težih zadataka. Iskustvo I brigade ne može se uporediti sa iskustvom III prek. brigade, kojoj su ovo bile prve jače borbe, ali i III prek. brigada vrlo dobro se borila i imala veće gubitke, koji proizilaze uglavnom iz neumešnosti boraca da koriste teren, da manevrišu itd. S obzirom da gubitaka ima onaj ko se bori, III prekomorska ih je dala u borbi.

Naročito dobro se pokazala XII brigada, koja kada je bačena u borbu nezadrživo je prodirala i mnogo doprinijela razbijanju neprijatelja na čitavom sektoru divizije. XI brigada nešto slabije nego obično, a uzrok leži u štabu brigade.

Poslije borbi održan je sastanak štaba divizije sa štabovima brigada, na kome je izvršena detaljnija analiza operacija i postavljeni zadaci u vezi sa njom. Sa novim rasporedom bri-

---

[10] Politički komesar 1. dalmatinske proleterske brigade bio je tada Nikola Aračić.

[11] Opširnije o tome vidi dok. br. 27.

gada (po teritoriji), preko sastanaka štabova, bataljonskih i četnih konferencija, takođe su izvučena iskustva i na njima se razvijao dalji rad.

U svim jedinicama u toku prošlog mjeseca radilo se na učvršćenju u jedinicama i podizanju ratne veštine, preko egzercira, manevara, izučavanjem vojne teorije itd. Sa ovim radom nastavljeno je.

Kulturno-prosvetni rad: Kulturno-prosvetni rad se razvijao poput političkog tj. kada je rastao jedan, rastao je i drugi i obratno, kada je opadao jedan opadao je i drugi. On je u vreme pokreta i borbi prilično zastao, da bi se docnije ponovo razvio i danas postigne puni zamah. Neki jedinstven plan kulturnog rada za diviziju nije moguće dati, ali je moguće dati izvestan smer po kome bi se on razvijao. Taj smer dali smo preko sastanaka sa rukovodiocima po brigadama, kao i ratnim dopisnicima koji postoje po svim brigadama i bataljonima.

Priredbe kao najvidljivija manifestacija kulturnog rada uzele su velikog maha po jedinicama. Svaka brigada i bataljon ima svoj određen program sa kojim istupa. Ali vjerovatno one su jedna od najslabijih tačaka kulturnog rada, jer njihov kvalitet ni približno ne zadovoljava. Prije svega što su sve po jednom šablonu koji se ne upotpunjuje i proširuje. Napravili smo pokušaj da bi preko jedne divizijske priredbe (za koju smo uzeli najbolje tačke što ih brigade mogu dati) podigli nivo priredbi i brigadama ih pružili kao uzor, — ali ovaj pokušaj nije uspio. Njihov broj ćemo smanjiti da bi dali više vremena za spremanje i vežbanje novih tačaka. Daleko celishodnije bi bilo stvoriti jednu trupnu pokretnu kulturnu ekipu, kojoj bi se dalo i vremena i materijala da bi mogla bolje stvari spremiti i obilaziti jedinice na položaju i bivakovanju. Ovo bi došlo u obzir za korpus a manje za diviziju.

Broj nepismenih u diviziji se povećao dolaskom novih boraca. Taj broj je ranije bio minimalan (na brigadu 10—20 drugova) a sada ih ima po 150—200 na brigadu. Kulturni odbori po bataljonima osnovali su škole u kojima rade učitelji borci, a koje su obuhvatile sve nepismene. Oni su svakodnevno na časovima, i već ih je priličan broj naučio da čita i piše.

Kulturno-prosvjetni odbori postoje po svim bataljonima pa i po četama, dok u brigadama postoje kulturno-prosvjetni radnici i posebno ratni dopisnici. Ratni dopisnici po bataljonima su članovi odbora i vode sekciju za štampu. Postoje i druge sekcije kao diletantska, prosvetna, sportska itd. U svim brigadama kod štabova brigada postoje tehnike, koje se bave izdavanjem listova, preštampavanjem raznog materijala itd.

Odbori su još na Visu formirani i rukovodili sa radom, tako da ih danas nije teško aktivizirati. Oni obično broje po 6—8 drugova. Preduzeto je stvaranje pokretnih biblioteka i XI brigada najviše je napredovala na ovom polju.

Štampa je takođe uzela dobar zamah. Nju koči nedostatak pisaće hartije i otuda mora da izlazi ređe i u ograničenom broju. Sve brigade redovno izdaju svoje listove, a bataljoni svoje. Po četama se pišu zidne i džepne novine. I brigada u nedostatku hartije ograničila je bataljonske listove i izdaje brigadni »nedeljni tjednik«, neku vrstu vijesti, kao i pregleda brigade po raznim sektorima rada. Mjesečno u I brigadi izdaje prosečno po 30 listova u svim jedinicama. Ovakav tjednik izdaje i XI brigada kao i XII, pored svojih brigadnih listova koji izlaze mjesečno jedanput. Kroz štampu sve je manje apstraktnih članaka, jer materijala, naime motiva, ima dosta. Nivo štampe se znatno podigao, ma da ima još svojih nedostataka. On nije uspio još da obuhvati šire mase boraca, već se svodi na manji broj koji je obično i uređivački odbor.

Kulturna predavanja se održavaju po svim bataljonima i to dosta uspešno. Za njih se angažuju obično intelektualci, a njihov okvir je širok (iz fizike, geografije, sporta, književnosti, kao i razna stručna predavanja). Na primer, tehnika XI brigade uzela je da umnoži čitavu knjigu »Prirodne sile i moć ljudi« od Iljina u više primeraka, koju će moći i borci pojedinačno da dobiju na čitanje.

Sport je naišao na veliki prijem kod boraca. Pored fudbala upražnjavaju se i druge vrste sportova i organizuju takmičenja među bataljonima. Fudbalsko natjecanje I i XII brigade postalo je po malo tradicionalno, i on bi se još više razvio da za to postoji materijala i pribora.

Općenito kulturno-prosvjetni rad u diviziji postavljen je dosta široko i na svim poljima nalazi se u razvoju i već daje lijepe rezultate. Sami rukovodioci nijesu još dorasli da sagledaju njegovu širinu, a skučena sredstva jedan su od faktora koji koči razvitak. Kao nadopuna gornjeg divizijska muzika, koja je vrlo dobro uvežbana, sa dobrim programom doprinosi podizanju opšteg kulturnog nivoa boraca.

Ostale službe u diviziji:

Intendantura divizije. Intendantura je formirana prema statutu Ekonomskog otsjeka VŠ.[12] Prije izvesnog vremena formiran je i Vozarski bataljon uglavnom od novoga ljudstva, koji je umnogome olakšao rad intendanture. Snabdevanje koje se vrši iz korpusnih magacina ne zahteva naročitu organiza-

[12] Vidi tom II, knj. 10, dok. br. 189.

ciju, a i snabdevanje jedinica u operacijama na Kninu bilo je olakšano postojanjem dovoljno kamiona za prevoz hrane.

Pri intendanturi postoje razne radionice, ali njihov kapacitet nije naročito velik. One uglavnom vrše opravke obuće i odjeće i to u manjoj mjeri jer pri intendanturama brigada takođe postoje iste radionice.

Pri diviziji su do sada održana dva intendantska kursa sa oko 50 ljudi, kroz koji su prošli intendanti bataljona i njihovi zamjenici. Tendencija nam je da kroz ove kurseve prođe sav intendantski kadar, jer on koristi za pravilan rad intendanata.

Hrana sa ovim kvalitetom i količinom uglavnom zadovoljava i nema primedbi kod boraca, mada je slabija u odnosu na Vis.

Pitanje odjeće i obuće je vrlo aktuelno za sve naše brigade. U izvještaju politkomesara I brigade kaže se da donji veš nema oko 3/4 boraca, šinjela oko 50%, cipela 25%. Novomobilisani borci su gotovo svi u civilnim odijelima.

Kod XI, XII i III prek. brigade su gotovo isti slučajevi, i sva je sreća da se divizija ne nalazi u pokretu, inače bi ovaj problem postao još ozbiljniji.

Sanitet divizije. Sanitet je takođe sređen, a u operacijama na Kninu funkcionisao je bolje nego ikada. On je ne samo zadovoljio kao organizacija, nego i sanitetsko osoblje sa stručne strane bilo je na visini. Ovome je mnogo doprinijelo niz kurseva kroz koje su prošle sve bolničarke i sanitetski radnici. Novi referent saniteta divizije[13] dobro se snašao i zadovoljiće na ovoj dužnosti.

Diviziska bolnica smanjila je broj ranjenika i bolesnika i osposobila se za pokrete.

Napomene. Divizija predstavlja prilično glomazan aparat i, u nedostatku konja i prevoznih sredstava, teško je pokretljiva. Sa ovim sredstvima sa kojima sada raspolažemo ostalo bi nam više od pola materijala, čak je i pitanje da li bi mogli ponijeti i sva teška oruđa a da ne govorimo o municiji i drugom materijalu. Ovo pitanje je za sada nerešivo u našim mogućnostima.

Kroz izvještaj nijesam ulazio u sitnije detalje, jer bi ga previše odužilo, već nastojao da dam sliku stanja divizije i rada na svim poljima.

---

[13] Referent saniteta 26. NOU divizije bio je tada dr Dušan Alfirović.

Posebnih problema nema osim dezerterstvo, kojega je do sada bilo oko 70 slučajeva u čitavoj diviziji. Većina od ovih dezertera su pohvatani i poduzeli smo mjere da bi ga potpuno likvidirali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, p.pukovnik
D. Korać

BR. 126

ZAPOVIJEST ŠTABA 33. NO DIVIZIJE OD 31. DECEMBRA 1944. POTČINJENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U TURNAŠICI I VUKOSAVLJEVICI[1]

ŠTAB XXXIII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 276
Dana: 31/XII 1944 god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Bjelovar 1 : 100.000)

Neprijateljski prednji dijelovi u jačini jedne pukovnije nastupajući sjevernim obroncima Bilo-gore zaposjeli su tokom 29 i 30. o. mj. prostoriju Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica.[2] Jače neprijateljske snage nalaze se u selima sjevero-zapadno od naznačenog prednjeg položaja. Artilerija jačine vjerovatno jednog diviziona postirana[3] je u prostoru Otrovanec.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8-1/2, k. 1207.

[2] Navedenu prostoriju zaposjela je 20. pukovnija 1. ustaško-domobranske divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 117; Arhiv VII, reg. br. 40/3 i 24/3, k. 557: izvještaje Štaba 10. korpusa od 5. i 18. januara 1945. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[3] Plasirana

[4] U rejonu sela Otrovanec nalazili su se tada i dijelovi 1. pukovnije Poglavnikovog tjelesnog zdruga (vidi dok. br. 167).

Na desnom krilu našeg rasporeda linijom k.227 — Srednja Zanoga — k.238 (Radotić) drže položaj snage XXXII Divizije.[5]

Štab X Korpusa Op. zapovješću[6] od danas naredio je svim svojim jedinicama prelaz u ofanzivu i protjerivanje neprijatelja iz prostora Vukosavljevica — Turnašica — Sedlarica.

Radi izvršenja prednjeg

N A R E Đ U J E M O:

1.) III BRIGADI:
Sastav:
3 bataljona

a.) Sa sadanjeg položaja k.228 (Bogaz) kreće, napada neprijateljske snage utvrđene na k.262 (Karšanj), zaposjeda, utvrđuje i odsudno brani k.262 od eventualnog neprijateljskog povratnog napada.

b.) Sa jednim bataljonom zaposjeda zapadnu ivicu s. Sedlarica i sprečava neprijateljske snage iz V. Črešnjevice u pokušaju intervencije na položaju bataljona pod a.).

c.) Nakon što se ispolji napad II brigade na Turnašicu sa sjevera, jedan bataljon sa Karšanja vrši snažan pritisak na Turnašicu sa zapada i pomaže dijelovima II brigade pri zauzimanju iste.

2.) II BRIGADI:
Sastav:
3 bataljona

a.) Kreće sa sadanjeg položaja pravcem Brzaja, k.228 (Bogaz), obilazi Sedlaricu sa zapadne strane — k.143 i sa dva bataljona napada sa sjeverne i sjeverozapadne strane neprijateljske snage u Turnašici, izbacuje ih s položaja, zaposjeda i dalje brani od neprijateljskog pokušaja, da taj položaj povrati.

b.) Sa jednim bataljonom se osigurava prema Otrovancu linijom k.143 — k.131 (Babino Brdo). Na lijevom krilu vezati se sa III brigadom u Sedlarici.

3.) I ZAGORSKA BRIGADA:
Sastav:
4 bataljona

a.) Sa dva bataljona zaposjeda sadanje položaje III. brigade »N. Demonje« linijom k. 228 (Bogaz) — k.273. Bataljon sa položaja Bogaz izviđati će bilom prema sjeverozapadu do Turski Grobovi zaključno i kontrolisati sve

[5] Opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 24/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 18. januara 1945. upućen Štabu 3. armije NOVJ.

[6] Vidi dok. br. 117.

puteve koji u tom prostoru izbijaju iz Podravine na bilo.

b.) Dva bataljona smješta u sjeverni dio Brzaje gdje obrazuje opću rezervu.

4.) HAUBIČKA BATERIJA:

Postavlja se na k.228 (Bogaz) i djeluje protiv neprijateljskih položaja po komandi Štaba II brigade.[7]

5.) Štabovi brigada nalaziti će se iza svog rasporeda.

6.) Veza će se održavati sa Štabom III brigade iz ovog Štaba telefonski, a sa Štabom II brigade radiotelegrafijom. Štab II brigade javljati će se svake 30-sete minute.

7.) Napad odpočeti točno 31. XII. 1944 ____ sati.

8.) Ranjenike će brigadna previjališta evakuisati za Bubanj u Divizijsko previjalište. Divizijsko previjalište evakuiše za Gakovo.

9.) Rad provijantskih komora regulisati će štabovi brigada tako da ljudstvo na položaju prima redovno sledovanje.

10.) Znaci raspoznavanja važe opći.

11.) Štab Divizije nalaziti će se za vrijeme operacije u sjevernom dijelu s. Brzaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, potpukovnik: **Mutak Vlado** (M.P.) Komandant, potpukovnik: **J. Antolović**

DOSTAVLJENO:
Štabu II brigade
Štabu III brigade »N. Demonje«
Štabu I Zagorske brigade
Haubičkoj bateriji.
na izvršenje.
Štabu X Korpusa »Zagrebačkog« NOV i POJ
na uvid.

Položaj, dne 31. XII. 1944 u 13 sati

Načelnik Štaba,
Major:
Biškup M. Petar

[7] O izvršenju postavljenih zadataka vidi dok br. 117.

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA BRIGADE »FRANJO OGULINAC SELJO« OD 31. DECEMBRA 1944. ŠTABU 34. NOU DIVIZIJE O BORBAMA KOD BRATINE I HASAN-BREGA[1]

ŠTAB
UDARNE BRIGADE
»FRANJE OGULINCA-SELJE«
Op. br. 36/44
dne 31 decembra 1944 godine.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi na dan 27 i 28. decembra 1944 godine dostavlja. —

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE NOV.

Položaj Bratina — Velika — Hasan-Breg na kome se izvodile operacije 27 i 28 decembra 1944 g. nalazi se sjeverno od Pisarovine na komunikacijskim pravcima Pisarovina — Zagreb i Pisarovina — Zdenčina. Isto zemljište postavljeno je na sekciji Samobor — Zagreb 1 : 100.000. Oba položaja odnosno obadva pravca su dosta taktički jaki i pogodni za manevrovanje, isti su djelomično pokriveni šumom što stvara bolju mogućnost prikrivenog podilaženja i manevrovanja. Levo krilo ovog položaja naslanja se na čista i ravna Bratinačka Polja. Dana 27 i 28 XII. o. g. na pomenutim položajima brigada je vodila borbu na oba komunikacijska pravca sa jedinicama Jägerersatz bataljona A i B i ustašama iz 13 zdruga.[2] Istoga dana jedinice Karlovačke brigade vodile su odbranbene borbe na sektoru Donja Kupčina.

U noći 26 na 27 XII. o. g. zapažene su koncentracije neprijatelja u selima Starjak i Mrakovo (Kraljevac) i Kupincu što je bio znak da će neprijatelj poduzeti neke pothvate odnosno ispad na oslobođeni teritorij. Jačina neprijatelja na oba ova pravca bila je oko 1400 vojnika i to na pravcu Kraljevac — Hasan-Breg oko 700 vojnika i na pravcu Kupinec — Velika

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12-1/5, k. 1230.

[2] Dijelovi 13. ustaško-domobranske divizije i njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka započeli su 27. decembra 1944. pothvat iz pravca Rečice i Donje Zdenčine s namjerom da protjeraju jedinice 34. NOU divizije koje su napadale uporišta i rušile komunikaciju Zagreb — Karlovac (opširnije o tome vidi dok. br. 168 i 169; Arhiv VII, reg. br. 1/1, k. 46: dnevno izvješće Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 1. januara 1945).

oko 700 vojnika sa 2 topa i 2 blindirana automobila. Neprijatelj koristeći se iskustvom iz borbe sa Žumberačkom brigadom bacio je oko polovinu svojih snaga na komunikaciju Kraljevac — Velika s tim da izvrši bočni napad na naše jedinice koje su bile raspoređene na sektoru Hasan-Breg — Žeravica — Bratina — Juriša i da ih odbaci ka Pisarovini.

27 ov. mj. u 8 sati neprijatelj uz pomoć artiljerije poduzeo je napade na bataljone u Hasan-Bregu i Bratini. Njegov napad duž komunikacije Bratina — Velika bio je manjih razmjera dok je na Hasan-Breg bacio se sa većim snagama sa ciljem da ovlada Hasan-Bregom i da zađe za leđa i bok bataljonima u Bratini i Juriši. Videći da neprijatelj sa jačom snagom nadire na Hasan-Breg štab brigade donio je odluku da napusti položaj u Bratini i da se sa glavninom snaga baci na kolonu koja je nadirala na Hasan-Breg i da istu razbije i protjera natrag, u vezi s tim naređeno je I. bataljonu da drži Hasan-Breg do izvlačenja bataljona iz Bratine dok se ovaj ne prebaci k njemu u pomoć. U 9.15 sati naređeno je bataljonu koji je bio u Žeravici da krene na južne padine sela Gorice i da vatrom i pokretom potpomaže odbranu bataljona u Hasan-Bregu. No štab ovog bataljona u ovom slučaju poneo se dosta neodgovorno i nije krenuo na određeni zadatak već se zaustavio na padinama blage kose koja se proteže sjevero-istočno od Žeravice, dok i štab bataljona koji se nalazio u Bratini nije odmah na dato naređenje napustio položaj i krenuo za Hasan-Breg. Bataljon u Hasan-Bregu, zbog premoći neprijatelja i gubitaka u ljudstvu, ne dobivajući pomoć sa ni jedne strane napustio je položaj i povukao se djelom na prihvatni položaj u Žeravicu a dijelom u Veliku. Nakon ovog bila je jedna borbena stanka oko 1.1/2 sat. U 13 sati donešena je odluka od strane štaba brigade da se sa 3 bataljona izvrši protunapad na neprijatelja koji je ovladao Hasan-Bregom, i to sa jednim bataljonom duž druma Velika — Hasan-Breg, sa jednim iz pravca Žeravica, a jednim iz pravca s. Mioković. Nakon donešene odluke primili smo izvještaj od IV. bataljona koji se nalazio sjeverno od Žeravice ka Gorici da se kolona od oko 200 neprijateljskih vojnika kreće preko šume Visoki Brijeg na Zdelarov breg prema Lučelnici, nakog ovog izvještaja nastala je također jedna borbena stanka od oko 1 sat, dok se ne ustanovi jačina i namjera neprijatelja koji se kretao prema Lučelnici — međutim to je bila četa od II. bataljona koja je kretala sa zadatka sa pruge Zagreb — Karlovac, ovaj paničan izvještaj suprostavio se našoj odluci i u međuvremenu neprijatelj iz Hasan-Brega pokušao se probiti prema Žeravici našto je bio odbačen od I. bataljona koji se nalazio u Žeravici. Po ustanov-

ljenim podacima o tobožnjem pokretu neprijatelja prema Lučelnici, kada se vidilo da je to naša jedinica štab brigade opet je ponovio prije donešenu odluku i u 14 sati izvršen je protunapad na neprijatelja koji je ovladao Hasan-Bregom. Pod snažnim pritiskom bataljona koji je napadao sa južne strane neprijatelj je povukao se preko kote 174 i Deželića za Bratinu. U potjeru za istim upućena su dva bataljona pod komandom kapetana Ajdinovića. Jedan bataljon zaustavio se u borbi sa neprijateljevom zaštitnicom u selu Žunci a drugi je produžio preko kraka sela Bratine (put koji vodi ka Penezićima) sa ciljem da odsječe odstupnicu neprijateljevoj zaštitnici koja se nalazila u Žuncima, taj bataljon po dolasku na cestu naišao je na jačeg neprijatelja i morao se je povući. Tada se neprijatelj povukao u selo Bratina zapadno od potoka Pešćenka gdje je i zanoćio. Na večer izvršena je pregrupacija jedinica na položaju: dva bataljona smještena su u s. Juriša i Veliku, jedan u Hasan-Breg, jedan u Žeravicu, na prenoćište.

U noći 27 na 28 ov. mj. neprijatelj je ponovo prebacio veći deo snaga preko šume Veliki Znoš i u jutro 28 obnovio napad na Hasan-Breg sa sjevernog pravca. Duž komunikacije Bratina — Velika toga dana vršio je manje ispade koji su odbijeni. Nakon jednosatne borbe u Hasan-Bregu uz pomoć artiljerije i bacača neprijatelj je izbacio bataljon iz Hasan-Brega koji se je povukao na prihvatni položaj sjeverno od Žeravice. U 9 sati donešena je odluka od štaba brigade da se opet sa glavninom snaga izvrši protunapad na neprijatelja koji je ovladao Hasan-Bregom. U vezi toga bataljon iz Velike prebačen je u Goricu sa ciljem da vrši bočni pritisak na neprijatelja koji se uklinio u Hasan-Breg. Donešena odluka nije sprovedena u djelo do 12 sati zbog labavosti i neodgovornosti odnosno neizvršavanja naređenja na vrijeme od strane štabova bataljona. U 12 sati sa 3 bataljona poduzet je protunapad na Hasan-Breg i to sa jednim bataljonom iz južnog, sa jednim iz istočnog i sa jednim iz sjeveroistočnog pravca sa ciljem da se neprijatelja nabaci u gustu i neprohodnu šumu prema Peneziću. Nakon jednosatne borbe neprijatelj je izbačen iz Hasan-Brega i dijelom pobjegao preko Pešćenke šume na Đumlje a većim djelom preko kote 161 na Peneziće i dalje za Bratinu, na što su dva bataljona upućena u gonjenje izbivši preko Penezića i Đumlja u Bratinu. Neprijatelj se iste noći zaustavio na prenoćištu u Bratini. Bataljoni su povučeni nazad u svoja prijašnja mjesta. Neprijatelj u noći 28 na 29 ov. mj. u 4 sata neopaženo je napustio Bratinu i dijelom se povukao u Zdenčinu a djelom napao jedinice Karlovačke brigade u Kupčini. Radi neobaveštenja u tom slučaju štab brigade nije mogao poduzeti nikakove mjere.

Postavljeni zadatak odnosno ciljevi u ovoj borbi u glavnom su postignuti s tim što se je spriječio neprijatelju upad na oslobođeni teritorij i što su mu nanešeni osjetljivi gubitci, a u drugom slučaju brigada je postala čvršća i sa više iskustva u borbama na terenu.

Neprijateljski gubitci u ovoj borbi iznose oko 80 poginulih i oko 100 ranjenih neprijateljskih vojnika i podoficira. Zaplijenjeno je 5 pušaka i 1 tromblon, 1000 kom. puščanih metaka. Naši gubitci: 29 mrtvih od kojih pomoćnik komesara IV. bataljona drug Gregurin Nikola, 1 komesar čete, 5 vodnika, 1 desetar i 1 delegat, 70 ranjenih od kojih 1 komandant bataljona, 1 komesar bataljona, 4 komandira četa, 5 komesara četa, operativni oficir bataljona, 5 vodnika, 1 delegat i 2 desetara, izgubljeno je 3 puškomitraljeza i 1 p.o. puška, 16 pušaka i 1 pištolj. Utrošeno je 122 mine za teški bacač, 488 mina za lake bacače, 44.870 metaka puščanih i mitraljeskih, 24 kom. ručnih bombi, 1730 kom. metaka za šmajsere i 48 kom. metaka za p.o. pušku.

U ovoj borbi naročito su se istakli hrabrošću, požrtvovanošću i umješnim rukovođenjem: pom. komesara bataljona Gregurin Nikola koji je junački pao na jurišu, komandiri Detelić Mato i Petrac Josip, komesari Samardžija Janko, Kraljik Marko, Stanišić Tripe, vodnici Pekas Josip, Pučko Marko, Kovačić Lacko koji je poginuo, Ušakov Mihajlo, Borković Ivan, Fistrić Franjo i Maceković Pavao, delegati Radovanović Obrad, Stupljanec Josip i Ilić Zdravko, desetari Radelić Slavko, Kundakov Andrej, Hrlić Ivan, Hrvoić Ivan i Furić Ivica i borci Caganić Nikola, Vuksan Vid, Glivarec Stjepan, Cvetkov Ivan, Kolić Stjepan, Brhanić Ivan, Streljcov Aleksij, Sečen Ivan, Ljehčenko Nikolaj, Gorbukov Petar, Šurhaljenko Fjodor, Horvatić Ivan, Jengić Ivan, Fiolić Ivan, Beg Danijel, Cerjan Vjekoslav, Sešljaga Drago i Buković Vjekoslav.

Od pojedinaca slabo su se držali: štab IV. i štab II. bataljona, pošto su pokazali labavost i neodgovornost pri izvršavanju naređenja, a štab II. bataljona dozvolio je da mu se bataljon u napadu raspe.

Veza u ovoj borbi dosta dobro je funkcionisala te se na vrijeme moglo izdavati sva potrebna naređenja i obavjesti. Upotreba teških bacača također bila je dobra. Osjetilo se je da naši štabovi ne znaju i ne umiju dovoljno i na vrijeme procjeniti situaciju i poduzeti neke taktičke i borbene zadatke bez naređenja od našeg štaba — slaba inicijativa.

Iz ove akcije možemo povući slijedeće iskustvo:

1.) Potrebno je znati jačinu i sastav neprijatelja kako bi se što bolje ocjenila situacija i donijele što bolje i pravilnije odluke.

2.) Potrebno je imati uvijek na okupu glavninu snaga odnosno jedinica da bi se moglo na vrijeme parirati sve neprijateljske pothvate.

3.) Potrebno je pred odbranbenim položajima što dalje razvijati neprijatelja za borbu kako bi se oslabila njegova udarna snaga i sprečile namjere.

4.) Potrebno je imati dobru rezervu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar — major: Komandant — major:
Tojagić Milan

BR. 128

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA ŠTABA GRUPE DIVERZANTSKIH ODREDA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE O DIVERZIJAMA I BORBAMA U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

...

2. XII. 44. Na glavnoj pruzi između Banove Jaruge i Krivaja postavljena je mina za vlak, ali prilikom povlačenja sa pruge jedan drug se je nehotice ranio, i to u neposrednoj blizini pruge, te je neprijatelj čuo pucanj, te pretražio prugu i pronašao minu.[2]

2. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Borovca i Lađevca, ali je neprijateljska zasjeda omela izvršenje akcije.

2. XII. 44. Pruga između Vrbe i [Slavonskog] Broda presječena je na 24 mjesta tj. uništeno je 48 šinja. Ova akcija izvršena je uz pomoć Diljskog P. odreda.

4. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Banove Jaruge i Lipovljana, ali je nepr.[ijateljska] zasjeda omela izvršenje akcije.

---

[1] Original (pisan mastilom, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2-4, k. 121.

[2] Na komunikaciji Zagreb — Beograd, od Banove Jaruge do Vinkovaca, vršili su diverzije dijelovi 1. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 62).

5. XII. 44. Na glavnoj cesti između Trnjana i Vranovaca postavljene su nagazne mine na koje je naišao tenk i jedan kamion, te su potpuno uništeni.

6. XII. 44. Na glavnoj cesti između Trnave i Smrtića postavljene su 3 protivtenkovske nagazne mine.

7. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Smrtića i Trnave, ali su cestom prolazile kolone neprijateljske vojske te se nije moglo doći do pruge.

7. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu ali neprijatelj je onemogućio izvršenje akcije. Na povratku su na glavnoj cesti između Rajića i Okučana postavljene 3 nagazne mine. Rezultat nije poznat.

8. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Smrtića i Trnave, ali je neprijatelj omeo izvršenje akcije.

8. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu kod Paklenice, ali je neprijatelj omeo izvršenje akcije.

8. XII. 44. Glavna pruga između St. Perkovaca i Vrpolja presječena je na 50 mjesta, tj. uništeno je 100 šinja. Prema podatcima ubijena su 2 nepr. vojnika, koji su bili u ophodnji.[3]

11. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Subocke i Lipovljana, ali zbog neprijateljske zasjede akcija nije uspjela.

11. XII. 44. Na glavnoj pruzi kod Paklenice postavljena je mina za vlak koja je drugi dan detonirala, ali rezultat nije poznat. Na cesti kod istog mjesta postavljena je jedna protutenkovska mina.

12. XII. 44. Išlo se u akciju na glavnu prugu između Lipovljana i Krivaja, ali je neprijateljska zasjeda omela izvršenje akcije.

12. XII. 44. Jedan vod se je vraćao iz akcije i kod sela Klokočevika naišao je na jake neprijateljske snage, koje su ga počele opkoljavati. Bataljon koji je bio u selu Klokočevik došao je tom vodu u pomoć i stupio sa neprijateljem u borbu koja je trajala puna 3 sata. Neprijatelj je imao 10 mrtvih i 15 ranjenih vojnika. Ostali su pobjegli. Naši gubitci iznose 2 mrtva.

[3] Patroli

16. XII. 44. Na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između Lipovljana i Banove Jaruge srušen je osobni voz. Uništena je lokomotiva, a nekoliko vagona je oštećeno.[4]

16. XII. 44. Na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd između Paklenice i Voćarice srušen je voz. Podataka nema. Istovremeno su na glavnoj cesti između istih mjesta postavljene protutenkovske mine.

17. XII. 44. Na cesti između Voćarice i Paklenice postavljena je mina 11-XII na koju je naletio 1 njemački kamion. Tačnijih podataka nemamo.

17. XII. 44. Na cesti između Lipovljana i Banove Jaruge bila je postavljena mina 12-XII — na koju je naletio 1 kamion sa Njemcima. Bila su 3 mrtva i 2 ranjena Njemca.

18. XII. 44. Na pruzi između Kapele i Bilog Briga srušen je transportni voz. Uništena 4 vagona a lokomotiva oštećena. Istovremeno su na cesti postavljene 3 nagazne mine, na koje je naletio pun kamion Njemaca. Točnih podataka nemamo.

19. XII. 44. U selu Lapovcima naša desetina je bila iznenađena od neprijatelja i morala se povlačiti i davati otpor. U toj borbi bilo je mrtvih i ranjenih njemačkih vojnika ali nam broj nije poznat.

19. XII. 44. Kod sela Klokočevika je vođena borba sa neprijateljskom vojskom. Kod akcije je bila i XII Brigada.[5]

20. XII. 44. Izvršeno je miniranje ceste između: Kapele i Pleternice, Kapele i Vrhovaca[6] i Brestovca i Nove Gradiške.

21. XII. 44. Na pruzi između Lipovljana i Subocke dignut je u zrak pancer. Tačnih podataka nema.[7] Na cesti između istih mjesta postavljena je jedna protutenkovska mina.

---

[4] Vidi dok. br. 151.

[5] Odnosi se na 12 (Slavonsku) proletersku brigadu. Redakcija nije mogla utvrditi rezultate te borbe.

[6] Na karti 1 : 100 000 piše: Vrhovci Gradski.

[7] Vidi dok. br. 156.

21. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd između Paklenice i Voćarice neprijateljska vojska omela naše akcije i nismo mogli ništa izvršiti.

23. XII. 44. Na pruzi između Afjanovaca[8] i Rešetara išlo se u akciju, ali zbog nepovoljnog vremena, tj. snjeg koji otkriva trag spriječio je da se izvrši akcija.

23. XII. 44. Na pruzi između Bilog Briga i Kapele išlo se u akciju, ali neprijateljska zasjeda omela izvršenje.

24. XII. 44. Na pruzi između Godinjaka i Rešetara neprijateljska zasjeda omela izvršenje akcija.

24. XII. 44. Na pruzi između Nove Subocke i Brestače srušen je transportni voz, tačnijih podataka nemamo.

24. XII. 44. Na cesti između Međurića i Banove Jaruge postavljene su 3 pješadijske nagazne mine.

28. XII. 44. Na pruzi između Nove Subocke i Brestače srušen je oko 23.30 sati voz. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Akcijom je rukovodio Radanović Đuro.

29. XII. 44. Na pruzi između Paklenice i [St.] Grabovca išlo se u akciju koju je omela neprijateljska zasjeda. Akcijom je rukovodio desetar Bjelajac Tešo.

29. XII. 44. Na pruzi između Medara i Dragalića zbog neprijateljske zasjede nije uspjela akcija. Akcijom je rukovodio vodnik Komlenac Čedo.

30. XII. 44. Na cesti u selu Borovac dignut je most dug 10 m a drugi 6 metara. Oko drugog mosta u istom selu gdje neprijatelj stavlja zasjedu postavljene su mine sa olovčicama na usporeno palenje. Akcijom je rukovodio pom. polit. komesara Žunić Dragan.

30. XII. 44. Na pruzi između Banove Jaruge i Krivaja zbog neprijateljske zasjede nije se mogla izvršiti akcija. Akcijom je rukovodio vodnik Pedanović Đura.

31. XII. 44. Na pruzi između Lađevca i Bodegraja omela je neprijateljska zasjeda akciju koju smo htjeli izvršiti. Na povratku sa pruge srušen je most na

---

[8] Vjerovatno se misli na selo Adžamovci kod Nove Gradiške.

cesti u Lađevcu dug 9 m. Potrošeno je 20 kg eksploziva. Akcijom je rukovodio desetar Veledinović Milan.

31. XII. 44. Na pruzi između Paklenice i Voćarice išlo se u akciju koju je omela neprijateljska zasjeda. Akcijom je rukovodio politdelegat Pokupić Alojz.

31. XII. 44. Na pruzi između Novske i Brestače postavljena je mina pod voz. Oko 22.00 naišao je voz ali rezultat se ne zna. Akcijom je rukovodio desetar Ranko Janjić.

1. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Zdenčine i Horvata, dignut je u vazduh 1 vlak, podataka nema.[9]

1. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Remetinca i Karlovca, sječena je pruga na 14 mjesta i dignut 1 arm. betonski bunker i 1 željeznička stražara.[10] Na povratku iz akcije,[11] te su se sreli sa neprijateljskom patrolom i prihvatili borbu bilo je 3 mrtva i 5 ranjena neprij. vojnika. Mi nismo imali gubitaka.

2. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Mraclina, postavljena je parola[12] koja nije stupila u dejstvo.

2. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, bačen je u vazduh teretni voz. Uništena je lokomotiva i 2 vagona. Mrtvih i ranjenih je bilo mnogo, ali podatke nismo dobili.

2. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, na povratku iz akcije kod Mraclina, banda je postavila zasjedu koju su naši momentalno opazili te odmah otvorili na njih vatru i tom prilikom rastjerali ih bez ikakvih gubitaka.

2. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i Vel. Gorice, postavljena je parola koja nije detonirala.

---

[9] i [10] Diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 62 i dok. br. 130).

[11] Rečenica je u originalu nepotpuna.

[12] Riječ je o antifašističkoj paroli pod kojom je bila postavljena mina.

3. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Čađavice, dočekala je našu četu banda; dok je četa stigla na prugu banda je bila rastjerana.

3. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Siska, postavljena je mina spojena sa eksplozivom ispod šinja. Naišla na nju neprijateljska patrola, te je ubijen 1 a ranjena 2 njemačka vojnika, presječena je pruga na dva mjesta.

4. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Siska, presječena je pruga na 20 mjesta.

4. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Lekenika i Grede, postavljen je poskočni aparat koji je ubio 2 a ranio 1 ustašu.

4. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh njem. transportni vlak. Mrtvih i ranjenih je bilo, ali nam broj ni[je] poznat.[13]

4. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh teretni vlak. Podatke nismo dobili.[14]

4. XII. 44. Na cesti Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca uništen je 1 njem. kamion, ubijena su 4, a ranjena 2 njemačka vojnika.

4. XII. 44. Na cesti Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, postavljene su mine koje su detonirale. Podataka nemamo.

6. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh 1 vlak. Podataka nismo dobili.

9. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Leskovca i Horvata, dignut je u vazduh 1 vlak. Uništena 3, oštećena 2 vagona. Mrtvih imade 2, a ranjen 1.

10. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Leskovca i Horvata, dignuta su u vazduh 3 vlaka, podataka nismo dobili.

12. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh 1 vlak. Podataka nismo dobili.

---

[13] i [14] Opširnije o tome vidi dok. br. 134 i 135.

10. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Zdenčine i Horvata, sječena je pruga na 180 mjesta u suradnji sa Seljinom brigadom.[15]

13. XII. 44. Na povratku iz akcije između Karlovca i Draganića naišli smo na neprijateljsku minu i tada su bila 2 druga ranjena. I tada nas je napadala neprijateljska zasjeda koju smo raspršili.

13. XII. 44. Na cesti u Javornju kod Culić mosta[16] postavljena je paklena mina[17] koja je detonirala i tom prilikom bilo je 12 mrtvih i 4 teže ranjena.

13. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, između Bos. Novog i Otoke, sječena je pruga na 23 mjesta.

14. XII. 44. Na cesti između Kamenskog i Turnja postavljeno je minsko polje i 2 parole, dignuta su u vazduh 3 vojnička kola sa sledovanjem i jedan kamion, bilo je 13 mrtvih, 18 ranjenih, među kojima je bio 1 oficir. A od parola bilo je 4 mrtva.

14. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Jaske, sječena je pruga na 20 mjesta. Promet je stajao 10 sati.

14. XII. 44. Na Đermanovići mostu dočekali smo neprijateljsku kolonu te smo tom prilikom ubili 4 njemačka vojnika i 1 oficira.

14. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Majdan, kod Ivanjskog mosta,[18] na uskotračnoj pruzi postavljena je mina koja nije još detonirala.

15. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Ivanjske presječena je pruga na 4 mjesta.

15. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Dugog Sela i Ostrne, dignut je u vazduh [putnički vlak]. Podatke nismo dobili.

---

[15] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 12. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, jedinice 34. NO divizije (u njenom sastavu bila je i NOU brigada »Franjo Ogulinac Seljo«) porušile su tom prilikom željeznički most na Lomnici i prugu između Leskovca i Zdenčine na 300 mjesta (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6).

[16] Culić most nije nađen na karti 1 : 100.000.

[17] Vjerovatno mina iznenađenja.

[18] Riječ je o mostu kod sela Ivanjska (zapadno od Bosanskog Novog).

15. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Mraclina, postavljen je nagazni aparat koji je detonirao, podatke nemamo.

15. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Mraclina, sječena je pruga na 6 mjesta.

15. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Blatne, prešao je kontrolni vlak preko mine, pošto je imao vlak samo 3 vagona to je detonacija bila iza vlaka. Pruga je bila presječena na 2 mjesta.

15. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Vel. Gorice, postavljen je nagazni aparat koji je detonirao, podataka nismo dobili.

16. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Mraclina i Vel. Gorice, postavljene su[19] na prugu na stazu spojeni eksplozivom po šinjama. Podatke nismo dobili.

16. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Sesveta i Dugog Sela, postavljena je nagazna mina na koju je naišao vlak, kapsla je eksplodirala a eksploziv je sabotirao.[20]

16. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Sesveta i Dugog Sela, dignut je u vazduh oklopni vlak, uništena je lokomotiva i 2 vagona. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat.[21]

18. XII. 44. Na pruzi Sunja — Kostajnica sječena je pruga na 32 mjesta. Promet je stajao 18 sati.

18. XII. 44. Na pruzi Dvor — Cvetović dignut je u vazduh jedan vagon sa drvima, bilo je 6 mrtvih.

18. XII. 44. Na cesti Zdenčina — Jaska postavljene su mine na koje je naletio njemački kamion sa vojskom. Bilo je mnogo mrtvih i ranjenih, ali konkretne podatke nismo dobili.

18. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Jaske i Desinca, dignut je u vazduh 1 oklopni vlak. Uništena 2 vagona.

19. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Novska, između Dugog Sela i Ivanić[-Grada], dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom i topovskim granatama i benzinom, od eksploziva zapaljen je benzin a zatim su granate eksplodirale i uništile cijeli

[19] Vjerovatno se misli na mine (vidi dok. br. 152).
[20] i [21] Diverzije je izveo 3. diverzantski odred (vidi dok. br. 151).

vlak. Broj mrtvih i ranjenih nepoznat. Od detonacije letjeli su krovovi kuća u Vel. Gorici.

19. XII. 44. Na cesti između Dvora i Javornja naletila su na naše mine 1 kola sa kukuruzom koja su uništena, 2 su vojnika mrtva i 2 konja.

21. XII. 44. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Sunje, presječena je pruga na 30 mjesta.[22]

21. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Draganića i Karlovca, dignut je u vazduh kontrolni vlak. Uništeno 3, a oštećena 2 vagona. Broj mrtvih i ranjenih je nepoznat.

22. XII. 44. Na pruzi kod Petrinje sječena je pruga na 18 mjesta.

23. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, kod Čađavice, sječena je pruga na 38 mjesta. I postavljena je parola koja je ubila 3 vojnika.

24. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Dugog Sela i Kraljevca, dignut je vlak u vazduh, ali podatke druge nemamo.

25. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Dugog Sela i Ostrne, dignut je u vazduh neprijateljski vlak sa ustašama. Uništeno je lokomotiva i 5 vagona. Mrtvih je bilo 22 ustaše, a ranjeno 22.

26. XII. 44. Pruga Sunja — Kostajnica, kod Hrastovca, prosječena je na 28 mjesta.

25. XII. 44. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Gor. Hrastovca, sječena je pruga na 26 mjesta. Promet je stajao 12 sati.

27. XII. 44. Na cesti Dvor — Kostajnica, kod Unčana, postavljena je parola koja je ubila 2 žene iz Draškovca. Iste su išle iz uporišta.

27. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Prečna[23] i Ivanića, kod postavljanja aparata naišla je neprijateljska patrola te zapucala i desetina se je morala povući. Tom prilikom je neprijatelj pronašao minu.

[22] U izvođenju te diverzije učestvovali su i dijelovi 2. brigade 7. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa pisana 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[23] Vjerovatno selo Prečec (sjeverozapadno od Ivanić-Grada).

27. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Beograd, između Kraljevca i Sesveta, dignut je u vazduh vlak. Podataka nismo dobili.

28. XII. 44. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Gor. Hrastovca, sječena je pruga na 18 mjesta.

28. XII. 44. Na položaju Prkosi I četa I Bataljona bila je na lijevom krilu neprijatelja koja je napala Karl. Brigadom u Kupčini.[24] Bilo je mrtvih 16, a veći broj ranjenih.

29. XII. 44. Ista četa držala je položaj Prkos — Kovačevac,[25] tom prilikom dobili smo teški mitraljez »bredu« i tukli sa bočnom vatrom. Tom prilikom neprijatelj se morao povući uz velike gubitke, sa naše [strane] nije bilo gubitaka.

30. XII. 44. Na pruzi Sunja — Dubica sječena je pruga na 8 mjesta.

30. XII. 44. Na pruzi Sunja — Kostajnica, kod Gor. Hrastovca, sječena je pruga na 18 mjesta.

31. XII. 44. Na pruzi Sunja — Glinski kut,[26] kod Sunje, dignut je u vazduh jedan dvospratni arm. betonski bunker.

30. XII. 44. Na cesti Dvor — Kostajnica, kod Unčana, presječeni smo bili od bande, postavili mine na cesti, te smo sa istom vodili borbu, i nakon toga se povukli.

30. XII. 44. Na pruzi Bos. Novi — Bihać ubili smo 4 bandita.

31. XII. 44. Na cesti Dvor — Kostajnica, kod Golubovca, postavljen je pakleni aparat koji je ubio 2 neprijateljska vojnika.

31. XII. 44. Kod Dvora na Hrtiću postavljena je parola koja je detonirala, podatke nismo dobili.

31. XII. 44. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Jaske, dignut je u vazduh most duljine 10 metara.

...

[24] Rečenica bi trebalo da glasi: na položaju kod Prkosa 1. četa 1. bataljona bila je na lijevom krilu Karlovačke NO brigade, koja je napadala neprijatelja u Donjoj Kupčini (vidi dok. br. 103 i Arhiv VII, reg. br. 2-1, k. 119/6: depešu Štaba 4. korpusa od 29. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[25] Banski Kovačevac (16 km istočno od Karlovca)

[26] Vjerovatno omaška. Odnosi se na Blinjski Kut.

II

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 129

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 1. DECEMBRA 1944. O BORBAMA KOD KNINA, U SLAVONIJI I U BOSNI I HERCEGOVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 336/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
1. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na istočnoj fronti pojačana vatrena djelatnost. Mostobran kod Osieka sužen.

Na Jadranskoj fronti popustila je neprijateljska djelatnost na Kninskom odsjeku uslied pretrpjelih gubitaka. Na Neretvanskom odsjeku uspješno su odbijeni neprijateljski napadaji. Uspjeh u podhvatu kod Požege, Kotor Varoši i Zenice.

Našice su opet ugrožene.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini i borbenoj crti u Sriemu nema promjena.

Na Dunavskom odsjeku pojačana je neprijateljska topnička vatra na Opatovac (16 km j. i. Vukovara).[2] Sjeverna obala Dunava nasuprot Vukovara jako posjednuta od neprijatelja.[3]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1-1, k. 45.

[2] Njemačke položaje u Opatovcu tukla je artiljerija Crvene armije (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 145).

[3] Obalu Dunava od Apatina do Bačke Palanke držale su tada jedinice 36. NOU divizije (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 145).

Sjeverno Osieka osujećen je pokušaj neprijatelja da kod Bilje (6 km s. i. Osieka) zaobiđe osječki mostobran te su neprijateljske snage odbačene protuudarom. Selo Bilje nalazi se pod vatrom »Staljinovih orgulja«.[4] Noću 28/29. XI posada mostobrana sjeverno Osieka povukla se na uži mostobran, porušivši kolni i željeznički most preko rukava r. Drave, 4 km s. Osieka.

Jadranska fronta:

U području Knina popustila je neprijateljska djelatnost, nakon što je neprijatelj pretrpio osjetljive gubitke. Pročišćeni su manji nepr. prodori na borbenoj crti kod Pađene (10 km s.z. Knina).[5]

Vlastitim napadajima na neprijateljske postave sjeverno Knina i zapadno Palanke (15 km s.z. Knina, još nije uspjelo protjerati neprijatelja. Upućena su pojačanja.[6]

Na Neretvanskom odsjeku odbijen je neprijateljski napadaj potpomognut oklopnim kolima na Široki Brieg i Lise uz velike neprijateljske gubitke. Uništena su jedna oklopna kola i zapljenjeno nešto oružja.[7]

Južno i jugozapadno Mostara odbijeni su neprijateljski napadaji na naše postave.

U području Nevesinja jedna vlastita borbena skupina potisnula je partizane s crte Pridvorci — Kumičani[8] (10 km s. i s.i. Nevesinja) u smjeru sjeverozapada. Neprijateljski gubitci: 11 poginulih, 5 zarobljenih i 11 prebjeglih partizana: 6 strojnica, 10 pušaka i 3 konja.

Našice:

Opaža se ponovno okupljanje partizana u području Našica s vjerojatnom namjerom napadaja na to mjesto.

Požega:

Naše izviđačke skupine prodrle su 25. XI u s. Mihaljevci i Trenkovo (6—8 km s. Požege) i protjerale parti-

---

[4] Riječ je o raketnom oruđu sovjetske proizvodnje zvanom još i »Kaćuša«.

[5] i [6] Položaje njemačkih jedinica u rejonu s. Pađene i s. Palanka napadale su jedinice 19. NOU divizije (vidi dok. br. 19; Arhiv VII, reg. br. 10-1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije, pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[7] O borbama u Bosni i Hercegovini u decembru 1944. vidi tom IV, knj. 31.

[8] Selo Kumičani nije nađeno na karti 1 : 100.000. Vjerovatno se misli na selo Humčani, 10 km sjeveroistočno od Nevesinja.

zane nanievši im gubitke od 20 mrtvih. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo, 2 častnika i 6 ustaša je ranjeno.[9]

Banja Luka:

Jedna ustaška bojna u pothvatima oko Kotor Varoši (25 km j. i. Banje Luke) raspršila je jednu skupinu partizana, oduzela opljačkanu stoku i naniela im gubitke od 41 poginulog (1 »oficir«) i oko 60 ranjenih. Vlastiti gubitci: 2 poginula, 1 ranjen i 2 nestala. Zaplenjeno je ručno vatreno oružje.

Zenica:

Odbijen je napadaj partizana na uporište Bukovci (16 km j.j. i. Zenice). Partizani su protjerani u smjeru jugozapada uz 13 poginulih i 2 zarobljena. Zaplienjeno je ručno vatreno oružje, strjeljivo i bombe.

Kalinovik:

Jake partizanske snage zaposjele su Kalinovik i Dobro Polje (12 km s.i. Kalinovika).

Djelat. nepr. zrakopl.:

Prilikom bombardiranja Zenice 20. XI bombardirano je i s. Ričice kraj Zenice, gdje je porušeno oko 150 kuća, 14 osoba poginulo i 12 ranjeno.

Djelat. vlast. zrakopl.:

30. XI naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoz vojničkih osoba.

Općenito:

Prilikom izviđanja kod Koprivnice pala su 2 partizana.

Događaji na želj. prugama:

30. XI u 2300 sati na pruzi između ž. p. Dugo Selo i Prečec eksplodirale su 3 mine i oštetile želj. prugu.[10]

30. XI u 1115 sati minama je oštećena glavna pruga između ž.p. Novoselec Križ i Moslavina Popovača. Pruga je popravljena istog dana.[11]

---

[9] Po naređenju Vrhovnog štaba NOV i POJ od 1. decembra 1944. jedinice 6. korpusa NOVJ grupisane su na prostoriji Našice — Donji Miholjac — Osijek — Slavonski Brod. Njihov zadatak bio je da očiste manja neprijateljska uporišta, onemoguće saobraćaj na komunikacijama, uspostave vezu sa 12. korpusom NOVJ, koji se nalazio na lijevoj obali Drave, i time olakšaju ofanzivu jedinica NOVJ na liniji Ilok — Erdevik — Kukujevci (vidi dok. br. 5 i 111 i tom I, knj. 10, dok. br. 99, 108, 109, 114 i 123).

[10] i [11] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2-4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

30. XI u 2358 sati na pruzi Osiek — Dalj kod ž. p. Sarvaš naišao je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla, oštetila stroj i želj. prugu.

30. XI u 0930 sati na pruzi Osiek — Dalj između ž.p. Osiek i Sarvaš neprijateljski lovac napao je teretni vlak i onesposobio stroj, a ložača ranio. Na istom mjestu napadnut je još jedan teretni vlak. Poginuo je 1 vojnik, a više ih je ranjeno.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 130

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 2. DECEMBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA KNIN I ZAMLAČU I DIVERZIJAMA NA KOMUNIKACIJAMA ZAGREB — BANOVA JARUGA I ZAGREB — KARLOVAC[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 337/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
2. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj i Jadranskoj fronti bez promjena. Borbe u području Bos. Novog.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Mostobran na r. Dravi sjeverno od Osieka pušten je po osnovi i obranbena crta povučena je na r. Dravu.

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1-1, k. 45.

U zaleđu na r. Drini jače part. snage okupljaju se u području Bijeljine.

Na r. Dunavu obostrana topnička vatra.

Jadranska fronta:

Kod Knina slabija napadačka djelatnost neprijatelja.[2]

Na Neretvanskom odsjeku bez promjena.

Sv. Ivan Zelina:

U toku je pothvat u području 7 km s.s.z. Sv. Ivana Zelina.[3]

Bos. Novi:

Noću 30. XI/1. XII jače partizanske snage napale su uporište Zamlača (5 km s.s.i. Bos. Novog). Nakon kratke borbe posada se povukla u Dvor na Uni pretrpjevši gubitke.[4]

1. XII u protunapadaju uporište je ponovno vraćeno. Neprijateljski gubitci: 3 poginula i veći broj ranjenih.[5]

Djelat. vlast. zrakopl.

1. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoz u više lietova krugovalnog, zdravstvenog i ostalog tvoriva, zatim novca, žurne pošte i vojničkih osoba.

Događaji na želj. prugama:

1. XII u 0015 sati na glavnoj pruzi između ž. p. Kutina i Banova Jaruga naišao je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla te izbacila stroj, 2 teretna kola i 6 štitnih kola. Pruga je zakrčena.[6]

1. XII u 1230 sati na pruzi Zagreb — Karlovac između ž. p. Horvati i Zdenčina naletio je na minu putnički vlak. Mina se rasprsla i izbacila 4 štitna kola i oštetila želj. prugu. Prekid prometa još traje.[7]

---

[2] Položaje njemačkih jedinica južno i jugoistočno od Knina napadale su jedinice 20. i 26. NOU divizije, a sa zapada i sjeverozapada 19. NOU divizija 8. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; Arhiv VII, reg. br. 10-1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1944. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

[3] Riječ je o pothvatu koji su izveli dijelovi 1. puka Poglavnikovog tjelesnog zdruga i protiv jedinica 32. divizije 10. korpusa NOVJ (vidi knj. 35, dok. br. 98).

[4] i [5] Napad na Zamlaču izvele su jedinice 7. NOU divizije (vidi dok. br. 111 i 168).

[6] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 46).

[7] i [8] Mine su postavili dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2-4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

Noću 1/2. XII minama je razorena pruga između ž. p. Hrv. Leskovac i Remetinec te Zdenčina i Horvati na pruzi Zagreb — Karlovac.[8]

1. XII popravljena je pruga Zagreb — Banova Jaruga između ž. p. Dugo Selo i Prečec i prohodna.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

BR. 131

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 3. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U DALMACIJI, LICI, SLAVONIJI I SREMU[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
3. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na Istočnoj fronti živa topnička i izviđačka djelatnost. Odbijeni su neprijateljski napadaji u području Neština i Erdevika. Odbrana Osieka povučena je na r. Dravu. U Bijeljinu ušli partizani, iza što je po zapovijedi višeg podhvatnog zapovjedništva prolazno ispražnjena po vlastitim četama.

Na Jadranskoj fronti odbijeni su manji neprijateljski napadaji u području Knina, na Neretvanskom odsjeku i kod Nevesinja.

Veliki uspjeh u podhvatu kod Plaškog (podr. Ogulina), kod Gračaca i kod Sv. Ivana Zeline.

Oslobođen Medak (u Lici) i Novi Grad Podravski. Bjelovar napadnut sa zemlje i iz zraka.

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 3/1-1, k. 45.

Požega i Pleternica obkoljene. Borbe su u toku.

Napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na preselice i željezničke uređaje.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Na odsjeku Drine osim neprijateljske topničke vatre i izviđačke djelatnosti nije bilo promjene. U zaleđu tog odsjeka neprijatelj je zaposjeo cestu Zvornik — Brčko kod Bijeljine i ušao u Bijeljinu, koja je po zapovijedi višeg podhvatnog zapovjedništva prolazno izpražnjena.

Na borbenoj crti u Sriemu i na Dunavu traje i nadalje neprijateljska topnička vatra i izviđačka djelatnost. Kod Vizića i Neština (6 km i. i 9 km j. i. Iloka) odbijeni su neprijateljski napadaji u jakosti sati.[2] U manjem podhvatu u području Erdevika naše su postrojbe naniele neprijatelju gubitke i zaplijenile nešto oružja.[3]

Opažaju se pokreti neprijatelja iza borbene crte na kojoj se utvrđuje.

Neprijatelj topničkom vatrom uznemiruje Osiek.

Sovjetske snage opažene su na lievoj obali r. Drave nasuprot Adolfovca, Josipovca i Petrijevaca (8—14 km s.s.z. Osieka).

Most kod D. Miholjca dignut je u zrak po njemačkim četama.

Jadranska fronta:

Na području Knina bez promjena. Opaža se prikupljanje jačih neprijateljskih snaga južno Knina, gdje neprijatelj dovlači pojačanja preko Obrovca i Ervenika.[4]

Odbijeni su noćni neprijateljski napadaji na naše postave j.z. Palanke i s. Pađene na obskrbnoj cesti.[5]

Na Neretvanskom odsjeku južno Mostara protjerana je neprijateljska izvidnica, koja je ostavila 2 poginula i 6 ranjenih partizana.

Uspješnim podhvatom u području Nevesinja neprijatelj je protjeran dalje prema sjeveru i sjeveroistoku. Daljnjih 10 poginulih partizana je pronađeno i 6 zarob-

[2] i [3] Riječ je o izviđačkoj aktivnosti jedinica 1. proleterskog korpusa NOVJ neposredno pred početak proboja neprijateljske odbrane (3. decembra 1944) na liniji Ilok — Erdevik (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 99, 106, 108, 109, 110, 112, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 162 i 165; knj. 17, dok. br. 168).

[4] Vidi dok. br. 130, objašnjenje br. 2.

[5] Položaje njemačkih jedinica u rejonu s. Pađene i s. Palanka napadale su jedinice 19. NOU divizije (vidi dok. br. 19; Arhiv VII, reg. br. 10-1/1, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije od 25. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

ljeno. Cieni se da su neprijateljski gubici znatno veći. Plien: 1 strojnica, 8 pušaka, 1 američka oklopna kola, strjeljivo i 5 konja.

Požega:

Noći 1/2. XII jače part. snage napale su Požegu i Pleternicu. Svi neprijateljski napadaji odbijeni su. Odmetnici su prekinuli cestu Nova Kapela — Batrina — Pleternica. Preduzete su protumjere.[6]

Koprivnica:

Dielovi jednog ustaškog zdruga protjerali su partizane iz s. Glogovac (6 km j.j.i. Koprivnice) i odbili sve napadaje partizana na to selo noću 1/2. XII bez vlastitih gubitaka.

2. XII isti dielovi u svom napredovanju dostigli su Novi Grad Podravski (13 km j.i. Koprivnice) i oslobodili ga nakon kratke i žestoke borbe. Pronađeno je 25 poginulih partizana, 7 je zarobljeno i veliki broj ih je ranjen. Vlastiti gubici: 1 ustaša poginuo i 7 ih je ranjeno.[7]

Bjelovar:

2. XII partizanske snage, koje su obkolile Bjelovar, napale su uporišta oko grada. Istog dana Bjelovar i Vojnović napadnuti su 3 puta od neprijateljskog zrakoplovstva. Ima štete i žrtava. Borbe s partizanima su u toku.[8]

Ogulin:

U toku je podhvat u području Plaškog (24 km. j.j.i. Ogulina). Do sada su jaki neprijateljski dielovi odbačeni iz područja Plaški — Tobolić (22 km j.i. Ogulina) u smjeru sjevera i istoka, a neprijatelju nanieti težki gubici: 198 poginulih partizana je izbrojeno, još 50 poginulih je ocienjeno, 7 ih je zarobljeno i 2 su prebjegla. Plien: 3 oklopna kola, 4 p.o. topa, 3 strojnice, 7 strojopušaka, 2 stro-

---

[6] Četrdeseta NO divizija, u sadejstvu sa 4. brigadom 12. NOU divizije, napala je 2. decembra 1944. ustaško-domobransku posadu u Pleternici, dok. je na Slavonsku Požegu vršen demonstrativni napad (vidi dok. br. 16, 111 i 138).

[7] Na pravcu Koprivnica — Podravski Novi Grad vođene su borbe od 1. do 4. decembra 1944. između dijelova 5. ustaškog stajaćeg zdruga i NO brigade »Pavlek Mihovih Miškina« (opširnije o tome vidi dok. br. 111, objašnjenja br. 34 i 40; Arhiv VII, reg. br. 3-1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa od 3. i 6. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Ustaško-domobranske posade u Gudovcu i Velikom Korenovu napala je 32. NO divizija u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom. Bjelovar su bombardovali saveznički avioni (vidi dok. br. 9, 10, 15, 23, 109, 132, 133, 134 i 135; knj. 35, dok. br. 101).

josamokresa, 30 pušaka, 1 samovoz, 200 komada stoke. Vlastiti gubici: 8 ustaša i 1 Niemac poginuli, 15 ustaša ranjeno. Podhvat se nastavlja.[9]

Odbijeni su neprijateljski protunapadaji na Dragu (5 km i. Plaškog) uz 37 poginulih i 3 zarobljena partizana.[10]

Gospić:

Jedna borbena skupina iz Gospića zauzela je na juriš Medak (15 km j.i. Gospića).[11]

Gračac:

Borbena skupina iz Bruvna (11 km s.s.i. Gračaca potisnula je 1 partizansku skupinu prema zapadu sjeverozapadu uz osjetljive gubitke po neprijatelja. Nađena su 52 poginula partizana, daljnjih 50 poginulih partizana je ocienjeno.[12]

Sv. Ivan Zelina:

U nastavku podhvata s.z. Sv. Ivana Zeline ustaške borbene skupine razbile su partizane u području s. Žitomir (7 km s.z. Sv. Ivana Zeline) nanievši im teške gubitke. Izbrojano je 60 mrtvih partizana.[13] Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Osobitosti:

20. XI pripadnik 4. sati ustaške posade iz Oriovca ubio je načelnika grada Požege Ivana Stürmera iz nepoznatih razloga. Istraga je u toku.

---

[9] O gubicima 8. NOU divizije u borbama koje su vođene u rejonu Plaškog od 27. do 29. novembra vidi dok. br. 13.

[10] Napad na Dragu izvele su jedinice 8. NOU divizije (vidi dok. br. 83).

[11] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije, u sadejstvu sa jednom bojnom ustaša, zauzeli su Medak 1. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 8, 107 i 109).

[12] Dijelovi njemačke 392. legionarske divizije, ojačani sa 8 tenkova, napali su 29. novembra 1944. Prvu i 2. brigadu 35. NO divizije na liniji s. Cerovac — Stolac (trig. 968) i prisilili ih da se povuku na liniju s. Poljice — s. Paklarić. Jedinice 35. NO divizije uspjele su protivnapadom na pravcu Paklarić — Klapavica razbiti neprijatelja i protjerati ga u Bruvno . U dvodnevnim borbama neprijatelj je ostavio na položaju 40 mrtvih, dok je veći broj ranjenih odvezao kamionima. Gubici 35. NO divizije bili su: 3 mrtva i 13 ranjenih (vidi Arhiv VII, reg. br. 7-4, k. 572 A: depeša Štaba 35. NO divizije pisana 1. decembra 1944 Štabu 11. korpusa NOVJ).

[13] Ovaj podatak nije tačan. U borbama koje su vođene 28. novembra 1944. u rejonu Sveti Ivan Zelina jedinice 32. NO divizije imale su 8 mrtvih i 30 ranjenih. Poslije ove borbe Divizija se povukla u rejon Sveti Ivan Žabno (Arhiv VII, reg. br. 3-1. k. 119/9: depeša Štaba 10. korpusa od 1. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

28. XI jedna kola s 4 njemačka pučka jurišnika naišla su na minu kod Andrijevaca. Mina se rasprsla, ubila 3 i ranila 1 Niemca.

Prema izvješću III zbor. područja 11.000 Nedićevih vojnika stiglo je u Podgrab pri povlačenju iz Srbije te namjeravaju produžiti u Sarajevo.

Prema izvješću zapovjedničtva Iztok Niemci su zapoviedili rušenje i uništenje tvornice »Bata« u Borovu. Time bi 30.000 ljudi kod »Bate« ostalo bez kruha.

Zbog naknadnog povratka nestalih domobrana vlastiti gubici kod Zamlače kraj Bos. Novog smanjeni su na 10 nestalih.[14]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ust. pukovnik (T. Sertić)

RAZASLATO:
Poglavnom Županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

BR. 132

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 4. DECEMBRA 1944. O BORBAMA KOD KNINA, PLETERNICE I GRAČACA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
4. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na Istočnoj fronti osim obostrane topničke vatre bez promjene.

Na Jadranskoj fronti nastavljaju se žestoke borbe u području Knina.

Veliki uspjeh u podhvatu u području Gospić — Gračac.

Stanje kod Bjelovara olakšano.

---

[14] O gubicima koje je 7. NOU divizija nanijela 7. lovačkom zdrugu u Zamlači 30. novembra 1944. vidi dok. br. 130 i 168.

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 4/1—1, k. 45.

U Požeškoj kotlini nastavlja se podhvat za odterećenje Pleternice.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Zaprešić i željezničke vlakove.

II PODRUČJA:

Istočna fronta:

Na Drini i u Sriemu obostrana topnička vatra.

Na Dunavskom odsjeku odbijena je jedna neprijateljska izvidnica, koja je pokušala prieći rieku 5 km s.s.z. Sotina.

Jadranska fronta:

U području Knina pročišćeni su neprijateljski prodori na sjeveroistočnom i jugozapadnom odsjeku borbene crte.[2]

Nakon težke borbe sjeverozapadno od Knina, kod Očestova (5 km. s.s.z. Knina) i istočno Pađene neprijatelju je uspjelo uz podporu topničtva i bacača presjeći obskrbnu cestu. Neprijatelj neprestano dobiva nova pojačanja.[3]

Borbena skupina koja napreduje iz Palanke (15 km s.z. Knina) prema Kninu odbacila je neprijatelja s visinskih postava uz cestu, ali cesta još nije oslobođena.[4]

Osjeća se pomanjkanje strjeljiva.

S Neretvanskog odsjeka nema novih viesti.

Požega:

Nastavlja se podhvat u smjeru Pleternice.[5]

Noć 2/3. XII protekla je u Požegi mirno.

Bjelovar:

Poduzetim protumjerama stanje u Bjelovaru popravilo se. Opaženo je povlačenje neprijatelja od Bjelovara.[6]

---

[2] Položaje njemačkih jedinica sjeveroistočno od Knina napadale su jedinice 9. NO i 20. NOU divizije, a jugozapadno od Knina 26. NOU divizija (opširnije o tome vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111).

[3] Sa sjeverozapada Knin je napadala 19. NOU divizija (vidi dok. br. 19; knj. 35, dok. br. 80; Arhiv VII, reg. br. 10-1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[4] Pravcem Otrić — Palanka — Pađene prodirali su dijelovi 392. legionarske divizije. Prema naređenju Štaba 15. brdskog armijskog korpusa oni su hitno prebačeni iz Like u rejon Knina da bi pritekli u pomoć 264. pješadijskoj i 373. legionarskoj diviziji (Franc Šraml, navedeno djelo, str. 199—213).

[5] Pothvat 7. ustaško-domobranske gorske divizije počeo je 2. decembra 1944. s namjerom da se pritekne u pomoć posadi u Pleternici, koju je napala 40. divizija 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 16, 111 i 138).

[6] Poslije uspješno izvedenog napada na ustaško-domobranske posade u Gudovcu i Velikom Korenovu, 33. NO divizija i 1 (Zagorska) NO brigada povukle su se na prostoriju s. Narta — s. Ivanska (opširnije o tome vidi dok. br. 15).

Gračac:

Nastavlja se podhvat čišćenja ceste Gračac — Gospić. Neprijatelju su do sada naneti teški gubici: 329 partizana je poginulo, 10 je zarobljeno. Plien: 1 strojnica, 12 strojopušaka i veći broj ručnog vatrenog oružja.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:

3. XII oko 1400 sati neprijateljski zrakoplovi bombardirali su kolni most u Zaprešiću i srušili ga. Porušeni su i bunkeri te oštećena cesta. Ranjen 1 Niemac.

3. XII u 1030 sati neprijateljski zrakoplovi napali su vlak na pruzi Bos. Brod — Doboj između ž.p. Lužani i Kovači. Oštećen je stroj, a strojovođa, ložač i nadzornik stroja te 1 njemački vojnik poginuli.

Osobitosti:

Prema izvješću zapovjedničtva »Iztok« sprema se rušenje svih željezničkih pruga od Vinkovaca na sjever, istok i jug.[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ustaški pukovnik (T. Sertić)

RAZASLATO:
Poglavnom županstvu,
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

[7] Ovi podaci nisu tačni. O gubicima jedinica 13. i 35. NO divizije na komunikaciji Gospić — Gračac od 1. do 4. decembra 1944. vidi dok. br. 8, 109, 111 i 131.

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

BR. 133

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 4. DECEMBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA GUDOVAC, VELIKO KORENOVO I GRADEC[1]

Zagreb, 4. 12. 1944.

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3167/44/taj.

Predmet: Dnevno izvješće za 4. 12. 1944.

Izvješće Ia

2. 12. 1944. u 05.35 sati napali su komunisti uporište Gudovac (5 jz. Bjelovar). Vlastite postrojbe podpomognute su topničkom vatrom iz Bjelovara. Posljedak nepoznat, jer je prekinuta veza. Upućeno pojačanje prema Gudovcu i Korenovu (6 jjz. Bjelovar) moralo se je radi velike premoći neprijatelja povući, uz vlastite gubitke 4 mrtva i 10 ranjenih. Sudbina uporišta Rovišće i Gudovac do sada nepoznata, dok je Korenovo palo.[2]

2. 12. 1944. na večer došlo je 1500 komunista u V. Mučna (18 jz. Koprivnica) i izbacili su svoje predstraže prema Koprivnici,[3] tako da je 3. 12. 1944. oko 12.00 sati došlo do sukoba sa predstražama V. staj. djel. zdruga U.V.,[4] ali su nakon kraćeg vremena odbačeni nazad.

Izvješće Ic

Noću 1/2. 12. 1944. tučeno je sakupljanje komunista u selu Rovišće (10 zsz. Bjelovar) topničkom vatrom iz Bjelovara. Neprijatelj je raspršen.

2. 12. 1944. od 12.00 do 16.00 sati neprijateljski zrakoplovi su u više navrata bombardirali i tukli strojničkom vatrom Bjelovar. Nastale štete na želj. postaji i središnjoj oruž. školi. Gubitci u ljudstvu 3 oružnika i 3 građ. osobe mrtve, a 3 oružnika ranjena.[5]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Neprijateljsku posadu u Velikom Korenovu napala je 2. brigada 33. NO divizije, a u Gudovcu 1 (Zagorska) brigada Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 15, 23, 111, 131 i 132).

[3] U rejonu Koprivnica — Križevci nalazila se tada 32. NO divizija radi obezbjeđenja napada na Veliko Korenovo i Gudovac (vidi dok. br. 15).

[4] Peti stajaći djelatni zdrug Ustaške vojnice

[5] Bjelovar su bombardovali savezнички avioni (vidi dok. br. 15).

2. 12. 1944. napali su komunisti sa manjim snagama južni i jugozapadni dio odbranbenog pojasa Bjelovara, ali su 3. 12. 1944. u jutro odbijeni. Posljedak do sada nepoznat.[6]

2. 12. 1944. predala su se 20. udar. puk. 4 komunista sa puškama.

Novoosnovane brigade »Pavla Miškine« i »Franje Gaži« nalaze se na području Đurđevac i Kloštar.[7]

Električni vod Zagreb — Bjelovar prekinut.

3. 12. 1944. u 16.45 sati napadnuta posada Gradeca (III. bojna 20. U.P.) vatrom samoradnog oružja i bacača.[8]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia
por. (Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa[9]
3. Zap. I. Zb.[10] područja
4. Gen. Kdo. LXIX. A. K. z.b. V.[11]

---

[6] Spoljne odbrambene položaje Bjelovara napala je brigada »Nikola Demonja« (vidi dok. br. 10).

[7] O formiranju brigade »Pavlek Mihovil Miškina« vidi dok. br. 24, objašnjenje br. 20; brigada »Franjo Gaži« nije formirana.

Na području Đurđevca nalazila se brigada »Pavlek Mihovil Miškina«. Petog decembra prebačene su u Đurđevac brigade »Braća Radić« i »Matija Gubec« (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene 1, 4. i 6. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Vidi dok. br. 167, primjedbu br. 17.

[9] Operativnom odjelu Ministarstva oružanih snaga

[10] Zapovjedništvo 1. zbornog područja

[11] Komandi njemačkog 69. armijskog korpusa za naročitu upotrebu

BR. 134

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. DECEMBRA 1944. O NAPUŠTANJU KNINA, PLETERNICE I SLAVONSKE POŽEGE I O BORBAMA ZA GUDOVAC, VELIKO KORENOVO I ROVIŠĆE[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 340/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
5. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na iztočnoj fronti bez promjene.

Na jadranskoj fronti Knin napušten po osnovi.

Nastavljaju se žestoke borbe kod Požege. Posle hrabre obrane posada Pleternice probila se ka skupini, koja je upućena u pomoć.

Žestoke borbe na uporištima jugozapadno Bjelovara.

Manje uspješne borbe oko Broda i Doboja.

Napadaji nepr. zrakoplova na Vareš i želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Sa iztočne fronte nema novih viesti.

U pozadini fronte na Drini u području Rogatica — Zvornik pojačana je partizanska napadačka djelatnost.

Jadranska fronta:

U borbenom području Knina polučio je neprijatelj upotrebom jakog topničtva i oklopnim kolima dubok prodor u jugozapadnom odsjeku. Sam grad je pod vatrom topničtva i bacača.[2]

Napadaji za oslobođenje obskrbne ceste između Paćene i Palanke nisu imali uspjeha.[3]

Napuštanje Knina odpočelo je noću 30. XI/1. XII.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 5/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 27, 35, 45 i 111.

[3] Vidi dok. br. 132, objašnjenje br. 4.

[4] Glavnina njemačkih snaga koje su branile Knin bila je savladana u borbama od 26. novembra do 4. decembra 1944 (vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; knj. 35, dok. br. 98; Arhiv VII, reg. br. 10—1/2, k. 1021: izvještaj Štaba 19. divizije pisan 25. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

Na Neretvanskom odsjeku fronte bez promjene. U području Nevesinja izviđanjem u smjeru s. Odžak (7 km j.i. Nevesinja) nije ustanovljen neprijatelj.

Doboj:

Noću na 1. XII ustaške i domobranske postrojbe iznenadno su napale partizane u s. Sivši (9 km j.z. Doboja), i razpršile ih. Neprijateljski gubitci: 15 poginulih i 10 zarobljenih partizana.

Plien: 6 strojopušaka i veći broj pušaka. Vlastiti gubici: 4 ustaše i 1 domobran poginuli.

Brod:

Jedna ustaška postrojba napala je 2. XII neprijatelja kod s. Drenovca (22 km s.z. Broda) i zarobila 6 partizana, dok broj poginulih i ranjenih partizana nije ustanovljen.

Požega:

Borbene skupine upućene prema Pleternici za odterećenje posade prihvatile su 3. XII posadu Pleternice, koja se probila kroz neprijateljski obruč, nakon što je 2 dana uspješno odbijala sve neprijateljske napadaje.

Tom prigodom neprijatelju su zadani težki gubitci: 209 partizana je poginulo, 30 je zarobljeno, a zaplijenjeno je: 72 puške, 1 protuoklopna puška, 6 strojopušaka, 3 strojosamokresa, 1 bacač, 6 konja, strjeljivo i oprema. Vlastiti gubitci: 1 častnik, 2 domobrana i 1 Niemac poginuli, 2 častnika, 18 domobrana, 3 Niemca i 1 ustaša ranjeni.[5]

Noću 3/4. XII odbijen je novi napadaj partizana na Požegu podpomognut jakim topništvom.[6]

Uslied jakih partizanskih snaga u Požeškoj kotlini, koje su obkolile Požegu i presjekle ceste i želj. prugu za Požegu, zapovijedio je podhvatni zapovjednik evakuaciju Požege.[7]

Bjelovar:

Noću 1/2. XII jake partizanske snage napale su s. Gudovac (5 km j.z. Bjelovara). Snage upućene iz Bjelo-

---

[5] O rezultatima napada 40. NO divizije i 4. brigade 12. NOU divizije na Pleternicu vidi dok. br. 16 i 138.

[6] Demonstrativni napad na Slavonsku Požegu izvela je Omladinska brigada »Joža Vlahović«, sadejstvujući time ostalim snagama 40. NO divizije koje su napadale Pleternicu (vidi dok. br. 16 i 138).

[7] Na području Slavonske Požege nalazila se tada 40. divizija i 4. brigada 12. divizije 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 16, 44 i 54).

Neprijatelj je napustio Slavonsku Požegu 5/6. decembra 1944. po naređenju generala Perićića, zapovjednika (komandanta) 7. ustaško-domobranske gorske divizije (vidi dok. br. 16, 54, 135 i 138).

vara u pomoć napadnutom uporištu nisu mogle dostići Gudovac zbog premoćnih neprijateljskih snaga, te su se vratile pretrpevši gubitke od 4 poginula i 10 ranjenih. Sudbina uporišta Gudovac i Rovišće nepoznate su, dok je Korenovo (8 km j.z. Bjelovara) u partizanskim rukama.[8]

Gospić:

U području Medaka (16 km j.i. Gospića) odbačen je neprijatelj s visova jugoiztočno mjesta uz 32 poginula partizana.[9]

Djelat. nepr. zrakopl.:

3. XII četiri neprijateljska zrakoplova napala su Vareš majdan, razorila želj. prugu i ranila 1 osobu.

4. XII više neprijateljskih zrakoplova napalo je strojnicama i bombama želj. prugu i vlak na pruzi Brod — Doboj između ž.p. Lužani i Derventa.

4. XII neprijateljski lovci napali su želj. postaju Šid. Oštećen je jedan stroj.

Djelat. vlast. zrakopl.:

4. XII naše je zrakoplovstvo uspješno bombardiralo neprijateljsko uzletište kod Ćeralija (područje Podr. Slatine).

Osim toga izvršio je obskrbu strjeljivom posade u Požegi i Bjelovaru, te prievoz žurne pošte.

Događaji na želj. prugama:

4. XII na pruzi Zagreb — Karlovac između ž.p. Draganići i Karlovac u 0805 sati naišao je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla i izbacila 4 štitna kola. Pruga je bila prohodna istog dana.[10]

Istog dana u 1450 sati na istoj pruzi naišao je na minu radni vlak. Mina se rasprsla i izbacila 3 štitna kola. Pruga je bila popravljena istoga dana.[11]

4. XII u 1530 sati na pruzi Zagreb — Varaždin popravljene su štete na želj. postaji Pušća Bistra i pruga je prohodna.

4. XII popravljena je i prohodna pruga između ž.p. Dugo Selo i Ivanić Grad i Novoselec Križ — Moslavina Popovača.

---

[8] Gudovac i Veliko Korenovo napala je 33. NO divizija u sadejstvu sa 1 (Zagorskom) NO brigadom (vidi dok. br. 15 i 23).

[9] O gubicima 3. brigade 13. NO divizije i 3. brigade 35. NO divizije u borbama kod Metka od 1. do 4. decembra 1944. vidi dok. br. 8 i 109.

[10] i [11] Mine su postavili dijelovi 2. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

Zubčasti dio pruge Sarajevo — Konjic se popravlja pa je promet između ž.p. Podorašac i Bradina prekinut na 20 dana, ali će se pojedini vlakovi povremeno puštati.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

BR. 135

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 6. DECEMBRA 1944. O NAPADU JEDINICA NOVJ NA MOŠĆENICU I O BORBAMA U SREMU, SJEVERNO OD KNINA I NA PRAVCU KOPRIVNICA — BJELOVAR[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 341/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
6. XII 1944 g.

I OBĆI PREGLED:

Na Istočnoj fronti odpočeo je neprijatelj napadaj s jakim snagama i prešao Dunav kod Opatovca.

Na Jadranskoj fronti bez promjena.

Snage upućene iz Dugog Sela i Koprivnice nastavljaju borbe za odterećenje Bjelovara.

Evakuacija Požege započela je.

Napadaji nepr. zrakoplovstva na želj. uređaje.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti u Sriemu noću 3/4. XII započeli su partizani uz podporu sovjetskog topničtva i težkog naoružanja očekivani napadaj na naše iztaktnute postave.[2]

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6—1/1, k. 45.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 131, objašnjenje br. 2.

Istodobno neprijateljske snage u jakosti 3 bojne (oko 2.000 ljudi) prešle su Dunav između Opatovca i Mohova (14 km s. Šida) u zaleđu borbene crte.[3]

Do sada su odbijeni svi neprijateljski napadaji na Ilok i Opatovac.

Na Drini bez promjena. U zaleđu fronte na Drini ponovno je zaposjednuta vlastitim četama Bijeljina.

Na Dunavu i Dravi bez promjena.

Jadranska fronta:

Nastavljaju se težke borbe u području s. Knina, koji je izpražnjen.[4]

Na Neretvanskom odsjeku nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Požega:

Posada Požege izvlači se po osnovi prihvaćena od ostalih postrojbi.[5]

Križevci — Koprivnica:

Borbene skupine, koje napreduju prema Bjelovaru od Dugog Sela protjerale su 4. XII partizane iz s. Cugovac i Grabrić (13 i 14 km j.j.z. Križevaca) te napadaju partizane u s. Lubenu (12 km j.j.z. Križevaca). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 3 ranjena.[6]

Snage upućene iz Koprivnice prema Bjelovaru dostigle su 4. XII G. Križ i G. Sredice (14 km j. i j.j.i. Ko-

---

[3] Sadejstvujući jedinicama 1. proleterskog korpusa NOVJ i jedinicama Crvene armije, koje su vršile proboj neprijateljske odbrane na frontu Ilok — Ljuba — Erdevik, dva bataljona 3. brigade 36. NOU divizije i jedna četa Crvene armije forsirali su Dunav i, poslije uništenja neprijateljskih snaga između Mohova i Opatovca, stvorili su mostobran za prebacivanje artiljerije Crvene armije (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 145; knj. 17, dok. br. 168).

[4] O toku i rezultatima borbi za Knin vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111; knj. 35, dok. br. 97.

[5] Opširnije o evakuaciji neprijateljskih jedinica iz Slavonske Požege vidi dok. br. 16, 54, 136 i 138.

[6] Prema depeši koju je Štab 10. korpusa pisao 6. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, 1 (Zagorska) NO brigada vodila je 4. i 6. decembra žestoke borbe sa dijelovima 1. ustaško-domobranske divizije na pravcu Sv. Barbara — Cugovac — Lubena. Ubijeno je 44, a ranjeno 60 neprijateljskih vojnika. Gubici 1 (Zagorske) brigade bili su: 6 mrtvih, 7 ranjenih i 12 nestalih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

privnice) vodeći borbu s jakim partizanskim snagama, te su se istog dana povratile u Koprivnicu.[7]

Partizani su cestu prema Bjelovaru minirali a mostove djelomično porušili.[8]

Petrinja:

Noću 4/5. XII napali su partizani uporište Mošćenica (4 km i. Petrinje). Pomoć upućena iz Siska vodi borbu s neprijateljem kod s. Pračno (4 km j. Siska).[9]

Djelat. nepr. zrakopl.:

4. XII neprijateljski zrakoplovi napali su vlak kod Kaknja i onesposobili 2 stroja.

Istog dana napadnut je oklopni vlak kod Lašve od strane neprijateljskih zrakoplova. Žrtava nije bilo.

Istog dana neprijateljski zrakoplovi bacili su 7 bombi kod ž.p. Tarčin bez učinka.

Djelat. vlast. zrakopl.:

5. XII naše zrakoplovstvo izvršilo je obskrbu strijeljivom posade u Bjelovaru, te prievoz žurne pošte, novca i vojničkih osoba.

Općenito:

Prigodom izviđanja kod Andrijevaca zarobljeno je 7 partizana.

Događaji na želj. prugama:

Noću 3/4. XII na pruzi Bos. Novi — Bihać porušili su partizani oko 20 tračnica između ž.p. Bos. Novi i Rudice. Popravak je u toku.

Noću 4/5. XII na pruzi Zagreb — Varaždin između ž.p. Vel. Trgovište i Zabok minama je porušen jedan most.

5. XII na glavnoj pruzi između ž.p. Novoselec Križ i Ivanić Grad naletio je na minu teretni vlak. Mina se rasprsla i izbacila jedan stroj.[10]

---

[7] Dijelove 5. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga odbacila je u Koprivnicu NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina«. Gubici ustaša bili su: 26 mrtvih i 34 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeša Štaba 10. korpusa pisana 4. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[8] Put i mostove na pravcu Čazma — Bjelovar minirale su jedinice 33. NO divizije vršeći pripreme za napad na Gudovac, Veliko Korenovo i Bjelovar (opširnije o tome vidi dok. br. 15 i 23).

[9] Ustašku posadu u s. Mošćenica napale su jedinice 7. NOU divizije (vidi dok. br. 49).

[10] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 46).

Istog dana u 1240 sati na pruzi Zagreb — Karlovac između ž.p. Zdenčina i Desinec naletio je na mine teretni vlak. Mine su se rasprsnule, izbacile 6 kola i oštetile želj. prugu. Pruga je zakrčena.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
Glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

BR. 136

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. DECEMBRA 1944. O BORBAMA SJEVERNO OD KNINA, KOD BJELOVARA, VARAŽDINA, BANJE LUKE I KONJICA[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE
GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 7. XII 1944

I OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti osim borbe s neprijateljem u Sriemu nije bilo značajnijih događaja.

Na Jadranskoj fronti nastavljaju se borbe s neprijateljem sjeverno od Knina.

Uspješno se nastavlja podhvat u području Križevaca.

Odbijeni su napadaji jačih part. snaga na uporištu oko Banja Luke.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Konjic, oboren je jedan 4-strojni zrakoplov.

---

[11] Prugu su minirali dijelovi 2. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/1—1, k. 45.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini nije bilo značajnijih događaja, dok su u Srijemu u toku žestoke borbe s neprijateljem koji napada.

U dolini Dunava uništena je 1 neprijateljska pukovnija.

Na Dunavskom odsjeku i na Dravi, osim obostrane topničke vatre, nije bilo značajnijih događaja.

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem, koji napada jačim snagama.[2]

Na Neretvanskom odsjeku osim naše izvidničke djelatnosti nije bilo značajnijih događaja.

Požega:

Posada Požege izvučena je po osnovi.[3]

Križevci:

U daljem napredovanju prema Bjelovaru ustaška podhvatna skupina protjerala je part. iz s. Haganj, Srp. Kapela i Sv. Ivan Žabno (11 i 14 km j. i 10 km j.j.i. Križevaca) nakon teže borbe. Neprijateljski gubitci: 106 poginulih izbrojeno (među njima 1 »komandant«, 1 »komandir«, 1 »komesar« i 1 »načelnik štaba«), 6 zarobljenih. Zaplijenjene su 2 strojnice, 7 strojopušaka, 3 strojosamokresa, 38 pušaka, strjeljivo i tvorivo. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 17 ranjenih.[4]

Varaždin:

5. XII. jača part. skupina napala je stražu želj. mosta na Plitvici (5 km j.z. Varaždina), razpršila bunker, zarobila posadu te oštetila most i željezničku prugu.[5]

Banja Luka:

Jake part. snage napale su noću 5/6. XII. uporište Dragočaj — Klašnice (10 km s.i. i 16 km s.s.i. Banje

---

[2] Riječ je o borbama koje su vođene između jedinica 9. divizije 8. korpusa NOVJ i razbijenih njemačkih snaga koje su se poslije teških gubitaka u rejonu Knina povlačile na sjever (opširnije o tome vidi dok. br. 35).

[3] Njemačke i ustaško-domobranske snage napustile su Slavonsku Požegu pod pritiskom jedinica 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 16, 54, 134, 135 i 138).

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 111 i 167.

[5] Napad je izveo Kalnički NOP odred i pritom zarobio 16 domobrana; zaplijenio je 15 pušaka i 2 100 metaka, a srušio 1 bunker i most dužine 11 metara (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeša Štaba 10. korpusa pisana 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Luke) te uporišta u neposrednoj blizini Banje Luke. Part. su uspjeli potisnuti posadu jednog uporišta, dok su na drugim mjestima odbijeni svi napadaji uz znatne gubitke. Ustanovljeno je 8 ranjenih part. a predalo se 8.

Opaža se okupljavanje jakih part. snaga u području Banje Luke, koje vjerojatno pripremaju nov napadaj na grad.

Konjic:

3. XII. odbijen je napadaj part. na uporište Kućani (7 km s. Rame). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Osobitosti:

Prema izvješću generala Sabljaka bivša V. bojna IX ustaškog zdruga, sada izviđačka bojna 9. gor. divizije, premještena iz Ostrošca u Čelebić (9 km i. Ostrožca) iz stegovnih[6] razloga, ali se pobunila i uskratila poslušnost.

Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost javlja da je 6. XII. oko 17.00 sati na glavni kolodvor u Zagrebu s Niemcima stigla skupina od 50 četnika u bivšim jugoslavenskim odorama naoružani s puškama, odakle su samovozima odveženi nekud u Ilicu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnostožernog ureda
general i ustaški pukovnik (T. Sertić)

RAZASLATO:
Poglavnom županstvu
Min. oružanih snaga,
Sastavak.

[6] Disciplinskih

BR. 137

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 8. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU I SJEVERNO OD KNINA[1]

IZVJEŠĆE
od 8. XII. 1944.

I OBĆI PREGLED:

Žestoke borbe na Iztočnoj fronti, odbijen pokušaj prelaza preko Dunava kod Jabuke i Erduta.

Na Jadranskoj fronti nastavljaju se žestoke borbe sjeverno Knina.

Nastavljaju se napadaji neprijateljskog zrakoplovstva na željez. uređaje.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na iztočnoj fronti na Drini nije bilo događaja.

Na Sriemskom odsjeku u toku su žestoke borbe sa Sovjetskim i part. snagama koje napadaju u području Tovarnika.[2]

Kod Opatovca na Dunavu Sovjetske snage u osobito težkom napadaju uspjele su ovladati ovim mjestom ali su protunapadajem ponovno odbačeni te je Opatovac ostao u našim rukama. U tim borbama osobito se iztakla I. bojna 7. lovačke pukovnije.[3]

Odbijen je pokušaj prelaza neprijatelja preko Dunava kod Jabuke i Erduta.

Na Dravi pored obostrane topničke i bacačke vatre nije bilo značajnijih događaja.

Jadranska fronta:

U području s. Knina nastavljaju se žestoke borbe.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/1—3, k. 45.

[2] Opširnije o tim borbama vidi tom I, knj. 10, dok. br. 112, 117, 126, 129, 136, 145, 156, 162 i 165; knj. 17, dok. br. 168.

[3] Treća brigada 36. NOU divizije u sadejstvu sa jedinicama Crvene armije zauzela je Opatovac 5. decembra 1944 (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 145; knj. 17, dok. br. 168).

[4] Vidi dok. br. 18, 19, 27, 35, 45, 98 i 111.

Živahna neprijateljska zrak. djelatnost u pozadini borbene crte. Napadnuti su Gračac i cesta Knin — Gospić.[5]

U Neretvanskom odsjeku bez promjene.

Del. nepr. zrakopl.

4. XII nepr. zrak. bombardirali su njemačke transporte na želj. post. Raspotočje kraj Zenice, 3 stroja i 6 vagona je onesposobljeno, više njemačkih samovoza zapaljeno, 10 Njemaca poginulo i više ih ranjeno.

4. XII 13. nepr. lovaca napalo je željeznički most u Zenici, porušeno je i oštećeno više kuća. Ima žrtava.

Istoga dana kod Kaknja nepr. zrak. onesposobili su strojničkom vatrom 2 stroja.

6. XII. nepr. avioni napali su želj. postaju Jablanica bez učinka.

Istoga dana napadnuta je bombama želj. postaja Podlugovi, teretni vlak između Visokog i Kaknja, te kod ž.p. Žepče, promet je u prekidu, ima štete i žrtava.

Općenito:

Posada Kotor Varoši u borbama s part. 30. XI. nanjela je neprijatelju gubitke od 3 poginula, 9 zarobljenih i veći broj ranjenih. Plien: 1 strojopuška. Tom prigodom pobjeglo je od partizana 11 domobrana.

Neprijateljski gubitci kod Sv. Ivan Žabna povećali su se za još 11 poginulih part.[6]

Događaji na želj. prugama:

5. XII. napali su part. njemački vlak kod Janjića kod Zenice, ima štete i žrtava.

7. XII. na pruzi Zagreb — Varaždin kod ž.p. Pušća Bistra naišao na minu putnički vlak, ima 9 mrtvih, 14 ranjenih vojnika.[7]

7. XII. na pruzi Brod — Sarajevo kod ž.p. Kakanj naletio na minu 1 vlak. Stroj i 5 kola oštećeno, pruga je u prekidu.

---

[5] Jedinice 11. korpusa NOVJ napadale su tada neprijateljske posade u okolini Gračaca, kao i kolone koje su pokušavale da se iz Gospića probiju u Gračac. Na cesti Knin — Otrić vođene su borbe između njemačkih jedinica i 9. NOU divizije (vidi dok. br. 8, 35, 87, 109 i 111).

[6] O gubicima koje je 1 (Zagorska) NO brigada pretrpjela 4. i 6. decembra 1944. u rejonu Sveti Ivan Žabno vidi dok. br. 135, objašnjenje br. 6.

[7] i [9] Mine su postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

7. XII. odbijen je napadaj part. na ž.p. Otok na pruzi Vinkovci — Brčko. B.b.[8] spojevi su prekinuti.

Noću 7/8. XII. [između] ž.p. Zaprešić i Savski Marof naišao na minu strojni vlak, oštećena pruga.[9]

Pruga Caprag — Karlovac popravljena između Karlovca i Rečice i prohodna.

BR. 138

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 7. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE OD 9. DECEMBRA 1944. MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA NDH O UPUĆIVANJU POMOĆI NAPADNUTIM POSADAMA U PLETERNICI I SLAVONSKOJ POŽEGI[1]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
7. Hrvatska gorska divizija
I.a Op. br. 18/tajno
Nova Gradiška dne 9. XII. 1944. god.

Predmet: Završno izvješće o podhvatu Sl. Požega — Pleternica.

Ministarstvu oružanih snaga Operod.[2]
Zapovjedničtvu I. Zbornog područja Glst.[3]
Zapovjedničtvu II. Zbor. Područja Glst.
Zapovjedničtvu 1. kozačke divizije preko njemačkog D.V.K.[4]
S a s t a v a k !

I.

2. XII. 1944.

Noću 1./2. XII. 1944. g., napadnuta je posada Pleternice od jakih partizanskih snaga, koje su podpomognute topovima i bacačima.[5]

Početak napada navedene noći u 0200 sati.

---

[8] Brzojavno-brzoglasni (telegrafsko-telefonski)

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1—1, k. 60.

[2] Operativno odjeljenje

[3] Glavni stožer

[4] Deutsches Verbindungskommando (Njemačka komanda za vezu)

[5], [6] i [11] Napad na Pleternicu i demonstrativni napad na Slavonsku Požegu izvela je 40. NO divizija, ojačana 4. brigadom 12. NOU divizije i 2. brigadom Narodne odbrane (opširnije o tome vidi dok. br. 16, 54, 131, 132 i 134).

Istodobno napadnuta je i posada Sl. Požege sa isto tako jakim partizanskim snagama.[6]

Protumjere za razterećenje napadnutih posada preduzete su na sliedeći način:

Odmah po primljenom izvješću o napadu upućene su za razterećenje Sl. Požege i Pleternice I. bojna 1. gorske pukovnije iz Nove Kapele, II. bojna 4. gorskog zdruga iz Sibinja, 4. sat Ustaške posadne bojne sa općim zadatkom probiti se do posade Pleternica, doturiti streljivo za istu te po potrebi, a po razterećenju ove, sa raspoloživim snagama krenuti prema Požegi.

Pošto je međutim neprijateljski odpor nasuprot upućenih snaga za razterećenje bio veoma jak to je bilo nemoguće istoga dana sprovesti.[7]

General vitez Peričić[8] je osobno preuzeo zapovjedničtvo nad svim djelovima koji se nalaze u borbi.

Do 12.00 sati ubačene su u borbu radi pojačanja još ove snage:

III. bojna 5. gorske pukovnije, vojno oružnički vod 4. gorskog zdruga, 4. gorska dojavna sat, 17. sat 4. gorskog zdruga, vod gorskih topova iz topničkog sklopa 1. gorskog zdruga, 15. sat 1. gorske pukovnije, 15. sat 5. gor. pukovnije i njemački oklopljeni vlak sa željezničke postaje Nova Kapela.

Kako je ova skupina i dalje zadržana jakom neprijateljskom vatrom sa crte: željeznička postaja Ratkovica — Rastik (K. 247) — Krčevina. Poslije treći put ponovljenog juriša neprijatelj je protjeran borbom prsa u prsa, a naši su djelovi dostigli crtu: željeznička postaja Ratkovica — Rastik — Krčevina, gdje su se zadržali noću 2./3. XII. 1944. godine.

Za ovo vrieme II. bojna 4. gorskog zdruga napadala je sa leđa neprijateljsku zaprečnu crtu Slovinjak — Kućište (k. 208) i nabacila neprijatelja na 4. sat Ustaške posadne bojne (Zagrađe — Bučje). Neprijatelj je ovdje pretrpio strahovite gubitke, nabačen je na r. Orljavu gdje se je većina udavila.[9]

---

[7] Pravce Nova Kapela — Pleternica i Nova Kapela — Slavonska Požega zatvarala je 18. brigada 40. NO divizije na liniji s. Sr. Lipovac — s. Pavlovci — ž. st. Ratkovica — Tenov mlin, a pravac Sibinj — Andrijevci — Grižići — Pleternica 4. brigada 12. NOU divizije kod s. Grižići. (Opširnije o tome vidi knj. 35, dok. br. 107 i izvještaje štabova 18. i 4. brigade u Arhivu VII, reg. br. 51—1/3, k. 1291 i 1—1/2, k. 886).

[8] Stjepan

[9] O gubicima 4. brigade na liniji Kadanovci — Zagrađe — Bučje Brodsko vidi dok. br. 16.

II. bojna 4. gorskog zdruga nije prešla r. Orljavu uslied žestokog otpora sa druge strane Orljave.

Situacija posade Pleternica je u to vrijeme bila nejasna.

3. XII. 1944. g.

Pošto je utvrđeno da se r. Orljava ne može preći prema Pleternici, da neprijatelj veoma jakim snagama drži crtu: Paska — k. 216 — Koprivnica — k. 118, i pošto je situacija oko Pleternice bila nejasna (posada Pleternice nije javljala krugovalom ništa, znači veza nije postojala) stvorena je odluka da se obilaskom desnog neprijateljskog krila isti izmanevrira, tuče i nabaci na r. Orljavu i tako rastereti Požega.

Posada Sl. Požege u međuvremenu u teškim borbama sa partizanima odbila je sve napadaje uz teške gubitke po istoga.[10]

Pošto je izvršeno pregrupisavanje snaga, iz Nove Gradiške prevezena je vlakom jedna sat XIV. Ustaškog stajaćeg zdruga, tako je 3. XII. 44. g. odpočeo napad na neprijatelja u dvije kolone.

Kolona pukovnik Marković (II. bojna 4. g.z., III. bojna 5. g.p.) smjerom:
Kalič (244) — Cerovac — Rasoja — Šabanov orah — Brdo — Tromeđa — Pleternica.

Kolona p.pukovnik Gregurić (I. bojna 1. gor. zdruga, 1. sat XIV. stajaćeg Ustaškog zdruga, 15. sat 1. gorske pukovnije, 15. sat 5. gorske pukovnije, 4. gorska dojavna sat, 17. sat 4. gorskog zdruga, vojno oružnički vod 4. gorskog zdruga, 2 topa 7,5 cm.) sve pod zapovjedničtvom ppka Gregurića smjerom: Ratkovica — Sulkovci — Pleternica.

Istodobno upućeni su djelovi iz posade Požega u demostrativni napad smjerom: Požega — Vranduk — k. 262 radi vezivanja neprijateljskih snaga i olakšanja nadiranja napadnih kolona.

Namjera je bila nadiranjem djelova iz Požege i napadne kolone p. pukovnika Gregurića vezati neprijateljske snage, dok bi kolona puk. Markovića obuhvatnim pokretom došla za leđa jakom neprijatelju utvrđenom

[10] Gubici Omladinske brigade »Joža Vlahović«, koja je izvela demonstrativni napad na Sl. Požegu, bili su 6 mrtvih i 33 ranjena (vidi dok. br. 16; Arhiv VII, reg. br. 49—1/8, k. 1296 i 52/3, k. 1291: izvještaje Omladinske NOU brigade »Joža Vlahović« pisane 4. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije).

na visovima puta Ratkovica — Pleternica, uništiti ga i potom upala u Pleternicu.

Međutim hrabra posada Pleternice (II. bojna 1. gorske pukovnije) pošto je izpucala i posliednji naboj probila se iz Pleternice smjerom: Klikun — Ratkovica.

Poslije ogorčenih borbi napadne kolone izbile su na crtu: Zagrađe — Bzenica — Brdo (k. 379), ali su jakim neprijateljskim protunapadajem odbačene na crtu: Čaire — Klikun — Šabanov Orah, gdje su zanoćili.

Dijelovi upućeni iz posade Požega poslije teških borbi protjerali su neprijatelja sa Vranduka, pa su se po padu mraka vratili u Požegu.

4. XII. 1944. g.

Kako se sa raspoloživim snagama nije mogao uništiti neprijatelj koji je izvršio grupiranje na svoje lievo krilo (oko Pleternice), a pošto tražena pojačanja ni od kuda nisu dolazila postojala je vjerojatnoća da će neprijatelj usredotočiti sve svoje snage na Požegu i uništiti obkoljenu posadu kojoj je nedostajalo streljivo i ako je ovoga dana bačeno streljivo iz zrakoplova.

Donešena je odluka da se glavnim snagama nadire ka Požegi radi evakuiranja iste, a pomoćnim snagama da se veže neprijatelj na pravcu Ratkovica — Pleternica.

Pošto je u noći izvršeno pregrupisavanje snaga 4. XII. počelo je nadiranje u tri kolone.

Desna kolona (III. bojna 5. gorske pukovnije) smjerom: Bzenica — Pleternica.

Srednja kolona (II. bojna 4. gorskog zdruga, 17. sat 4. g.z., 4. gorska dojavna sat, ustaška sat XIV. Ustaškog stajaćeg zdruga, 15. sat 1. g.p., 15. sat 5. gor. pukovnije, vojno oružnički vod 4. g.z. i 1 gorski top 6,5 cm.) smjerom: Šabanov Orah — Laze Ćošića — Vis — pod zapovjedništvom pukovnika Markovića.

Lieva kolona (I. bojna 1. g.p., i 1. gorska obkoparska sat) smjerom: Sr. Lipovac — Vrhovci pod Gradom — Sv. Jelena, pod zapovjedničtvom p.pukovnika Gregurića.

Prihvatna crta za evakuiranje Požege (vis Sv. Jelena) dostignuto je pod borbom u 22.00 sati te je time put Nova Kapela — Sr. Lipovac — Vrhovci pod Gradom — Sv. Jelena uzposobljen za saobraćaj.

U toku noći 3./4. 1944. godine izvršili su partizani uz pomoć teških oružja, te vatre topova i teških bacača

jak napad na Sl. Požegu, hrabra posada Sl. Požege uz zvukove razglasne postaje u istoj snažnim protunapadajem izbacila je neprijatelja van (neprijatelj se bio zavukao već u prednje djelove Požege).[11]

5. XII. 1944. g.

Sa prihvatne crte Vis — Sv. Jelena izvršeno je evakuiranje Požege i pučanstva (oko 3600) uz slabije ometanje od strane neprijatelja.[12]

Vlastiti gubitci: 4 častnika (satnik Horvat, zap. IV. bojne 4. g.z., poručnik Malović, poručnik Slišković, zapovjednici sati II. bojne 1. g.p. i zastavnik Belanović iz II. bojne 1. gorske pukovnije, 34 dočastnika i domobrana, među njima 1 Njemac, 3 ustaše poginuli.

4 častnika (nadsatnik Košćak, zap. top. sklopa 1. gor. zdruga, poruč. Kolumbić, zap. 1. bitnice top. sklopa 1. gor. zdruga, nadporučnik Verić, zap. sati 4. g.z., zastavnik Jakšić iz 4. g.z.), 68 dočastnika i domobrana, 3 Njemca, 9 ustaša ranjeno.

— 46 dočastnika i momaka nestalo — vjerojatno svi poginuli.

Neprijateljski gubitci: 470 mrtvih partizana[13] (među njima komandant XVIII. partizanske brigade i glavni komesar brodske brigade ubijen[14] (prebrojano i nađeno).

400 mrtvih partizana odvučeno (vjerojatno).

Ranjenih oko 250 ocjenjeno.

Zarobljeno: 42 partizana (XVIII. i Virovitičke brigade).

Plien:

136 pušaka raznih obrazaca
9 strojopušaka
2 štita za strojnicu
4 strojosamokresa
1 bacač
12 konja

---

[12] Vidi dok. br. 135 i 136.

[13] O gubicima 40. NO divizije vidi dok. br. 16 i 111.

[14] Komandant 18. NOU brigade Savo Miljanović nije poginuo (vidi dok. br. 16).

Brodska brigada se tada borila u sastavu 28. NOU divizije u sjeverozapadnoj Srbiji (vidi materijal za istorijat 28. NOU divizije u Arhivu VII, reg. br. 3—2, k. 1125).

Uništeno po našim snagama:

54 puške (stariji obrasci — koje se nisu mogle ponieti)
14 kola
8 kareta
19.000 tisuća Engleskih naboja
25 mina.

II.

Neprijateljske snage koje su sudjelovale u borbama kako je gore iznijeto.

40. partizanska divizija (XVI., XVIII. i Virovitička brigada) sa Ozna brigadom i Mađarskim bataljonom oko Pleternice, a 12 divizija (XII., Osječka i Brodska brigada)[15] sa Požeškim odredom sa namjerom da pod svaku cijenu uništi naša uporišta Pleternica i Požega.

U istoj borbi učestvovali su Diljski odred i neka omladinska grupa.

U toku borbe sa ovim snagama ustanovljeno je da neprijatelj raspolaže sa dobrim naoružanjem raznog podrietla, te da je sa streljivom dobro popunjen.

III.

Zaključak: I u ovoj borbi se još jednom pokazala neuporediva hrabrost, neustrašivost i iztrajnost naših već proslavljenih zdrugova, kao i bratska povezanost domobranstva i ustaša.

Ovo je bila rjetka prilika da su se neprijateljske snage mogle prisiliti na borbu po za nas povoljnim uslovima, od gonjenja i konačnog uništenja neprijatelja odustalo se je jer nije bilo dovoljno snaga a pojačanja koja su tražena svakog dana sa svih strana i često nisu pristizala — u obće nisu došla, a niti su poslata.

Osobito su se iztakli: Osobnom hrabrošću i umješnim vođenjem svojih postrojbi pukovnik g. Marković Viktor, podpukovnik Gregurić Petar, nadporučnik Sladović (zapovjednik II. bojne 1. gorske pukovnije), poruč-

[15] Jedinice 12. NOU divizije (osim 4. brigade) izvele su krajem novembra marš pravcem Podgorač — Budimci — Poganovci — Čepinski Martinci s namjerom da napadnu Čepin. Prilikom napada 40. divizije na Pleternicu 12. NOU divizija napadala je neprijateljske kolone na putu Đakovo — Široko Polje (opširnije o tome vidi dok. br. 5 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depešu Štaba 6. korpusa od 5. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

nik Slišković, poručnik Malović (oba poginula), poručnik Takač, por. Blašković, zastavnik Barleković, narednik Šitum (svi iz II. bojne 1. g.p.).

Zastavnik Balanović Joso (iz II. bojne 1. g.p. poginuo), nadsatnik Košćak i poručnik Kolumbić (ranjeni), nadporučnik Sudeta, zap. III. bojne 5. g. pukovnije.

U posadi Sl. Požega: Zapovjednik posade nadsatnik Kurtović Josip.

Zapovjednik jurišne sati poručnik Marković Vjekoslav.

Satnik Horvat (poginuo), zastavnik Jakšić.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

ZAPOVJEDNIK GENERAL:
(Vitez — Peričić)
Peričić

POVIJESTNOM ODSJEKU RATNOG MUZEJA. — Po izkorišćenju ustupa se.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

PROČELNIK OPERATIVNOG ODJELA
Glst. pukovnik (Helbich)
Helbich

BR. 139

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 9. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, DALMACIJI I SJEVEROZAPADNO OD BIHAĆA[1]

IZVJEŠĆE
od 9. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti nastavljaju se borbe s neprijateljem koji napada s jakim snagama.

Na Jadranskoj fronti samo borbe mjesnog značaja.

Uspjeh u podhvatu u području Bihaća.

U toku je podhvat na Kalniku.

Manji napadaji nepr. aviona na želj. promet.

Oboren 1 nepr. avion.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

U Srijemu nastavljaju se žestoke borbe kod s. Ilača i Niemci (28 km j.z. Vinkovaca). U toku je naš protunapadaj.[2]

Noću 7/8. XII. neprijatelj je prešao Dunav kod Vukovara. U toku žestokih borbi uspjelo je našim snagama suziti nepr. mostobran.[3]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 9/1—1, k. 45.

[2] U dvodnevnim borbama (3. i 4. decembra 1944) jedinice 1. proleterskog korpusa NOVJ, u sadejstvu sa snagama Crvene armije, probile su neprijateljsku odbranu na odsjeku Vizić — Martinci i zauzeli sela: Vizić, Ljubu, Sot, Erdevik, Martinci, Kuzmin, Kukujevci, Bačinci, Privina Glava, Berkasovo, Gibarac, Bosut, Višnjićevo, Morović i Adaševci. Goneći neprijatelja prema zapadu, one su do 8. decembra zauzele Šid, Nijemce i Ilaču. Opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 156, 162 i 165.

[3] Noću 7/8. decembra 1944. prebačena je na desnu obalu Dunava, kod Vukovara, 5. brigada 36. NOU divizije i jedan pješadijski bataljon Crvene armije. Prebacivanje je izvršeno uz pomoć riječne flotile Crvene armije. Slomivši neprijateljski otpor pri iskrcavanju, jedinice 5. brigade i bataljon Crvene armije, poslije teških uličnih borbi, ovladali su dijelom Vukovara. Dobivši znatna pojačanja u pješadiji i tenkovima, neprijatelj je 9. decembra prešao u protivnapad i poslije ogorčenih borbi prisilio je Brigadu i bataljon Crvene armije da se prebace na lijevu obalu Dunava. Gubici 5. NOU brigade bili su: 161 mrtav, 20 nestalih i 308 ranjenih, dok je neprijatelj imao 470 mrtvih, 22 zarobljena i 650 ranjenih (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 145).

Jadranska fronta:

Sjeverno Knina nastavljaju se žestoke borbe.[4]

Na Neretvanskom odsjeku borbena izviđanja.

Njemci su porušili most na cesti 9 km j.i. Nevesinja i sve mostove na cesti Kifino Selo — Fojnica.

U zaleđu neretvanske fronte part. su zauzeli selo Borci i približavaju se Fojnici.

Križevci:

U toku je podhvat na Kalniku.[5]

Bihać:

Ustaška borbena skupina u području s. Poljanak (20 km s.z. Bihaća) 30. XI. razpršila je partizane i nanjela veće gubitke.[6]

Djelat. nepr. zrakopl.

4. i 6. XII. nepr. avioni bacili su nekoliko manjih bombi na Kiseljak. Tom prigodom srušen je 1 nepr. lovac a 2 pilota koji su izkočili padobranom zarobljeni su.

8. XII. 8 nepr. lovaca-bombardera napali su bombama i strojničkom vatrom prugu južno od Dervente a 4 lovca prugu kod ž.p. Lužani bez veće štete.

---

[4] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 35, 111, 135, 136 i 137.

[5] Opširnije o tom pothvatu vidi dok. br. 142.

[6] Iz depeše koju je Štab 11. korpusa pisao 1. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su dijelovi 1. brigade 13. NO divizije noću 30. novembra izveli neuspjeli napad na položaje 1. bojne 8. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

BR. 140

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, KOD GRAČACA, OGULINA, MOSTARA, BANJE LUKE I ZENICE[1]

IZVJEŠĆE
od 10. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na iztočnoj fronti nastavljaju se žestoke borbe.

Na Jadranskoj fronti odbijeni su svi neprijateljski napadaji sjeverno Knina. Na Neretvanskom odsjeku odbačen je neprijatelj južno Bune uz osjetljive gubitke.

Uspjeh u podhvatu kod Ogulina i Banje Luke.

Borbe u području Zenice.

Nastavljaju se napadaji nepr. zrakoplovstva na želj. uređaje. Jedan neprijateljski zrakoplov oboren.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini bez većih promjena.

U Sriemu nastavljaju se borbe na crti: Sotin — Berak — Orolik — Otok (21 km i 12 km j.i., 17 km i.j.i., 17 km j.i. Vinkovaca). Željeznička pruga Otok — Brčko ugrožena je od part., koji su zauzeli Vrbanju (15 km s.i. Brčkog).[2]

Na Dunavu kod Vukovara neprijatelj dovlači nova pojačanja u mostobran iztočno Vukovara. Neprijateljske čete podpomaže topničtvo sa sjeverne obale rieke i monitori s Dunava.[3]

Jadranska fronta:

Nastavljaju se žestoke borbe s neprijateljem sjeverno Knina na crti: Gračac — Budimir (17 km i.j.i. Gračaca) gdje su odbijeni svi neprijateljski napadaji. Neprijateljski pritisak kod Budimira popustio je, dok pritisak na krila još traje.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom), u Arhivu VII, reg. br. 10/1—1, k. 45.

[2] Goneći neprijatelja prema zapadu, jedinice 1. proleterskog korpusa NOVJ izbile su na liniju Sotin — Berak — Orolik — Otok. Selo Vrbanju zauzela je 31. brigada 21. NOU divizije 10. decembra 1944 (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 156 i 165).

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 138 i 139.

[4] O borbama na liniji Otrić — Gračac vidi dok. br. 35, 136, 137 i 139.

Nakon žestoke borbe, neprijatelj podpomognut zrakoplovstvom koje je napadalo Gračac bombama uspio je zauzeti most u Štikadu Klancu (7 km s.z. Gračaca).[5]

Neprijatelj zaobilazi zapadno krilo borbene crte kod Gračaca, dok se u pozadini te crte opazilo prikupljanje jačih part.snaga.[6]

Opaženi su pokreti neprijatelja u 14 samovoza preko Bos. Grahova, Drvara i Bos. Petrovca prema Bihaću.

Zrakoplovnim izviđanjem utvrđeno je da je želj. pruga Šibenik — Split popravljena.

Na Neretvanskom odsjeku borbene crte južno Mostara protjerale su neprijatelja u postave j.i. Bune i dostiglo crtu Rotimlja — Kamena — Žulji odbacivši neprijatelja s visinskih postava. Neprijateljski gubitci: 42 poginula, 17 zarobljenih i 1 pobjegao partizan. Plien: 3 oklopljena kola, 13 strojopušaka, više pušaka, raznog streljiva i opreme, 1 oklopna kola su uništena.

Jedna borbena skupina napreduje prema zapadu. Noću 7/8. XII jedna ustaška izviđačka skupina dostigla je Čitluk bez dodirom s neprijateljem.

Požega:

Prema naknadnom izvješću ukupni neprijateljski gubitci kod Požege iznose: 375 poginulih (izbrojeno), daljnjih 450 poginulih i 250 ranjenih ocjenjeno prema izkazu pučanstva i prebjega a 42 part. su zarobljeni.[7] Vlastiti gubitci: 4 častnika, 4 dočastnika i 3 Njemca poginula, 2 častnika, 70 domobrana je ranjeno a 45 ih je nestalo.

Prilikom povlačenja izvučeno je iz »Glatesa« nešto tvoriva i opreme te električnih strojeva.[8]

Oko 2.500 žitelja pridružilo se našim postrojbama i napustilo Požegu.[9]

Ogulin:

Ustaške postrojbe napale su jednu part. brigadu u hodu 5 km j.i. Ogulina i pobile oko 80 partizana.[10]

---

[5] Most je zauzela 2. brigada 13. NO divizije, u sadejstvu sa dva bataljona 3. brigade 35. NO divizije (vidi dok. br. 25).

[6] Riječ je o prikupljanju jedinica 13. i 35. NO divizije koje su vršile pripreme za napad na neprijateljsku posadu u Gračacu (vidi dok. br. 31, 36, 37, 43, 109 i 111).

[7] O gubicima jedinica 6. korpusa NOVJ prilikom napada na Pleternicu vidi dok. br. 16.

[8] i [9] Vidi dok. br. 54.

[10] U operacijskom dnevniku 43. NO divizije piše: »Dva bataljona 1. brigade vraćajući se iz Perjasice preko Goljaka (bataljoni su obezbjeđivali transport materijala — prim. red.) bila su iz zasjede napadnuta.

Banja Luka:

Opaža se ponovno prikupljanje part. snaga u području zapadno i sjeverozapadno Banja Luke. Jedna borbena skupina koja čisti područje zapadno od Banje Luke odbacila je neprijateljske snage kod Han Kola dalje prema zapadu. Neprijateljski gubitci: 35 poginulih. Plien: 2 bacača, 3 strojopuške, 35 pušaka.

Zenica:

Neprijatelj bacačkom i strojopuščanom vatrom uznemiruje uporište Bukva, zatim Zenicu, želj. postaju Busovača i Grobiljak. Topničkom vatrom tučeni su neprijateljski postavi. Cesta Busovača — Kiseljak zaposjednuta je od neprijatelja 8 km j.i. Busovače. Most kod Zenice popravljen, osposobljen za promet.

Sarajevo:

Dielovi jednog ustaškog zdruga u svome napredovanju prema iztoku dostigli su Praču i Banja Stiena 24 i 34 km j.i. Sarajeva odbacivši četnike prema jugu. Pruga između ta 2 mjesta više puta je porušena.

Djelat. nepr. zrakopl.

6. XII jedan nepr. zrakoplov srušio se na part. području kod Bos. Novog.

7. XII. neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom želj. postaju Novska. 1 stroj je oštećen a 2 benzinska tanka su zapaljena.

Osobitosti:

III. zborno područje javlja da se iz 3. dok.[11] zdruga po primitku zapoviedi za preseljenje iz Sarajeva u Zagreb udaljilo 12 častnika, 9 dočasnika, 280 domobrana koji su svi iz ovih krajeva.

Zapovjedničtvo istog javlja da je stožer napustio Vinkovce i krenuo prema zapadu.

Vezu sa njima nemamo«. Iznad tog teksta piše: »25 mrtvih, 10 nestalih, 300 uniformi i 6 puškomitraljeza izgubljeno« (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324).

[11] Doknadnog

BR. 141

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, U SJEVERNOJ DALMACIJI, HERCEGOVINI I BOSANSKOJ KRAJINI[1]

IZVJEŠĆE
od 11. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti u toku su i nadalje žestoke borbe zapadno od Tovarnika.

Na Jadranskoj fronti bez promjena. Jugoistočno Ostrošca odbačen je neprijatelj.

Uspješne borbe jugozapadno Banje Luke i u području Bos. Novog.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

Na Sriemskom odsjeku nastavljaju se žestoke borbe zapadno Tovarnika i na mostobranu jugoistočno Vukovara.[2]

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina odbijeni su neprijateljski napadaji.[3]

Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.

U pozadini Neretvanske fronte jedna borbena skupina protjerala je part. s područja 5 km j.i., 14 km j.i. Ostrošca, a druga borbena skupina, nakon što je slomila odpor jedne part. skupine, protjerala je part. s područja 7 km j.i. Ostrošca dalje prema jugu. Nastavlja se progon neprijatelja.

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 135, 137, 139 i 140.

[3] I pored ogorčenog otpora koji su pružale njemačke jedinice povlačeći se pravcem Knin — Srb — Bihać, dijelovi 9. NOU divizije, u sadejstvu sa 6. brigadom 19. NOU divizije, zauzeli su 8/9. decembra 1944. Otrić i Veliku Popinu. Iskoristivši mrak i rđavo vrijeme, neprijatelj je uspio da se dijelom snaga izvuče i organizuje odbranu u rejonu s. Srb (vidi dok. br. 35).

Banja Luka:

Jedna borbena skupina (četnici) u borbi s part. kod Han Kola (kraj Banje Luke) naniela je neprijatelju gubitke od 35 poginulih i zaplienila 2 bacača, 3 strojopuške i 35 pušaka. Tom prilikom predalo se našim postrojbama 15 prebjeglih part.

Bos. Novi:

Jedna borbena skupina protjerala je part. s područja sjeverozapadno Bos. Novog i dostigla s. Miličeviće (9 km s.z. Bos. Novog) nanievši neprijatelju gubitke.

Općenito:

Prema naknadnom izvješću 23 i 24 XI part. su bili prodrli u Našice, ali su bili izbačeni i nisu uspjeli osvojiti središte odpora u koje se bila povukla hrabra posada Našica. Neprijateljski gubitci u tim borbama iznose oko 600 mrtvih i velik broj ranjenih.[4]

Osobitosti:

Prema izvješću III. zbornog područja prilikom napuštanja Imotskog[5] ustaški nadporučnici: Dr. Milun Tomislav i Perković Alojzije te poručnici: Voić Ivan i Grego svi iz VI ustaškog zdruga ostali su u Imotskom.

---

[4] U borbama za Našice, od 17. do 24. novembra 1944, jedinice 6. korpusa NOVJ imale su 156 mrtvih, 812 ranjenih i 15 nestalih. Vidi knj. 35, dok. br. 48, 49, 50, 86, 87, 89, 91, 97, 137, 138, 140, 141 i 142, Arhiv VII, reg. br. 5—1/6, k. 473 V: izvještaj Štaba 6. korpusa pisan 9. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[5] Jedinice 9. NO divizije oslobodile su Imotski 28. oktobra 1944 (Arhiv VII, reg. br. 56—2, k. 842: operacijski dnevnik 9. NO divizije).

BR. 142

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 11. DECEMBRA 1944. O BORBI PROTIV JEDINICA NOVJ NA KALNIKU, KOD DRENOVICE I RASINJE[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3274/44/taj. Zagreb, 11. 12. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 10. 12. 1944.

Izvješće Ia

U podhvatu u Kalniku 7. 12. 1944. (vidi dn. izvj. od 7. 12. 1944.) nije se naišlo na jače neprijateljske snage. Razrušene su nastanbe, pilane, pekarne i radionice, koje je neprijatelj sagradio. Gubitci ljudstva do sada nepoznati.[2]

Noću 9/10. 1944. prebacila se kom.[3] »Podravska brigada«[4] preko Drave kod Drenovica (25 i.ji. Koprivnica). Upućeno pojačanje vodilo je tokom dana 10. 12. 1944. i protjeralo neprijatelja iz šuma do Drave. Borba se nastavlja i neprijatelj dovodi pojačanja.[5] Dosadašnji vlastiti gubitci 2 mrtva i 2 ranjena. Neprijateljski gubitci 31 nabrojen mrtav, 1 zarobljen i veći broj ranjenih (od toga 2 komandanta).

8. 12. 1944. I. bojna V. staj. djel. zdruga U.V. vodila borbu sa »II. Moslavačkom brigadom« zapadno od Rasinja (10 z.sz. Koprivnica). Pronađeno je 12 mrtvih komunista. Vlastiti gubitci: 2 ranjena. Plien: 7 pušaka.[6]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1-268/26, k. 112.

[2] Iz depeše koju je Štab 10. korpusa pisao 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su ustaško-domobranske snage preduzele akciju čišćenja na planini Kalnik. Kalnički NOP odred, zajedno sa ustanovama Komande Kalničkog područja, probio se bez gubitaka na zapadnu Bilo-goru, odakle su 9. decembra ponovo vraćeni na Kalnik (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[3] Komunistička

[4] i [5] Brigada »Pavlek Mihovil Miškina« forsirala je Dravu kod sela Bukevlja. Radi pojačanja stvorenog mostobrana, prebačena je na lijevu obalu Drave i brigada »Braća Radić« (opširnije o tome vidi dok. br. 33, 51, 63 i 143).

[6] Druga (moslavačka) brigada, sa ostalim jedinicama 33. NO divizije, napadala je tada neprijateljska uporišta kod Kutine. Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica 10. korpusa NOVJ tada bila kod sela Rasinje (vidi dok. br. 20, 30, 32, 34, 40 i 41; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene u decembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Izvješće Ic

Noću 8/9. 12. 1944. u 12.00 sati stigla 2 bataljona nepoznate brigade, u jačini od oko 200 ljudi, u selo Pogančec (10,5 i.ji. Sv. Ivan Zelina).[7]

9. 12. 1944. zapaženo je jače prikupljanje komunista u selu Dubrava (11 s.sz. Čazma).

Mostovi na cesti Vrbovec — Križevci popravljeni su za manje terete.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia
por. (Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zb. područja
4. Gen. Kdo. LXIX. A.K. z.b.V.

BR. 143

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 12. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, HRVATSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

IZVJEŠĆE
od 12. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti žestokim odporom vlastitih četa zadržan je neprijatelj na crti Sotin — Orolik — Otok. U toku je protunapadaj vlastitih četa. Neprijateljski mostobran s.z. Vukovara je očišćen a neprijatelj protjeran preko Dunava uz velike gubitke.

Na Jadranskoj fronti zadržan je neprijatelj s.z. Knina. Na ostalom dielu fronte nije bilo značajnijih događaja.

---

[7] Vjerovatno dijelovi Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ.

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1—1, k. 45.

Uspješne borbe u području Zenice, Koprivnice, u Kalniku i u Lici. Odbijen je napadaj na Josipdol.

Žestoke borbe kod uporišta Hrv. Leskovac i Horvati (jugozapadno Zagreba).

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini nije bilo značajnije borbene djelatnosti.

U Sriemu vode se borbe na crti Sotin — Orolik — Otok. U toku je protinapadaj kod Komletinaca (iztočno Otoka). Vrbanja na pruzi Otok — Brčko očišćena je od part.[2]

Na Dunavskom odsjeku žestokim vlastitim protunapadajem odbačen je neprijatelj s mostobrana kod Vukovara preko rieke, uz težke gubitke.[3]

Na Dravi kod Belišća (sjeverno Valpova) u toku su borbe s part. (oko 300 koji su prešli r. Dravu).[4]

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina neprijatelj je zaustavljen.[5]

U zaleđu ove fronte neprijatelj je protjeran iz područja Mazina (20 km s.s.i. Gračaca).[6]

Na Neretvanskom odsjeku fronte vlastita izviđačka djelatnost, prilikom koje je poginulo 5 i ranjeno 4 part. a zaplienjeno: 4 puške, veći broj bombi i pismohrana.

Koprivnica:

Jedna ustaška borbena skupina u borbi s part. 8. XII. kod s. Rasinja (10 km s.z. Koprivnice) pobila je 12 part. i zaplienila 7 pušaka. Vlastiti gubitci: 2 ranjena.[7]

---

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 140, objašnjenje br. 2.

[3] Odnosi se na gubitke koje je pretrpjela 5. brigada 36. NOU divizije i jedan bataljon Crvene armije u borbama od 7. do 9. decembra 1944 (vidi dok. br. 139, objašnjenje br. 3).

[4] Sedma brigada 51. NOU divizije prešla je na desnu obalu Drave 10/11. decembra 1944. i u snažnom naletu uspjela je da ovlada većim dijelom sela Belišće. Dobivši znatna pojačanja u pješadiji i tenkovima iz Osijeka i Donjeg Miholjca, neprijatelj je prešao u protivnapad i prisilio Brigadu da se pod veoma nepovoljnim uslovima povuče na lijevu obalu Drave (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 171).

[5] Vidi dok. br. 141, objašnjenje br. 3.

[6] Ovaj podatak nije tačan. Ustaše su napustile Mazin bez borbe 11. decembra 1944. Istog dana ušli su u Mazin 3. i 4. bataljon 1. brigade 35. NO divizije (vidi dok. br. 36).

[7] Vidi dok. br. 142, objašnjenje br. 6.

Druga jedna ustaška skupina 10. XII. protjerala je part. s područja 25 km i.j.i. Koprivnice, kamo su se bili prebacili preko r. Drave i naniela im gubitke od 31 poginulog, 1 zarobljenog i većeg broja zarobljenih (među njima i 2 »komandanta«). Vlastiti gubitci: 2 poginula, i 2 ranjena.[8]

Križevci:

U podhvatu na Kalniku 7. XII ustaške borbene skupine protjerale su manje part. skupine i razrušile im nastambe, pilanu, pekarnicu i radione kojima su se odmetnici služili. Gubitci neprijatelja nisu poznati.[9]

Zagreb:

Jača skupina part. napala je 10. XII. stražu na mostu na Lomnici (14 km j.z. Zagreba). Nakon duže borbe jedan dio straže probio se u Hrv. Leskovac. Sudbina ostalih nije poznata.[10]

Noću 10/11. XII. napali su part. s. Horvati (18 km j.z. Zagreba) i svladali posadu. Pojedinosti još nisu javljene.[11]

---

[8] Ovaj podatak nije tačan. NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« forsirala je Dravu 9/10. decembra 1944 kod sela Bukevlja gdje je stvorila mostobran i vršila pripreme za napad na ustaše u s. Ždala. Radi proširenja mostobrana i napada na ustaše u s. Repaš, prešla je slijedećeg dana Dravu i NO brigada »Braća Radić«. Ona je 12. decembra očistila Repaš, pa je donesena odluka da, u sadejstvu sa NO brigadom »Pavlek Mihovil Miškina«, narednog dana napadne Ždalu. Jedinice su izašle na polazni položaj za napad, ali je napad morao biti obustavljen zbog prodora dijelova njemačke 1. kozačke konjičke divizije pravcem Koprivnica — Podravski Novi Grad — Đurđevac. Pošto je prijetila opasnost da NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« i »Braća Radić« budu odsječene, Štab 10. korpusa NOVJ je naredio da se povuku na desnu obalu Drave. Opširnije o tome vidi dok. br. 33, 51, 63, 111 i 142; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 577: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa pisane 11, 12. i 14. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 142, objašnjenje br. 2.

[10] Napad su vjerovatno izvele jedinice 34. NO divizije (vidi dok. br. 59).

[11] Četvrtu bojnu 20. pješačke pukovnije u selu Horvati, zaselak Babići, uništile su jedinice 34. NO divizije 10. decembra 1944 (vidi dok. br. 59, 111, 144, 146 i 168).

Ogulin — Brinje:

Odbijen je napadaj part. na Josipdol (9 km j.j.i. Ogulina). Neprijatelj je odbačen dalje prema jugu.[12]

Sjeverno od Brinje protjerana je jedna part. doknadna postrojba uz 20 poginulih i 5 ranjenih part.[13]

Zenica:

U području Busovače (10 km j. Zenice) podhvatne snage slomile su jak neprijateljski odpor i izbacile part. iz postave 4 km j.z. mjesta u smjeru j.z. i nanijele im veće gubitke. Poginula su 43 part., 3 su prebjegla i 1 je zarobljen.

Banja Luka:

U području sjeverozapadno Banje Luke vlastite zasjede naniele su neprijatelju znatne gubitke dok je jugozapadno Banje Luke razpršen t.zv. »15 part. brigada«. Gubitci neprijatelja iznose oko 300 poginulih, ranjenih i zarobljenih.

Djelat. nepr. zrakopl.

9. XII neprijateljski zrakoplovi napali su Karlovac i žel. prugu prema Zagrebu i Glini. Ima štete na kućama i želj. pruzi. Jedan domobran poginuo, 5 građana i 1 vojničar ranjeni.

11. XII neprijateljski zrakoplovi napali su u nekoliko navrata dva vlaka na pruzi Zagreb — Sutla između ž.p. Brdovec i Zaprešić te oštetili jedan stroj.

Osim toga bombardirali su most kod Zaprešića koji nije pogođen i s. Jablanac[14] (4 km s.z. Zaprešića). Srušeno je nekoliko kuća u obližnjem selu Šibice, jedan mlin i jedno sklonište. Ima ranjenih ljudi i ranjenih goveda.

11. XII između 1215 i 1240 sati napadnuta je ž. p. Dubica od 9 neprijateljskih zrakoplova. Sve zgrade na postaji teško su oštećene, a II, III i IV kolosjek su neprohodni. Oko 40 kola je izgorilo. Sve b.b. veze su prekinute. Stvarna šteta ne može se još ustanoviti, pošto u

---

[12] Napad su vjerovatno izveli dijelovi 4. korpusa NOVJ.

[13] Prema operacijskom dnevniku 43. NO divizije, 1. bataljon 2. NOP odreda vodio je 9. decembra 1944. borbu sa 19. ustaškom bojnom, koja je iz Brinja i Križpolja prodrla u selo Skalići. Poslije duže borbe, Bataljon je prisilio ustaše na povlačenje, ali su oni dotada u selu zaklali 5 civila i zapalili 26 zgrada. Gubici ustaša nisu utvrđeni, dok je Bataljon imao 2 ranjena i 3 nestala (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324).

[14] Selo Jablanac nije nađeno na karti 1:100 000.

zapaljenim vagonima s vremena na vrijeme eksplodira teško streljivo, te je pristup iz toga razloga na postaju nemoguć.

Osobitosti:

Prema izvješću III. zbor. područja u Sokolac je došlo 606 a u okolicu Sokolca oko 10.000 Nedićevih vojnika, koji se povlače iz Srbije. Poduzeti su potrebni koraci kod V SS kora.[15]

BR. 144

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 13. DECEMBRA 1944. O BORBAMA KOD VUKOVARA, BELIŠĆA, KOSTAJNICE, ZAGREBA I OGULINA[1]

IZVJEŠĆE
od 13. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti nastavljaju se uspješno obrambene borbe.

Na Jadranskoj fronti odbačen je neprijatelj u području Nevesinja. Inače bez promjene.

Odbijen je neprijateljski napadaj na uporište kod Kostajnice i Koprivnice.

Veliki uspjeh u podhvatu kod Ogulina.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na ž.p. Tarčin i Kakanj te Kiseljak i Dugo Selo.

Oborena 3 neprijateljska zrakoplova.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini i u Sriemu bez većih promjena.

Na Dunavu dovršuje se čišćenje neprijateljskog mostobrana kod Vukovara.[2]

Na Dravi kod Belišća odbačeni su partizani koji su bili prešli Dravu sa sjevera uz 200 poginulih. Ima plijena. Nastavlja se čišćenje tog područja.[3]

---

[15] Odnosi se na njemački 5. brdski armijski korpus.

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 13/1—1, k. 45.

[2] Vidi dok. br. 139, objašnjenje br. 3.

[3] Vidi dok. br. 143, objašnjenje br. 4.

Jadranska fronta:

U području sjeverno od Knina nema novih vijesti.

U pozadini te borbene crte izviđanjem sjevero-istočno Duvna odbačene su slabije partizanske snage, a ustaške postrojbe zauzele su Medak.[4]

Na Neretvanskoj fronti bez većih promjena.

U podhvatu njemačkih postrojbi jugozapadno Nevesinja neprijatelj odbačen i uništena su 1 engleska oklopljcna kola.

Kod Nevesinja protjerana je jedna partizanska izvidnica prema sjeveru.

7. XII. neprijateljski brodovi: 1 razarač, 3 topovnjače, i 1 torpedni čamac otvorili su topničku vatru na bitnice na o. Lošinju, a 3 topovnjače tukle su topovima bitnice na o. Krku.[5]

10. XII u zoru otvorio je neprijatelj topničku vatru s mora na o. Rab.[6]

Kostajnica:

Jače partizanske snage odbačene su s područja Petkovca i Graduse (13 km s.z. Kostajnice).[7]

Bos. Gradiška:

U području Bos. Gradiške i kod Okučana opaža se okupljanje partizanskih snaga s vjerojatnom namjerom presjecanja spoja s Banja Lukom i Okučanima.

---

[4] Dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga zauzeli su Medak 10. decembra 1944. Protivnapadom jedinica 13. NO divizije ustaše su 13. decembra odbačene ka Gospiću (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa od 11. i 12. decembra 1944. upućene Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[5] Njemačku artiljeriju na Lošinju i Krku tukli su savezнички motorni čamci (vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 141, str. 467—468).

[6] Na utvrđene položaje njemačkih i ustaških jedinica na otoku Rabu (rt Stojan) otvorili su vatru savezнички razarači (vidi tom VIII, knj. 3. dok. br. 141, str. 469—470).

[7] U depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske rečeno je slijedeće: »9. ov. mj. oko 8 časova neprijatelj, jačine oko 2000 Čerkeza i ustaša, nadirao je iz Komareva i Blinjskog Kuta prema Stražbenici, Letovancima i Starom Selu, dijelovi posade iz Sunje u pravcu Paukova i Graduse, a iz Petrinje oko 200 ustaša u pravcu Budičine. Donski puk uspio se je probiti na liniju Stražbenica — Letovanci pošto je savladao otpor 1. i 2. brigade 7. NOU divizije. Na toj liniji neprijatelj je zaustavljen a zatim, poslije žestoke borbe, odbačen. Neprijatelj je spalio Stražbenicu i jedan dio Letovanaca i Trnjana. Pred noć neprijatelj se sa svih pravaca povukao u svoja uporišta. U ovim borbama ubijeno je 55 neprijateljskih vojnika. Naši gubici: 2 mrtva i 27 ranjenih«. (Vidi Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6).

Zagreb:

10. XII jake partizanske snage napale su posadu Babići (16 km j.z. Zagreba) i raztjerana je. Jedan dio posade se probio (3 častnika i 60 domobrana).[8]

Ogulin:

Ustaške postrojbe napale su i raztjerale djelove jedne partizanske divizije kod Trošmarije (6 km s. Ogulina) i nanjele im gubitke od 79 poginulih i 2 zarobljena partizana. Zapljenjeno je 6 strojopušaka, 2 strojosamokresa, veći broj pušaka.[9]

Općenito:

Prema naknadnom izvješću iz Požege izselilo se sa našim postrojbama oko 3.500 osoba a ne 2.500 kako je bilo javljeno.[10]

BR. 145

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 13. DECEMBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD BUKEVLJA I PEŠĆENIKA[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3302/44/taj. Zagreb, 13. XII. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće

I) *Izvješće Ia:*

Tokom čitavog dana 11. XII. 1944. vođene su borbe sa jakim partizanskim snagama u Prekodravlju kod Bukevlje (11. si. Đurđevac). Partizani namjeravaju upadom u Mađarsku izbaciti iz borbe njemačko topničtvo.[2]

---

[8] Opširnije o tome vidi dok. br. 59, 111, 143, 146 i 168.

[9] Prema depeši koju je Štab 43. divizije pisao 8. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ, oko 200 ustaša iz Ogulina došlo je 6. decembra do sela Trošmarije, ali su se isti dan povukli. Iz depeše se ne vidi da li je pritom došlo do borbe (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10, depeša br. 17).

[10] O evakuaciji Nijemaca, ustaša i domobrana iz Slavonske Požege vidi dok. br. 54, 134 i 135.

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Vidi dok. br. 51 i 63.

Kod Vizvara (15 s. Pitomača) iznosili su vlastiti gubitci 10 mrtvih i 24 ranjena.[3]

Prigodom osiguranja prelaza Kozačke divizije ubijeno je 6 partizana pripadnika »I. Zagorske brigade« kod s. Pešćenik (11 j.jz. Koprivnica).[4]

Od strane zasjede I./21. Udarne puk. zarobljen je 1 partizan sa puškom i 20 naboja.

II) *Izvješće Ic:*

Prema izvješću 1. Posadnog zdruga iz Križevaca, dne 7. XII. prošlo je kroz Sv. Petar Čvrstec 300 slabo naoružanih partizana, sa 23 kola, i otišlo prema Topolovcu. Ova grupa je došla iz područja Čazme.

Popravljena su 2 mosta na putu Križevci — Sv. Ivan Žabno od strane posade Križevci, a koje su partizani bili srušili.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia
poručnik (Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zborpod
4. Gen. Kdo LXIX. A.K.z.b.V.

[3] Riječ je o gubicima koje su ustašama nanijele jedinice 32. NO divizije u borbama za mostobran kod Ždale (vidi dok. br. 51, 63, 111, 143 i 147).

[4] Dijelovi 1. kozačke konjičke divizije stigli su u Koprivnicu 12. decembra 1944 (vidi dok. br. 111).

BR. 146

IZVJEŠTAJ GLAVNOSTOŽERNOG UREDA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 14. DECEMBRA 1944. O PADU GRAČACA, KOŠKE I PRANDANOVACA U RUKE JEDINICA NOVJ I O BORBAMA U SREMU I ISTOČNOJ SLAVONIJI[1]

IZVJEŠĆE
od 14. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti i na Drini bez promjene. Veliki neprijateljski gubitci na očišćenom mostobranu kod Vukovara.

Spriečen prelaz partizana preko Drave, kod Osieka i D. Miholjca.

Na Jadranskoj fronti odbijeni neprijateljski napadaji u području Knina. Gračac pao. Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.

Borbe u području s.j. Đurđevca na Dravi.

Odbijen napadaj na jedno uporište u području Konjica.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Bijelo Polje (kod Mostara), Brčko i željezničke uređaje.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti i na Drini i u Sriemu bez osobitih promjena.

Neprijatelj napada jače kod Sotina južno od Otoka.[2]

Na Dunavu bez promjena.

U borbama za mostobran kod Vukovara u vremenu od 8 do 10. XII. nakon što je neprijatelj odbačen preko Dunava pronađeno je 248 neprijatelja, 51 zarobljen (od toga 4 sovjetska časnika) i zapljenjeno je: 100 lakih i 16 težkih strojnica, 43 strojosamokresa, 23 protuoklopne puške, 9 protuoklopnih topova, 2 topovnjače na Dunavu pogođene su i potopljene od našeg topničtva.[3]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14/1—1, k. 45.

[2] Položaje njemačkih jedinica kod s. Sotin napadali su dijelovi 5. NOU divizije, a kod s. Otok dijelovi 21. NOU divizije (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 165 i 167).

[3] Opširnije o borbama na vukovarskom mostobranu vidi dok. br. 139, objašnjenje br. 3.

U ovim borbama odlikovala se osobito hrabrošću 4. sat. Vinkovačke ustaške bojne u više juriša.

Protu udarom 12. XII. izbačene su i protjerane preko rijeke uz velike gubitke partizani kod Bielog Brda (14 km iztočno Osieka).[4]

Odbijeni su pokušaji prelaza neprijatelja preko Drave kod D. Miholjca.[5]

Slatina (14 km z. D. Miholjca) posjednuta je od partizana.[6]

Kod Belišća i Bistrice (4 i 6 km s. Valpova) opaženo je novo prelaženje partizana na južnu obalu rieke.[7]

Partizani iz Podgorača (10 km i.j. i. Našica) zauzeli su uporišta Koška i Prandanovci (14 i 16 km i. s. i. Našica) te nadiru dalje prema Valpovu.[8]

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina odbijeni su neprijateljski napadaji na krila borbene crte uz 17 poginulih partizana.[9]

Prema izvješću pučanstva Gračac je pao. 400 legionara zarobljenih vodili su partizani vezane žicom prema G. Ploče (5 km s. od Lovinca).[10]

Opaženi su i tučeni jaki neprijateljski pokreti izpred borbene crte od Gračaca prema Budimiru.

U području zapadno Medaka odbačena je manja partizanska skupina uz 3 poginula.[11]

Na Neretvanskom odsjeku nema promjene.

---

[4] Vidi dok. br. 143, objašnjenje br. 4.

[5] Ovaj podatak nije tačan. Druga brigada 16. NOU divizije forsirala je Dravu 9/10. decembra 1944. na pravcu s. Zalata — s. Čađavica. Nekoliko dana kasnije na istom mjestu prešla je u Slavoniju i 1. NOU brigada te divizije (opširnije o tome vidi dok. br. 61, 74, 80 i 111; Arhiv VII, reg. br. 60—3, k. 951: operacijski dnevnik Štaba 16. NOU divizije).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 44 i 54.

[7] Noću 10/11. decembra 1944. prebačeni su na desnu obalu Drave dijelovi 7. brigade 51. NOU divizije. Odmah po prelasku oni su ovladali selom Bistrica i najvećim dijelom sela Belišće (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 171).

[8] Navedena mjesta zauzela je Virovitička NO brigada 12. decembra 1944 (vidi dok. br. 42).

[9] Redakcija nije mogla utvrditi na koji se napad misli. Na širem području Knina tada nije bilo ni njemačkih ni ustaško-domobranskih jedinica (vidi dok. br. 27, 31, 35, 36, 43 i 45).

[10] Gračac su oslobodile jedinice 11. korpusa NOVJ 9. decembra 1944. O broju zarobljenih neprijateljskih vojnika vidi dok. br. 31, 36, 37, 43 i 111.

[11] Na području Metka nalazile su se tada 2. i 3. brigada 13. NO divizije (vidi dok. br. 109).

U području 8 km j. Lise ustanovljena su 4 neprijateljska gorska topa. Neprijateljski postavi 10 km j. Mostara nisu posjednuti po neprijatelju.

Đurđevac:

U toku su borbe s partizanima kod s. Bukevlje (11 km s. i. Đurđevca), koji namjeravaju preći r. Dravu na sjever te napasti s leđa njemačke postrojbe u Mađarskoj.[12]

Kutina:

Ustanovljene su jače za sada nedjelatne[13] partizanske snage u području s. od Kutine.[14]

Banja Luka:

Topničkom vatrom spriečeno je skupljanje partizana kod D. Kola (4 km z. Banja Luke).

Konjic:

Odbijen je napadaj partizana na uporište Lisičići (8 km s.z. Konjica).

Djelatnost nepr. zrakoplova:

11. XII neprijateljski zrakoplovi bacili su 6 bombi na Bielo Polje kod Mostara bez učinka.

11. XII neprijateljski zrakoplovi napali su bombama želj. postaju Jablanica i Prenj na pruzi Konjic — Mostar, te želj. prugu kod Jablanice gdje su oštećena 2 propusta.

12. XII 16 neprijateljskih zrakoplova napalo je bombama i strojničkom vatrom Brčko s namjerom rušenja mosta na r. Savi. Sjeverni dio mosta je oštećen i prohodan samo za pješake. Većina bombi pala je u rieku dok su 3 pale na mjesto. Oštećene su 3 kuće i 3 osobe ranjene.

Osobitosti:

Prema izvješću 9. divizije u Široki Brijeg, z. Mostara, posljednjih dana pridolazi veliki broj pripadnika Orsa[15] s napuštenih područja. Među njima ima i častnika. Prema njemačkom izvješću I. bojna školske pukovnije (iz Štokeraua) pretrpila je teške gubitke prilikom napadaja partizana na uporišta u području Rakovog Potoka, jugozapadno Zagreba (javljeno u izvješću br. 347 i 348 od 12 i 13. XII) te je razpršena. Pronađeno je 40

---

[12] Rijeku Dravu, kod sela Bukevlja, forsirala je 9/10. decembra 1944. NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« (vidi dok. br. 51 i 63).

[13] Neaktivne

[14] Sjeverno od Kutine nalazile su se jedinice 33. NO divizije. One su se pripremale za napad na neprijateljske kolone koje su se kretale pravcem Kutina — Popovača (vidi dok. br. 34, 40 i 41).

[15] Oružanih snaga

poginulih domobrana u razorenim postavima. Izgubljeno je vjerojatno oružje i oprema.[16]

Glavno ravnateljstvo za javni red i sigurnost javlja da su 13. XII u 20,10 sati eksplodirale mine u bunkerima na uglu Varaždinske i Trnjanske ceste, te Strojarske ceste i Polišća. Opaženo je da su eksplozije nastale poslije prolaza jednog samovoza.

BR. 147

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 15. DECEMBRA 1944. O NAPADIMA JEDINICA NOVJ U SREMU, LICI I SJEVERNOJ HRVATSKOJ I O BORBAMA KOD MOSTARA I ZENICE[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 350/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 15. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti, u Sriemu, napada neprijatelj jakim snagama, posebno kod Sotina, uz podporu zrakoplovstva. Na ostalom dielu fronte bez promjene.

Na Jadranskoj fronti odbijeni su nepr. napadaji na postave sjeverno od Knina. Na Neretvanskom odsjeku bez promjene. U području Nevesinja odbačeni su neprijateljski dielovi kod Humčana.

Odbijen je neprijateljski napadaj na Medak (u Lici), Bos. Krupu i jedno uporište u području Kutine.

Žestoke borbe u području Koprivnice.

Odbačen neprijatelj u području Busovače (kod Zenice).

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Sa Iztočne fronte nema novih viesti.

Na Drini, Dunavu i Dravi bez promjene.

---

[16] Riječ je o 4. bojni 20. pješačke pukovnije, koju su 10. decembra 1944. savladale jedinice 34. NO divizije u selu Horvati (vidi dok. br. 59, 111, 144 i 168).

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 15/1—1, k. 45.

Na borbenoj crti u Sriemu neprijatelj već 3 dana napada jakim snagama, osobito kod Sotina.[2] Jaka neprijateljska zrakoplovna djelatnost. U Vinkovcima uslied napadaja neprijateljskog zrakoplovstva ima štete i žrtava.

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina odbijeni su neprijateljski izviđački dielovi.[3]

Na Neretvanskom odsjeku bez većih promjena.

U podhvatu sjeveroiztočno Mostara jedna borbena skupina dostigla je G. i D. Zimlje (18 km s.i. Mostara). Druga borbena skupina dostigla je sa sjevera Kulu (14 km j.i. Konjica). Treća borbena skupina u području Nevesinja izbacila je neprijatelja iz Humčana (10 km s.s.i. Nevesinja) i odbila sve neprijateljske protunapadaje. Neprijateljski gubitci: 1 poginuo pronađen i 10 ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo i 11 ih je ranjeno.

Južno Mostara neprijatelj tuče bacačkom vatrom naše postave.

Koprivnica:

Noću 11/12. XII ustaške postrojbe iz područja Ždale povukle su se prema Goli (24 i 17 km i. s.i. Koprivnice) pod pritiskom jakih part. snaga, pretrpivši gubitke od 10 poginulih i 28 ranjenih. Poginulo je 28 partizana.

U nastavku borbe u području Gole ustaške postrojbe zaustavile su prodiranje partizana i naniele im znatne gubitke. 98 partizana je poginulo dok je 7 ustaša ranjeno.[4]

Jedna borbena skupina zauzela je 13. XII Virje i Đurđevac te zarobila 50 partizana,[5] a u toku 14. XII zauzela je Ferdinandovac (8 km s.i. Đurđevca).

Kutina:

Odbijen je napadaj partizana na jedno uporište 4 km z. Kutine uz 10 poginulih.[6]

---

[2] Vidi dok. br. 146, objašnjenje br. 2.

[3] Vidi dok. br. 146, objašnjenje br. 9.

[4] O gubicima jedinica 32. NO divizije između 10. i 13. decembra 1944. u rejonu s. Gola — s. Ždala vidi dok. br. 51, 63 i 111.

[5] Virje i Đurđevac zauzeli su dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije. Prema depeši koju je Štab 10. korpusa pisao 14. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, jedinice 32. NO divizije imale su u borbama kod Đurđevca 15 mrtvih i 56 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9).

[6] Prva i 3. brigada 33. NO divizije napale su 11. decembra njemačku posadu u Tucilači. Tom prilikom one su nanijele neprijatelju teške gubitke u ljudstvu i zaplijenile veće količine oružja (vidi dok. br. 30, 40 i 41).

Bos. Krupa:

Odbijen je napadaj partizana na Bos. Krupu uz 5 poginulih, 1 zarobljenog i 2 prebjegla partizana. Plien: 1 strojosamokres, više pušaka i 2 konja.

Cazin:

Opaža se okupljanje jačih part. snaga u području Cazina.[7]

Lika:

Odbijen je napadaj partizana na Medak.[8]

Neprijatelj opravlja mostove na cestama iztočno D. Lapca i prebacuje svoje snage s vjerojatnom namjerom napadaja na D. Lapac.[9]

Banja Luka:

U području Banje Luke nastavlja se okupljanje jačih partizanskih snaga.

Zenica:

Borbena skupina iz Busovače, uzprkos jake neprijateljske topničke vatre i vatre bacača odbila je neprijatelja i dostigla crtu: v. 557 — v. 515 — Rasno — v. 520 i v. 695 (4 km s. i 4 km z. Busovače).

Opaža se prebacivanje neprijatelja u području s.z. i zapadno Busovače.

Želj. pruga Kakanj — Lašva južno Zenice nalazi se pod neprijateljskom vatrom s visova južno želj. pruge.

Cesta Zenica — Vitez jako je minirana od partizana, te je promet moguć samo po danu.

Obćenito:

Prema naknadnom izvješću u borbama kod Koške, Prandanovaca i Normanaca (14 i 16 km i.s.i. Našica) par-

---

[7] U rejonu Cazina nalazile su se tada jedinice Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 101).

[8] Opširnije o napadu jedinica 13. NO divizije na Nijemce i ustaše u Metku vidi dok. br. 109 i 111; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa pisana 11. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[9] Pošto su savladale neprijateljsku posadu koja se povlačila iz Gračaca, jedinice 35. divizije 11. korpusa NOVJ 9. decembra 1944. dobile su zadatak da zatvore komunikacije Lapac — Bihać, Lapac — Mazin i Dobro Selo — Lapac — Udbina, s ciljem: spriječiti izvlačenje neprijateljskih snaga pravcem Srb — Lapac i napadati njegova uporišta oko Donjeg Lapca. (Opširnije o tome vidi dok. br. 104 i 111; Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeše Štaba 35. divizije od 10, 12, 13, 16. i 17. decembra 1944. upućene Štabu 11. korpusa NOVJ).

tizani su pretrpili gubitak od 200 poginulih i ranjenih, dok vlastiti gubitci iznose: 5 poginulih, 4 ranjena i 31 nestao ustaša.[10]

Prema naknadnom izvješću, u podhvatu ustaških postrojbi 26. XI. kod Ostrožca (podr. Konjica) pretrpjeli su partizani gubitak od 190 poginulih i većeg broja ranjenih te izgubili 1 bacač, 1 strojopušku, 13 pušaka, više samokresa, strjeljivo, brzoglasnu središnjicu s 4 aparata, eksploziv i naboje. Uništeno je jedno part. skladište s 90 pušaka i strjeljivom.

Vlastiti gubitci: 2 vojničara poginula, 3 ranjena i 8 ih je nestalo.

Jedna ustaška postrojba s milicijom napala je Prozor i zauzela ga 23. XI pri čemu je palo 30, ranjeno 27 i zarobljeno 7 partizana (među ovima i neki partizanski dužnostnici). Zaplienjeno je: 40 pušaka, 1 strojopuška, hrana i stoka. Vlastiti gubitci: 1 častnik, 2 dočastnika i 6 vojničara poginuli.

Kod Dervente topničkom vatrom uništena je 1 nepr. strojnica pri čemu je poginulo 7 i ranjeno 6 partizana.

U toku manjih djelatnosti kod Blagaja ranjena su 2 vojničara.

Prilikom izviđanja kod Sunje pronađeno je i zaplienjeno 200 kgr. eksploziva.

Most kod Bos. Gradiške uslied visokog vodostaja ugrožen je.

Djelat. nepr. zrakopl.:

14. XII napali su nepr. zrakoplovi bombama želj. postaju Ivankovo (na pruzi Brod — Vinkovci). Oštećene su zgrade na postaji, skretnice prema Vinkovcima, 8 kola je uništeno, a 27 oštećeno.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi želj. postaju Mirkovci (na pruzi Vinkovci — Šid) te želj. postaju Vinkovci. Uništen je jedan stroj, jedan je oštećen i 4 vojnika su ranjena.

Djelat. vlast. zrakopl.:

14. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoz tovariva i vojničkih osoba.

---

[10] Prilikom napada na navedena mjesta (12. decembra 1944) Virovitička NO brigada imala je 2 mrtva i 20 ranjenih (vidi dok. br. 42).

Događaji na želj. prugama:

13. XII na pruzi Zaprešić — Varaždin između ž.p. Konjščina i Budinščina voda je porušila jedan most te je promet obustavljen.

Noću 11/12. XII na pruzi Zabok — Sv. Križ Začretje minama je oštećen želj. most, te je za promet nesposoban.[11]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
(M.P.) **Helbich**

BR. 148

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 15. DECEMBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U PODRAVINI[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3327/44/taj. Zagreb, 15. 12. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 14. 12. 1944.

Izvješće Ia

13. 12. 1944. tokom čitavog dana vođena je borba sa »II. Moslavačkom« i »Podravskom brigadom« na području Gola, Ždala i Repaš (18 i.si., 26 i., 18 i.ji. Koprivnica) bez vlastitih gubitaka. Komunisti su protjerani prema Dravi. Veći broj mrtvih i ranjenih uspjeli su odvezti. Plien: 2 strojopuške i 7 pušaka.[2]

---

[11] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] O gubicima jedinica 32. NO divizije prilikom napada na neprijateljsku posadu u selu Repaš vidi dok. br. 51 i 63.

14. 12. 1944. poduzela je Kozačka divizija podhvat prema Đurđevcu. Vođena je borba sa komunistima kod [Podrav.] Novog Grada i Virja. Posljedak do sada nepoznat.[3]

Sa podhvatnog područja P.T.S. (ostalog) ne predleže nikakve viesti.

Izvješće Ic

Prema prikupljenim podatcima u okolišu Zajezde (11 z. Novi Marof) nalazi se Zagorska brigada.[4]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia
(por. Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zb. područja
4. Gen. Kdo LXIX.A.K.z.b.V.

[3] Jedinice njemačke 1. kozačke konjičke divizije ušle su u Đurđevac 13. decembra, pošto su prethodno savladale otpor 32. NO divizije (vidi dok. br. 51, 63, 111, 149 i 150); Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9; depeša Štaba 10. korpusa pisana 14. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[4] Prva (Zagorska) brigada vodila je tada borbu u rejonu Đurđevca (vidi dok. br. 48 i 68).

BR. 149

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, HERCEGOVINI, LICI I PODRAVINI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 351/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 16. XII. 1944. g.

I. OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj fronti, u Sriemu, odbijen je jak napadaj partizana uz osjetljive gubitke po neprijatelja. Na ostalom dielu bez promjena.

Na Jadranskoj fronti izvršeno je sjeverno Knina odmicanje na novu borbenu crtu u visini Suvaje. Na Neretvanskom odsjeku uspješne borbe.

Uspjeh u podhvatu prema Virovitici.

U Lici izbačeni partizani iz Drežnik Grada.

Odbijen nepr. protunapadaj u području Zenice.

II. PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti na Drini, Dunavu i Dravi bez osobitih događaja.

Na Sriemskom odsjeku poslie trodnevnih uzaludnih napadaja na Sotin i južno 14. XII započeo je neprijatelj u jakosti jedne divizije nakon višesatne bubnjarske vatre svoj napadaj.

Braniočevom usredotočenom vatrom neprijatelj je svuda zaustavljen i odbačen na svoje polazne postave, pretrpivši znatne gubitke u ljudstvu i tvorivu.[2]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br 16/1—1, k. 45.

[2] Jedinice 1. proleterskog korpusa NOVJ, u sadejstvu sa snagama Crvene armije, započele su 14. decembra 1944. opšti napad na neprijateljsku utvrđenu liniju Sotin — Grabovo — Berak — Orolik — Otok sa zadatkom: razbiti neprijateljsku odbranu, zauzeti Vukovar, a zatim napasti i savladati neprijateljsku posadu u Vinkovcima (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 131, 148, 151, 156, 165 i 171).

Jadranska fronta:

U području sjeverno Knina u toku je odmicanje na novu borbenu crtu sjeverno Suvaje (24 km s.i. Gračaca).[3] Pokreti su otežani visokim vodostajem. Cesta na prievoju Klanac i most kod Martin Broda (21 km j.i. Bihaća) porušeni su od vlastitih snaga.

8 km j.i. Paga na o. Pagu odbačeni su slabiji nepr. dielovi uz 7 zarobljenih partizana.[4]

Na Neretvanskoj fronti u nastavku podhvata jedna vlastita borbena skupina napredovala je dalje prema s. i. i dostigla s. Kruševljani (20 km s. Nevesinja), nakon što je slomila jači neprijateljski odpor kod Zaborana (25 km s.i. Mostara). Sjeverna borbena skupina zauzela je visove sjeverno Kule (16 km j.i. Konjica). Južna skupina dostigla je i zauzela Borovčiće (18 km s. Nevesinja). Neprijatelj je protjeran s tog područja te se povukao u smjeru jugoiztoka.

Koprivnica:

Nastavlja se napredovanje borbenih skupina prema Virovitici. U borbama u području Đurđevca[5] nanešeni su neprijatelju gubitci: 63 poginula partizana (među njima 2 sovjeta), 27 zarobljenih (3 sovjeta i 1 častnik). Plien: 4 strojnice, 2 strojosamokresa i 22 puške. Jedna talijanska oklopna kola su uništena.

Podhvatne snage slomile su 15. XII jak nepr. odpor kod Kalinovca[6] (3 km i. Đurđevca) i naniele neprijatelju gubitke od 165 poginulih partizana, 23 je zarobljeno i zaplienjeno 7 strojopušaka, 4 bacača, 53 puške i 1 protuoklopnu pušku. Uništena su 1 laka oklopna kola.

---

[3] Dijelovi njemačke 373. legionarske divizije povlačili su se komunikacijom Srb — Suvaja — Gornji Lapac, pod pritiskom 20. divizije 8. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 56, 73 i 111; Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[4] Posada otoka Paga (dijelovi njemačke 392. legionarske divizije) zarobila je 13. decembra 1944. patrolu jedne čete 4. bataljona Kvarnerskog odreda Mornaričke pješadije NOVJ (opširnije o tome vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 141, str. 471).

[5] i [6] O borbama kod Đurđevca i Kalinovca između dijelova njemačke 1. kozačke konjičke divizije i 32. NO divizije (koju su podržavali dijelovi 233. divizije Crvene armije) vidi dok. br. 48, 63, 85 i 111; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

Ustaške borbene skupine napale su partizane u izgrađenim postavima iztočno Gole i naniele neprijatelju gubitke natjeravši ga u Dravu i zaplienile nešto oružja.[7]

Zagreb:

Noću 15/16. XII odbijen je napadaj part. na stražu u s. Remetinec (4 km j. Zagreba). Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo i 1 ranjen.[8]

Jastrebarsko:

U podhvatu protiv part. u području j.i. Jastrebarskog dostignuta je Bratina (12 km i.j.i. Jastrebarskog). Nađena su 3 poginula partizana, a 2 su zarobljena, dok su prema izjavama pučanstva gubitci neprijatelja znatno veći.

Bihać:

U nastavku podhvata u području zapadno Bihaća izbačeni su partizani iz Drežnik Grada (20 km s.z. Bihaća) i protjerani prema sjeveru. Tako je uzpostavljen spoj s borbenom skupinom z. Plitvičkih Jezera. Svi neprijateljski protunapadaji kod Drežnik Grada odbijeni su.[9]

Iz Hrgara (8 km j.i. Bihaća) izbačeni su partizani uz 27 poginulih, 8 zarobljenih i 1 prebjeglog partizana, 2 strojnice su zaplienjene.

Donji Lapac:

Poduzet je podhvat za odterećenje D. Lapca sa sjevera i iztoka od Dobrog Sela (9 km j.i. D. Lapca) i iz područja z.j. z. D. Lapca. Neprijatelj je noću 12/13. XII topničkom vatrom uznemiravao D. Lapac.[10]

Zenica:

U nastavku podhvata u području zapadno Zenice odbijen je neprijateljski protunapadaj podpomognut topničtvom.

---

[7] Povlačeći se sa mostobrana kod Gole i Ždale 13. decembra 1944, NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« imala je 2 mrtva, 11 ranjenih i 36 nestalih (opširnije o tome vidi dok. br. 63 i 111).

[8] Vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 139.

[9] O borbama koje su jedinice 4. korpusa NOVJ vodile protiv Nijemaca, ustaša i četnika na pravcima Ličko Petrovo Selo — Vaganac — Drežnik-Grad — Rakovica i Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Poljanak — Lička Jesenica od 13. do 17. decembra 1944 vidi dok. br. 80, 82, 83 i 111.

[10] Posadu u Donjem Lapcu vjerovatno je uznemiravala artiljerija 35. NO divizije (vidi dok. br. 147, objašnjenje br. 9).

Cesta od Busovače prema Travniku minirana je od partizana.

Djelat. nepr. zrakopl.:

15. XII neprijateljski zrakoplovi napali su na pruzi Osiek — Vinkovci — Brčko želj. postaje Laslovo-Korog, gdje su onesposobljena 2 stroja i ranjena 2 vojnika, želj. postaju Otok, gdje su također onesposobljena 2 stroja i oštećeni kolosjeci, dok su 2 vojnika poginula i 2 ranjena.

Istog dana napali su neprijateljski zrakoplovi bombama teretni vlak između ž.p. Otoka i Vrbanje. Izskočila su 1 kola, a 30 konja je usmrćeno.

Djelat. vlast. zrakopl.:

15. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoz tvoriva, novaca i službene pošte.

Općenito:

Prilikom manjih borbi kod Banje Luke, Vrbanje i Vinkovaca palo je 9 i zarobljeno 4 partizana. Vlastiti gubitci: 2 ranjena i 1 nestao. Tom prilikom prebjegli su iz part. zarobljeničtva: 1 vodnik, 1 vojničar i 18 domobrana.

...

Događaji na želj. prugama:

Noću 14/15. XII na pruzi Vinkovci — Brčko između ž.p. Otoka i Vrbanja napali su partizani bacačima želj. prugu i oštetili je. Teretni vlak, koji je naišao na oštećenu prugu izskliznuo je sa 3 štitna kola. Pruga je zakrčena.

15. XII u 1732 sati na glavnoj pruzi između Sesvetski Kraljevec i Dugo Selo naišao je na minu putnički vlak. Mina se rasprsla i izbacila 6 kola. Poginuo je 1 putnik, a 5 vojnika je ranjeno.[11]

15. XII u 0850 sati na pruzi Sarajevo — Zenica između ž.p. Modrinje i Kakanj naišao je na minu bolnički vlak. Mina se rasprsla, uništila jedna kola i izbacila 4. 21 osoba je poginula i 23 su ranjene. Kolosjek je oštećen u dužini od 60 metara.

---

[11] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

Na pruzi Zaprešić — Varaždin popravljen je most kojeg je voda bila oštetila između ž.p. Konjščina i Budinščina, te je pruga prohodna.

Dovršeni su popravci na pruzi Sarajevo — Mostar između ž.p. Bradina i Podorašac te otvorena za promet.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnog stožera
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

BR. 150

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 16. DECEMBRA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ KOD GOLE I ĐURĐEVCA[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI

Ia — br. 3949/44/taj. Zagreb, 16. 12. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 15. 12. 1944.

Izvješće Ia

Pritisak komunista u području Gola traje i dalje. 14. 12. 1944. vođena je borba istočno od Gola sa brigadama »Braća Radić«, »Podravskom« i »Pavla Miškine« (II. Moslavačka). Vlastiti gubitci 4 ranjena. Komunistički gubitci: ocienjeno oko 30 mrtvih.[2]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Jedinice 32. NO divizije napustile su mostobran u rejonu Gola — Ždala 13. decembra 1944. i poslije teških borbi na liniji Molve — Podravski Novi Grad povukle su se na liniju Kalinovac — Ferdinandovac (vidi dok. br. 51, 63, 85 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1 k. 119/9, depešu Štaba 10. korpusa od 14. decembra 1944. upućenu Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

14. 12. 1944. kozačka divizija zauzela je nakon borbe Đurđevac i tokom čitavog dana vodila je borbu i topnički dvoboj između Đurđevca i Kloštra.[3]

Kozačke postrojbe ubile u selu Kalinovac (4 i.ji. Đurđevac) preko 100 komunista, a zarobile 26. Plien: 8 strojnica, 4 bacača i veći broj pušaka.[4]

Izvješće Ic

Izviđanjem posade Bjelovar u pravcu Rovišće utvrđena prisutnost manjih i slabijih posada.

Komunisti izseljavaju pripadnike svojih obitelji iz V. i M. Mučna i Sokolovca u područje Kalnika.

Prema izvješću V. staj. djel. zdruga U.V.[5] a prema dobivenim podatcima štab X. kom. korpusa nalazi se u Sriem, a brigade Braće Radić, Zagorska i Moslavačka u okolnim selima.[6]

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

P.N. Glavara stožera P.T.S.
i pročelnika Ia
por. (Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zb. područja
4. Gen. Kdo. LXIX. A.K.Z.b.V.

---

[3] Vidi dok. br. 65, 68, 69 i 111.

[4] U borbama kod Kalinovca 15. decembra 32. NO divizija je imala 11 mrtvih, 29 ranjenih i 26 nestalih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9, depeša Štaba 10. korpusa od 16. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[5] Ustaške vojnice

[6] Štab 10. korpusa NOVJ nalazio se 16. decembra u selu Kloštar (10 km jugoistočno od Đurđevca), brigada »Braća Radić« sjeverozapadno od Kloštra, 1 (Zagorska) brigada na liniji Podravski Novi Grad — Virje — Đurđevac, a brigade 33. NO divizije (1. i 2. moslavačka i brigada »Nikola Demonja«) sjeverozapadno od Kutine (vidi dok. br. 30, 32, 34, 40 i 41 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeša Štaba 10. korpusa od 17. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

BR. 151

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 17. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, LICI I SLAVONIJI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 352/44
od 17. XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

Na Iztočnoj i Jadranskoj fronti stanje bez promjene.

U Podravini nastavlja se podhvat uspješno.

U području Bihaća i u Lici u toku je podhvat naših snaga.

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti bez promjene.

Na Sriemskom odsjeku neprijatelj nije produžio svoje napadaje kod Sotina, a prema Privlaki i Otoku (10 i 19 km j.j.i. Vinkovaca) su same slabe neprijateljske snage.[2] Kod Komletinaca (5 km i. Otoka) obostrana topnička vatra.

Na Drini, Dunavu i Dravi bez promjene.

U pozadini fronte u Sriemu cesta Osiek — Đakovo očišćena je od partizana, koji su pretrpili težke gubitke kod Gorjana (10 km s. Đakova).[3] U toku su izviđanja obostrano ceste Osiek — Našice.

Jadranska fronta:

Odmicanje na nove postave u području sjeverno Suvaje (24 km s.i. Gračaca) izvršeno je neprimjećeno od neprijatelja.[4]

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o borbama na sremskom frontu vidi dok. br. 149, objašnjenje br. 2.

[3] O gubicima 12. NOU divizije u rejonu Đakova od 1. do 15. decembra 1944. vidi dok. br. 5, 14, 21, 38, 52 i 55.

[4] Dijelovi njemačke 373. legionarske divizije povlačili su se pravcem Srb — Donja Suvaja — Doljane — Dobro Selo pod pritiskom jedinica 20. divizije 8. korpusa NOVJ (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

U pozadini ove borbene crte odbijeni su neprijateljski napadaji na D. Lapac (30 km j.j. i. Bihaća) i neprijatelj odbačen dalje prema zapadu.[5]

Na Jadranu 2 neprijateljska broda otvorila vatru na Karlobag i grad Pag. Jedan neprijateljski razarač vjerojatno je potonuo uslied eksplozije, koja je nastala pogodcima obalnog topničtva.[6]

Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.

U toku su izviđanja u području 6 km j.z. Mostara u smjeru s. Čule.

Koprivnica:

U nastavku borbe s partizanima u području Gole (24 km i.s.i. Koprivnica) nanieti su neprijatelju novi gubitci od oko 30 poginulih, dok vlastiti gubitci iznose: 4 ranjena vojničara.[7]

Tokom čitavog dana 15. XII vodio se topnički dvoboj između podhvatnih snaga u Đurđevcu i partizana u Kloštru (10 km j.i. Đurđevca).[8]

Ogulin:

U podhvatu u području j.i. Ogulina ponovo je oslobođen Plaški (24 km j.j.z. Ogulina). Nađeno je 8 poginulih partizana.[9]

Bihać:

U nastavku podhvata zapadno Bihaća borbena skupina, koja napreduje sa sjevera dostigla je crtu: Vrelo — Mihaljevac (15—11 km. z.j.z. Bihaća) nakon što je slomila neprijateljski odpor. Uništena su jedna neprijateljska oklopna kola i 1 p.z. top.

---

[5] Spoljnu odbranu Donjeg Lapca napadale su jedinice 35. divizije 11. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 104 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeše Štaba 35. divizije upućene 13, 16. i 19. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ).

[6] Položaje njemačkih jedinica na otoku Pagu i iznad s. Karlobaga tukla je artiljerija sa savezničkih brodova 14. decembra 1944. Pritom je razarač »Aldenham« kod rta Škarde naišao na minu i potonuo (vidi tom VIII, knj. 3, dok. br. 141, str. 471—472).

[7] O gubicima jedinica 32. NO divizije na mostobranu kod Gole i Ždale vidi dok. br. 33, 51, 63 i 111.

[8] U Đurđevcu su se nalazili dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije, a u Kloštru jedinice 32. NO divizije i artiljerijske jedinice iz sastava Crvene armije (vidi dok. br. 63, 65, 68, 69, 85 i 111).

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 118.

Prepadom zauzeta je i Korenica (15 km j.z. Bihaća) u kojoj je nađen znatan plien. Pojedinosti još nisu javljene.[10]

Gospić:

Započeo je podhvat u području Gospića. Pojedinosti još nisu javljene.[11]

Općenito:

Obhodnja, koja je osiguravala nakup siena u Bos. Novom, naišla je na minu. 2 su ustaša poginula i 4 ranjena.

Djelat. nepr. zrakopl.:

16. XII u 1510 sati neprijateljski lovci napali su ž.p. Gunja na pruzi Vinkovci — Brčko, onesposobili 1 stroj i ranili strojovođu.

Događaji na želj. prugama:

15. XII u 0840 sati na pruzi Sarajevo — Zenica između ž.p. Kakanj i Modrinje naišao je na minu transportni vlak. Ima štete i žrtava. Promet je uzpostavljen istog dana.

15. XII minama je porušena želj. pruga na 10 mjesta između ž.p. Semizovac i Jošanica.

15. XII minama je porušena glavna pruga između ž.p. Banova Jaruga i Kutina. Pruga je popravljena istoga dana.[12]

16. XII na glavnoj pruzi između ž.p. Sesvete i Dugo Selo u 2220 sati naišao je na minu oklopni vlak. Izkliznuo je stroj i 4 kola. Oštećena je želj. pruga.[13]

---

[10] Savladavši otpor dijelova 8. NOU divizije i 1. brigade 13. NO divizije, Nijemci i ustaše ušli su u Korenicu 14. decembra 1944 (vidi dok. br. 83 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa upućene 13. i 15. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[11] Sadejstvujući snagama koje su sa sjevera prodirale ka Korenici, dijelovi 4. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga iz Perušića i Ramljana nastupali su prema Ljubovu i Buniću, ali su ih jedinice 35. i 13. NO divizije poslije četvoročasovne borbe odbacile u polazne baze (vidi dok. br. 104 i 111 i Arhiv VII, red. br. 3—1, k. 119/10: depešu Štaba 11. korpusa pisanu 15. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[12] i [13] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121, operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

Istog dana na istoj pruzi između ž.p. Banova Jaruga i Lipovljani naišao je na minu teretni vlak, u 2310 sati. Pojedinosti još nisu javljene.[14]

Istoga dana rano u jutro minama je oštećena 31 tračnica na pruzi Bos. Novi — Rudice.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnog stožera Orsa
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

DODATAK

Osobitosti: Prema izvješću III. zbor. područja u Okruglici (11 km j.i. Vareša) kod Draže Mihailovića nalazi se član centralnog nacionalnog komiteta Jugoslavije Ing. Vladimir Predavec i general Dragutin Kuzmić kao komandant hrvatskih jedinica jugoslavenske vojske u domovini.

General Tomašević iz D. Lapca javlja da je oko 5.000 četnika s obitelji stiglo preko Drežnik-Grada u Plaški odakle produžavaju u Njemačku.[15]

Prema izvješću IV. divizije razoružana je milicijska sat »Sefka« u području Bos. Novog radi nepouzdanosti.

---

[14] Minu su vjerovatno postavili dijelovi 1. diverzantskog odreda.

[15] Riječ je o četnicima Dinarske oblasti koji su se pod komandom popa Momčila Đujića povukli iz sjeverne Dalmacije (opširnije o tome vidi dok. br. 27, 80, 82, 83 i 111).

BR. 152

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 18. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, ISTOČNOJ SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 353/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
od 18. XII. 1944. g.

Na Drini nije bilo značajnije borbene delatnosti.

Na Sriemskom odsjeku između Save i Bosuta u toku su borbe s partizanima.[2]

U Sriemu kod Negoslavaca (9 km j.i. Vukovara) podhvatne snage u napadu s težnjom odbacivanja neprijatelja imale su početne uspjehe, ali su kasnije zaustavljene jakom neprijateljskom vatrom te su povučene na polazne postave.[3] Vukovar je pod pojačanom neprijateljskom topničkom vatrom.

Na Dravi spriečen je pokušaj prielaza rieke na otoku sjeverozapadno Moslavine.[4]

U borbenom području sjeverno od Knina nije bilo promjena.

Na Neretvanskom odsjeku odbijeni su neprijateljski izviđački dielovi.

U podhvatu sjeverno od Đakova jedna lovačka borbena skupina slomila je jak partizanski odpor i zauzela s.Tomašanci. Neprijateljski gubitci: 51 partizan poginuo, 10 je zarobljeno, a ocienjeno je još oko 200 partizana poginulih i ranjenih.[5] Vlastiti gubitci kod 8. lovačkog zdruga u borbama sjeverno Đakova: 16 poginulih, 15 ranjenih, 15 zarobljenih i 52 nestala.

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 18/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 149, objašnjenje br. 2.

[3] Jedinice 1. proleterske divizije NOVJ izbile su 14. decembra 1944. na komunikaciju Negoslavci — Orolik, ali je uslijed uporne neprijateljske odbrane njihov dalji prodor ka zapadu zaustavljen (vidi tom I, knj. 10, dok. br. 116, 156, 162 i 165).

[4] Ovaj podatak nije tačan. Šesnaestog decembra 1944. sjeverozapadno od s. Moslavina prešli su na desnu obalu Drave dijelovi 16. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 6—3, k. 951: operacijski dnevnik 16. NOU divizije).

[5] O gubicima 12. NOU divizije prilikom napada na Široko Polje (14. decembra 1944) vidi dok. br. 55.

U području Đurđevca nastavlja se čišćenje visinskog područja južno Đurđevca i Novog Grada Podravskog.[6]

Noću 15/16. XII napadnuti su vojnički objekti u Lučkom. Bitnice iz Zagreba podpomagale su obranu Lučkog i tukle prikupljanje neprijatelja prema Hrv. Leskovcu.[7]

Podhvatne snage progonile su neprijatelja, koji je kod Bratine (14 km j.i. Jastrebarskog) odbačen uz veoma velike gubitke u smjeru juga.[8]

Ustaške postrojbe protjerale su partizane iz područja Bunića.[9]

Protunapadajem jedne ustaške bojne spriečeno je prodiranje partizana iz Rakovice u smjeru Korenice.[10] Istodobno odbijen je napadaj na Drežnik Grad (20 km s.z. Bihaća).[11]

Iz područja Korenice protjerani su partizani prema jugu ostavivši 12 poginulih i 2 zarobljena, daljnjih 80 poginulih je ocienjeno.[12]

U borbama u području Bihaća i D. Lapca izgubio je neprijatelj 103 poginula pronađena, cieni se da ima još 130 poginulih dok je 16 partizana zarobljeno.[13] Plien: 1 bacač, 2 strojopuške i više pušaka.

Odbijen je jači napadaj partizana na jedno uporište južno od Cazina.

---

[6] U rejonu Đurđevca vođene su tada borbe između 32. NO divizije ojačane 1 (Zagorskom) NO brigadom i dijelovima njemačke 1. kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 48, 63 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa upućene 14, 15, 16, i 17. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[7] Jedinice 34. NO divizije napale su tada Remetinec (3 km jugozapadno od Zagreba). Poslije slabijeg otpora neprijatelj se povukao preko savskog mosta u Zagreb. Gubici neprijatelja nisu poznati. Na aerodrom Lučko vjerovatno je izveden demonstrativni napad (vidi dok. br. 111 i 168).

[8] Vidi dok. br. 66 i 111.

[9] Vidi dok. br. 151, objašnjenje br. 11.

[10] Južno od Rakovice, pravcem Vaganac — Ličko Petrovo Selo — Prijeboj — Korenica vršile su pritisak jedinice 8. NOU divizije i 1. brigada 13. NO divizije (vidi dok. br. 83, 109 i 111).

[11] Ustašku posadu u Drežnik-Gradu napale su jedinice 4. korpusa NOVJ 18. decembra 1944 (vidi dok. br. 81, 105 i 111).

[12] O gubicima 35. NO divizije u borbama za Korenicu od 14. do 26. decembra 1944. vidi dok. br. 111, Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. pisan Štabu 11. korpusa NOVJ i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše koje je Štab 11. korpusa pisao 16, 18, 20, 24, 25. i 28. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[13] O gubicima jedinica 4. korpusa NOVJ u borbama zapadno od Bihaća i jedinica 11. korpusa NOVJ na pravcu Udbina — Donji Lapac vidi dok. br. 80, 82, 83, 109 i 111).

U području Banje Luke odbijeni su napadaji na pojedina vanjska uporišta i tom je prigodom pronađeno 30 poginulih partizana, a ocienjeno da ima još najmanje 30 ranjenih, a 5 partizana je zarobljeno.

Opaža se jače prikupljanje neprijatelja u području Busovača — Zenica.

Dielovi I ustaškog zdruga vode borbu s četnicima u području Prače.

Naše je zrakoplovstvo 16. XII izvršilo prievoze tvoriva, pošte i vojničkih osoba, a 17. XII prievoz teškog ranjenika.

Na pruzi Zagreb — Sisak 17 XII naišao je na minu teretni vlak između ž.p. Sv. Klara i Vel. Gorica. Izkliznula su 2 štitna kola i pruga je oštećena i neprohodna.[14]

Na glavnoj pruzi 17. XII kod ž.p. Sesvete naletio je na minu teretni vlak. Izkliznula su 1 kola, a pruga je oštećena i popravljena 18. XII. Istog dana minirana je ova pruga između ž.p. Ivanić Grad i Novoselec Križ. Oštećene su 2 tračnice.[15]

Istoga dana na istoj pruzi između ž.p. Rajić i Novska naišao je na minu strojni vlak. Stroj je neoštećen dok je pruga isti dan popravljena.[16]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.
(M.P.)

ZA TOČNOST:
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

[14], [15] i [16] Na pruzi Zagreb — Sisak diverziju su izveli dijelovi 2. diverzantskog odreda, kod Sesveta — dijelovi 3. diverzantskog odreda, a između Novske i Rajića — dijelovi 1. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 153

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 19. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U PODRAVINI, ISTOČNOJ SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 354/44
GLAVNOG STOŽERA ORUŽANIH SNAGA –
od 19. XII. 1944. g.

Na Drini u toku su borbe s partizanima, koji su se prebacili s iztočne na zapadnu obalu te ugrožavaju područje između Bieljine i Janje te oko Branjeva.

Na Sriemskom odsjeku i na Dravi neprijatelj nije napadao.

Živahna neprijateljska zrakoplovna djelatnost osobito u području Vinkovaca.

U borbenom području sjeverno Knina živahna neprijateljska izviđačka djelatnost.[2]

Na Neretvanskom odsjeku obostrana izviđačka djelatnost, a u području Nevesinja odbačene su part. predstraže ka jugu.

U području Đakova odbijena su 2 part. napadaja u jakosti sati na jedno naše uporište.[3]

U Podravini slomljen je ponovni neprijateljski odpor kod Kalinovca (3 km i. Đurđevca) te na bojištu pronađeno 165 poginulih partizana i 23 je zarobljeno.[4] Plien: 7 strojnica, 4 bacača, 53 puške, 1 protuoklopna puška, 1 strojosamokres i strjeljivo.

Svi part. protunapadaji iz Bilo Gore na Đurđevac, Virje i Novi Grad i na Kalinovac odbijeni su uz visoke gubitke neprijatelja.[5]

U području iztočno Gole protjerana je jedna part. skupina koja je ostavila na bojištu 30 poginulih.[6]

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 19/1—1, k. 45.

[2] Jedan bataljon 10. dalmatinske NOU brigade izvršio je 17. decembra nasilno izviđanje neprijateljskih snaga sjeverno od Srba. Po izvršenju zadatka bataljon se povukao na polazni položaj (Senjsko brdo), 3,5 km sjeverno od Srba ne prekidajući kontakt s neprijateljem (Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. štabu 8. korpusa NOVJ).

[3] Riječ je o napadu jedinica 12. NOU divizije na Široko Polje i Vuku (opširnije o tome vidi dok. br. 55).

[4], [5] i [6] Opširnije o toku i rezultatima borbi između jedinica 10. korpusa NOVJ i dijelova njemačke 1. kozačke konjičke divizije kod Kalinovca, Virja, Podravskog Novog Grada i na mostobranu južno od Gole vidi dok. br. 48, 51, 63, 85 i 111.

U području Banove Jaruge odbijeni su part. napadaji na pojedina uporišta.[7]

Opaža se novo prikupljanje partizana kod Bratine (12 km j.i. Jastrebarskog).[8]

U području Cazina protjerana je topničkom vatrom jedna partizanska skupina.[9]

U borbama u području Ostrožca poginulo je oko 40 partizana i 2 su zarobljena.[10]

U području Plitvičkih Jezera nastavljaju se borbe s partizanima.[11] U području Korenice, gdje je u toku podhvat vlastitih snaga neprijatelj dovlači pojačanja iz južnog i zapadnog smjera. Protumjere su u toku.[12]

Borbena skupina, koja prodire iz Gospića, dostigla je područje 6 km j.z. Bunića.[13]

Odbijen je slabiji partizanski napadaj na Ogulin.[14]

U području D. Lapca odbačen je neprijatelj s visova dalje u smjeru zapada.[15]

U području 10—15 km j. od Doboja opaža se prikupljanje jačih i dobro naoružanih partizanskih snaga, koje ugrožavaju promet na cesti i želj. pruzi. Cesta na zapadnoj obali r. Bosne prema Trbuku nalazi se pod neprijateljskom vatrom. Na pruzi Žepče — Maglaj razorena su 2 mosta.

U toku izviđanja i manjih djelatnosti kod Andrijevaca, Vrbovca, Dvora n/U, Dobrljina i Bos. Novog 7 partizana je poginulo, 1 je ranjen i 1 je zarobljen, dok su 2 ustaše poginula, 4 ranjena i 1 domobran nestao.

---

[7] U prvoj polovini decembra 1944. jedinice 33. NO divizije izvele su napad na neprijateljske posade u s. Husain, s. Batina, na mostu na r. Ilovi i porušile prugu Kutina — Banova Jaruga (vidi dok. br. 20, 30, 32, 34 i 40).

[8] Kod Bratine su se nalazile jedinice 34. NO divizije (vidi dok. br. 66).

[9] i [10] U rejonu Cazina vjerovatno su se tada nalazili dijelovi Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ. Redakcija nije mogla utvrditi ko je tada vodio borbu kod Ostrošca.

[11] U rejonu Plitvičkih jezera vodila je borbe 8. NOU divizija protiv dijelova njemačke 392. legionarske divizije i 8. zdruga 4. ustaško-domobranske divizije (vidi dok. br. 83 i 111).

[12] Južno i zapadno od Korenice prikupljale su se jedinice 13. i 35. NO divizije, pripremajući se za napad na Korenicu (vidi dok. br. 73, 104, 109 i 111).

[13] Vidi dok. br. 151, objašnjenje br. 11.

[14] Napad na Ogulin tada nije izveden. Dijelovi 1. brigade 43. NO divizije napali su 16. decembra 1944. posadu koja je osiguravala most na r. Dobri kod Ogulina i pritom minirali most. Brigada nije imala gubitaka, a gubici ustaša nisu poznati (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324: operacijski dnevnik 43. NO divizije).

[15] Vidi dok. br. 109, objašnjenje br. 32.

Pri pretresu s. Poljana kraj Vrbovca pao je 1 i zarobljen 1 partizan. 3 puške i 1 brzoglasni aparat zaplienjeni su.

19. XII u 0310 sati između ž.p. Staro Petrovo Selo i Nova Kapela Batrina naletila je prazna zdravstvena garnitura na minu. Izkliznulo je 5 kola.[16]

19. XII u 0500 sati između ž.p. Kutina i Banova Jaruga naletio je teretni vlak na minu. Pojedinosti nisu poznate.[17]

18. XII u 1155 sati na stajalištu Ključ naletio je putnički vlak na minu. Izkliznula su 3 putnička kola. Žrtava nema.

17. XII. napali su nepr. zrakoplovi strojničkom vatrom ž.p. Vrpolje. Ranjena su 2 vojnika.

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi ž.p. Mikanovci. Lievi kolosjek je neprohodan.

18. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo prievoze tvoriva, žurne pošte i vojničkih osoba.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera
general i ust. pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:

Pročelnik operativnog odjela
Glavnostoženi pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

[16] i [17] Diverzije su izveli dijelovi 1. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 154

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 20. DECEMBRA 1944. O NAPADIMA JEDINICA NOVJ U SREMU, BOSNI, PODRAVINI I LICI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 355/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽ. SNAGA
od 20. XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti bez većih promjena.

U zaleđu fronte na Drini pojačana je neprijateljska napadačka djelatnost u području Brezovo Polje — Bijeljina — Janja, kamo se neprestano prebacuju partizanske snage s iztočne obale r. Drine.

Bijeljina je obkoljena s tri strane i nalazi se pod neprijateljskom topničkom vatrom. Cesta Bijeljina — Brčko presječena je kod Dragaljevca (13 km s.z. Bijeljine).

Podhvatna skupina koja s juga napreduje dostigla je raskršće ceste južno od Branjeva (22 km s.s.i. Zvornika).

Skela na Drini kod Zvornika oštećena je.

Na Sriemskom odsjeku odbijeni su svi neprijateljski napadaji podpomognuti topničtvom na crti Orolik — Sotin.[2] Kod Otoka odbijena su 2 noćna napadaja partizana i zaplienjena jedna ruska strojnica, 7 vojničara je ranjeno.[3]

U pozadini fronta očišćena je cesta Đakovo — Osiek a partizani su potisnuti prema zapadu.[4]

Jadranska fronta:

Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.

Vlastita izviđačka djelatnost u području j.i. Mostara.

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 20/1—1, k. 45.

[2] i [3] Opširnije o tome vidi dok. br. 149, objašnjenje br. 2.

[4] Dvanaesta divizija 6. korpusa NOVJ izvela je 14. decembra 1944. napad na posadu u Širokom Polju, ali je, uslijed intervencije neprijateljskih snaga iz Osijeka i Đakova, morao biti obustavljen, a Divizija se povukla zapadno od puta Đakovo — Osijek (vidi dok. br. 55).

Jugoiztočno Lise odbačena je manja part. skupina prema zapadu i sjeverozapadu.

Cesta Nevesinje — Bišina očišćena je od neprijatelja i osigurana našim snagama.

Na odsjeku kod Suvaje nije bilo značajnije borbene djelatnosti. Kod Mazina odbačeni su neprijateljski zaštitni dielovi dalje prema zapadu.[5]

Đurđevac:

Odbijeni su novi neprijateljski napadaji na Kalinovac (7 km i. Đurđevca), na Đurđevac i Virje podpomognuti oklopnim kolima, topničkom i bacačkom vatrom.[6]

Sisak:

Odbijen je napadaj partizana na jedno uporište 10 km z. Siska i protjerana je jedna part. skupina s područja sjeverozapadno Siska dalje prema zapadu, uz više poginulih i ranjenih partizana.[7]

Karlovac:

Odbijen je napadaj partizana na jedno uporište 21 km j.z. Karlovca.[8]

Lika:

U području Gospića odbijen je partizanski napadaj podpomognut topničtvom na uporišta j.i. Gospića.[9]

U području Široke Kule (11 km s.i. Gospića) jedna part. skupina imala je gubitak od 135 poginulih.[10]

Kod Bunića i Bijelog Polja protjerani su delovi jedne partizanske divizije i razbijeni neprijateljski pripremni postavi na visovima iztočno Korenice i Bunića.[11]

---

[5] U rejonu Mazina nalazili su se tada slabiji dijelovi 13. NO divizije (vidi dok. br. 50, 58 i 109).

[6] Jedinice 32. NO divizije izvele su neuspjeli napad na Kalinovac 17. decembra 1944. Na Đurđevac i Virje vršen je demonstrativni napad (opširnije o tome vidi dok. br. 48, 86 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa pisane 16. i 18. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[7] i [8] Redakcija nije mogla utvrditi koja su uporišta napadnuta.

[9] i [10] Riječ je o neuspjelom napadu dijelova 13. NO divizije na ustaše u Bilaju i Ribniku 17. decembra 1944. Istovremeno oni su upali u Široku Kulu i izveli demonstrativni napad na Lički Osik i Budak. U tim borbama Divizija je imala 25 mrtvih, 47 ranjenih i 58 nestalih (vidi dok br. 50, 58, 109 i 111).

[11] Jedna bojna legionara iz Korenice prodirući ka Bijelom Polju napala je 18. decembra 1944. Drugu brigadu 35. NO divizije, ali je protivnapadom vraćena u Korenicu (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 11. korpusa pisane 18. i 19. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Cesta Korenica — Babin Potok zatvorena je po partizanima kod Vrela.[12]

18. XII ustaška posada Drežnik Grada morala se povući u Vaganac pred premoćnim part. snagama pretrpivši gubitke u ljudstvu i tvorivu.[13]

Banja Luka:

U borbama u području Slatina - Ilidže (11 km s.i. Banja Luke) pretrpili su partizani veće gubitke, koji još nisu ustanovljeni. Ima pliena. Tom prilikom predalo se 18 prebjeglica našim postrojbama.

U borbama kod Klašnica 15/16. XII partizani su imali oko 50 poginulih i 40 kola ranjenih. Među poginulima je: 1 »komandant« i 1 »polit. komesar«.

Maglaj:

Podhvatne snage koje napreduju s juga prema Maglaju očistile su visinsko područje zapadno od ceste Žepče — Maglaj i obacile partizane prema Novom Šeheru (5 km j.z. Maglaja).

Zenica:

Neprijatelj topničkom vatrom uznemiruje Busovaču. Vlastito topništvo tuče neprijateljske topničke postave.

Jedna izviđačka skupina naniela je neprijatelju u području Busovače gubitke od 55 poginulih i 4 ranjena.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Noću 17/18. XII u području Karlovca srušio se jedan neprijateljski zrakoplov. 8 članova posade je zarobljeno.

Općenito:

Prigodom izviđanja i manjih djelatnosti kod Sv. Ivana Zeline, Karlovca i Banje Luke poginulo je 12 partizana, 1 je zarobljen. Zaplienjeno je 16 pušaka, 1 strojopuška, 3 konja i razna oprema. Jedan ustaša je ranjen.

Osobitosti:

Prema njemačkom izvješću četnička skupina Đujića dostigla je Ličku Jesenicu u svom napredovanju na sjever.[14]

---

[12] Držanjem raskrsnice kod sela Vrelo dijelovi 1. brigade 13. divizije zatvarali su komunikacije Korenica — Babin Potok i Korenica — Prijeboj (opširnije o tome vidi dok. br. 109 i 111).

[13] Napad na ustaše u Drežnik-Gradu izvele su jedinice 4. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 81 i 105).

[14] Opširnije o tome vidi dok. br. 80, 82, 83 i 111.

Prema izvješću 2. divizije 18. XII oko 2030 sati podmetnuta je bomba među zrakoplovne bombe na njemač. uzletištu Pleso kod Vel. Gorice te je dovela do rasprsnuća tih bombi. Nema gubitaka kod pučanstva.

Prema izvješću III zbor. područja jedna skupina četnika iz Goražde otišla je prema Srbiji, dok je druga krenula u Kalinovik gdje vodi borbu s partizanima.

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

BR. 155

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, PODRAVINI, LICI I BOSNI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 356/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. XII.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Iztočnoj fronti u Sriemu, na Dunavu i Dravi bez većih promjena.

U dolini r. Drine podhvatna skupina koja napreduje s juga slomila je jak neprijateljski odpor kod Janje (9 km j. Bijeljine) i produžila napredovanje k Bijeljini. Skela na Drini kod Zvornika oštećena jakom strujom i onesposobljena.

Na Sriemskom odsjeku odbijeni su mjestni napadaji neprijatelja. Na borbenoj crti kod Otoka živa neprijateljska djelatnost.[2] Neprijateljski pokreti izpred postava tučeni su uspješnom topničkom vatrom.

Živa djelatnost sovjetskih borbenih zrakoplova na Sriemskom odsjeku, posebno na željezničku prugu i postrojenja kod Vinkovaca i Osieka.

Na Dunavu i Dravi neprijateljska vatra za uznemiravanje.

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 21/1—1, k. 45.

[2] Vidi dok. br. 149, objašnjenje br. 2.

U području jugozapadno D. Miholjca protjerana je jedna partizanska skupina uz 47 poginula i 12 ranjenih partizana.[3]

Jadranska fronta:

Živa neprijateljska izviđačka djelatnost na odsjeku kod Suvaje i sjeverno ceste Suvaja — D. Lapac.[4]

Na Neretvanskom odsjeku bez promjene.

U području Kočerina izt. Lise opaža se okupljanje jakih partizanskih snaga.

S područja 2—5 km j.i. Nevesinja odbačene su neprijateljske predstraže dalje prema iztoku. Posada Nevesinja obskrbljena je.

Prema izjavi izbjeglica neprijatelj okuplja jače snage u području Bileća — Gacko.

Đurđevac:

Odbijeni su novi napadaji partizana podpomognuti težkim oružjem na Kalinovac i Đurđevac.[5]

Lika:

U području južno i sjeveroiztočno Gospića neprijatelj se povukao, ali se očekuju novi napadaji.[6]

Jedna borbena skupina koja napreduje iz Korenice prema Udbini naišla je na premoćnog neprijatelja kod Bielog Polja (5 km j.i. Korenice) te se morala povući. Naša podhvatna skupina napala je dvie neprijateljske bitnice s boka. Tom prilikom poginula su 22 partizana dok se broj poginulih cieni na 90.[7]

Cesta Korenica — Prieboj otvorena je.

---

[3] Jugozapadno od Donjeg Miholjca nalazile su se tada 1. i 2. brigada 16. NOU divizije. One su na tom području imale u decembru 1944. više sukoba sa Nijemcima i ustašama, ali se iz izvještaja koje je Štab 16. divizije pisao Glavnom štabu NOV i PO za Vojvodinu ne vidi kolike su imale gubitke (vidi dok. br. 61, 84, 123 i 124).

[4] Savladavši otpor dijelova njemačke 373. legionarske divizije, 10. brigada 20. NOU divizije zauzela je 20. decembra 1944. Donju Suvaju, a odmah zatim napala je i zauzela Lisac (trig. 974) i Lipovaču (k. 781), sjeverozapadno od puta Donja Suvaja — Gornji i Donji Lapac (Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 86, 111, 153 i 154.

[6] Riječ je o napadima 13. NO divizije na ustaše u Bilaju, Ribniku i Širokoj Kuli 17. decembra 1944 (vidi dok. br. 50, 58, 109 i 111).

[7] Dijelovi 35. NO divizije dočekali su 18. decembra 1944. jedan bataljon legionara koji je prodirao pravcem Korenica — Bijelo Polje. Poslije jednočasovne borbe neprijatelj je odbačen u Korenicu pretrpivši gubitke od 10 mrtvih i 15 ranjenih. Jedinice 35. NO divizije imale su 2 mrtva i 7 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa pisana 18. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Noću 18/19. XII neprijateljsko topničtvo tuklo je Korenicu.

Jedna borbena skupina koja napreduje iz D. Lapca prema Udbini odbacila je partizane iz područja Visuć — Udbina (4 km j.i. Udbine) prema zapadu i sjeveru.[8]

Bihać:

Jedna borbena skupina iz Bihaća u svom nadiranju prema jugoiztoku dostigla je Bos. Petrovac odbacivši oko 200 partizana. Tom prilikom zaplienjeno je dosta oružja i uništeno 14 topovskih kareta.

Izviđački dielovi protjerali su partizane iz područja Vrtoče (30 km j.i. Bihaća).

U borbama u području: Korenica — Bihać — D. Lapac palo je 179 partizana, 4 su prebjegla. Plien: 14 pušaka.[9] Jedan neprijateljski 4-strojni zrakoplov oboren je kod Nebljusa. Vlastiti gubitci: 2 poginula, 106 ranjeno (87 ustaša) i 7 nestalo. Jedan protuoklopni top i 1 bacač uništeni.

Zenica:

Na borbenoj crti prema Travniku nije bilo borbene djelatnosti.

Jedna borbena skupina koja napreduje prema jugu prešla je Busovaču i sukobila se s neprijateljem kod Brestovskog (13 km j. Kaknja) pobivši 20 partizana i zarobivši 3.

U toku je čišćenje područja Lašva — Kakanj.

Sokolac:

U području 23 km s.i. Sokolca izviđačke skupine nisu naišle na neprijatelja.

Cesta prema Zvorniku očišćena je od mina i zapreka.

Željeznička skela kod Han Pieska (10 km j. Vlasenice) težko je oštećena, ali za samovoze je još uviek prohodna.

---

[8] Pravac Donji Lapac — Udbina zatvarao je jedan bataljon 1. brigade 35. NO divizije. Pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga, poslije borbe koja se vodila čitav dan, bataljon se povukao na liniju Tavani — Ivanov vrh (k. 1093), odakle je dejstvovao u bok neprijatelja koji je produžio nastupanje ka Udbini (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeša Štaba 11. korpusa od 19. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[9] O gubicima jedinica 11. korpusa NOVJ u borbama u rejonu Korenice od 14. do 21. decembra 1944. vidi dok. br. 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 7—4, k. 572 A: depeše Štaba 35. divizije upućene 16, 19, 20. i 21. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ).

Sarajevo:

Noću 18/19. XII partizani su ušli u Trnovo (22 km j. Sarajeva), nakon što je izpražnjeno od naših četa.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti i izviđanja kod Broda i Karlovca poginulo je 6 partizana, 5 ih je ranjeno i 1 je prebjegao, a zaplienjene su 4 puške, 1 strojopuška i 25 bacačkih granata.

Osobitosti:

Prema izvješću 6. divizije[10] u području Banje Luke predalo se još 18 prebjega.[11]

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

BR. 156

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 22. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI I LICI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 357/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. XII. 1944. g.

Sa Drine javljene su samo mjestne borbe s partizanima. Uzpostavljena je zaprečna fronta 5 km. južno Zvornika. Jedna vlastita podhvatna skupina protjerala je partizane i odteretila obkoljenu posadu Bijeljine.

Na Sriemskom odsjeku bila je samo slabija mjestna borbena djelatnost osobito iztočno Otoka. Između Bosuta i Save uspjelo je našim četama premjestiti glavnu crtu u iztočnom smjeru.[2]

Pojačana je neprijateljska borbena djelatnost na crti iztočno Otoka, gdje se očekuju novi neprijateljski napadaji. Kod

[10] Odnosi se na 6. ustaško-domobransku diviziju.
[11] Dezertera

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o borbama na sremskom frontu vidi dok. br. 149, 152 i 155.

Sotina prvi puta su opažene bugarske čete na fronti (3. divizija). Izmjena ruskih četa s bugarskim i dalje traje.[3]

Na Dunavu i Dravi nije bilo borbene djelatnosti osim obostrane topničke vatre.

Martinci pusta (5 km z. Moslavine) zaposjednuta je od partizana.[4]

U borbenom području sjeverno od Knina partizani dovlače pojačanja s juga, ali je stanje ostalo neizmjenjeno.[5]

Na Neretvanskom odsjeku odbačen je neprijatelj s područja 6—7 km. jugo-zapadno Lise dalje prema jugu i jugoiztoku uz gubitke od 16 poginulih, 3 ranjena i 2 zarobljena partizana. Plien: 1 strojnica i strjeljivo. Druga borbena skupina slomila je jači neprijateljski odpor na postavima 5 km južno Mostarskog Blata i protjerala partizane dalje prema jugu nanievši im gubitke od 132 poginula i 12 zarobljenih partizana. Zaplienjeno je više pušaka i uništena je jedna strojnica.

U toku su borbe s partizanima, koji se žilavo brane oko Đakovačke Satnice (7 km s.z. Đakova).[6]

U Podravini se nastavljaju borbe s partizanima zapadno od Pitomače.[7]

U toku je manji podhvat u području Gradec — Cugovec (14 km j. Križevaca).

Jači pritisak partizana na Našice.[8]

Opaža se okupljanje jakih partizanskih snaga u području Nove Gradiške i Okučana.[9]

---

[3] Od 17. do 20. decembra 1944. stigle su u Srem 3. i 8. divizija bugarske 1. armije. One su od 1. proleterskog korpusa NOVJ preuzele dio fronta na odsjeku Sotin — Orolik. U decembru 1944. izvele su nekoliko neuspjelih napada na njemačke i ustaške položaje, a zatim su prebačene u Baranju (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 156, 160 i 163).

[4] Martinci pustaru zauzela je 1. brigada 16. NOU divizije 22. decembra 1944. (vidi dok. br. 84).

[5] Sjeverno od Knina prikupljale su se jedinice 20. divizije 8. korpusa NOVJ neposredno pred početak napada na neprijateljska uporišta u rejonu Donja Suvaja — Gornji Lapac (vidi dok. br. 75 i 93 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[6] Sjeverno od Đakova vođene su tada borbe između jedinica 12. NOU divizije i 8. ustaško-domobranske lovačke pukovnije (vidi dok. br. 55).

[7] O borbama u rejonu Pitomače vidi dok. br. 84, 117, 123, 163 i 164.

[8] Pritisak na Našice vršile su jedinice 40. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeše Štaba 6. korpusa upućene 18, 19, 20. i 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[9] Na području Nova Gradiška — Okučani nalazili su se tada dijelovi 4. brigade 12. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882: tabelarni pregled dejstava 12. NOU divizije za decembar 1944).

U podhvatu u području južno od željezničke pruge Varaždin — Ludbreg do r. Bednje neprijatelj je izbjegao borbu. Tom prilikom uhićeno je 115 vojnih neposlušnika.

Cesta Zagreb — Karlovac razorena je minama kod Jastrebarskog.[10]

U borbama kod sela Lipnika (18 km s.z. Karlovca) slomljen je neprijateljski odpor, na bojištu pronađeno 11 poginulih partizana, a oko 50 ih je ranjeno. Zaplienjeno nešto oružja i strjeljiva.[11]

Sjeveroiztočno od Crikvenice zarobljena je jedna partizanska »komanda mjesta« (18 partizana zarobljeno, 4 su poginula).[12]

U području Korenice očišćeni su visovi i cesta iztočno i jugoiztočno od Korenice, a neprijatelj protjeran prema jugu tučen od našeg topničtva.[13]

Dalji progon neprijatelja južno Korenice obustavljen je radi novih neprijateljskih napadaja na Korenicu iz smjera sjevera i sjeveroiztoka.[14]

Kod Udbine u toku su borbe s neprijateljem, koji teži obkoljavanju grada.[15]

U borbama u području Korenice i Udbine u toku 19. XII neprijateljski gubitci iznose: 116 poginulih pronađeno, a ocjenjeno da je još oko 100 poginulo, 34 zarobljeno i 6 prebjegla našim postrojbama. Plien: 2 gor. topa, 6 bacača, 3 strojosamokresa i 43 puške. Uništeno je 8 drvenih nastanbi s raznim skladištima.[16]

U području Bos. Novog protjerale su naše lovačke postrojbe jednu jaču partizansku skupinu 5 km. iztočno-sjeveroiztočno Bos. Novog. 23 partizana su poginula i 3 zarobljena, a cieni se da su gubitci neprijatelja znatno veći.

Željeznička straža kod Rudarice kraj Kostajnice morala se povući pred nadmoćnijim neprijateljem. Poduzete su mjere za ponovno zaposjedanje mjesta.

---

[10] Komunikaciju Zagreb — Karlovac minirale su jedinice 34. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6: depeša Štaba 4. korpusa pisana 21. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[11] Vidi dok. br. 168.

[12] U depeši Štaba 43. divizije od 20. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o tome piše: »18. ov. mj. neprijateljski trup jačine 100 vojnika napao je na cesti kod Kalca kotarski NOO i osam drugova iz Kom.[ande] mjesta Crikvenica. Ubio je dva druga i zarobio je dve mule« (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

[13] i [14] Opširnije o borbama za Korenicu vidi dok. br. 152, 153, 154 i 155.

[15] Jedinice 13. NO divizije protjerale su neprijatelja iz Udbine 20/21. decembra 1944 (vidi dok. br. 73, 109, 111 i 158).

[16] Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici jedinica 11. korpusa NOVJ kod Korenice i Udbine 19. decembra 1944.

Odbijen je manji napadaj partizana na jedno uporište sjeverno Banje Luke. Okupljanje partizana zapadno od Windhorsta[17] tučeno je vatrom našeg topničtva.

U toku je izviđanje u području južno od Sarajeva prema Trnovu, gdje su javljene jake partizanske snage.

U toku manjih djelatnosti i izviđanja kod Broda, Nove Gradiške, Kutine i Banje Luke palo je 11 partizana, 2 su prebjegla, a veći broj ih je ranjen dok su 2 domobrana poginula i 3 ranjena.

Zrakoplovstvo:

21. prosinca naše je zrakoplovstvo izvršilo obskrbu strjeljivom posade u Bjelovaru, te prievoze tvoriva, žurne pošte i vojničkih osoba.

Željeznice:

Na pruzi Zagreb — Vinkovci naišao je jedan vlak na minu između Novske i Lipovljana. Žrtava nije bilo.[18]

Na pruzi Zagreb — Varaždin naišao je putnički vlak na minu kod želj. postaje Ključ. Neznatan kvar popravljen je još u toku dana.[19]

Pruga Sarajevo — Mostar i Brod — Sarajevo prohodne su.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ustaški pukovnik (T. Sertić)
T. Sertić v.r.
(M.P.)

ZA TOČNOST:
Pročelnik operativnog
odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

---

[17] Sada: Nova Topola.

[18] i [19] Na komunikaciji između Novske i Lipovljana diverziju je izveo 1. diverzantski odred, a kod željezničke stanice Ključ — 2. diverzantski odred (vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 62).

BR. 157

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 23. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U BOSNI, SLAVONIJI, LICI I BANIJI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 358/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na odsjeku Drine u toku je povlačenje naših četa s mostobrana kod Zvornika uz jaki partizanski pritisak. Cesta Zornik — Bieljina kod Branjeva i Kozluka tučena je neprijateljskom topničkom i bacačkom vatrom s iztočne obale Drine. Kod Janje u toku su borbe s partizanima. Podhvatna skupina iz Bieljine u svom napredovanju prema Brčkom dostigla je Brezovo Polje (12 km i. Brčkog).

Na Sriemskom odsjeku osim mjestne topničke vatre bez značajnije borbene djelatnosti. Neprijateljska oklopljena kola kod Sotina prisiljena su na uzmak vatrom našeg topništva.[2]

Na Dunavu i Dravi bez promjena.

Jadranska fronta:

Na zapadnom dielu zaprečne crte kod Suvaje pomaknuti su borbeni postavi dalje na sjever pod pritiskom jače skupine partizana koja je ugrožavala taj dio.[3].

Na Neretvanskom odsjeku bez većih promjena.

Izviđačke skupine koje su izviđale j.z. Mostara u smjeru sela Čule i zapadno Širokog Briega u smjeru Kočerina naniele su neprijatelju gubitke od 70 poginulih, više ranjenih dok su 1 partizana zarobile i zaplienile nešto oružja i opreme.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/1—1, k. 45.

[2] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 3.

[3] Pravcem Donja Suvaja — Gornji Lapac povlačili su se dijelovi njemačke 373. legionarske divizije pod pritiskom 20. NOU divizije (vidi dok. br. 75 i 93 i Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[4] Gubici 13. južnodalmatinske NOU brigade u borbi kod Kočerina 21. decembra 1944. bili su: 3 mrtva, 10 ranjenih i 6 nestalih (opširnije o tome vidi dok. br. 77 i Arhiv VII, reg. br. 56--2, k. 842 A: operacijski dnevnik 9. NOU divizije za period od 15. oktobra 1943. do 31. decembra 1944).

U području Nevesinja neprijatelj je odbačen dalje prema jugu s područja 2.5—6 km j. Nevesinja.

Posadi Širokog Briega predala se 3 partizana s oružjem.

U pozadini Neretvanskog odsjeka popravljen je želj. most kod Žuglića (3 km i. Rame).

Podravina:

Uspješno se nastavlja podhvat u području i. Đurđevca. Podhvatne skupine dostigle su Pitomaču (17 km j.i. Đurđevca).[5]

Prema naknadnom izvješću neprijatelj je kod Kloštra i Budančevice pretrpio težke gubitke: 123 partizana su poginula i 22 su zarobljena.[6]

Đakovo:

Pod pritiskom naših izviđačkih skupina neprijatelj je napustio Đakovačku Satnicu (6 km s.z. Đakova) te se povukao dalje na zapad.[7]

Bos. Novi — Kostajnica:

U toku 21. XII povraćeno je uporište Rudarice (5 km j. Kostajnice).

Prilikom izviđanja u smjeru sjevera i sjeveroiztoka od Bos. Novog protjerane su slabije partizanske snage kod Mažića (6 km s.i. Bos. Novog) nakon što je slomljen neprijateljski odpor. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 2 domobrana ranjena.

U toku je popravak želj. pruge Bos. Novi — Kostajnica. Tom prilikom ranjena su 2 domobrana iz osiguranja od neprijateljske puščane vatre.

Lika:

Pojačan neprijateljski pritisak u području Udbine.[8]

Zbog jakih neprijateljskih napadaja na podhvatne skupine u području Korenice odgođeno je nadiranje prema Bijelom Polju (6 km j.i. Korenice).[9]

U području Udbina — Korenica neprijateljski gubitci iznose: 115 poginulih i 34 zarobljena.[10]

---

[5] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije zauzeli su Pitomaču 25. decembra 1944 (vidi dok. br. 84, 111, 124, 154, 155 i 163).

[6] O gubicima 32. NO divizije u borbi kod Kloštra 20. decembra 1944. vidi dok. br. 65, 68, 69, 79; Arhiv VII, reg. br. 10/3, k. 557: izvještaj Štaba 32. divizije pisan 11. januara 1945 Štabu 10. korpusa NOVJ.

[7] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 6.

[8] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 15.

[9] Dijelove njemačke 373. legionarske divizije napale su jedinice 13. i 35. NO divizije i odbacile ih u Korenicu 23. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 111).

[10] Vidi dok. br. 155.

Zenica:

U području Zenica — Busovača vlastita izviđačka djelatnost, topničkom vatrom osujećeno je prikupljanje partizana koji su ugrožavali želj. prugu i cestu Maglaj — Doboj kod Šije (12 km s.s.z. Maglaja). 38 partizana je poginulo.

Sokolac — Vlasenica:

Izviđanjem iz Sokolca preko Mrkalja do Vlasenice nije ustanovljen neprijatelj. Cesta 4 km j. Vlasenice razorena i minirana. Partizani su se navodno povukli iz Vlasenice u smjeru sjevera.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Kod Doboja oboren je 1 neprijateljski lovački zrakoplov.

Općenito:

U toku izviđanja i manjih djelatnosti kod Osieka, Našica, Visokog i Pala kraj Sarajeva poginula su 2 partizana i 7 četnika, 2 četnika su zarobljena i zaplienjeno je 9 pušaka dok su 2 ustaše ranjeni.

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

BR. 158

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 24. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 359/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
24. XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini nalaze se zalaznice jedne njemačke borbene skupine iz Zvornika prema Kozluku uz jači neprijateljski pritisak. U pozadini fronte na Drini jači neprijateljski pritisak u smjeru Čelića i Brčkog.

Na Sriemskom odsjeku jedna neprijateljska skupina (u jakosti bojne) uspjela je iznenada prodrieti iz šume južno Otoka na prugu Brčko — Vinkovci. Protumjere su u toku.[2]

Odbijen je napadaj na Otok pripremljen neprijateljskom topničkom i bacačkom vatrom i podpomognut neprijateljskim zrakoplovstvom. U tom napadaju sudjelovale su i bugarske čete.[3] Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubici: 4 poginula i 20 ranjenih.

Na borbenoj crti između Bosuta i Dunava odbijeno je više manjih neprijateljskih napadaja.

Na Dunavu i Dravi osim mjestnih vatrenih prepada bez promjena.

Vlastito zrakoplovstvo napalo je 22. XII okupljanje neprijateljskih samovoza iztočno od Barča, te je uništilo 20 i oštetilo 20—30 samovoza.

Na Dravi jake sovjetske snage zapadno Moslavine ugrožavaju zapadno krilo fronte.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 24/1—1, k. 45.

[2] Jedinice 1. proleterskog korpusa NOVJ napale su 22. decembra 1944. neprijatelja na odsjeku s. Privlaka — s. Otok i poslije upornih borbi izbile su 23. decembra na željezničku prugu s. Otok — s. Vrbanja (opširnije o tome vidi tom I, knj. 10, dok. br. 156, 165 i 179).

[3] Bugarske jedinice nisu učestvovale u tom napadu. One su bile raspoređene na frontu Sotin — Orolik (vidi dok. br. 156).

[4] Zapadno od s. Moslavina (sekcija Donji Miholjac) nalazile su se tada 1. i 2. brigada 16. NOU divizije (vidi dok. br. 61, 70, 84 i 123; tom I, knj. 10, dok. br. 169).

Jadranska fronta:

Suvaja je napuštena te je zaposjednuta nova zaprečna crta kod Brotnje (17 km j.i. D. Lapca). Pročišćen je jedan neprijateljski prodor u bok naših postrojbi i odbijeni svi neprijateljski napadaji na iztočni dio ove borbene crte. Neprijateljski gubitci: 89 poginulih, 12 zarobljenih. Plien: 2 strojnice, 2 strojopuške, 2 strojosamokresa, 24 puške.[5]

Na Neretvanskom odsjeku stanje bez promjena. Zapadno Lise jedna borbena skupina odbacila je neprijatelja nakon što je slomila jak neprijateljski odpor.

Đakovo:

Završen je podhvat čišćenja ceste Đakovo — Osiek. Cesta je osigurana i prohodna. Neprijateljski gubitci nisu još točno ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 častnik i 11 domobrana poginulo, 1 častnik i 21 domobran ranjeni, 1 častnik i 15 domobrana zarobljeno i 21 domobran nestao.[6]

Izviđačka skupina izbacila je partizane iz s. Dragotina u podr. Đakova uz 4 poginula i 1 zarobljenog partizana.

Brod:

Odbijen je napadaj partizana na uporišta sjeverozapadno mjesta uz 30 poginulih, 20 ranjenih i 7 zarobljenih partizana, dok vlastiti gubitci iznose: 1 poginuo i 2 ranjena.[7]

---

[5] Deseta brigada 20. NOU divizije napala je dijelove njemačke 373. legionarske divizije u Donjoj Suvaji 20. decembra 1944. Poslije kratke borbe Brigada je zauzela mjesto, a neprijatelj se povukao ka sjeveru. Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici 10. NOU brigade prilikom napada na Donju Suvaju. Ukupni gubici 20. NOU divizije u borbama na komunikaciji Knin — Srb — Gornji Lapac od 16. decembra 1944. do 2. januara 1945. bili su: 162 poginula i 513 ranjenih. U isto vrijeme Divizija je ubila oko 380, ranila oko 450 i zarobila 25 neprijateljskih vojnika i zaplijenila: 1 teški mitraljez, 5 šaraca, 1 puškomitraljez, 3 automata, 200 pušaka, 4 pištolja, 1 teški minobacač, 200.000 metaka i drugi materijal (opširnije o tome vidi Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj 20. divizije pisan 8. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[6] Opširnije o tome vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 6.

[7] Prema tabelarnom pregledu Štaba 12. NOU divizije o dejstvima u decembru 1944. vidi se da su 3. i 4. bataljon 12. NOU brigade 22. decembra postavili zasjedu njemačkoj koloni u selu Graberje (23 km sjeveroistočno od Slavonskog Broda) i pritom ubili 11 i ranili 9 Nijemaca i zaplijenili 1 automat i 2 pištolja. Gubici Brigade: 2 mrtva i 5 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882).

Podravina:

Neprijateljski gubitci u području Kloštra od 20. XII dalje popeli su se za još 20 poginulih, 3 partizana su zarobljena. Broj poginulih cieni se na još 120.[8]

Koprivnica — Bjelovar:

Jedna borbena skupina (20. udar. puk) 21. XII slomivši nepr. odpor nakon kratke i žestoke borbe zauzela je Srb. Kapelu i Haganj (20 km z. Bjelovara).[9]

Odbijen je napadaj part. na uporište Subotica (7 km z.s.z. Koprivnice).[10]

Nova Gradiška:

Noću 22/23. XII odbijen je napadaj partizana na uporište Rešetari (2 km s.i. Nove Gradiške) uz pomoć vlastitog topničtva. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.[11] Vlastiti: 2 ranjena.

Protjerana je jedna neprijateljska skupina sa područja 6 km i. Nove Gradiške.

Karlovac:

U toku je čišćenje područja Goljak — Dol (22—24 km s. Karlovca).

Noću 20/21. XII razpršena je posada Draganića i porušena želj. postaja. Jedan častnik i 1 dočastnik poginuli. Neprijateljski gubitci: 4 poginula i 2 ranjena.

Prema njemačkom izvješću želj. uporište Draganići (u jakosti 180 domobrana i ustaša) predalo se bez jačeg odpora. Po sriedi je vjerojatno izdaja.[12]

---

[8] Vidi dok. br. 157, objašnjenje br. 6.

[9] Riječ je o borbi koja se vodila između dijelova 1. ustaško-domobranske divizije i 1. brigade 33. NO divizije 21. decembra 1944 (vidi dok. br. 71 i 167).

[10] Napad su vjerovatno izveli dijelovi Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ.

[11] Prvi i 2. bataljon 4. brigade 12. NOU divizije izveli su napad na ustaše na mostu kod s. Rešetara i pritom zaplijenili 1 puškomitraljez, 2 puške, 5 bombi i 1000 metaka. Bataljoni su imali 1 poginulog i 2 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882: tabelarni pregled Štaba 12. NOU divizije o dejstvima u decembru 1944).

[12] Ustaško-domobransku posadu u Draganićima razbila je Karlovačka NO brigada 20. decembra 1944 (vidi dok. br. 72 i 168).

Banja Luka:

Odbijen je noćni napadaj partizana na uporište Rakovačke Bare bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Lika:

Borbene skupine koje napreduju iz Gospića i Otočca prema Buniću odbacile su partizane s područja 8 km s.z. Bunića.[13]

U području Korenice neprijatelj je odbačen dalje prema iztoku i sjeveroiztoku, a jedan neprijateljski prodor do iztočnog ruba Korenice pročišćen je.[14]

Borbena skupina iz Udbine povučena je u Tuk (7 km i. Udbine) bez neprijateljskog pritiska. Otvorena je topnička vatra iz Tuka na neprijatelja koji se približava tom mjestu.[15]

Crikvenica:

U području j.i. Crikvenice i sjeverno od Brinja samo mjestne borbe s partizanima. Tom prigodom palo je 14 i zarobljeno 8 partizana.[16]

Djelat. nepr. zrakopl.:

20. XII neprijateljski zrakoplovi težko su bombardirali Fojnicu. Poginulo je oko 40 građana. Broj poginulih partizana u Fojnici nije ustanovljen (Fojnica je u partizanskim rukama).

Djelat. vlast. zrakopl.:

23. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo izviđanje područja Barč — Virovitica — Suhopolje, gdje je opažen jak kolski saobraćaj sa konjskom zapregom u smjeru Barča. Na sjevernoj obali r. Drave kod Barča nalazi se u izgradnji jedan pontonski most. Kod Barča otvorena je vatra protuzrakoplovnih topova na zrakoplov.

Obćenito:

U području Našica protjerana je manja part. skupina kod Feričanaca i zarobljeno 6 partizana te zaplienjeno tvorivo. Vlastiti gubitci: 1 ustaša ranjen i 1 nestao.[17]

---

[13] i [14] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 164.

[15] Borbena skupina sastavljena od Nijemaca i ustaša povukla se iz Udbine 20/21. decembra 1944. kada su je napale jedinice 13. NO divizije (vidi dok. br. 109 i 111).

[16] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 12.

[17] Riječ je o borbi koja se vodila između dijelova 18. brigade 40. NO divizije i 18. ustaške bojne 21. decembra 1944 (vidi dok. br. 67).

Osobitosti:

16. XII kod s. Berečki Breg[18] kraj Jastrebarskog partizani su zaustavili 2 samovoza natovarena hranom i poštom za Senj i odveli ih u Okić Grad.[19]

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

BR. 159

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 24. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU KOPRIVNICA — KRIŽEVCI — BJELOVAR[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3440/44/taj. Zagreb, 24. 12. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 23. 12. 1944.

Izvješće Ia

22. 12. 1944. započeo je podhvat na području Koprivnica — Križevci — Bjelovar i na području Bilo Gore. U podhvatu sudjeluje 1. puk. P.T.S., dielovi I. Hudiv[2] i dielovi posade Koprivnica i Bjelovar. Podhvat se odvija prema predviđenom planu. Do sada se nije naišlo na jačeg neprijatelja.[3]

---

[18] Na karti 1 : 1000 000 piše Berečki (selo kod Jastrebarskog).

[19] Iz depeše koju je Štab 4. korpusa pisao 19. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske vidi se da su te kamione zaplijenile jedinice 34. NO divizije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/6).

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Hrvatska udarna divizija (vidi dok. br. 168).

[3] Pothvat »Bilo-gora« započeo je 21. decembra 1944 (vidi dok. br. 158, 160, 161, 164, 166 i 167).

Izvješće Ic

Želj. pruga Koprivnica — Ludbreg popravljena i promet uzpostavljen.

Komunistička skupina iz G. Križa prebacila se je u G. Sredice (14 jjz. Koprivnica), kamo je otišla i grupa od 200 žena i diece.[4]

Komunističke obitelji na području Kalnika i Bilo Gore putuju u Moslavinu.[5]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia
nadp. (Stanišić)

Uručiti:

1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zb. područja
4. Gen. Kdo. LXIX. A.K.z.b.V.

---

[4] i [5] Prema depeši koju je Štab 6. korpusa pisao 29. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, pred neprijateljskim snagama koje su nadirale od Đurđevca i Bjelovara izbjeglo je na područje Virovitice i Podravske Slatine oko 30.000 ljudi, žena i djece. Istovremeno Štab 6. korpusa tražio je odobrenje da se izbjegli narod evakuiše u Mađarsku. Glavni štab Hrvatske odgovorio je 21. januara 1945. Štabu 6. korpusa da se po tom pitanju obrati Štabu 3. armije NOVJ, što je ovaj učinio još početkom januara (Arhiv VII, reg. br. 1/2 i 3—1, k. 119/7).

Štab 3. armije poslao je 12. i 26. januara 1945. naređenja Vojnoj upravi za Banat, Bačku i Baranju, kao i Komandi područja za Sombor da osiguraju prihvat i smještaj preko 2 000 djece koja su evakuisana sa područja 6. i 10. korpusa u Vojvodinu (Arhiv VII, reg. br. 1/4, k. 215).

Redakcija nije mogla utvrditi koliki je ukupan broj evakuisanih izbjeglica, ali se iz depeše koju je Štab 3. armije NOVJ pisao 16. februara 1945. Oblasnom komitetu KPJ za Slavoniju vidi da se na području Bačke i Baranje nalazilo 7.000 izbjeglica.

Njihov broj se povećao između 7. i 9. februara 1945, kada su jedinice 3. armije, pod pritiskom nadmoćnijih njemačkih i ustaško-domobranskih divizija, napustile virovitički mostobran. U izvještaju koji je Štab 3. armije uputio 16. februara 1945. Vrhovnom štabu NOV i PO Jugoslavije o tome piše: »Civilno stanovništvo iz ugroženog područja, koje je u masama, u kolima i pješke, prelazilo na levu obalu Drave, potenciralo je teškoće oko održavanja reda i brzine prebacivanja preko pontonskog mosta« (Arhiv VII, reg. br. 1/4, k. 215 i 16—1/1, k. 21A).

BR. 160

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 25. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI, MOSLAVINI, LICI I BOSNI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 360/44

GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25.XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini odbijen je napadaj partizana na Bijeljinu sa zapada, dok jedna borbena skupina potiskuje partizane sjeveroistočno Bijeljine, a druga iz područja Janje u smjeru sjevera i sjeverozapada.

Posada Čelića južno Brčkog pojačana je i predzemljište tog uporišta očišćeno je od partizana.

Na Sriemskom odsjeku između Vrbanje i Otoka neprijatelj se u gumenim čamcima preko podvodnog zemljišta približio želj. pruzi i neprestano pojačava svoje napadaje. Protunapadaj iz Otoka nije uspio. U toku je novi protunapadaj pojačanim snagama.

Odbijeni su svi neprijateljski napadaji na Otok podpomognuti topničkom i bacačkom vatrom. Nađen je 51 poginuo neprijatelj. Ima pliena. Vlastiti gubitci: 16 poginuli, 33 ranjena i 12 nestalih.[2]

Na borbenoj crti između Orolika i Sotina življa neprijateljska borbena djelatnost uz pojačanu topničku vatru osobito težim topničtvom. Jugoistočno Sotina neprijateljska oklopna kola prisiljena su na uzmak vatrom našeg topničtva.[3]

Jadranska fronta:

Slomljen je neprijateljski otpor na visovima zapadno i jugozapadno Brotnje i odbijen neprijateljski napadaj iz iztočnog smjera uz velike neprijateljske gubitke.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25/1—1, k. 45.

[2] O napadu jedinica 1. proleterskog korpusa NOVJ na odsjeku s. Privlaka — s. Otok vidi dok. br. 158, objašnjenje br. 2.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 3.

[4] O gubicima 20. NOU divizije u borbama na komunikaciji Knin — Srb — Gornji Lapac vidi dok. br. 158, objašnjenje br. 5.

U području zapadno Širokog Briega odbijen je napadaj partizana, a jedna borbena skupina vratila se u Lise po izvršenom zadatku.

Izviđanjem ustanovljen je neprijatelj u području 8—10 km s.i. Nevesinja.

Križevci — Bjelovar:

U podhvatu u području Križevci — Bjelovar podhvatne skupine napale su neprijatelja u području G. Sredice — Topolovac i zadale neprijatelju gubitke od 83 poginula (izbrojeno), 24 zarobljena. Plien: 2 strojopuške, 32 puške, 2 strojosamokresa i pismohrana. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 3 ranjena. Podhvat se nastavlja po osnovi.[5]

Odbijen je napadaj partizana na Kloštar Ivanić noću 22/23. XII. Neprijateljski gubitci: 20 poginulih izbrojeno, još 80 poginulih ocijenjeno. Plien: 14 konja. Vlastiti gubitci: 5 Kozaka poginulo, 8 ranjeno i 5 nestalo.[6]

Karlovac:

Završen je podhvat u području zapadno od Karlovca i očišćen luk r. Kupe. Neprijateljski gubitci: 27 poginulih. Plien: 1 strojnica, 4 strojopuške, 3 strojosamokresa i 10 pušaka.[7]

Lika:

Jedna borbena skupina slomila je jak neprijateljski odpor u području Frkašić — Bjelo Polje i na visovima s obje strane ceste.[8]

Druga borbena skupina koja iz područja Bunića napreduje prema zapadu nije još uzpostavila spoj sa zapadnom skupinom.[9]

Odbijen je napadaj jačih part. snaga (3 brigade) na uporište Ostrožac koje brane mornari. Jedno uporište izgubljeno je.[10]

Nepr. gubitci kod Bunića i Ostrožca: 45 poginulih, 9 zarobljenih, 22 prebjegla. Plien: 3 strojopuške i više pušaka.

---

[5] O gubicima Kalničkog NOP odreda kod s. Gornje Sredice 23. decembra 1944. vidi dok. br. 161, objašnjenje br. 4.

[6] Kloštar Ivanić je napala 3. brigada »Nikola Demonja« 33. NO divizije. Njeni gubici bili su 8 mrtvih i 52 ranjena (vidi dok. br. 90).

[7] Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica NOVJ tada vodila borbu na navedenom području.

[8] i [9] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 164.

[10] Jedinice 4. korpusa NOVJ zauzele su 22. decembra 1944. Gnjilovac. Kod Ostrošca su vođene borbe sa Nijemcima (Mornarička pješadija) koji su pošli u pomoć posadi u Gnjilovcu (vidi dok. br. 60, 101 i 111; Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene 22. i 24. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Sarajevo:

Jače part. snage iz područja Kalinovik — Foča nadiru prema sjeveru preko Trnova sve do južno Kasindola (13 km j.j.i. Sarajeva). U Kijevo (12 km j.j.z. Sarajeva) ušli su partizani.

Prozor:

U području Prozora ustanovljen je neprijatelj u izgrađenim postavima 1 km j.i. — 2. km j.z. Prozora. Jedan most razoren.

Djelat. vlast. zrakopl.:

24. XII naše je zrakoplovstvo izvršilo borbeno izviđanje područja Virovitica — Barč gdje je na cesti napalo bombama i strojničkom vatrom jedan neprijateljski povoz od 40—50 kola s konjskom zapregom. Na obali r. Drave nije opažena gradnja mosta.[11]

Općenito:

Prilikom izviđanja i manjih djelatnosti u području Bos. Novog, Frkašića, Siska, Sunje, Kostajnice, Kiseljaka i Trnova palo je 38 partizana, 9 je zarobljeno, velik broj je ranjen. Plijen: 15 pušaka, 1 strojopuška, dok vlastiti gubitci iznose: 1 domobran i 2 vojničara ranjeni, 1 vojničar nestao i 2 domobrana zarobljena.

Osobitosti:

Prema izvješću 10. divizije iz Bihaća 20. XII pobunila se u Vagancu 2. sat I bojne VII ustaškog zdruga čiji su pripadnici htjeli napustiti posadu u smjeru Bihaća. Prilikom ugušivanja pobune poginulo je 11 ustaša i ranjeno 33. Mir je uzpostavljen. Iztraga je u toku. Vođe pobune vjerojatno dočastnici.

Prema njemačkom izvješću Draža Mihailović navodno je izjavio da bi se borio s ustašama i domobranima, jer imaju zajednički cilj, uništenje komunizma.

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

[11] Opširnije o tome vidi dok. br. 158.

BR. 161

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 26. DECEMBRA 1944. O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — Broj 3450/44/taj. Zagreb, 26. XII. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 25. XII. 1944.

Ivješće Ia

Podhvat na području Bilo-gore i zapadno od nje odvija se po predviđenom planu.[2]

21. 12. 1944. dielovi I. Hudiv imali jaču borbu kod Srp. Kapela i Haganj. Nepr. gubitci 45 nabrojenih mrtvih i 2 zarobljena. Stvarni gubitci su znatno veći. Uništena 1 engl. strojnica. Plien više pušaka i veća količina streljiva. Vlastiti gubitci: 4 mrtva (od toga 1 častnik) i 11 ranjenih.[3]

23. 12. 1944. 1. puk. P.T.S. imala jaču borbu kod G. Sredice. Nepr. gubitci 26 nabrojenih mrtvih i 16 zarobljeno. Stvarni gubitci su znatno veći. Plien: 4 strojopuške, 5 strojosamokresa, 20 pušaka, nekoliko konja i ciela pismohrana Kalničkog odreda.[4] Vlastitih gubitaka nije bilo. Po zaplijenjenoj pismohrani i pojedinačnom popisu utvrdilo se, da je tom prilikom uništen ostatak Kalničkog odreda.[5]

Sa ostalog diela podhvatnog područja P.T.S. ne predleže nikakve viesti.

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 159, 164 i 167.

[3] Vidi dok. br. 71.

[4] Gubici Kalničkog NOP odreda u borbi kod sela Gornje Sredice (Mala konjska šuma) bili su: 30 poginulih i 12 zarobljenih. Od oružja Odred je izgubio 7 puškomitraljeza, 5 šmajsera i 25 pušaka (Arhiv VII, reg. br. 4—6/5, k. 551A: tabelarni pregled izvedenih akcija i operacija Štaba 10. korpusa NOVJ za decembar 1944).

[5] Kalnički NOP odred nije bio uništen (vidi Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Izvješće Ic

Prema dobivenim podatcima kom. snage sakupljaju se jednom jakom skupinom u Moslavini, a drugom istočno od Virovitice, u svrhu spajanja sa Rusima.[6]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia:
zastavnik (Beinelt)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zborpod.
4. Gen. Kdo. LXIX. A.K.z.b.V.

[6] Sjeverno od Moslavačke gore u rejonu sela Ploščica — Međurača nalazile su se 2. i 3. brigada, a na liniji Vukšinac — Kabal 1. brigada 33. NO divizije. Krajem decembra one su, po naređenju Štaba 10. korpusa NOVJ, upućene u rejon Brzaje, da bi dejstvovale u bok ustaško-domobranskim snagama koje su prodirale pravcem: Bjelovar — Ribnjačka — Črešnjevica — Otrovanec — Vukosavljevica (vidi dok. br. 117 i 123; Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeše Štaba 10. korpusa pisane 26, 27, 28, 29. i 30. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

Istočno od Virovitice nalazili su se dijelovi 40. divizije 6. korpusa NOVJ. O uspostavljanju kontakta i koordinaciji dejstava 6. i 10. korpusa NOVJ i 233. divizije Crvene armije kod Pitomače i Virovitice vidi dok. br. 44, 48, 54 i 111.

BR. 162

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 27. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI I BOSNI[1]

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 362/44
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
27. XII. 1944. g.

I OBĆI PREGLED:

II PODRUČJA:

Iztočna fronta:

Na Drini bez promjene.

Na Sriemskom odsjeku stanje je poboljšano poduzetim protumjerama. Neprijateljski prodori su pročišćeni i neprijatelj odbačen te su ponovno zaposjednuti stari postavi.

Odbijeni su svi neprijateljski napadaji na Otok pri čemu je poginuo 51 neprijateljski vojnik (izbrojeno).[2] Vlastiti gubitci: 16 poginulih (1 častnik), 31 ranjen (2 častnika) i 12 nestalih.

U toku je čišćenje područja oko Otoka i Privlake.

Na Dunavu i Dravi bez promjena.

Jadranska fronta:

Izviđačka djelatnost na području južno Mostara na Neretvanskoj fronti.

Bos. Novi:

Jedna ustaška borbena skupina iz Divuše slomila je žestok neprijateljski odpor kod s. Vodičeva (12 km s.i. Bos. Novog) i ušla u to selo. Zbog nedostatka strijeljiva ova podhvatna skupina morala se vratiti na polazne postave.[3]

Općenito:

U borbama kod s. Lapovci kraj Andrijevaca partizani su imali 21 poginulog i među njima 1 komesar bivši

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 27/1—1, k. 45.

[2] O napadima jedinica 1. proleterskog korpusa NOVJ na odsjeku s. Privlaka — s. Otok vidi dok. br. 158, 160, 163, 165, 166 i 169.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 168.

nadsatnik Klobučar Dane i 1 teklić, 3 partizana su zarobljena.[4]

Prema naknadnom izvješću u borbama kod s. D. Motičina u području Našica 8. XII imali su partizani 43 poginula i 7 zarobljenih, dok vlastiti gubici iznose 1 poginuo i 2 ranjena.[5]

U području 14 km s.z. Doboja probio se jedan domobranski vod, koji je bio obkoljen premoćnim part. snagama u sastav sati. Poginula su 4 domobrana, dok su partizani pretrpili mnogo teže gubitke u mrtvim i ranjenima.

Prilikom odbijanja napadaja na Klašnice noću 15/16. XII imali su partizani oko 50 poginulih i 40 kola ranjenih.

Osobitosti:

16. XII oružničkoj izpostavi u Brodskom Vinogorju[6] kod Broda prijavili su se domobranski poručnici Dobrinić Slavko i Makir Franjo, te vodnik Nikola Krajina, koji su bili zarobljeni od partizana u Virovitici, a sada im uspjelo pobjeći.[7]

Željeznice:

24. XII oko 2140 sati naletio je na minu njemački vlak kod ž.p. Hadžići. 23 Niemca su poginula i 32 ranjena. Oštećen je veći broj vagona.

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

---

[4] Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica NOVJ učestvovala u tim borbama. Iz tabelarnog pregleda Štaba 12. NOU divizije o dejstvima u decembru 1944. vidi se da su dijelovi 12. proleterske brigade 20. i 22. decembra napali u rejonu Slavonskog Broda dvije njemačke kolone i pritom ubili 24, zarobili 1 i ranili više Nijemaca i zaplijenili 2 šarca, 2 automata, 4 puške, 6 pištolja i drugi materijal. Brigada je imala 7 mrtvih i 17 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 31—2, k. 882).

[5] U rejonu s. Donja Motičina nalazila se tada 18. NOU brigada 40. NO divizije. Redakcija nije mogla utvrditi da li je ona pretrpjela navedene gubitke (Arhiv VII, reg. br. 2—1/4, k. 1291: izvještaj Štaba 40. divizije od 27. decembra 1944. pisan Štabu 6. korpusa NOVJ).

[6] Riječ je o vinogradima sjeverno od Slavonskog Broda.

[7] Posadu u Virovitici savladala je 12. NOU divizija 5. oktobra 1944 (vidi knj. 34, dok. br. 2, 3, 22, 26, 33 i 110).

BR. 163

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 28. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

IZVJEŠĆE Br. 363
Ia
od 28. XII. 1944.

Iztočna fronta:

Na Drini je stanje olakšano, nakon što je očišćeno područje između Drine i Save i neprijatelj prebačen na istočnu obalu Drine.

Na srijemskom odsjeku između r. Bosuta i Save očišćen je jedan nepr. prodor između Otoka i Privlake, nepr. odbačen na polazne položaje.[2]

Cesta Županja — Brčko još uvjek ugrožena.

25. XII. nepr. je cijeli dan napadao na crti Orolik — Sotin podpomognut topničtvom ali bez uspjeha. 26. XII na cijeloj toj crti samo nepr. vatra za uznemiravanje.[3]

. Na cielom sremskom odsjeku dovedena su pojačanja Njemaca. Nepr. gubitci u Sriemu: 175 part. i 93 Bugara poginuli, veliki broj je ranjen, zaplienjeno oružje i tvorivo.[4]

Na Dunavu i Dravi samo obostrana vatra za uznemirivanje.

Jadranska fronta:

Na odsjeku sjeverno od Knina uspjeli su part. nakon višednevnih napadaja zauzeti visinske postave u području 2 km jz.s. Doljana te j. i s.z. Dobrog Sela (9 i 11 km j.i. D. Lapca) odakle tuče cestu Lapac — Doljani.[5]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 28/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o borbama na odsjeku s. Otok — s. Privlaka vidi dok. br. 158, 160, 162, 165, 166 i 169 i tom I, knj. 10, dok. br. 156, 165 i 170.

[3] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 3.

[4] Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici 3. i 8. divizije 1. bugarske armije od 22. decembra 1944. kada su stigle na sremski front. O gubicima jedinica 1. proleterskog korpusa NOVJ na sremskom frontu u novembru i decembru 1944. vidi tom I, knj. 10.

[5] Položaje oko Doljana i Dobrog Sela, koje su branili dijelovi njemačke 373. legionarske divizije, zauzele su jedinice 20. divizije 8. korpusa (Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije od 8. januara 1945. upućen Štabu 8. korpusa NOVJ).

Na neretvanskom odsjeku izpred glavne borbene crte Mostar — Nevesinje očišćeni su visovi južno od ceste i nepr. odbačen dalje prema jugu.

Jedna obhodnja prilikom izviđanja s. Mostara sukobila se sa četnicima, nepr. gubitci nisu poznati. Vlastiti: 1 zastavnik poginuo.

Našice:

Odbijeni su part. napadaji na Našice.[6] Jedna izviđačka skupina protjerala je nepr. kod Đurđevca (8 km s.z. Našica) i zarobila 13 part., zapljenila nešto tvoriva.[7]

Đakovo:

Nastavlja se čišćenje područja z.s.z. Đakova.

Podravina:

U nastavku podhvata u Podravini ustaške borbene skupine u saradnji sa kozačkim postrojbama postigle su sjajan uspjeh u području Pitomače gdje su potukle jake part. snage podpomognute djelovima 233. sovjetske divizije. Nepr. gubitci: 274 poginula izbrojeno, 158 zarobljeno, i zapljenjeno 8 topova, 12 prot. okl. topa, 1 prot. zrak. top, 5 bacača, 40 strojnica, 76 bacača plamena, 13 protuokl. pušaka, 250 pušaka, 73 samokresa, 10 samokretnih vozila, 5 motor kotača, 95 konja, velika količina streljiva, praskavca i 17 vagona hrane.[8]

Karlovac:

Noću 24/25. XII jake part. snage napale su naše posade na uporištima na pruzi Karlovac — Zagreb. Posade Jastrebarskog i Draganića odbile su napadaj dok su uporišta Domagović i Lazina pali u ruke partizana.[9] Nepr. gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti: 19 poginulih, 8 ranjenih i 12 nestalih ustaša. Izgubljen 1 prot. okl. top i 1 težki bacač, 1 strojpuška i više pušaka. Tom prigodom porušena pruga na 4 mjesta.

Banja Luka:

U području Banja Luke osim mjesnih sukoba s part. bez promjene.

---

[6] Na području Našica nalazile su se tada jedinice 40. divizije 6. korpusa NOVJ. Njihov je zadatak bio da blokiraju Našice i vrše pritisak na komunikaciju Našice — Donji Miholjac (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/7: depeše Štaba 6. korpusa pisane 21. i 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[7] Vidi dok. br. 162, objašnjenje br. 5.

[8] U borbama u Podravini od 10. do 24. decembra, 32. divizija 10. korpusa NOVJ izgubila je oko 300 ljudi. Redakcija nije mogla utvrditi kolike su gubitke imali dijelovi 233. divizije Crvene armije (vidi dok. br. 51, 63, 65, 69, 71, 86, 111 i Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[9] Vidi dok. br. 76, 78 i 97.

Lika:

Cesta Prijeboj — Korenica zaposjednuta od part. 5 km s. Korenica. Jače nepr. snage približavaju se Korenici iz smjera s. i z.[10]

Odbijen napadaj part. na uporište Baljevac (8 km z. Bihaća).[11]

Primjećeni su nepr. izviđački djelovi u području 6 km s. i s.z. Bihaća.

U području Cazina muslimanska part. brigada potisnuta dalje prema zapadu.[12]

Nepr. gubitci u području Bihaća i D. Lapca 26. XII iznose 53 poginula izbrojeno, 50 poginulih ocjenjeno, 5 zarobljeno, 7 prebjeglo. Vlastiti gubitci: 5 poginulih, 21 ranjen.[13]

Sarajevo:

Part. koji iz Kalinovika preko Trnova napreduju prema Sarajevu zaustavljeni su od ustaša i četnika.

Vlastiti protu udar u području sjeverno od Trnova nije još započeo.

Djelat. nepr. zrakopl.:

19. XII nekoliko nepr. zrakoplova bacilo je u 17.30 sati nekoliko bomba na Sarajevo, bombe su pale na Hrasno, sjeverni dio Koševa, Alipašin most, i 1 na Osmanpašinu vojarnu, ranjena su 4 domobrana, šteta i ostale žrtve još nisu ustanovljene.

26. XII 6 nepr. zrakoplova bacili bombe na Mostar, učinak nepoznat. Jedan nepr. zrakoplov srušen kod Konjica, 6 članova posade izkočilo sa padobranom.

---

[10] Komunikaciju Prijeboj — Korenica držali su dijelovi 8. NOU divizije. Sa sjeverozapada vršila je pritisak na Korenicu 1. brigada 13. NO divizije, a sa juga i jugoistoka 35. NO divizija (opširnije o tome vidi dok. br. 83, 104, 109 i 111; Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234: izvještaj Štaba 35. divizije od 3. januara 1945. upućen Štabu 11. korpusa NOVJ).

[11] Sjeverozapadno od Bihaća nalazile su se tada jedinice 4. korpusa NOVJ. Redakcija nije mogla utvrditi koja je jedinica i kada napala Baljevac.

[12] Odnosi se na 2. brigadu Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ. Ona je 25/26. decembra 1944. trebalo da napadne s. Klokot i još neke neprijateljske posade oko Bihaća, a po mogućstvu upadne u Bihać. U toku približavanja navedenim mjestima, neprijatelj je napao Brigadu iz zasjede kod s. Vrsta. Pošto je bila otkrivena, nije pristupila izvršenju zadatka (Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa pisane 25, 26. i 27. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[13] Unska operativna grupa imala je u rejonu Bihaća 25/26. decembra 1 mrtvog i 14 ranjenih. Iz izvještaja 13. NO divizije i depeša koje je Štab 11. korpusa pisao 26, 27. i 28. decembra Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske ne vidi se da je toga dana došlo do borbi kod Donjeg Lapca (vidi dok. br. 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10).

Općenito:

Prilikom manjih djelatnosti i izviđanja kod Broda, Kostajnice, Bos. Novog i Ogulina palo je 15 part. i 1 zarobljen, 1 prebjegao s oružjem. Jedan vojnik i 1 osoba su poginule, 4 domobrana i 3 ustaše ranjeni.

Osobitosti:

Zapovjedničtvo Kvarner iz Sušaka javlja da Nedićevi vojnici na pruzi Rijeka — Ljubljana brane putovanje pripadnicima oružanih snaga, priete im smrću, razoružavaju ih i odnose im poštu. Zapovjedničtvo Kvarner moli intervenciju kod Njemaca.

Prema njemačkom izvješću 40% pripadnika I. jurišne bojne napustilo je svoja mjesta na cesti Bos. Novi — Bihać i krenulo preko Bos. Novog u smjeru sjevera. Time je osiguranje ove ceste znatno oslabljeno. Predmjeva[14] se da će se ova momčad javiti u I. udarnu diviziju.[15]

BR. 164

IZVJEŠTAJ STOŽERA POGLAVNIKOVOG TJELESNOG ZDRUGA OD 28. DECEMBRA 1944. O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU BILO-GORE[1]

POGLAVNIKOVI TJELESNI SDRUGOVI
Ia — br. 3465/44/taj. Zagreb, 28. 12. 1944.

Predmet: Dnevno izvješće za 27. 12. 1944.

Izvješće Ia

Pothvat na području Bilo Gore nastavljen je po predviđenom planu.[2]

25. 12. 1944. u napredovanju prema Šandrovcu došlo je do manjih mjestimičnih borbi. Neprijatelj je odstupio prema istoku.[3] Nepr. gubitci 5 nabrojanih mrtvih i 2 zarobljena. Vlastitih gubitaka nema.

[14] Pretpostavlja

[15] Prva ustaško-domobranska divizija dejstvovala je tada u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske (vidi dok. br. 167).

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1—268/26, k. 112.

[2] Vidi dok. br. 159 i 167.

[3] U rejonu sela Šandrovac vođene su borbe između jedinica 1. ustaško-domobranske divizije i izviđačkih patrola 32. NO divizije (vidi dok. br. 111 i 167 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depešu Štaba 10. korpusa pisanu 26. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

26. 12. 1944. dostignuta je crta Grabrovnica — Kozarevac — Prugovac. Kod Grabovnice došlo je do jake borbe sa neprijateljem, koji je odstupio iz Pitomače. Gubitci neprijatelja: 70 nabrojanih mrtvih i 2 zarobljena. Plien: 1 protuokl. top, 1 teretni samovoz, 5 moto-kotura, 2 džonbula, 1 bacač, veća količina streljiva i 17 vagona hrane (plien i gubitci se još broje). Vlastiti gubitci: 2 ranjena (od toga 1 častnik). Borbena skupina koja je zauzela Pitomaču i južno od nje, imala je izvanredan uzpjeh.[4]

Naknadno ustanovljeno, da je neprijatelj 23. 12. 1944. kod G. Sredice imao veće gubitke, nego što je bilo javljeno i to: 83 nabrojana mrtva i 24 zarobljena. Plien: 2 strojopuške, 2 strojosamokresa, 32 puške i pismohrana. Vlastiti gubitci: 2 mrtva i 3 ranjena.[5]

Izvješće Ic

Po izjavi prebjega Moslavačka brigada, sa lakšim naoružanjem i 2 bacača slavila je u Dubravi Božić, a poslije toga navodno namjeravaju napasti Vrhovec i Gradec.[6]

Prema izjavi prebjega 25. 12. 1944. »I. Moslavačka brigada« utvrdila se je u Dubravi (24 km z.jz. Bjelovar). »II. Moslavačka brigada« poslije neuspjelog napada na Ivanić Grad, odmara se u okolini Čazme.[7] 26. 12. 1944. »III. Moslavačka brigada« prešla je Česmu (25 ji. Bjelovar), te se nalazi u pokretu za Šandrovac (14 i. Bjelovar).[8]

27. 12. 1944. oko 11.00 sati miniran je vlak 1 km od Konjšćine (8 i.ji. Zlatar). Ima mrtvih i ranjenih.[9]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

P. N. GLAVARA STOŽERA P.T.S.
I PROČELNIKA Ia:
nadp. (Stanišić)

Uručiti:
1. Pročelniku Ic
2. Operodu Minorsa
3. Zap. I. Zb. područja
4. Ge. Kdo. LXIX. A.K.z.b.V.

---

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, 123, i 167.

[5] Vidi dok. br. 161, objašnjenje br. 4.

[6], [7] i [8] O razmještaju 1. i 2. moslavačke i 3. NO brigade »Nikola Demonja« vidi dok. br. 161, objašnjenje br. 6.

Neprijateljsku posadu u Kloštru Ivaniću napala je 3. NO brigada »Nikola Demonja« 22/23. decembra (vidi dok. br. 90).

[9] Diverziju su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 165

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 29. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, SLAVONIJI, LICI I BOSNI[1]

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 364/44.
GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. XII 1944 g.

Na Drini odbijen je napadaj na jedno uporište jugoiztočno Bijeljine. Neprijatelj je protuudarom uz visoke gubitke odbačen preko Drine.

Na Sriemskom odsjeku očišćeno je konačno područje oko Otoka. Neprijatelj, koji se u području Otoka u početku žilavo borio, povukao se kasnije uz visoke gubitke daleko u iztočnom smjeru. 30 partizana je poginulo, 4 su zarobljena, a zaplienjeno je 10 strojopušaka, strjeljivo i razno tvorivo. U šumskom području južno Otoka nastavljaju se borbe.[2]

Na odsjeku između Bosuta i Dunava izviđačke skupine prodrle su daleko izpred borbene crte i ustanovile velik broj poginulih neprijateljskih vojnika (Bugara) u borbama predhodnih dana. Samo iztočno Orolika pronađeno je 114 poginulih i zaplienjeno je 17 strojnica i 30 strojopušaka.[3]

Na Dunavu i Dravskom odsjeku traje i dalje samo slabija mjestna vatra za uznemiravanje.

U zaleđu Dravskog odsjeka nastavlja se čišćenje područja oko Đakova i Našica uz slab odpor neprijatelja.[4]

U Podravini raste broj neprijateljskih gubitaka i plien. 26. XII u progonu partizana južno od Pitomače palo je 19 partizana i 2 su zarobljena, dok su 1 častnik i 1 domobran ranjeni.[5]

Naknadno je javljeno da je u nastupnom podhvatu kroz Bilo Goru, koji je predhodio podhvatu u području Pitomače, borbena skupina Moškov u borbama 21. XII kod Hagnja i

---

[1] Prepis originala (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/1—1, k. 45.

[2] Opširnije o borbama na odsjeku s. Otok — s. Privlaka vidi dok. br. 158, 160, 162, 163, 166 i 169.

[3] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 3.

[4] Na području Našica i Đakova dejstvovale su tada jedinice 6. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 88, 89, 100, 108, 157, 158 i 163).

[5] O gubicima jedinica 10. korpusa NOVJ u borbama južno od Pitomače vidi dok. br. 163, objašnjenje br. 8.

Kapele naniela neprijatelju gubitke od 45 poginulih i 2 zarobljena. Gubitci su vjerojatno mnogo veći. Zaplienjena je jedna strojnica, puške i strjeljivo. Vlastiti gubitci: 4 poginula i 11 ranjenih, a 23. XII u borbama kod G. Sredice neprijateljski gubitci iznose: 36 poginulih, 16 zarobljenih. Plien: 5 strojosamokresa, 4 strojnice i 20 pušaka.[6]

Odbijen je napadaj partizana na Dobro Selo i G. Lapac. U blizkoj borbi pročišćen je prodor partizana kod G. Lapca i razbijene pripreme za novi neprijateljski napadaj, zahvatom u bok i leđa neprijatelju. 2 neprijateljska topa uništena su pogodkom našeg topničtva.

Neprijatelj je odbačen s visova južno i zapadno od Dobrog Sela.[7]

Nakon što je, neprimjećena od partizana, povučena posada Korenice, izvršila je 35. partizanska »divizija« iz iztočnog i južnog smjera napadaj u prazan prostor Korenice. Posada Korenice povučena je prema Vrelu (4 km s.z. Korenice).[8]

Jedna bojna iz postava Homoljac (4 km z. Vrela) izvršila je prodor u smjeru juga, izbacila dielove 13. part. divizije i olakšala stanje naših četa.[9]

Nastavljaju se borbe u području Korenice.

Na visinske postave južno Lapca poduzeti neprijateljski napadaj iz jugoiztočnog smjera zaustavljen je u dubokom sniegu 5 km južno D. Lapca.[10]

Na Neretvanskom odsjeku osim obostrane izviđačke djelatnosti južno Lise stanje bez promjene.

U planinskom području južno Sarajeva izvršila je jedna naša borbena skupina 25. XII prodor partizanskih postava 8 km sjeverno Trnova i odbacila neprijatelja preko Trnova na Tošiće (2 km j. Trnova), gdje je uništen neprijateljski povoz uz 34 poginula partizana (među njima 1 »komandant brigade«).

---

[6] O sastavu borbene skupine »Moškov« i gubicima koje je ona nanijela 1. brigadi 33. NO divizije kod Hagnja i Srpske Kapele i Kalničkom NOP odredu kod Gornjih Sredica vidi dok. br. 71, 161, 164 i 167.

[7] Dobro Selo i Gornji Lapac napadala je 20. NOU divizija (vidi dok. br. 75 i 93 i Arhiv VII, reg. br. 46—3, k. 526: izvještaj štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. štabu 8. korpusa NOVJ).

[8] Prema planu štaba 11. korpusa NOVJ napad na Korenicu trebalo je da počne 26. decembra 1944. (vidi dok. br. 104, 109, 111, 163 i 166 i Arhiv VII. reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj štaba 35. divizije pisan 3. januara 1945. štabu 11. korpusa NOVJ).

[9] Prodirući pravcem Babin Potok — Homoljac, neprijatelj je uspio potisnuti dijelove 1. brigade 13. NO divizije i time omogućio posadi iz Korenice da se povuče ka sjeveru (vidi dok. br. 109).

[10] Spoljnu odbranu Donjeg Lapca napadao je 1. bataljon 1. brigade 13. NO divizije (vidi dok. br. 109).

Dok su u području Busovače 7 km iztočno od mjesta na visinskim postavama naši izviđački dielovi naišli na jaki neprijateljski odpor, dotle je neprijatelj izpred naših zaprečnih postava u sjeverozapadnom smjeru zadržao samo svoje slabije snage.

Noću 28/29. XII napadnuta je posada uporišta Čučerje (12 km s.s.i. Zagreba) u jakosti od 100 vojničara od jačih partizanskih snaga. Upućena je pomoć. Pojedinosti još nisu poznate.[11]

Naše je zrakoplovstvo 28. XII izvršilo borbeno izviđanje puta Virovitica — Barč, gdje je opažen jak promet u smjeru Barča, a na Dravi kod Barča opaženo je prebacivanje ljudi na mađarsku stranu. Izvršen je napadaj strojničkom vatrom na te ljude. Osim toga izvršilo je prievoz tvoriva, pošte i vojničkih osoba.

Željeznice:

Pruga Zagreb — Dugo Selo — Novska popravljena je kod ž.p. Novoselec Križ i predana prometu 29. XII u 0005 sati.

Na istoj pruzi između ž.p. Sesvete i Dugo Selo 28. XII u 1715 sati naišao je jedan putnički vlak na minu, a u 2020 sati između ž.p. Dugo Selo i Ivanić Grad naišao je na minu drugi putnički vlak. Kod prvog vlaka izbačena su 1 putnička kola, a kod drugog izbačen je stroj i 2 kola. Popravak je u toku.[12]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Glavar glavnog stožera Orsa
general i ustaški pukovnik
(T. Sertić)
T. Sertić v.r.

ZA TOČNOST:
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M.P.)

---

[11] Opširnije o napadu Zagrebačkog NOP odreda na ustašku posadu u Čučerju vidi dok. br. 168, objašnjenje br. 17.

[12] Diverzije su izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda (Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121: operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 166

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 30. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, PODRAVINI, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

IZVJEŠĆE Br. 365
Ia
od 30. XII. 1944.

Na Drini razbijene su manje part. skupine.

Na Sriemskom odsjeku nepr. je bezuspješno više puta napadao u jakosti sati iztočno Otoka.[2] Kod Đeletovaca razbijeni su vatrom branioca novi nepr. napadaji u jakosti bojne, podpomognuti jakom topničkom vatrom. Na ostalom djelu srijemskog odsjeka na Dunavu i Dravi bilo je samo mjesne vatrene djelatnosti.

U zaleđu Dravske fronte razbijena je prodorom naših snaga iz Đakova u smjeru zapada 1 part. skupina jaka 800 do 1000 ljudi kod Levanjske Varoši i protjerana u Krndiju ostavivši na bojištu 120 poginulih part., među njima 1 komandanta divizije.[3]

U Podravini nastavlja se čišćenje zauzetih područja dok su međuvremeno povisili se nepr. gubitci i pljen u području Pitomače tako da je konačni posljedak podhvata u području Pitomače 26. XII 382 poginula, 142 zarobljena a zapljenjeno 8 teških protuokl. topova, 4 laka protuokl. topa i 1 protuzrak. top, 6 bacača, 42 strojnice, 149 bacača plamena (djelom uništenih), 3 stroj. puške, 13 protuokl. pušaka, 72 stroj. samokresa, 297 pušaka, 11 samovoza, 5 motor kotača, veći broj kola, 95 konja, streljivo, praskavo tvorivo, 300 nagaznih mina, 5 samokretnih čamaca (uništeno), 16 vagona živežnih namirnica i razne opreme i tvoriva.[4]

---

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30/1—1, k. 45.

[2] Vidi dok. br. 165, objašnjenje br. 2.

[3] U borbi kod Levanjske Varoši 27. decembra 1944. poginuo je komandant 12. NOU divizije pukovnik Milan Stanivuković. Opširnije o toku i rezultatima te borbe vidi dok. br. 108 i Arhiv VII, reg. br. 7—1/2, k. 486: opšti vojno-organizacioni izvještaj Štaba 6. korpusa za decembar 1944. upućen u januaru 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[4] Vidi dok. br. 163, objašnjenje br. 8.

U Bilogori kod M. Črešnjevice južno Kloštra uništena je 1 part. skupina do posljednjeg part. ostavivši na bojištu 107 poginulih, 4 zarobljena (1 Rus); pljen: 47 pušaka, 3 stroj. puške, 1 bacač i razno drugo tvorivo.[5]

U toku podhvata u području Kupčina — Bratina, 18 km i.s.i. te 25 km s.i. Karlovca. Podhvatna skupina iz Zdenčine naišla je na jak nepr. odpor 7 km j. Zdenčine a podhvatna skupina iz Karlovca 17 km i. Karlovca.[6]

12 km s.i.i sjeverozapadno Brinja protjerana je 1 part. skupina uz 20 poginulih i 2 zarobljena part. dok je zapljenjena 1 strojnica i 1 stroj. samokres.[7]

U području s.z. Korenice u toku su žestoke borbe s jakim part. snagama.[8] Kod Dobrog Sela, 10 km j.i. D. Lapca, odbijeni su svi nepr. napadaji. Očišćeni visovi južno G. i D. Lapca i nepr. odbačen prema jugu.[9]

Zaprečna fronta kod Brotnje morala je usljed nepr. prodora biti povučena na novu crtu 4 km j.i. Dobrog Sela i 1 km j.i. Doljana s borbenim predstražama 2 km j. od ove crte.[10]

---

[5] Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili gubici 32. NO divizije kod Male Črešnjevice od 26. do 28. decembra. O njenim ukupnim gubicima u Podravini i Bilo-gori od 12. do 31. decembra 1944. vidi dok. br. 163, objašnjenje br. 8 i Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše Štaba 10. korpusa upućene u decembru 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske.

[6] Pothvat dijelova 13. ustaško-domobranske divizije i njemačkog 1. lovačkog rezervnog puka započeo je 27. decembra 1944. Na navedenim pravcima neprijatelj je naišao na snažan otpor jedinica 34. NO divizije, pa se poslije dvodnevnih borbi povukao u svoja uporišta (opširnije o tome vidi dok. br. 103, 127, 168, 169 i Arhiv VII, reg. br. 2/2, k. 1225: izvještaj Štaba 34. divizije pisan 5. januara 1945. Štabu 4. korpusa NOVJ).

[7] Redakcija nije mogla utvrditi na koju se borbu misli. Međutim u operacijskom dnevniku o borbama u rejonu Brinja piše: »27. *XII 44.* Nepr.[ijatelj] jačine 300 legionera sa 1 kamionom i 20 kola izišao je iz Brinja u Tužević i Škalić. Jedinice 1. odreda vodile su s njim borbu u Tuževiću, Škaliću i Vodoteču. Gubici nepr. 3 mrtva i 4 ranjena. Sopstveni 1 mrtav, 1 nestao«.

»27. *XII 44.* Jedinice I odreda vodile su borbu oko Brinja i Tuževića i Škalića sa 250 nepr. voj. Nepr. jučer i danas pljačkao i palio kuće u Tuževiću« (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324).

[8] Riječ je o borbama koje je vodila 35. NOU divizija goneći Nijemce i ustaše koji su se povlačili iz Korenice (vidi dok. br. 104, 109 i 111 i Arhiv VII, reg. br. 1—4, k. 1234 B: izvještaj Štaba 35. divizije pisan 3. januara 1945. Štabu 11. korpusa NOVJ).

[9] Opširnije o tome vidi dok. br. 165.

[10] Sa navedenih linija povukli su se dijelovi njemačke 373. legionarske divizije pod pritiskom 20. NOU divizije (Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526, izvještaj Štaba 20. divizije upućen 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

Gubitci nepr. u borbama kod Lapca i Dobrog Sela 27. XII iznose: 41 part. poginuo, 2 zarobljena, 7 prebjeglo našim postrojbama a zapljenjeno: 1 strojnica i 2 stroj. samokresa.[11]

Izpred naših borbenih izviđačkih djelova jugozapadno i zapadno Cazina uzmakao nepr. u jakosti bojne u smjeru sjevera.

Na Neretvanskom odsjeku obostrana izviđačka djelatnost, u području Nevesinja nepr. je napadao na uporište jugoiztočno Nevesinja, ali je u bliskoj borbi odbijen.

U toku su uspješne borbe u području Foče, gdje se part. potiskuju u smjeru juga.

Tokom čitavog dana 28. XII samo manji okršaji s part., osobito zapadno Banja Luke i kod Han Kola. Zarobljena su 4 part., zapljenjena 1 puška i 3 metka.

U području Bos. Novog protjerane su manje part. skupine koje su rušile želj. prugu sjeverno i jugozapadno Bos. Novog. 21 part. poginuo, 4 zarobljena, 1 prebjegao našim postrojbama.

20. XII nepr. lovci napali su strojničkom vatrom vlak na glav. pruzi između Garčina i Donje Vrbe. 1 njemački častnik i 3 vojnika ranjeni su od mina na minskom polju kamo su izkočili iz vlaka.

29. XII naše zrakoplovstvo izvršilo samo djelomično oružano izviđanje područja Čazme, Bjelovara, Virovitice i Barča zbog guste magle. Nadalje je izvršilo prevoz novca, pošte i vojničkih osoba.

Željeznice:

Na pruzi Zaprešić — Varaždin između Ključa i Vel. Trgovišća eksplodirala je pronađena mina prigodom pokušaja odstranjenja iste. Poginuo je 1 oružnik a 1 je ranjen.[12]

---

[11] O gubicima 20. NOU divizije u borbama na komunikacije Srb — Donja Suvaja — Dobro Selo — Gornji Lapac vidi dok. br. 158, objašnjenje br. 5.

[12] Minu su postavili dijelovi 3. diverzantskog odreda (vidi Arhiv VII, reg. br. 2—4, k. 121, operacijski dnevnik Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske).

BR. 167

BOJNA RELACIJA I. UDARNE USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE ZA DECEMBAR 1944. GODINE[1]

I DIO

OBĆE BOJNE RELACIJE I. HRVATSKE UDARNE DIVIZIJE ZA MJESEC PROSINAC 1944. G.

A. — Općenito

a) Od 1. do 20. XII. 1944. godine, dielovi divizije učestvovali su na osiguranju komunikacije D. Selo — Vrbovec — Križevci, kao i u manjim podhvatima čišćenja bliže okoline oko naznačene komunikacije, sa sliedećim rasporedom:

— Stožer 20. U.P.,[2] stožerna sat i II. bojna u Vrbovec,

— I. bojna u s. Gradec, III. bojna u s. Raven, a I/21. U.P. u s. Brckovljani i Lonjica.

Od 21. do 31. XII. 1944. godine, 20. U.P. sa dielovima dojavne sati[3] i dielom 20. Zdravstvene[4] sati učestvuje u sastavu grupe »Moškov« u podhvatu »Bilogora«,[5] a 21. U.P. preuzima osiguranje komunikacije Brckovljani — Vrbovec — Križevci, kao i čišćenje bliže okoline oko komunikacije, a sa sliedećim rasporedom:

— Stožer 21. U.P., stožerna sat, III. bojna (bez 3. sati), 1. bitnica[6] XX. top. sklopa,[7] 20. Obkoparska[8] sat, 1 krugovalni roj[9] 20. Dojavne sati u s. Vrbovec,

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1—42, k. 59.

[2] Ustaška pukovnija

[3] Čete za vezu

[4] Bolničke

[5] U pothvatu »Bilo-gora« pored dijelova 1. ustaško-domobranske divizije učestvovali su 1. puk PTZ i dijelovi posada iz Koprivnice, Bjelovara i Križevaca. Pothvatom u Bilo-gori ustaško-domobranske snage sadejstvovale su njemačkoj 1. kozačkoj konjičkoj diviziji koja je nastupala pravcem Koprivnica — Podravski Novi Grad — Virje — Đurđevac — Pitomača, sa zadatkom da odbace jedinice 10. korpusa NOVJ iz Podravine, onemoguće njihov kontakt sa jedinicama Crvene armije i likvidiraju virovitički mostobran (opširnije o tome vidi dok. br. 33, 48, 51, 63, 65, 68, 69, 79, 85, 86, 111, 117, 126, 148, 150, 159, 161 i 164; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. upućen Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ).

[6] Baterija

[7] Artiljerijski divizion

[8] Pionirska

[9] Radio-odjeljenje

— 3/III. bojne u s. Lonjica,
— I/21. U.P. (bez 4. sati) u s. Gradec,
— 4/I. bojne u s. Raven,
— Brzoglasni rojevi 20. Dojavne sati u Brckovljanima,
— II/21. U.P. na dovršenju postrojavanja[10] u Zagrebu,
— 22. U.P. sa stožernim dielovima divizije u Zagrebu, na unapređenju poslova oko postrojavanja divizije.

Obće brojčano stanje 20., 21. U.P. i djelova van Zagreba bilo je:

Naziv jedinice	LJUDI			KONJA			NAORUŽANJA							VOZILA			
	Časnika	Dočasnika	Momaka	Jah.	Tegl.	Tovar.	Samokr.	Str. — sam.	Strojnica	Str. puš.	Bacača	Topova	Pušaka	Kola	Kareta	Mot. Kolur.	Samovoz.
20. Udar. puk	94	293	1738	27	252	141	293	90		111	25		1802	65	12	4	2
21. Udar. puk	103	362	2030	13	155	110	260	67		72	24		1896	39	10		1
20. Zdrav. sat	5	14	118		33		15	2					112	13	5	1	10
20. Obkop. sat	4	16	147		26		10	9		6			135	10	5		
20. Doj. sat	5	22	135		50		10	10					142	3	12		
1. bitnica XX. top. sklop	4	16	109	8	11	73	20	2		4		4	26	5	1		
UKUPNO:	215	723	4.277	48	387[11]	323[12]	608	180	—	193	49	4	4113	35[13]	45	5	13

B. Rad tokom mjeseca.

1. XII. 1944. 20. U.P. sa dvije sati vrši osiguranje ceste Lonjica — Vrbovec, sa 2 sati utvrđivanje Vrbovca, II. bojna u s. Lonjica, sa 1 sati u Brckovljanima, III. bojna u s. Gradec, svi sa zadaćom osiguranja i uređenja postava.[14]

20. Dojavna sat sa I. vodom održava spoj krugovalni i brzoglasni na liniji D. Selo — Božjakovina — Vrbovec.

[10] Formiranja
[11] Pogrešno zbrojeno. Treba: 527.
[12] Treba: 324.
[13] Treba: 135.
[14] Položaja

2. XII. 20. U.P. sa I. bojnom razviđanje pravcem s. Brčevec bez osobitosti. II. i III. bojna bez osobitosti.

3. XII. 20. U.P. — Pokret III. bojne iz Lonjice u Vrbovec, manji prepadi odmetnika na 2. i 4. sat III. bojne odbijeni bez gubitaka.

20. Doj. sat uputila 1 krugovalni roj u stožer divizije radi održavanja spoja sa istaknutom div. središnjicom[15] u Vrbovcu i 20. U.P. koja ima nalog za pokret prema Bjelovaru, radi odterećenja istog.[16]

4. XII. Po nalogu I. Hudiv Ia. Op. Br. 43/taj od 3. XII. 1944. g. podhvat čišćenja prema Bjelovaru sa sliedećim rasporedom: I. i II. bojna pravcem Gradec — Cugovac — Haganj, nakon dulje borbe svladan jak odpor neprijatelja koji je odbačen dalje na istok.[17] III. bojna pokret iz Gradeca u Vrbovec radi preuzimanja uporišta i osiguranja istog.

20. Doj. sat — uspostava divizijske središnjice u Brckovljanima.

20. Obkoparska sat — most na potoku Glogovnica kod s. Gradec pojačan za terete od 8 tona.

5. XII. 20. U.P. — sa I. i II. bojnom napreduje prema Hagnju. Borbom prsa o prsa neprijatelj izbačen iz s. Haganj prema istoku, 1 sat II. bojne prodrla do Sv. Ivana Žabno i uhvaćen spoj sa djelovima posade Križevci, III. bojna na osiguranju puta i posade Vrbovec.

I./21. U.P. krenula u 24.00 sati iz Zagreba i do 0600 sati zauzela posadu Brckovljani radi osiguranja iste, kao i puta.

---

[15] Divizijski centar veze

[16] Trideset treća divizija, ojačana 1 (Zagorskom) brigadom, napala je 2. decembra 1944. neprijateljska uporišta Gudovac i Veliko Korenovo kao i spoljnu odbranu Bjelovara (vidi dok. br. 9, 10, 15, 111, 131, 133, 134 i 135).

[17] Prema izvještaju Štaba 10. korpusa NOVJ (tabelarni pregled izvedenih akcija u decembru), dijelovi 1 (Zagorske) brigade napali su neprijatelja 4. decembra u selima Cugovac, Srpska Kapela, Haganj i izbacili iz stroja oko 50 neprijateljskih vojnika. Od oružja zaplijenili su 1 puškomitraljez i 2 puške. Gubici Brigade: 1 mrtav i 3 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 4—6/5, k. 551A).

20. Dojavna sat postavila središnjicu u s. Brckovljani i izgradila brzoglasnu liniju D. Selo — Božjakovina, a posada središnjice u D. Selo ušla u sastav središnjice Božjakovina.

6. XII. 20. U.P. — povratak I. i II. bojne u posadu Gradec.

III. bojna razviđanje do s. D. Tkalec i priprema za pokret.

I/21. U.P. — Utvrđivanje postava i pročišćavanje zemljišta u okolici uporišta na pravcu Brckovljani — Stančić — Banje Selo bez dodira.

20. Doj. sat — održavanje brzoglasnog spoja D. Selo — Vrbovec.

20. Obkoparska sat — most na prostoru Stržan popravljen i proširen, te sagrađen pomoćni most na potoku Lovrečina[18] dužine 9 m. i jedan propust širine 4 m.

7. XII. 20. U.P. — I. bojna sa 1 sati razviđanje pravcem s. Salajci — Tučenik u cilju prikupljanja podataka o neprijatelju. II. bojna preselica iz Gradca u Vrbovec, III. bojna iz Vrbovca u s. Raven sa 1 sati u M. Tkalec radi osiguranja ceste prema Križevcima.

21. U.P. — I. bojna radi na uređenju postava u Brckovljanima.

20. Obkoparska sat — rad na pojačanju mostova na cesti Brckovljani — Križevci na 24 tone.

8. XII. 20. U.P. — I. bojna razviđanje i pretres zemljišta u pravcu s. Grabrić — Cugovac — Lubena, II. bojna uređenje i osiguranje postava.

III. bojna razviđanje prema Križevcima i s. Banovo — Vrbovec.

I/21. U.P. — sa 1 sati u zasjedi kod s. Štakorovec — zarobljeno 3 partizana, plien 3 puške.

20. Doj. sat — 20. Obkoparska sat, produljenje rada od prošlog dana.

9. XII. 20. U.P. u dosadanjem rasporedu razviđanje u bližoj okolini uporišta.

I/21. U.P. — uređenje postava.

---

[18] Potok Lovrečina nije nađen na karti 1 : 100 000. Vjerovatno se misli na Veliki P. kod sela Lovrečina.

20. Dojavna sat — zamjena krugopostaje u Vrbovcu sa post »Lorenz« radi kvara dosadanje od 15 W.

20. Obkoparska sat — rad na pojačanju mostova.

10. XII. 20. U.P. — razviđanje u okolini uporišta prema s. Lubena — Salajci — Tučenik — Remetinac, pretres s. Pogančec i razviđanje prema s. G. Tkalec — Žunci, radi podataka o partizanskim suradnicima.

10. XII. I/21. U.P. — sa 2 sati razviđanje u pravcu s. Stančić — Štakorovec — Brckovljani — zarobljen 1 partizan, plien i puška.

20. Dojavna sat — produljenje rada od jučer.

20. Obkoparska sat — rad na pojačanju mostova.

11. XII. 20. U.P. — sa I. bojnom razviđanje u pravcu Gradec — Gostović — Ribnjak — Kamenica bez dodira.

I/21. U.P. — razviđanje u pravcu s. Majkovec, zarobljen 1 plien 1 puška.

20. Dojavna sat — radi poboljšanja spoja zamjena poljskog sa teškim kablom.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

12. XII. 20. U.P. — I. bojna razviđanje u pravcu Gradec — Gostović — Kamenica bez dodira. II bojna pretres s. Poljana, III. bojna osiguranje puta.

I/21. U.P. — noćne zasjede s obje strane puta Božjakovina — Lonjica radi hvatanja diverzanata.

20. Dojavna sat — rad na podizanju teškog kabla.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

13. XII. 20. U.P. — osiguranje komunikacije i pretres s. Podjeles te V. i Malog Brezovca bez dodira.
I/21. U.P. — rad na pojačanju uporišta.

20. dojavna sat bez promjene.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

14. XII. 20. U.P. — Osiguranje puta i razviđanje sa 1 sati pravcem Lubena — Cugovec bez dodira.

I/21. U.P. — sa 1 sati razviđanje pravcem Banja Selo — Štakorovec — Majkovec — Kosakovac[19] — uhvaćena 4 vojna neposlušnika.[20]

20. Dojavna sat — bez osobitosti.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

15. XII. 20. U.P. I. bojna razviđanje pravcem Gjivan — Podolci — Kućari — bez dodira, II. bojna obkoljavanje s. Poljana — uhvaćen partizanski brzoglasni roj sa opremom, 1 ubijen, 2 zarobljena partizana, III. bojna osiguranje ceste.

I/21. U.P. — utvrđivanje postava.

20. Dojavna sat — krugopostaja divizije premještena u s. Josipovac.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

16. XII. 20. U.P. — razviđanje sa 1 sati oko s. Poljane bez dodira, ostali osiguranje puta.

I/21. U.P. — osiguranje puta.

20. Dojavna sat — dovršenje postavljanja teškog kabla na potezu D. Selo — Božjakovina — spojevi u redu.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

17. XII. 20. U.P. — krstarenje sa 2 sati na pravcu Gradec — Grabrić — Fuka — Zabrđe — k-125 — Gradec bez osobitosti. II. bojna prisega[21] nezaprisegnutih vojničara, osiguranje ceste. III. bojna osiguranje ceste i uređenje postava.

I/21. U.P. krstarenje duž ceste radi osiguranja iste.

20. Dojavna sat — odklanjanje kvarova na liniji na potezu D. Selo — Božjakovina, postavljanje središnjice u Sesvetama. Prilikom ispitivanja linije iz šume kod Božjakovine na roj otvorena vatra bez učinka.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

18. XII. 20. U.P. — I. bojna razviđanje na pravcu Lubena — Salajci, II. bojna osiguranje ceste, III. bojna osiguranje ceste.

---

[19] Kusanovec

[20] Dezertera

[21] Zakletva

I/21. U.P. — 1. i 3. sat razviđanje na prostoriji Lonjica — Peskovec — Samoborci — Vrbovec — uhićen 1 vojni neposlušnik.

20. Dojavna sat — bez osobitosti.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

19. XII. 20. U.P. — I. bojna pretres s. Poljana te V. i M. Brezovac bez dodira, II. bojna pretres s. Poljana i j.z. od Vrbovca bez dodira, III. bojna osiguranje ceste.
I/21. U.P. — osiguranje ceste.

20. Dojavna sat bez osobitosti.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

20. XII. 20. U.P. — I. bojna sa djelovima pretres s. Gradečki Pavlovec i Potočec.
II. i III. bojna osiguranje uporišta i priprema za pokret.
21. U.P. (bez II. bojne) u pokretu sa svrhom preuzimanja prostorije radi osiguranja komunikacije od Brckovljana do Ravena, i to stožer pukovnije, stožerna sat, III. bojna i 1./XX top. sklopa.
Pokret od Zagreba do Brckovljana započeo u 1500 sati i završen postignućem dnevnog cilja u 24.00 sati. Prenoćište u s. Brckovljani, preuzimanje pod taktičko zapovjedništvo središnjice »Dunav I« — pokret izvršen u redu i bez smetnji.
I/21. U.P. — pokret iz Brckovljana u Vrbovec od 0800 sati do 12.00 sati izvršen u redu postignućem dnevnog cilja.

20. Dojavna sat bez osobitosti.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.
1./XX. sklopa na putu Zagreb — Vrbovec.

21. XII. 20. U.P. — I. bojna nadiranje pravcem Gradec — Haganj — Srp. Kapela — Farkaševac — Bolč — Raić — Prgomelje — Gudovec. Kod Hagnja slabije neprijateljske snage odbačene prema Srpskoj Kapeli. Neprijatelj uz velike gubitke i uz sudjelovanje II. bojne koja nadire sa pravca St. Glog — natjeran u bjeg, te je nadiranje nastavljeno.[22] Pred s. Raić srušen most, koji

[22] O gubicima 1. brigade 33. NO divizije na liniji s. Haganj, s. Habjanovac vidi dok. br. 71 i 161.

je vlastitim sredstvima za tri sata popravljen te je nadiranje nastavljeno. Prenoćište za I. bojnu u s. Gudovec, za II. bojnu u s. Sredice. III. bojna u pokretu pravcem Gradec — Haganj — Sv. Ivan Žabno — Rovišće gdje zanoćuje bez dodira.

21. U.P. — nastavljen pokret i to stožer, stožerna sat III. bojne (bez 1 sati), 1. bitnica XX. Topničkog sklopa od Brckovljana do Vrbovca. Pokret počeo u 0830 sati završen u 1100 sati. Po dolasku preuzimanje postava u Vrbovcu s tim da je 1 sat III. bojne ostavljena u Lonjici radi osiguranja mosta.

20. Obkoparska sat i krugopostaja preuzeta pod taktičko zapovjedničtvo pukovnije.

20. Dojavna sat — održavanje spoja na liniji Zagreb — D. Selo — Brckovljani — Vrbovec. Po zapoviedi[23] I. Hudiv Ia. Op. Br. 99/taj-44. 1 brzoglasni vod odlazi u podhvat »Bilogora« u sastav borbene skupine »Moškov«. Postavljanje središnjice u Bjelovaru na zapovjednom mestu I. Hudiv.

Divizijska krugopostaja sudjeluje po gornjoj zapoviedi u istom podhvatu te se postavlja u Bjelovaru, 30 W. postaje pridaje se 21. U.P., a 20. U.P. dobiva 15 W. postaju III./20. U.P. spojevi sa pukovnijama u redu.

20. Obkoparska sat u posadi Vrbovec i rad na mostovima.

1. XX. topničkog sklopa sa 21. U.P. u Vrbovec i zauzela postav.

22. XII. 20. U.P. — I. bojna pokret preko Bjelovara u s. Hrgovljane gdje zanoćuje.

II. bojna do 1400 sati odmor, zatim pokret iz s. Sredice preko Bjelovara u s. Plavnice, III. bojna pokret u Bjelovar iz Rovišća, gdje noći.

21. U.P. — Kod svih dielova utvrđivanje postava i uređenje uporišta.

20. Dojavna sat — održavanje linije D. Selo — Brckovljani, te izgradnja nove linije od Brckovljana do posadne bitnice Brzog sklopa u Božjakovini. U podhvatu »Bilogora« podizanje

[23] Redakcija nije mogla pronaći tu zapovijest.

linije za 20. U. Pukovnijom do s. Hrgovljani te spoja sa posadnom bitnicom u Bjelovaru. 15 W. postaja upućena 1. pukovniji P.T.S-a u s. Sokolovac.[24] Krugo i brzoglasne veze u redu. 20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1/XX. sklopa zauzimanje postava, uklanjanje zapreka i uređenje postava.

23. XII. 20. U.P. — I. bojna nadiranje pravcem Hrgovljani — Kobasičari — Visovi — Reskovac — Jakopovac. Dodir u šumi Brezine, II. bojna nadiranje pravcem Plavnice — Kapela — Jakopovac — G. Sredice. U prihvaćenoj borbi uz suradnju I. bojne podpuno uništen »Kalnički odred«.[25] Povratak u prenoćišta, I. bojna u s. Kupinovac, II. bojna u s. Letičani. III. bojna nadiranje kao desna kolona pravcem Kupinovac — Stara Diklenica — Lipovo Brdo — Botinac — Mosti bez dodira, potom povratak i noćenje u s. Lipovo Brdo.

21. U.P. — I. bojna sa 1. i 3. sat razviđanje prostorije i pretres s. Pogančec, Hudovo i Lipnica. Jedna sat III. bojne razviđanje prostorije Vrbovec — Hruškovica — Hudovo — Vrbovec, svrha pronalaženje skladišta i hvatanje partizana. Do svitanja izvršeno obkoljavanje, a potom pretres pomenutih sela. Zaplienjena 1 puška i 79 komada sirovih koža, zapaljena kožara u s. Pogančec. Po nalogu I. Hudiv 4. sat I. bojna upućena u s. Raven radi osiguranja ceste. Ostali dielovi rad na uređenju uporišta.

20. Dojavna sat. — Održavanje i podizanje spojeva sa 20. U.P. i 1. pukovnijom P.T.S-a. Spojevi u redu.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1/XX. sklopa — rad na uređenju postava bitnice.

24. XII. 20. U.P. — I. bojna pokret preko Bjelovara u s. Ždralovi, II. bojna odmor u s. Letičani i s. Markovac, III. bojna pokret iz Lipovog Brda

[24] Opširnije o učešću 1. pukovnije Pavelićevog tjelesnog zdruga u pothvatu »Bilo-gora« vidi dok. br. 159, 161 i 164; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa od 5. januara 1945. pisan Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ.

[25] Ovaj podatak nije tačan. O gubicima Kalničkog NOP odreda u borbi kod s. Gornje Sredice 23. decembra 1944. vidi dok. br. 161 i 164.

preko s. Diklenica i Kupinovca u s. Markovac gdje zanoćuje.

Svi djelovi 21. U.P. osiguranje ceste Brckovljani — Raven radi prolaska jednog višeg stožera. Prilikom pregleda mostova na Glogovnici utvrđeno da su porušeni. Uhvaćena 3 prebjega sa tri puške engleskog podrietla.

24. XII. 20. Dojavna sat — Održavanje brzoglasnih i krugovalnih veza unutar dielova skupine »Moškov« u Podhvatu »Bilogora«.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1./XX. topničkog sklopa — rad na uređenju postava.

25. XII. 20. U.P. — I. bojna nadire pravcem Ždralovi — Prespa — Patkovac — Severin — Lasovac — Pupelica u svrhu obkoljavanja s. Šandrovac u zajednici sa II. i III. bojnom te bojnom 1. Pukovnije P.T.S-a. Osim manjih neprijateljskih obhodnji nije bilo jačeg dodira sa neprijateljem, te se po završetku podhvata zanoćuje u s. Pupelica.

21. U.P. — svi dielovi pukovnije na osiguranje ceste, uhvaćen 1 prebjeg, plien 1 puška i 40 naboja.

20. Dojavna sat — bez promjene, veze u redu.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1/XX. Topničkog sklopa — uređenje postava i upucavanje bitnice.

26. XII. 20. U.P. — I. bojna produžuje nadiranje pravcem Pupelica — Ribnjačka — Vis (288) — M. Črešnjevica — Grabrovnica. Neprijateljski odpor na Visu razbijen i neprijatelj protjeran.[26] Bojna noći u s. Grabrovnica.

II. bojna — nadire pravcem Pupelica — Ribnjačka — M. Črešnjevica. Manji odpor ispred Črešnjevice slomljen. Prenoćište u s. Grabrovnica.

III. bojna — pokret u pravcu Ribnjačka — k. 172 — Kozarevac. Jak neprijateljski odpor slo-

---

[26] i [27] Poslije napuštanja Male Črešnjevice, Grabrovnice i Kozarevca, jedinice 32. NO divizije i 1 (Zagorska) NO brigada povukle su se na sektor s. Vukosavljevica, s. Turnašica, s. Sedlarica (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9, depeša Štaba 10. korpusa pisana 26. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

mljen je i neprijatelj odbačen.[27] Prenoćište na k.172. Povozi bojni koji su bili u Bjelovaru u toku 23, 24, 25. i 26. XII. upućeni cestom u Đurđevac.

21. U.P. — svi dielovi na osiguranju ceste.

20. — Dojavna sat — popravak kvara na liniji Brckovljani — D. Selo. U 17.30 jači napad odmetnika na posadu središnjice Brckovljani — odbijen. U podhvatu »Bilogora« razgrađene sve linije i postavljena nova središnjica u Đurđevcu na novom zap. mjestu divizije, izgrađena linija u Kloštar do 1.p. P.T.S-a. Krugopostaja divizije premještena iz Bjelovara u Đurđevac i uspostavljena veza sa 20. i 21. U.P.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1./XX. Topn. Sklopa — uređenje postava i upucavanje bitnice.

27. XII. 20. U.P. — I. bojna pokret u s. Otrovanec, gdje prenoćuje, 1 sat razviđanje u pravcu s. Lozan. II. bojna — Sa 2 sati razviđanje u pravcu s. M. Črešnjevica za osiguranje izvlačenja žita iz odmetničkih skladišta, ostale sati uređenje i osiguranje s. Grabrovnica, gdje se zanoćuje.

III. bojna — Pokret preko k. 245 i s. Kozarevac u s. Dinjevac, gdje noći.

21. U.P. — dijelovi I. bojne razviđanje pravcem Gradec — Brezovec — Novaki — Lovretovice [(trig. 177)] i pravcem Doljanec — G. Velika. Slabiji neprijateljski dielovi svladani u G. Velikoj i odbačeni na istok, zarobljen 1 odmetnik sa 2 puške, 1 razvođnik poginuo. Dielovi III. bojne razviđanje prostorije Vrbovec — Gaj — Dulepska rieka — Lonjica — šuma Vranja — selo Brčevec — Šabac, bez dodira.

20. Dojavna sat — Središnjica u Brckovljanima razgrađena i vod premješten u Lonjicu, gdje je uspostavljena nova središnjica, popravak kvarova na liniji. U podhvatu Bjelovar izgrađena linija za 20. U.P. do s. Đurđevac i uspostavljena veza sa svima pukovnijama.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima i rušenje srušenih kuća u Vrbovcu koje su smetale bitnici, te radovi oko utvrđenja postava Vrbovec.

1/XX. Top. Sklopa — određivanje ciljeva i upucavanje bitnice sa 7 zrna.

28. XII. 20. U.P. — Utvrđivanje s. Otrovanec te razviđanje u pravcu Otrovanec — Pitomača — Lozan — Sedlarica. Uspostavljanje veze sa Kozacima u Pitomači.[28] Dodira nije bilo, prenoćište u s. Otrovanec, od strane I. bojne.

II. bojna — Razviđanje okoline Rudnika i s. Grabrovnica, dodir sa manjom skupinom koja je raspršena. Prenoćište u s. Otrovanec.

III. bojna — bojna na odmaranju u s. Dinjevac. Popuna streljivom i razviđanje u pravcu Pitomača.

21. U.P. — I. bojna postavljena zasjeda na željezničkoj stanici Gradec. Neprijatelj koji je naišao, pobjegao bez borbe. Zarobljena 3 partizana, uhvaćena 2 neposlušnika, plien 2 puške. Ostali dielovi utvrđivanje postava.

20. Dojavna sat — Oko 19.00 sati ponovno napad na središnjicu u Brckovljanima, napad odbijen, kvarovi popravljeni. U podhvatu »Bilogora« izgrađena linija do Otrovanca za 1. p. P.T.S-a. Krugovalne veze bez promjene.

28. XII. 20. Obkoparska sat — rad na mostovima i oko utvrđivanja Vrbovca.

1/XX. Topn. sklopa — rad na uređenju postava.

29. XII. 20. U.P. I. bojna pokret iz s. Otrovanec pravcem s. V. Črešnjevica, gdje je uhvaćen spoj sa 1. puk. P.T.S-a, zatim dalje pravcem k.275 — Karšanj — Podaršanj, protivnik se povukao iz Karšnja, prenoćište u V. Črešnjevici.

II. bojna — pokret preko s. V. Črešnjevica na Siječicu, te sa linije Otrovanski brijeg — Josina Rijeka napad na ukopanog neprijatelja na

---

[28] Dijelovi njemačke 1. kozačke konjičke divizije ušli su u Pitomaču 26. decembra 1944. pošto su istu prethodno napustili dijelovi 233. divizije Crvene armije (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/9: depeša štaba 10. korpusa od 27. decembra 1944. upućena Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

liniji s. Sedlarica.[29] Neprijatelj se povukao ne primivši borbu.

III. bojna — nasilno razviđanje pravcem s. Sedlarica — Karšanj.

Bojni povozi pukovnije prebačeni u Kloštar.

21. U.P. — I. bojna u razviđanju pravcem Grabrić — Cugovac — Lubena sa svrhom pronalaska neprijatelja. Nije bilo dodira. Zasjeda na k.115 na putu Gradec — Vrbovec i s. Podjales uhvatila 2 prebjega bez oružja.

III. bojna razviđanje pravcem Vrbovec — Poljanski Lug — šuma jug.ist. od Poljanskog Luga, bez dodira.

20. Dojavna sat — Središnjica u Lonjici razgrađena, a vod se vraća na staro mjesto u Brckovljane, gdje se podiže ponovno središnjica. Popravka kvara na prostoru Brckovljani — D. Selo. Protivnik izvršio manji napad na Brckovljane u 1100 sati koji je odbijen. U podhvatu »Bilogora« premještena središnjica u Kloštar te izgrađene linije od središnjice do 1/V. Ust. Zdruga u Đurđevcu, II/V. Ust. Zdruga u Podravskim Sesvetama, zatim linija do s. Otrovanec (20. U.P.) i Turnašici (1. p. P.T.S.). Krugovalna postaja divizija mienja mjesto u Kloštar.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima.

1/XX. Topničkog sklopa — bez osobitosti, zbjeg bitnice radi eksplozije u pravcu Gradeca, bez osobitosti.

30. XII. 20. U.P. — I. bojna razviđanje u pravcu s. Radotića (238), pri nadiranju ka k.235 dobijena

[29] Na liniji Velika Črešnjevica — Sedlarica — Turnašica organizovale su odbranu NO brigada »Pavlek Mihovil Miškina« i 1 (Zagorska) NO brigada sa zadatkom da ne dozvole neprijatelju prodor pravcem Vukosavljevica — Špišić-Bukovica — Virovitica. U ogorčenim borbama brigade su 28. decembra odbile sve neprijateljeve napade i odbacile ga u pravcu Pitomače. Uvođenjem svježih i brojno nadmoćnijih snaga ojačanih artiljerijom, ustaše su sutradan uspjele potisnuti brigade u rejon Vukosavljevice (Arhiv VII, reg. br. 8/2, k. 1195 i 8/8—3, k. 1196: relacije NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina« i 1 (Zagorske) NO brigade).

jaka bočna vatra sa kose ispred Radotića.[30] Bojna se povukla iz s. Sedlarica u s. Vukosavljevica. Noću 30/31. 2. sat uz pomoć teškog naoružanja vrši napad i zauzima k.235 (j. Vukosavljevice) gdje zauzima postav.

II. bojna — sa 1 sati vrši osiguranje izvlačenja tvoriva iz neprijateljskih skladišta u rudniku, a u 18.00 sati pokret u s. Turnašicu, gdje se noći. Prilikom prievoza obskrbe jedna kola naišla na minu te je poginuo 1 konj, ranjena 4 vojničara i uništene 4 gorske kuhinje. III. bojna odmaranje u s. Dinjevac.

21. U.P. — Utvrđivanje postava. Neprijatelj miniranjem srušio most na rijeci Glogovnici (1 km. ist. od Gradeca) i željezničku prugu na više mjesta između Gradeca i Vrbovca.[31]

20. Dojavna sat — U prostoru Brckovljani — D. Selo popravka kvara na liniji. U podhvatu čišćenja Bilogore postavljena isturena središnjica u Turnašici, razgrađena linija od Kloštra do Đurđevca, krugovalne veze bez promjene.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima i utvrđivanju Vrbovca.

1/XX. Topn. Sklopa — bez promjene, nabavka sijena za bitnicu u okolini.

31. XII. 20. U.P. — I. bojna sa 3 sati u zajednici sa II. i III. bojnom nadire prema visu Radotić, koji je pod jakom borbom zauzet.[32] III. bojna — nadire preko s. Vukosavljevice na k.235, neprijatelj odbačen u jurišu prema Zrinskoj šumi.

21. U.P. — Dielovi I. bojne vršili razviđanje pravcem Gradec — Cugovac — Grabrić — Zabrđe, ostali dielovi uređenje postava.

20. Dojavna sat — svi spojevi u redu.

20. Obkoparska sat — rad na mostovima i postavima u Vrbovcu.

1/XX. Topn. Sklopa — rad u bitnici i nabavka sijena u okolini uporišta.

---

[30] i [32] Ustaše su 30. decembra nastavile nastupanje pravcem s. Vukosavljevica — Radotić (trig. 238), ali su pritom naišle na snažnu vatru NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina«. I pored snažnog otpora, Brigada je sutradan napustila Radotić (trig. 238) i povukla se preko Gradine (k. 245) u s. Cremušina (Arhiv VII, reg. br. 8/2, k. 1195: relacija NO brigade »Pavlek Mihovil Miškina«).

[31] Diverziju su vjerovatno izveli dijelovi 3. diverzantskog odreda.

C. — Izkustva i pouke

Tokom podhvata primjećeno da neprijatelj raspolaže sa jačim samoradnim[33] naoružanjem i da se ukopava pri obrani do krajnjih granica mogućnosti. Borba nema više čisto gerilski značaj. Potrebna je jača uporaba topničtva. Vlastita mogućnost nije još priučena na neprijateljsku topničku vatru.

Dojavni dielovi prilikom rada moraju imati jače osiguranje.

Obkoparskim postrojbama potrebni su stručni dočastnici, sadanji nisu dovoljno samostalni u radu.

D. — Nedostatci sa priedlozima za njihovo umanjenje.

a) Tvarni[34] — uslied stalnih pokreta obuća se veoma brzo troši te bi bilo potrebno diviziju snabdjeti sa obućom bolje kakvoće (gojzerice).

b) Povoz[35] je vrlo velik te sputava brze i sigurne pokrete postrojbi, a za osiguranje povoza mora se odvajati ljudstvo koje je potrebno za borbene zadaće.

c) Dojavna sredstva nedovoljna i slabe kakvoće, potrebna krug. rad.[36] u sati. Za obkoparske postrojbe nedostaju stručni samostalni dočastnici.

Postrojbe treba snabdjeti sa većom količinom zemljovida.[37] Svi nedostatci bi se mogli odkloniti da divizija nije upotrebljena za podhvate prije njezinog konačnog postrojavanja, uslied čega nije bilo moguće sve pravovremeno nabaviti i udjeliti.

E. — Vlastite pogrieške.

Momčad ne polaže dovoljno važnosti malom poljskom alatu za ukopavanje uslied čega trpi nepotrebne gubitke. Potrebno je momčad stalno vježbati u uporabi alata za poljsko utvrđivanje i izobrazbu u poljskoj obkoparskoj službi, naročito kod Doknadnih i novačkih dielova divizije. Evakuacija ranjenika nije dobro i brzo organizirana, što utiče nepovoljno na moral momčadi.

---

[33] Automatskim
[34] Materijalni
[35] Transport
[36] Krugovalna radionica (radionica za popravak radio-stanica)
[37] Riječ je o geografskim kartama.

Mora se nastojati ujednačiti samoradno naoružanje, što stvara poteškoće kod izobrazbe, kao i zamjene iz stroja izbačenih strojničara.[38]

Isto vriedi i za bitnice, koje moraju biti sastavljene od oruđa istog obrasca, radi lakšeg snabdjevanja streljivom i uporabe bitnica.

Treba obratiti puno više pažnje na izdavanje točnih i određenih zapoviedi od strane starješina, pukovnija i bojni, kao i sati, kao i davanje točno pravaca nadiranja i zona djelovanja, po kojima se podređeni moraju bezuslovno upravljati. Prilikom borbe obratiti puno više pažnje na osiguranje, kako bi se spriečila iznenađenja. Održavanje spoja između podređenih jedinica za vrieme podhvata i same borbe mora biti bolje organizirano, a tako isto i sa predpostavljenim zapovjedničtvom, kako bi se u svakom momentu mogao imati tačan pregled događaja kod svih dielova u borbi i prema tome raspolagati sa snagama i pričuvama,[39] koje se moraju bezuvjetno uvjek sačuvati za odlučne momente — bez pričuve ni najmanja postrojba ne smije započeti i voditi borbu.

Zapovjednik
general, ust. pukovnik P.T.S-a
(vitez Moškov)
A.[40] Moškov

(M.P.)

---

[38] Odnosi se na ljudstvo koje rukuje mitraljezima.

[39] Rezervama

[40] Ante

BR. 168

IZVOD IZ BOJNE RELACIJE 1. ZBORNOG PODRUČJA O DEJSTVIMA 2, 4. I 13. USTAŠKO-DOMOBRANSKE DIVIZIJE PROTIV JEDINICA NOVJ U DECEMBRU 1944. GODINE[1]

I — ZAPOVJEDNIČTVO 13. HRVATSKE DIVIZIJE

1. XII. 1944. Koncem mjeseca studenog 1944. g. uspjelo je partizanima dovući jače snage, veoma dobro naoružane sa teškim i samoradnim oruđima na području Krašića. Partizani su noću na 1. XII. 44. g. iznenadno izvršili snažan napad na 4. sat III. bojne 12. pješ. zdruga u s. Mahično (tvornica »**Titanit**«) izvršivši u isto vrieme miniranje želj. pruge između postaja: Pokupje — Mahično — Zorkovac, kako bi spriečio dolazak pojačanja iz Zorkovca i Karlovca. Poslije više satne borbe premoćnijim partizanima uzpjelo je prodrieti u postave pomenute sati, zauzeti nekoliko utvrđenja i iste razrušiti.[2]

Po prispjelom pojačanju iz Karlovca partizani su potisnuti i primorati na povlačenje ka s. Krašiću.

Djelovi ust. posadne bojne Ozalj vršili su istog dana — nasilno razviđanje na prostoru s. Jugovac i Martinski Vrh. Do sukoba je došlo sa slabijim partizanskim djelovima, koji su protjerani.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 1 ranjen, 24 zarobljena.

Gubitci partizana: 5 mrtvih, 3 ranjena, 2 zarobljena.

2. XII. 1944. 1. sat II./III. ust. zdruga na postavima s. Stative napadnuta je slabijim djelovima partizana, koji su po prielazu sati u protunapadaj bili razpršeni.

1. sat III./12. pješ. zdruga na postavima u s. G. Pokupje bila je napadnuta sa tri strane od premoćnijeg veoma dobro naoružanog neprijatelja. Borba je vođena više sati, ali uslied

---

[1] Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 2/1, k. 59.

[2] Fabriku »Titanit« napala je žumberačka NO brigada. U borbi, koja je trajala 45 minuta, uništena je 4. sat (vidi dok. br. 6).

slabih veza sa ovom posadom nije se moglo na vrieme poslati pojačanje, te su partizani razrušivši teškim oruđima utvrđenja prodrli u postave ove sati i istu raspršili.[3] Tek po prispjelom pojačanju iz Karlovca partizani su napustili selo povukavši se pravcem s. M. Erjavec — Hrastje.

1. sat III./III. ust. zdruga iz s. Rečice izvršila je iznenadni napad na odmetničku grupu koja se zadržavala u s. Blatnici i istu razpršila.

Naši gubitci: 2 mrtva, 2 ranjena, 52 zarobljena.

Gubitci partizana: 24 mrtva, 7 ranjenih.[4]

3. XII. 1944. Razviđanja u okolini postava.
Gubitci partizana: 6 mrtvih.

4. XII. 1944. II. i X. bojna XVII. ust. zdruga iz Ogulina izvršile su podhvat protiv I. brigade 43. partizanske divizije na prostoru Ogulin — Trošmarija, kada se ova brigada vraćala iz Korduna u Gorski Kotar. Iznenadnim prepadom na ovu brigadu ista je podpuno razpršena.

Gubitci partizana: 79 mrtvih, 2 zarobljena.[5]

8. XII. 1944. Bliža razviđanja pojedinih posada.
Naši gubitci: 1 mrtav.
Gubitci partizana: 6 mrtvih, 1 zarobljen.

---

[3] Domobransku posadu u Gornjem Pokupju napala su dva bataljona 3. brigade 43. NO divizije u sadejstvu sa Karlovačkim NOP odredom. Zarobljeno je 48, ranjeno 10, poginuo 1 i izgorjela 4 domobrana. Zaplijenjeno je: 60 pušaka, 2 mitraljeza, 3 puškomitraljeza, 1 minobacač, 4 šmajsera, 40.000 metaka, 6.000 bombi, 40 mina za minobacače, 48 uniformi, 58 ćebadi, 50 opasača sa fišeklijama i drugi materijal. Dijelovi 3. brigade i Karlovački NOP odred nisu imali gubitaka (Arhiv VII, reg. br. 3—1, k. 119/10: depeše štaba 11. korpusa pisane 5. i 8. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[4] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 4. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, jedan bataljon Karlovačke NO brigade sačekao je ustaše i odbacio ka selu Rečici i pritom ubio 10 i ranio više neprijateljskih vojnika. Gubici bataljona bili su 4 ranjena (Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6).

[5] U operacijskom dnevniku Štaba 43. NO divizije o tome piše: »7. XII 44. Dva bat.[aljona] 1. brigade vraćajući se iz Perjasice preko Goljaka bila su iz zasjede napadnuta. Vezu sa njima nemamo. Rezultat nam još nije poznat«. Iznad citiranog teksta dopisano je mastilom: »25 mrtvih, 10 nestalih. 300 uniformi i 6 puškomitraljeza izgubljeno«. Brigada je obezbjeđivala prevoz oružja i materijala sa Korduna u Gorski kotar (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324).

11. XII. 1944. 1. sat II./III. ust. zdruga u nasilnom razviđanju iz s. Stative prema s. Ladešić Draga i Prilišće, naišla je kod s. Prilišće na jači odpor partizana,[6] koji je tokom borbe slomljen.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Gubitci partizana: 7 mrtvih.

14. XII. 1944. I./XVII. ust. zdruga iz Ogulina izvršila je podhvat prema Plaškom i naišla na slabiji odpor.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Gubitci partizana: 3 mrtva.[7]

15. XII. 1944. Razviđanje od strane pojedinih postava u užem prostoru.

Naši gubitci: 3 ranjena.

Gubitci partizana: 10 mrtvih, 4 zarobljena.

20. XII. 1944. Po padu mraka partizani u jačini jedne brigade sa svih strana su napali na posadu na želj. postaji Draganići, koju posadu je sačinjavala 2. sat I./12. pješ. zdruga. Razrušivši utvrđenja partizani su prodrli u postave, zauzevši najprije želj. pos. pa zatim sva ostala utvrđenja. Uslied prekinutih veza nije se moglo tražiti pojačanje.

Naši gubitci: 2 mrtva, 57 zarobljenih.

Gubitci partizana: 4 mrtva, 6 ranjenih.[8]

21. XII. 1944. Prema prikupljenim podacima, partizani su prikupili snage od 2—3 brigade na prostoru vel.[iki] luk r. Kupe.[9] Radi likvidacije i raz-

---

[6] Redakcija nije mogla utvrditi koja se jedinica NOVJ tada nalazila na navedenoj prostoriji.

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 111, objašnjenje br. 118.

[8] Posadu na željezničkoj stanici Draganići napala je Karlovačka NO brigada (vidi dok. br. 39 i 72).

[9] i [10] Redakcija nije mogla utvrditi koje su jedinice bile na navedenoj prostoriji. Trideset četvrta NO divizija, u čijem su sastavu bile Karlovačka, Žumberačka i brigada »Franjo Ogulinac Seljo«, dejstvovala je u drugoj polovini decembra na komunikaciji Zagreb — Karlovac i u rejonu Donja Kupčina, Šišljavić, Blatnica, Rečica, Hasan-Breg. Turopoljsko-posavski NOP odred se nalazio u Posavini, Samoborski NOP odred napadao je neprijateljske manje kolone na putu Zagreb — Karlovac, a Karlovački NOP odred dejstvovao je u širem rejonu Karlovca (vidi dok. br. 72, 76, 78, 97, 103, 110 i 127; Arhiv VII, reg. br. 26/2, k. 434: izvještaj Štaba 4. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6: depeše Štaba 4. korpusa upućene u decembru 1944. Glavnom štabu Hrvatske).

tjerivanja ovih snaga poduzet je podhvat naših snaga iz Duge Rese, Stativa, Ozlja i Mahična. Partizani su dali jači odpor na prostoru Hrastje — Ribnik, ali je isti razpršen.

Naši gubitci: 2 mrtva, 3 ranjena.

Gubitci partizana: 15 mrtvih, 16 ranjenih, 2 zarobljena.[10]

23. XII. 1944. Pojedini postavi vršili su bliže razviđanje.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena, 2 nestala.

Gubitci partizana: 8 mrtvih, 10 ranjenih.

27. XII. 1944. Prema prikupljenim podatcima partizani su prikupili jake snage na području Kupčina, Pisarovina.[11] Ove snage su vršile stalne napadaje na naše posade duž želj. pruge Karlovac — Zagreb, te su ujedno vršile miniranje pruge. Radi uništenja ovih partizanskih snaga podhvat iz pravca Rečice i Zdenčine. Poslie ogorčenih borbi neprijatelj je primoran na povlačenje ka iztoku.

Naši gubitci: 17 mrtvih, 37 ranjenih, 4 nestala.

Gubitci partizana: 250 mrtvih, 150 ranjenih, 3 zarobljena.

30. XII. 1944. Bez naročitih događaja.

31. XII. 1944. Bez naročitih događaja.

II — ZAPOVJEDNIČTVO 2. HRVATSKE DIVIZIJE

2. XII. 1944. U toku noći partizani su minirali prugu na dva mjesta između Leskovca i Remetinca. Upućena obhodnja napala grupu partizana koja je podmetala mine i istu razpršila.[12]

8. XII. 1944. Dielovi III./20. pješ. zdruga upućeni u obhodnju oko Slanog Dola i naišli na slabije partizanske skupine koje su protjerali.

Gubitci partizana: 1 zarobljen.

---

[11] Na području Kupčina — Pisarovina nalazile su se jedinice 34. divizije NOVJ (Udarna brigada »Franjo Ogulinac Seljo« i Karlovačka udarna brigada). U borbama koje su vođene od 27. do 29. decembra brigade su imale 54 poginula i 118 ranjenih (Arhiv VII, reg. br. 2/2, k. 1225: izvještaj Štaba 34. divizije Štabu 4. korpusa NOVJ od 5. januara 1945).

[12] Mine su postavili dijelovi 2. diverzantskog odreda (vidi dok. br. 128).

10. XII. 1944. U toku noći partizani jačine oko tri brigade (Karlovačka — Žumberačka i Seljina) napali su na postave IV./20. pješ. zdruga u s. Babići, koja je vršila osiguranje pruge.[13] Poslie borbe sa jako premoćnim neprijateljem, posada je razpršena, a samo mali dio — uzpio se probiti ka Stupniku.

Naši gubitci: 24 mrtva, 88 zarobljeno, 264 nestala.

Gubitci partizana: 210 mrtvih, 100 ranjenih.

11. XII. 1944. U toku noći partizani su izvršili napad na zasjedu III./20. pješ. zdruga kod s. Stupnika na osiguranju sječe drva.

12. XII. 1944. Upućena obhodnja I./XX. ust. zdruga u nasilnom izviđanju u pravcu Lomničke Šume došla u dodir sa manjom grupom partizana, koji su odstupili.

13. XII. 1944. U toku noći manji prepad partizana na uporište Hrv. Leskovac odbijen bez gubitaka.

14. XII. 1944. Delovi II./XV. ust. zdruga upućen iz D. Bistre u s. Poljanicu za nabavku drva, gdje su napadnuti iz zasjede.

Naši gubitci: 3 mrtva, 3 ranjena.

15. XII. 1944. I./XX. ust. zdruga odbila iznenadni napad partizana na uporište Remetinec i napad na skladište Ljubić.[14] Protunapadajem partizani izbačeni iz uporišta.

Naši gubitci: 1 mrtav, 1 ranjen.

Gubitci partizana: 14 ranjenih.[15]

16. XII. 1944. I./XX. ust. zdruga u nasilnom razviđanju ka s. Graničarima u sukobu sa partizanima.

I./XV. ust. zdruga vršila svojim djelovima nasilno izviđanje u pravcu Vel. Horvatske u sukobu sa partizanima koji su se povukli.

[13] Četvrtu bojnu 20. pješačke pukovnije napala je NOU brigada »Franjo Ogulinac Seljo«. Na obezbjeđenju prema Zdenčini bila je Karlovačka NOU brigada, a prema Samoboru i Zagrebu Žumberačka NOU brigada. Gubici brigade »Franjo Ogulinac Seljo« bili su 9 mrtvih i 16 ranjenih (vidi dok. br. 28, 59 i 146 i Arhiv VII, reg. br. 28—7, k. 426 A: izvještaj Štaba 4. korpusa pisan 24. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske)

[14] Skladište Ljubić nije nađeno na karti 1 : 100 000. Vjerovatno se misli na fabriku sjeverno od s. Remetinec.

[15] Opširnije o tome vidi dok. br. 111.

Naši gubitci: nema.

Gubitci partizana: 5 mrtvih, 6 ranjenih, 2 zarobljena.

20. XII. 1944. Djelovi I./XV. ust. zdruga protjerali preko granice partizane jačine slabijeg bataljona, koji su se pokušali prebaciti iz Slovenije.[16]

Drugi djelovi I./XV. ust. zdruga u nasilnom razviđanju prema Vel. Horvatskoj naišli na partizane jačine oko 150 ljudi, koji su nakon kraće borbe odbijeni.

Naši gubitci: 2 mrtva, 2 zarobljena.

Gubitci partizana: 1 mrtav, 2 zarobljena.

22. XII. 1944. II./XV. ust. zdruga u nasilnom razviđanju napala partizansku skupinu i razpršila ju.

Djelovi I., III./XV. i VI./XX. ust. zdruga poduzele podhvat za zauzimanje Tuheljskih Toplica od partizana, bez jačeg odpora — zauzete.

Naši gubitci: 1 mrtav, 1 nestao.

Gubitci partizana: 15 mrtvih, 4 zarobljena.[17]

24. XII. 1944. Manja grupa partizana napala je obhodnju IV/XX. ust. zdr. u s. Rakitovcu. Nakon kraće borbe partizani su odbijeni.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Gubitci partizana: 3 mrtva, 8 ranjenih.

26. XII. 1944. U toku noći napadnuto je uporište Čučerje (II./XX. ust. zdr.) po jačoj skupini partizana, koji su nakon teške borbe odbijeni.[18]

U toku noći napadnuta je obhodnja I./XV. ust. zdruga kod s. Kanić od strane partizana koji su odbačeni.

Naši gubitci: 2 mrtva, 1 ranjen.

Gubitci partizana: 12 mrtva, 15 ranjenih.

28. XII. 1944. U toku noći napadnuta je posada Sv. Tri Kralja kod Tuheljskih Toplica (III./XV. ust.

---

[16] Riječ je o granici između Slovenije i Hrvatske.

[17] Na području Tuheljskih Toplica nalazili su se tada dijelovi Zagorskog NOP odreda. Redakcija nije mogla utvrditi da li je Odred tada vodio borbu i koliki su bili njegovi gubici.

[18] Ustašku posadu (3. sat. 2. bojne 20. ustaškog zdruga) napao je Zagrebački NOP odred, u sadejstvu sa vodom diverzanata 3. diverzantskog odreda. Napad nije uspio. Ubijeno je 6 i ranjeno 5 ustaša. Zaplijenjen je 1 šmajser (vidi tabelarni pregled izvedenih akcija i operacija Štaba 10. korpusa NOVJ u Arhivu VII, reg. br. 4—6/5, k. 551 A).

zdrug). Nakon kratke borbe posada je razbijena. Upućenim pojačanjima je uzpjelo djelovima III./XV. i VI./XX ust. zdruga povratiti ih, ali su po zapovjedi kasnije napuštene.[19]

Naši gubitci: 2 mrtva, 6 ranjenih, 5 nestalih.

Gubitci partizana: 1 mrtav, 150 ranjenih.

29. XII. 1944. Poduzet je podhvat na Tuheljske Toplice, koje su zauzete bez borbe. Kod s. Sv. Margarete partizani su pružili slab odpor.

Obhodnja IV./XX. ust. zdruga u s. Rakitovcu napadnuta od partizana i nakon borbe iste protjerala.

Naši gubitci: 2 mrtva.

Gubitci partizana: 4 mrtva.

III — ZAPOVJEDNIČTVO 4. HRVATSKE DIVIZIJE

1. XII. 1944. Jače partizanske snage uspjele su poslie kraće borbe ovladati uporištem Zamlača. Posada jačine jedne sati povukla se bez odpora u pravcu Dvora.[20]

Slabije snage posade Žažina naišle su na slabije partizanske djelove, koji su imali namjeru minirati put Sela — Greda, te su se poslie borbe ove partizanske snage povukle.

2. XII. 1944. Izviđački djelovi sa kozačkim jedinicama vršili su razviđanje u pravcu Selišta u cilju sabiranja hrane, bez dodira.

4. XII. 1944. Noću usliedio je napad na uporište Mošćenica sa 2 brigade VII. udarne divizije, ali je

---

[19] Prvi bataljon Zagorskog NOP odreda napao je istovremeno i Tuheljske Toplice. Ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika i zaplijenjeno 3 teška mitraljeza, 1 minobacač sa 30 mina, 10 pušaka, 15.000 metaka i 1 postolje za PA mitraljez. Bataljon nije imao gubitaka (Arhiv VII, reg. br. 4—6/5, k. 551 A: tabelarni pregled Štaba 10. korpusa NOVJ o dejstvima u decembru 1944).

[20] Neprijateljsku satniju u Zamlači (pripadala je 7. lovačkom zdrugu) napali su dijelovi 7. NOU divizije 30. novembra. Ubijeno je 25 i zarobljeno 16 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno je: 2 minobacača, 3 puškomitraljeza, 15 pušaka i drugi materijal. Sopstveni gubici: 1 poginuo i 9 ranjenih (vidi dok. br. 111 i 130).

Iz bojne relacije 7. lovačkog zdruga vidi se da su oficiri posade u Zamlači, zbog slabog otpora i gubitaka koje je pretrpjela satnija, stavljeni pod ratni sud i osuđeni (Arhiv VII, reg. br. 2/1—109, k. 59).

neprijatelj poslie višesatne borbe primoran na povlačenje.[21]

Naši gubitci: 2 mrtva, 7 ranjenih.

Gubitci partizana: 1 mrtav.

Naši gubitci na dan 1. XII.: 1 mrtav, 6 ranjenih, 8 zaroblj.

Gubitci partizana: 3 mrtva, 3 ranjena.

6. XII. 1944. Sve njemačke postrojbe napustile su sva uporišta uzduž pruge Sisak — Zagreb. Uslied ovog su i naše postrojbe napustile postav u Lekeniku. Po odlasku naših postrojbi partizani su ušli u želj. postaju Lekenik i Peščenicu i iste uništili.[22]

8. XII. 1944. 1. izviđačka sat u sastavu jedne kombinovane bojne izvršila je podhvat dolinom potoka Žirovac u pravcu Bešlinca, te protjerala slabije partizanske djelove.

Pošto desna kolona — Kozaci — nije mogla izvršiti dati zadatak, to je zapovjeđeno da se vrati i lieva kolona.

Izvršen je podhvat sa 1 kombinovanom bojnom u pravcu s. Matijevići — s. Zakopa — Vidorija — s. Stojakovići. Partizani su se povukli u pravcu s. Rujevca.

9. XII. 1944. Izvršen je podhvat u pravcu G. Javoranj.

Naši gubitci: 2 mrtva, 6 ranjenih.

11. XII. 1944. Naše postrojbe u zajednici sa Kozacima vršile su podhvat pravcem:Petrinja — Moštanica — Petkovica — Stražbenica.[23]

Naši gubitci: 5 ranjenih.

Gubitci partizana: 25 mrtvih, 1 zarobljen.

12. XII. 1944. Izvršeno je nasilno razviđanje u pravcu Mazić Brda — s. Mazići. Partizani su jačim snagama izvršili juriš uslied čega se je sat povukla.

Naši gubitci: 3 ranjena, 2 nestala.

---

[21] Opširnije o napadu 7. NOU divizije na Mošćenicu vidi dok. br. 7, 49, 111 i 135.

[22] Uporišta na komunikaciji Zagreb — Sisak napustili su u novembru 1944. dijelovi 1. kozačke konjičke divizije (vidi knj. 35, dok. br. 97).

[23] Prema izvještaju Štaba 7. NOU divizije na prostoriji Budičina — Moštanica — Stražbenica — Letovanci borbe su vođene 9. decembra (vidi dok. br. 49).

15. XII. 1944. Djelovi posade Žažina sa kozačkim postrojbama vršili su razviđanje pravcem: Letovanić — Orleković.

Gubitci partizana: 3 zarobljena.

17. XII. 1944. Izvršen je napad na jednu obhodnju oko Rudica.

Jedinice III./VIII. ust. zdruga došle su u sukob sa četnicima koji su trebali biti odpremljeni za njemačku.

Naši gubitci: 4 ranjena, 1 zarobljen.

Gubitci partizana: 1 mrtav, 1 ranjen.

Gubitci četnika: 14 mrtvih, 18 ranjenih.

18. XII. 1944. Vršena su razviđanja bez dodira sa partizanima.

19. XII. 1944. 1. izviđačka sat u zajednici sa 2. izviđačkom sati izvršila je podhvat u pravcu: Bosanski Novi — k.278 — k.360. Ispod k.360 partizani su dali jak odpor djelujući iz teškog pješačkog naoružanja. Uslied magle i jake vatre, pokret je bio onemogućen.

Naši gubitci: 2 mrtva, 1 ranjen.

20. XII. 1944. Manje izviđačke snage VIII. ust. zdruga u razviđanju pravcem: s. Crnobrnje — Crnobrnjsko Brdo sukobili su se sa neprijateljem, koji se je nakon kraće borbe povukao.

Naši gubitci: 1 ranjen.

Gubitci partizana: 3 mrtva.

22. XII. 1944. Usledio je jači napad na uporište Rudarica.

Naši gubitci: 2 ranjena.

23. XII. 1944. U razviđanju pravcem: Dobrljin — Groblje kod s. Vodičevo slabije razviđačke snage VIII. ust. zdruga naišle su na jačeg neprijatelja, te su se uslied nadmoćnosti naši dielovi povukli.

Istog dana naši razviđački djelovi bili su u borbi oko D. i G. Vodičevo, te su izbacili partizane iz utvrđenih postava.

Naši gubitci: 1 mrtav, 2 ranjena.

Gubitci partizana: 17 mrtvih, 5 ranjenih.

24. XII. 1944. 1 sat 7. Lovačkog zdruga u razviđanju pravcem: Bosanski Novi — R.[udnik] gipsa — k.278, naišla na slabijeg neprijatelja i istog odbacila.

Naši gubitci: 1 ranjen.

25. XII. 1944. Od strane partizana napadnuto je uporište Rudarica sa jačim snagama.

Naši gubitci: 4 mrtva, 7 ranjenih.

IV — NEDOSTATCI I GRIEŠKE

Nemanje najpotrebnije odjeće, opreme, naročito kabanica i cipela, veoma loše utiče na moral i borbeni duh jedinica. Po visokom sniegu bar za izvjesne izviđačke — jurišne dielove — valjalo bi dodieliti specijalnu zimsku opremu kao biele plašteve, skije i krplje. Kretanje po visokom sniegu bez krplja veoma je otežano i jako zamara ljudstvo uslied čega mora se davati manje i ograničene zadatke na manje daljine.

Borbenim postrojbama koje vrše poduhvate valjalo bi pojačati hranu. Odrediti veću količinu kruha, a kao dodatak izdavati čaj i slaninu.

Nedovoljne količine strjeljiva i neuredan dotur iste otežava pa nekad i isključuje aktivno djelovanje pojedinih postrojbi. Dešava se da izvjesne postrojbe ostaju bez najpotrebnijeg strjeljiva, a od viših zapovjedničtva dodijeljuju se zadatci čije izvršenje zahtieva vođenje većih i višednevnih podhvata.

Zapovjedničtvu 4. divizije dodieljuju se zadatci koji se uviek povećavaju, tako da se oni ne mogu uzpješno izvršavati uslied nedovoljno snage. Viša zapovjedničtva trebaju ocieniti što se može, a što ne može i zahtievati samo ono što se može izvršiti, a ne ono što je izvršiti izključeno. Primjer: ova divizija ima zadatak osiguranja cestovnog prometa G. Hrastovac — Bosanski Novi, kao i uzpostava prometa Kostajnica — Bosanski Novi i osiguranje željezničke pruge od s. Rudice do s. G. Hrastovac.[24]

[24] Na navedenoj prostoriji nalazio se 7. lovački zdrug i 8. ustaški zdrug (bez 1. bojne koja je bila u Vagancu i 2. bojne koja je 19. decembra pripojena 19. ustaškom zdrugu u Petrinji). Ostale jedinice 4. ustaško-domobranske divizije (14. pješački i 19. ustaški zdrug) bile su raspoređene na prostoriji Sisak — Petrinja (vidi bojnu relaciju 1. zbornog područja za decembar 1944. u Arhivu VII, reg. br. 2/1—63 i 2/1—109, k. 59).

S obzirom na raspoložive snage u prostoru Bosanskog Novog — Kostajnica i jačina partizana na toj prostoriji (oko 6 brigada)[25] oba zadatka ne mogu se u potpunosti izvršiti, jer se nema dovoljno snaga za osiguranje želj. pruge sa istočne strane. Svi dosadašnji pokušaji da se naloženi zadatci izvrše nisu uspjeli i neće u buduće tako dugo dok se ne dobiju odgovarajuće snage (bar 1 potpuno opremljena i naoružana bojna i povremeno oklopni vlak) i potrebno strjeljivo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po ovlašćenju zapovjednika
Pročelnik glst. odjela
Bojnik (Poljak)
Poljak

BR. 169

IZVJEŠTAJ GLAVNOG STOŽERA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA NDH OD 31. DECEMBRA 1944. O BORBAMA U SREMU, PODRAVINI, ŽUMBERKU, LICI I BOSNI I HERCEGOVINI[1]

IZVJEŠĆE br. 366
Ia
od 31. XII. 1944.

Iztočna fronta:

Na Drini bez osobitih događaja.

Nastavlja se čišćenje područja južno od Bjeljine, od zaostalih manjih part. skupina.

Na Sriemskom odsjeku nastavlja se nepr. napadačka djelatnost osobito iztočno Orolika gdje su odbijeni napadaji Bu-

[25] U rejonu Sunja — Kostajnica — Dvor — Bosanski Novi povremeno su dejstvovale 7. NOU divizija (ona je do polovine novembra 1944. imala četiri brigade) i dvije brigade Unske operativne grupe 4. korpusa NOVJ. U drugoj polovini decembra na komunikaciji Kostajnica — Sunja nalazili su se samo 2. brigada 7. NOU divizije i Banijski NOP odred, a na području Bosanska Dubica — Bosanska Kostajnica — Bosanski Novi — Prijedor 20 (krajiška) brigada 39. NOU divizije (vidi dok. br. 7, 49 i 91; Arhiv VII, reg. br. 26/2, k. 434: izvještaj Štaba 4. korpusa pisan 5. januara 1945. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

[1] Dokumenat (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 31/1, k. 45.

gara u jakosti bojne.[2] Kod Otoka odbijeni su u toku 28 i 29. XII svi nepr. napadaji i uništena 3 nepr. utvrđena položaja.[3] Tom prilikom nepr. je imao 42 poginula i 4 zarobljena, zaplijenjeno 11 stroj. pušaka i više pušaka.

Opažena su nepr. pojačanja na crti južno Bosuta.

Na Dunavu i Dravi, osim nepr. vatre za uznemiravanje na Valpovo i D. Miholjac, bez promjena.

Podravina:

U zaleđu dravskog odsjeka uspješno se nastavlja podhvat u Podravini i čišćenje područja Pitomača — Ferdinandovac od pojedinih razbijenih sovjetskih skupina. Pri tome zaplijenjen je još 1 top obrasca 12,2 cm.[4]

Ustanovljene su nepr. snage u području Bušetine (7 km s.sz. Virovitice) i jake part. snage u području Vel. Črešnjevica — Sedlarica — Turnašica — Vukosavljevica, 7 km j.z. do 8 km j. Pitomače.[5]

Hrv. Zagorje:

U Hrv. Zagorju jake part. snage raztjerale su ustašku posadu Tuheljskih Toplica, 11 km s.z. Zaboka, te se samo 25 vojničara probilo u Klanjec. Pojedinosti još nisu poznate (izvješće njem. redarstva).[6]

Karlovac:

Završen je podhvat u području s.i. Karlovca. Podhvatne skupine iz Karlovca i Zdenčine slomile su jak nepr. odpor i protjerale part.[7] kod D. Kupčine, 18 km i.s.i. Karlovca, i ušle u selo.

Dosadašnji nepr. gubitci iznose 61 poginuli part.[8] a vlastiti 9 poginulih, 22 ranjenih. Zaključno izvješće još nije primljeno.

---

[2] Vidi dok. br. 156, objašnjenje br. 3.

[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 158, objašnjenje br. 3.

[4] Vidi dok. br. 163, objašnjenje br. 8.

[5] U rejonu sela Bušetina vjerovatno su se nalazili dijelovi 233. divizije Crvene armije. Poslije napuštanja Pitomače, oni su se povukli na liniju r. Drava — s. Lozan — s. Špišić-Bukovica. Na području s. Velika Črešnjevica, s. Sedlarica, s. Turnašica, s. Vukosavljevica nalazila se 32. NO divizija i 1 (Zagorska) brigada Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 126; Arhiv VII, reg. br. 40/3, k. 557: izvještaj Štaba 10. korpusa pisan 5. januara 1945 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske i Štabu 3. armije NOVJ i depešu Štaba 10. korpusa pisanu 27. decembra 1944. Glavnom štabu Hrvatske).

[6] Ustašku posadu u Tuheljskim Toplicama razbio je 1. bataljon Zagorskog NOP odreda 28. decembra 1944 (opširnije o tome vidi dok. br. 168).

[7] Partizane

[8] O gubicima jedinica 34. NO divizije u borbama 27. i 28. decembra 1944. vidi dok. br. 103 i 127.

Noću 28/29. XII part. su napali i zapalili želj. postaju i skladište Draganići, 10 km s.i. Karlovca, te minama razorili želj. prugu. Slaba posada, 12 momaka, morala se povući.[9]

Ogulin:

Noću 28/29. XII odbijen je napadaj part. u jakosti bojne na Ogulin, nađena su 3 poginula part., zapljenjen je 1 laki bacač, 3 puške i 3 sanduka streljiva.[10]

Banja Luka:

U već javljenim okršajima kod Han Kola u području Banje Luke 29. XII palo je 9, ranjeno 19 part. i zapljenjeno oružje.

Lika — Jadranska fronta:

Part. vrše jak pritisak na odsjek Doljane — D. Lapac. Našim protunapadajima nije uspjelo protjerati premoćnog nepr. s visova j.i. Dobrog Sela.[11]

Opaženo je približavanje part. snaga D. Lapcu iz smjera zapada.[12]

Na Neretvanskom odsjeku obostrana izviđačka djelatnost u području zapadno i jugozapadno Like. U području Nevesinja odbijeni su nepr. napadaji na naše visinske postave 2,5—8 km j.z. Nevesinje. Izvršeno nekoliko protunapadaja, Nepr. gubitci nisu ustanovljeni. Vlastiti gubitci: 1 poginuo, 9 ranjenih.

U pozadini neretvanskog odsjeka razoren je 1 most dug 20 m. na cesti Rama — Prozor, 3,5 km j.j.i. Prozora. Neprijatelj ometa vatrom cestu na tom djelu.

Želj. pruga Sarajevo — Mesići je u prometu. U toku je čišćenje područja oko Kiseljaka.

Višegrad:

Pojačan je nepr. pritisak na cesti Uvac — Dobrun (24 i 8 km j.i. Višegrada).

---

[9] Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 30. decembra 1944, domobransku satniju na željezničkoj stanici Draganići napao je jedan bataljon Žumberačke NO brigade 27/28. decembra. Bataljon je zaplijenio 5.000 metaka i drugu spremu (Arhiv VII, reg. br. 2—1, k. 119/6).

[10] Ogulin tada nije napadan. Prvi i 3. bataljon 1. brigade 43. NO divizije izveli su 29. decembra 1944. demonstrativni napad na s. Sveti Petar, 2 km sjeveroistočno od Ogulina (Arhiv VII, reg. br. 26/3, k. 1324: operacijski dnevnik 43. NO divizije).

[11] Na odsjeku s. Doljane — s. Gornji Lapac vršila je pritisak 20. NO divizija (Arhiv VII, reg. br. 46/3, k. 526: izvještaj Štaba 20. divizije pisan 8. januara 1945. Štabu 8. korpusa NOVJ).

[12] Vidi dok. br. 165, objašnjenje br. 10.

Djelat. nepr. zrakopl.:

19. XII nepr. zrakopl. bacili su oko 40 bombi na Busovaču, 27 osoba je poginulo, 39 ranjeno i 78 kuća porušeno ili oštećeno.

29. XII napali su nepr. lovci i strojničkom vatrom želj. postaju Lisičići i oklopni vlak kod te postaje, poginuo je 1 častnik, ranjena 3 domobrana i 2 željezničara.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti i izviđanja kod Bjelovara, Broda na Sutli i Ogulina palo je 12, ranjeno 7, zarobljeno 1 i prebjegao 1 part. Uhićena su 2 vojna neposlušnika. Zapljenjeno 5 pušaka i 2 samokresa.

Osobitosti:

Noću 28/29. XII jedna part. skupina zapalila je školu u S. Granešina kraj Zagreba.

Prema izvješću oružnika noću 29/30. XII pljačkala je selo Kurilovec jedna part. skupina i odvela 2 muškarca.

Prema izvješću zapovjedništva Kvarner u područje Sušaka stiže 10.000 četnika koji se povlače iz Dalmacije.[13]

Konzulat N.D.H. na Rijeci u svojoj brzojavci traži da se obustave putovanja vojničkih osoba i teklića[14] u područje Sušak — Rijeka.

---

[13] Brojno stanje četnika koji su pripadali Dinarskoj četničkoj oblasti bilo je oko 4.500. Opširnije o njihovom povlačenju iz Dalmacije vidi dok. br. 27, 80, 82, 83 i 111.

[14] Kurira

REGISTAR

A

Aćimovići (kod Knina) — 239
Adaševci (kod Šida) — 653
Adolfovac (kod Donjeg Miholjca) — 340, 627
Adžamovci (kod Nove Gradiške) — 612

Aerobaze NOVJ:

— 1-va 4. korpusa — 7
— 1-va 11. korpusa — 572, 578, 582
— 2-ga 4. korpusa — 7
— 3-ća 4. korpusa — 7
— 4-ta 4. korpusa — 7

Albanija — 387, 450
Alfirović Dušan — 601
Alipašin Most (kod Sarajeva) — 722
Almaš (kod Vukovara) — 525
Amerika — vidi Sjedinjene Američke Države
Andrijevci (kod Slav. Broda) — 62, 63, 69, 630, 640, 647, 692, 718
Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije (AVNOJ) — 9, 225, 226, 231, 283, 440, 470, 570
Antolović Josip — 61, 127, 175, 328, 604
Antunovac (kod Pakraca) — 281
Apatin — 621
Aračić Nikola — 369, 598
Arapovdol (kod Drežnik-Grada) — 382, 489

Armije:

NOVJ:

— 3-ća — 314, 337, 342, 398, 400, 499, 544, 559, 560, 562, 576—578, 587, 589, 602, 603, 663, 679, 712, 721, 731, 739, 758

bugarske:

— 1-va — 701, 720

Artenari Atilio — 195
Ašpergeri (kod Zdenčine) — 170, 171
Austrija — 307

B

Babić Petar, — 81, 123
Babići (kod Knina) — 100
Babići (kod Zdenčine) — 168, 169, 171, 307, 447, 540, 663, 667, 751
Babin Kraj (kod Lapca) — 359, 434
Babin Potok (Donji i Gornji, kod Vrhovina) — 298, 349, 478, 487, 508, 510, 511, 517—519, 544, 548, 549, 557, 559—561, 696, 726
Babina strana (predio, kod Srba) — 434
Babino brdo (k. 131, kod Pitomače) — 603
Babje gore (pl.) — 62, 64, 280
Baboča (u Mađarskoj) — 257
Baboške — vidi Baboča (u Mađarskoj)
Bačinci (kod Sremske Mitrovice) — 653
Bačka — 712
Bačka Palanka — 621
Bačka Topola — 314
Bačun Ivan — 330, 401
Baćurin Ivan — 524
Bakić Ilija — 391
Bakrač Đuro — 44
Bakrač (trig. 808, kod Lapca) — 358
Balač (kod Ervenika) — 105, 107
Balan Stjepan — 305

Balaš Boris — 134, 173, 210, 346, 373, 449, 476
Balen Šime — 546
Balkan — 536
Baljevac (kod Bihaća) — 389, 487, 488, 510, 542, 549, 722
Banat — 712
Banija — 41, 44, 424, 429, 430, 537, 545, 547, 548, 704
Bankovci (kod Đurđenovca) — 334
Banova Jaruga — 124—126, 137, 151, 188, 211, 212, 248—250, 276, 281, 534, 543, 609, 611, 612, 624—626, 686, 687, 692, 693
Banovo (kod Vrbovca) — 734
Banja Luka — 535, 536, 547, 623, 641—643, 655, 657—659, 664, 666, 671, 674, 681, 690, 696, 700, 703, 710, 721, 730, 759
Banja Stijena (kod Rogatice) — 657
Banje Selo (kod Dugog Sela) — 734, 736
Barac Dragutin — 60
Baranja — 525, 534, 701, 712
Barč (u Mađarskoj) — 35, 225, 533, 536, 537, 707, 710, 715, 727, 730
Barkovići (kod Karlovca) — 447
Barlete (kod Gospića) — 304
Barna (potok) — 256, 258
Baron Miroslav — 195
Bartovčak Andrija — 330
Bašić Rudi — 223
Bačke Oštarije (kod Karlobaga) — 297

Bataljoni

NOVJ:
— 3. diverzantski — vidi 3. diverzantski odred
— Auto-bataljon 6. korpusa — 564, 566
— Auto-bataljon 26. divizije — 595
— Dopunski bataljon 12. divizije — 12
— Inžinjerijski 4. korpusa — 7, 489
— Inžinjerijski 7. divizije — 425, 428
— Inžinjerijski 8. divizije — 392
— Inžinjerijski 32. divizije — 402
— Pontonirski — vidi Inžinjerijski 4. korpusa
— »Šandor Petefi« — 66, 552, 651
— Tehnički 26. divizije — 595
— Tenkovski 4. korpusa — 7, 488
— Vozarski 26. divizije — 595, 600
njemački:
— 581. mornarički streljački — 161, 310
— 583. mornarički streljački — 161, 310
— Dopunski 264. legionarske divizije — 161
— Pionirski 1. kozačke konjičke divizije — 325, 421
— Pionirski 264. legionarske divizije — 161
Batina (kod Kutine) — 126, 127, 174, 182, 188, 212, 276, 277, 692
Batinsko (kod Đurđevca) — 256, 258, 324
Batrina (kod Slav. Požege) — 62, 63, 67, 68, 534, 536, 628
Bauer Franjo — 345
Bećajac Savo — 219
Bednja (r.) — 248, 702
Beg Danijel — 608
Begluk (predio, kod Gospića) — 266
Begovac (kod Plaškog) — 384
Begović Stevo 426
Belajac (predio, kod Karlovca) — 134
Belanović Joso — 650, 652
Belavar (u Mađarskoj) — 184, 185, 270, 321, 322, 543
Belgija — 388
Beli Manastir — 537
Belinić Marko — 9
Belišće (kod Valpova) — 662, 665, 670
Bencekovići (kod Zdenčine) — 169
Bencetići (kod Karlovca) — 209
Benčić Roko — 222
Bender (kod Knina) — 88, 98, 191, 192
Benkovac — 594
Beograd — 34, 35, 137, 139, 175, 226, 231, 414, 528, 531, 532, 534, 555, 556, 562, 609, 611, 612, 615—618
Berak (kod Vinkovaca) — 387, 655, 678
Berečki (kod Jastrebarskog) — 711
Berkasovo (kod Šida) — 653
Berlin — 229
Berzence (u Mađarskoj) — 185, 405
Bestrma (kod Siska) — 263
Bešlinac (kod Petrinje) — 754
Bezbradica Mirko — 222
Bigina Poljana (kod Plitvičkih Jezera) — 252

Bihać — 40, 72, 161, 221, 251, 297, 299, 311, 341, 358, 377, 384, 388—390, 410, 425, 450, 462, 465, 477, 478, 482, 483, 487, 488, 491, 530, 531, 534, 536, 538, 541—545, 547, 552, 557, 562, 563, 614—618, 640, 653, 654, 656, 658, 674, 679, 680, 684—686, 689, 699, 715, 722, 723
Bijedić Šukrija — 466, 486
Bijelić Lazar — 37
Bijelo Brdo (kod Osijeka) — 556
Bijelo Polje (kod Mostara) — 669, 671
Bijeljina — 625—627, 639, 691, 694, 697, 700, 704, 713, 725, 757
Bila Mirko — 426
Bilaj (kod Gospića) — 265—267, 297, 302—304, 503, 507, 512, 540, 695, 698
Bilaj-Ribnik (ž. st., kod Gospića) — 303
Bilajsko Novo Selo (kod Gospića) — 266, 304
Bileća — 698
Bili Brig (kod Slavonske Požege) — 611, 612
Bilo-gora — 138, 284, 559, 602, 660, 691, 711, 712, 716, 723, 725, 729, 744
Bilobrk Mate — 320, 362, 443
Bilje (kod Osijeka) — 622
Biljevina (kod Drežnik-Grada) — 378
Birovača (k. 676, kod Lapca) — 511
Biskupija (kod Knina) — 162, 527
Bistra (Donja i Gornja, kod Zagreba) — 751
Bistrica (kod Valpova) — 670
Bišina (kod Nevesinja) — 695
Biškup M. Petar — 176, 329, 604
Bizovac (kod Osijeka) — 217, 219, 417, 419, 556
Bižić Drago — 422
Bjedovi (kod Knina) — 84, 93, 105, 107—110, 119
Bjedovske (kod Knina) — 87
Bjedovski Stanovi (kod Knina) — 92, 102, 104, 109, 117, 118, 121
Bjelajac Tešo — 612
Bjelkovac (kod Moslavine) — 314, 340
Bjelo Polje (kod Titove Korenice) — 297, 349, 433, 478, 548, 549, 557, 695, 698, 705, 714
Bjelo polje (predio, kod Titove Korenice) — 297
Bjelovac (Donji i Gornji kod Kostajniče) — 263
Bjelovar — 30, 31, 55, 56, 59, 60, 138, 248, 258, 344, 530, 531, 533—535, 559, 576, 587, 626, 628, 630, 631, 633—642, 683, 703, 709, 711, 712, 714, 716, 717, 724, 730, 731, 733, 738, 739, 741, 760
Bjelovarska rijeka (potok) — 136
Blagaj — 675
Blaha Đuro — 215, 540
Blanuša Vuk — 359
Blanuše (kod Gračaca) — 176, 178, 181, 197, 220, 221, 409—411
Blata (kod Vrhovina) — 389
Blatna (kod Bosanske Krupe) — 616
Blatnica (kod Karlovca) — 132, 133, 172, 210, 345, 447, 748, 749
Blatnica (r.) — 474
Blatno jezero (u Mađarskoj) — 387, 400
Blinja (kod Siska) — 261
Blinjski Kut (kod Siska) — 24, 263, 264, 552, 618, 666
Boban Marko — 359
Boban Rafajlo — 283
Bobetko Janko — 187, 271, 325, 406
Bodegraji (kod Okučana) — 612
Bogaz (predio, kod Pitomače) — 603, 604
Bogdanović Ilija — 342
Bogićević Milan — 426
Bogunica (k. 706, kod Lovinca) — 26, 28, 503, 507—509, 512
Bogunovići (kod Otrića) — 71, 73
Bojanić (kod Knina) — 82, 88, 92
Bojanić Ivan — 401
Bojanići (kod Knina) — 240
Bojko Aleksandar — 421
Bojović Petko — 181
Bolč (Mali, Srednji i Veliki, kod Bjelovara) — 344, 737
Borje (predio, kod Gračaca) — 93, 97
Borković Ivan — 608
Borkuša (trig. 551, kod Drniša) — 451
Borojevići (kod Kostajnice) — 24
Borongaj (D. i G., kod Zagreba) — 535
Borovac (kod Okučana) — 609, 612
Borovčići (kod Nevesinja) — 679
Borovi vrh (trig. 712, kod Ličkih Jesenica) — 385
Borovići (kod Knina) — 110
Borovo (kod Vukovara) — 525, 630
Bosanska Dubica — 757

Bosanska Gradiška — 666, 675
Bosanska Kostajnica — 757
Bosanska krajina — 658
Bosanska Krupa — 311, 462, 465, 672, 674
Bosanski Brod — 632, 635—637, 645, 703
Bosanski Kovačevac (kod Karlovca) — 618
Bosanski Novi — 40, 429, 534, 535, 542, 543, 614—618, 624, 625, 630, 640, 657—659, 686, 692, 702, 705, 715, 718, 723, 730, 755—757
Bosanski Petrovac — 555, 656, 699
Bosansko Grahovo — 192, 528, 656
Bosna — 34, 388, 396, 439, 450, 536, 556, 621, 622, 661, 688, 691, 694, 697, 704, 707, 713, 718, 720, 722, 725, 728, 757
Bosna (r.) — 692
Bosnić Husein — 448
Bosut (kod Sremske Mitrovice) — 653
Bosut (r.) — 525, 688, 700, 707, 720, 725, 758
Botinac (kod Bjelovara) — 739
Božanić Božo — 305, 505
Božilovac (predio, kod Đurđenovca) 334
Božjakovina (kod Zagreba) — 137, 250, 535, 734—736, 738
Božović Božo — 167, 529
Brač (o.) — 558, 593, 596
Bračevci (kod Našica) — 15, 17, 293
Bradaši (kod Knina) — 164, 242
Bradina (kod Konjica) — 638, 682
Branjevo (kod Zvornika) — 691, 694, 704
Branjska (M. i V., kod Koprivnice) — 543
Bratina (kod Pisarovine) — 331, 332, 474, 605—607, 680, 689, 692, 729
Bratinačka polja (predio, kod Zdenčine) — 605
Bratiškovci (kod Skradina) — 84
Brckovljani (kod Zagreba) — 137, 138, 731—735, 737, 738, 740—744
Brčevec (kod Čazme) — 733, 741
Brčko — 536, 627, 646, 655, 662, 669, 671, 681, 686, 694, 704, 707, 713, 720
Brdo (trig. 379, kod Pleternice) — 648
Brdovec (kod Samobora) — 664
Brđani (kod Sunje) — 24, 552
Brečević Stjepan — 180
Bregi (kod Koprivnice) — 322
Breka Mane — 223, 412
Brekovica (kod Bihaća) — 487, 488
Brestača (kod Novske) — 612, 613
Brestovac (kod Slavonske Požege) — 281
Brestovsko (kod Busovače) — 699
Brezik (kod Đurđevca) — 329, 330
Brezik (kod Metka) — 27
Brezine (šuma, kod Koprivnice) — 739
Breznica (potok) — 153
Breznica — vidi Našička Breznica
Breznica Đakovačka (kod Đakova) — 207, 496—498
Breznički potok — 69
Breznički Stjepan — 330
Brezovac (kod Lapca) — 359, 361
Brezovački lisac (k. 1111, kod Lapca) — 359
Brezovec (Mali i Veliki, kod Vrbovca) — 735, 737, 741
Brezovo (predio, kod Siska) — 263
Brezovo Polje (Novo i Staro, kod Bijeljine) — 694, 704
Brežice (kod Samobora) — 535
Brhanić Ivan — 608

Brigade

NOVJ:

— 1-va 7. divizije — 23, 25, 251, 252, 260—264, 381, 424—427, 429—432, 462, 483, 488, 584, 666
— 1-va 8. divizije — 42, 44—47, 50, 252, 255, 297, 298, 377—379, 382, 389—391, 393, 462, 487, 492, 563
— 1 (Čehoslovačka) »Jan Žiška« 12. divizije — 12, 15, 51, 128, 153, 204—208, 233, 272, 290—293, 295, 496
— 1-va 13. divizije — 266, 302, 304, 349, 360, 501, 504—510, 512—519, 526, 548, 552 654, 686, 696, 722, 726
— 1-va 16. divizije — 313, 314, 340 396, 586, 590, 591, 670, 698, 701 707
— 1 (moslavačka) — 33. divizije — 30, 55, 56, 58, 59, 61, 125—127, 173—175, 188, 211—213, 215, 221, 222, 327, 343, 344, 540, 673, 683, 709, 717, 724, 726, 737
— 1-va 35. divizije — 177, 178, 181, 197, 198, 349, 409—411, 477—479, 526, 629, 662, 699

— 1-va 43. divizije — 657, 692, 748, 759
— 1. muslimanska Unske operativne grupe — 41, 253, 465, 466, 484, 485, 488, 546, 757
— 1. proleterska (dalmatinska) 26. divizije — 161—163, 166, 228, 451—453, 596, 598, 600
— 1. tenkovska 26. divizije — vidi 1. tenkovska NOVJ
— 1. tenkovska NOVJ — 81, 118, 161, 167, 242, 350, 450—452, 456, 529, 569, 572, 574
— 1 (Zagorska) Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa — 30, 31, 55—61, 135, 140, 142, 143, 247, 256, 258, 336, 337, 400, 530, 543, 549, 558, 559, 560, 576—578, 603, 628, 631, 633, 637, 639, 645, 668, 677, 683, 689, 733, 740, 743, 758
— 2-ga 1. divizije Narodne odbrane — 63, 64, 205, 233, 234, 282, 646, 651
— 2-ga 7. divizije — 23—25, 45, 260—263, 425—427, 429, 430, 432, 545, 552, 554, 557, 559, 584, 617, 666, 753, 757
— 2-ga 8. divizije — 44, 46, 47, 252, 255, 382, 384, 389—393, 395, 491—493, 545, 551
— 2-ga 13. divizije — 147—149, 177, 179, 181, 266, 267, 297, 302—306, 412, 501, 504—519, 552, 553, 656, 670
— 2-ga 16. divizije — 313, 340, 397, 586, 587, 590—592, 670, 698, 707
— 2 (moslavačka) 33. divizije — 55—58, 60, 61, 126, 127, 135, 136, 139, 174, 175, 188, 212, 221, 222, 277, 327, 328, 576, 603, 604, 633, 660, 682, 683, 717, 724
— 2-ga 35. divizije — 176, 199, 349, 409—412, 477—479, 526, 629, 695
— 2-ga 43. divizije — 557
— 2. muslimanska Unske operativne grupe — 41, 42, 45, 253, 389, 466, 484, 485, 488, 546, 722, 757
— 3-ća 1. divizije Narodne odbrane — 569
— 3-ća 7. divizije — 24, 25, 43, 251, 252, 260—263, 381, 424, 426, 428, 430—432, 462, 483, 488, 584
— 3-ća 8. divizije — 44, 252, 377—379, 382, 383, 388—392, 488, 492
— 3. dalmatinska (1-va 9. divizije) — 72, 73, 190—195, 241, 242, 300, 351, 352
— 3-ća 13. divizije — 26, 27, 266, 267, 297, 302—306, 501—504, 506—515, 517, 518, 552, 637, 670
— 3. prekomorska 26. divizije — 160—163, 166, 452, 593, 596, 598, 601
— 3. »Nikola Demonja« — 33. divizije — 31, 32, 55, 56, 59—61, 126, 127, 139, 174, 175, 182, 183, 188, 211—213, 215, 216, 233, 276, 326—328, 420—422, 576, 577, 603, 604, 634, 673, 683, 714, 717, 724
— 3-ća 35. divizije — 26, 27, 148, 150, 177—181, 220—223, 298, 349, 409, 410, 412, 477—479, 502, 503, 505, 563, 637, 656
— 3. vojvođanska (1-va 36. divizije) — 639, 644
— 3-ća 43. divizije — 530, 748
— 4-ta 7. divizije — 24, 25, 43, 260, 461, 426, 427
— 4. dalmatinska (splitska, 2-ga 9. divizije) — 7, 72—74, 190—195, 300, 351, 352
— 4-ta 12. divizije — 12, 14, 62—64, 69, 70, 153, 155, 203, 233, 496, 540, 628, 636, 646, 647, 651, 701, 709
— 4. vojvođanska (3-ća 16. divizije) — 314, 340, 591
— 5. dalmatinska (1-va 19. divizije) — 82—84, 86—90, 92—94, 96, 98—104, 106—114, 116, 118, 120, 122
— 5. vojvođanska (2-ga 36. divizije) — 653, 662
— 6. dalmatinska (2-ga 19. divizije) — 72—74, 83, 85—91, 93—96, 99—103, 105, 107—115, 117, 119, 121, 122, 194, 411, 658
— 7. vojvođanska (1-va 51. divizije) — 662, 670
— 8. dalmatinska (1-va 20. divizije) — 162, 192, 236—242, 434, 435, 440—443
— 9. dalmatinska (2-ga 20. divizije) — 97, 192, 236—242, 357—361, 434, 440, 442, 443, 691
— 10. dalmatinska (3-ća 20. divizije) — 192, 236—242, 357—361, 433, 434, 440, 442, 698, 708
— 10. (hercegovačka) — 29. divizije — 367

— 11. dalmatinska (2-ga 26. divizije) — 160—164, 238, 239, 452, 593, 598, 600, 601
— 12. dalmatinska (3-ća 26. divizije) — 161, 163, 166, 167, 593, 596, 598, 600, 601
— 12. proleterska (slavonska) 12. divizije — 12, 14—16, 152—156, 204, 206—208, 272, 273, 290—293, 460, 461, 496, 498, 588, 611, 651, 708, 719
— 13. južnodalmatinska (3-ća 9. divizije) — 190, 300, 351, 352, 367, 704
— 13. vojvođanska — 313, 314
— 14. dalmatinska (3-ća 19. divizije) — 84, 85, 87, 88, 90—93, 95, 97, 99, 101—103, 105, 107—113, 115, 117, 120, 122, 123
— 15. »Šandor Petefi« (4. vojvođanska 16. divizije) — 511, 592, 664
— 18-ta (2-ga 40. divizije) — 62—64, 67—70, 153—156, 224, 334, 341, 397, 560, 577, 588, 590, 647, 650, 651, 710, 719
— 20. krajiška 39. divizije — 757
— 31-va 21. divizije — 655
— Artiljerijska 8. korpusa — 472, 569
— Artiljerijska 16. divizije — 342, 398, 591
— »Braća Radić« (1-va 32. divizije) — 141, 184—187, 256, 258, 259, 271, 320—324, 329, 330, 374, 375, 401, 402, 405, 634, 660, 663, 682, 683
— Brodska — 650, 651
— »Franjo Ogulinac Seljo« (1-va 34. divizije) — 168—171, 307—309, 331, 332, 363, 365, 444, 447, 520, 523, 559, 605, 615, 749, 750, 751
— Karlovačka (2-ga 34. divizije) — 132, 168—172, 208, 209, 307, 332, 345, 363, 370, 391, 444, 447 473, 553, 559, 561, 605, 607, 618 709, 748, 749, 750, 751
— »Matija Gubec« (2-ga 32. divizije) — 141, 185—187, 255, 258, 321—323, 329, 330, 339, 374, 376, 400—402, 405, 407, 408, 540, 634
— Omladinska »Joža Vlahović« (1-va 40. divizije) — 62—66, 153, 154, 156, 233, 334, 588, 636, 648, 651
— Osječka (2-ga 12. divizije) — 12, 15, 16, 52, 54, 152, 155, 156, 204—208, 233, 272, 290—293, 295, 296, 413, 460, 461, 496, 498—500, 556, 651
— »Pavlek Mihovil Miškina« (3-ća 32. divizije) — 141, 142, 184—187, 256, 258, 268—271, 320—324, 373, 374, 402, 405, 530, 531, 559, 560, 628, 634, 640, 660, 663, 671, 680, 682, 743, 744
— Virovitička (3-ća 40. divizije) — 62—65, 67, 68, 70, 155, 217, 218, 233, 416, 419, 588, 650, 651, 670, 675
— Žumberačka (3-ća 34. divizije) — 18, 21, 41, 133, 168—172, 307, 308, 331—333, 444, 447, 527, 606, 747, 749, 751, 759

četničke:

— 1-va 1. ličkog korpusa — 477
— 2-ga 1. ličkog korpusa — 477
— 3-ća 1. ličkog korpusa — 477
— 4-ta 1. ličkog korpusa — 477

njemačke:

— 2-ga 1. kozačke konjičke divizije — 561
— 92. motorizovana — 525

ustaško-domobranske (zdrugovi):

— 1. gorski — 63, 280, 562, 647, 648, 650
— 1. posadni — 668
— 1. ustaški — 690
— 2. lovački — 477, 530
— 2. posadni — 530
— 3. posadni — 161, 297
— 3. ustaški stajaći djelatni — 447, 530
— 4. gorski — 55, 63, 280, 647—650
— 4. posadni — 41
— 4. ustaški stajaći djelatni — 297, 501, 666, 686
— 5. ustaški stajaći djelatni — 184, 283, 320, 530, 531, 561, 587, 628, 633, 640, 660, 683, 743
— 6. ustaški stajaći djelatni — 161, 530, 659
— 7. lovački — 630, 753, 756
— 7. ustaški stajaći djelatni — 161, 251, 389, 486, 487, 530, 715
— 8. ustaški stajaći djelatni — 23, 251, 389, 526, 654, 688, 692, 755, 756
— 9. ustaški stajaći djelatni — 367, 643

— 12. pješački — 18, 208, 530, 747, 749
— 13. ustaški stajaći djelatni — 525, 530
— 14. pješački — 22, 23, 260—262, 756
— 14. ustaški stajaći djelatni — 648, 649
— 15. ustaški stajaći djelatni — 751—753
— 17. ustaški stajaći djelatni — 748
— 19. ustaški stajaći djelatni — 22, 261, 756
— 20. ustaški stajaći djelatni — 168, 307, 549, 750—753
— Brzi — 325, 420, 562
— Poglavnikov tjelesni — 344, 561, 587, 602, 625, 633, 660, 661, 667, 668, 676, 677, 682, 711, 716, 717, 723, 724, 731, 740—743
— Pučko-ustaški — 525
Brinjani (kod Kutine) — 216
Brinje — 548, 557, 664, 710, 729
Brlog (kod Otočca) — 546
Brno (u Čehoslovačkoj) — 339
Brod (kod Rogateca) — 760
Brod — vidi Slavonski Brod
Brodski Drenovac (kod Pleternice) — 69, 636
Brotnja (kod Srba) — 357—359, 434, 467, 708, 713, 729
Brunkovac (predio, kod Kutine) — 126
Bruvno (kod Gračaca) — 176—178, 220, 299, 361, 409—411, 506, 526, 528, 529, 537, 629
Brzaja (kod Pitomače) — 603, 604, 717
Bubanj (kod Pitomače) — 604
Bučje (kod Pleternice) — 647
Budak (kod Gospića) — 266, 304, 695
Budančevica (kod Đurđevca) — 705
Budičina (D. i G., kod Petrinje) — 23, 261—263, 666, 754
Budimci (kod Našica) — 14, 651
Budimir (kod Otrića) — 72, 655, 670
Budinšćina (kod Zlatara) — 247, 676, 682
Budrovac (kod Đurđevca) — 338, 374, 399
Budrovci (kod Karlovca) — 209
Bugar (kod Drežnik-Grada) — 252, 311
Buhovo (kod Širokog Brijega) — 367
Bukevje Brdo (kod Kutine) — 213
Bukevlje — vidi Vir Bukevlje
Bukova kosa (k. 696, kod Lovinca) — 147—149
Bukovac (predio, kod Titove Korenice) — 512
Bukovac šuma (kod Čazme) — 343
Bukovci (kod Zenice) — 623
Bukovica (kod Ervenika) — 100
Bukovica (predio, kod Draganića) — 345, 346
Buković Vjekoslav — 608
Bukva (kod Zenice) — 657
Bulajuša (trig. 359, kod Knina) — 160—163
Bulat Rade — 187, 271, 324, 325, 374, 406
Bulatova Kula — vidi Kula Bulatova
Bulovan (kod Knina) — 87, 108
Buna (kod Nevesinja) — 655, 656
Bunić (kod Titove Korenice) — 297, 348, 349, 433, 478, 488, 514—517, 548, 549, 553, 554, 557, 558, 686, 689, 692, 695, 710, 714
Bunjani (kod Ivanić-Grada) — 327
Bunjevac Đorđe — 305
Bursać Novak — 180
Bursaći (kod Knina) — 91
Busenje (predio, kod Koprivnice) — 185, 321
Busovača — 547, 657, 664, 672, 674, 681, 690, 696, 699, 706, 727, 760
Bušetina (kod Virovitice) — 35, 587, 758
Bzenica (kod Pleternice) — 649

C

Cabuna (kod Podravske Slatine) — 499
Caganić Nikola — 608
Cankovića brdo (k. 696, kod Gračaca) — 221
Caprag (kod Siska) — 24, 646
Carska Kuća (kod Plaškog) — 46
Cazin — 40, 42, 43, 253, 310, 311, 390, 429, 462, 465, 482, 488, 554, 674, 689, 692, 722, 730
Cazinska krajina — 41, 390, 424, 429, 430—432, 482
Celovec (u Austriji) — 535
Celje — 535
Centralni komitet KP Hrvatske — 537, 568

Cerjan Vjekoslav — 608
Cerovac (k. 283, kod Pleternice) — 648
Cerovac (kod Đakova) — 206
Cerovac (kod Gračaca) — 179, 434, 629
Cerovac (kod Karlovca) — 391
Cetina (r.) — 355, 558
Cetinska dolina — 315
Cigelj (k. 1075, kod Strmice) — 237
Cigić Franjo — 448
Ciglenica (kod Kutine) — 126, 173
Cikojević Branko — 330, 401
Cirkovljan (kod Koprivnice) — 249
Cmeling Fridrih (Zmoeling Fridrich) — 26, 542, 554
Cremušina (kod Pitomače) — 744
Crikvenica — 702, 710
Crkva (brdo, kod Plaškog) — 47, 48
Crna glavica (k. 451, kod Knina) — 160, 163, 164, 236, 237
Crna Gora — 388, 450, 531, 532, 534, 543
Crna Vlast (kod Vrhovina) — 519
Crnac (kod Donjeg Miholjca) — 340, 397, 586, 590
Crni jarci (predio, kod Đurđevca) — 329
Crni vrh (brdo, kod Golubića) — 96, 239
Crni vrh (trig. 1012, kod Gračaca) — 179, 409
Crnić Mihovil — 149
Crno jezero (kod Lapca) — 358
Crnobrnja Bogdan — 289
Crnobrnja Miloš — 220, 420
Crnobrnje (kod Bosanske Kostajnice) — 755
Crnobrnjsko brdo (k. 304, kod Bosanske Kostajnice) — 755
Crnogorac (kod Knina) — 163
Crnojević Stevo — 214
Crvena armija — 7, 124, 184, 185, 225, 231, 232, 234, 235, 257, 268, 283, 284, 314, 387, 398, 400, 405, 406, 494, 499, 532, 533, 535—537, 543, 544, 549, 558, 562, 577, 587, 588, 621, 639, 644, 653, 662, 678, 685, 731, 742, 758
Cuculić Cvetko — 479
Cugovac (kod Čazme) — 399, 401, 639, 701, 733—735, 743, 744
Cvetičko Selo — 382
Cvetinac (kod Knina) — 84, 93, 99, 101, 102
Cvetkov Ivan — 608
Cvetković (kod Jastrebarskog) — 363, 365, 366
Cvijanovići (kod Knina) — 161, 162, 452
Cvrlje Vjekoslav — 352

č

Čabdin (kod Jastrebarskog) — 365
Čačak — 387
Čačinci (kod Podravske Slatine) — 281, 314, 340, 590
Čađavica (kod Bosanskog Novog) — 614, 617
Čađavica (kod Donjeg Miholjca) — 36, 280, 313, 314, 340, 341, 396, 530, 590, 670
Čaglin (kod Našica) — 496
Čaire (kod Kutine) — 127, 183
Čaire (kod Pleternice) — 649
Čakalo Jovo — 262
Čakalska Kosa (kod Siska) — 261, 263
Čanak (kod Perušića) — 518, 519
Čakovec — 247, 248
Čatežke Toplice (kod Brežica) — 535
Čatrnja (kod Drežnik-Grada) — 252, 377, 378, 390, 484
Čavić Stevo — 423
Čavnik (kod Drežnik-Grada) — 487
Čazma — 56, 137, 328, 396, 562, 640, 661, 668, 724, 730
Čehoslovačka — 339
Čekrlije (kod Bihaća) — 487
Čelebić (kod Konjica) — 643
Čelić (kod Brčkog) — 707, 713
Čelina (kod Lapca) — 435
Čelopek (trig. 528, kod Ličkog Petrovog Sela) — 486—489, 560
Čemernica (predio, kod Gračaca) — 360
Čelepovac (kod Đurđevca) — 258, 323, 336, 337, 549
Čepin (St. i N., kod Osijeka) — 14—16, 556, 651
Čepinski Martinci (kod Osijeka) — 14, 651
Čeranići (kod Knina) — 240
Čerić (kod Virovitice) — 588
Čerkezovac (kod Drežnik-Grada) — 252, 489
Česko Selo (kod Petrinje) — 23
Česma (r.) — 56 61, 249, 328, 724

Čete

NOV i POJ:

— Inžinjerijska 7. divizije — 25
— Inžinjerijska 20. divizije — 360
— Rovinjska — 557
— Sanitetska 7. divizije — 584
— Tenkovska — 560
— za vezu 7. divizije — 584

Čimprage (kod Knina) — 90, 92
Čitluk (kod Mostara) — 656
Čitluk — vidi Lički Čitluk
Čitluk pustara (kod Đurđenovca) — 334
Čivičevac (kanal, kod Đurđevca) — 256, 258, 324
Čolaković (kod Knina) — 160
Čolaković Rodoljub — 226
Čorkova Uvala (kod Plitvičkih Jezera) — 557
Črešnjevica (Mala i Velika, kod Pitomače) — 576, 588, 603, 717, 729, 740—743, 758
Čučerje (kod Zagreba) — 727, 752
Čudin klanac (trig. 828, kod Vrhovina) — 298, 467, 487, 488, 504—506, 510, 517, 519, 542, 559
Čukci (kod Knina) — 239
Čule (kod Mostara) — 685, 704
Čulum (k. 302, kod Knina) — 160
Čungar brdo (kod Cazina) — 311, 462, 465, 488

Ć

Ćeralije (kod Podravske Slatine) — 637
Ćoralići (kod Cazina) — 311, 312
Ćujić Dušan — 478
Ćujić Đuro — 44, 391
Ćujića Krčevina (kod Titove Korenice) — 551
Ćukovec (kod Koprivnice) — 247
Ćorković Dušan — 215
Ćurčevo (kod Roškog Slapa) — 84

D

Dabar (kod Otočca) — 385, 546, 547
Dabina strana (predio, kod Srba) — 435
Dalmacija — 8, 236, 251, 315, 350, 351, 361, 381, 388, 433, 435, 439, 450, 467, 477, 479, 527, 529, 531, 536, 544, 548, 555, 558, 560, 562, 568—570, 593, 594, 596, 626, 653, 658, 687, 760
Dalj (kod Vukovara) — 396, 624
Damjanović Danilo — 111, 194
Daniš Franjo — 500
Darići (kod Karlovca) — 209
Daruvar — 151, 289
Dasović Martin — 171, 309, 333, 348, 445, 447, 449, 540
Deanovec (kod Ivanić-Grada) — — 249
Deanovići (kod Petrinje) — 261
Debelo brdo (kod Knina) — 84, 86, 96, 98, 236, 239, 240
Debelo brdo (kod Otrića) — 71, 73, 162, 194
Debelo brdo (kod Titove Korenice) — 348, 478, 553, 557
Debeljača (k. 777, kod Lapca) — 359
Derin-Gaj (kod Gračaca) — 177, 178, 197, 220, 221, 506
Derventa — 637, 654, 675
Desinec (kod Jastrebarskog) — 615, 616, 618, 641
Detelić Mato — 608
Deželići (kod Pisarovine) — 332, 607
Dijanović Tomo — 22
Diklenica (Nova, Stara i Srednja, kod Bjelovara) — 739, 740
Dilj(pl.) — 279, 497, 556
Dimitrov Georgi — 9
Dinjevac (kod Pitomače) — 741, 742, 744

Divizije

NOVJ:

— 1. Narodne odbrane — 63, 64
— 1. proleterska — 387, 688
— 5-ta — 387, 537, 669
— 7-ma — 7, 10, 22, 23, 25, 41, 43, 45, 251—255, 260, 310, 311, 381—383, 389—391, 401, 424, 425, 427—431, 462, 465, 483, 484, 488, 489, 526, 533, 545, 546, 552, 554, 557, 559—561, 584, 617, 625, 630, 640, 666, 753, 754, 757
— 8-ma — 7, 10, 40, 42, 46, 50, 160—162, 164, 166, 251—255, 297, 298, 311, 312, 350, 377, 381—384, 387—390, 392, 393, 395, 424, 462, 467, 483, 487—489, 491, 492, 517, 545, 546, 549, 551, 552, 554—557, 560, 561, 563, 629, 686, 689, 692, 722
— 9-ta — 7, 71, 74, 75, 161, 190—194, 196, 241, 242, 300, 350, 353,

367, 410, 468, 478, 528, 529, 539, 544, 555, 568, 572, 574, 594, 631, 642, 645, 658, 659, 704
— 11-ta — vidi 12. divizija
— 12-ta — 12—16, 34, 38, 51—53, 62—64, 69, 70, 128, 151, 156, 203—207, 224, 227, 233, 235, 272, 274, 276, 280, 283, 290, 291, 314, 387, 413, 460, 461, 496, 499, 500, 540, 556, 564, 566, 588, 628, 636, 646, 647, 651, 688, 691, 694, 701, 708, 709, 719, 728
— 13-ta — 26—29, 147—150, 177, 179—181, 203, 221, 222, 265—267, 297, 298, 302, 303, 305, 306, 348, 349, 360, 361, 388, 410—412, 477, 487, 501, 505, 512, 515, 516, 518, 519, 526, 538—541, 545, 548, 551—553, 559, 561, 578, 582, 632, 637, 654, 656, 666, 670, 674, 686, 689, 692, 695, 696, 698, 702, 705, 710, 722, 726
— 15-ta — 525
— 16-ta — 66, 282, 313, 314, 340, 342, 396, 398, 522, 586, 589, 591, 670, 688, 698, 701, 707
— 19-ta — 71, 76, 78, 81, 82, 84, 90, 95, 96, 100, 111, 113, 114, 118, 123, 160, 161, 164, 190, 194, 236, 242, 265, 315, 341, 350, 388, 410, 411, 436, 450—454, 456, 467, 477, 529, 536—538, 568, 569, 572, 574, 594, 622, 625, 627, 631, 635, 658
— 20-ta — 72, 81, 97, 113, 160—162, 164, 190—192, 195, 235, 236, 239, 241, 246, 297—299, 315—320, 349, 350, 356, 357, 360, 388, 410, 433—443, 451, 452, 454, 467, 468, 478, 528, 529, 539, 541, 544, 548, 555, 558, 561, 562, 568, 572, 574, 594, 625, 631, 679, 684, 691, 698, 701, 704, 708, 713, 720, 726, 729, 730, 759
— 21-va — 387, 655, 669
— 26-ta — 72, 73, 113, 160, 161, 163, 164, 166, 195, 236, 239, 242, 350, 433, 540—454, 468, 529, 568—570, 572, 574, 593—596, 599, 601, 625, 631
— 28-ma — 650
— 29-ta — 350, 356, 367
— 32-ga — 55, 139, 141, 142, 145, 184—186, 256, 259, 268—270, 320—322, 329, 330, 337, 339, 373, 374, 399—407, 545, 549, 558, 561, 576—578, 580, 587, 588, 603, 625, 628, 629, 633, 668, 673, 676, 677, 679, 682, 683, 685, 689, 695, 705, 721, 724, 729, 740, 758
— 33-ća — 30—32, 55—61, 124, 126, 127, 135, 136, 138, 139, 142, 145, 173—175, 182, 183, 188, 211—213, 215, 233, 276, 277, 325—328, 343, 399, 400, 420, 422, 530, 540, 543, 576—578, 580, 588, 602, 604, 631, 633, 637, 640, 660, 671, 673, 683, 692, 709, 714, 717, 726, 733, 737
— 34-ta — 7, 10, 18, 41—43, 132, 134, 168—171, 307, 331, 333, 345, 348, 444, 445, 447, 449, 473, 474, 520, 536, 540, 549, 563, 605, 615, 663, 672, 689, 692, 702, 711, 729, 749, 750, 758
— 35-ta — 26, 27, 29, 148, 150, 176—181, 197—200, 220, 222, 265, 297, 298, 305, 348, 349, 358, 388, 409, 433, 476—478, 480, 487, 491, 502, 503, 505, 506, 511, 516—519, 526, 538, 539, 541, 548, 549, 551—553, 559, 561, 563, 578, 582, 629, 632, 637, 656, 662, 674, 680, 685, 686, 689, 692, 695, 698, 699, 705, 722, 726, 729
— 36-ta — 314, 621, 639, 644, 653, 662
— 39-ta — 757
— 40-ta — 14, 34, 38, 62, 63, 67, 151, 153, 217, 219, 224, 227, 233, 235, 280, 314, 334, 341, 397, 401, 416—418, 420, 540, 556, 560, 564, 566, 577, 588, 590, 628, 631, 636, 646—648, 650, 651, 701, 710, 717, 719, 721
— 43-ća — 530, 546, 557, 559, 564, 578, 582, 657, 664, 667, 692, 702, 748, 759
— 51-va — 537, 556, 662, 670

bugarske:

— 3-ća — 282, 701, 720
— 8-ma — 701, 720

sovjetske:

— 233-ća — 257, 314, 342, 533, 562, 587, 679, 717, 721, 742, 758

četničke:

— Dinarska — 236

njemačke:

— 1. kozačka konjička — 22, 23, 125, 137, 188, 212, 261, 262, 322,

325, 326, 329, 330, 337, 339, 374, 406, 421, 499, 537, 541—543, 545—547, 549, 552, 553, 558—561, 587, 646, 663, 668, 673, 677, 679, 683, 685, 689, 691, 705, 731, 742, 754
— 2. SS oklopna »Das Reich« — 525
— 3. SS oklopna »Totenkopf« — 525
— 7. SS »Princ Eugen« — 525
— 13. SS legionarska »Handžar« — 34, 137, 138, 396, 525, 527, 534
— 14. SS rutenska — 525, 556
— 118. lovačka — 525
— 188. brdska rezervna — 541
— 264. pješadijska — 161, 177, 191, 236, 310, 409, 450, 477, 487, 538, 541, 542, 562, 631
— 369. legionarska »Vražja« — 367
— 373. legionarska »Tigar« — 42, 71, 72, 97, 115, 148, 161, 165, 177, 191, 236, 265, 297—299, 310, 341, 349, 356, 357, 409, 433, 454, 477, 486, 487, 506, 509, 526, 527, 532, 537—539, 541—543, 547, 551, 553, 554, 557, 559, 562, 594, 631, 679, 684, 698, 704, 705, 708, 720, 729
— 392. legionarska »Plava« — 26, 27, 42, 47, 251, 297, 302, 349, 377, 409, 433, 477, 483, 487, 501, 506, 508, 509, 515, 533, 537—542, 545, 547—549, 553, 557, 558, 561, 563, 629, 631, 679, 692
— »Štefan« (Stephan) za naročitu upotrebu — 496, 556

ustaško-domobranske:

— 1-va — 138, 326, 343, 399, 401, 533, 535, 546, 559, 561, 562, 577, 587, 602, 639, 709, 711, 723, 724, 731, 733, 738, 739
— 2-ga — 168, 307, 535, 546, 697, 747, 750
— 3-ća — 535, 546
— 4-ta — 22, 23, 251, 261, 262, 535, 545, 546, 687, 692, 747, 753, 756
— 5-ta — 535, 546
— 6-ta — 535, 700
— 7. gorska — 535, 536, 546, 631, 636, 646
— 8-ma — 535, 536, 546
— 9. gorska — 535, 536, 546, 643, 671
— 10-ta — 486, 487, 530, 535, 536, 546
— 11-ta — 535, 536
— 12-ta — 535, 536
— 13-ta — 345, 447, 474, 530, 535, 536, 546, 605, 729, 747
— 14-ta — 535, 536
— 15-ta — 535, 536
— 16-ta — 535, 546

Divizioni

NOV i POJ:

— 1. artiljerijski 6. korpusa — 63, 67, 153, 460
— 1. brdski 8. divizije — 253, 391, 392, 394
— 1. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 81, 161, 468, 471, 472
— 1-vi 10. korpusa — 141, 143, 145
— 2-gi 10. korpusa — 141, 143, 145
— 2. artiljerijski 12. divizije — 500
— 2. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 161, 468, 471, 472
— 3. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 161, 467, 468, 471
— 4. brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 161, 467—469
— Artiljerijski 7. divizije — 425, 427, 584
— Artiljerijski 9. divizije — 300, 353, 354
— Artiljerijski 13. divizije — 148, 266, 302
— Artiljerijski 34. divizije — 444, 447
— Artiljerijski 11. korpusa — 578, 582
— Brdski 4. korpusa — 560
— Brdski 11. korpusa — 560
— Haubički 4. korpusa — 7, 381
— Haubički 11. korpusa — 560
— Motorizovani brdski Artiljerijske grupe 8. korpusa — 74, 301, 357, 359
— Protukolski 20. divizije — 319, 357, 359

sovjetski:

— Artiljerijski 233. divizije — 257

ustaški (sklopovi):

— 20. artiljerijski 1. udarne divizije — 731, 732, 738—744
— Brzi 1. udarne divizije — 738

Divoselo (kod Gospića) — 267
Divoselo (kod Titove Korenice) — 348, 553
Divuša (kod Bosanskog Novog) — 718
Dnopolje (kod Lapca) — 357
Doboj — 527, 536, 632, 635—637, 692, 706, 719
Dobra (r.) — 692
Dobrić Pero — 35
Dobrinić Slavko — 719
Dobrkovići (Donji i Gornji, kod Širokog Brijega) — 368
Dobrljin (kod Dvora na Uni) — 692, 755
Dobro Polje (kod Kalinovika) — 623
Dobro Selo (kod Srba) — 198, 298, 357—360, 434, 435, 467, 477, 548, 674, 680, 684, 720, 726, 729, 730, 759
Dobrosavljević Jovan — 541
Dobrun (kod Višegrada) — 759
Dol (kod Karlovca)— 709
Doležal Anton — 54
Doljane (kod Srba) — 298, 357—359, 434, 684, 720, 729, 759
Doljanec (kod Vrbovca) — 741
Domagović (kod Jastrebarskog) — 363—366, 370, 449, 520, 559, 721
Domagovićka šuma (kod Jastrebarskog) — 371
Domitrović Mirko — 448
Donja Klapavica — vidi Klapavica (predio)
Donja Kola (kod Banje Luke) — 671
Donja Kupčina (kod Karlovca) — 210, 332, 345, 372, 373, 447, 473—475, 560, 605, 607, 618, 729, 749, 750, 758
Donja Motičina (kod Našica) — 719
Donja Zelina (kod Sesveta) — 399
Donjara (kod Koprivnice) — 543
Donji Mihaljevec (kod Kotoribe) — 247, 248, 627, 669, 670
Donji Miholjac — 152, 155, 156, 224, 280, 282, 315, 341, 397, 530, 533, 556, 623, 662, 698, 721, 758
Došen Stevan — 339, 401
Draga — vidi Plavča Draga
Dragalić (kod Nove Gradiške) — 612
Dragaljevac (Donji i Gornji, kod Bijeljine) — 694
Draganci (kod Đurđevca) — 256, 258, 324, 330
Draganići (kod Karlovca) — 208—210, 345, 370, 371, 447—449, 553, 561, 614, 615, 617, 637, 709, 721, 749, 759
Dragaš Savo — 220, 420
Dragaševo Brdo (kod Titove Korenice) — 348
Dragaši (kod Knina) — 237, 238
Dragašići (kod Knina) — 85
Dragočaj (kod Banje Luke) — 642
Dragojlović Stevo — 284
Dragotin (kod Đakova) — 413, 415, 708
Dragovci (kod Pleternice) — 68
Draškovac (kod Bosanskog Novog) — 617
Drava (r.) — 35, 36, 184, 186, 232, 257, 268—270, 312, 314, 320, 322, 323, 340, 342, 400, 405, 530, 532, 533, 543, 547, 556, 562, 587—590, 622—624, 626, 627, 639, 642, 644, 660, 662, 663, 665, 669—672, 676, 678, 680, 684, 688, 691, 697, 701, 704, 707, 710, 712, 715, 718, 720, 725, 727, 728, 758
Drávafok (u Mađarskoj) — 314, 340
Drenova glava (k. 614, kod Lapca) — 358
Drenovac (predio, kod Knina) — 97, 240—242
Drenovac — vidi Brodski Drenovac
Drenovača (trig. 579, kod Bihaća) — 480
Drenovica (kod Koprivnice) — 185, 186, 660
Drenje (kod Đakova) — 497
Drežnik-Grad — 251—253, 298, 377—382, 388—390, 424, 430, 482—485, 491, 535, 542—549, 678, 680, 687, 689, 696
Drina (r.) — 621, 625, 627, 631, 635, 639, 642, 644, 653, 658, 662, 665, 669, 672, 678, 684, 688, 691, 694, 697, 700, 704, 707, 713, 718, 720, 725, 728, 757
Drljača (kod Sunje) — 24
Drniš — 160—162, 437, 450, 451, 457, 568, 570, 595
Drobac (kod Knina) — 238
Dronjak Milojko — 203, 222, 478
Družinec Ivica — 140, 338
Drvar — 94, 656
Dubica — 425, 534, 618, 664
Dubovci (predio, kod Draganića) — 345
Dubrava (kod Čazme) — 145, 661, 724

Dubrave (predio, kod Donje Kupčine) — 474
Dubrovnik — 537, 568—571
Dudukovič Rade — 379
Duga Resa (kod Karlovca) — 750
Dugo Selo (kod Zagreba) — 137—139, 212, 250, 399, 400, 534—536, 541, 564, 615—617, 623, 626, 637—639, 665, 681, 686, 727, 731, 732, 734, 736, 738, 741, 743, 744
Dujakovići (kod Knina) — 163
Dukići (kod Gračaca) — 176, 178, 179, 197, 221, 409, 411
Dulepski potok — 741
Duliba (brdo, kod Lovinca) — 502
Dumlije (kod Pisarovine) — 332
Dunav (r.) — 621, 625, 627, 631, 638, 639, 642, 644, 653, 655, 661, 665, 669, 672, 678, 684, 697, 701, 704, 707, 718, 720, 725, 728, 758
Dundari (kod Knina) — 164, 242
Duvno — 528, 666
Dužice (kod Širokog Brijega) — 368
Dvor na Uni — 41, 424, 425, 526, 535, 541, 545, 554, 559, 616—618, 625, 692, 753, 757
Dvorabić Tomo — 475

Đ

Đakovačka Breznica — vidi Breznica Đakovačka
Đakovačka Satnica (kod Đakova) — 204, 207, 701, 705
Đakovački Kućanci (kod Đakova) — 208, 293
Đakovo — 15, 16, 33, 34, 51—53, 128, 129, 153, 203, 204, 224, 225, 272, 273, 280, 282, 290—293, 314, 460, 496, 540, 556, 586, 588, 651, 684, 688, 691, 694, 701, 705, 708, 721, 725, 728,
Đekenješ (u Mađarskoj) — 268
Đeletovci (kod Vinkovaca) — 728
Đepinovi Stanovi (kod Knina) — 239
Đilas Milovan — 9
Đujić Momčilo — 191, 384, 388, 438, 450, 542, 571, 687, 696
Đumlje (kod Pisarovine) — 607
Đurđenovac — 151—153, 155, 156, 281, 314, 335, 341, 396, 397, 417, 586
Đurđevac — 59, 184, 256—258, 320, 322—324, 337, 341, 374, 400, 405, 535, 541, 543, 545—547, 549, 558, 559, 576, 586, 587, 634, 663, 667, 669, 671, 673, 677, 679, 682, 683, 685, 689, 691, 695, 698, 705, 712, 721, 731, 741, 743, 744
Đurđevići (kod Knina) — 98, 101—103, 106
Đuretina (kod Đurđevca) — 397
Đuričić Valentin — 140
Đurišić Pavle — 543
Đurmanec (kod Krapine) — 543

E

Eckhold Walter — 130
Engleska — vidi Velika Britanija
Erdevik (kod Šida) — 556, 623, 626, 627, 639, 653
Erdut (kod Dalja) — 644
Ervenik (kod Knina) — 100, 105, 107, 115, 627

F

Fajdiga Mirko — 214
Farkaševac (kod Čazme) — 56, 343, 344, 737
Fatine (šuma, kod Đakova) — 205
Felše Sent Marton (u Mađarskoj) — 314, 340, 342
Ferdinandovac (kod Đurđevca) — 256, 259, 330, 558, 559, 673, 682, 758
Feričanci (kod Đurđenovca) — 334, 335, 340, 341, 586, 588, 590, 710
Filipčev Milojko — 313
Fiolić Ivan — 608
Fistrić Franjo — 608
Foča — 715, 730
Fojnica (kod Gackog) — 654
Fojnica (kod Visokog) — 710
Forkuševci (kod Đakova) — 272
Fortun Vlado — 448
Francuska — 429
Frank Ivan — 150
Fras Ivan — 185
Frkašić (Donji i Gornji, kod Titove Korenice) — 349, 557, 714, 715
Frković Ivan — 305
Fudurić Mijo — 475
Fuka (kod Čazme) — 736
Fundakov vrh (k. 964, kod Titove Korenice) — 517, 518
Furić Ivica — 608
Furlan Martin — 338

G

Gabrić Stanko — 391
Gacka dolina — vidi Gacko polje
Gacko — 698

Gacko polje (kod Otočca) — 384, 388—390, 478, 549
Gaćeša Gajo — 336
Gaj (kod Pakraca) — 281
Gaj (kod Vrbovca) — 741
Gaj (šuma, kod Đakova) — 204
Gakovo (kod Virovitice) — 604
Galgovo (kod Samobora) — 170
Galići (kod Širokog Brijega) — 368
Garčin (kod Slavonskog Broda) — 730
Garešnica — 248, 534
Gašinci (kod Đakova) — 413—415, 460, 496—498
Gašparčić Josip — 338
Gata (Donja i Gornja, kod Cazina) — 311
Gavranić-Humka (kod Drežnik-Grada) — 377
Gavrilović Vlajko — 32, 183, 216, 278, 422
Gedošević Mihajlo — 500
Generalovo brdo (trig. 178, kod Petrinje) — 23
Generalski Stol — 526
Gerić Josip — 339
Gibarac (kod Šida) — 653
Gjivan (kod Vrbovca) — 736
Glavace (kod Otočca) — 546
Glavica brdo (kod Slav. Požege) — 67, 68
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 8, 29, 40—42, 47, 57, 59, 60, 66, 135, 137, 139, 140, 144, 151, 162, 166, 184, 203, 223, 224, 226, 232, 246, 249, 257, 279, 280, 288, 291, 293, 297, 298, 305, 314, 316, 317, 323—325, 337, 338, 342, 350, 353, 398—401, 405, 406, 408, 412, 414, 449, 454, 458, 477, 478, 496, 501, 502, 507, 509, 512, 514, 515, 517, 518, 525—534, 537—540, 543, 545—547, 549, 551—562, 564, 568, 571, 576—578, 587—589, 594, 595, 602, 609, 615, 617, 618, 623, 625, 628, 629, 634, 637, 639—642, 645, 651, 654, 659, 660, 663, 666, 673, 674, 676, 677, 679, 681—683, 686, 689, 690, 693, 695, 698, 699, 701, 702, 711, 712, 714, 716, 717, 721, 722, 724, 725, 727—731, 739, 740, 742, 748, 749, 751, 757, 758
Glavni štab NOV i PO Slovenije — 559
Glavni štab NOV i PO Vojvodine — 225, 313, 340, 396, 552, 576, 589, 698
Glina — 43, 664
Glišina gl. (k. 695, kod Knina) — 97
Glivarec Stjepan — 608
Globučak (kod Siska) — 25
Glogovac (kod Cazina) — 311, 465
Glogovac (kod Koprivnice) — 628
Glogovnica (potok) — 733, 740, 744
Glogovo (predio, kod Donje Kupčine) — 474
Glomočnica (r.) — 26, 502
Glovančina kanal (kod Osijeka) — 15
Gluhak Milivoj — 340, 540
Gnjatović Đuro — 412
Gnjilovac (kod Cazina) — 310, 311, 390, 424, 431, 462, 465, 466, 487, 488, 554, 714
Godinjak (kod Nove Gradiške) — 612
Gojilo (kod Banove Jaruge) — 126, 174, 182, 216
Gola (kod Koprivnice) — 320—323, 405, 673, 676, 680, 682, 685, 691
Golići (kod Ramljana) — 519
Golubić (kod Bihaća) — 487
Golubić (kod Knina) — 91, 96, 97, 100, 190, 237—239, 241
Golubovac (kod Dvora na Uni) — 618
Goljak (kod Karlovca) — 209, 657, 709, 748
Goražde — 697
Gorbukov Petar — 608
Gore (kod Petrinje) — 24
Gorica (kod Pisarovine) — 332, 606
Gorjanci (kod Zdenčine) — 169, 170
Gorjani (kod Đakova) — 15, 16, 207, 684
Gorjanski Ivanovci (kod Đakova) — 51—53, 128—130, 207, 290—293
Gornje Poljice (Kamenite Poljice, kod Srba) — 434
Gornje Sredice (kod Koprivnice) — 639, 712, 714, 716, 724, 726, 739
Gornji Križ (kod Koprivnice) — 639, 712
Gorski kotar — 534, 536, 548, 551, 556, 560, 563, 748
Gospić — 26, 27, 29, 265, 266, 298, 302—304, 410, 501, 507, 509, 510, 529, 531, 536, 540—542, 544, 547—549, 552, 553, 557—559, 629, 630, 632, 637, 645, 666, 686, 692, 695, 698, 710
Gostović (kod Vrbovca) — 735
Gostović Božo — 149, 505
Gostović Branko — 478

Gostović Mile — 479
Gošnjak Ivan — 349, 459, 526, 528, 531, 533, 536, 537, 541, 542, 544, 555, 558, 563
Graberje (kod Čazme) — 249, 250, 326, 327, 708
Graboštani (kod Kostajnice) — 546
Grabova humka (k. 232, kod Slav. Požege) — 68
Grabovac (kod Drežnik-Grada) — 389
Grabovac (predio, kod Čazme) — 327
Grabovo (kod Vukovara) — 678
Grabrić (kod Čazme) — 639, 734, 736, 743, 744
Grabrovnica (kod Pitomače) — 724, 740—742
Gračac — 26, 27, 71—73, 148, 149, 176—181, 194, 197, 199, 200, 203, 220—222, 265, 304, 305, 341, 361, 388, 390, 409—411, 450—453, 467, 476—478, 480, 502, 505—507, 526—529, 532, 533, 537, 539, 541, 542, 545, 547, 553, 594, 626, 629, 630, 632, 645, 655, 656, 662, 669, 670, 674, 679, 684
Gračec (Donji i Gornji, kod Dugog Sela) — 137, 138
Gračenica (kod Kutine) — 125, 174, 213
Gradac (kod Pleternice) — 67
Gradec (kod Čazme) — 343, 633, 634, 701, 724, 731—738, 741—744
Gradec (kod Pisarovine) — 170
Gradečki Pavlovec — vidi Pavlovec
Gradina (k. 245, kod Špišić Bukovice) — 744
Gradina (k. 556, kod Širokog Brijega) — 368
Gradina (k. 634, kod Gospića) — 304
Gradina (kod Cazina) — 311, 488
Gradina (kod Knina) — 88, 89, 96, 240
Gradina (trig. 254, kod Đurđevca) — 338
Gradusa (Mala i Velika, kod Kostajnice) — 23, 24, 666
Grahovište (predio, kod Đakova) — 204
Grahovo — vidi Bos. Grahovo
Granešina (kod Zagreba) — 760
Grbeša Pajo — 60
Grčka — 429
Greda (brdo, kod Knina) — 97
Greda (kod Siska) — 23, 262, 614, 753
Gregurić Petar — 648, 649, 651
Gregurin Nikola — 608
Grgin Ante — 360
Grgin Vicko — 358
Grguri (kod Knina) — 161, 162
Grižići (kod Pleternice) — 647
Grozaj Marijan — 336
Grubišno Polje — 35, 287
Grubor R. Nikola — 177, 412, 482, 538, 546
Grujić Periša — 457, 529

Grupe

NOV i POJ:
— Artiljerijska 8. korpusa — 350, 467, 471—473, 529, 568, 572, 574
— diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — — 139, 247, 449, 527, 531, 534, 564, 609, 623, 625, 637, 641, 645, 676, 681, 686, 690, 693, 724, 727, 730
— Istočna NOP odreda 6. korpusa — 33, 34, 36, 38, 39, 564, 566, 567
— Istočna NOP odreda 10. korpusa — 140, 142, 578, 580
— Južnodalmatinskih NOP odreda — 350, 352
— Južnodalmatinskih otočkih NOP odreda — 350
— odreda 43. divizije — 578, 582
— Primorsko-goranskih NOP odreda — 578, 582, 583
— Sjevernodalmatinskih NOP odreda — 350
— Srednjodalmatinskih NOP odreda — 350
— Unska operativna — 7, 10, 40—43, 45, 251—255, 311, 381, 382, 389, 424, 462, 465, 482, 485, 488, 489, 546, 560, 561, 674, 692, 722, 757
— Zapadna NOP odreda 10. korpusa — 59, 135, 139, 140, 142, 256, 336, 337, 577, 578, 580, 633, 661, 709, 758

Grupe armija

njemačke:
— »E« — 535
— »F« — 535
Gubačevo polje (kod Gračaca) — 197

Gudovac (Donji i Gornji, kod Bjelovara) — 30, 31, 55—59, 135, 400, 530, 628, 631, 633, 635—637, 640, 733, 737
Gudovec — vidi Gudovac
Gudura (Mala i Velika, kod Lovinca) — 147
Gugo Josip — 376
Gunja (kod Brčkog) — 686
Gustović Artur — 525, 534

H

Habjanovac (kod Čazme) — 343, 737
Hadžići (kod Sarajeva) — 719
Haganj (kod Čazme) — 343, 642, 709, 716, 725, 726, 733, 737, 738
Hajdić Krešo — 44
Halup Franjo — 54
Han-Kola (kod Banje Luke) — 657, 659, 730, 759
Han-Pijesak (kod Vlasenice) — 699
Hasan-Breg (kod Pisarovine) — 605—607, 749
Hasan Ivan — 375
Helbih Dragutin (Helbich) — 624, 626, 638, 641, 652, 676, 682, 687, 690, 693, 697, 700, 703, 706, 711, 715, 719, 727
Hercegovina — 450, 531, 532, 551, 621, 622, 658, 678, 728, 757
Hladna Voda (kod Đurđevca) — 259
Hlebine (kod Koprivnice) — 322
Holjevac Vjećeslav — 40, 45, 255, 312, 490
Homoljac (kod Titove Korenice) — 358, 511, 517, 518, 558—560, 726
Homoljački Klanac (kod Titove Korenice) — 517, 518, 561
Horak Franjo — 54
Horvat Vladimir — 56
Horvat Zvonko — 130
Horvati (kod Jastrebarskog) — — 169, 307, 540, 613—615, 625, 626, 662, 663, 672
Horvatić Ivan — 608
Horvatić Mato — 401
Horvatska (kod Klanjca) — 751, 752
Hrasno (kod Sarajeva) — 722
Hrastik (predio, kod Moslavine) — 340, 397
Hrastje (kod Karlovca) — 748, 750
Hrastovac (Donji i Gornji, kod Kostajnice) — 617, 618, 756
Hrašćina Trgovišće (kod Varaždina) — 247, 399
Hrgar (kod Bihaća) — 680
Hrgović Josip — 220
Hrgovljani (kod Bjelovara) — 31, 738, 739
Hrlić Ivan — 608
Hrlić Nikola — 524
Hrstić Dušan — 50, 380, 383, 386, 396, 495
Hrtić (kod Dvora na Uni) — 618
Hruškovica (kod Vrbovca) — 739
Hrvatin Božo — 180
Hrvatska — vidi Nezavisna Država Hrvatska
Hrvatska seljačka stranka (HSS) — 283
Hrvatski Leskovac — vidi Leskovac
Hrvatsko primorje — 534, 541, 563
Hrvatsko zagorje — 146, 534, 758
Hrvojić Ivan — 524, 608
Hržica Stjepan — 140
Hudovo (kod Vrbovca) — 739
Humčani (kod Nevesinja) — 622, 672, 673
Husain (kod Kutine) — 124, 125, 182, 188, 211, 212, 692
Husainec (potok) — 126, 276, 277
Hvar (o.) — 593

I

Ilača — 653
Ilić Zdravko — 608
Ilićev Stan (kod Knina) — 82—84, 91, 92, 96, 106—108, 113, 116, 118, 454
Ilići (kod Knina) — 118
Ilirska Bistrica — 543
Ilok (kod Šida) — 525, 556, 623, 639
Ilova (kod Banove Jaruge) — 125, 126, 182, 212, 250
Ilova (r.) — 124, 126, 174, 276—278, 692
Imotski — 351, 355, 528, 568, 570, 571, 659
Inkret Franc — 232
Inkuša (k. 760, kod Otrića) — 71, 75, 193, 194
Irinovac (kod Drežnik-Grada) — 252, 253, 311, 378, 379, 484, 485, 489
Istra — 228, 534, 543, 557, 563
Italija — 393, 441, 471, 480, 527, 542, 593
Ivančani (kod Čazme) — 343
Ivančići (kod Karlovca) — 134
Ivanić Dušan — 199

Ivanić-Grad — 137, 325—327, 420, 421, 525, 527, 616, 617, 637, 640, 690, 727
Ivankovo (kod Vinkovaca) — 675
Ivanov vrh (k. 1093, kod Udbine) — 699
Ivanovci — vidi Gorjanski Ivanovci
Ivanović Jelena — 422
Ivanska (kod Bjelovara) — 59, 631
Ivanjovača (predio, kod Lapca) — 359
Ivanjska (kod Bosanskog Novog) — 615
Ivas Šime — 571
Ivešović Dušan — vidi Ivošević Dušan
Ivošević Dragan — 305
Ivošević Dušan — 412, 479
Izačić (kod Drežnik-Grada) — 252, 389, 487, 488, 505, 507, 509, 542, 543, 546, 548
Izimlje (kod Jastrebarskog) — 563

J

Jablanica (kod Prozora) — 645, 671
Jabuka (kod Dalja) — 644
Jadaniš (predio, kod Đurđevca) — 324
Jadova (r.) 266, 304
Jadransko more — 685
Jadrić Ante — 195
Jagaš Mijo — 346, 475
Jagodnik (trig. 970, kod Knina) — 95—97, 99—101, 103, 108, 112
Jakobovac (predio, kod Đakova) — 204, 206
Jakopovac (kod Koprivnice) — 739
Jakovac Emerik — 305
Jalžabet (kod Varaždina) — 247, 249
Jambrešić (kod Pisarovine) — 331
Jamnica (kod Pisarovine) — 332
Jan Filip — 53
Jandra Ivan — 130
Janeš Josip — 407
Janžek Martin — 219
Janja (kod Bijeljine) — 691, 694, 697, 704
Janja Gora (kod Plaškog) — 48
Janjče (kod Perušića) — 505
Janjić Ranko — 613
Janjići (kod Zenice) — 645
Japića Brdo (kod Cazina) — 311
Japundžići (kod Knina) — 98, 118
Jaramazi (kod Knina) — 163, 167, 452, 543
Jare (kod Mostara) — 367
Jastrebarsko (Jaska) — 331, 363, 365, 523, 615, 616, 618, 680, 689, 692, 702, 711, 721
Jauk Mato — 330
Javoranj (Donji i Gornji, kod Dvora na Uni) — 615, 617, 754
Javornik (Donji i Gornji, kod Otrića) — 74
Jedaniš (predio, kod Đurđevca) — 323
Jelisavac (kod Đurđenovca) — 151, 419
Jelovac Dušan — 571
Jengić Ivan — 608
Jergović Ivan — 39
Jerković Mijo — 195
Jerkovića Brdo (kod Drežnik-Grada) — 489
Jerkovići (kod Knina) — 238
Jesenica — vidi Lička Jesenica
Jezerane (kod Drežnice) — 388
Jezerce (kod Drežnik-Grada) — 509
Jezeračka suša (šuma, kod Jastrebarskog) — 447
Jontović Rudolf — 592
Josina reka — 742
Josipdol (kod Ogulina) — 388, 389, 662, 664
Josipovac (kod Osijeka) — 556, 627
Josipovac (kod Vrbovca) — 736
Jošane (kod Titove Korenice) — 512
Jošanica (kod Sarajeva) — 686
Jošava (potok) — 204, 290, 293
Joševica (kod Srba) — 434
Jovanović Aleksandar — 32, 183, 216, 278, 422
Jozići (kod Širokog Brijega) — 368
Jugoslavija — 7, 229, 231, 437, 441, 470, 546, 563, 570, 571, 598, 687
Jugovac (kod Ozlja) — 747
Juras Ivan — 189
Juras Luka — 141
Jurinci (kod Samobora) — 169
Juriša (kod Pisarovine) — 606, 607

K

Kabal (kod Čazme) — 56, 343, 717
Kabići (kod Ervenika) — 100, 108, 115
Kablari (kod Knina) — 238, 240
Kačić Jerko — 542
Kadanovci (kod Pleternice) — 69, 647
Kalanja Petar — 425

Kakanj (kod Busovače) — 640, 645, 665, 674, 681, 686, 699
Kalac (izvor, kod Crikvenice) — 702
Kalanjuša (k. 751, kod Lapca) — 359, 435
Kaldrma (kod Knina) — 160, 452
Kalendar Darinka — 131
Kalič (k. 244, kod Pleternice) — 648
Kalinovac (kod Đurđevca) — 255—258, 323, 324, 329, 330, 337, 375, 401, 404—406, 535, 547, 549, 558, 576, 679, 682, 683, 691, 695, 698
Kalinovača (predio, kod Lapca) — 511
Kalinovica (kod Samobora) — 331
Kalinovik — 623, 697, 715, 722
Kalnik — 59, 653, 654, 660, 662, 663, 683, 712
Kamara (k. 804, kod Gračaca) — 409
Kambinica (predio, kod Đurđevca) — 258
Kamena (Donja i Gornja, kod Nevesinja) — 656
Kamenica (kod Plaškog) — 48
Kamenica (kod Vrbovca) — 735
Kamensko (kod Karlovca) — 615
Kamensko (Malo i Veliko, predio kod Lapca) — 557
Kanak (kod Siska) — 24
Kanazir (kod Knina) — 100, 102
Kanić (kod Zagreba) — 752
Kaniža — vidi Velika Kanjiža
Kapela (Mala i Velika, planina) — 388, 526, 545
Kapela (kod Bjelovara) — 739
Kapela (Srpska, Stara i Nova, kod Čazme) — 56, 343, 344, 642, 709, 716, 726, 733, 737
Kapela — vidi Nova Kapela
Kapetanske livade (predio, kod Đurđevca) — 323
Karasi (kod Karlovca) — 134, 172
Kardelj Edvard — 598
Karić Savo — 500
Karlobag — 685
Karlovac — 18, 40, 43, 132—134, 209, 307, 345, 346, 448, 482, 520, 527, 529, 530, 534, 536, 540, 542, 545, 547, 551—553, 559—561, 605, 606, 613—618, 624,—626, 637, 641, 646, 664, 695, 696, 700, 702, 709, 714, 721, 729, 747—750, 758, 759
Karšanj (trig. 262, kod Virovitice) — 576—578, 603, 742, 743
Kasindo (kod Sarajeva) — 715
Kasum (kod Knina) — 102, 116
Keglevića Gradina (kod Knina) — 92
Keseri (kod Plaškog) — 46
Kesići (kod Knina) — 237
Kifino Selo (kod Nevesinja) — 654
Kijevo (kod Sarajeva) — 715
Kijevo (kod Vrlike) — 356, 357
Kik (kod Lovinca) — 507
Kir Alojz — 130
Kiseljak (kod Visokog) — 654, 665, 715, 759
Kiseljev Grigorija Mihaljo — 219
Kistanje (kod Šibenika) — 82, 451, 453
Kiš Ferenc — 66, 592
Kita (k. 676, kod Knina) — 85, 87, 88, 90, 94, 191—193, 239
Kladare (kod Pitomače) — 330, 339
Kladarevo — 398
Klanac (k. 790, kod Srba) — 528, 679
Klanjec — 758
Klapavica (predio, kod Gračaca) — 179, 181, 526, 629
Klarica Jure — 222
Klašnica (trig. 455, kod Plaškog) — 47—49
Klašnice (kod Banje Luke) — 642, 696, 719
Klenovac (predio, kod Knina) — 82, 84, 88, 90, 92, 94, 97, 100
Kleut Petar — 490
Kličković Nikola — 140
Kličković Simo — 391
Klikun (predio, kod Pleternice) — 649
Klimeš Bohumil — 130
Klimeš Franjo — 130
Klinča Selo (kod Jastrebarskog) — 169
Klobučar Dane — 719
Klokočevci (kod Đurđenovca) — 151—153, 155—157
Klokočevik (kod Slavonskog Broda) — 610, 611
Klokot (kod Ličkog Petrovog Sela) — 487, 722
Klokot (potok) — 487
Kloštar (kod Đurđevca) — 256—258, 323, 324, 329, 330, 339, 341, 373—375, 397, 405, 549, 553, 558—560, 576, 634, 683, 685, 705, 709, 729, 743, 744
Kloštar — vidi Kloštar Ivanić

Kloštar Ivanić — 248, 325—328, 420, 714, 724
Kljajić Ljuban — 425
Kljajić Marko — 500
Ključ (Donji, Gornji i Srednji, kod Novog Marofa) — 693, 703, 730
Knebl Franjo — 309, 333, 444, 447, 449
Kneja (predio, kod Donje Kupčine) — 474
Kneja (šuma, kod Plaškog) — 48, 49
Kneja (šuma, kod Moslavine) — 313
Knezović Luka — 359
Knezović Stipe — 195
Knežević Dušan — 500
Knežević Rade — 13
Kneževići (kod Dujakovića) — 163
Kneževići (kod Radučića) — 109
Kneževići (kod Otona) — 240, 241
Knin — 71, 72, 76, 82, 84, 89, 95, 98, 99, 101, 106, 107, 113, 118, 123, 160—164, 190—192, 194, 235, 236, 240—242, 246, 265, 310, 315, 316, 341, 350, 351, 355—357, 361, 384, 388, 390, 410, 435, 436, 438—440, 442, 450—454, 457, 467, 468, 477, 478, 487, 527—529, 532, 537—539, 541, 542, 546, 547, 558, 562, 569, 594—598, 601, 621, 622, 624—627, 630, 631, 635, 638, 639, 641, 642, 644, 645, 654, 655, 658, 661, 662, 666, 669, 670, 672, 673, 678, 679, 688, 691, 701, 708, 713, 720
Kninska krajina — 315, 438, 439, 529, 569—571
Kninsko Polje (kod Knina) — 527
Kobasičari (kod Bjelovara) — 739
Kobilice (kod Knina) — 85, 88, 89, 96, 98
Kocijan Viktor — 140
Kočerin (kod Mostara) — 351, 367, 368, 704
Kokot Jovan — 17
Kolić Stjepan — 608
Kom (trig. 1000, kod Knina) — 83, 86, 89, 90, 103, 115, 119, 451
Komadina Joso — 180
Komarevo (Donje i Gornje, kod Siska) — 262, 263, 666
Komlenac Čedo — 612
Komlenov Stan (kod Knina) — 95, 107, 112, 115, 119, 121,
Komletinci (kod Vinkovaca) — 662, 684
Komljovača (k. 611, kod Gospića) — 266
Komorica (kod Pleternice) — 68
Kompolje (kod Titove Korenice) — 511
Končarević (kod Knina) — 112
Kondrić (kod Đakova) — 413—415, 496, 497
Konrad Wild — 538
Konj (k. 357, kod Knina) — 161
Konjic — 351, 536, 638, 641, 643 669, 671, 673, 675, 679, 722
Konjkovsko — 21
Konjščina (Donja i Gornja, kod Zlatara) — 676, 682, 724
Kopinjovac (kod Knina) — 95, 97, 99, 100, 105, 109, 112, 115, 119, 120
Kopinjovačka draga (kosa, kod Ervenika) — 105, 115
Koprivica Mirko — 478
Koprivnica — 55, 124, 184, 247, 249, 283, 321, 322, 341, 400, 401, 405, 527, 530, 531, 534, 541—543, 545, 546, 576, 587, 623, 628, 633, 638—640, 660, 662, 663, 665, 668, 672, 673, 676, 679, 685, 709, 711, 712, 731
Koprivnica (kod Pleternice) — 68, 69, 648
Korać (k. 907, kod Plaškog) — 384
Koraj Dušan — 602
Korana (r.) — 252, 377—379, 381, 382, 389, 431, 482—484, 489
Korbar Julius — 330
Korčula (o.) — 593
Kordun — 349, 482, 491, 536, 537, 544, 548, 560, 748
Korenica (Titova Korenica) — 297, 311, 348, 349, 358, 377, 381, 388, 390, 393, 395, 433, 435, 467, 478, 491, 509—511, 514—518, 532, 544, 547—549, 551—561, 683, 689, 692, 695, 696, 698, 699, 702, 705, 710, 722, 726, 729
Korenička Kapela (kod Titove Korenice) — 508, 511
Korenička Reka (kod Titove Korenice) — 508
Korenovo (Malo i Veliko, kod Bjelovara) — 30, 31, 55—57, 59, 60, 135, 136, 400, 530, 531, 628, 631, 633, 635, 637, 640, 733
Korija (kod Pitomače) — 587
Korita (kod Drežnik-Grada) — 377, 378, 388
Korita (predio, kod Perušića) — 519

Koritinja (kod Donje Kupčine) — 473
Korpaš (potok) — 204, 205, 290, 292, 295, 296

Korpusi

NOVJ:

— 1. proleterski — 387, 556, 627, 639, 653, 655, 678, 701, 707, 713, 718, 720
— 2-gi — 161, 350
— 4-ti — 7, 10, 11, 18, 22, 40—44, 46, 47, 168, 226, 251, 253, 254, 260, 298, 307, 310—312, 331, 348, 350, 377, 381, 382, 384, 387, 390, 392, 395, 401, 424, 426, 429, 431, 449, 458, 462, 465, 467, 482, 483, 486, 487, 489, 491, 492, 517, 520, 525—530, 532, 534, 536, 538—549, 551, 552, 554, 555—561, 563, 584, 585, 615, 617, 618, 664, 666, 674, 680, 689, 691, 696, 702, 711, 714, 722, 729, 748—751, 757, 759
— 5-ti — 536
— 6-ti — 33, 34, 36—38, 43, 62, 63, 66, 67, 151, 153, 154, 156, 203, 204, 223—227, 229, 231, 232, 257, 272, 279—281, 288, 290, 291, 293, 314, 387, 417, 458, 460, 496, 499, 525, 526, 531—540, 544, 548, 551, 552, 555, 556, 560, 562, 564, 566, 567, 577, 588, 589, 590, 623, 631, 636, 642, 651, 656, 659, 694, 701, 712, 717, 719, 721, 725, 728
— 8-mi — 8, 71—73, 75, 76, 81, 82, 95, 113, 118, 123, 190, 191, 194, 226, 235, 236, 241, 242, 246, 265, 297, 298, 302, 315—317, 341, 349—351, 353, 356, 357, 388, 410, 433—436, 439, 450, 451, 453, 454, 458, 467, 472, 477, 478, 525—533, 536—542, 544, 548—552, 555, 558, 560—562, 568—572, 574, 575, 593—596, 622, 625, 627, 631, 635, 642, 679, 684, 691, 698, 701, 704, 708, 720, 726, 729, 759
— 10-ti — 31, 43, 55—57, 59, 60, 135, 137, 138—141 184, 226, 233, 247, 249, 255, 257, 259, 268, 313, 320, 323—325, 329, 336, 337, 339, 341, 342, 374, 387, 397—401, 404—408, 422, 458, 525, 526, 528—530, 533—537, 539—541, 543, 545, 547, 549, 551, 553, 558—562, 564, 576—578, 580, 581, 587, 588, 602, 603, 625, 628, 629, 633, 634, 639, 640, 642, 660, 661, 663, 673, 677, 679, 682, 683, 689, 691, 695, 705, 709, 712, 716, 717, 721, 725, 729, 731, 733, 739, 740, 742, 752, 758
— 11-ti — 26, 29, 43, 72, 147, 148, 150, 176, 181, 198, 199, 220, 226, 265, 297, 298, 302, 305, 311, 348, 349, 358, 360, 388, 397, 409, 412, 433, 434, 435, 458, 467, 476—478, 487, 488, 491, 501, 502, 504, 505, 507, 509, 511, 512, 514—519, 525, 526, 528—532, 534, 536—549, 551—561, 563, 564, 579, 582, 583, 594, 629, 645, 654, 666, 667, 670, 674, 685, 686, 689, 695, 698, 699, 702, 722, 726, 729, 748
— 12-ti — 562, 556, 623
— Narodne odbrane Jugoslavije — 227, 256, 567

četnički:

— 1. lički — 477

njemački:

— 5. brdski armijski — 665
— 15. brdski armijski — 161, 553, 631
— 69. armijski — 634

Srpski dobrovoljački — 543
Kosa (brdo, kod Knina) — 96, 100, 101, 106, 112
Kosanović (kod Udbine) — 513
Kosanović Dušan — 180
Kosanović Nikica — 180, 412
Kosanovići (kod Plaškog) — 47
Kosovo (kod Drniša) — 452
Kosovo (predio, kod Drniša) — 450
Kostajnica — 23—25, 40, 41, 424, 425, 526, 534, 535, 541, 542, 543, 545, 552, 554, 557, 559, 564, 616—618, 665, 666, 702, 705, 715, 722, 756, 757
Kostelac Ivan — 307
Kostići (kod Knina) — 95, 97, 99—101, 108, 109, 115
Kostreši (Donji i Gornji, kod Kostajnice) — 261, 263
Koška (kod Đurđenovca) — 417, 556, 669, 670, 674
Kotar (predio, kod Siska) — 263
Kotor-Varoš — 621, 623, 645
Kotoriba — 247, 248
Kovačević Andro — 7, 9, 196, 300, 356
Kovačević Ašim — 500
Kovačević Veljko — 70

Kovačevići (kod Ervenika) — 107, 108
Kovačica (šuma, kod Đurđenovca) — 154
Kovačić Alojz — 376
Kovačić Kruno — 404
Kovačić Lacko — 608
Kozarevac (kod Pitomače) — 375, 561, 576, 724, 740, 741
Kozjača (trig. 1058, kod Lapca) — 359, 434
Kozjak (pl., kod Knina) — 451
Kozjan (kod Titove Korenice) — 516, 517
Kozluk (kod Zvornika) — 704, 707
Krajačić Josip — 276, 296, 501
Krajina — vidi Cazinska krajina
Krajina Nikola — 719
Krajnović Nikola — 130
Kraljevac — vidi Kraljevec
Kraljevec (kod Dugog Sela) — 564, 617, 618, 681
Kraljevec (kod Pisarovine) — 605
Kraljevići (kod Širokog Brijega) — 368
Kraljevo — 387
Kraljik Marko — 608
Kramarići (kod Pisarovine) — 331, 332
Krašić (kod Karlovca) — 747
Krbavica (kod Titove Korenice) — 516
Krbavsko polje — 549, 553
Krčenik (kod Moslavine) — 586
Krčevina (brdo, kod Slavonske Požege) — 647
Krčevo (kod Kostajnice) — 24, 261
Kreačić Otmar Kultura — 289, 314, 537
Krivaj (kod Banove Jaruge) — 609, 610, 612
Križ (Donji i Gornji, kod Ivanić-Grada) — 137, 138, 326—328
Križ (kod Petrinje) — 24
Križevci — 55, 138, 139, 399, 400, 533—535, 542, 543, 545, 633, 639, 641, 642, 661, 663, 668, 701, 711, 714, 731, 733, 734
Križpolje (kod Brinja) — 664
Krk (o.) — 666
Krka (r.) — 82, 86, 98, 160, 164, 451, 453, 454
Krkić (r.) — 235
Krkić (kod Knina) — 160, 162
Krndija (kod Đakova) — 15, 203—205
Krndija (pl.) — 728
Krndija (predio, kod Đakova) — 205
Krnjakov vrh (k. 540, kod Drežnik-Grada) — 489
Krpan Ivica — 479
Krstača (kod Skadra) — 84, 87
Krš (brdo, kod Lapca) — 358
Kršlja (kod Drežnik-Grada) — 485
Krunić Uroš — 25, 264, 428, 432, 584
Krupa — vidi Bosanska Krupa
Kruševljani (kod Nevesinja) — 679
Kruškovac (kod Lovinca) — 507—509
Kučević (kod Knina) — 100, 112, 115
Kučiš Stjepan — 139
Kućani (kod Rame) — 643
Kućari (kod Vrbovca) — 736
Kućište (predio, kod Pleternice) — 647
Kugler pustara (kod Đakova) — 130, 272, 291—293
Kuk (k. 607, kod Gračaca) — 177, 179, 409
Kuk (trig. 1168, kod Lapca) — 360, 435
Kuk (trig. 1172, kod Lapca) — 298, 349, 514—516, 518, 557
Kuk Kranj (k. 1216, kod Otrića) — 73
Kukljić (kod Lovinca) — 508
Kukujevci (kod Šida) — 556, 623, 653
Kukuruzari (Donji i Gornji, kod Kostajnice) — 24, 25, 261, 263
Kula (kod Konjica) — 673, 679
Kula — vidi Široka Kula
Kula Bisovac (predio, kod Cazina) — 311, 488
Kula Bulatova (kod Knina) — 160, 162
Kulen-Vakuf — 357
Kulica (kod Gospića) — 266
Kuljani (kod Dvora na Uni) — 554
Kundakov Andrej — 608
Kunić Selo (kod Plaškog) — 47
Kupa (r.) — 133, 714, 749
Kupčina (potok) — 371, 449
Kupčina — vidi Donja Kupčina
Kupčinska šuma (kod Donje Kupčine) — 372, 474
Kupčinsko polje (kod Donje Kupčine) — 474, 475
Kupinec (kod Jastrebarskog) — 169, 332, 605
Kupinovac (kod Bjelovara) — 739, 740

Kuprešanin Ilija — 479
Kuprešanin Stanko — 222
Kurilovec (kod Velike Gorice) — 760
Kurtović Josip — 652
Kusanovec (kod Čazme) — 736
Kutina — 125, 126, 138, 173, 174, 188, 212, 213, 248, 276, 543, 564, 625, 660, 671—673, 683, 686, 692, 693, 703
Kutinica (kod Kutine) — 127
Kutjevo (kod Našica) — 287, 499
Kutlače (kod Knina) — 111
Kuzmić Dragutin — 687
Kuzmin (kod Sremske Mitrovice) — 653
Kvaternik Franjo — 283

L

Labaš August — 330
Labrović Ante — 195
Lach Vlado — 330
Lačan Stevo — 375
Ladešić Draga (kod Karlovca) — 749
Ladetić Josip — 375
Lađevac (Donji i Gornji, kod Slunja) — 389
Lađevac (kod Okučana) — 609, 612, 613
Lajoš (u Mađarskoj) — 342
Lakoča (u Mađarskoj) — 314, 340
Laljak Dragutin — 338
Lapac (Donji i Gornji, kod Gračaca) — 177, 221, 298, 299, 349, 356—359, 361, 388, 390, 433—436, 467, 476—478, 480, 511, 514—516, 538, 541, 544, 547—549, 551—553, 555, 557, 560—562, 594, 674, 679, 680, 685, 687, 689, 692, 698, 699, 701, 704, 708, 713, 720, 722, 725, 729, 730, 759
Lapovci (kod Slavonskog Broda) — 611, 718
Laslovo-Korog (ž. st., kod Vinkovaca) — 681
Lasovac (kod Bjelovara) — 740
Laškića brdo (kod Cazina) — 311, 462, 465, 466
Lašva (kod Zenice) — 640, 674, 699
Latasi (kod Plaškog) — 46
Latković Vjekoslav — 475, 476
Laze Ćošića (kod Pleternice) — 64, 68, 649
Laze Vasine (kod Pleternice) — 64, 68
Lazić Dušan — 425
Lazina (kod Karlovca) — 208—210, 345, 363, 370—372, 447—449, 559, 721
Ledine (kod Koprivnice) — 185, 321, 322
Lekenik (kod V. Gorice) — 41, 536, 614, 754
Lenac Mirko — 412, 482
Lepavina (kod Koprivnice) — 543
Leskovac (kod Zagreba) — 168, 170, 308, 614, 615, 626, 662, 663, 689, 750, 751
Letičani (kod Bjelovara) — 739
Letovanci (kod Siska) — 260—263, 666, 754
Letovanić (kod Siska) — 262, 715
Levanić Josip — 330
Levanjska Varoš (kod Đakova) — 460, 461, 496—498, 501, 588, 728
Levičnik Karlo — 529
Lička Jesenica — 377, 378, 384, 385, 388—390, 491, 544, 546, 547, 549, 680, 696
Lički Čitluk (kod Gospića) — 267
Lički Novi (kod Gospića) — 297
Lički Osik (kod Gospića) — 265, 266, 297, 304, 512, 513, 553, 554, 695
Ličko Cerje (kod Lovinca) — 149, 508, 509
Ličko Petrovo Selo — 311, 388, 390, 395, 467, 478, 487, 491, 509, 544, 548, 551, 553—557, 560, 563, 680, 689
Lika — 297, 349, 358, 388, 390, 436, 439, 440, 442, 443, 450, 467, 482, 483, 491, 492, 534, 536, 541, 544, 548, 551, 554, 555, 557, 560, 563, 626, 631, 662, 672, 674, 678, 684, 688, 691, 694, 695, 697, 698, 700, 704, 705, 707, 710, 713, 714, 720, 725, 728, 757, 759
Lika (r.) — 27, 265, 304
Lipik — 151
Lipnica (kod Vrbovca) — 739
Lipnik (kod Karlovca) — 702
Lipov vrh (k. 463, kod Drežnik-Grada) — 253
Lipovača (kod Drežnik-Grada) — 253, 254, 378, 379, 389, 390, 483—485
Lipovača (predio, kod Srba) — 434, 435, 698
Lipovačko polje (kod Drežnik-Grada) — 378, 483, 484
Lipovec (kod Čazme) — 248, 326

Lipovljani (kod Novske) — 609, 611, 687, 703
Lipovo Brdo (kod Bjelovara) — 739
Lisac (k. 481, kod Plaškog) — 46—49
Lisac (trig. 974, kod Srba) — 698
Lisac (trig. 998, kod Lapca) — 358, 361, 434
Lise (kod Širokog Brijega) — 622, 671, 695, 698, 701, 708, 714, 726
Lisičići (kod Konjica) — 671, 760
Lisina (Mala i Velika, k. 789 i 741, kod Drežnik-Grada) — 379, 380
Liskovčin Boris — 195
Lisnik (trig. 367, kod Knina) — 161—163, 452, 453
Livaje (kod Knina) — 107, 109, 117
Livajini Stanovi (kod Knina) — 111
Livno — 190, 351, 528, 552
Lokvica (predio, kod Bihaća) — 488
Lomnica (potok) — 168, 170, 308, 309, 615, 663
Lomnička šuma — 751
Lončar Nikola — 305
London — 7
Londža potok — 69
Londžica (kod Našica) — 499
Lonjica (kod Čazme) — 731—733, 735, 737, 738, 741, 743
Lopate (predio, kod Karlovca) — 133, 172
Lošinj (o.) — 666
Lovinac — 148, 410, 507, 529, 540, 670
Lovrečina (kod Vrbovca) — 734
Lovrentovice (trig. 177, kod Vrbovca) — 741
Lovrić (kod Samobora) — 169
Lozan (kod Pitomače) — 577, 741, 742, 758
Lubena (kod Čazme) — 639, 734—736, 743
Lucjak Anatolij — 53
Lučelnica (Donja, Gornja i Srednja, kod Pisarovine) — 332, 606, 607
Lučko (kod Zagreba) 689
Lučko polje (kod Karlovca) — 133, 134
Ludbreg (kod Koprivnice) — 247, 248, 702, 712
Luka (kod Karlovca) — 132, 133, 171, 172
Lukač (kod Virovitice) — 35
Lukići (kod Otrića) — 194
Lupoglav (kod Čazme) — 250, 326, 327, 421, 562
Lužani (kod Doboja) — 632, 654, 637
Lužani (kod Pleternice) — 34
Lužnjak (predio, kod Donjeg Miholjca) — 586

Lj

Ljehčenko Nikolaj — 608
Ljepović Vojin — 391, 492
Ljeskovac šuma (kod Đakova) — 498
Ljeskovača (predio, kod Metka) — 27
Ljuba (kod Iloka) — 639, 653
Ljubač (kod Knina) — 162, 163, 452, 453
Ljubljana — 229, 723
Ljubotići (kod Širokog Brijega) — 368
Ljubovo (kod Gospića) — 266, 302, 510, 512—516, 518, 553, 686
Ljubuški — 568, 570

M

Maceković Pavao — 608
Maček Vlatko — 7
Mačvara (kod Donje Kupčine) — 473, 474
Mađari (kod Siska) — 263
Mađarska — 33, 35, 225, 322, 543, 588, 667, 671, 712
Mađarska kosa (kod Siska) — 263
Magaonik (trig. 548, kod Širokog Brijega) — 368
Magić Tomo — 257
Maglaj — 692, 696, 706
Maglica Vinko — 359
Maglić brdo (k. 465, kod Drežnik-Grada) — 379, 380
Mahično (kod Ozlja) — 18, 41, 747, 750
Majar (kod Đakova) — 414, 460
Majdan (kod Dvora na Uni) — 615
Majer Boris — 338
Majkovec (kod Dugog Sela) — 735, 736
Majstorovići (kod Srba) — 434
Makarska — 594
Makir Franjo — 719
Makovnik (kod Plaškog) — 46, 47
Mala Baršljanica (kod Garešnice) — 127

Mala Mučna (kod Koprivnice) — 683
Mala Peć (kod Drežnik-Grada) — 489
Mala Popina (kod Gračaca) — 435, 539, 544
Mali Čanak (kod Perušića) — 518, 519
Mali Erjavec (kod Ozlja) — 748
Mali Lisac (k. 795, kod Lapca) — 358
Mali Raven (kod Čazme) — 731, 732, 734, 737, 739, 740
Malina (predio, kod Knina) — 118
Malinjak Ivan — 131
Malovan (kod Gračaca) — 194, 409
Malunje (potok) — 364, 366, 524
Mamula Bogdan — 181, 412
Mandičevac (kod Đakova) — 460, 498
Mandin Franjo — 330
Mandina glava (k. 812, kod Lapca) — 358, 434
Manjski Antun — 54
Marčetići (kod Otrića) — 73, 194
Maretići (kod Pisarovine) — 331
Maričići (kod Otrića) — 194
Marića glavica (k. 543, kod Knina) — 82, 96, 98, 239
Marići (kod Knina) — 241, 242
Marjanovići (kod Knina) — 161—163, 167, 452, 453
Marketić Mile — 222
Markoševi St. (kod Knina) — 84, 99, 101, 104, 106, 110, 111, 116—118, 120, 122
Markovac (kod Bjelovara) — 739, 740
Markovac (kod Đurđenovca) — 151, 153, 154, 156, 157
Marković Viktor — 648, 649, 651
Marković Vjekoslav — 652
Markovići (kod Perušića) — 519
Markušica (kod Vinkovaca) — 272
Marovići (kod Samobora) — 170
Maršalek Josip — 217
Martek Stjepan — 53
Martevićev Stan (kod Palanke) — 115
Martijanec (kod Varaždina) — 247
Martin (kod Našica) — 156
Martin Brod (kod Lapca) — 679
Martinci (kod Donjeg Miholjca) — 313, 396, 397
Martinci (kod Sremske Mitrovice) — 525, 653
Martinci pustara (kod Donjeg Miholjca) — 586, 701
Martinčić Andrija — 180
Martinski Vrh (kod Karlovca) — 747
Matanovci (kod Našica) — 155
Matasi (kod Knina) — 160
Matetić Vlado — 259, 537, 578
Matičevac (kod Slav. Požege) — 68
Matić Đuro — 268, 306, 510—520
Matić Miljko — 222
Matijašević Sava — 426
Matijevići (kod Bosanskog Novog) — 754
Mavračići (kod Jastrebarskog) — 168
Mazić brdo (k. 338, kod Bosanskog Novog) — 754
Mazići (kod Bosanskog Novog) — 754
Mazin (kod Gračaca) — 177, 179, 197, 198, 221, 299, 360, 361, 409—411, 434, 477, 478, 528, 662, 674, 695
Mazinska pl. (k. 1122, kod Lapca) — 358
Mažići (kod Bosanskog Novog) — 705
Mečenčani (kod Kostajnice) — 25
Medak (kod Lovinca) — 26, 27, 29, 266, 267, 297, 302—304, 477, 501—504, 507—509, 515, 518, 531, 533, 540, 544, 545, 626, 629, 637, 666, 670, 672, 674
Medari (kod Nove Gradiške) — 612
Medić staje (kod Knina) — 237—239, 241
Medići (kod Srba) — 434
Medvedička (kod Koprivnice) — 185, 186
Medveđak (trig. 740, kod Knina) — 82, 240
Međeđak (trig. 639, kod Srba) — 359, 434
Međumurje — 250, 268, 534
Međurača (kod Bjelovara) — 717
Međurić (kod Pakraca) — 281, 612
Merle Dragutin — 422
Mesić M. — 416
Mesići (kod Rogatice) — 759
Meštrović Mato — 369
Metković — 594
Metla (predio, kod Drežnik-Grada) — 253, 254, 378, 379, 484
Mičetinac (kod Đurđevca) — 336
Mihailović Dragoljub Draža — 7, 225, 546, 687, 715

Mihaljevac (kod Titove Korenice) — 349, 685
Mihaljevci (kod Slavonske Požege) — 622
Mihaljevec — vidi Donji Mihaljevec
Mihanović Dušan — 375
Mihoci Ignac — 375
Miholjac — vidi Donji Miholjac
Mijalović Josip — 217
Mikanovci (Stari i Novi, kod Đakova) — 272, 273, 396, 693
Mikašinović Simo — 45, 391, 492
Mikleuška (kod Popovače) — 174, 175, 212, 213
Milan-Lug (kod Našica) — 496
Miličevići (kod Bosanskog Novog) — 659
Milić Ante — 352
Milošević (kod Knina) — 161, 163, 166, 167, 452, 453
Milošević Blažo — 471
Milošević Josip — 195
Milovanovići (kod Gračaca) — 179
Milun dr Tomislav — 659
Miljanović Savo — 69, 650
Miljević Aleksa — 500
Miljković Joco — 44, 391, 492
Miljuši (kod Gračaca) — 178, 220
Mioković (kod Pisarovine) — 606
Mirkovci (kod Vinkovaca) — 674
Mišinka (predio, kod Kutine) — 126
Mljet (o.) — 593
Modrinje (kod Busovače) — 681, 686
Modruš (Donja i Gornja, kod Ogulina) — 388
Mogorić (kod Gospića) — 267, 509, 514
Mohovo (kod Iloka) — 639
Mokro Polje (kod Knina) — 84, 90, 93, 95, 96, 102, 106, 107, 113, 114, 451, 453
Molve (kod Koprivnice) — 185, 186, 270, 321—323, 400, 401, 682
Momčilović Aleksa — 479
Momčilović Rade — 391
Morović (kod Šida) — 653
Moslavačka gora — 717
Moslavina (kod Donjeg Miholjca) — 280, 282, 313, 340, 341, 396, 397, 556, 586, 589, 688, 701, 707
Moslavina — 137, 138, 276, 399, 712, 713
Moslavina-Popovača (ž. st.) — 623, 637
Mostar — 190, 350—353, 356, 536, 622, 627, 655, 656, 669, 671—673, 679, 682, 685, 694, 703, 704, 718, 721, 722
Mostarsko blato (kod Mostara) — 701
Mosti (Donji, Gornji i Srednji, kod Koprivnice) — 739
Mošćenica (kod Siska) — 22—25, 260—263, 424, 533, 638, 640, 753, 754
Moškov Ante — 725, 746
Moštanica (kod Siska) — 261, 262, 754
Mraclin (kod Velike Gorice) — 613, 616
Mračaj (kod Otrića) — 74
Mrakovo (kod Pisarovine) — 605
Mramor Brdo (kod Kutine) — 213
Mrazović Karlo Gašpar — 537
Mrđi (kod Knina) — 91
Mrkalji (kod Vlasenice) — 706
Mrkšić Đuro — 426
Mrzljak (kod Karlovca) — 209, 345
Mrzović (kod Vinkovaca) — 272
Mudrić glava (k. 501, kod Plaškog) — 46, 388
Musić (kod Đakova) — 460, 496, 497
Mutak Vlado — 61, 127, 175, 328, 604
Mutnik (kod Cazina) — 42
Muzdali (kod Knina) — 100, 105, 110, 114

N

N. Selište (kod Petrinje) — 24
Nabrđe (Malo i Veliko, kod Đakova) — 413, 414, 460, 461, 496, 588
Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije (NKOJ) —226, 430
Nad Vrelom (kod Otrića) — 74, 75, 192
Narta (Donja i Gornja kod Bjelovara) — 57, 59, 136, 631
Našice — 33—35, 151—157, 217, 220, 224, 225, 279, 280, 282, 314, 335, 341, 397, 416—419, 496, 533, 556, 588, 622, 623, 659, 670, 674, 684, 701, 706, 710, 719, 721, 725
Našička Breznica (kod Đurđenovca) — 151—153, 417, 419, 461, 556
Našički potok — 156
Nebljusi (kod Bihaća) — 511, 699
Negoslavci (kod Vukovara) — 688
Neretva (r.) — 621, 622, 625—627, 636, 656, 658, 673, 678, 679, 685, 688, 691, 694, 698, 701, 704, 705, 708, 721, 726, 730, 759

Neštin (kod Šida) — 626, 627
Neteka (kod Srba) — 359
Nevesinje — 351, 622, 626, 627, 636, 654, 665, 666, 672, 673, 679, 691, 695, 698, 705, 714, 721, 730, 759
Nezavisna Država Hrvatska — 7, 43, 226, 229, 230, 306, 430, 454, 530, 535, 549, 550, 563, 571, 621, 624, 626, 630, 635, 638, 641, 644, 646, 653, 655, 658, 661, 665, 669, 672, 678, 684, 688, 691, 694, 697, 700, 704, 707, 713, 718, 720, 723, 725, 728, 752, 757, 760
Nijemci (kod Vinkovaca) — 653
Normanci (kod Našica) — 217—219, 417, 419, 556, 674
Nova Gradiška — 281, 417, 534, 536, 611, 612, 648, 701, 703, 709
Nova Kapela (kod Slavonske Požege) — 34, 62, 63, 67, 68, 280, 417, 419, 534, 536, 611, 612, 628, 647, 649
Nova Kapela-Batrina — 693
Nova Topola (kod Bosanske Gradiške) — 703
Novaki (kod Jastrebarskog) — 363, 364, 523, 524
Novaki (kod Vrbovca) — 741
Novaković (kod Knina) — 239, 240
Novi Dravski kanal — 340, 397
Novi Grad — vidi Podravski Novi Grad
Novigrad (kod Benkovca) — 302, 409
Novi Marof — 677
Novi Šeher — 696
Novo Brdo (kod Banove Jaruge) — 126, 182
Novo Selo (kod Siska) — 262, 425, 546
Novo Selište (kod Petrinje) — 753
Novoselec-Križ — 248, 250, 623, 637, 640, 690, 727
Novska — 281, 283, 534, 536, 541, 613, 657, 690, 703, 727

Nj

Njemačka — 7, 229, 527, 535, 540, 687

O

Oblasni komitet KPH za Dalmaciju — 568, 570
Oblasni komitet KPJ za Slavoniju — 712
Oblasni narodnooslobodilački odbor za Dalmaciju — 472
Oblasni narodnooslobodilački odbor za Slavoniju — 285, 286

Oblasti vojne

NOVJ:
— 4. korpusa — 7, 43
— 6. korpusa — 225—230, 234, 235, 279, 282, 284—286, 288, 289
— 11. korpusa — 435, 534
četničke:
— Dinarska — 97, 161, 546, 687, 760
Obljaj (trig. 661, kod Lapca) — 359
Obradović Đuro — 422
Obrovac (kod Benkovca) — 536, 552, 627
Očestovo (kod Knina) — 82—84, 86, 87, 90, 93, 98, 100—102, 104, 111, 116, 242, 452, 527, 631
Odra (kod Siska) — 262, 546, 613, 616

Odredi

NOV i POJ:
— 1-vi 13. divizije — 729
— 1. banijski — 24, 426, 584
— 1. diverzantski 6. korpusa — vidi 1. diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske
— 1. diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 534, 564, 566, 609, 687, 690, 693, 703
— 2-gi 13. divizije — 664
— 2. banijski — 426
— 2. diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 449, 529, 531, 534, 564, 613, 625, 637, 641, 690, 703, 750
— 3. diverzantski Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske — 139, 174, 247, 276, 534, 564, 616, 623, 625, 640, 645, 676, 681, 686, 690, 727, 730, 744, 752
— Banijski — 425, 426, 757
— Diljski — 34, 37, 38, 227, 280, 566, 609, 651
— Drniški — 317
— Grahovsko-peuljski — 237, 350, 360
— Kalnički — 140, 142, 247—249, 527, 543, 642, 660, 714, 716, 726, 739
— Karlovački — 447, 530, 748, 749
— Kninski — 84, 89, 90, 94, 110
— Kvarnerski — 679
— Moslavački — 140, 142
— Osječki — 33, 34, 36, 38, 39, 205—207, 227, 280, 567

— Podravski — 35—38, 141, 142, 227, 564, 566
— Požeški — 34, 35, 37, 38, 227, 280, 281, 566, 651
— Samoborsko-jaskanski — 444, 447, 552, 749
— Turopoljsko-posavski — 138, 140—142, 151, 280, 444, 447, 566, 749
— Vrlički — 237, 238, 317, 439
— Zagorski — 140, 142, 543, 752, 753, 758
— Zagrebački — 140, 142, 727, 752
četnički:
— Medački — 477
Odžak (kod Nevesinja) — 636
Ognjenović Jovan — 37
Ogorelo Polje (kod Koprivnice) — 185
Ogulin — 40, 388, 537, 545, 548, 559, 560, 626, 628, 655, 656, 664, 665, 667, 685, 692, 722, 748, 749, 759, 760
Okičnica (potok) — 363
Okić-Grad (kod Samobora) — 711
Oklaj (kod Kistanja) — 450—453
Okruglica (kod Olova) — 687
Okrugljača (kod Virovitice) — 587
Okučani — 534, 588, 589, 610, 666, 701
Omazić Milutin — 426
Omsica (kod Gračaca) — 197
Ondić (kod Udbine) — 411, 526
Opačići (kod Knina) — 87
Opatovac (kod Vukovara) — 621, 638, 639, 644

Operacije NOVJ
— Kninska — 450, 455, 457, 529, 538, 594
Operativni štab za Kordun — 391
Opsenica Stevan — 435
Orahovica (kod Đurđenovca) — 286, 314, 335, 499, 590
Oraovac (kod Lapca) — 434, 435
Orct Josip — 130, 131
Orelji (kod Srba) — 434
Orešnjak pustara (kod Moslavine) — 340, 396
Oret Adolf — 54
Oriovac (kod Pleternice) — 34, 629
Orleković (kod Petrinje) — 755
Orlić (kod Knina) — 160
Orljani (kod Bihaća) — 487
Orljava (r.) — 35, 64, 69, 281, 647, 648
Orolik (kod Vinkovaca) — 387, 655, 661, 662, 678, 688, 694, 701, 707, 713, 720, 725, 757
Osijek — 14, 15, 33, 34, 52, 53, 155, 156, 204—206, 217, 224, 272, 273, 280, 282, 284, 290, 291, 293, 341, 414, 416, 417, 530, 534, 556, 621—624, 626, 627, 662, 669, 670, 681, 684, 694, 697, 706, 708
Osilovac pustara (kod Đurđenovca) — 334
Osoje (predio, kod Širokog Brijega) — 368, 369
Osredak (kod Cazina) — 311, 465
Ostojić Dušan — 17
Ostrna (Mala i Velika, kod Dugog Sela) — 249, 564, 615, 617
Ostrovica (kod Gospića) — 266
Ostrožac (kod Cazina) — 161, 253, 310, 311, 390, 462, 465, 487, 488, 554, 692, 714
Ostrožac (kod Konjica) — 536, 643, 658, 675
Oštarije (kod Ogulina) — 388, 389
Oštarski Stanovi (kod Slunja) — 254
Oštra glavica (k. 543, kod Knina) — 160, 162, 163, 236—239, 527
Oštri oblaj (k. 880, kod Titove Korenice) — 518
Oštrik (k. 367, kod Knina) — 94, 96, 98, 100, 102—105
Otočac — 266, 298, 384, 541, 542, 545—548, 557, 559, 710
Otok (kod Vinkovaca) — 387, 646, 655, 661, 662, 669, 678, 681, 684, 697, 700, 707, 713, 718, 720, 725, 728, 758
Otoka (kod Bosanske Kupe) — 311, 531, 615
Oton (kod Knina) — 82, 83, 85, 87—89, 104
Otrić (kod Knina) — 71—73, 86, 95, 177, 190—195, 351, 410, 454, 476—478, 480, 532, 537—539, 541, 544, 594, 631, 645, 655, 658
Otrovanec (kod Pitomače) — 587, 602, 603, 717, 741—743
Otrovanski brijeg (k. 275, kod Pitomače) — 577, 742
Otuča (r.) — 176, 178, 179, 221
Ozalj — 18, 747, 750

P

Pađene (kod Knina) — 82, 83, 85—87, 89—92, 95, 97, 98, 103, 110, 113,

114, 120, 121, 162, 239—242, 435, 441, 454, 538, 544, 622, 627, 631, 635
Pag (na o. Pagu) — 769, 685
Pag (o.) — 679
Pajić Dragan — 391
Pajiš Miloš — 392
Paka (kod Slavonskog Broda) — 496
Paklarić (kod Lovinca) — 179, 526, 629
Paklenica (kod Novske) — 610—613
Pakovo brdo (k. 644, kod Knina) — 160, 236
Pakrac — 151, 286, 289, 534, 588, 589
Pakračka Poljana (kod Pakraca) — 281
Palanka (kod Knina) — 76, 83, 85, 86, 88, 95, 115, 117, 119, 121, 122, 191, 192, 622, 627, 631, 635
Pale (kod Sarajeva) — 706
Pališ Mijo — 407
Paltrinjeri Jerko — 352
Paljevina (kod Đakova) — 293
Panjkovo brdo (k. 372, kod Drežnik-Grada) — 253
Papeš Martin — 180
Papuča (kod Lovinca) — 26, 27, 302, 503, 508, 509
Parmač Stanko — 123, 529
Paska (predio, kod Pleternice) — 648
Pašić Mato — 447
Pašići (kod Knina) — 88, 89, 96, 98, 101
Pašina luka (predio, kod Vaganca) — 382
Patkovac (kod Bjelovara) — 740
Paukova (Mala i Velika, kod Kostajnice) — 666
Pavelić Ante — 7
Pavković Branko — 37
Pavlica Dmitar — 479
Pavlovci (kod Pleternice) — 647
Pavlovec (kod Vrbovca) — 737
Pavlović Milan — 25, 264, 428, 585
Pavučnjak (kod Samobora) — 170
Pecotić Bogdan — 571
Pečuj (u Mađarskoj) — 313
Pedanović Đuro — 612
Pekas Joso — 360, 608
Peko Bogdan — 550
Pena (k. 970, kod Otrića) — 73, 194
Penezići (kod Pisarovine) — 607
Peričić Stjepan — 647
Peričin Marko Kamenjar — 313
Perićevi Stanovi (kod Knina) — 101, 102, 109, 116
Perin dr Juraj — 44
Perišić Mate — 195
Perjasica (Donja, Gornja i Srednja, kod Karlovca) — 657, 748
Perković Alojzije — 659
Perušić — 267, 296, 505, 509, 512, 513, 686
Peslač (kod Ervenika) — 107
Peščenica (kod V. Gorice) — 41, 536, 754
Pešćenica (predio, kod Ivanić-Grada) — 327
Pešćenik (kod Koprivnice) — 667, 668
Pešćenka (potok) — 607
Pešćenka šuma (kod Pisarovine) — 607
Petkovac (kod Siska) — 263, 666, 754
Petkovica — vidi Petkovac
Petrac Josip — 608
Petrić Ilija — 524
Petrijevci (kod Osijeka) — 627
Petrinja — 22—24, 260—263, 424, 535, 536, 541, 617, 640, 666, 754, 756
Petrinjci (kod Sunje) — 24
Petrovo Selo — vidi Ličko Petrovo Selo
Pevec Milenko — 330
Pezelj Vlado — 358, 442
Pipići (kod Zdenčine) — 169, 170
Pisarovina — 170, 331, 365, 545, 560, 605, 606, 750
Piskavica (k. 213, kod Siska) — 263
Piškorevci (kod Đakova) — 34, 224, 279
Pitlik Mirko — 53
Pitomača (kod Đurđevca) — 257, 329, 342, 374, 397, 398, 400, 541, 549, 560, 561, 577, 586—588, 668, 701, 705, 717, 721, 724, 725, 728, 731, 742, 743, 758
Plantaža (predio, kod Metka) — 27, 502
Plaščanska dolina — 45, 47
Plašće (brdo, kod Lovinca) — 149
Plaški — 46—49, 388, 389, 393, 491, 545, 626, 628, 629, 685, 687, 749
Plavča Draga — 47—49, 389, 629
Plavnice (Nove i Stare, kod Bjelovara) — 31, 59, 738, 739
Plavno (kod Knina) — 85, 88, 90—94, 96, 98, 107, 191, 238, 239
Plavšići (kod Knina) — 237
Plećaš Stevo — 479

Pleso (kod Velike Gorice) — 697
Pleševica (k. 725, kod Knina) — 85, 90—92, 97, 99—101, 239, 451
Pleševica (trig. 1125, kod Knina) — 236
Pleternica — 14, 35, 37, 62—69, 203, 224, 234, 279—281, 284, 416—418, 460, 498, 536, 540, 611, 627, 628, 630, 631, 635, 636, 646—649, 651, 656
Plitvica (potok) — 249, 642
Plitvice (kod Plitvičkih Jezera) — 252, 349, 377, 381, 501, 526
Plitvička Jezera — 311, 389, 482, 483
Plitvička jezera — 487, 557, 680, 692
Plitvički Leskovac (kod Titove Korenice) — 510, 543, 554, 563
Ploča (Donja i Gornja, kod Lovinca) — 507, 670
Ploščica (Nova i Stara, kod Bjelovara) — 717
Plješevica pl. (kod Titove Korenice) — 349
Počitelj (D. i G. kod Gospića) — 266, 267, 297, 509
Počuča Milan — 177, 478
Podaršanj (kod Pitomače) — 742
Podgorač (kod Našica) — 14—16, 651, 670
Podgorica (sada Titograd) — 388
Podgorje (kod Pisarovine) — 332
Podgrab (kod Sarajeva) — 630
Podjales (kod Vrbovca) — 735, 743
Podkonje (kod Knina) — 161—163
Podkosa (kod Lovinca) — 147
Podlapac (kod Udbine) — 513, 515
Podlapača — vidi Podlapac
Podlugovi (kod Visokog) — 645
Podolci (kod Vrbovca) — 736
Podorašac (kod Konjica) — 638, 682
Podravina — 142, 158, 268, 320, 399, 400, 402, 405, 408, 559—561, 564, 604, 676, 678, 684, 691, 694, 697, 701, 705, 709, 721, 725, 728, 729, 731, 758
Podravska Slatina — 36, 124, 151, 224, 280, 284, 314, 398, 499, 534, 590, 592, 637, 670, 712
Podravske Sesvete (kod Đurđevca) — 323, 329, 341, 743
Podravski Mekiš (kod Đurđevca) — 397
Podravski Novi Grad — 256, 321—323, 337, 341, 400, 405, 530, 531, 541, 576, 626, 628, 663, 677, 682, 683, 689, 691, 731

Područja

NOVJ:
— Banijsko — 45
— Bihaćko — 312
— Brodsko — 227, 282, 284, 286
— Cetinsko — 195, 317
— Kalničko — 660
— Karlovačko — 45
— Kordunaško — 45
— Kninsko — 317
— Ličko — 435
— Novogradiško — 227, 282, 287
— Osječko — 282, 286
— Požeško — 282, 287
— Slatinsko — 282, 287
— Turopoljsko-pokupsko — 45
— Virovitičko — 282

ustaško-domobranska:
— 1. zborno — 23, 251, 634, 646, 747, 756
— 2. zborno — 646
— 3. zborno — 630, 657, 659, 665, 687, 697

Pogančec (kod Vrbovca) — 661, 735, 739
Poganovci (kod Osijeka) — 14, 651
Pogledalo (trig. 1204, kod Perušića) — 348
Pogledalo (predio, kod Titove Korenice) — 478, 517
Pokoj (kod Bihaća) — 487
Pokrajinski komitet Saveza komunističke omladine Jugoslavije za Hrvatsku — 528, 532
Pokupić Alojz — 613
Pokupje (Donje i Gornje, kod Ozlja) — 21, 529, 530, 747
Pokuplje (predio) — 547
Police (predio, kod Titove Korenice) — 511
Poliček Marko — 339
Polić Vladimir — 267
Polugrno (brdo, kod Širokog Brijega) — 368
Poljana (kod Čazme) — 693, 735—737
Poljanak (kod Drežnik-Grada) — 251, 252, 348—350, 377, 378, 384, 388, 483, 501, 526, 544—547, 654, 680
Poljanica (kod Zagreba) — 751
Poljanski Lug (kod Vrbovca) — 743
Poljice (kod Lovinca) — 526, 629
Ponor (kod Titove Korenice) — 349, 512

Ponori (predio, kod Lapca) — 358, 534
Popara Milan — 159, 276, 296, 501
Popina — vidi Velika Popina
Popova muda (trig. 851, kod Otrića) — 71, 73, 194
Popovača — 173, 212, 213, 562, 671
Popovići (kod Ervenika) — 119
Popovići (kod Otona) — 240, 241
Popovići (kod Mokrog Polja) — 94, 100, 102, 103, 105, 110, 114, 121
Popovići (kod Prljeva) — 86
Posavina — 138, 427, 749
Posušje — 351, 528
Poštak (trig. 1425, kod Otrića) — 73
Potnjani (kod Našica) — 15, 17, 293
Potočec (kod Vrbovca) — 737
Potpolje (kod Plaškog) — 385
Požar Nikola — 448
Požega — vidi Slavonska Požega
Požeška kotlina (predio) — 416, 417, 555, 631, 636
Požeški Brestovac — vidi Brestovac
Prača (kod Sarajeva) — 657, 690
Pračno (kod Siska)— 24, 261, 425, 546, 640
Prandanovci (kod Našica) — 217 — 219, 417, 419, 556, 669, 670, 674
Preboje (potok) — 371, 372, 449
Prečec (kod Ivanić-Grada) — 249, 250, 617, 623, 626
Predavac (kod Ivanić-Grada) — 328
Predavec Vladimir — 687
Prenj (kod Jablanice) — 671
Prespa (kod Bjelovara) — 740
Preslatinci (kod Đakova) — 293, 496
Prevjes (kod Knina) — 83—85, 90, 91, 93, 95, 109, 113, 115, 119, 121, 122, 164
Prevršac (kod Kostajnice) — 24, 25
Prgomelj (kod Bjelovara) — 737
Pribudić (kod Knina) — 86, 88, 89, 193
Pridvorci (kod Nevesinja) — 622
Prigorje — 139, 399
Prijeboj (kod Titove Korenice) — 298, 348—350, 388, 390, 393, 395, 467, 478, 483, 491, 493, 501, 509, 510, 542—548, 551—557, 680, 689, 696, 698, 722
Prijedor — 757
Prijepolje — 532
Prilišće (kod Karlovca) — 749
Primorje — vidi Hrvatsko primorje
Priseka (predio, kod Lapca) — 358, 434
Privina Glava (kod Šida) — 653
Privlaka (kod Vinkovaca) — 684, 707, 713, 718, 720, 725
Prkos (kod Donje Kupčine) — 618
Prkos (kod Ivanić-Grada) — 327
Prkotić Vjekoslav — 375
Prljevo (kod Knina) — 85, 86, 89, 101, 191, 193
Prljevo (kod Lapca) — 359
Prnjavor (kod Slav. Požege) — 68
Prnjarovac (kod Čazme) — 249
Prolog (kod Livna) — 190
Promina (Mala i Velika, kod Drniša) — 86, 451
Prozor — 675, 715, 759
Prugovac (kod Đurđevca) — 338, 374, 375, 397, 724
Pruša Stevo — 214
Pučko Marko — 608
Puharić Anton — 369

Pukovi
okupatorski i kvislinški (regimente):
— 1. donski 1. kozačke konjičke divizije — 330, 546, 562, 666
— 1. lovački rezervni — 168, 208, 331, 370, 523, 545, 605, 729
— 2. sibirski 1. kozačke konjičke divizije — 212, 262, 546
— 3. kubanski 1. kozačke konjičke divizije — 546
— 4. kubanski 1. kozačke konjičke divizije — 546
— 5. donski 1. kozačke konjičke divizije — 546
— 5. policijski — 272
— 6. tjerski 1. kozačke konjičke divizije — 546
— 7. artiljerijski 1. kozačke konjičke divizije — 546
— 20-ti 1. udarne divizije — 709
— 27-mi 13. SS legionarske »Handžar« divizije 527
— 28-mi 13. SS legionarske »Handžar« divizije — 527
— 29. tvrđavskih pionira — 161
— 138-mi 188. brdske rezervne divizije — 541
— 370-ti 369. legionarske »Vražje« divizije — 367
— 383-ći 373. legionarske divizije — 148, 161, 236, 356, 409, 477, 527, 532, 538, 541, 562

— 384-ti 373. legionarske divizije — 71, 236, 357, 409, 477, 527, 541, 562
— 392. artiljerijski 392. legionarske divizije — 553
— 846. legionarski 392. legionarske divizije — 26, 501, 553
— 847. legionarski 392. legionarske divizije — 26, 302, 477, 501, 508, 515, 538, 553, 557
— 891-vi 264. pješadijske divizije — 161, 236, 527, 562
— 892-gi 264. pješadijske divizije — 161, 163, 236, 527, 562
— 893-ći 264. pješadijske divizije — 161, 236, 562
— 944. obalski artiljerijski — 161, 527
— Artiljerijski 392. legionarske divizije — 27
— »Brandenburg« — 525
Srpskog dobrovoljačkog korpusa (SDK):
— 1-vi — 543
— 2-gi — 543
— 3-ći — 541, 543
— 4-ti — 543
— 5-ti — 543
— 6-ti — 543
— 7-mi — 543
— 8-mi — 543
ustaško-domobranske (pukovnije):
— 1. gorska — 647—649, 651, 652
— 1. Poglavnikovog tjelesnog zdruga — 561, 587, 602, 625, 711, 731, 740—743
— 5-ta 1. gorskog zdruga — 63, 561, 647—649, 652
— 6-ta 1. divizije — 561
— 8. lovačka — 291, 701
— 10. lovačka — 477
— 20-ta 1. udarne divizije — 343, 559, 561, 562, 577, 602, 634, 663, 672, 731—744, 751
— 21-va 1. udarne divizije — 562, 731—744
— 22-ga 1. udarne divizije — 732
— Donska — vidi Donski puk 1. kozačke konjičke divizije
— Školska — 307
Punitovački Josipovac (kod Đakova) — 205—207, 292
Punitovci (kod Đakova) — 205—207, 292
Pupelica (kod Bjelovara) — 740
Pušća-Bistra (ž. st.) — 637, 645

R

Rab (o.) — 666
Radaković Ilija — 473
Radani (kod Knina) — 82, 90, 91, 113, 114, 118, 121
Radanovi Stanovi (kod Knina) — 99, 101, 102, 104
Radanović Đuro — 261, 612
Radanović Stevo — 391
Radelić Slavko — 608
Radići (s. i. od Radučića) — 84, 86, 101, 109, 111, 122
Radići (j. od Radučića) — 84, 85, 101, 109
Radljevac (kod Knina) — 162, 239
Radotić (trig. 238, kod Pitomače) — 603, 744
Radovanović Obrad — 608
Radović Miloš — 512
Raduč (kod Lovinca) — 503, 508
Radučić (kod Knina) — 84, 90, 92, 104, 107, 108, 111, 451—453, 454
Radučka glavica (trig. 360, kod Knina) — 100, 110
Radulović (kod Knina) — 163
Radusini (kod Gračaca) — 411, 477
Rađenović Mićo — 412
Rađenović Mile — 426
Raić (kod Bjelovara) — 737
Rajčić Dmitar — 479
Rajić (Donji i Gornji, kod Okučana) — 610, 690
Rajndl Deziderijus (Desiderius Reindl) — 26, 542, 554
Rajšić Branko — 30
Rakitovec (kod Velike Gorice) — 752, 753
Rakov Potok (kod Samobora) — 168, 169, 308, 671
Rakovačke Bare (kod Banje Luke) — 710
Rakovica (kod Drežnik-Grada) — 251, 253, 254, 377, 381, 388, 389, 680, 689
Rama (kod Prozora) — 643, 705, 759
Ramljane (kod Perušića) — 516, 686
Rapajin Do (kod Otočca) — 504
Rasinja (kod Koprivnice) — 660, 662
Rasna (kod Busovače) — 674
Rasaja (k. 354, kod Pleternice) — 648
Raspotočje (kod Zenice) — 645
Rastičevo (kod Knina) — 86, 89, 193, 194

Rastik (predio, kod Metka) — 27
Rastik (trig. 247, kod Slavonske Požege) — 67, 68, 647
Rastovići (kod Gračaca) — 178, 179, 221, 410
Rasulo (kod Knina) — 87
Rašetići (kod Knina) — 100, 110
Ratarničko polje (predio, kod Slavonske Požege) — 66
Ratkovica (kod Pleternice) — 647—649
Raven — vidi Mali Ravan
Ravna Čemernica (predio, kod Srba) — 360
Ravni kotari (predio) — 571
Razbojište (kod Našica) — 15
Rebula Eduard — 342, 398
Rečica (kod Karlovca) — 132, 133, 171, 172, 447, 605, 646, 748—750
Reka (potok) — 366
Remenar Zvonko — 189
Remetinac (kod Čazme) — 399, 735
Remetinec (kod Zagreba) — 549, 613, 626, 680, 689, 750, 751
Repaš (kod Koprivnice) — 184—187, 321, 322, 543, 663, 676
Repušnica (kod Kutine) — 125, 213, 215
Res Rudolf — 131
Reskovac (kod Bjelovara) — 739
Rešetari (kod Nove Gradiške) — 612, 709
Ribar Ivan — 226
Ribić (kod Bihaća) — 487
Ribnik (kod Gospića) — 26, 27, 265—267, 297, 302—304, 477, 512, 513, 515, 695, 698
Ribnik (kod Karlovca) — 750
Ribnjačka (kod Pitomače) — 717, 740
Ribnjak (kod Vrbovca) — 735
Ričica (r.) — 147
Ričice (kod Lovinca) — 147—149, 502
Ričice (kod Zenice) — 623
Rijeka — 541, 723, 760
Rit (potok) — 51, 53, 206
Rodići (kod Knina) — 92
Rogatica — 635
Rogovac (kod Virovitice) — 35
Rogoža (kod Kutine) — 127, 188
Rolf Tomislav — 530
Rolinger Leopold — 448
Romanić Pet. — 501
Romić Ivan — 195
Romići (kod Ervenika) — 108, 113
Roški Slap (kod Kistanja) — 84, 88, 90, 453
Rotimlja (kod Stoca) — 656
Rovišće (kod Bjelovara) — 633, 635, 637, 683, 738
Rožan Breg (kod Donje Kupčine) — 474, 475
Rudanovac (kod Titove Korenice) — 508
Rudarica (k. 339, kod Kostajnice) — 702, 705, 755, 756
Rudice (kod Bosanskog Novog) — 640, 687, 755, 756
Rudo Polje (kod Gračaca) — 299
Rujeva gl. (k. 862, kod Lovinca) — 502
Rujeva staja (kod Širokog Brijega) — 368
Rujevac (k. 693, kod Gračaca) — 409
Rujevac (kod Petrinje) — 754
Rujište (kod Knina) — 95, 101, 102, 108, 117
Rula Dragan — 426
Ruševo (kod Slavonskoga Broda) — 496

S

Saborski (kod Vrhovina) — 252, 298, 378, 388, 546
Sadilovac (kod Drežnik-Grada) — 251—253, 382, 424, 483, 485, 546
Sajković (kod Livna) — 190, 351
Salajci (kod Vrbovca) — 734—736
Samardžija (kod Knina) — 91, 92, 99
Samardžija Janko — 608
Samobor — 169, 170, 751
Samoborci (kod Dugog Sela) — 737
Saonički lug (predio, kod Đakova) — 204
Sarajevo — 388, 535, 536, 630, 638, 645, 657, 681, 682, 686, 700, 703, 706, 715, 722, 726, 759
Sarić Miroslav — 222
Sarvaš (kod Osijeka) — 396, 624
Sava (r.) — 24, 138, 425, 525, 542, 549, 556, 671, 688, 700, 720
Savez komunističke omladine Jugoslavije (SKOJ) — 470
Savez Sovjetskih Socijalističkih Republika (SSSR) — 7, 429, 499, 544
Savski Dol — vidi Sovski Dol
Savski Marof — 646
Sečen Ivan — 608

Sedlarica (kod Pitomače) — 577, 578, 588, 602, 603, 740—744, 758
Sekulić Vlado — 457
Sekulići (kod Plaškog) — 47, 48
Sela (kod Siska) — 753
Selce (kod Đakova) — 414
Seline (kod Širokog Brijega) — 368
Selište (kod Drežnik-Grada) — 252, 254, 378, 390
Selište — vidi Novo Selište
Semanići (kod Cazina) — 311
Semeljci (kod Đakova) — 272, 273
Semizovac (kod Sarajeva) — 686
Senokos (predio, kod Lapca) — 359, 434
Senj — 711
Senjsko brdo (kod Srba) — 691
Sertić T. — 630, 632, 643, 690, 693, 703, 727
Sesvete (kod Zagreba) — 139, 399, 616, 618, 686, 690, 727, 736
Sesvetski Kraljevec — vidi Kraljevec
Severin (kod Bjelovara) — 559, 740
Sibinj (kod Slav. Broda) — 34, 63, 69, 647
Sigetec (kod Koprivnice) — 322
Sinobad Tode — 195
Sinj — 190, 319, 437, 440—443, 571
Sirova Katalena (kod Đurđevca) — 338, 375
Sisak — 22, 24, 43, 138, 260—263, 424, 425, 429, 533—535, 537, 541—543, 546, 552, 613, 614, 616, 640, 690, 695, 715, 754, 756
Siverić (kod Drniša) — 452
Sivša (kod Doboja) — 636
Sjedinjene Američke Države — 7
Skadar — 387
Skočaj (kod Bihaća) — 487
Skorupani (kod Plaškog) — 49
Skorušan Miloš — 422
Skradin (kod Šibenika) — 84, 457
Skradinski buk (kod Skradina) — 84
Sladić Božidar — 401
Sladojevci (kod Podravske Slatine) — 36
Slani Dol (kod Samobora) — 750
Slatina (kod Cazina) — 488
Slatina — vidi Podravska Slatina
Slatina-Ilidža (kod Banje Luke) — 696
Slavonija — 66, 151, 158, 224, 226, 229, 230, 279, 282, 284, 289, 342, 534, 535, 538, 551, 555, 556, 590, 592, 621, 626, 669, 670, 684, 688, 691, 700, 707, 713, 718, 720
Slavonska Požega — 35, 62—68, 151, 234, 280, 284, 287—289, 416, 417, 534, 536, 621, 622, 627, 628, 629, 631, 635—639, 642, 646—652, 656, 667
Slavonski Brod — 33, 203, 225, 273, 281—283, 314, 417, 496, 533, 536, 541, 556, 609, 623, 675, 700, 708, 719, 722
Slobodna Vlast (kod Slavonskog Broda) — 497
Slovenija — 532, 548, 571, 752
Slovinjak (šuma, kod Pleternice) — — 647
Sluki (kod Zdenčine) — 169
Slunj — 389, 483, 491, 536, 548, 549
Smoljanac (kod Drežnik-Grada) — 252, 389, 390
Smrekovac (trig. 858, kod Gračaca) — 177, 197, 409—411, 476, 477
Smrtići (kod Nove Gradiške) — 610
Sobočani (kod Ivanić-Grada) — 327
Sobol Stjepan — 250
Soć Radovan — 472
Sokolac (kod Bihaća) — 487
Sokolac (kod Sarajeva) — 665, 699, 706
Sokolovac (kod Koprivnice) — 543, 683, 739
Sombor — 342, 712
Sot (kod Šida) — 653
Sotin (kod Vukovara) — 387, 525, 631, 655, 661, 662, 669, 672, 673, 678, 684, 694, 700, 701, 704, 707, 713, 720
Sovari (kod Čazme) — 328
Sovski Dol (kod Slavonskog Broda) — 496
Split — 161, 433, 450, 527, 531, 569, 571, 594, 656
Srb (Donji i Gornji) — 71—73, 193, 194, 298, 358, 360, 361, 410, 436, 476—478, 528, 532, 538, 539, 541, 544, 594, 658, 674, 679, 684, 691, 708, 713, 730
Srbija — 44, 284, 426, 571, 596, 630, 650, 665, 697
Srebavnik (predio, kod Donje Kupčine) — 474
Sredice (Male i Velike, kod Bjelovara) — 30, 59, 738
Srednja glava (trig. 657, kod Gospića) — 266, 303, 304, 306

Srednja zanoga (predio, kod Pitomače) — 603
Srednji Lipovac (kod Pleternice) — 647, 649
Srem — 33, 34, 124, 387, 526, 556, 621, 626, 627, 631, 638, 641, 642, 644, 653, 655, 658, 661, 662, 665, 669, 672, 673, 678, 684, 688, 694, 697, 700, 701, 704, 707, 713, 718, 720, 725, 728, 757
Srijem (kod Koprivnice) — 543, 683
Srpska Kapela — vidi Kapela
Srpsko Selišće (kod Popovače) — 173, 213
St. Brdo (kod Kutine) — 174
Stanci (kod Petrinje) — 262
Stančič (kod Dugog Sela) — 734, 735
Stančić Mate — 352
Stanić Nedo — 195
Stanići (kod Knina) — 240
Stanišić Tripe — 608
Stanivuković Milan — 208, 276, 296, 461, 500, 728
Stara rijeka (potok) — 334
Stara Straža (kod Knina) — 162, 192, 240—242, 452, 454
Stari Glog (kod Čazme) — 343, 737
Stari Grabovac (kod Novske) — 61
Stari Gradac (kod Pitomače) — 577
Stari Perkovci (kod Đakova) — 610
Staro Klenje (predio, kod Donje Kupčine) — 474
Staro Petrovo Selo (kod Nove Gradiške) — 693
Staro Selo (kod Siska) — 260—263, 666
Stative (Donje i Gornje, kod Karlovca) — 747, 749, 750
Stehlik Vinko — 131
Stević Mićo
Stijelja Branko — 222
Stipanovci (kod Našica) — 419
Stjepanović Milan — 500
Stojakovići (kod Bosanskog Novog) — 754
Stojan (rt, na o. Rabu) — 666
Stojnica (trig. 505, kod Širokog Brijega) — 368
Stolac (trig. 968, kod Gračaca) — 179, 629
Stožište (predio, kod Strmice) — 237
Stražbenica (k. 679, kod Srba) — 359, 434
Stražbenica (kod Siska) — 260—263, 666
Streljcov Aleksij — 608
Strmica (kod Knina) — 91, 237, 238, 451
Struga (kod Bosanskog Novog) — 559
Stržan (močvara, kod Vrbovca) — 734
Stupar Bogdan — 571
Stupar Jovo — 222
Stupec Rudolf — 375
Stupljanec Josip — 608
Stupnik (kod Samobora) — 331, 332, 751
Stupno (kod Siska) — 546
Stupovača (kod Garešnice) — 127, 174, 183, 216
Subocka (Stara i Nova, kod Novske) — 611, 612
Subotica (kod Koprivnice) — 709
Sučević Stanovi — 97, 120
Sučevića brdo (k. 764, kod Otrića) — 71—74, 95
Sučevići (kod Knina) — 90, 98, 104—106, 112, 120, 361
Suha Katalena (kod Đurđevca) — 338, 341, 374, 397
Suha Katalena (potok) — 375
Suho polje (predio, kod Knina) — 239
Suhopolje (kod Virovitice) — 588, 710
Sulkovac (kod Pleternice) — 69, 648
Sulkovci — vidi Sulkovac
Sunja — 23, 24, 40, 41, 261, 263, 424, 425, 534, 536, 537, 552, 541, 546, 552, 557, 564, 616—618, 666, 675, 715, 757
Supan Viktor — 53
Supončić Vladimir — 56
Sušak — 384, 388, 723, 760
Sušić Sulejman — 338
Sušine (kod Đurđenovca) — 155
Sutla (r.) — 760
Sutla (ž. st.) — 664
Suvaja (Donja i Gornja, kod Srba) — 299, 356, 357, 359—361, 433—435, 467, 594, 678, 679, 684, 695, 698, 701, 704, 708, 730
Sv. Ana (kod Đurđevca) — 258, 336
Sv. Barbara (kod Čazme) — 639
Sv. Duh (kod Ivanić-Grada) — 327
Sv. Đorđe (kod Knina) — 113, 114, 118, 121, 122
Sv. Ilija — 240
Sv. Ivan Zelina — 399, 625, 626, 629, 661, 696

Sv. Ivan Žabno — 344, 629, 642, 645, 668, 733, 738
Sv. Jelena (trig. 397, kod Slavonske Požege) — 649, 650
Sv. Klara (kod Zagreba) — 690
Sv. Križ (kod Začretja) — 676
Sv. Margareta (kod Klanjca) — 753
Sv. Nikola (kod Knina) — 161, 163, 240, 452
Sv. Nikola (kod Petrinje) — 23
Sv. Petar Čvrstec (kod Križevaca) — 668
Sv. Rok (kod Lovinca) — 26, 508, 515
Sv. Tri Kralja (kod Tuheljskih Toplica) — 752
Sv. Trojica (kod Otrića) — 71, 73, 194, 539
Sveti Petar (kod Ogulina) — 759
Svetoblažje (kod Đakova) — 413, 415
Svračkovo Selo — 515

Š

Šabac — 541
Šabac (kod Vrbovca) — 741
Šabanov orah (k. 362, kod Pleternice) — 648, 649
Šakić Mićun — 546
Šamadan Nedjeljko — 195
Šandrovac (kod Bjelovara) — 559, 576, 587, 723, 724, 740
Šantorić (kod Pisarovine) — 332
Šarengrad (kod Vukovara) — 525
Šartovac (kod Kutine) — 126, 127
Šćapovec (kod Ivanić-Grada) — 326—328, 421
Šeat (kod Knina) — 163
Šeganovac (kod Titove Korenice) — 163
Šeketa Drago — 448
Šelevrtak (šuma, kod Đakova) — 128
Šelović Pero — 130
Šelje (u Mađarskoj) — 314
Šešljaga Drago — 608
Šibenik — 161, 450, 457, 569, 571, 594, 656
Šibice (kod Zaprešića) — 664
Šibl Ivan — 137, 259
Šid — 537, 637, 639, 653, 675
Šijanov klanac (kod Čanka) — 516
Šijanova gl. (trig. 633, kod Knina) — 191—193
Šijanovići (kod Knina) — 86, 89
Šikloš (u Mađarskoj) — 313
Šiljegović Boško — 8, 572
Šipovac (kod Đurđenovca) — 156
Široka Kula (kod Gospića) — 304, 515, 516, 553, 695, 698
Široki Brijeg (kod Mostara) — 190 351, 353, 367—369, 594, 622, 671, 704, 705, 714
Široko polje (predio, kod Ivanić-Grada) — 327
Široko Polje (kod Đakova) — 16, 51—53, 128, 129, 203—207, 224, 272, 290—293, 295, 555, 556, 651, 688, 691, 694
Šišljavić (kod Karlovca) — 134, 210, 345, 372, 447, 473—475, 749
Škalići (kod Brinja) — 664, 729
Škaljac Rade — 44, 391, 492
Škarda (rt, na o. Pagu) — 685
Škarić (kod Knina) — 163, 452
Škarje (kod Kutine) — 173, 213
Škrljen Mato — 340
Škorića brdo (k. 1064, kod Lapca) — 359, 411
Šmajdović Ismet — 415
Šolaja (kod Knina) — 92, 113, 114, 118
Šolta (o.) — 593
Šoške (kod Pisarovine) — 332
Špišić Bukovica — 35, 287, 535, 577, 578, 587, 743, 758
Štabi Stjepan — 60
Štakorovec (kod Dugog Sela) — 734—736
Štikada (kod Lovinca) — 147, 504, 505
Štikadski klanac (kod Lovinca) — 147—149, 410, 501, 502, 504, 505, 656
Štirmer Ivan (Stürmer Ivan) — 629
Štokerau (u Austriji) — 307, 671
Štrosmajerovac pustara (kod Đakova) — 293
Štvanja (predio, kod Đurđevca) — 186, 543
Šujica (kod Livna) — 528
Šumarselo (kod Bihaća) — 488
Šumečani (kod Ivanić-Grada) — 137, 138, 328
Šumonja Miloš — 44, 255, 312, 490
Šupljaja (kod Knina) — 86, 111
Šurhaljenko Fjodor — 608
Šušanja Adam — 479
Šušnjari (kod Plaškog) — 49
Šušnjarice (predio, kod Lovinca) — 27, 503
Švantko Marija — 130

T

Tabor Rafael — 134, 173, 346, 373 449
Taborište (kod Petrinje) — 23
Tarčin (kod Konjica) — 640, 665
Tarjak (kod Pisarovine) — 605
Tavani (predio, kod Udbine) — 699
Telek (predio, kod Đurđevca) — 543
Tenja (kod Osijeka) — 556
Terezino Polje (kod Virovitice) — 35
Tintor Đuro — 427
Tišme (kod Knina) — 106, 110
Tišmina gl. (trig. 853, kod Lapca) — 511
Tito Broz Josip — 9, 166, 226, 228, 231, 283, 525, 531, 533, 546, 556, 563
Tkalec (Donji i Gornji, kod Svetog Ivana Žabnog) — 734, 735
Tobolić (kod Plaškog) — 47, 48, 526, 628
Todorić Simo — 199, 478
Tolić (kod Udbine) — 515
Toffeti Romano — 180
Tojagić Milan — 366, 524, 609
Tojagići (kod Gračaca) — 178, 220, 221
Tomašanci (kod Đakova) — 51—54, 128, 130, 205, 207, 290—293, 688
Tomašević Tomo — 305
Tomin-Gaj (kod Gračaca) — 178, 179, 411
Toplik (potok) — 27
Topolovac (kod Križevaca) — 668, 714
Topolovac (kod Siska) — 425
Topolovac (predio, kod Đurđenovca) — 397
Topolje (predio, kod Knina) — 236, 237, 527
Tošići (kod Trnova) — 726
Tot Ujfalu (u Mađarskoj) — 314, 340
Totović Mirko — 330
Tounjski Tržić — 47, 48
Tovarnik (kod Šida) — 644, 658
Trapari (kod Slavonske Požege) — 66
Travice (kod Ervenika) — 100, 101, 107, 108, 113
Travice (kod Kučevića) — 112
Travice (kod Metka) — 27
Travnik — 681, 699
Trbojević Mile — 479
Trbojevići (kod Gračaca) — 197
Trbuk (kod Maglaja) — 692
Trenkovo (kod Slavonske Požege) — 622
Trivićev Stan (kod Knina) — 83, 91
Trivići (kod Knina) — 100, 110, 122
Trnava (kod Đakova) — 415, 497
Trnava (kod Nove Gradiške) — 610
Trnovac (kod Titove Korenice) — 518, 519
Trnovo (kod Sarajeva) — 700, 703, 715, 722, 726
Trnjaki (predio, kod Đurđenovca) — 156
Trnjani (kod Siska) — 261, 263, 264, 666
Trnjani (kod Slavonskog Broda) — 610
Troj-vrh (trig. 599, kod Plaškog) — 46—48, 388, 391
Tromeđa (k. 385, kod Pleternice) — 648
Trošmarija (kod Ogulina) — 667, 748
Trpinja (kod Vukovara) — 284
Trst — 542
Truta Ljubo — 75, 196, 301, 356, 529
Tržić — vidi Tounjski Tržić
Tržačka Raštela (kod Cazina) — 311
Tucilača (kod Kutine) — 173, 211—213, 215, 673
Tučenik (kod Vrbovca) — 734, 735
Tuheljske Toplice (kod Klanjca) — 752, 753, 758
Tuk (brdo, kod Plaškog) — 47, 389
Tuk (kod Udbine) — 710
Tupala (Tomingajska, kod Gračaca) — 221, 222
Turanj (kod Karlovca) — 615
Turčinovići (kod Širokog Brijega) — 368
Turija (kod Bihaća) — 560
Turjanski (kod Vrhovina) — 509
Turnašica (kod Pitomače) — 535, 576—578, 587, 588, 602, 603, 740, 743, 744, 758
Turopolje — 43
Turski grobovi (predio, kod Pitomače) — 603
Tužević (kod Brinja) — 729

U

Udbina — 298, 299, 349, 435, 467, 477, 511—514, 544, 551, 553, 557, 674, 689, 698, 699, 702, 705, 710
Ugrovača (r.) — 368

Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske (USAOH) — 549, 550
Una (r.) — 359, 409, 545, 547, 562
Unčani (kod Bos. Novog) — 41, 617
Urban Andrija — 130
Urge (kosa, kod Bihaća) — 488
Urljaj (k. 496, kod Knina) — 237, 238
Ušakov Mihajlo — 608
Uvac (kod Višegrada) — 759
Uzelac J. Mile — 222, 246, 320, 362, 529
Uzun Mirko — 375
Užice (sada Titovo Užice) — 387, 388, 532

V

Vaganac (D. i G., kod Ličkog Petrovog Sela) — 41, 42, 45, 251—253, 298, 311, 377, 378, 381, 382, 388—390, 395, 424, 431, 467, 484, 486—489, 491, 492, 505, 507—510, 526, 535—537, 541—544, 546—549, 557, 560, 563, 680, 689, 715, 756
Vagićevi Stanovi (kod Knina) — 89, 95, 96, 108, 110
Vagići (kod Knina) — 93—96, 101—105, 121—123
Valenovac (kod Đurđenovca) — 588
Valpovo — 341, 556, 662, 670, 758
Vanjek Vinko — 130
Varaždin — 139, 247, 249, 399, 527, 534, 543, 637, 640—642, 676, 682, 702, 703, 730
Varaždinske Toplice — 248
Vareš — 635, 687
Varoš (trig. 231, kod Đakova) — 498
Vascarac Sulejman — 173
Vašok Slavko — 330
Vedašića potok — 27
Vedropolje (kod Bihaća) — 487
Vejnovići (kod Knina) — 90, 100, 103, 108—110, 114
Velebić (trig. 292, kod Slavonske Požege) — 68
Velebit (pl.) — 193, 451
Veledinović Milan — 613
Velika (Donja i Gornja, kod Vrbovca) — 741
Velika (kod Pisarovine) — 331, 332, 605—607
Velika Britanija — 7, 542
Velika Gorica — 541, 564, 613, 616, 617, 690, 697
Velika Horvatska — vidi Horvatska
Velika Kanjiža (u Mađarskoj) — 247
Velika Mučna (kod Koprivnice) — 543, 633, 683
Velika Popina (kod Gračaca) — 73, 191—193, 220, 241, 361, 435, 539, 544, 658
Velika rijeka (r.) — 344
Velika seča (šuma, kod Đurđevca) — 373—375
Velika strana (predio, kod Knina) — 85
Veliki Grđevac — 387
Veliki potok — 734
Veliki znoš (brdo, kod Pisarovine) — 607
Veliko Trgovišće (kod Donje Stubice) — 640, 730
Velimirovac (kod Đurđenovca) — 151—154
Veljuv (k. 462, kod Knina) — 237—239
Vidalin (kod Zdenčine) — 169—171
Vidiček Josip — 140
Vidorja (trig. 295, kod Bosanskog Novog) — 754
Vignjević J. Milan — 250
Vijenac (predio, kod Knina) — 10, 102, 104, 116—118, 121
Viljevo (kod Donjeg Miholjca) — 341
Vinklerovac (kanal, kod Đurđevca) — 256
Vinkovci — 33, 34, 224, 225, 273, 282, 387, 396, 534, 535, 556, 609, 632, 646, 653, 655, 673, 675, 678, 681, 684, 686, 691, 697, 703, 707
Viojla (trig. 875, kod Otrića) — 71, 73, 193, 194
Vir Bukevlje (kod Đurđevca) — 184, 268, 320, 660, 663, 667, 671
Virje (kod Đurđevca) 256, 322, 323, 337, 341, 400, 576, 673, 677, 683, 691, 695, 731
Virovitica — 35, 36, 124, 151, 268, 283, 284, 287, 289, 314, 340, 341, 387, 396, 397, 400, 534, 537, 560, 562, 577, 587, 588, 678, 679, 710, 712, 715, 717, 719, 727, 730, 743, 758
Vis (k. 312, kod Slavonske Požege) — 649, 650
Vis (o.) — 7, 228, 471, 593, 594, 597, 600, 601
Vis (trig. 288, kod Pitomače) — 740
Visarionovič Josif Staljin— 9
Visočica (pl., kod Lapca) — 358

Visoki brijeg (šuma, kod Pisarovine) — 606
Visoko — 645, 706
Visovi (kod Bjelovara) — 739
Visuć (kod Udbine) — 298, 512—515, 519, 699
Višegrad — 388, 759
Viškovci (kod Đakova) — 204, 272
Višnjićevo (kod Šida) — 653
Vitas Gojko — 478
Vitas Slavko — 286
Vitez (kod Travnika) — 674
Vizić (kod Neština) — 627, 653
Vizvar (u Mađarskoj) — 268, 400 405, 668
Vladislavci (kod Đakova) — 205
Vlahovec Vinko — 53
Vlaisavljević Dušan — 29, 268, 306 510—520, 538, 546
Vlake (predio, kod Širokog Brijega) — 368
Vlasenica — **699, 706**
Voćarica (kod Novske) — 611—613
Voćin — 286
Vodena glava (trig. 933, kod Gračaca) — 197, 221, 409
Vodice (kod Šibenika) — 87, 92, 93
Vodičevo (kod Bosanskog Novog) — 718, 755
Vodnjan (kod Pule) — 557
Vodoteč (kod Brinja) — 729
Voić Grego — 659
Voić Ivan — 659
Vojni Križ — vidi Križ (Donji i Gornji, kod Ivanić-Grada)
Vojnić — 43
Vojno Strelište (kod Bjelovara) — 31
Vojnovac (kod Plaškog) — 49, 388, 389, 391
Vojnović Mihajlo — 45, 50, 380, 383, 386, 396
Vojnovići (kod Knina) — 237
Vojvodina — 712
Volavje (r.) — 474
Volinja (kod Dvora na Uni) — 554
Voloder (kod Kutine) — 562
Vondraček Ivan — 70
Vranduk (brdo, kod Slavonske Požege) — 648, 649
Vranik (kod Metka) — 27
Vranovci (kod Slavonskog Broda) — 610
Vranja (predio, kod Vrbovca) — 741
Vrba (Donja i Gornja, kod Slavonskog Broda) — 609, 730
Vrbanci (kod Karlovca) — 449
Vrbanja (kod Županje) — 655, 662, 681, 707, 713
Vrbica (kod Vinkovaca) — 224, 272 —274, 556
Vrbnik (kod Knina) — 527
Vrbovec (kod Čazme) — 562, 661, 692, 693, 724, 731—735, 737—739, 741, 743, 744
Vrbovsko — 535
Vrebac (kod Gospića) — 297, 302, 515, 518
Vrelo (kod Titove Korenice) — 511, 516, 518, 696, 726
Vrelo (kod Cazina) — 311, 488, 685
Vrhovci pod Gradom (kod Slavonske Požege) — 611, 645
Vrhovine — 297, 298, 518, 519, 544, 546, 559, 560
Vrhovni štab NOV i POJ — 161, 225, 246, 477, 525—544, 546—549, 551, 553, 555—563, 569, 587, 594, 600, 623, 712
Vrkašić (kod Bihaća) — 487, 488
Vrlička krajina — 436, 438
Vrlika — 190, 191, 356, 357, 437—439, 443, 451
Vrpile (kod Titove Korenice) — 349, 548, 553
Vrpolje (kod Đakova) — 33, 151, 283, 534, 610, 693
Vrpolje (kod Knina) — 237—239
Vrsta (kod Bihaća) — 252, 488, 560, 722
Vršak (k. 287, kod Knina) — 100
Vršina (brdo, kod Knina) — 236
Vrtoče (kod Bihaća) — 699
Vučica (potok) — 152, 154, 155, 397
Vučipolje (kod Drniša) — 451, 452
Vučipolje (kod Gračaca) — 409
Vučkovićev Stan (kod Knina) — 239
Vujanić (kod Pisarovine) — 170
Vujašinovići (kod Knina) — 106, 107, 110
Vujić Đuro — 426
Vujnove Glave (kod Titove Korenice) — 516, 517
Vujnovića brdo (kod Gospića) — 266, 304
Vujnovići (kod Knina) — 89
Vuka (kod Đakova) — 16, 203—206, 290—293, 295, 556, 691
Vuka (šuma, kod Đakova) — 496, 497
Vukadin (kod Knina) — 160, 161, 452

Vukmanić (kod Karlovca) — 391
Vukmirice (kod Knina) — 108, 110
Vukojevci (kod Našica) — 417, 419, 588
Vukojevići (kod Knina) — 100, 109, 118
Vukosavljevica (kod Pitomače) — 535, 576—578, 587, 588, 602, 603, 717, 740, 743, 744, 758
Vukoševac (kod Sunje) — 24
Vukovar — 34, 224, 282, 525, 555, 621, 653, 655, 658, 661, 662, 665, 669, 678, 688
Vukovići (kod Knina) — 237
Vukovje (Malo i Veliko, kod Banove Jaruge) — 277
Vuksan Vid — 524, 608
Vukšinac (Donji i Gornji, kod Čazme) — 717
Vuletić Mirko — 457
Vulić Ivan — 330, 401
Vurdelja Branko — 479

W

Windhorst — vidi Nova Topola

Z

Zabok (kod Krapine) — 640, 676, 758
Zaborani (kod Nevesinja) — 679
Zabrđe (kod Vrbovca) — 744
Začretje (kod Zlatara) — 676
Zadar — 569, 571, 594
Zagorje — vidi Hrvatsko zagorje
Zagrađe (kod Pleternice) — 69, 647, 649
Zagreb — 23, 34, 35, 40, 43, 124, 137, 139, 169, 175, 211, 229, 247—250, 262, 307, 345, 396, 399, 414, 420, 448, 520, 525, 529, 534—536, 540, 541, 543, 545, 547, 549, 552, 553, 555, 556, 559, 560, 561, 564, 605, 606, 609, 611—618, 624—626, 634, 637, 640, 641, 643, 645, 657, 660, 662—665, 667, 671, 676, 680, 682, 689, 690, 702, 703, 711, 716, 721, 723, 727, 732, 733, 737, 738, 749—751, 754, 760
Zajezda (kod Novog Marofa) — 677
Zaklopac (Donji i Gornji, kod Srba) — 359, 434
Zakopa (kod Bosanskog Novog) — 754
Zalata (u Mađarskoj) — 670
Zamlača (kod Bos. Novog) — 41, 526, 559, 624, 625, 630, 753
Zamršje (kod Karlovca) — 132, 133, 171, 172
Zapoljak (kod Lovinca) — 503, 508
Zaprešić (kod Samobora) — 534, 631, 632, 646, 664, 676, 682, 730
Zarić Vlado — 281
Zavalje (kod Bihaća) — 487
Zavijač (predio, kod Karlovca) — 133
Zbegovača (kod Banove Jaruge) — 125, 174, 277
Zbelova (kod Varaždina) — 249, 543
Zdelarov brijeg (brdo, kod Pisarovine) — 606
Zdenci (kod Đurđenovca) — 334
Zdenčina (Donja i Gornja, kod Zagreba) — 168, 169, 307, 308, 331, 332, 363, 605, 607, 613, 615, 616, 625, 626, 641, 729, 750, 751, 758
Zebić Janko — 426
Zekan Mate — 195
Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH) — 9, 440, 536, 544, 550, 570
Zemun — 536
Zemunik (kod Zadra) — 528
Zenica — 621, 623, 645, 655, 657, 662, 664, 672, 674, 678, 680, 681, 686, 690, 696, 699, 706
Zidine (predio, kod Špišić-Bukovice) — 577
Zimlje (Donje i Gornje, kod Nevesinja) — 673
Zlatar — 724
Zmajevac (kod Cazina) — 311, 465
Zoljan (kod Našica) — 588
Zorica Đorđe — 68, 70
Zorkovac (kod Ozlja) — 21, 41, 747
Zrinska (kod Virovitice) — 577
Zrinska šuma (kod Virovitice) — 744
Zrmanja — 73, 76, 83, 87, 91, 95, 113, 119, 120, 164, 191, 241, 434, 454, 477, 544, 552
Zrmanja (ž. st.) — 73, 194, 539
Zrmanja (r.) — 83, 85, 91, 92, 94, 96, 103, 113—115, 121, 193
Zrmanja Vrelo (kod Otrića) — 71, 74, 193, 194, 527
Zrmanjski klanac (kod Zrmanja Vrelo) — 71, 72, 191, 192
Zrnić Vlado — 479
Zuleševica (k. 1106, kod Lapca) — 411

Zvečevo (kod Voćina) — 286
Zvornik — 627, 635, 694, 697, 699, 700, 707

Ž

Žabinac (brdo, kod Knina) — 90, 92, 239
Žagrovići (kod Knina) — 93 97, 119, 192, 239—242
Žalac Tomo — 22
Žažina (kod Siska) — 262, 753, 755
Ždala (u Mađarskoj) — 184, 185, 257, 268—271, 320—323, 405, 543, 663, 668, 673, 676, 680, 682, 685
Ždralovi (kod Bjelovara) — 739, 740
Žegar (kod Bihaća) — 487
Želići (kod Knina) — 162, 452
Žepče — 645, 692, 696
Žeravica (kod Pisarovine) — 332, 606, 607
Žeželj (kod Knina) — 110
Žigić Rade — 8, 459, 528, 542, 551, 558, 563
Živković Damjan — 329
Živulja (kod Titove Korenice) — 518, 519
Žirovac (potok) — 754
Žitomir (kod Svetog Ivana Zeline) — 629
Živković Damjan — 330
Žuglići (kod Rame) — 705
Žujović Sreten — 9
Žulji (kod Nevesinja) — 656
Žumberak — 43, 536, 563, 757
Žunci (kod Pisarovine) — 331, 332, 607
Žunci (kod Vrbovca) — 735
Žunić Dragan — 612
Županja (kod Vinkovaca) — 34, 226, 720
Žuta Lokva (kod Senja) — 559
Žutić Mirko — 391
Žužinjak Petar — 448

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1944. GOD.

— decembar —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda

Strana

Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 4. korpusa (NOVJ) od 1. decembra 1944. godine — — — — — — — — 7

Uputstvo političkog komesara 9. NO divizije od 1. decembra 1944. političkom komesaru 4 (Splitske) brigade za rad sa novomobilisanim borcima — — — — — — — — — — 7

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 4. korpusa NOVJ od 1. decembra 1944. godine — — — — — — 10

Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 12. NOU divizije od 1. decembra 1944. godine — — — — — — — — 12

Zapovijest Štaba 12 (Slavonske) proleterske brigade od 1. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za marš u pravcu Osijeka i napad na neprijatelja u Čepinu — — — — — 14

Izvještaj Štaba Žumberačke brigade od 1. decembra 1944. Štabu 34. NO divizije o napadu na fabriku eksploziva kod sela Mahično — — — — — — — — — — — — 18

Zapovijest Štaba 7. NOU divizije od 3. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Mošćenicu — — — — — 22

Zapovijest Štaba 13. NO divizije od 3. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljske snage u rejonu Metka — — — — — — — — — — — — — 26

Izvještaj Štaba 1. brigade od 3. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o borbi kod Bjelovara — — — — — — — — 29

Izvještaj Štaba 3. brigade »Nikola Demonja« od 3. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o napadu na spoljnu odbranu Bjelovara — — — — — — — — — — — — 31

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda od 3. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o aktivnosti i stanju u jedinicama 33

Izvještaj političkog komesara 4. korpusa od 4. decembra 1944. političkom komesaru Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o borbama i o političkom stanju u jedinicama — — — 40

Izvještaj Štaba 8. divizije od 4. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama kod Plaškog i o napadu na Makovnik 46

Strana

Izvještaj Štaba 1 (Čehoslovačke) brigade »Jan Žiška« od 5. decembra 1944. Štabu 12. NOU divizije o borbi na putu Široko Polje — Đakovo — — — — — — — — — — — — 51
Izvještaj Štaba 33. divizije od 6. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Veliko Korenovo i Gudovac — — 55
Izvještaj Štaba 40. divizije od 6. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na Pleternicu — — — — — — 62
Zapovijest Štaba 9. NOU divizije od 7. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Otrić i Popinu i posjedanje raskrsnice puteva sjeverno od Otrića — — — — — — 71
Izvještaj Štaba 19. divizije od 7. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o rezultatima borbi za Knin od 31. oktobra do 5. decembra — — — — — — — — — — — — — 76
Izvještaj Štaba 19. divizije od 7. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama na području Knina u novembru — — 82
Zapovijest Štaba 33. NO divizije od 7. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Husainu i rušenje mosta na Ilovi — — — — — — — — 124
Izvještaj Štaba 1 (Čehoslovačke) brigade »Jan Žiška« od 7. decembra 1944. Štabu 12. NOU divizije o borbi kod sela Gorjanski Ivanovci i na putu Široko Polje — Đakovo — — — 128
Zapovijest Štaba Karlovačke brigade 34. NO divizije od 7. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u Zamršju i Luki — — — — — — — 132
Izvještaj Štaba 10. korpusa od 8. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu na Veliko Korenovo i Gudovac — — — — — — — — — — — — — 135
Izvještaj Štaba 10. korpusa od 8. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o operativnoj situaciji i o organizaciji i radu jedinica — — — — — — — — — — — — 137
Izvještaj Štaba 2. brigade od 8. decembra 1944. Štabu 13. NO divizije o napadu na neprijatelja u Štikadskom klancu — — 147
Izvještaj Štaba 6. korpusa od 9. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama za Našice — — — — — 151
Izvještaj Štaba 26. divizije od 9. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama za Knin — — — — — — — 160
Zapovijest Štaba 34. NO divizije od 9. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na domobrane u selu Babići — 168
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 9. decembra 1944. Štabu 34. NO divizije o napadu na Zamršje i Luku — — — — 171
Zapovijest Štaba 33. NO divizije od 10. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljske kolone na komunikaciji Kutina — Popovača — — — — — — — 173
Izvještaj Štaba 2. brigade od 10. decembra 1944. Štabu 35. NO divizije o uništenju neprijateljskih snaga koje su se povlačile iz Gračaca — — — — — — — — — — — — 176
Izvještaj Štaba 3. brigade od 10. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o napadu na Batinu — — — — — — — — 182
Zapovijest Štaba 32. NO divizije od 11. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljsko uporište Repaš 184
Izvještaj Štaba 2. brigade od 11. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o borbi kod Kutine — — — — — — — — 188
Izvještaj Štaba 9. divizije od 12. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama na komunikaciji Knin — Otrić — — — 190

Strana

Izvještaj Štaba 1. brigade od 12. decembra 1944. Štabu 35. NO divizije o borbi na komunikaciji Gračac — Mazin — — — 197
Izvještaj Štaba 2. brigade od 12. decembra 1944. Štabu 35. NO divizije o zaplijenjenom oružju i materijalu u borbi kod Gračaca — — — — — — — — — — — — — 199
Zapovijest Štaba 12. NOU divizije od 13. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Široko Polje i Vuku — — 203
Zapovijest Štaba Karlovačke NO brigade od 13. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na željezničku stanicu u selu Draganići — — — — — — — — — — — 208
Izvještaj Štaba 1. brigade od 13. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o napadu na Husain i Tucilaču — — — — — 211
Izvještaj Štaba 3. brigade »Nikola Demonja« od 13. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o napadu na neprijatelja u selu Tucilača — — — — — — — — — — — — — 215
Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 14. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije o napadu na Prandanovce i Normance — — 217
Izvještaj Štaba 3. brigade od 14. decembra 1944. Štabu 35. NOU divizije o borbi na komunikaciji Gračac — Bruvno — — 220
Izvještaj političkog komesara 6. korpusa od 15. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o moralno-političkom stanju i o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u jedinicama Korpusa — — — — — — — — — — — 223
Izvještaj Štaba 20. divizije od 15. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama za Knin — — — — — — — 235
Izvještaj Štaba 3. Diverzantskog odreda od 15. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o izvedenim diverzijama od 21. novembra do 14. decembra — — — — — — — — 247
Zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 16. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u Drežnik-Grada i Sadilovcu — — — — — — — — 251
Zapovijest Štaba 10. korpusa NOVJ od 16. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijatelja u Kalinovcu 255
Izvještaj Štaba 7. divizije od 16. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Mošćenici i o borbi na liniji Staro Selo — Letovanci — Stražbenica — — — — 260
Zapovijest Štaba 13. NOU divizije od 16. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na ustaše u Bilaju i Ribniku 265
Izvještaj Štaba 32. divizije od 16. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o forsiranju Drave i napadu na Ždalu — — 268
Izvještaj Štaba 12. divizije od 17. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u selu Vrbici 272
Izvještaj Štaba 3. brigade »Nikola Demonja« od 17. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o diverziji na pruzi Kutina — Banova Jaruga — — — — — — — — — — — 276
Izvještaj Štaba 6. korpusa od 18. decembra 1944. Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske o situaciji u Slavoniji i o radu Korpusne vojne oblasti — — — — — — — — — 279
Izvještaj Štaba 12. divizije od 18. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o napadu na Široko Polje i o borbama kod Tomašanaca i Gorjanskih Ivanovaca — — — — — — 290
Obavještenje Štaba 11. korpusa NOVJ od 19. decembra 1944. Štabu 20. divizije 8. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji i planu dejstava — — — — — — — — — — — — 296
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 9. udarne divizije od 19. decembra 1944. godine — — — — — — 299

Strana

Izvještaj Štaba 13. divizije od 19. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na neprijateljske posade u Ribniku i Bilaju — — — — — — — — — — — — — — 301
Izvještaj Štaba 34. divizije od 19. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o savlađivanju neprijateljske posade u selu Horvati — — — — — — — — — — — — — — 306
Zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 20. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Gnjilovac i Cazin — — — 309
Izvještaj Štaba 16. divizije od 20. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO za Vojvodinu o borbama kod Moslavine i rasporedu jedinica — — — — — — — — — — — — 312
Izvještaj Štaba 20. divizije od 20. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o organizaciji, formaciji i stanju u jedinicama 314
Izvještaj Štaba 32. divizije od 20. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Repaš i o borbama kod Ždale, Gole i Đurđevca — — — — — — — — — — — — 319
Zapovijest Štaba 33. NO divizije od 20. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Kloštar Ivanić — — — — 324
Izvještaj Štaba NOU brigade »Braća Radić« od 20. decembra 1944. Štabu 32. NO divizije o borbi na pravcu Kalinovac — Podravske Sesvete — — — — — — — — — — — — 328
Izvještaj Štaba 34. divizije od 21. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbi kod Bratine — — — — — — — — 330
Izvještaj Štaba 18 (Slavonske) brigade od 21. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije o borbi u Feričancima — — — — 333
Izvještaj Štaba 1 (Zagorske) NO brigade od 21. decembra 1944. Štabu Zapadne grupe NOP odreda 10. korpusa NOVJ o borbi u Čepelovcu — — — — — — — — — — — — 335
Izvještaj Štaba brigade »Matija Gubec« od 21. decembra 1944. Štabu 32. divizije o borbi kod Kloštra — — — — — 338
Izvještaj Štaba 16. NOU divizije od 22. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Vojvodine o rasporedu jedinica i o borbama kod Feričanaca i sjeverozapadno od Virovitice — — 339
Izvještaj Štaba 1. brigade od 22. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o borbi u selu Srpska Kapela — — — — — 342
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 22. decembra 1944. Štabu 34. NO divizije o napadu na željezničku stanicu Draganići 344
Obavještenje Štaba 11. korpusa NOVJ od 23. decembra 1944. Štabu 35. NOU divizije o operativnoj situaciji na prostoriji Bunić — Korenica i Prijeboj — Poljanak — — — — 348
Izvještaj Štaba 9. divizije od 23. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji, organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — — — — — — 350
Zapovijest Štaba 20. NOU divizije od 23. decembra 1944. potčinjenim jedinicama da ovladaju neprijateljskim uporištima na prostoriji Donja Suvaja — Donji Lapac — — — — — 356
Zapovijest Štaba NOU brigade »Franjo Ogulinac Seljo« od 23. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na ustaše u Domagoviću i Lazini — — — — — — — — 363
Izvještaj Štaba 13. Južnodalmatinske brigade od 23. decembra 1944. Štabu 9. NOU divizije o borbi na pravcu Kočerin — Široki Brijeg — — — — — — — — — — — — 367
Zapovijest Štaba Karlovačke NO brigade od 23. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na ustaše u Lazini — — 370

Strana

Izvještaj Štaba brigade »Pavlek Mihovil Miškina« od 23. decembra 1944. Štabu 32. NO divizije o borbi kod Kloštra — 373
Izvještaj Štaba 8. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o borbama na prostoriji Drežnik-Grad — Poljanak — — — — — — — — — — — — 377
Izvještaj Štaba 8. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u Drežnik-Gradu — — — — — — — — — — — — 381
Izvještaj Štaba 8. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na četnike u Ličkoj Jesenici — — 384
Izvještaj Štaba 8. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o operativnoj situaciji o organizaciji i radu jedinica 387
Izvještaj Štaba 16. divizije od 24. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Vojvodine o borbama kod Moslavine, Đurđenovca i o situaciji na sektoru Virovitice — — — — — 396
Izvještaj Štaba 32. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o borbama i stanju u diviziji — — — — 399
Izvještaj Štaba 32. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 10. korpusa NOVJ o napadu na Kalinovac — — — — — — 406
Izvještaj Štaba 35. divizije od 24. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o uništenju neprijateljskih snaga koje su se povlačile iz Gračaca — — — — — — — — — — 409
Izvještaj Štaba Osječke brigade od 24. decembra 1944. Štabu 12. NOU divizije o borbi kod sela Kondrića — — — — 413
Izvještaj Štaba Virovitičke brigade od 24. decembra 1944. Štabu 40. NO divizije o borbama i stanju u jedinicama — — — 416
Izvještaj Štaba 3. brigade »Nikola Demonja« od 24. decembra 1944. Štabu 33. NO divizije o napadu na Kloštar Ivanić 420
Izvještaj Štaba 7. divizije od 25. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o organizacionom stanju i radu jedinica — — 424
Izvještaj političkog komesara 7. NOU divizije od 25. decembra 1944. političkom komesaru 4. korpusa NOVJ o političkom radu i stanju u diviziji — — — — — — — — — 429
Obavještenje Štaba 20. NOU divizije od 25. decembra 1944. Štabu 11. korpusa NOVJ o napadu na neprijateljske snage na komunikaciji Donja Suvaja — Gornji Lapac — — — — 433
Izvještaj političkog komesara 20. divizije od 25. decembra 1944. političkom komesaru 8. korpusa NOVJ o političkom stanju i radu u jedinicama — — — — — — — — — — 436
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 34. NOU divizije od 25. decembra 1944. godine — — — — — — 444
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 34. NOU divizije od 25. decembra 1944. godine — — — — — — 446—447
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 25. decembra 1944. Štabu 34. NOU divizije o napadu na ustaše u Lazini — — — 447
Izvještaj Štaba 1. tenkovske brigade od 25. decembra 1944. Štabu 8. korpusa NOVJ o borbama u Kninskoj operaciji — — 450
Naređenje Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 26. decembra 1944. štabovima Korpusa o upotrebi izviđačkih jedinica — 458
Naređenje Štaba 12. NOU divizije od 27. decembra 1944. štabovima 12. Proleterske i Osječke NOU brigade da spriječe prodor neprijateljskih snaga pravcem Đakovo — Pleternica — 460
Izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 27. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Gnjilovac — — — 462

Strana

Izvještaj političkog komesara Artiljerijske grupe od 27. decembra 1944. političkom komesaru 8. korpusa NOVJ o političkom radu i stanju u jedinicama — — — — — — — — — 467
Izvještaj Štaba Karlovačke brigade od 27. decembra 1944. Štabu 34. NO divizije o borbi na liniji Šišljavić — Donja Kupčina 473
Izvještaj Štaba 35. NOU divizije od 28. decembra 1944. Štabu 11 korpusa NOVJ o operativnoj situaciji i o organizaciji i formaciji jedinica — — — — — — — — — — — — 476
Izvještaj Štaba Unske operativne grupe od 28. decembra 1944. Štabu 4. korpusa NOVJ o napadu na Drežnik-Grad — — 482
Zapovijest Štaba 4. korpusa NOVJ od 29. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Vaganac i Čelopek — — 486
Izvještaj političkog komesara 8. divizije od 29. decembra 1944. političkom komesaru 4. korpusa NOVJ o političkom i kulturno-prosvjetnom radu i stanju u jedinicama — — — 491
Izvještaj Štaba 12. divizije od 29. decembra 1944. Štabu 6. korpusa NOVJ o borbi kod Levanjske Varoši i Velikog i Malog Nabrđa — — — — — — — — — — — — 496
Izvod iz operacijskog dnevnika Štaba 13. NOU divizije o borbama u decembru 1944. godine — — — — — — — — — 501
Izvještaj Štaba brigade »Franjo Ogulinac Seljo« — od 30. decembra 1944. Štabu 34. NOU divizije o napadu na neprijateljsku posadu u selu Domagović — — — — — — 520
Izvod iz knjiga predatih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o aktivnosti potčinjenih jedinica u decembru 1944. godine — — — — — — — — — — — — — 525
Pregled brojnog stanja i naoružanja ljudstva 6. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — — 564—565
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 6. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — 566
Izvještaj Štaba 8. korpusa od 31. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o oslobođenju Dalmacije i o političkoj situaciji i radu na terenu i u jedinicama — — — — 568
Pregled brojnog stanja i naoružanja 8. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — — — — 572—573
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 8. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — — 574
Naređenje Štaba 10. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na Turnašicu i Vukosavljevicu 576
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 10. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — 578—579
Pregled brojnog stanja i naoružanja jedinica 11. korpusa NOVJ za decembar 1944. godine — — — — — — — 578—579
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 10. korpusa NOVJ od 31. decembra 1944. godine — — — — — — 580
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 11. korpusa NOVJ za decembar 1944. godine — — — — — — — 582
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava ljudstva 7. NOU divizije za decembar 1944. godine — — — — — — — — 584
Izvještaj Štaba 16. NOU divizije od 31. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO za Vojvodinu o borbama kod Moslavine, Đurđevca, Pitomače i Đakova — — — — — — — — 586

Strana

Izvještaj Štaba 16. divizije od 31. decembra 1944. Glavnom štabu NOV i PO Vojvodine o radu i brojnom stanju i naoružanju jedinica — — — — — — — — — — — — — 589
Izvještaj političkog komesara 26. divizije političkom komesaru 8. korpusa NOVJ o političkom i kulturno-prosvjetnom radu u decembru 1944. godine — — — — — — — — — 593
Zapovijest Štaba 33. NO divizije od 31. decembra 1944. potčinjenim jedinicama za napad na neprijatelja u Turnašici i Vukosavljevici — — — — — — — — — — — — — 602
Izvještaj Štaba brigade »Franjo Ogulinac Seljo« od 31. decembra 1944. Štabu 34. NOU divizije o borbama kod Bratine i Hasan-Bega — — — — — — — — — — — — 605
Izvod iz Operacijskog dnevnika Štaba Grupe diverzantskih odreda Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske o diverzijama i borbama u decembru 1944. godine — — — — — — 609

II

Ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 1. decembra 1944. o borbama kod Knina, u Slavoniji i u Bosni i Hercegovini — — — — — — — — — — 621
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 2. decembra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Knin i Zamlaču i diverzijama na komunikacijama Zagreb — Banova Jaruga i Zagreb — Karlovac — — — — — — — 624
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 3. decembra 1944. o borbama jedinica NOVJ u Dalmaciji, Lici, Slavoniji i Sremu — — — — — — — 626
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 4. decembra 1944. o borbama kod Knina, Pleternice i Gračaca — — — — — — — — — — — — 630
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tejelesnog zdruga od 4. decembra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Gudovac, Veliko Korenovo i Gradec — — — — — — — — — — — — 633
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 5. decembra 1944. o napuštanju Knina, Pleternice i Slavonske Požege i o borbama za Gudovac, Veliko Korenovo i Rovišće — — — — — — — — — — — — — 635
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 6. decembra 1944. o napadu jedinica NOVJ na Mošćenicu i o borbama u Sremu, sjeverno od Knina i u pravcu Koprivnica — Bjelovar — — — — — — — — — — — — 638
Izvještaj Glavnostožernog Ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 7. decembra 1944. o borbama sjeverno od Knina, kod Bjelovara, Varaždina, Banje Luke i Konjica — — — 641
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 8. decembra 1944. o borbama u Sremu i sjeverno od Knina — — — — — — — — — — — — — 644
Izvještaj Zapovjedništva 7. ustaško-domobranske divizije od 9. decembra 1944. Ministarstvu oružanih snaga NDH o upućivanju pomoći napadnutim posadama u Pleternici i Slavonskoj Požegi — — — — — — — — — — — — 646

Strana

Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 9. decembra 1944. o borbama u Sremu, Dalmaciji i sjeverozapadno od Bihaća — — — — — — — — — 653
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 10. decembra 1944. o borbama u Sremu, kod Gračaca, Ogulina, Mostara, Banje Luke i Zenice — — — 655
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 11. decembra 1944. o borbama u Sremu, u sjevernoj Dalmaciji, Hercegovini i Bosanskoj Krajini — — 658
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 11. decembra 1944. o borbi protiv jedinica NOVJ na Kalniku, kod Drenovice i Rasinje — — — — — — — — — — — 660
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 12. decembra 1944. o borbama u Sremu, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini — — — — — — — — 661
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 13. decembra 1944. o borbama kod Vukovara, Belišća, Kostajnice, Zagreba i Ogulina — — — — — — — 665
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 13. decembra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ kod Bukevlja i Pešćenika — — — — — — — — — — — — 667
Izvještaj Glavnostožernog ureda Ministarstva oružanih snaga NDH od 14. decembra 1944. o padu Gracaca, Koske i Prandanovaca u ruke jedinica NOVJ i o borbama u Sremu i Istočnoj Slavoniji — — — — — — — — — — 669
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 15. decembra 1944. o napadima jedinica NOVJ u Sremu, Lici i sjevernoj Hrvatskoj i o borbama kod Mostara i Zenice — — — — — — — — — — — — — 672
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 15. decembra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ u Podravini — 676
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 16. decembra 1944. o borbama u Sremu, Hercegovini, Lici i Podravini — — — — — — — — — — 678
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 16. decembra 1944. o borbama protiv jedinica NOVJ kod Gole i Đurđevca 682
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 17. decembra 1944. o borbama u Sremu, Lici i Slavoniji 684
Izvještaj Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH od 18. decembra 1944. o borbama u Sremu, istočnoj Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — 688
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 19. decembra 1944. o borbama u Podravini, istočnoj Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — 691
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 20. decembra 1944. o napadima jedinica NOVJ u Sremu, Bosni, Podravini i Lici — — — — — — — — — 694
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 21. decembra 1944. o borbama u Sremu, Podravini, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — — — 697
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 22. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji i Lici — 700
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 23. decembra 1944. o borbama u Bosni, Slavoniji, Lici i Baniji — — — — — — — — — — — — 704

Strana

Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 24. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — — — 707
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 24. decembra 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ na području Koprivnica — Križevci — Bjelovar — — — — — — 711
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 25. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji, Moslavini, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — — 713
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 26. decembra 1944. o borbama na području Bjelovara — — — — 716
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 27. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji i Bosni 718
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 28. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — — — 720
Izvještaj Stožera Poglavnikovog tjelesnog zdruga od 28. decembra 1944. o dejstvima protiv jedinica NOVJ na području Bilo-Gore — — — — — — — — — — — — 723
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 29. decembra 1944. o borbama u Sremu, Slavoniji, Lici i Bosni — — — — — — — — — — — — 725
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 30. decembra 1944. o borbama u Sremu, Podravini, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — — — — — — 728
Bojna relacija 1. udarne ustaško-domobranske divizije za decembar 1944. godine — — — — — — — — — — — 731
Izvod iz bojne relacije 1. zbornog područja o dejstvima 2, 4. i 13. ustaško-domobranske divizije protiv jedinica NOVJ u decembru 1944. godine — — — — — — — — — 747
Izvještaj Glavnog stožera Ministarstva oružanih snaga NDH od 31. decembra 1944. o borbama u Sremu, Podravini, Žumberku, Lici i Bosni i Hercegovini — — — — — — 757
REGISTAR — — — — — — — — — — — — — — 761

ISPRAVKA

Str.	*Red*	*Stoji*	*Treba*
2	11. odozgo	Dmitrije	Dimitrije
47	19. odozgo	manevrasto	manevarsko
127	6. odozgo	Brigada	Brigadna
242	8. odozdo	Penađer	Penđer
250	1. odozdo	Sobol	Sabol
251	6. odozdo	119 — 213	199 — 213
295	11. odozdo	pretpio	pretrpio
321	1. odozgo	Papljenjene	Zapljenjene
411	22. odozgo	granične	gračačke
411	14. odozdo	svog	ovog
434	15. odozdo	inspresjecanih	ispresjecanih
513	5. odozdo	brigdae	brigade
548	22. odozgo	292	392
759	12. odozdo	Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao 30. decembra 1944.	Prema depeši koju je Štab 4. korpusa pisao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 30. decembra 1944.
762	9. odozgo desno	Dopunski 264. legionarske divizije	Dopunski 264. pješadijske divizije

Tehnički urednik
Velisav Marković, major

Korektori
Vera Laćimić i *Nada Ribar*

Rukopis predat u štampu januara 1968. godine
Štampanje završeno maja 1968. godine
Tiraž 2.000 primeraka

Štampa: »SAVREMENA ADMINISTRACIJA«, Graf. pogon »BRANKO ĐONOVIĆ« — Beograd